

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 2.3.92

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 2.3.92

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 2.3.92

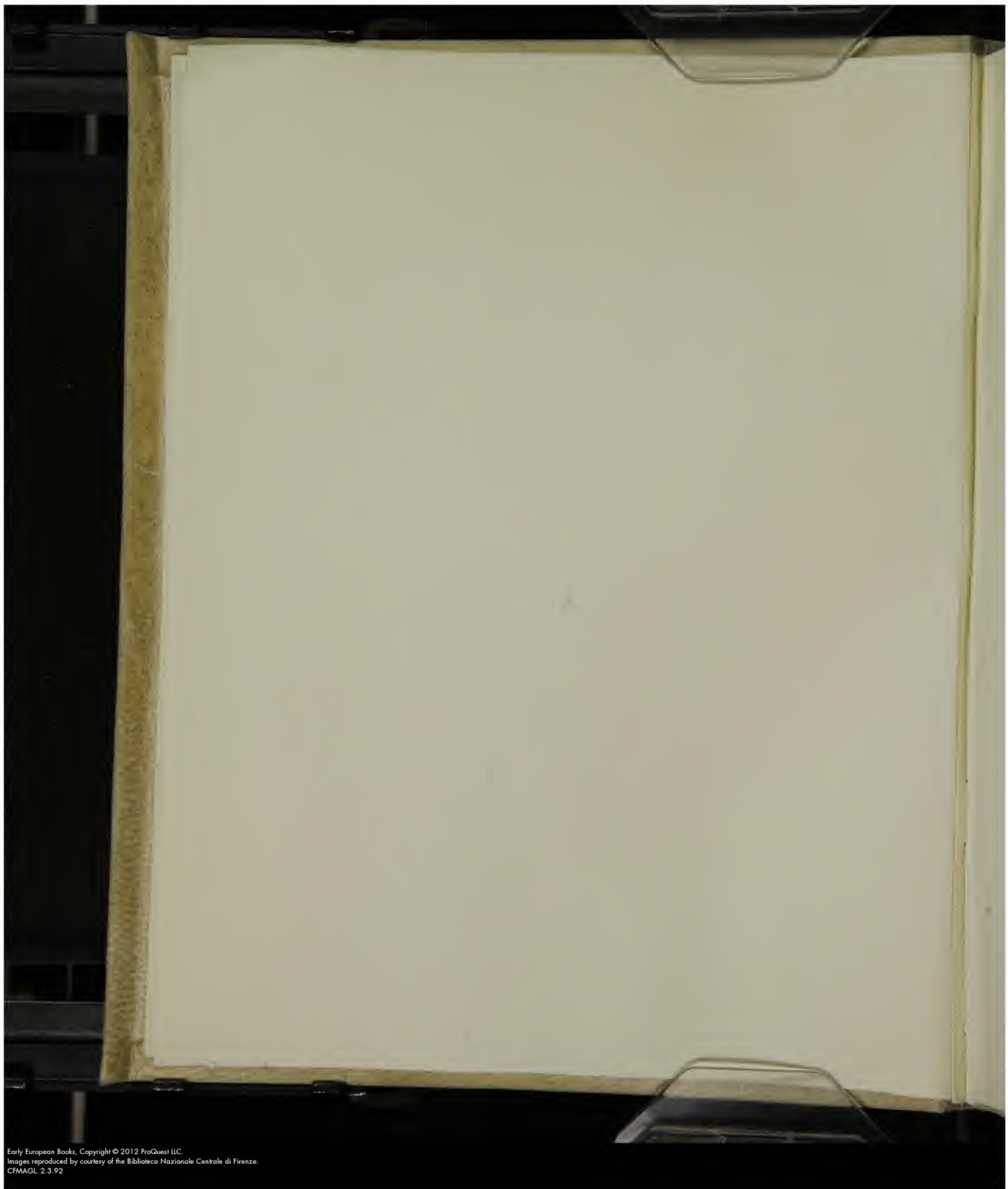

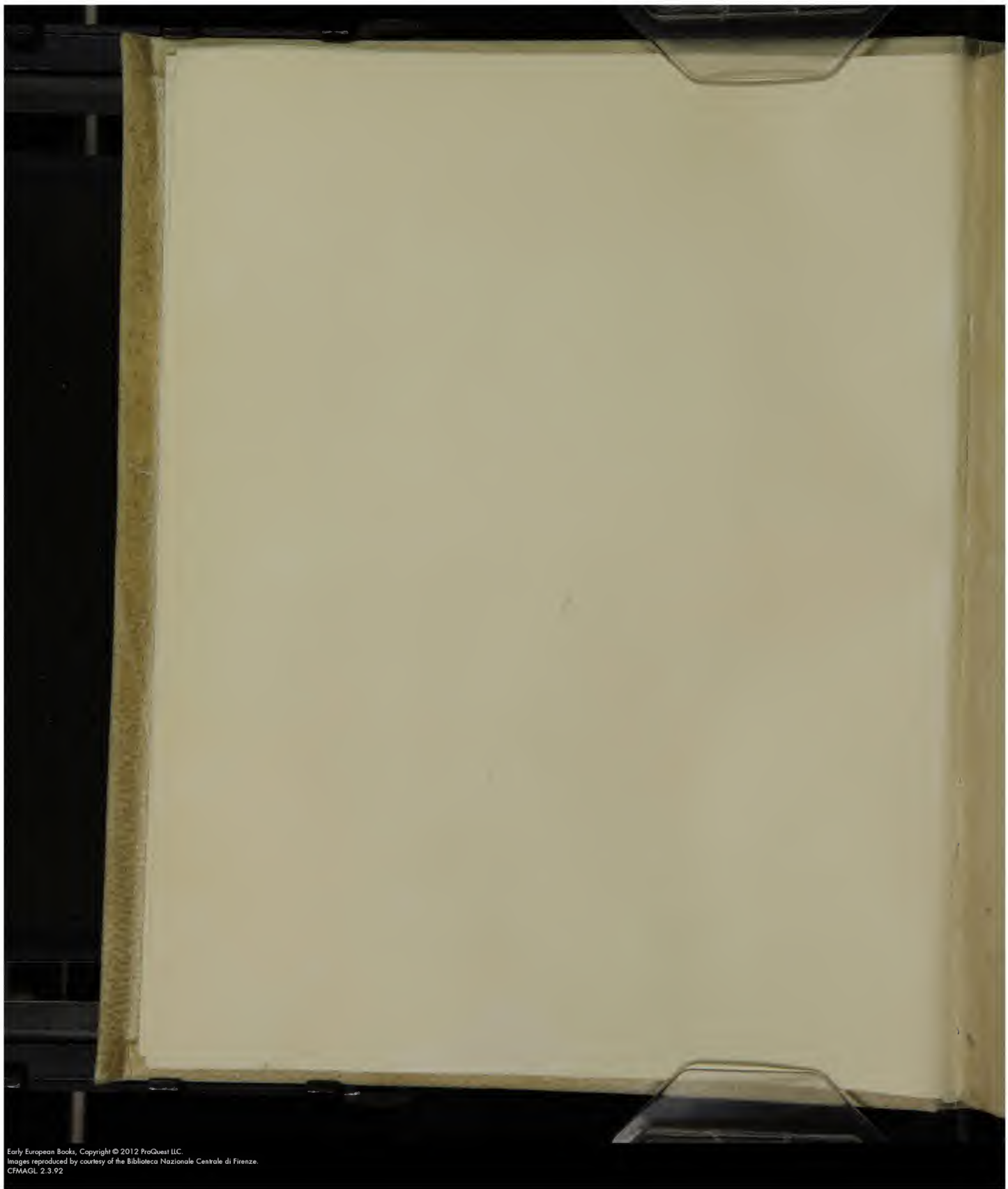
2.392

TRACTATUS
DE
LIBERTATIBVS
ECCLESIAE
GALLICANAE.
CONTINENS

Amplam discussionem Declarationis factae ab Illustrissimis Archiepiscopis, & Episcopis, Parisiis mandato Regio congregatis, anno M. DC. LXXXII.

Vos in Libertatem vocati estis Fratres : tantum ne libertatem in occasionem detis carnis. *Gal. 5. 13.*

AUCTORE M. C. S. THEOL. DOCTORE.

LEODII,
Apud MATTHIAM HOVIVM. M. DC. LXXXIV.
Superiorum patris.

PRÆFATIO.

I. Libertates Ecclesiæ Gallicanæ tam frequenter, & in rebus tanti momenti jam pridem laudabantur ab illius Gentis Scriptoribus, & rerum Ecclesiasticarum Tractatoribus; ut nemo esset, quin earum rationem, originem, progressum, partes, & iustitiam nosse cuperet. Cupiditatem illam nova Præsulum Parisiis mandato Regio congregatorum de Ecclesiastica potestate Declaratio vehementius accendit, ut Tractatum eo de argumento conscriptum avidè legendum existimem. Aliqui viri docti propositionem unam, aut plures ex iis, quæ in prædicta declaratione continentur, confutandas susceperunt: nemo Libertatum Gallicanarum, quas peni-

* 2

tus

P R Æ F A T I O.

tus nosse operæ pretium erat, naturam investigavit, aut exposuit. Quamobrem, licet vires meas longè impares agnoscerem, tentandam etiam illam partem, & cùm aliis exponendam existimavi; ut in apertam lucem educerentur quæcumque præfata Declaratio complectitur. Quo in studio tantum laboris & diligentiae contuli, ut sperare ausim, neminem fore, quem temporis in iis, quæ profero, legendis consumpti poeniteat; ac fortè nonnullos extituros, qui, cognitâ ex hoc specimine materiæ dignitate, ad eam perfectiùs tractandam, ingenii vim, doctrinam, & eloquentiam, quibus pollent, conferendas existiment.

II. Quatuor præcipuè declarata sunt ab Illustrissimis Archiepiscopis, & Episcopis Gallicanis; Primum, Reges & Principes in temporalibus nulli Ecclesiasti-

P R Æ F A T I O.

fiasticæ potestati, Dei ordinatione sub-
jici; neque autoritate clavium Ecclesiæ
directè vel indirectè deponi, aut illo-
rum subditos eximi à fide, atque obe-
dientia, ac præstito fidelitatis Sacramen-
to solvi possè. Secundum, valere, atque
immota consistere Synodi Constan-
tensis Decreta de autoritate Concilio-
rum generalium, quæ sess. 4. & 5. con-
tinentur: nec probari à Gallicana Ec-
clesia, qui eorum Decretorum, quasi
dubiæ sint autoritatis, ac minus ap-
probata, robur infringant, aut ad so-
lum schismatis tempus Concilii dicta
detorqueant. Tertium, Apostolicæ po-
testatis usum moderandum per Cano-
nes Spiritu Dei conditos, & totius mun-
di reverentia consecratos: valere etiam
regulas, mores, & instituta à Regno,
& Ecclesiâ Gallicanâ recepta. Quartum,
in fidei quæstionibus Summi Pontifi-

* 3

cis

P R Æ F A T I O.

cis irreformabile non esse iudicium, nisi Ecclesiæ consensus accesserit. Præmiserant autem, se ad ea declaranda fuisse adductos, ne Ecclesiæ Gallicanæ Decreta & Libertates à majoribus suis magno studio propugnata, earumque fundamenta Sacris Canonibus, & Patrum traditione nixa diruerentur; tum ne Romani Pontificis Primatus, & majestas imminueretur; ac denique ne simplices animæ ab Ecclesiæ Matricis, Christi-que adeò communione dissociarentur. Concludunt, Declarationem ad omnes Ecclesias Gallicanas, atque Episcopos iis Spiritu Sancto autore præsidentes mittendam.

III. Ut hæc omnia diligenter discutiantur, ac circa ea veritas elucescat, Tractatum hunc in duodecim Libros partimur, quorum primus naturam, originem, ac progressum Libertatum Ecclesiæ

P R Æ F A T I O.

clesiæ Gallicanæ investigat. Secundus autem illarum justitiam considerat, occasione illorum verborum, *Ecclesiæ Gallicanæ Decreta, & Libertates multi diruere conantur.* Tertius de Libertatum Gallicanarum propugnatoribus agit, occasione illorum verborum; *A Majoribus nostris tanto studio propugnatas.* Quartus de potestate Ecclesiæ in temporalia Principum disputat, occasione primæ Propositionis. Quintus Concilia cum Summo Pontifice componit, occasione secundæ Propositionis. Sextus est de Summi Pontificis autoritate, præcipuè circa summa disciplinæ Ecclesiæ Gallicanæ Capita, occasione tertiæ Propositionis. Septimus, cujus sit momenti Summi Pontificis in decidendis Fidei quæstionibus judicium, expendit, occasione quartæ. Octavus originem jurisdictionis Cleri, ac præsertim Episcoporum

P R Æ F A T I O.

rum inquit, occasione illorum verborum; *Episcopos iis* (Ecclesiis) *Spiritu Sancto autore praesidentes*, quibus, ut indicant publicata deindè, quasi commentarii loco scripta, insinuatur Episcopos jurisdictionem suam à Summo Pontifice non accipere. Reliqui Libri alia prosequuntur Libertatum Capita, quæ in variis Scriptorum Gallicanorum libris continentur, quæque omnia videntur tertiâ Propositione confirmata.

IV. Cæterùm, si quid ignoranti, aut incogitanti mihi contra veritatem, contra justitiam, aut etiam contra debitam cuiquam reverentiam exciderit, pro non scripto habere velim, atque ad primum æqui Lectoris monitum, nedum ad Ecclesiæ nutum, cuius semper & iudicio, & imperio, Deo adjuvante, subjacere cupio, me illud emendaturum polliceor.

C L E-

P R Æ F A T I O.

V. CLERI tamen tam illustris dum in re tam gravi declarationem examinandam aggredior, nemo me temeritatis accuset. Cur enim dissidentibus à parente filiis, nefas sit Patris jura defendere? Cumque in Gallia potestatis etiam sæcularis terrore Theologi ad sequendam Episcoporum doctrinam adigantur, quomodo alii, quibus liberum est, quod sentiunt, promere, debitæ communi omnium parenti pietatis officio non desint, si ejus causæ patrocinium ultrò non susceperint? Temeritatem si qua consilio meo inest, ne autem insit, plurimùm mihi verendum est, totam in eo positam video, quod ad opus tam arduum, ipse tam tenuis manum admoveam. Verùm, ubi eos, qui ad causæ justitiam, parem eloquentiæ vim afferre possunt, orantes audiero, libens tacebo.

VI. Nec tamen celeberrimo Clero Gallicano, me hac in parte adversari confi-

* †

teor

P R Æ F A T I O.

teor. Nam , præterquam quod Episcopi tantum congregati hanc Declarationem emisere , aliis non mandantibus , nec suapte spontè probaturis , contrariam mentem frequentioribus , & liberioribus Comitiis aliàs idem Clerus aperuit , ut sequentibus testimoniis præviè demonstro.

VII. Primæ propositioni viriliter restitit Clerus Gallicanus in Comitiis generalibus illius Regni anno 1614. & 1615. habitis. Exstat hac de re , & (ne mutata ita pridem sententiam suspiceris) cum aliis Cleri Gallicani Actis, Tomo 5. collecta est anno 1673. Illustrissimi, ac per totum orbem Christianum celeberrimi Cardinalis Perronii eloquentissima oratio , in qua non solum pro Ecclesiastico, sed etiam pro Nobilium Ordine se dicere declarat , his ipsis verbis tertium Ordinem alloquens ; *Considerez que ce n'est point moy que vous écoutez. CAR CE N'EST POINT MOY QVI PARLE EN CETTE CAVSE, MAIS TOVT LE CORPS DE L'ORDRE ECCLESIASTIQUE,*

P R Æ F A T I O.

QUE, ET TOVT CELVY DE LA NOBLESSE , qui luy a donné adjoinction, & a député ces douze Seigneurs, pris des douze Gouvernemens du Royaume, afin d'autoriser mes paroles de leur presence, & témoigner en cette occasion la mesme devotion que leurs Predecesseurs ont portée à l'Eglise.

VIII. Secundæ Propositionis veritas ita pendet à veritate quartæ, ut Joannes Lau-
noius, qui suis epistolis iter ad declaratio-
nem infra descriptam complanasse vide-
tur epist. 6. Tomi primi, postquam Papæ
judicium non esse infallibile probare ten-
tavit, etiam autoritate Romanorum Pon-
tificum, concludat pag. 42. *Hac est igitur
Apostolica Sedis doctrina*, HÆC TRADITIO, CO-
MES INDIVIDVA ILLIVS ALTERIVS, QVA ROMANVS
PONTIFEX CONCILIO SVBJICITVR. *Qui Theolo-
gus placita duo ista connexa inter se non esse
asseveraret, non falleretur modò; sed imperi-
tum etiam se & professione suâ indignum pro-*
ba-

P R Æ F A T I O.

baret. Similia in pluribus aliis locis scrip-
sit. At non solum has Propositiones in-
ter se connexas esse sensit, sed etiam quar-
tam continere secundæ causam, & ratio-
nem; *Nimirum*, inquit epist. 5. Tomi
quarti pag. 29. RATIO CUR (Papa) SUBEST
CONCILIO, EX EO TOTA REPETITUR, QUOD IN
FIDE, ET MORIBUS ERRARE POSSIT. Atqui Ec-
clesia Gallicana sæpè declaravit Papæ ju-
dicium in quæstionibus Fidei, ad quas
pertinent etiam dubia circa præcepta mo-
rum, esse infallibilia. Credidit ergo Pa-
pam non subesse Concilio. Celeberrimus
Conventus Melodunensis anno 1579. tit. 1.
Constitutionum, qui est *de fidei profes-
sione* sic decrevit; *Operam dabunt ii quibus
hæc cura demandata est; Episcopi scilicet, &
eorum Vicarii, ut in omnibus Synodis tam
Diæcesanis, quàm Provincialibus, OMNES
ET SINGULI, TVM CLERICI, TVM LAICI AM-
PLECTANTVR, ET APERTA PROFESSIONE EAM FIDEM
PRONVNCIENT, QUAM SANCTA ROMANA ECCLESIA*
MA-

P R Æ F A T I O.

MAGISTRA, COLUMNA, ET FIRMAMENTVM VERITATIS PROFITETVR, ET COLIT. *Ad hanc enim propter suam principalitatem necesse est omnes convenire Ecclesias.* Si quis autem Romanam Ecclesiam hîc à Papa distinguendam contendat, videat litteras 85. Episcoporum Galliae ad Innocentium X. an. 1653. scriptas: *Majores causas, inquit, ad Sedem Apostolicam referri sollemnis Ecclesiae mos est, QVEM FIDES PETRI NVNQVAM DEFICIENS PERPETVÒ RETINERI PRO IVRE SVO POSTVLAT.* *Aequissimæ huic legi obsequentes.....* *Expertæ est nuper Beatitudo Vestra quantum Apostolicæ Sedis in gemini capitis errore profligando valuerit autoritas.* *Continuò sedata est tempestas, atque ad Christi vocem venti, & mare obedierunt.* Quod si quis nimium morosus cavilletur, etiam discrimen esse ponendum inter Sedem Apostolicam, & Summum Pontificem, os illi occludant aliæ litteræ à 30 Episcopis scriptæ eidem Pontifici 19. Julii eodem anno; *Non solum*

P R Æ F A T I O.

ex Christi Domini nostri pollicitatione Petro facta, sed etiam ex actis priorum Pontificum, & ex anathematismis adversus Appollinarium, & Macedonium, nondum ab ulla Synodo œcumenica damnatos, à Damaso paulò antè jactis, JUDICIA PRO SANCIENDA REGVLA FIDEI A SVMMIS PONTIFICIBVS LATA SVPER EPISCOPORVM CONSVLATIONE (SIVE SVAM IN ACTIS RELATIONIS SENTENTIAM PONANT, SIVE OMITTANT, PROVTV ILLIS COLLIBVERIT) DIVINA ÆQVE AC SVMMA PER VNIVERSAM ECCLESIAM AVTORITATE NITI; CVI CHRISTIANI OMNES EX OFFICIO IPSIVS QVOQVE MENTIS OBSEQUIVM PRÆSTARE TENEANTVR. Ea nos quoque sententia ac fide imbuti, &c.

IX. Tertia Propositio, si eò tantùm spectet, ut summus Pontifex usum Apostolicæ potestatis Canonibus Spiritu Dei conditis, & totius mundi reverentiâ consecratis, quantum per temporum, personarum, & negotiorum circumstantias liceat, accomodet; utque statuta, & consuetudines Sanctæ Sedis, & Ecclesiarum consensione firmatas absque causa necessaria

P R Æ F A T I O.

faria non immutet , prorsus necessaria non erat ; quippè cùm res sit per se nimis nota. Si autem prætextu Canonum , aut consuetudinum Summo Pontifici debita subtrahatur obedientia , vel imminuatur plena ejus potestas , ea certè propositio sensui Ecclesiæ Gallicanæ , nisi fortè à tempore ultimæ declarationis immutata sit , apertè repugnat , quod tum ex aliis multis colligitur , tum evidenter demonstrat instrumentum typis editum à Typographo Regio cum privilegio Majestatis Christianissimæ sub hoc titulo ; *Advis de l'Assemblée generale du Clergé de France à Messieurs les Archevêques & Evêques de ce Royaume , conclusum ; Fait en l'Assemblée generale du Clergé de France le 20. Janvier 1626. & subscriptum ; par le commandement des Illustrissimes & Reverendissimes Cardinaux , Archevêques , & Evêques , & de tous les Ecclesiastiques deputez en l'Assemblée generale*

P R Æ F A T I O.

rale du Clergé de France. Leonor d'Estampés, Evêque de Chartres ; Hujus instrumenti articulus 137. quem, utpotè aliquantum prolixum, & ipsismet verbis, Gallicis, ut tota illius vis manifestius appareat, exscribendum referemus lib. 9. cap. 10. tertiæ, & quartæ recentiorum Comitiorum propositionibus è regione, ac consequenter secundæ adversatur.

X. Ne quis igitur Ecclesiæ Gallicanæ splendore commotus miretur, quod nos ejus declarationem examinare audeamus. Nam præterquam quod Ecclesia Romana, cujus defendendæ autoritatis studium ad majora viribus tentanda nos impellit, Gallicanæ sine dubio præstat, ipsiusmet Gallicanæ sensum, & doctrinam propugnamus; quod ut ad ampliorem lucem deducatur, accedamus ad opus.

CLERI

CLERI GALLICANI

De Ecclesiastica potestate Declaratio.

Ecclesiæ Gallicanæ Decreta, & Libertates à Majoribus nostris tanto studio propugnatas, earumque fundamenta Sacris Canonibus, & Patrum traditione nixa multi diruere moliantur; nec desunt, quicquid obtentu Primatum B. Petri, ejusque successorum Romanorum Pontificum à Christo institutum, iisque debitam ab omnibus Christianis obedientiam, Sedisque Apostolicæ, in qua Fides prædicatur, & unitas servatur Ecclesiæ, reverendam omnibus Gentibus majestatem imminuere non vereantur. Hæretici quoque nihil prætermittunt, quo eam potestatem, qua pax Ecclesiæ continetur, invidiosam & gravem Regibus, & Populis ostentent, iisque fraudibus simplices animas ab Ecclesiæ Matris, Christi que adeo communione dissociant. Quæ ut incommoda propulsemus, Nos Archiepiscopi, & Episcopi Parisiis mandato Regis congregati, Ecclesiam Gallicanam repræsentantes, una cum Ecclesiasticis viris nobiscum deputatis, diligenti tractatu habito, hæc facienda, & declaranda esse duximus.

I.

Beato Petro, ejusque successoribus Christi Vicariis, ipsique Ecclesiæ rerum spiritualium, & ad æternam salutem pertinentium, non autem civilium ac temporalium à Deo traditam potestatem, dicente Domino, *Regnum meum non est de hoc mundo*. & iterum, *Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo*, ac proinde stare Apostolicum illud. *Omnis anima Potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi à Deo. Quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt. Itaque qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit*. Reges ergo & Principes in temporalibus nulli Ecclesiasticæ potestati Dei ordinatione subjici, neque autoritate clavium Ecclesiæ directè vel indirectè deponi, aut illorum subditos eximi à fide, atque obedientia, ac præstito fidelitatis Sacra-

* *

men-

mento solvi posse; eamque sententiam publicæ tranquillitati necessariam, nec minùs Ecclesiæ, quàm Imperio utilem, ut verbo Dei, Patrum traditioni, & Sanctorum exemplis consonam omninò retinendam.

I I.

Sic autem inesse Apostolicæ Sedi, ac Petri successoribus Christi Vicariis rerum spiritualium plenam potestatem, ut simul valeant, atque immota consistant sanctæ Oecumenicæ Synodi Constantiensis à Sede Apostolica comprobata, ipsoque Romanorum Pontificum, ac totius Ecclesiæ usu confirmata, atque ab Ecclesia Gallicana perpetuâ Religione custodita Decreta de autoritate Conciliorum generalium, quæ sess. 4. & 5. continentur; nec probari à Gallicana Ecclesia, qui eorum Decretorum, quasi dubiæ sint autoritatis, ac minùs approbata, robur infringant; aut ad solum schismatis tempus Concilii dicta detorqueant.

I I I.

Hinc Apostolicæ potestatis usum moderandum per Canones, Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentiâ consecratos. Valere etiam regulas, mores & instituta à Regno & Ecclesia Gallicana recepta, Patrumque terminos manere inconcussos; atque id pertinere ad amplitudinem Apostolicæ Sedis, ut Statuta & consuetudines tantæ Sedis, & Ecclesiarum consensione firmatæ propriam stabilitatem obtineant.

I V.

In Fidei quoque quæstionibus præcipuas Summi Pontificis esse partes, ejusque Decreta ad omnes & singulas Ecclesias pertinere, nec tamen irreformabile esse judicium, nisi Ecclesiæ consensus accesserit.

V.

Quæ accepta à Patribus ad omnes Ecclesias Gallicanas, atque Episcopos iis Spiritu Sancto autore præsidentes mittenda decrevimus, ut id ipsum dicamus omnes, simulque in eodem sensu, & in eadem sententia.

IN-

I N D E X

LIBRORUM ET CAPITUM.

L I B E R   P R I M U S

De natura, origine, ac progressu libertatum Ecclesie Gallicanæ; occasione illorum verborum, *Ecclesie Gallicanæ decreta*, &c. Pag. 1

CAPVT I. *Cur nomen libertatis Ecclesie Gallicanæ plerisque odiosum, aut certè suspectum sit.* 3

CAP. II. *Quid Ecclesie Gallicanæ, quidq; libertatis Ecclesiasticæ nominibus designetur.* 5

CAP. III. *Quomodo definiantur libertates Ecclesie Gallicanæ.* 10

CAP. IV. *Definitionem libertatum Ecclesie Gallicanæ communiter traditam non esse legitimam.* 13

CAP. V. *Quod Ecclesie Gallicanæ libertates non contineantur in solo Codice Canonum Ecclesie universalis.* 14

CAP. VI. *De Codice Dionysii Exigui.* 17

CAP. VII. *De Canonibus Apostolorum.* 19

CAP. VIII. *De Canonibus, & Decretis à Dionysio Exiguo prætermisiss.* 22

CAP. IX. *De Epistolis Decretalibus antiquiorum Pontificum.* 25

CAP. X. *De speciali Ecclesie Gallicanæ Codice.* 29

CAP. XI. *De Capitularibus Regum Franciæ.* 32

CAP. XII. *Mancam esse definitionem Libertatum Ecclesie Gallicanæ, nec rei definitæ convenire.* 34

CAP. XIII. *Ostenditur ex alio capite mancā esse Libertatum Ecclesie Gallicanæ definitionem.* 37

CAP. XIV. *De origine libertatum Ecclesie Gallicanæ, &*
** 2   pri-

INDEX LIBRORUM,

primò, Utrum in Concilio primo Turonico, vel in Francofordiensi usurpatæ fuerint?

40

CAP. XV. *An origo Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ circa veterem disciplinam referenda sit ad Pragmaticam Sanctionem sancti Ludovici.*

44

CAP. XVI. *Vera origo, & progressus libertatum Ecclesiæ Gallicanæ.*

48

LIBER SECUNDUS

De Justitia Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, &c. 53

CAP. I. *Laudandum esse constantem antiquorum Canonum usum.*

ibid.

CAP. II. *Necessarium esse aliquando per novas leges antiquis derogare.*

57

CAP. III. *An possint novæ leges Ecclesiæ antequam acceptentur, examinari.*

60

CAP. IV. *Utrum leges non acceptatæ obligent.*

63

CAP. V. *Confirmatur vim Legum ab acceptatione non pendere.*

67

CAP. VI. *An leges Ecclesiasticæ minori quàm Politicæ autoritate polleant.*

70

CAP. VII. *Ostenditur Doctores, quos citat Dominus de Marca non docere, vim legis à promulgatione pendere, sed potiùs contrarium.*

76

CAP. VIII. *Ostenditur ex verbis aliorum Doctorem, quos citat Dominus de Marca, non probari vim legis à promulgatione pendere, sed potiùs contrarium.*

79

CAP. IX. *Utrum legi parendum sit, dum dubia est ejus justitia, aut non evidens ejus recusandæ ratio.*

84

CAP. X. *Utrum nova Ecclesiæ Decreta in Gallia obligent, si prius examinata, & à Curis secularibus recepta non fuerint.*

88

CAP. XI.

E T C A P I T U M.

- CAP. XI. *Summum Pontificem habere condendum pro
universis Ecclesie partibus legum potestatem.* 92
CAP. XII. *Quæ sint vera justitiæ libertatum Ecclesie Gal-
licanæ fundamenta.* 97

L I B E R T E R T I U S

De propugnatoribus Libertatum Ecclesie Gallica-
næ; occasione illorum verborum, *Libertates à
Majoribus nostris tanto studio propugnatas.* 99

- CAP. I. *An exemplis judicandum sit de justitia Liberta-
tum Ecclesie Gallicanæ.* 100
CAP. II. *De sancti Gregorii Episcopi Turonensis in pro-
pugnandis libertatibus Ecclesie Gallicanæ studio.* 103
CAP. III. *De Hincmaro Archiepiscopo Remensi.* 106
CAP. IV. *De contentiõibus Hincmari Archiepiscopi Re-
mensis cum summo Pontifice occasione Rothaldi Episcopi
Suessionensis.* 110
CAP. V. *De contentiõibus Hincmari cum summo Pontifi-
ce occasione Hincmari Laudunensis, & Regni Lotharii.*
114
CAP. VI. *Quâ ratione Hincmarus libertates Ecclesie Gal-
licanæ defendisse videatur.* 117
CAP. VII. *De praxi libertatum Ecclesie Gallicanæ circa
Canones octavæ Synodi.* 121
CAP. VIII. *De Regibus Christianissimis libertatum Eccle-
siae Gallicanæ defensoribus, & de Universitate Parisiensi
earum propugnatrice.* 127
CAP. IX. *De Joanne Gersonio Cancellario Parisiensi.* 131
CAP. X. *De quibusdam aliis Scholæ Parisiensis Doctori-
bus.* 134
CAP. XI. *De Joanne Launoio Theologo Parisiensi.* 138
CAP. XII.

INDEX LIBRORUM,

- CAP. XII. *De aliis libertatum Ecclesiae Gallicanae defensoribus.* 142
CAP. XIII. *De Episcopis Gallicanis libertates suas defendentibus, praesertim in Comitibus Parisiensibus.* 146
CAP. XIV. *Utrum Cætus Parisiensis potuerit definire quæstiones generales circa Potestatem Ecclesiasticam.* 150

LIBER QUARTUS

De potestate Ecclesiae in temporalia Principum occasione primæ Propositionis Cleri Gallicani. 154

- CAP. I. *An hæc Propositio spectet ad libertates Ecclesiae Gallicanae.* 155
CAP. II. *An invidiosa, & gravis Regibus, & populis fiat potestas Ecclesiastica, si circa temporalia Principum in certis casibus exerceri posse affirmetur.* 158
CAP. III. *An verbo Dei consona sit sententia, Reges in temporalibus ab omni Ecclesiastica potestate omnino subducens.* 161
CAP. IV. *Utrum potestas Regum immediatè à Deo sit.* 164
CAP. V. *An Patrum traditioni consona sit doctrina Præsulorum Gallicanorum, Reges Ecclesiasticæ potestati in temporalibus omnino subducentium, ac primò de Patribus in Conciliis sedentibus?* 170
CAP. VI. *An doctrina in prædicta propositione Cleri Gallicani contenta, sit consona menti S. Gregorii Magni?* 175
CAP. VII. *Prædictam propositionem Cleri Gallicani non esse consonam doctrinæ S. Bernardi, aliorumq; Sanctorum Doctorum.* 183
CAP. VIII. *Ecclesiae in temporalia potestas probatur auctoritate aliorum Theologorum Gallorum, vel in Gallia educatorum.* 185
CAP. IX.

E T C A P I T U M.

- CAP. IX. *Eandem esse de illa Ecclesiæ potestate juris, tum Canonici, tum Civilis peritorum sententiam.* 191
- CAP. X. *Exempla Potestatis Ecclesiasticæ circa Regna temporalia, ac primò circa Reges Franciæ.* 195
- CAP. XI. *Alia exempla potestatis Ecclesiasticæ in temporalibus.* 200
- CAP. XII. *Exemplum Gregorii II. Leoni Isauro Imperatori Tributa solvi vetantis.* 204
- CAP. XIII. *Principes ipsos aliquam Ecclesiæ in temporalia potestatem agnovisse.* 209
- CAP. XIV. *An sententia Illustrissimorum Episcoporum Galliæ Sanctorum exemplis consona sit?* 212

L I B E R Q U I N T U S

Comparatio Summi Pontificis cum Concilio Generali occasione secundæ propositionis. 215

- CAP. I. *Summarium hujus secundæ propositionis examen.* ibid.
- CAP. II. *Quàm sit difficile Concilium generale sine summo Pontifice definire, ejusq; auctoritatem determinare.* 218
- CAP. III. *De convocatione Conciliorum. An pertineat ad Principes.* 224
- CAP. IV. *Cur Imperatores olim Concilia convocaverint.* 228.
- CAP. V. *Concilia generalia, dum certus est, & indubitatus Romanus Pontifex, sine illius assensu legitime congregari non posse.* 233
- CAP. VI. *Respondetur objectionibus Joannis Launoi.* 238.
- CAP. VII. *Respondetur iis, quæ Launoius Bellarmino specialiter objicit.* 243
- CAP. VIII. *Concilia generalia sine consensu summi Pontificis*

INDEX LIBRORUM,

- ficis habita non fuisse, vel robur non obtinuisse, ostenditur:
 & respondetur aliis objectionibus Joannis Launoi.* 251
- CAP. IX. *Absque summi Pontificis autoritate Concilia generalia vim, & robur non obtinere.* 261
- CAP. X. *In Sacris Litteris clarius exprimi Pontificis sine Concilio, quàm Concilii sine Pontifice autoritatem.* 264
- CAP. XI. *Qua ratione B. Petrus Ecclesiam repræsentaverit ex mente S. Augustini.* 267
- CAP. XII. *Sententia S. Joannis Chrysostomi de comparatione B. Petri cum cæteris Apostolis, etiam simul sumptis.* 273
- CAP. XIII. *Confirmatur præeminentia summi Pontificis supra Concilium sine Pontifice.* 277
- CAP. XIV. *Rursus confirmatur præeminentia Pontificis supra Concilium.* 282
- CAP. XV. *Respondetur auctoritati Concilii Constantiensis.* 287.
- CAP. XVI. *Respondetur aliis objectionibus contra Superioritatem Papæ ad Concilium.* 292
- CAP. XVII. *Respondetur argumento Launoi ab epistola Siricii Papæ ad Anysium & cæteros Episcopos Illyricenses sumpto.* 297
- CAP. XVIII. *Respondetur aliis quibusdam Lannoi objectionibus.* 304

LIBER SEXTUS

De firmitate Canonum, & libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, occasione tertiæ propositionis Comitiorum Cleri Gallicani. 311

- CAP. I. *Summarium propositionis examen.* ibid.
- CAP. II. *De auctoritate summi Pontificis in Ecclesiam Gallicanam.* 314

CAP. III.

ET CAPITULUM.

- XIII
- CAP. III. *Utrum Papa habeat immediatam jurisdictionem super Ecclesie universae Fideles.* 319
- CAP. IV. *De jurisdictione immediata Summi Pontificis in omnes Fideles quantum ad forum internum.* 325
- CAP. V. *De autoritate Summi Pontificis circa jurisdictionem contentiosam.* 332
- CAP. VI. *De causis judicandis Romae.* 338
- CAP. VII. *Utrum Papa in ferendo judicio teneatur ordinem judicarium ad amissum sequi.* 342
- CAP. VIII. *De necessitate Citationis, & probationum.* 346
- CAP. IX. *Discrimina inter potestatem Summi Pontificis erga Fideles totius Ecclesiae, & potestatem Archiepiscopi erga subditos suorum Suffraganeorum.* 350
- CAP. X. *De autoritate Summi Pontificis in bona Ecclesiastica.* 352
- CAP. XI. *De potestate Summi Pontificis in exigendis pro Ecclesiae contra Infideles defensione subsidiis.* 356
- CAP. XII. *De jure Summi Pontificis circa Beneficia.* 360

LIBER SEPTIMUS

De autoritate Summi Pontificis in definiendis Fidei quaestionibus occasione quartae propositionis. 364

- CAP. I. *Summaria discussio hujus propositionis.* ibid.
- CAP. II. *Probatur autoritate sacrae Scripturae judicium Summi Pontificis circa quaestiones Fidei esse irreformabile, seu infallibile.* 368
- CAP. III. *Confirmatur eadem doctrina contra Joannem Launoium.* 372
- CAP. IV. *Probatur autoritate Conciliorum Orientalium judicium Summi Pontificis circa quaestiones Fidei esse irreformabile.* 380

***

CAP. V.

INDEX LIBRORUM,

CAP. V. <i>Idem aliorum probatur autoritate Conciliorum, & Episcoporum.</i>	385
CAP. VI. <i>Probatur sanctorum Patrum, ac primò à sancti Irenaei autoritate, certitudo judicii Summi Pontificis in quaestionibus Fidei.</i>	390
CAP. VII. <i>Aliorum Patrum eâdem de re testimonia.</i>	396
CAP. VIII. <i>Sententia sancti Cypriani de judicio Papæ in materia Fidei.</i>	405
CAP. IX. <i>Sententia sancti Augustini de judicio Papæ in materia Fidei.</i>	409
CAP. X. <i>Sententia Cleri Gallicani de judicio Papæ in causis Fidei.</i>	416
CAP. XI. <i>Probatur autoritate Universitatis Parisiensis, ac Doctorum Particularium illius, nec non Senatus Parisiensis, Papæ judicium in causis Fidei esse irreformabile.</i>	421
CAP. XII. <i>Probatur testimonio Summorum Pontificum in quaestionibus Fidei Romani Pontificis judicium esse certissimum.</i>	428
CAP. XIII. <i>Quàm sit generalis in Ecclesia consensus de irreformabili judicio Romani Pontificis in Fidei quaestionibus.</i>	437
CAP. XIV. <i>Respondetur argumentis, quæ autoritati Papæ in decidendis infallibiliter Fidei quaestionibus opponuntur.</i>	441
CAP. XV. <i>Respondetur argumento à fictitiis Pontificum erroribus desumpto.</i>	447
CAP. XVI. <i>Respondetur quibusdam aliis exemplis à Lanoio adductis.</i>	453
CAP. XVII. <i>An judicium Papæ sit infallibile, quod ei Ecclesiae consensus accedat: an verò ei accedat Ecclesiae consensus, quod infallibile sit.</i>	459
CAP. XVIII. <i>De autoritate Summi Pontificis circa Censuram Librorum.</i>	467
	LI.

XIV

ET CAPITULUM.
LIBER OCTAVUS

De origine Jurisdictionis Ecclesiasticæ. 472

CAP. I. *Quid sit jurisdictio Ecclesiastica.* 473

CAP. II. *De distinctione, ac distributione Dignitatum Ecclesiasticarum.* 477

CAP. III. *Dignitatem & auctoritatem Ecclesiarum Patriarchalium à B. Petro vel ejus successoribus ortam esse.* 481.

CAP. IV. *De phantastico Gallie Patriarcha.* 488

CAP. V. *Primates, & Metropolitanos, in Gallia præsertim, suam à Summo Pontifice auctoritatem traxisse.* 492.

CAP. VI. *De eodem argumento, scilicet dependentiâ Metropolitanorum à sancta Sede.* 496

CAP. VII. *Cur in disceptationibus de jurisdictione consuetudo pro lege habita fuerit?* 499

CAP. VIII. *Utrum jurisdictio Episcoporum sit à Deo immediatè.* 502

CAP. IX. *Confirmatur Jurisdictionem Episcoporum à Summo Pontifice pendere.* 508

CAP. X. *Rursus confirmatur Jurisdictionem Episcoporum esse immediatè à Summo Pontifice.* 513

CAP. XI. *Aliis testimoniis eadem doctrina confirmatur.* 518.

CAP. XII. *Respondetur argumentis sententiæ, jurisdictionem Episcoporum ad Deum immediatè referentis.* 522

CAP. XIII. *De Jurisdictione Clericorum Episcopis inferiorum.* 530

*** 2

LI-

INDEX LIBRORUM,
LIBER NONUS

In Edmundi Richerii Libellum de Ecclesiastica &
politica potestate. 534

CAP. I. *An Jurisdictio Ecclesiastica primario, ac essentialiter Ecclesiae: Romano autem Pontifici, atque aliis Episcopis ministerialiter tantum, sicut facultas videndi oculo, conveniat: ad duos primos numeros Libelli Richeriani.* 535

CAP. II. *De Ecclesiae definitione à Richerio tradita; De Ecclesiae Capite, necnon de ejus statu & regimine. Ad num. 3. 4. & 5. Richerii.* 545

CAP. III. *Penes quem sit infallibilis potestas decernendi, aut constituendi Canones. Ad num. 6. Richerii.* 552

CAP. IV. *De oratione Christi pro fide B. Petri. De necessitate Conciliorum, ac vi Decretalium Summorum Pontificum. De potestate Summi Pontificis, praesertim circa Canones Conciliorum. Ad numeros 7. 8. & 9. Richerii.* 566

CAP. V. *In quo agitur de potestate Principum politicorum; & respondetur argumentis contra Monarchiam Ecclesiasticam. Ad numeros 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. Richerii.* 579

CAP. VI. *Confutantur responsiones Richerii in num. 18. adversus potestatem Ecclesiasticam circa temporalia.* 589

CAP. VII. *Notæ in primum librum Vindiciarum Edmundi Richerii, qui Decretis Scholæ Parisiensis constat.* 593.

CAP. VIII. *De Tractatibus, quibus constat liber secundus Richerii, ac speciatim de primo.* 603

CAP. IX. *Vindicias Richerii complexè sumptas plus obesse, quam*

ET CAPITUM.

quàm prodesse Antistitum Gallicanorum declarationi.
609.

CAP. X. *Jurisdictionis Summi Pontificis, ejusq. potestas, tum in definiendis Fidei quæstionibus, tum in condendis Legibus, celebri Ecclesiæ Gallicanæ testimonio confirmantur.*
615.

LIBER DECIMUS

De particularibus Libertatis Ecclesiæ Gallicanæ Capitibus à Petro Puteano assignatis. 616

CAP. I. *De distinctione inter potestatem spiritualement, & temporalem.* 619

CAP. II. *De Regum Franciæ meritis erga Ecclesiam, eorumq. cum Summis Pontificibus necessitudine ad tria prima Capita probationum Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ.*
624.

CAP. III. *De excommunicationibus contra Reges, & Regios Officiales ad cap. 4. & 5. Puteani.* 626

CAP. IV. *De potestate Judicij secularium circa Censuras, ad cap. 6. & 8. Puteani.* 633

CAP. V. *De citationibus Romam, de executione Litterarum Apostolicarum in Gallia, & de Conciliis illic celebrandis, ad cap. 9. 10. & 11. Puteani.* 637

CAP. VI. *De autoritate Concilii generalis, de Appellationibus à Papa ad futurum Concilium, necnon de receptione, ac publicatione Conciliorum generalium in Gallia ad cap. 12. 13. 14. Puteani.* 639

CAP. VII. *Percurruntur octo capita Puteani, scilicet à 15. ad 22.* 645

CAP. VIII. *De Legatis, ac Vice-Legatis sanctæ Sedis ad capp. 23. & 24. Puteani.* 651

*** 3

CAP. IX.

INDEX LIBRORUM,

- CAP. IX. *De publicatione Indulgentiarum, de collectione Eleëmofynarum, de Societatibus, & de possessione Beneficiorum. Ad cap. 25. & 26. Puteani.* 658
- CAP. X. *De puniendis autoritate Regiâ Clericis in officio laico delinquentibus, Hæreticis quietem publicam turbantibus, & Concionatoribus seditiosis: de Alienigenis ad Beneficia Regni non admittendis: ac de officiis Ecclesiæ Gallicanæ: ad capita 27. 28. 29. & 30. Puteani.* 663
- CAP. XI. *De Regularibus, & aliis materiis Ecclesiasticis. Ad cap. 32. 33. 34. 35. 36. 37. & 38. Puteani.* 671
- CAP. XII. *De subsidiis à Clero Regi Franciæ, aut Summo Pontifici præstandis: ad duo ultima capp. Puteani.* 676.

LIBER UNDECIMUS

In quo expenduntur aliorum Scriptorum Gallicanorum sententiæ de Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ.

683

CAP. I. *De Libris Illustrissimi Petri de Marca de Concordia Sacerdotii & Imperii, seu de Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ.*

684

CAP. II. *De autoritate Principum circa Concilia, in particulari circa convocationem illorum, ac præsentiam, & præsidendam in illis.*

690

CAP. III. *De materia in Conciliis tractanda; de jure suffragii, ac de confirmatione, & executione Canonum.*

695

CAP. IV. *De autoritate Imperatoribus à Domino de Marca tributa circa judicia Ecclesiastica.*

701

CAP. V. *De autoritate Principibus attributa circa alios jurisdictionis articulos.*

706

CAP. VI.

ET CAPITULUM.

- CAP. VI. *An possint Principes Synodaliū sententiarum effectum suspendere, atque à Judicibus Ecclesiasticis appellationes in causis etiam Ecclesiasticis recipere.* 712
- CAP. VII. *De autoritate Regum & Episcoporum Franciæ.* 716.
- CAP. VIII. *Expenduntur quæ à D. Petro de Marca in favorem Regum Decretis Ecclesiasticis adversantium proferuntur cap. 10. 11. 12. & 18. lib. 4.* 724
- CAP. IX. *De Stephani Baluzii Doctrina circa Principum in res Ecclesiasticas autoritatem.* 729
- CAP. X. *De autoritate Regum Franciæ in condendis Capitularibus circa res Ecclesiasticas.* 734
- CAP. XI. *An sine autoritate Ecclesiæ Reges Galliæ Leges Ecclesiasticas, sive Capitularia condiderint.* 738
- CAP. XII. *De Capitularibus Regum Francorum primæ Dynastiæ.* 746
- CAP. XIII. *Libertates Ecclesiæ Gallicanæ in aliis sensibus acceptæ.* 550

LIBER DUODECIMUS.

De Appellationibus tanquam ab abusu. 753

- CAP. I. *Quid sit appellatio ab abusu, & quæ illius origo.* 754.
- CAP. II. *De progressu appellationum ab abusu.* 758
- CAP. III. *De justitia appellationum ab abusu.* 763
- CAP. IV. *De vi appellationum ab abusu, quantum ad conscientiam.* 766
- CAP. V. *Discutiuntur rationes, quibus appellationes ab abusu legitimas esse Autores Gallicani probare nituntur.* 769.
- CAP. VI. *Expenditur doctrina D. Petri de Marca de appel-*

INDEX LIB. ET CAP.

<i>pellationibus ab abusu in 19. cap. libri 4. de Concordiâ Sa-</i>	
<i>cerdotii & Imperii contenta.</i>	774
VII. <i>Discussio capitis 2. libri 4. D. Petri de Marca, ubi</i>	
<i>adhuc de appellationibus ab abusu.</i>	780
CAP. VIII. <i>De usurpatione jurisdictionis, circa caput 21.</i>	
<i>lib. 4. Domini de Marca.</i>	784
CAP. IX. <i>De Tractatu Caroli Fevret.</i>	789
CAP. X. <i>Quâ ratione olim procederetur, ubi Superiores</i>	
<i>Ecclesiastici suâ potestate perperam uti videbantur; qui-</i>	
<i>busq; gradibus perventum sit ad appellationes ab abusu,</i>	
<i>ad cap. 1. Fevreti.</i>	792
CAP. XI. <i>Rursus de tempore, quo inductæ sunt appellationes</i>	
<i>ab abusu, & de variis illarum conditionibus: ad cap. 2.</i>	
<i>Fevreti.</i>	796
CAP. XII. <i>Respondetur rationibus à Fevreto cap. 3. ad-</i>	
<i>ductis ad probandam justitiam appellationum ab abusu.</i>	
	802.
CAP. XIII. <i>Respondetur aliis rationibus, quæ à Fevreto</i>	
<i>proferuntur in præd. cap. 3.</i>	807
CAP. XIV. <i>Quam sequi conveniat agendi rationem, si quan-</i>	
<i>do injusti mandati executio exigatur.</i>	812
CONCLUSIO.	815

LIBER PRIMVS.

De natura, origine, ac progressu libertatum Ecclesiæ Gallicanæ; occasione illorum verborum, *Ecclesiæ Gallicanæ decreta, & libertates, earumque fundamenta Sacris Canonibus, & Patrum traditione nixa multi diruere moliuntur.*

I.

Um juxta Philosophorum doctrinam subjecti, de quo disputatur definitio sit principium, à quo profluit omnis, quæ de illo potest haberi, certa cognitio: operæpretium est Libertates Ecclesiæ Gallicanæ definire, quod à multis video esse prætermisum. Difficile quidem illud est; atque in hac etiam materia locum habet lex 203. ff. de regul. jur. *Omnis definitio in jure periculosa est; Parum est enim, ut non subverti possit; est tamen omninò necessarium, ne confusa, & incerta fluctuet ubique cogitatio.*

A

II. Ju-

II. Juvabit plurimum libertatum illarum originem investigare, ut illarum natura intimius penetraretur. Nam, ut monet S. Ambrosius in præfatione comment. super epistolam ad Romanos. *Principia rerum prius requirenda sunt, ut earum notitia plenior possit haberi. Tunc enim facilius poterunt deum intelligi, cum earum origines addiscantur.*

III. Sed imperfecta esset cognitio, nisi etiam libertatum progressus observaretur. Mirum enim, quantas afferat rebus mutationes temporis successus, non mutatis etiam nominibus. Homo dum animam efflavit, vulgò adhuc Homo dicitur, cum non sit. Ita non rarò accidit, ut, eodem nomine retento, res prorsus aliæ fiant.

IV. Itaque primus iste Liber totus erit in explicanda natura, assignanda origine, ac notando progressu libertatum Ecclesiæ Gallicanæ. Sed pauca præmittenda sunt de nomine ad rem cognoscendam conducentia.

C A-

CAPUT PRIMUM.

Cur nomen libertatis Ecclesiæ Gallicanæ plerisque odiosum, aut certè suspectum sit.

1. **O**lim libertatis nomine nihil poterat audiri jucundius, cum tyrannidem, servitutem, & necessitatem, quibus nihil potest excogitari gravius & magis exosum, à cogitatione arceret. Verum quia eo abuti cœperunt quotquot in Rempublicam, in Principes, & in Ecclesiam ipsam rebellant, ac legitimæ obedientiæ jugum excussuri, libertatem tueri velle se obtenderunt; suspectum ita evasit, ut perduellionis ferè semper metum ingerat legitimis Potestatibus.

2. Auget hujus nominis invidiam, cum à Gallis ad significandas suas immunitates abhibetur, quod aut nunquam, aut ferè nunquam allegatur Ecclesiæ Gallicanæ libertas, nisi adversus summum Pontificem: quasi supremus Ecclesiæ Pastor, & Pater amantissimus, Tyranni loco à Christianissima illa gente haberetur. Quamobrem plurimi Ecclesiam Gallicanam à Romana, non ut membrum à capite, aut partem à toto, sed sicut Congregationem à Congregatione, & Rempublicam à Republica, sese hoc nomine discernere velle veriti sunt.

3. Equidem fatendum est Authores quosdam illius Regni maximum odium suis libertatibus conciliaffe, dum hoc nomine immanes abusus decorarunt. Sed absit, ut illorum Autorum, aut error, aut temeritas universæ Galliæ adscribatur, cum non defuerint etiam in illo Regno tum Antistites, tum privati Doctores, qui hanc à se invidiam depulerint, damnatæ publicè illarum libertatum abusus.

4. Edita sunt Parisiis anno 1639. duo volumina, in quibus præclaro libertatum Ecclesiasticarum titulo donati fuerant usus quamplurimi Ecclesiasticæ libertati insensissimi: sed ecce quomodo excepta sunt ab Episcopis 19. tunc in illa urbe versantibus, & curâ Eminentissimi Cardinalis Richelii

4 DE NATVRA, ORIGINE, AC PROGRESSV, congregatis : ecce quod de illis voluminibus iudicium tulerunt in epistola, quam ea de re ad cæteros scripserunt Gallix Antistites, quæque in secundo volumine Actorum Cleri Gallicani ultimæ editionis refertur. In hac Alma Regni sede, inquit, paucis ab hinc diebus, nullo palam Autore, nullâ publicâ edendæ facultate typis mandata sunt duo volumina vulgari idiomate, quorum uni titulus est : TRAITTE' DES DROITS ET LIBERTEZ DE L'EGLISE GALRICANE, 1639. Alteri verò : PREVVEZ DES LIBERTEZ DE L'EGLISE GALRICANE, 1639. quæ haud dubiè furtivo cursu non ad vestras modò Dioceses, sed ad ceteras etiam Nationes destinantur grassatura. Non enim hæreseos, & schismatis, ac talium operum promotor, & artifex Dæmon ejusmodi facies accendit, nisi ut spargat. Quibus potuissent verbis opera illa acrius perstringere Prælati illi scientiâ, pietate, ac zelo Pastorali per totam Galliam celeberrimi, quam ut ea Dæmoni hæreseos, & schismatis auctori tribuerent, aut apertius declarare, quam esset alienus illorum animus à probandis omnibus illis, quæ sub nomine libertatum Ecclesiæ Gallicanæ venditantur, quam cum subjungunt; inter falsas & hæreticas quas detestamur, ECCLESIAE GALRICANÆ ADSCRIPTAS SERVITVTES potius, quam LIBERTATES, vera quædam, & gloriosissimi Regis nostri jura, & Gallicanæ Ecclesiæ privilegia exposuit.

5. Non Episcoporum tantum fuit is sensus, & affectus, sanctius Regis Christianissimi Consistorium decreto interdixit librorum istorum commercio. Scriptores quoque privati veritatis, & Religionis amantiores, ubi opportunum fuit, suam sententiam deprompserunt circa ejusmodi abusus libertatis nomine obtectos. Nunc servitus, & oppressio (Ecclesiæ Gallicanæ) falsis, ementitisq; libertatis, & privilegiorum nominibus solet per antiphrasim exprimi. His verbis conqueritur adversus Ecclesiasticæ jurisdictionis depressionem Cabassutius, notitia Concil. cap. 69. primæ edit; & cap. 71. alterius.

6. Alia est hujus nominis invidiæ causa, quòd scilicet inter Gallos ipsos non satis constat, quæ sit natura, quæ species, quæ justitia libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, ut in istius tractatus decursu videbitur. Jacobus Leschassierius in Senatu Parisiensi Patronus opusculum scripsit, quod refertur in primo prædictorum voluminum contra exigentes, ut Judices Francia, quæ, & quot sint libertates Ecclesiæ Gallicanæ exponant, enumerentque, nec

LIBERTATVM ECCLESIE GALLICANÆ. LIB. I. 5

non à qua emanaverint autoritate assignent. Atque omnis ejus oratio eò spectat, ut Gallos probet ad respondendum hujusmodi quæstionibus non teneri. Itaque concludit: Illi ergo, qui peccant, ut singulatim enumerentur hujus Regni libertates, vel Decreta hic recepta, vel usus & consuetudines nostra circa politiam Ecclesiasticam, velut fontes, & autoritas, à quibus hæc jura emanaverint assignentur, non alia possent ratione luculentius demonstrare omnimodam circa jura illa de quibus loquuntur incertiam, quam in proponendis hujusmodi quæstionibus. Quis audito hoc sermone non suspicetur, libertates, aut nullas, aut incertas, aut injustas esse, quas qui defendere aggreditur, aut non potest, aut non audet recensere, nec à quo fonte, à qua autoritate profectæ sint, explicare?

7. Ipsam quidem libertatum definitionem tum ipse Lefchassierius, tum alii tradiderunt: sed vix ullum reperias, qui inter libertates Ecclesiæ Gallicanæ capita quamplurima non annumeret, illarum definitioni parum consentanea, vel etiam omnino adversa.

8. Quid igitur mirum si libertates istæ malè audiant, quas exteri non intelligunt, Galli non satis explanant, aliqui adhibent ad excusandos pessimos, & cum vera libertate Ecclesiastica pugnantes abusus.

C A P U T I I.

Quid Ecclesiæ Gallicanæ, quidque libertatis Ecclesiasticæ nominibus designetur.

1. **Q**UAMVIS Ecclesia, quæ dictio Græca est, evocationem, seu congregationem tantum significet, ex sua etymologia, tamen ad plurima, eaque valde diversa designanda usurpatur in sacris Scripturis, & Catholicorum Doctorum libris. Præcipua quidem hujus nominis significatio ad Ecclesiam Catholicam pertinet, quam sic describit Bellarminus tom. 2. contro. lib. 3. cap. 2. ut sit catus hominum ejusdem Christianæ fidei professione, & eorundem Sacramentorum communione colligatorum, sub regimine legitimorum Pastorum, ac præcipue unius Christi in terris Vicarii Romani Pontificis.

6 DE NATURA, ORIGINE, AC PROGRESSU,

2. Joannes quidem Launoius epist. ad Nicolaum Gati-
næum, quæ est in parte octava, definitionem Ecclesiæ à
Bellarmino traditam impugnare conatur, congestis pro suo
more quamplurimis Sanctorum Patrum, aliorumque Scripto-
rum locis, in quibus describitur Ecclesia non factâ mentione
Pastorum, à quibus regitur, præcipuè Romani Pontificis.
Sed Bellarminum reprehendere non potuit, quin sanctum Cy-
prianum damnaret, Ecclesiam hoc modo definientem epist.
69. quæ est ad Pupianum: *Illi sunt Ecclesia plebs Sacerdoti adunata,
& Pastori suo grex adherens.* Respondet Launoius, *Cyprianum pro tem-
pore, & ad extirpandum schisma, quo tunc Romana flagrabat Ecclesia, Ec-
clesiam definivisse, ut diximus.* At non simili de causa Bellarminus,
quia scilicet adversus hæreticos Hierarchiam negantes dispu-
tabat, debuit in Ecclesiæ definitione non solum corporis, ut
alii Scriptores à Launoi citati, sed etiam capitis mentionem
facere. Quod enim à Dialecticis præcipitur nihil in definitio-
ne redundare debere, hic non violatur, quia quod additur,
etsi ad essentiæ notitiam absolutè pertinere non videatur, per-
tinet tamen in illa circumstantia. Cum enim Lutherani, &
Calvinistæ suis cœtibus Ecclesiæ descriptionem à plerisque
Scriptoribus Ecclesiasticis allatam accommodarent, necesse
fuit ad distinguendam verorum Fidelium Congregationem à
synagogis Satanæ, ut aliquid adjungeretur, per quod ab illis
posset discerni. Potuerunt alii Ecclesiam iis verbis definire,
quæ huic designandæ sufficerent: Bellarmino necesse fuit de-
finitionem ponere, quam ejus adversarii suis conventiculis
tribuere non possent.

3. Frustra verò notat Launoius sanctum Cyprianum *de Ec-
clesia simpliciter, & absolutè non loqui, sed comparatè, habito nempe respectu
ad Ecclesiam Romanam*, ubi propter institutos simul Antistites
duos schisma excitatum fuerat: Tùm quia id verum esse non
videtur. Etsi enim occasione Ecclesiæ Romanæ illa dixerit
S. Cyprianus, non tamen de Ecclesia Romana speciatim:
Tùm quia si occasione schismatis Ecclesiæ Romanæ rectè san-
ctus Cyprianus in definitione illius Ecclesiæ meminit unius
ejus Pastoris: Cur Bellarmino contra hæreticos, qui ab Eccle-
sia Catholica desciverant, nefas fuit Ecclesiam Catholicam ità
describere, ut unius ejus supremi Pastoris mentionem faceret.

4. Sed

4. Sed quemadmodum Ecclesia simpliciter dicitur omnium Fidelium Congregatio sub Summo Pontifice: ita cœtus eorum, qui uni Patriarchæ seu Exarcho, Primati, seu Metropolitano, imò Episcopo, & Curato subsunt, Ecclesiæ particularis nomine gaudent, scilicet Diœcesis, Provinciæ, aut Parochiæ.

5. Possunt autem in hujusmodi cœtibus, aut simul Pastores cum fidelibus, aut Pastores seorsim ab ovibus, vel econtrà oves sine Pastoribus attendi, ut Ecclesiæ nomen, aut alterutris, aut utrisque simul tribuatür, maximè autem Pastoribus, à quibus representatur, & in quibus certa quadam ratione continetur Ecclesia, sicut in Principe Respublica. Imò vox illa non rarò ad significandum locum transfertur, ubi fiunt hujusmodi cœtus Religionis causa. Quæ omnia eruditibus omnibus adeo sunt pervia, ut scripturarum, & Doctorum testimoniis non indigeant confirmari.

6. Variæ illæ vocis ejusdem significationes exigent, ut de libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ tractaturi, quid Ecclesiæ Gallicanæ nomine intelligatur, principio designaremus. Sed cum de illius notione non conveniat inter Gallos ipsos, ex rerum, de quibus agetur, conditione, conjicies. Quamvis enim pro Clero frequentius usurpetur: tamen cum de libertatibus Gallicanis agitur, ea vox non solum Antistites, sed & Laicos complecti, maximè Regem, ejusque Officiales, à nonnullis dicitur; aded ut Ecclesia Gallicana significet fideles omnes in hoc Regno degentes, cum aliquo tamen ordine ad Religionem, ad quam refertur omnis Ecclesia apud Christianos: qua in re solum cavendum est, ne sub nominis æquivocatione fraus contegatur; quod revera contigisse conquiritur illustrissimus & doctissimus Franciscus Bosquetus Episcopus Montispestulani in ea ad Stephanum Baluzium epist. quæ ante libros D. de Marca de concord. Sacerd. & Imp. edita est. *Incidi, inquit, in locum ejus Scriptoris anonymi, qui ementito Gallicana libertatis propugnanda titulo librum notâ censoriâ jam olim aduſum, Regia sanctione proſcriptum, ac perpetuis tenebris damnandum in lucem edere ausus est: illo falsam theſim (scilicet Laicorum aq̃ue ac Clericorum cœtionem Ecclesiam Gallicanam componere, ejusque communi decreto publica ejus Ecclesiæ negotia decidi, & non Episcoporum judicio, ad quos proſpositionem de difficultibus negotiis,*

8 DE NATVRA, ORIGINE, AC PROGRESSV,
negotiis, quæ ad ipsorum vocationem spectant, tantum pertinere) & auctori-
tate amici nostri fulcire nititur. Quamvis fraudem Scriptoris facillimè detege-
rem, & delusam ejus mentem in equivoco, ut loquuntur Logici, cum libertatis,
tum Ecclesia nomine animadverterem. Alia est enim significatio Ecclesia, dum
Fideles omnes complectitur, ut & libertatis, qua singulos Fonte Baptismatis re-
natos Christus donavit: alia Ecclesia quæ etiam apud antiquos Scriptores solum
Clericalem ordinem; ut & libertatis, quæ jus & facultatem, seu potestatem
universam regendi Ecclesiam Sacramentali ordine, in primis Petri Apostolorum
Cephei successoribus, Divina constitutione tradita, comprehendit.

7. Nec est quod aliquis circa hoc nomen quæstionem mo-
veat, quod cæteris quidem cætibus præesse unum aliquem
Pastorem cernat, puta Ecclesiæ universæ Summum Pontifi-
cem, Diocesi Patriarcham, aut Exarchum, Provinciæ Me-
tropolitam, Parochiæ Episcopum; Gallis autem omnibus ut
à cæteris Regnis discernuntur, unus quispiam non sit præ-
positus. Rex namque, cujus imperio subjacent, eos in unum
quidem corpus politicum conjungit, sed non in unam Ec-
clesiam, cum in Laicorum ordine censeatur. Observandum
enim est Romanum Pontificem tanquam summum Pastorem
totius Ecclesiæ caput existere, totius autem Occidentis tan-
quam ejus Patriarcham; Galliæ verò Caput specialius posse
nuncupari propter antiquiorem, & strictiorem illius Regni
cum Ecclesia Romana conjunctionem. Nec enim, ut Eccle-
sia Gallicana una sit, opus est, ut intra se unicum Caput ha-
beat, sed satis est, ut ejus membra non unius regiminis po-
litici tantum, sed unius quoque Religionis vinculo arctiori
conjuncta, totius Ecclesiæ Capiti etiam intimè cohæreat,
illud præcipuis observantiæ, atque obedientiæ officiis exco-
lat, ejusque vicissim amoris, ac sollicitudinis specialis be-
neficio potiatur.

8. Libertatis porrò nomen ex primaria sua institutione con-
ditionem designabat, quâ homo id sine impedimento præ-
stare posset, quod liberet; *Libertatis enim proprium est, ut inquit*
Cicero offic. cap. 1. sic vivere ut velis; quod tamen, ne de per-
versa quoque voluntate accipiatur, in paradoxis explicat in
hunc modum; *quid est enim libertas? Potestas vivendi ut velis. Quis*
igitur vivit ut vult, nisi profectò qui recta sequitur, qui gaudet officio, cui vi-
vendi via considerata, atque provisâ est? qui legibus quidem non propter metum
paret,

patet, sed eas sequitur, atque colit, quia id salutare maxime iudicat esse, &c. Paradoxo 5. Verum hoc nomen ad alia quamplurima significanda postmodum derivatum est: verbi gratia liberationem à peccato, à iugo legis Mosaiçæ, à quibusvis demùm malis, vel oneribus.

9. Dum autem de Ecclesia dicitur, aliquem indicat ad Religionem ordinem, idque multipliciter. Cum enim libertas servituti, seu necessitati opponatur, Ecclesia libera rectè tunc dicitur, cum ab exercitandis, prout placet, Religionis officiis minimè prohibetur. Ità, dum Constantinus Imperator concessit toto orbe terrarum Christianis, ut Ecclesias ædificarent, Divina mysteria publicè celebrarent, aliaque omnia sine impedimento præstarent, ad debitum vero Numini cultum exhibendum necessaria, libertatem Ecclesiæ dedisse dicitur.

10. Intelligitur etiam sæpè numero libertas Ecclesiastica de immunitate rerum, locorum, & personarum Deo peculiariter consecratarum; quando scilicet Ecclesia pro suo arbitrio Ministros sibi deligit, eosque cultui Divino, & convenientibus cuique ministeriis deputat; cum illi à sæcularibus muniis, oneribus, negotiis, judiciisque exempti, quæ Dei sunt solummodò curant. Cum ædibus Deo sacris is honor defertur, ut sæcularia negotia illic non tractentur, ut ab omni scelere illic perpetrando diligentius abstineatur, ut nullus illinc invitus, aut invito Pastore extrahatur: cum Fidelibus omninò licet bona sua Deo consecrare: cum bona sic Deo consecrata subsidiorum, aliorumve onerum servitute non premuntur, ne dum à rapinis, aliisque injuriis tuta sunt.

11. Ad ea, & similia significanda plerumque usurpatur à sacris Conciliis, & Scriptoribus Ecclesiasticis libertatis, seu immunitatis Ecclesiasticæ nomen. Sanctus Antoninus 3. part. tit. 12. cap. 3. *Immunitas, inquit, Ecclesia est privilegium Ecclesiastica libertatis, vel rerum, vel personarum ad eam pertinentium. Et §. 4. ex Francisco de Zabarel. Immunitas est libertas, seu exemptio Ecclesiæ in personis, rebus, & juribus Ecclesiasticis quibuscumque. Et infra. . . . Tertium privilegium datum à Deo Ecclesiæ est, ut administret sola sine Laicis res suas, ut dist. 96. si Imperator. Et de rebus Eccles non alien. cap. fin. Et hinc Ecclesia sola, & non Imperator jus concedere potest, & aliter disponere*
B
dist.

10 DE NATURA, ORIGINE, AC PROGRESSU,
 dist. 96. cap. denique cum ad verum. Concilium item Colon. anno
 1536 p. 9. cap. 20. Immunitas Ecclesiastica vetustissima res est, jure pa-
 riter Divino, ac humano introducta, quæ in duobus potissimum sita est. Pri-
 mum ut Clerici, illorumque possessiones, & bona à vectigalibus, & tributis,
 aliisque muneribus Laicis libera sint. . . . . Secundum ne rei criminis ad Ecclesias
 confugientes inde violenter extrahantur, exceptis publicis Latronibus, qui per
 industriam proximum occiderint, aut nocturnis depredatoribus agrorum, qui iti-
 nera obsident, denique his, qui sub immunitatis spe in Ecclesiis, ac cæmeteriis
 delinquant.

12. Frequentius apud Gallos libertatis significatio ea esse
 dicitur, quæ juxta Concilium Ephesinum can. ult. in obser-
 vandis Canonibus, & conservanda cuique Ecclesiæ sua ju-
 risdictione consistit, ut ex capite sequenti constabit.

C A P U T I I I.

Quomodo definiantur libertates Ecclesiæ Gallicanæ.

1. **D**iversæ à diversis traduntur definitiones libertatum
 Ecclesiæ Gallicanæ. Omnium tamen communissima
 est, quæ illas in observando ad amissim, inviolabiliterque
 jure antiquo reponit. Hanc itaque diligentius expendemus,
 si prius autoritate munierimus.

2. Renatus Choppinus de sacra Polit. lib. 1. tit. 1. num.

13. eam his verbis exprimit: Cum adversus hos Canones (antiquos)
 Pontificiis Rescriptis abuteretur sensim inferior ætas, Galli Monarchæ, Pra-
 zoresque Regii ceperunt eum abusum, Canonicaque Doctrina neglectum civili im-
 perio vindicare: ne cui in Ecclesiasticam disciplinam Ecclesiæ Primati fas esset
 moliri quidpiam intra Francicæ Ditionis pœnæna, aut alioquin districtè revoca-
 retur mos Hierarchiæ vetustioris. Ac illius quidem auctoritatis, libertatisque
 Francicæ vestigia cernimus identidem, &c. Libro autem 2. tit. 4. n.
 1. docet Regium Senatum provocari, cum ab Ecclesiastico Judice
 tentatum sit aliquid in perniciem sanctiorum Decretorum prisce, venerandaque
 vetustatis.

3. Petrus Pithæus in Libello Gallico idiomate scripto,
 cum hoc titulo; *Les Libertez de l'Eglise Gallicane*, quem Petrus
 Puteanus aliis omnibus ejusdem argumenti præmisit, in sua
 Col-

Collezione, duo statuit principia, seu axiomata illarum libertatum, quorum primum Romano Pontifici adimit omnem in temporalia Regni Franciæ potestatem, alterum est hu-
 „ jufmodi: „ Etsi Papa in rebus spiritualibus supremus agnos-
 „ catur, tamen in Francia potestas absoluta, & infinita lo-
 „ cum non habet; sed cohibetur, & limitatur Canonibus,
 „ & Regulis antiquorum Conciliorum Ecclesiæ in hoc Regno
 „ receptorum. *Et in hoc maxime consistit libertas Ecclesiæ Gallicanæ.*

4. Guido Coquille Institutionibus ad Jus Gall. tit. de Jure Regio „ asserit eas libertates in eo consistere, quod Ecclesia „ Gallicana Canonibus valde antiquis inhærens non admisit,
 „ receptivè quamplurimas Constitutiones Pontificias.

5. Jacobus Leschassierius in opusc. de libert. antiqua, & Canonic. Eccles. Gallic. pluribus idem statuit. Pauca de multis in capite sequenti referemus.

6. Luculentius eam Gallorum sententiam declarat Christophorus Justellus in epist. ad eundem Jacobum Leschassierium, Codici Canonum Ecclesiæ universæ ab ipso edito, præfixa; *Quamvis in jure communi antiquo, inquit, positam esse libertatem Ecclesiæ Gallicanæ ab omni ævo Reges, Episcopi, Regni Ordines, tota denique Gallia affirmaverit; Vetus est tamen in Senatu PARISIENSI SENTENTIA A MAJORIBUS PER MANVS TRADITA, ET MEMORIÆ OMNIUM, QUI PRUDENTIA, ET VSV VALENT, insculpta, illam libertatem maxime quatuor primis CONCILIIIS OECUMENICIS, ET IIS, QUÆ AB ILLIS CONFIRMATA SUNT, CONTINERI; Et quæ contra sunt, præcipuas appellationibus iis causas præbere, quæ velut ab abusu interponuntur. Hanc ipsam mentem tribuit Justellus Cardinali Lotharingiæ; prosequitur enim: Quæ sententia convenit protestationi ab Illustrissimo Cardinali Lotharingiæ in Concilio Tridentino factæ, omnium Gallia Episcoporum nomine, die 2. Novembris 1563. nempe optare se, in eoque maxime elaborandum esse, ut vetus disciplina Ecclesiæ restitueretur. In usum, inquit, veteribus jamdiu aboletis revocatis Canonibus, ET MAXIME QUATUOR VETERVM CONCILIORVM, QUÆ QUANTVM FIERI POTERIT OBSERVANDA ESSE CENSEO. Et post pauca. Hanc autem meam mentem, & sententiam cum meo, cum omnium Gallia Episcoporum nomine in acta referri volo, & ut id fiat, à Notariis peto, & postulo.*

7. Illustrissimus Petrus de Marca lib. 3. de concord. cap. 1.

12 DE NATVRA, ORIGINE, AC PROGRESSV,
num. 7. Patet, inquit, vera, & genuina definitio hujus libertatis ex sen-
su Ecclesiæ Gallicanæ, ut sit nempe usus antiqui juris communis.

8. Carolus Fevret tract. de abus. lib. 1. cap. 4. num. 13.
variis eandem opinionem probationibus adstruit.

9. Eam etiam Joannes Doujatius Antecessor Parisiensis va-
riis in locis, maximè in fine synopsis historicæ Juris Ponti-
ficii amplectitur. *Apud nos (hæc sunt ejus verba) Jus Canonicum
speciale triplex distingui potest: Constat enim veteribus Ecclesiæ institutis, qui-
bus majores nostri tenaciùs, quàm vicini populi adhaferunt, QUÆ VVLGO
IMMUNITATES, SEV LIBERTATES ECCLESIAE GALLICA-
NÆ DICVNTVR, &c.*

10. Joannes Gerbafius tract. de causis major. art. 2. sic sen-
tit; *habet in primis Ecclesia Gallicana suos mores, suasque traditiones, eò
quidem retinendas magis quod fortuita ac temeraria non sint, SED CANO-
NIBVS IPSIS ANTIQVIS, VETERVMQVE PATRVN SENTEN-
TIIS INNIXÆ AC FVNDATÆ. ETENIM LIBERTATES SVAS,
QUÆ AB ISTIVSMODI TRADITIONIBVS NIHIL DISTANT,
NON ALIA RATIONE TVETVR GALLIA, QVAM ANTIQVO,
ET COMMVNI IVRE.*

11. Illustrissimus Carolus Mauritius le Tellier Archiepis-
copus Rhemenfis in eo instrumento jam pridem in lucem pu-
blicam, edito, quod sese Ecclesiæ Cameracenfis, olim Rhe-
menfis Provinciæ, ad Metropolitanam Dignitatem evectio-
ni opponere protestatus est, die 4. Februarii anno 1678.
„ declarat Franciam auctoritatem semper æqualiter poten-
„ tem, & venerandam *quatuor primorum Conciliorum habere tanquam
„ unicum, & inconcussum suarum libertatum fundamentum.*

12. Idem etiam sæpissimè protestati sunt Regii Officiales
tùm in scriptis, tum vivâ voce in Senatu perorantes, ut te-
stantur varia Senatus consulta typis edita, & vulgata.

13. Denique Conventus Parisiensis libertatum Ecclesiæ
Gallicanæ fundamenta SACRIS CANONIBVS, ET PATRVN
TRADITIONE NITI jam in ipso limine declarat, ut tanquam
certum supponere liceat, Ecclesiam Gallicanam suas libertates
in antiqui juris observatione constituere.

14. Quamobrem de libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ dispu-
taturi hanc illarum definitionem, utpotè cum à Clero tum à
Magistratibus sæcularibus, & à cujusvis conditionis scriptori-
bus

LIBERTATVM ECCLESIAE GALLICANÆ. LIB. I. 13
bus comprobata[m] tanquam fundamentum ponimus. Non negligemus tamen alias, sed opportunis locis, pro cuiusque merito expendemus.

C A P U T I V.

Definitionem libertatum Ecclesiae Gallicanae communiter traditam non esse legitimam.

1. **D**efinitio libertatum Ecclesiae Gallicanae, quam communiter tradi pluribus testimoniis superiori capite ostendimus, nempe quod sint antiquorum Canonum custodia, si ad leges Dialecticæ exigatur, contra omnes, aut saltem præcipuas definitionis regulas, nimirum perspicuitatem, integritatem, ac convenientiam cum re definita, peccare comperietur.

2. Obscura est, quia, cum antiqua disciplina latissime pateat, incertum est, an eam integram complectatur? an illius tantum partem? & quam & quousque perveniat antiquitas ex mente Gallorum? Canones etiam alii à Conciliis generalibus, alii à Provincialibus, alii à Nationalibus editi sunt. Antiqua disciplina non solos Canones, sed etiam summorum Pontificum Decreta complectitur. Porro Illustrissimus Archiepiscopus Rhemensis declarat, ut vidimus, Franciam auctoritatem semper æqualiter potentem, & venerandam quatuor primorum Conciliorum habere tanquam unicam, & inconcussam suarum libertatum fundamentum. Christophorus Justellus quatuor primis Conciliis œcumenicis adjungit alia, quæ ab illis confirmata sunt. Quod etiam fortassis intelligit Dominus le Tellier. Verum Dominus de Marca usum juris communis antiqui sine exceptione veram, & geminam hujus libertatis definitionem dicit; idque ex sensu ECCLESIAE GALLICANÆ, huic consentit Joannes Doujatius, cum ait, VETERA ECCLESIAE INSTITUTA, VULGO IMMUNITATES, SEV LIBERTATES ECCLESIAE GALLICANÆ DICI. Alii expressè summorum Pontificum Epistolas Decretales meminerunt. Alii denique antiquis Canonum Codicibus specialem tribuunt auctoritatem.

14 DE NATURA, ORIGINE, AC PROGRESSU,

3. Quâ in re tamen eorum aliqui non solum inter se dissentire, sed etiam sibi ipsis non satis videntur constare. Nam verbi gratia Doujatius, qui loco jam citato vetera instituta vocat libertates Ecclesiæ Gallicanæ, tamen loco infra cap. 12. num. 6. citando, jus antiquum obsoletum dicit. Dominus etiam de Marca, cum in loco jam adducto veteris tantum juris meminerit, in locis infra cap. 13. referendis totum ferè jus novum ad libertates Gallicanas asserit pertinere.

4. Caret tradita definitio parte una, eaque præcipua, scilicet differentia. Licet enim concedamus nonnullos, si velis etiam plurimos antiquos Canones observari in Gallia, eos tamen ipsos, aut plures servant etiam reliquæ Catholici orbis Provinciæ; nec facile paterentur reliquæ Catholicæ nationes hanc sibi laudem à Gallicana præripi.

5. Definitio illa non convenit suo definito. Si quis enim hinc singula libertatum illarum capita, quæ in tractatibus ea de re scriptis proponuntur, attentè consideret, illinc universos Conciliorum antiquorum Canones, ac summorum Pontificum Decreta perlustret, parum inter se convenire concludet.

6. Jure tantum antiquo definitæ sunt libertates; cum tamen, circa novum magis versari videantur, sed ut prædicta manifestius pateant, singula fusiùs sunt prosequenda.

C A P U T V.

Quod Ecclesiæ Gallicanæ libertates non contineantur in solo Codice Canonum Ecclesiæ universalis.

1. **J**acobus Leschassierius in opusc. de antiqua & Canonica Ecclesiæ Gallicanæ libertate jam citato, Ecclesiam Gallicanam perhibet, Ecclesiæ universæ Decreta ex tribus Codicibus successivè deprompsisse. Primum illorum Codicum vocat Codicem Ecclesiæ universalis; secundum Codicem Canonicum Ecclesiæ Romanæ; Decretum Gratiani tertio loco reponit. Primum illum & antiquissimum Codicem completi

plecti affirmat Canones, in quibus ipsa, quasi essentia libertatis Gallicanæ continetur, ad quem cætera omnia referenda sint. „ Duplex est, inquit, libertas Ecclesiæ Gallicanæ, „ antiqua scilicet, & moderna; aut potius una, & eadem „ libertas diversimodè spectata. Antiqua est primus illorum „ trium Codicum Canonorum dignus certè, qui ab Ecclesia „ universa in maximo pretio, & maxima reverentia habetur; quippè qui sit primus ejus liber, & commune instrumentum post sacræ Scripturæ Codicem; moderna est „ in Constitutionibus Regum nostrorum, in illorum Concordatis, & in supremorum Tribunalium Senatusconsultis. Porro ista secunda libertas à necessitate profecta est „ quasi in subsidium primæ . . . . Nova ista jura ita vera libertas non sunt, ut & illa ipsa, & constitutio S. Ludovici ad antiquam, & Canonicam, seu ad naturalem, & absolutam libertatem ordinentur.

2. Codicem antiquum Ecclesiæ universæ illum sine dubio intelligit, cujus formam Christophoro Justello præscripsit, aut expressit in consultatione de controversia inter Paulum V. Pontificem, & Rempublicam Venetam anno 1607. ut accepto refert ipse Justellus in epistola ad eundem Lechassarium scripta anno 1610. Cum, inquit, accuratius modum quærerem, quo ille vetus Ecclesiæ primitiva Codex restitui, & in lucem revocari posset, tu mihi, veluti Theſaurus alter, in explicando hoc labyrintho viam aperuisti, hujusque restitutionis rationem, antea incompertam indicasti, quam & ipsam tui verbi descriptionem huic operi adjunxi. Illud ergo vetustissimum Ecclesiæ Christianæ monumentum nunc primum à nobis pristina integritati restitutum, & ab incerta vindicatum ne diutius disperiret publico dari curavi.

3. Pluribus iisque efficacissimis rationibus comprobari posset, Codicem illum non eum esse, ex quo solo olim Ecclesiæ disciplinæ leges hauriebant, & Guilielmus Voëlius, & Henricus Justellus Christophori filius in præfat. ad Bibliothecam Juris Canonici veteris, in cujus fronte posuerunt Codicem illum, suadere conati sunt. Non enim, inquiunt, necesse est, ut illa collectio Codicis universæ Ecclesiæ titulo gaudeat, quod omnes Conciliorum Canones à singulis Ecclesiis receptos, & editos complectatur; sed sufficere videtur, quod primis Ecclesiæ temporibus, quibus editus fuit hic Codex, illo solo, nec alio usretur Ecclesiæ universalis in scriptis

16 DE NATVRA, ORIGINE, AC PROGRESSV,
ceptandis de disciplina controversiis, quemadmodum à Concilio Calcedonensi factum legimus.

4. Sanè si Codex ille in universa Ecclesia vim habuisset, quomodo periisset illius memoria, edito post Synodum Trullanam à Græcis Ecclesiæ Orientalis Codice, quod subjungunt prædicti Justellus & Voëllius, siquidem Canones illos rejecerunt Romani Pontifices, præsertim Sergius, qui tunc Ecclesiæ Romanæ Clavum regebat, ut testantur Anastasius in Sergio, & Beda lib. de sex ætatibus.

5. Præterea quomodo fuisset Codex Canonum universæ Ecclesiæ, qui certè Codex Ecclesiæ Romanæ esse non potuit, atque adeò neque totius Ecclesiæ Occidentalis, Romanæ strictissimè coherentis? Nunquid præcipua illa Orbis Christiani pars ad universam Ecclesiam non pertinebat? Quomodo autem Ecclesiæ Romanæ Codex fuisset, in quo desiderabantur, nec postmodum adjecti sunt, Canones in Occidente vigentes, v. g. Canones Conciliorum Arelatensis, Sardicensis, Carthagenensium, & Toletani primi, in quo è contra continentur Canones dudum ab Ecclesia Romana vel improbat, vel pro minimo habiti v. g. Constantinopolitani.

6. Certè Paschasius Quesnel in appendice ad S. Leonis magni opera differt. 12. se antiquissimum Ecclesiæ Romanæ Codicem edere affirmat antea nunquam editum; hic enim titulus est dissertationis: *De Codice Canonum Ecclesiæ Romanæ omnium, qui huc usque prodierunt antiquissimo nunc primum in lucem edito*; capiti autem primo iste titulus præfixus est; *Romanam Ecclesiam suam olim Codicem habuisse ante Dionysii Exigui Abbatis collectionem, nec eum huc usque emerxisse è tenebris*; Capiti autem 2. *Priscum illum Codicem eum ipsum esse, quem jam publici juris facimus*. Itaque si Quesnelio credimus, non erat Codex Ecclesiæ universæ, quem antea ediderat Justellus, quique in multis differt à Quesneliano, & à vero Codice Ecclesiæ Romanæ.

7. Habebat Ecclesia Romana suos Canones, eosque in seriem redactos, etiam ante tempora, quibus primum compactus perhibetur Codex ille Ecclesiæ universalis, ut ex iisdem argumentis conjicitur, quibus Codici à Justello restituto auctoritatem conciliare nituntur ejus Patroni, cui quidem Canonum Ecclesiæ Romanæ seriei, potiori
ri

LIBERTATVM ECCLESIE GALLICANÆ. LIB. I. 17
ti jure tribueretur nomen Codicis Ecclesiæ universæ.

8. Verum nihil opus est in minuenda Codicis Justelli auctoritate immorari; satis enim est, quod ab ipsis ejus Patronis conceditur, ejus memoriam à tempore Concilii Trullani, hoc est à fine septimi, vel ab octavi sæculi principio, ad nostrum usque sæculum excidisse; Hinc enim evincitur, non eum esse libertatum Gallicanarum thesaurum, qui per tot sæcula, & per ea maximè, quibus hujusmodi libertates validius propugnatae sunt, sub oblivionis tenebris reconditus delituerit. Nunquam enim ferventiores extiterunt hac de re disceptationes, quam tempore Caroli sexti Regis Francorum, quo tamen tempore, ut testatur Dominus Petrus de Marca lib. 3. cap. 6. num. 5. *Antiquos Canones, & jus commune intelligebam (Galli) quod Gratiani Decreto, & Decretalibus erat comprehensum, idque, inquit, manifestè probatur, non solum ex eo, quod vetus Codex Canonum illis esset in- cognitus, sed etiam ex Concilio Constantiensi.*

C A P U T V I.

De Codice Dionysii Exigui.

1. **A**ngustis nimium finibus conclusæ fuerant Ecclesiæ Gallicanæ libertates à Jacobo Leschasserio ad antiquissimum Canonum Ecclesiæ universæ Codicem redactæ. Quamobrem non solum antè excitatum hujusmodi Codicem, sed etiam ex quo editus est, aut revocatus in lucem, Dionysii Exigui collectionem ceu præcipuum illarum libertatum promptuarium multi posuerunt; quod & illos Canones, quos exhibet Codex Justelli, contineat (exceptis tribus ultimis Constantinopolitanis, & octo Ephesinis) & 50. Apostolicos, unum supra viginti Sardicenses, centum triginta octo Cartaginenses, seu Africanos insuper complectatur, Canonibusque adjunctæ sint Decretales octo summorum Pontificum, à Siricio scilicet usque ad Anastasium II. Sic sentit Carolus Fevretus lib. 1. de Abusu cap. 4. num. 20. „ Hi „ duo libri Canonum, inquit, Codex scilicet Canonicus „ Dionysii, & Codex Ecclesiæ Gallicanæ proprius tanta cum

C

„ etc-

18 DE NATVRA, ORIGINE, AC PROGRESSV,
„religione observati sunt, ut nec Clerus, nec tres Regni
„Ordines unquam ab eis deflexerint, alia omnia decreta, &
„alias omnes constitutiones præter ibi insertas repudiantes,
„& subjectioni, ac gravi, & perniciosæ servituti tribuen-
„tes quidquid huic juri communi, & Canonico adversaretur.

2. Verumtamen Christophorus Justellus collectione illa, seu versione à Dionysio facta putat Gallos non fuisse usos usque ad annum 805. *Gallicana etiam Ecclesia*, inquit in præfatione ad suum Codicem, *veteri jure Canonico usa est quatuor videlicet priorum Conciliorum œcumenicorum, & ceteris ab iis confirmatis, & ab universa Ecclesia receptis, non tamen ex Dionysiana interpretatione, SED EX ALTERA VETUSTIORE, illa scilicet, quæ habetur in collectione, quæ Isidori Mercatoris nomen præfert in editione Conciliorum Colonienſi.* Præmiserat autem, (loquens de collectione Dionysiana, cui ab alio Collectore addita fuerant Decreta Hilarii, Felicis, Simplicii, Hormisdæ, Symmachi, & Gregorii Junioris.) *Atque ipse est Codex Canonum, qui ab Adriano I. Papa, Carolo Magno Regi oblatus est anno 805. ad usum Ecclesiarum Occidentalium.* Quæ omnia postmodum sic adstruit; *sed & Synodi quadam Gallicana, ut Valentina, Regensis, Arelatensis II. Agathensis, & Epaonensis citant Canones Nicanos, Ancyranos, & Laodicenses ex veteri translatione apud Gallos tunc recepta, quæ apud Isidorum Mercatorem reperitur, quæ semper liberius usi sunt: quod in Conciliis Gallicanis sub Ludovico Pio Imperatore, ceterisque subsequenter observare licet.*

3. Justello ferè assentitur P. Jacobus Sirmondus in præfatione ad suam collectionem Conciliorum Galliæ. *Cerum est, inquit illos (Gallos) præter illam (translationem) liberius semper usurpasse, ejusque usum ad eadem usque Caroli Magni tempora frequentasse: idque declarat inter cetera Capitulare Aquisgranense Caroli ejusdem, quod totum Græcis antiquæ versionis auctoritatibus refertum est, præterquam in Canonibus Apostolicis, qui necessario ex Dionysiana recitantur, quia alia tunc illorum versio nulla erat. Post hæc verò sensim ab ea deflexere, Codicemque Canonum Dionysianæ collectionis per Hadrianum Papam Carolo Regi commendatum amplexi, & pro vetere illa Librorum Synodali formâ, quam diximus, ad novam conversi Dionysii Exemplaribus Bibliothecas suas instruxerunt, ac Dionysii proinde versione, Decretalibusque ad Dionysii formam digestis perpetuò deinceps usi sunt.*

4. Paschasius Quesnelius dissertatione 16. in opera S. Leonis Magni validiùs contendit Codicem Canonum Dionysii
Exi-

LIBERTATVM ECCLESIAE GALLICANÆ. LIB. I. 19
Exigui ante Adriani Papæ I. & Caroli Magni Imperatoris
tempora non fuisse receptum.

5. Illustrissimus verò Petrus de Marca lib. 3. de Concord.
Sacerdot. & Imper. cap. 4. num. 2. notat Gallos aliquando
antiquiorem, sæpius Dionysianam interpretationem secu-
tos, etiam antè Caroli Magni tempora. *Usum autem, inquit,
collectionis Dionysiana statim atque edita fuit, priore interpretatione spreta per
Gallias invaluisse mihi facile persuadeo, tum QVIA APVD SEDEM APOS-
TOLICAM VIGEBAT; tum etiam quod nitore suo commendabatur præ
squallore veteris interpretationis; etsi hanc omnino Galli non deseruerint.*

6. Fuisse illam collectionem citiùs ab Ecclesia Romana sus-
ceptam, & accuratiùs retentam testatur celeberrimus Cassio-
dorus Dionysio còtaneus lib. de Divin. lect. cap. 23. his
verbis: *Ex Græcis exemplaribus Canones Ecclesiasticos miribus suis (Dio-
nysius) ut erat planus, atque disertus, magna eloquentia luce composuit,
quos hodie usu celeberrimo Ecclesia Romana complectitur. Non minoribus
eam laudibus effert Eminentissimus Cardinalis Baronius ad
annum 325. Si fidelitas, inquit, atque peritia in transferendo, & si ve-
ritas in edendo quàm maxima requiratur, nulla exquiri potest editio exactior,
atque fidelior, quàm qua elaborata est à magno illo, sed cognomento Exiguo
Dionysio: cujus eximiam in utraque lingua peritiam, & mirum egregiam pro-
bitatem Cassiodorus dignis laudibus mirificè prædicat.*

7. Si ergo collectio Dionysiana ante tempora Caroli Magni
non fuit in usu apud Gallos, vel saltem usus ille non fuit per-
petuus, & constans, non potuit etiam esse libertatum Gal-
licanarum fundamentum. Ac licet invaluerit ejus autoritas
post tempora Caroli Magni, non tamen unicum istud, &
indubitatum antiquæ disciplinæ promptuarium fuisse certis-
simis argumentis comprobatur.

C A P U T VII.

De Canonibus Apostolorum.

1. **I**N primis nascitur dubium circa collectionem Diony-
sianam, de Canonibus scilicet Apostolorum, de quibus
sic Dionysius ipse monet in sua præfatione: *In principio itaque*

C 2

Can-

Canones, qui dicuntur Apostolorum, de Græco translulimus, quibus quia plurimi non consensum præbuere facilem, hoc ipsum vestram nolimus ignorare sanctitatem, quamvis postea quædam Constituta Pontificum ex ipsis Canonibus adsumpta esse videantur. Quo monito illorum Canonum autoritas non parùm imminuitur: Unde non mirùm si Autores Galli circa illorum vim dissentiant.

2. Illustrissimus Petrus de Marca lib. 3. cap. 2. num. 4. non solum quinquaginta illos, quos Dionysius in sua collectione primos collocavit, sed & omnes alios ad numerum 85. admittit. Ex iis autem, quæ diximus (hæc sunt ejus verba) non solum colligitur vetustas, & autoritas Canonum Apostolorum, sed etiam eorum numerus. Etenim 85. Canones recensent Græci in collectionibus suis juxta definitionem Synodi in Trullo, quo in capite illis rectè convenit cum libro Constitutionum Apostolicarum, ubi Canones illi eadem serie, eodemq; numero referuntur. Laudatum etiam vidimus Canonem 74. à Synodo Constantinopolitana sub Nectario, & 62. à Synodo Nicæna, & 76. à Concilio Antiocheno: Quin etiam Theodoretus in collectione sua eundem numerum 85. Canonum Apostolicorum servavit.

3. Aliis fortasse viderentur omnes omninò repudiandi, eo quod Gelasius Primus eos in Concilio Romano anno 494. inter opuscula apocrypha, nullo excepto, rejecerit. De qua tamen censura dubitant alii. Deerat illa certè in Codice Hincmari, ut ex his ejus verbis opusculo 55. cap. 24. evidenter colligitur: *Beatus Gelasius in Catalogo, qui libri ab Ecclesia Catholica recipiantur, descripto, &c. de his Apostolorum Canonibus penitus tacuit, sed nec inter apocrypha eos misit.* Erat ignota Dionysio Exiguo, qui in collectione sua non multò post Gelasium tempore, hoc est circa annum 527. Canones illos omninò prætermisisset, si eis in Concilio Romano hæc nota inusta fuisset; ab eis quoque citandis abstinuissent posteriores Pontifices, de quibus numero sequenti; nisi fortè, & Dionysius, & Pontifices censuram illam benigniùs interpretati putaverint, Gelasium eos non improbasse: Sed incertum, & ab Apostolis diversum esse illorum Autorem monere voluisse, ideoque Dionysium dixisse tantùm, *illis plurimos non consensum præbuisse facilem.*

4. Mediam viam sequuntur alii, quibus quinquaginta primi tantùm placent, quod eos pluribus Pontificibus probatos videant: Joanni II. qui anno 534. ut justam ostenderet Contumeliosi Episcopi Regiensis depositionem, Canones Apostolicos

licos 25. & 29. protulit: Zachariæ epistola ad Pipynum majorem domus, Episcopos, & Proceres Francorum anno 747. Leoni IX. anno 1054. seu ejus Legato Humberto Sylvæ Candidæ Episcopo in confutatione epistolæ Nicæti Abbatis, ex qua sumptus est Canon *Clementis librum* dist. 16.

5. Sanè si constitisset, Apostolos, quorum nomine decorantur, veros fuisse illorum Conditores, & Collectorem S. Clementem, quod titulus, & conclusio supponunt, eandem obtinerent, quàm sacræ Scripturæ Canonici libri auctoritatem, aut saltem illis ferè æqualem, nec eos Gelasius apocryphos declarasset. Galli etiam ad eos recipiendos, & in Codicem Canonum referendos promptiores sese præstitissent: eùm tamen ex Gregorio Turonensi lib. 5. histor. Francorum cap. 19. non obscurè colligatur in eo Regno sub finem sexti sæculi vix fuisse cognitos. Refert enim à Chilperico Rege cum Prætextati Episcopi Rothomagensis condemnationem urgeret anno 577. in novo, & distincto quaternione Prælati fuisse oblatos; *ipse verò (Chilpericus) ad Metatum discessit, transmittens librum Canonum, in quo erat quaternio novum annexus habens Canones quasi Apostolicos.*

6. Quid quod eorum aliqui cum communi Ecclesiæ usu, & sensu non conveniunt? Nam Canon 65. pœnam depositionis, aut excommunicationis statuit in eum, qui sabbatho jejunaverit. Ultimus scripturis Canonicis veteris Testamenti, tertium quemdam Machabæorum librum annumerat; detrahit verò libros Judith, Tobia, Sapientiæ, & Ecclesiastici: A novo autem Testamento refecat Apocalypsim, & in quibusdam exemplaribus epistolam S. Judæ. Qui potuissent autem aut Apostoli, qui essent veræ scripturæ sacræ libri, ignorare; aut Concilia, præsertim Tridentinum, Apostolis contradicere, Canonicorum librorum Catalogum diversum texendo?

7. Quod quidem ad Apocalypsim attinet, non erat impossibile, quin illis Canonibus esset posterior, utpotè à S. Joanne jam sene conscripta. Sed præterquam quod hæc ratio quoad alios libros valere non potest; S. Clemens scripta à B. Joanne Apocalypsi pluribus annis superstes fuit, quo tempore verosimilius est illum Constitutiones Apostolicas,

22 DE NATURA, ORIGINE, AC PROGRESSU,
& Canones istos, qui ultimum illarum caput constituunt,
collecturum fuisse, nec Apocalypsim omitturum, cum sua-
rum ipsius epistolarum, & constitutionum meminisse per-
hibeatur.

8. Quamquam autem Canones isti Apostolicam non gaudeant
autoritate, antiquitate tamen sua commendantur, plurimas-
que tradunt morum, & disciplinæ regulas Apostolicis tem-
poribus non indignas, à Gallia ipsa, & ab Ecclesia universa
receptas. Nec igitur admitti omnes, neque refutari omnes
posse videntur, sed eorum habendus delectus, ut scilicet
illi solummodò seu regulæ proponantur, & accipiantur,
qui fuerint ab Ecclesia confirmati.

9. Ità suadet Hincmarus opusc. 55. capitum, 24. cap.
*Quapropter in lectione illorum sequenda est cautela ab eodem S. Gelasio præmoni-
ta; Cum hæc, inquit, ad Catholicorum manum advenerint, B. Pauli Aposto-
li præcedat sententia, quæ dicit; OMNIA PROBATE, QVOD BO-
NUM EST TENETE: quod tamen de istis Canonibus non est
à Gelasio dictum.*

10. Verumtamen cum tamdiu nutaverit Canonum Aposto-
licorum autoritas, totaque illorum vis ab aliis Ecclesiæ
decretis, vel ab usu profecta sit, necdum etiam aliqui re-
cepti sint, constat libertates Ecclesiæ Gallicanæ illis tutò
inniti non potuisse, nec etiamnum posse.

C A P U T V I I I.

*De Canonibus, & Decretis à Dionysio Exiguo
prætermiſſis.*

1. **N**on eo pervenit Dionysii diligentia, ut Concilia om-
nia, aut omnium Pontificum Decreta repererit. Quam-
obrem licet maximæ autoritatis sint, quæ profert, non ta-
men omni destituta sunt robore, quæ ipse prætermisit, si
aliorum fide dignorum testimonio nitantur: nec enim ut su-
pra insinuavimus, Dionysii opus unicum est Ecclesiasticæ
disciplinæ Promptuarium, in quo afferuntur universæ leges
Ecclesiasticæ; nec quando ab Ecclesia Romana, vel Galli-
cana

cana tanto cum applausu exceptum fuit, in illud omnis delata est vis Canonica; sed cum non nisi obscura, & ferè barbara haberetur interpretatio Græcorum Canonum, non potuit dilucida, & exacta Dionysii translatio, statim ut oblata est, non arridere.

2. Nec ita collectio Dionysiana specialiter ab Ecclesia confirmata fuit, ut Canones aliquam ex eo solo quod inibi repariantur, vim sibi vindicent; quemadmodum Codex Legum civilium à Justiniano accepit auctoritatem, nam S. Gregorius Magnus plus quàm 60. annis post editam illam collectionem scripsit, Canones Concilii Constantinopolitani ab Ecclesia Romana non fuisse receptos, quos tamen collegerat, & Latinos fecerat Dionysius. *Romana Ecclesia*, inquit sanctus ille Pontifex lib. 6. epist. 31. *essent Canones, vel gesta Synodi illius hæcenus non habet, nec accipit.* Nec eos solos intelligebat, qui desiderabantur in collectione Dionysiana: quippe cùm ageretur de dignitate, quam sibi arrogabat Episcopus Constantinopolitanus juxta Canonem præfati Concilii, quem vertit Dionysius. Major autem esset error, si quis, quod apud Dionysium non legeret, nihili faciendum existimaret.

3. Præcipuum Autoris illius consilium fuit, non in unum volumen colligere quæcumque vim Ecclesiasticæ legis haberent; sed Græca, quæ non omnibus intellectu facilia erant, in Latinum idioma transferre, quod antea nullus tam fideliter, & tam perspicuè præstiterat, mentem hanc suam his in præfatione verbis aperuit. *Quamvis charissimus frater noster Laurentius assiduâ & familiari cohabitatione, parvitatem nostram regulæ Ecclesiasticæ de Græco transferre pepulerit, confusione, credo, præfata translationis offensus.* Ad didit nihilominus Canones Sardicenses, & Africanos, sed præterquam quod Ephesinos omnes, quorum indubitata est fides, & auctoritas, & duos ultimos Constantinopolitanos, qui etiam, licet seriùs, in Occidente invaluerunt, è Græca in Latinam linguam non convertit; Latinos quamplurimos omisit, & eos quidem maximi ponderis, & momenti, quod etiam silentium tantum adest ut suadeat, eos omni utilitate, aut robore caruisse, ut etiam hinc fortè conicere liceret, eos usu communi ita notos extitisse, ut novâ publicatione non egerent. Ideò enim Sardicenses, & Africanos se exscripsisse profite-

tur,

24 DE NATURA, ORIGINE, AC PROGRESSU,
tur, ne laterent Stephanum, cui opus suum dedicavit; ne
quid præterea notitiæ credat velle subtrahere, statuta quoque Sardicensis Con-
cilii, atque Africani, quæ Latine sunt edita, suis à nobis numeris cernuntur esse
distincta.

4. Num enim in Gallia, in Hispania, immò in Italia, & Ro-
mæ nulla habita fuerant Concilia tempore Dionysii Exigui? Nulline illic conditi fuerant Canones? Num Ecclesia Roma-
na, & Gallicana libentius Græcis obsequabantur, quàm suis,
quasi specialibus Provinciarum necessitatibus providissent ex-
teri sapientius, aut opportuniùs, quàm Pastores indigenæ,
aut incolæ?

5. Cæterum quamvis Dionysius in congregandis summo-
rum Pontificum Decretis maximam operam posuerit, ut ad
Julianum Præbyterum tituli S. Anastasii scribit his verbis
præfationis; *Sanctitatis vestræ piis excitatus studiis, quibus nihil prorsus eo-
rum, quæ ad Ecclesiasticam disciplinam pertinent, omittit inquirere; præterito-
rum Sedis Apostolicæ Præsulorum constituta, quæ valui curâ, diligentiaque collegi,
& in quemdam redigens ordinem titulis distinxi compositis; Certissimum ta-
men est plurima ejus diligentiam effugisse, quorum etiam
aliqua ipsius collectioni postmodum adjuncta sunt, antequam
Carolo Magno ab Adriano Papa traderetur, ut perhibet Chri-
stophorus Justellus in præfat. ad veterem Codicem Ecclesiæ
universæ; Cui postea, inquit, ab alio Collectore addita sunt Decreta se-
quentium Pontificum Hilarii, Felicis, Simplicii, Hormisdæ, Simmachii, &
Gregorii Junioris. Ex quibus tam Conciliorum Canonibus, quàm Pontificum De-
cretis tandem compositus est Codex Canonum Ecclesiæ Romanæ? Atque ipse est
Codex Canonum, qui ab Adriano Papa Primo Carolo Magno Regi, Roma obla-
tus est anno 805. ad usum Ecclesiarum Occidentalium. Porro quam-
vis Justellus Pontifices priores Anastasio II. posterioribus
eomisceat: certum tamen est Hilarium, Felicem, &
Simplicium antiquiores fuisse Anastasio illo II. cujus Decre-
ta ultima sunt in collectione Dionysii. Undè necessariò col-
ligitur, Dionysium multa prætermisisse, quæ robore non ca-
rerent.*

6. Referuntur item inter authentica Conciliorum acta, in-
ter primorum Patrum, & fidelium Scriptorum opera, literæ
gravissimæ, atque utilissimæ summorum Pontificum Siricio
antiquiorum, de quarum veritate sine pertinacia, vel etiam
teme-

temeritate dubitari non possit, quibusque sua reverentia, & quidem maxima debetur.

7. Quæ igitur collectioni Dionysianæ inserta, vel assuta sunt majori vi fortasse pollent propter usum, qui latius patuisse videtur; non tamen idcirco parvi facienda sunt alia, quorum veritas sufficientibus argumentis manifesta fuerit. Cujusmodi sunt v. g. epistola Julii Papæ Primi, ex Apologia 2. S. Anastasii, aliæque quamplures aliorum Pontificum ab antiquis Scriptoribus relatæ, vel etiam à Recentioribus è tenebris erutæ, qua in re laudabiliter hodie plures desudant. Non est ergo cur antiqua disciplina à Gallis observanda intra Dionysii Codicem concludatur.

C A P U T I X.

De Epistolis Decretalibus antiquiorum Pontificum.

1. **A** Cris fuit olim disceptatio inter Hincmarum Archiepiscopum Rhemensem, & ipsius nepotem Hincmarum Laudunensem Episcopum, quæ etiam ad alios Episcopos Galliæ, & ad Nicolaum Primum summum Pontificem attinuit, occasione Decretalium Epistolarum veterum Pontificum, quas Riculphus Episcopus Moguntinus ex Hispania in Gallias detulerat sub finem octavi, aut initio noni sæculi. Nulla certè fuisset contentio, si adhibita fuisset debita diligentia in exquirenda illarum veritate. Aut enim detecta fuisset illarum suppositio, aut dubia saltem fides evasisset, ut regularum loco liqueret non esse habendas.

2. Gallici scriptores ex Dionysii silentio, qui, ut diximus quâ valuerat curâ, & diligentia præteritorum Apostolicæ sedis Præfulum constituta collegerat, arguunt suppositas esse antiquas illas Decretales. Quamvis enim non ita potuerit omnia Dionysius assequi, ut adhuc indies non eruantur è tenebris certissima antiquioris temporis documenta, difficile est, ut eum Romæ scribentem tot, tantæque epistolæ effugerint. Quid causæ fuisset, ut tam præclara antiquitatis monumenta, tamque ob dignitatem, & sanctitatem Autorum, nec

D

non

26 DE NATVRA, ORIGINE, AC PROGRESSV,
non ob materiæ præstantiam commendanda, per tot sæcula
in tenebris jacuissent, hoc est à primis Ecclesiæ temporibus,
quibus eam gubernarunt Pontifices, quorum nominibus in-
signiuntur, usque ad octavum, aut nonum sæculum, cum à
Riculpho in Galliam inuenta sunt ex Hispania sub nomine
Isidori collecta.

3. Accedit, quod earum Epistolarum stylus parum cum eo
convenit, quo communiter utebantur omnes illius ætatis
Autores, qua scriptæ dicuntur. Atque cum una, eademque
sit illarum omnium textura, satis innuitur, non diversis tem-
poribus, & sæculis, atque à tot diversis Pontificibus scrip-
tas, sed simul ab eodem scriptore confectas. Quin etiam non
defuerunt, qui, eisdem diligenter inspectis, singulas penè
illarum partes ad veros Autores illis Pontificibus recentiores
retulerint, ut factâ collatione vix dubitandi locus remaneat,
eas ex illis scriptoribus extractas, & interpolatas fuisse. Le-
guntur enim v. g. in illis non sententiæ tantum, sed phrasæ
etiam ipsæ Codicis Theodosiani tardius editi.

4. Deindè cum Sacræ Scripturæ loca, quæ in eis plurima,
& prolixissima sunt, referantur ex versione vulgata, quam
vel composuit, vel saltem emendavit S. Hieronymus, Pon-
tificibus illis, quorum esse dicuntur, junior, post ejus tem-
pora fabricatas fuisse, non leve argumentum est. Cumque
nihilominus S. Hieronymus illis Pontificibus vicinus extite-
rit, ac de illo S. Augustinus hoc protulerit encomium; *Hic
omnes, vel penè omnes, qui ante illum ex utraque parte orbis de doctrina Ecclesi-
astica scripserant, legit.* lib. 1. contra Julianum cap. 7. Nonne ali-
quod reperisset illarum Epistolarum vestigium inter tot volu-
mina, quot illum evolvisse novimus? At si quod occurrisset,
in texendo Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum, tot, tam-
que insignium Autorum certè non fuisset oblitus.

5. Denique qui proximè secuti sunt Pontifices, quorum-
que literæ indubitatae ad nos usque devenerunt, suas senten-
tias tam venerabilium Prædecessorum autoritate confirmare
non neglexissent.

6. His, aliisque argumentis non solum Gallici scriptores,
sed etiam Romani ducti sunt, ut epistolis illis fidem dene-
garent. Eminentissimus Cardinalis Bellarminus suam his ver-
bis

bis sententiam indicat, de Romano Pontifice lib. 2. cap. 14. Indubitatas esse affirmare non audeam. Suam certius Cardinalis Baronius ad annum 865. num. 4. *Ex multis, inquit, eas reddi suspectas epistolas, quæ dicta sunt 2. Amalium tomo, dum de singulis mentio facta est, satis est demonstratum.*

7. Suspiciari quidem videbatur Hincmarus Rhemenfis eas falsas esse: falsitatem tamen apertè affirmare non audebat; sed aliis rationibus vim earum conabatur infringere: nempe quod in Canonum collectione desiderarentur; quod Gelasius Primus suorum Prædecessorum literas venerabiliter tantum haberi voluisset; quod cum aliis epistolis summorum Pontificum, cum Canonibus, cum usu, imò & inter se pugnarent, & cæteris similibus.

8. Nicolaus I. etiam nonnihil circa illarum veritatem hæsitare videbatur, ideoque non omnes indiscriminatim admitti volebat, sed tantum quæ veræ probarentur legitimis indiciis, quod significasse videtur his verbis epist. 42. quæ est ad universos Episcopos Galliæ; *Absit enim ut cuiuscunque usque ad ultimum vitæ suæ diem, qui in fide Catholica perseveravit, vel Decretalia constituta, vel de Ecclesiastica disciplina qualibet exposta debito cultu, & cum summa discretione non amplectamur opuscula, quæ dumtaxat, & antiquitus S. Romana Ecclesia conservans, nobis quoque custodienda mandavit, & penes se in suis Archivis, & in vetustis ritè monumentis recondita veniatur.* Sed instabat vehementius adversus eam rationem Gallicanorum Antistitem, quod scilicet Decretales illæ cum non haberentur in Codice Canonum, robore carerent. Videbat enim eadem ratione multorum aliorum Decretorum, & documentorum auctoritatem elusum iri. Reponebat itaque non omnia in Codicem Canonum fuisse congesta, quæ sequenda essent, alioquin, & Sacræ Scripturæ libris auctoritatem defuturam.

9. Tandem si credimus Illustrissimo Petro de Marca lib. 3. cap. 6. n. 2. *ea devenit, ut TANTIS NOMINIBUS VETERVM PONTIFICVM CESSERINT VXA CVM RELIQUIS EPISCOPIS ETIAM GALLICANÆ ECCLESIAE RECTORES.* Equidem illorum Sententiæ aliquando expressis sæpius tacitis Auctorum nominibus probatæ sunt in variis Conciliis Gallicanis, & in Regiis Capitularibus.

10. Quin etiam Hincmarus ipse Rhemenfis, qui eas quan-

D 2

do

28 DE NATVRA, ORIGINE, AC PROGRESSV,
do suis consiliis adversabantur, tam acriter impugnabat; quan-
do favebant, sæpenumerò usurpavit. Non solum enim cap.
15. opusc. 55. capitum, in quo quidem opusculo earum ro-
bur imminuere vehementer conatus est, earum autoritate
usus est adversus Hincmarum Laudunensem Episcopum, &
nepotem suum eas acriter defendentem, sed etiam alibi passim.
Ita v. g. in epistola ad Carolum Calvum, quæ est 29. in edi-
tione Jacobi Sirmondi, primam S. Urbani, unicam S. Lucii,
secundam S. Stephani Papæ, & Martyris laudat.

11. Ivo Episcopus Carnotensis Canonicae disciplinæ peri-
tissimus eos suæ collectioni inseruit, quam præfatus Domi-
nus de Marca ad Ecclesiæ Gallicanæ usum compactam affir-
mat lib. 3. cap. 6. n. 2.

12. Quæ quidem testimonia sufficerent ad stabiliendam
usquequaque illarum epistolarum autoritatem etiam in Gal-
liis, nisi re diligentius expensa detecta fuisset illarum falsi-
tas. Vix enim quispiam assentitur hodiè Turriano, Binio,
& paucissimis aliis, qui postremis temporibus illarum patro-
cinium susceperunt.

13. Quamvis autem ferè certum apud Scriptores tum Gal-
licanos tum Romanos hodie sit, Epistolas illas Decretales
supposititium esse, non germanum, antiquorum Pontificum
fœtum; non eo tamen odio prosequendæ sunt, ut falsa, vel
suspecta omnis habeatur doctrina, in cujus confirmationem
adducantur; tam enim communiter receptæ sunt non solum
à summis Pontificibus, à quibus adoptatæ, ut ita dicam,
videntur, sed etiam à Theologis, Juris Canonici peritis, à
Conciliis, & à Regibus Galliæ, atque ab omni Scriptorum
genere, ut ab Ecclesia ipsa universa probatæ videantur, atque
adeò certum sit, nihil contineri (in illis saltem locis præ-
dictarum Decretalium, quæ tam universè laudatæ sunt) quod
fidei, aut bonis moribus non consentiat. Ab iis tamen de in-
dustria citandis abstinebimus, etiamsi nobis maximè favere
videantur, ne doctrinæ certæ dubiis probationibus fidem
conciliare velle videamur; nec illarum quamvis in Gallia re-
ceptarum, ac diù in pretio habitatum autoritatem variis li-
bertatum Gallicanarum capitibus, quibus adversantur op-
ponemus.

C A-

C A P U T X.

De speciali Ecclesiae Gallicanae Codice.

1. **E**cclēsiae Gallicanae Antistites Canonicae disciplinae studiosos, non solum Ecclesiae universae, sed & proprios Canones, vel in eodem, vel in diversis Codicibus collegisse mihi facile persuaserim, sed an fuerit determinatus aliquis Codex, in quo inessent omnes regulae Canonicae, quas sequi nemo non teneretur, & extra quem nulla esset, ad quam Galli adstringerentur, non ita compertum est.

2. Habet etiam Ecclesia Gallicana, inquit Christophorus Justellus in praefat. ad Codicem Canonum Ecclesiae universae, praeter Codicem universalem quamdam suarum Synodorum collectionem, Gallicanorum Canonum nomine receptam, quorum meminit Hermisdas, Papa apud Gratianum his verbis; secundum titulos antiquorum Patrum sancto Spiritu suggerente conscriptus, & secundum sententias 318. Episcoporum (haec est Nicæna Canonum) quas etiam Gallicani Canones continere videntur, Clerici in adulterio deprehensi, aut ipsi confessi, aut ab aliis convicti ad honorem redire non possunt.

3. Afirmat item Carolus Feyret lib. 1. cap. 4. num. 19. ultra Codicem Canonicum (sic ille vocat collectionem Dionysii Exigui) Ecclesiam Gallicanam proprium suum Codicem habuisse, Gallicanorum Canonum nuncupatum; eumque approbatum fuisse ab Ecclesia Romana Can. si quis Diaconus dist. 50.

4. Continebat autem Codex ille Canones in Gallia editos, sive à Conciliis Nationalibus, sive à Provincialibus, ut asserit Dominus de Marca lib. 6. cap. 21. num. 7. his verbis; Eorum Canonum collectio fiebat, qui cuncti erant ab universa Ecclesia Gallicana, vel à quadam eius portione, sive in Regno Visigotorum, Burgundiorum, aut Francorum, sive etiam in Provincia Gallicana Regni Italia, in qua habita fuere Synodi Arausica, & alia quadam Provinciales: hijs Canones recipiebantur ab Episcopis aliarum Provinciarum, confecta collectione sub nomine Gallicanorum Canonum.

5. Jacobus Sirmondus in praefatione ad Concilia Galliae

D 3

probat

30 DE NATVRA, ORIGINE, AC PROGRESSV,
probat ex varietate collectionum nullam fuisse authenticam,
& approbatam: *In tanta*, inquit, *Synodaliū voluminum copia*, quibus abundat Gallia, vix ullum reperire sit, in quo eadem, quæ in cæteris, nullum, in quo Synodi Gallicanæ veteres universæ contineantur, ut facilis inde conjectura sit, NVLLAM OLIM CERTAM, ET RECEPTAM SYNO-
DORVM NOSTRARVM COLLECTIONEM, NVLLVM GAL-
LICANORVM CANONVM CORPVS FVISSE. Idem paulò infe-
riùs repetit.

6. Agobardus, qui vivebat paulò antè medium noni sæcu-
li lib. de dispensat. Eccles. & epist. ad Imperatores de duello,
antiquos Romanos asserit veneratos Canones Gallicanos;
Neotericos autem eos non commendasse; *huc accedit*, inquit,
aliud de Canonibus, scilicet Gallicanis, qui quasi superflui, aut inutilis, à
quibusdam respuuntur, eo quod Neotrici Romani eos non commendaverint, cum
antiqui religiosè eos venerati sint. Cæterum Codicis alicujus, vel
collectionis non meminit.

7. Verba etiam Can. *si quis Diaconus* quæ refert Justellus, &
citatur Fevrettus Codicis alicujus mentionem non faciunt, sed
tantum Canonum Gallicanorum, nec aliud significant, nisi
Canones Concilii Nicæni, cui 318. Episcopi interfuerant,
ab Episcopis Gallicanis receptos fuisse in deponendis Clericis
in adulterio deprehensis, non autem approbatum fuisse ali-
quem Codicem, vel ullam Canonum collectionem. Jacobus
Sirmondus, & Philippus Labbeus Canonem illum aliter re-
ferunt, his scilicet verbis. *Manifestissimè constat*, quia secundum quod
& tituli antiquorum Patrum à S. Joanne transmissi, & 318. Episcoporum
sententia, sed & CANONES GALRICANI continere videntur, Clerici in
adulterio deprehensi, &c. Quæ verba animadvertit Sirmondus non ab
aliquo Pontifice, sed à S. Cæsario Arelatensi Archiepiscopo
prolata esse, occasione contumeliosi Episcopi Regiensis, quem
Pontifex ille deponendum decreverat. Sane Hormisdæ, cum
ejus tempore nullus extiterit Papa nomine Joannes, falsò à
Gratiano adscribuntur. Licet autem hæc verba. *Canones Galli-*
cani Codicem aliquem, seu collectionem indicarent, non
continerent tamen aliquam Ecclesiæ Romanæ approbatio-
nem.

8. Porro fuerit necne Codex aliquis, seu Collectio Cano-
num Gallicanorum, & an fuerit approbatus ab Ecclesia Ro-
mana,

mana, seire parum iuaret, cum amplius non extet, & quibus Canonibus constiterit, ignoremus, ut fatetur Paschasius Quesnel disert. 16. cap. 15. Itaque non à Codice aliquo ab Ecclesia Romana approbato vim habent Canones Gallicani, sed à Conciliis in quibus conditi sunt, ab usu, & utilitate, & si quæ sunt aliæ rationes.

9. Quæ autem, quantaque sit illa vis rectè determinant Autores Galli, dum illos quidem Canones, ceu regulas habent eò sibi religiosius observandas, quodd, & à Sanctissimis Pastoribus, ac in Christo parentibus, sibi propositæ sint, & specialiter illius Regni moribus, & negotiis accomodatæ, & tamen Canonibus Ecclesiæ Romanæ postponunt. Ità cum Agobardus antiquos Romanos Canones Gallicanos in veneratione fuisse præmisisset, & causam subjunxisset: QVONIAM VENERANDI, ET SANCTI VIRI EOS EDIDERVNT, QVORVM VITAM, ET SANCTITATEM CREBRA MIRACVLA COMMENDAVNT. Addit paulò inferius; Neque hoc ideo dicitur, ut passim omnium Episcopaliū Conventuum sanctiones aequali auctoritate recipienda credantur, ut Niceni, Caledonensis, & cæterorum Generalium extotius mundi consensu congregatorum, & receptorum, sed quia congrua veneratione pro causis necessariis, quarum definitiones in illis generalibus non inveniuntur, fides sit eis adhibenda religione debita, & nullus sit unicuique, EORVM SEQUI AVTORITATEM, QVAM PROPRIVM SENSVM. Agobardus ad Ludovicum Imperatorem de impietate duelli. Idem in opuscul. de dispensatione, ministerio, & ordine totius rei Ecclesiasticæ.

10. Idem proficitur Dominus de Marca loco citato, his verbis; *Quantum vero ut docuit Augustinus Concilia Provinciarum plenariorum Conciliorum auctoritati, quæ sunt ex universo orbe Christiano, sine ullis ambagibus cedunt, Canones Gallicani in illa causa obtinent, quæ Canonibus antiquis deserta non sunt.*

11. Hanc esse mentem totius Ecclesiæ Gallicanæ testis est Fevretus loco etiam supra cit. num. 26. „Ecclesia Gallicana, inquit Codici suo speciali Gallicanorum Canonum non „tantam tribuebat auctoritatem, quantam Canonibus Codicæ Ecclesiæ Romanæ contentis.

12. Venerandi sunt igitur antiqui Ecclesiæ Gallicanæ Canones. Primò propter Antistitem, à quibus editi sunt, merita,

32 DE NATVRA, ORIGINE, AC PROGRESSV,
rita. 2. Quia illuc recurrere necesse est, cum Ecclesia Ro-
mana, vel universalis regulas non subministrant, quibus spe-
cialia negotia definiri queant. 3. Ut eadem sit ejusdem Regni
Canonica disciplina, sicut eadem sunt leges civiles. Non
sunt tamen universalium Conciliorum, aut summorum Pon-
tificum Decretis anteponendi, vel etiam exequandi; Mul-
tò minùs prætextu libertatis opponendi.

C A P U T X I.

De Capitularibus Regum Franciæ.

1. **I**N eam rerum omnium & Ecclesiasticarum, & Civi-
lium perturbationem, & confusionem inciderat Gallia
sub finem septimi sæculi, ac principio octavi, ut Religio om-
nis obliteranda videretur, nisi Clodovei posteritati, à radi-
ce degeneri substituta Caroli Martelli familia, Ecclesiæ in eo
Regno ferè collapsæ succurrisset, quod tùm ex aliis monu-
mentis addiscimus, tùm ex Epistola S. Bonifacii ad Zacha-
riam Papam, cujus secundus articulus sic habet: *Notum simi-
liter sit Paternitati vestræ quod Carlomannus Dux Francorum me accersitum ad
se rogavit in parte Regni Francorum, quæ in sua est potestate, Synodum inci-
pere congregare, & promisit se de Ecclesiastica Religione, quæ jam longo tem-
pore, id est non minus quam per 60. aut 70. annos, calcata, aut dissipata
fuit aliquid corrigere, & emendare velle. Qua propter si hoc, Deo inspirante,
veraciter adimplere voluerit, consilium, & PRÆCEPTVM SANCTÆ
VESTRÆ AVTORITATIS, ID EST APOSTOLICÆ SEDIS HA-
BERE, ET SAPERE DEBEO. Franci enim, ut seniores dicunt, plus-
quam per tempus 80. annorum Synodum non fecerunt, nec Archiepiscopum ha-
buerunt, nec Ecclesiæ Canonica jura fundabant, vel renovabant. Modò autem
maxima ex parte per Civitates, Episcopales sedes traditæ sunt laicis cupidis ad
possidendum, vel adulteratis Clericis, scortatoribus, & Publicanis sæculariter
ad persuendum. Nam si per verbum vestrum, aut negotium Duce rogante
supradictò, movere, & incipere debeo, PRÆCEPTVM, ET IUDICIUM
APOSTOLICÆ SEDIS cum Canonibus Ecclesiasticis præsto habere cupio.
Consensit libentissimè Zacharias tam justæ Carlomanni peti-
tioni, ut illius Pontificis literæ responsoriæ declarant.*

2. Eo-

2. Eodem zelo accensus est Pippinus Carlomanni frater, Martelliq̃ue filius, ejusq̃ue pietate, cura, & ope congregata sunt plurima Concilia, edita sunt plurima Decreta: consultus est summus Pontifex; ejus implorata est autoritas, ac sensim demum restituti sunt Christiani mores, & Ecclesiastica disciplina.

3. Illustrior in hoc genere sicut & in cæteris fuit Carolus Magnus, cujus zelus, pietas, & magnificentia immortalem illi gloriam pepererunt. Nam incredibili cum ardore in renovanda disciplina Canonica desudavit, quemadmodum à Papa Adriano I. rogatus fuerat, à quo etiam Codicem acceperat Dionysii Exigui, ut Canonum, & Decretorum in eo contentorum usum revocandum curaret.

4. Carolum Magnum secuti sunt ejus Successores, qui etiam congregatis Regni Præsulibus, iisque assentientibus, & consentientibus, multa ordinarunt circa politiam Ecclesiasticam.

5. Æquum igitur esset, ut quæ ab illis Principibus constituta sunt de Prælatorum sententia, & plerumque cum assensu Romani Pontificis ad confirmandam, vel ad reparandam disciplinam Canonicam plurimum valerent, ac in iis observandis partem libertatis suæ Ecclesia collocaret Gallicana.

6. Equidem viguisse olim leges illas in Gallia docent antiqua monumenta, & moderni scriptores. Autor libelli Gallicè conscripti cum titulo: *L'Abbé Commendataire* cap. 11. collectionem Capitularium Regum Francorum vocat primum Codicem Francicum; *le premier Code François*. Stephanus Baluzius in præfat. ad collectionem eorundem Capitularium, quam ipse ampliorem, & accuratius digestam edidit, magno in pretio fuisse olim habitam illam, quam composuerat Angelus Abbas, probat num. 41. & 42. *Tanquam*, inquit, dicto num. 42. *publicum legum Francicarum Codicem Regia autoritate, & usu publico receptum.*

7. Verum tot sunt ex illis Capitularibus articuli, & quidem maximi momenti modernæ Francorum praxi contrarii, ut Codex ille nequaquam fundamentum libertatum Gallicanarum dici queat. Norunt qui Regni illius modernos usus

E

per-

34 DE NATVRA, ORIGINE, AC PROGRESSV,
perspectos habent, ac cum antiquis illis legibus contulerunt,
quantum inter se distent.

8. Posset etiam fortassis colligi ex diuturno neglectu accuratæ illorum Capitularium editionis, quem innuit Stephanus Baluzius in editionis suæ præfatione à num. 49. illa dudum non tanti fuisse in Gallia habita. Nec legimus Gallos, vel eo tempore, quo suas libertates acrius, ac frequentius allegare cœperunt ea Capitularia protulisse; neque audivimus apud illos praxim earum legum, saltem plusquam alibi, jam pridem viguisse.

C A P U T X I I.

*Mancam esse definitionem Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ,
nec rei definitæ convenire.*

1. **C**onstat ex supradictis obscuram fore libertatum Ecclesiæ Gallicanæ definitionem, si antiqui Canones, quibus illæ definiuntur, certo Codice speciali conclusi supponantur, quippè cum assignari vix possit: sed dicet quis, Canones illos è propriis fontibus hauriri, puta Nicænos, à Concilio Nicæno, Constantinopolitanos, à Concilio Constantinopolitano, & sic de reliquis. Verùm difficultas recurrit, quousque se extendat, illa antiquitas, quæ libertatibus vindicatur, an de omnibus Canonibus intelligatur?

2. Quovis autem modo accipiat hęc definitio, manca est, præcipuaque sui parte caret, nempe differentia. Nam aliæ Ecclesiæ hanc sibi laudem præripi, soliquæ Gallicanæ concedi non permittent, ut exactam veteris disciplinæ custodiam sibi soli vindicet, quasi reliquæ Canones antiquos minus colerent.

3. Nec aliunde quàm à Gallicanis ipsis scriptoribus conquirenda sunt testimonia, quibus probemus reliquis etiam Ecclesiæ partibus antiquissimam esse Canonicæ disciplinæ custodiam. Quo circa sufficit legere præfationem Christophori Justelli ad veterem Codicem Canonum Ecclesiæ universæ, ubi præcipuas percurrit Ecclesias, easque illius disciplinæ studiosissimas

fissimas fuisse demonstrat: inter alias de Hispania hæc habet: *Ac de Hispanis quidem dubitari non potest illos priscorum Canonum, Codice Ecclesiæ universa comprehensorum, jure ab initio usus fuisse, quorum adeo studiosi, & amatores fuere, ut quum Synodis subscriberent, hac formula uerentur, salvâ autoritate priscorum Canonum, ut in subscriptionibus Concilii Toletani 2. observare licet. Et Bracharense Concilium anno 563. celebratum, nominatim Codicis Canonum meminit his verbis: Lucretius Episcopus dixit; Necessarium arbitror, si vestra fraternitati videtur, ut instituta Sanctorum Patrum, recensitis antiquis Canonibus, innotescant: Quæ etsi non omnia, certè vel pauca quædam, quæ ad instructionem Clericalis disciplina pertinent relegantur. Omnes Episcopi dixerunt, placet, quod dictum est, & congrua res est, ut quibus fortasse per incuriam abolita sunt Ecclesiastica constituta, audiam Sanctorum Canonum regulam, & observent. Relicti sunt ex Codice Canonum coram Concilio tam Synodorum generalium Canones, quam localium. Et postea can. 40. placuit, ut PRÆCEPTA ANTIQVORVM CANONVM, quæ modò in Concilio recitata sunt, NVLLVS AVDEAT PRÆTERIRE. Codicis etiam Canonum meminit Concilium Toletanum 4. anno 633. celebratum can. 2. 3. & 4. Diaconus Codicem Canonum in medio proferens Capitula de Conciliis agendis pronunciat.*

4. Hanc autem antiquorum Canonum observantiam Hispanis olim maximè cordi fuisse notavit idem Justellus in præfatione ad Codicem Canonum Ecclesiæ Africanæ his verbis; *Hispani etiam Episcopi quum suis Synodis subscriberent hac formulâ utebantur, salvâ autoritate priscorum Canonum.*

5. Romanæ Ecclesiæ, quæ cæterarum omnium caput, & mater est, tanta fuit olim in observandis priscis Canonibus religio, ut ex verbis, quibus illam antiqui Pontifices significarunt Joannes Launojus Doctor Parisiensis inferat, Papam esse Concilio inferiorem; quam tamen consequentiam legitimam non esse ostendemus lib. 5.

6. Respondebunt Galli; olim quidem rem ità se habuisse, modò verò econtra; atque hinc ortas Gallicanas libertates Galliâ disciplinam antiquam retinente, Româ verò evertente. Verùm an non etiam hodiè summi Pontifices Prædecessorum suorum erga sacra Concilia venerationem diligentius imitentur, quam Galli suorum, in decursu patebit.

7. Modernam Ecclesiæ Gallicanæ praxim cum aliarum Provinciarum Catholicarum praxi circa singulos Canones, ut

36 DE NATVRA, ORIGINE, AC PROGRESSV,
decreveram, non componam; tùm quia proluxa nimis res ef-
set, tùm ne quis privato aliquo affectu ductum me in aliquam
partem inclinasse arbitretur; qua in re à vero longissimè aber-
raret. Sed tantùm hic adverto, Joannem Doujat Advocatum,
atque Antecessorem Parisiensem, & Regium Sacrorum Ca-
nonum Professore, in Juris Pontificii historiæ synopsi,
quæ Arnoldi Corvini aphorismis aliquandò præfigitur, de
collectionibus Gratiani Decreto antiquioribus, sic pronun-
ciare; *atque hucusque pertinet jus Canonicum obsoletum.*

8. At revera definitio, quod vitium est omnium maxi-
mum, rei definitæ non convenit, ut advertenti cuilibet pa-
tebit. Ego quidem, cùm libertatum Ecclesiæ Gallicanæ no-
mine fidelem antiquæ disciplinæ custodiam significari audi-
rem, videremque rem tantopere laudandam à tam multis vi-
tio verti, operæpretium esse duxi antiquorum Conciliorum
Decreta, & indubitatas veterum Pontificum Decretales per-
scrutari, ut intelligerem, quinam essent antiqui Canones,
quibus observandis constarent illæ libertates. Verùm iis in va-
rias classes distributis, comperi quosdam ad Galliam nulla-
tenus pertinere, quippe qui pro certis aliis Ecclesiis, vel
Provinciis, pro certis temporibus, personis, aut negotiis
specialibus conditi fuerint: Alios certa disciplinæ capita
constituisset, quæ neque in Gallia, neque alibi uspiam obser-
vantur; alios alibi, perindè atque in Gallia, vigere; alios
denique ita non valere in Gallia, ut si quis fortè in usum eos
revocare conaretur, à Curiis sæcularibus, vel etiam à Præla-
tis Ecclesiasticis impediretur, ita ut vel nulli, vel saltem pau-
cissimi supersint, quorum fideliori custodiâ possit Francia
gloriarì.

9. Siquis illa duo volumina percurrat; de quibus in 2.
capite facta est mentio, & in quorum altero tractatus omnes
de hac materia editos, sub titulo: *Traité des Droits, & Libertez
de l'Eglise Gallicane* 1639. colligere Autor studuit, in altero pro-
bationes referre rerum in primo contentarum, sub titulo:
Preuves des Libertez de l'Eglise Gallicane 1639. animadvertet in pri-
mo quidem volumine ferè nunquam probari quæ dicuntur;
In 2. probationes plerumque Decreta esse Regum Christia-
nissimorum, Curiarum Regiarum placita, Universitatis, aut
Comi-

Comitiorum Regni Acta , tempore schismatis inter plures Pontifices , aut dissidiorum inter summos Pontifices , & Reges Galliæ emissa ; in neutro Canones allegari , nisi rarissimè , vel ad confirmanda generalia quædam , quæ ad dirimendas controversias modò non pertinent. Quomodò ergò libertates illæ definiri possunt antiquorum Canonum exacta custodia ? Scio equidem , idque jam in cap. 1. notavi , duo hæc volumina Clero Gallicano cùm recens fuissent edita , displicuisse. Sed nonne doctrina in illis contenta quotidiana praxi confirmatur ? Nonne propter illa commendatur Auctor , quem Petrum Puteanum , seu Du Puy Consiliarium Regium , & Bibliotecæ Regiæ Præfectum fuisse publica erat fama , & mox veritas prodidit. Vide Jacobum Moreri Lugdunensem Doctorem Theologum in suo Dictionario Historico anno 1681. edito.

C A P U T X I I I.

Ostenditur ex alio capite mancā esse Libertatū Ecclesiæ Gallicanæ definitionem.

I. **D**Um libertates Ecclesiæ Gallicanæ itā definiuntur , ut solius antiqui juris tuendi fiat mentio , novis Canonibus , novisque Decretis , quorum tamen sæpè maxima est necessitas , aditus omnis præcludi videtur. An ergo si nova necessitas novum requirat remedium , præstabit Religioni , aut Ecclesiæ perniciem afferri , quàm antiquos mores tantillum immutari ? Hoc adedò iniquum esset , ut Gallis in mentem venisse suspicari nefas sit. Illustrissimus Petrus de Marca licet libertates Ecclesiæ Gallicanæ itā definierit lib. 3. cap. 1. §. 7. *Ut sit nūquā usus antiqui juris communis , eam definitionem aut emendavit , aut explicavit capite sequenti num. 1. in hunc modum ; Libertatem Ecclesiæ Gallicanæ , Canonum & juris communis executione contineri diximus. Sed jus illud commune variè sumi potest : Aliud est enim jus commune antiquissimum , quod antiquos Canones , & Decreta Pontificum amplectitur , aliud jus commune , quod illis Canonibus , & præterea Decretalibus recentioribus Pontificum constat , prout apud nos usu recepto tempe-*

38 DE NATVRA, ORIGINE, AC PROGRESSV,
rata sunt. Hoc vltimo iure libertatem Ecclesiæ Gallicanæ contineri contendimus, non autem primo. Capite autem 6. num. 5. Libertatem, inquit, in recto antiqui, & novi juris usu constituimus, necessariasq; nostro saculo Decretalium definitiones, quæ novis negotiis prospexerunt non absque manifesta ratione existimamus.

2. Lefchaffierius quidem in contrariam sententiam deflexisse videtur; sed idem D. Petrus de Marca illi disertis verbis repugnat; Longissimè, inquit, recedimus à Lefchafferio, qui asserit Curiis supremis Gallia conceditam non solum libertatis Ecclesiastica præsentis tuitionem, sed vera illius germana, & Canonica, qua Apostolico, & primitivo iure Canonico nititur. Adeo ut Magistratibus incumbat, Decretis suis disciplinam illam antiquam paulatim restituere, CVM PER TEMPORVM INIURIAM ID FIERI NON POSSIT APERTE CONSTITVTIONIBVS REGIIS.

3. Cæterum suam, totius etiam Ecclesiæ Gallicanæ sententiam esse probat, ac fuisse illis etiam temporibus, cum ferrent magis disceptationes, in quibus libertates Ecclesiæ Gallicanæ altius personabant, ut jam supra vidimus. Sic enim prosequitur cap. 6. *Non alia mens est aut B. Ludovici, aut Caroli VI. & totius Ecclesiæ Gallicanæ, cum libertatem Ecclesiæ in iure communi versari contendunt; ANTIQVOS enim CANONES, & IVS COMMVNE intelligebant, quod Gratiani Decreto, & Decretalibus erat comprehensum; idque ratione probat, & autoritate in hunc modum. Id manifeste probatur non solum ex eo quod vetus Codex Canonum illis esset incognitus, sed etiam à Concilio Constantiensi; Etenim Sessione 39. cum de fidei professione à Papa edenda caveret, NON SOLVM OCTO CONCILIA OECVMENICA ab illo conservanda decernit; SED ETIAM LATERANENSE, LVGDVNENSE, ET VIENNENSE. Quare saculo Caroli VI. Conciliorum generalium nomine Ecclesiæ Gallicana non solum vetera, sed etiam recentiora illa intelligebat.*

4. Quin etiam Decretales omnes ferè, paucissimis exceptis in Gallia locum habere testatur. Enim verò, inquit, in Gallia quod ad disciplinam attinet, Decretalium constitutis locum damus, cum bona Pontificum venia, quæ nostris rebus, & utilitati publicæ accomodata sunt, id est omnibus ferè, paucissimis exceptis. Operæpretium esset, ut assignarentur paucissimæ illæ constitutiones, quia si in minimo numero sunt, facilius indulgere possent summi
Pon-

Pontifices, ut ab illarum executione Galli abstinere: Nec paucissimarum illarum prætextu aliæ respuerentur; Itaque vel non orirentur, vel nullo negotio componerentur plurimæ contentiones, ob quas Christianissima illa gens apud cæteras malè audit.

5. Igitur libertates Ecclesiæ Gallicanæ in sola juris antiqui observatione malè reponunt communiter Autores Gallicani, siquidem tanta est illorum dissensio in assignando illo jure antiquo, seu Codice, in quo continebatur, ac præterea paucissimi ex antiquis Canonibus magis in Gallia, quam alibi vigent; Multi etiam minùs, quàm alibi; Nonnulli ejusmodi sunt, ut si quis eos in usum revocare tentaret, ab ipsis libertatum vindicibus cohiberetur. Plurimi nullibi observantur, ut eos percurrenti ad oculum patet.

6. Sanè si quis attentius consideret, quæ hodiè geruntur in Gallia prætextu libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, quæque de illis scribuntur, eas non ineptè definiri posse arbitrabitur: OPPRESSIONEM JURISDICTIONIS ECCLESIASTICÆ A LAICA, ET DEPRESSIONEM AVTORITATIS ROMANI PONTIFICIS A CLERO GALLICANO. Verùm quia iniquum esset, injurias illas toti Clero, & Populo Christianissimi, ac florentissimi illius Regni adscribere, aut quid in certis casibus agatur, dumtaxat attendere, tradenda esset libertatum illarum definitio, minus odiosa, & tamen à communiori scriptorum Gallicanorum doctrina, & frequentiore usu illius Regni minus remota, quàm quæ sola Canonum antiquorum observatione continetur.

7. Vocantur igitur non incongruè *Libertates Ecclesiæ Gallicanæ*; ARBITRIUM EX ANTIQVIS ECCLESIAE DECRETIS RETINENDI, ET EX NOVIS ADMITTENDI EA QUÆ VIDENTVR UTILIA. Quandoquidem illic, & antiqua quamplurima fuerunt abrogata, & nova omnia, si non acceptentur vi carere dicuntur.

C A P U T X I V.

*De origine libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, & primò,
Utrum in Concilio primo Turonico, vel in Franco-
fordiensi usurpatæ fuerint?*

1. **Q**ui libertates Ecclesiæ Gallicanæ in accurata, & constanti juris antiqui executione constituunt, eas Canonibus ipsis cœvas asserunt. Verùm quia certissimum est alias etiam Nationes executas esse Canones, saltem aliquandiu, liberet scire, quò potissimum tempore impetitam veterem disciplinam viriliter defendere, aut everfam restaurare vehementius enixi fuerint, vel potius, ut probabiliori earum definitioni insistamus, quando retinendorum, vel rejiciendorum, aut moderandorum Ecclesiæ Decretorum arbitrium sibi assumpserint Galli.

2. Quo in examine, aliò remissis pluribus controversiis olim circa Canonum, & Decretalium executionem exortis, nonnullis etiam prætermisissis, eò quod personæ illas moventes non ejus fuerint sanctitatis, ac dignitatis, & æquitatis, ut ex illarum exemplo solo ratum certum aliquid statui debeat, iis tantum nunc immorabimur, quæ, ob personarum, atque aliarum circumstantiarum meritum, contemni non possunt, nec alibi commodius tractari. Ex quibus præcipua videntur quorundam Conciliorum Decreta, & sancti Ludovici Pragmatica Sanctio.

3. Libertatis, seu nova summi Pontificis, aut etiam Ecclesiæ universæ Decreta examinandi, admittendi, rejiciendi, temperandi facultatis, praxim antiquissimam esse contendit Illustrissimus D. de Marca lib. 2. cap. 17. num. 1. Ejus primum exemplum refert ad Concilium Turonense primum, quod putat decretis Siricii, & Innocentii I. temperamentum aliquod adhibuisse circa pœnam Clericorum, qui post ordinationem ab usu matrimonii non abstinuissent; sublatâ nimirum excommunicatione à summis Pontificibus contra incontinentiam illam indictâ.

4. Ve-

4. Verum quod Concilium Turonicum à Patribus constitutum dicit, ad Siricium, & Innocentium perperam refertur. Innocentius enim excommunicationis illius nullibi mentionem facit, licet de Clericorum incontinentia in tribus epistolis loquatur, scilicet in 2. quæ est ad Victricium Episcopum Rothomagensem, in 3. quæ est ad sanctum Exuperium Episcopum Tholosanum, & in 5. quæ est ad Maximum, & Severum Episcopos per Brutios. Siricius item in ea epistola, quam ad Himerium Episcopum Tarraconensem scribit, & in qua punctum illud tractat, excommunicationis non meminit. Verum quidem est summum illum Pontificem in epistola 4. quæ est ad Episcopos per Africam, propositis variis Decretis hæc verba subungere: *Si quis sanè inflatus mente carnis sue ab hac Canonis ratione voluerit evagari, sciat se a nostra communione seclusum.* Sed primò si Concilium Turonense id quod Siricius his verbis expresserat, à nostra communione seclusum, abrogare intendisset, non istà loquendi formulâ usus fuisset, à communione Dominica abstineret, quæ paulò diversam videtur habere sententiam. 2. Siricius à communione sua non secludit nisi eos, qui in violandis regulis à se præscriptis futuri essent postmodum contumaces: *Si quis sanè inflatus mente carnis sue ab hac Canonis ratione voluerit evagari, &c.* Patres autem Concilii Turonici de iis sermonem faciunt, qui jam cecidisse convicti fuissent: *Ut quicumque Sacerdos, vel Levita filiorum procreationi operam dare fuisset convictus, à Communione Dominica abstineret.*

5. Denique tantum abest ut Concilium Turonicum à Siricii, & Innocentii mente recesserit, ut, ad eam fidelitè sequendam, excommunicationis pœnam contra Clericos incontinentes sustulisse videatur, & promotionem tantum ad altiores Ordines, vel exercitium jam susceptorum prohibuisse. Quantum Canon Turonicus cum Siricii Decreto consentiat, ex illorum inter se collatione unicuique licet agnoscere; Iste est Canon 2. Concilii primi Turonensis: *Et licet à Patribus nostris emissa auctoritate id fuerit constitutum, ut quicumque Sacerdos, vel Levita filiorum procreationi operam dare convictus fuisset, à Communione Dominica abstineret: Nos tamen huic distictioni moderationem adhibentes, & justam constitutionem molientes, id decrevimus, ut Sacerdos vel Levita conju-*

gali concupiscentia inherens, vel à filiorum procreatione non desinens, ad altiorum gradum non ascendat, neque sacrificium Deo offerre, vel plebi ministrare præsumat, sufficiat his tantum ut à Communionem non efficiantur alieni, &c. Decretum autem septimum Siricii sic habet; Et quia aliquanti, de quibus loquimur (ut tua sanctitas retulit) ignorantia lapsos esse se desunt. His hac conditione misericordiam dicimus non negandam, ut sine ullo honoris augmento, in hoc, quo detecti sunt, quandiu vixerint, officio perseverent, si tamen post hæc continentes se studuerint exhibere. Hi verò, qui illiciti privilegii excusatione nituntur, & sibi asserunt veteri hoc lege concessum, noverint se ab omni Ecclesiastico honore, quo indignè usi sunt, Apostolica Sedis autoritate dejectos, nec unquam posse veneranda attrectare mysteria, à quibus se ipsi, dum obscænis cupiditatibus inhiant, privaverunt. Innocentii Decretum isti omninò simile est.

6. Sed qui sunt igitur Patres illi, quos innuit Concilium Turonense? Fortasse Patres Concilii II. Arelatensis, qui tertium hunc Canonem condiderunt: Si quis Clericus à gradu Diaconatus in solatio suo mulierem præter aviam, matrem, sororem, filiam, nepotem, vel conversam secum uxorem habere præsumpserit à Communionem alienus habeatur. Par quoque & mulierem, si se separare noluerit, poena percussat. Illis enim verbis conversam uxorem intelligi propriam uxorem, quâ cum non habeatur amplius carnale commercium, notat Jacobus Sirmondus circa tertium ejusdem Concilii Canonem: converti dicebantur, inquit conjuges, cum ex mutuo consensu separabantur, & promittebant castitatem, hoc ubi fecerant, conversi, & conversa appellabantur, ut conversa uxor Canone sequenti. Non ergo summorum Pontificum se superiorum, sed Concilii alterius Decreta temperavit Synodus Turonensis.

7. Secundum exemplum, quod prædictus D. Petrus de Marca profert novarum Ecclesiæ legum discutiendarum, sumptum est à Concilio Francofordiensi anno 754. cui Carolus Magnus Rex, & Adriani Primi Papæ Legati interfuerunt, à quo rejecta fuit secunda Synodus Nicæna. Sed primum Bellarminus, & alii quamplures arbitrantur, non Synodi Canones veros sed spurios, & ab Iconoclastis confictos, ad Gallos fuisse transmissos, & Francoforti reprobatos, idque ex Concilii ipsiusmet verbis Can. 2. non obscurè conjici. Patres enim Francofordienses Nicænis, quos Constantinopolitanos appellant (ut videas illos etiam loci, ubi habitum fuerat

fuerat Concilium non esse conscios,) sententiam tribuunt ab illorum expressa protestatione, & à fide Catholica nimis alienam, scilicet cultum latriæ sacris Imaginibus absolutè exhibendum, quod perspicuis verbis Patres Nicæni negant **Actione 7. in Decreto fidei.** En verba Canonis 2. Francofordiensis. *Allata est enim in medium quæstio de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis imaginibus Constantinopoli fecerunt, in qua scriptum habebatur, ut qui imaginibus Sanctorum, itaut Deificæ Trinitati servitium, aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur, qui supra sanctissimi Patres nostri omnimodis adorationem, & servitum remuentes contempserunt, atque consentientes condemnauerunt.* En jam verba Concilii II. Nicæni docentis **Act. 7. in Decreto Fidei,** quomodo colendæ sint imagines; scilicet ad honorariam his adorationem tribuendam. Non tamen ad veram latriam, quæ secundum fidem est, quæque solam Divinam naturam decet, impartiendam.

8. Secundò si supponamus vera septimæ Synodi Acta fuisse ad Gallos delata, ut suadere videtur Legatorum præsentia, quos Iconoclastarum fraus non fefellisset, ipsemet Petrus de Marca duplicem insinuat rationem rejectæ Synodi (& utraque ex Canone modò relato colligitur) alteram, quia Synodus illa œcumenica non credebatur, alteram quia non rectè intelligebantur ejus Decreta, quorum ambigua, & confusa erat interpretatio. Quid igitur juvat ad stabiliendum jus, vera Ecclesiæ universalis, aut summi Pontificis Decreta examinandi, rejectio Canonum, qui & à Concilio particulari editi, & Conciliorum œcumenicorum, summorumque Pontificum sententiæ contrarii existimabantur.

9. Tertio non fiebat à Concilio Francofordiensi Concilii œcumenici aut sanctæ Sedis autoritati præjudicium, cum de re controversa summi Pontificis, sancti scilicet Gregorii de imaginibus doctrinam se sequi profiteretur, ac Concilium Nicænum Græcorum tantum esse crederet.

10. Quartò quid ex illo exemplo, si Galli in repudiandis veris Decretis Synodi Nicænæ perstitissent, legitimè concludi posset, nisi gentem illam erroris, & schismatis periculo sese committere, cum Ecclesiæ Decretorum arbitram sese constituit? Ac re ipsa illos tunc temporis hæreticos fuisse, fatetur ingenuè Jac. Sirmondus 10. 2. Conc. Gall. dum

44 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
ait, se prætermittere Acta Concilii Parisiensis an. 824. *Quod Gallorum ejus sæculi ab imaginum adoratione abhorrentium hæresim redoleant.* Illæne libertates Ecclesiæ Gallicanæ nuncuparentur? sed recepta fuisse in Gallia illius Synodi Decreta, ut ex Gallorum erga sacras imagines religioso, & antiquo cultu demonstratur.

II. Tertium exemplum sumitur à non acceptatis, & non observatis aliquibus Canonibus octavæ Synodi Constantinopoli habitæ sub Adriano II. ad quod respondebimus lib. 3. cap. 7.

C A P U T X V.

*An origo Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ circa veterem disciplinam referenda sit ad Pragmaticam Sancti-
onem sancti Ludovici.*

I. Illustrissimus Petrus de Marca lib. 4. de concord. &c. cap. 9. n. 4. S. Ludovicum, qui decessit anno 1270. laudat primum libertatis Ecclesiæ Gallicanæ restitutorem, his verbis; *Huic gloriosissimo Regi prima debetur libertatis Ecclesiæ Gallicanæ restitutio, quam suo edicto post mutatam disciplinam in Beneficiorum collationibus anno 1268. procuravit; quo uno capite contentiones inter Episcopos, & Romanam Curiam tunc fere continebantur; Ex quibus verbis duo consequerentur: primum libertates Ecclesiæ Gallicanæ ante tempora S. Ludovici nonnisi circa Beneficiorum collationem violatas fuisse: 2. Violationem illam non longè ante tempora S. Ludovici contigisse.*

2. Odiosum certè esset istud principium tum ex parte sanctæ Sedis, tum ex parte Galliæ, cum Romani Pontifices ab antiqua disciplina primum recessisse supponantur, ut Beneficiorum collationem usurparent, tantusque in eo fuisse abusus, ut sanctissimus Rex eum suis Edictis cohibere coactus sit. Invidiosa etiam res esset quod Galli summum Pontificem à Gallia ortum, cum aliis virtutibus, tum vel maxime propinquitatis carnalis in distribuendis Beneficiis, & re-
ditibus Ecclesiasticis, contemptu insignem, ceu tyrannum existi-

existimassent, adversus quem invocanda fuisset potestas secularis, & in rejiciendis illius ordinationibus circa Beneficiorum collationem, & Ecclesiasticorum proventuum constituenda Ecclesiæ libertas. Sed plurima sunt, quæ certissimè suadent constitutionem illam S. Ludovici; quam Pragmaticam Sanctionem vocant, aut suppositam esse omninò, aut nihil adversus sanctam Sedem molitani fuisse.

3. Dum constitutio illa de Beneficiis, & aliis juribus Ecclesiasticis loquitur, nullam omninò summi Pontificis, aut sanctæ Sedis mentionem facit. Cur igitur verba ejus tam odiosa interpretatione in illam partem detorquentur? Ante illa tempora Ecclesia Gallicana injurias quamplurimas circa suos redditus, circa Beneficia, & circa disciplinam perpeffa fuerat à Laicis; iisque malis, ut sese obtulerat occasio, medicatus fuerat religiosus Rex. Ipsemet Petrus de Marca lib. 3. cap. 1. citat eximias ejus literas anno 1228. datas, quibus Ecclesiasticam libertatem, non adversus Curiam Romanam, ut legenti evidenter patet, sed adversus hæreticos, aliosque raptores vindicaverat. *Cupientes, (verba sunt illarum literarum) in primis atatis, & Regni nostri primordiis illi servire, à quo Regnum recognoscimus & id quod sumus, desideramus ad honorem ipsius, qui nobis salutem dedis honoris, quod Ecclesia Dei, qua in partibus vestris longo tempore fuit afflicta, & tribulationibus innumeris conquassata, in nostro Dominio honoretur, & feliciter gubernetur: Unde de magnarum, & prudentium consilio statuimus, quod Ecclesia, & viri Ecclesiastici in terris constituti predictis, libertatibus, & immunitatibus utantur, quibus utitur Ecclesia Gallicana, & eis plene gaudeant, secundum consuetudinem Ecclesia memorata. Et infra; sane quia Ruptarii solent devastare, ac demoliri terram predictam, & quietem Ecclesiæ, & Ecclesiasticorum virorum turbare; statuimus, ut omninò Ruptariis illis expulsi pax perpetuò servetur in terra, ad quam servandam dent omnes operam efficacem. . . . . Decima sanè, quibus fuit Ecclesia longo tempore per malitiam inhabitantium defraudata, statuimus, & ordinamus, quod restituantur Ecclesiis; Et amplius LAICI DECIMAS NON DETINEANT, SED EAS ECCLESIAS LIBERE, HABERE PERMITTANT. Literæ illæ S. Ludovici in aliis Innocentii IV. ad Reginam Galliæ anno 1250. miris laudibus extolluntur. Utrasque in Archivio Narbonensi asservari testatur Baluzius. De hujusmodi libertatibus adversus Laicorum rapinas, & tyrannides*

46 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
intelligenda est Pragmatica Sanctio Christianissimi Regis;
non adversus sanctam Sedem.

4. Carolus Fevret, quem certè Curia Romanæ nimis
favisse suspicabitur nemo, disertè affirmat Constitutionem
illam summi Pontificis jura non attigisse. Ista sunt ejus
verba lib. 2. de abusu cap. 7. n. 3. „Pragmatica S. Ludovici
„Regis non declarat abrogatas esse præventiones; sed tan-
„tùm BENEFICIA ESSE AB ORDINARIIS CONFERENDA
„IUXTA SANCTA DECRETA, ET SANCTIONES CANONI-
„CAS, QUÆ ETIAM POTESTATEM, ET SUPERIORITATEM
„S. SEDIS IN SPIRITUALIBVS ADSTRVUNT.

5. Verum quidem est Pragmaticam illam Sanctionem, prout
à Recentioribus refertur, articulum completi de exactioni-
bus Curia Romanæ, qui articulus 5. est, hisque verbis con-
tinetur. *Item exactiones, & onera gravissima pecuniarum per Curiam Ro-*
manam Ecclesiæ Regni nostri impostas, vel imposta, quibus Regnum nostrum
miserabiliter depauperatum extitit, sive etiam imponendas, vel imponenda le-
vare, aut colligi nullatenus volumus nisi dumtaxat pro rationabili, pia, &
urgentissima causa, vel inevitabili necessitate, ac de spontaneo, & expresso
consensu nostro, & ipsius Ecclesiæ nostri Regni. Sed articulum illum fal-
sò insertum esse, tam efficacibus argumentis convincitur,
ut, si à cæteris non separetur, totam illam Pragmaticam fal-
sam esse demonstret.

6. Equidem integram illam suppositam esse sentiunt etiam
scriptores Gallici, præsertim eruditissimus vir Ludovicus
Thomassin. tom. 3. de Benef. par. 4. lib. 2. cap. 10. num. 11,
ubi asserit: „eam nullo solido fundamento, neque ullius
„Autoris antiqui, & cui plena fides adhibeatur, testimo-
„nio fulciri. Fusius, & validius eam impugnat cap. 41. n.
4. ejusdem libri, & lib. 3. cap. 24. num. 17. sunt argumen-
ta non pauca contra integram Constitutionem, sed sunt
etiam specialia contra quintum articulum, qui solus, ut dixi,
ad S. Sedem attineret.

7. Primò Pragmatica illa à nemine allegata fuit usque ad
tempus schismatis Avenionensis & contentionis Ecclesiæ Gal-
licanæ contra Pontifices, hoc est ferè 200. annis à tempore,
quo condita supponitur.

8. Secundò nec etiam tunc in lucem edita fuit, sed ad-
huc

huc plusquam centum annis post eam allegationem, id est anno 1515. in subsidium scilicet alterius Pragmaticæ Sanctionis à Carolo VII. tempore Concilii Basileensis promulgatæ.

9. Tertiò pluries typis excusa est sine articulo illo supra relato. Eo enim omisso refertur in Bibliotheca Patrum per Margarinum de la Bigne, Doctorem Sorbonicum tom. 6. cujus intra 30. annos tres factæ sunt editiones Parisiis, cum privilegio, quarum ultima est anni 1609. Eodem modo habetur in Bibliotheca Patrum, Doctorum Colonienſium anno 1618. tom. 13. Cæſar Egaffius Bulæus in hist. univers. Paris. an. 1666. edita tom. 3. pag. 391. illam etiam exſcribit absque illo articulo.

10. Quartò nullam habet verisimilitudinem, quod sanctus ille Rex, cujus tanta erat in sanctam Sedem reverentia, Edicto ſolemni Romanæ Curia Officiales, ut jurium Episcopaliū usurpatores comprimere voluiſſet, eosque tantæ cupiditatis incuſare, ut Regnum ab eis ſuum fuiſſe ad pauperiem redactum enunciaret. Si qua fuiſſet adverſus hanc Curiam querela; precibus, cohortationibus, monitionibus, vel, ſi vis, etiam minis ſignificaffet; non autem publicâ Conſtitutione. Qui eſſet Chriſtianiſſimus ille Rex erga ſanctiſſimam Sedem affectus, anno ſequenti demonſtravit, cum inter alia, quæ filio ſuo monita, quaſi hæreditariam ſucceſſionem teſtamento conſcripſit; duo iſta præſertim commendavit; *Sis devotus, & obediens Matri noſtra Romana Eccleſia*, ET SUMMO PONTIFICI TANQVAM PATRI SPIRITUALI. Præmiſerat. *Sis diligens, quod omnes ſubditi tui juſtitia, & pace fruantur*; MAXIME' AVTEM PERSONÆ ECCLESIASTICÆ ET RELIGIOſÆ. Adducto deinde Avi ſui Philippi Auguſti exemplo, qui ab Eccleſiaſticis injuriam ſibi fieri malebat, quàm cum eis contendendo Eccleſiam ſcandalizare, ſic concludit; *AMA IGITUR ō Filii PERSONAS ECCLESIASTICAS, ET SERVA PACEM EORUM, QVANTVM POTERIS*. Quis credat Principem, qui filio exemplum proponit tolerandæ injuriæ ab Eccleſiaſticis viris illatæ, diſſidii cum eis vitandi cauſa, anno præterito jugum non ſibi, ſed Regni ſui Beneficiis à Curia Romana impoſitum Pragmaticâ ſuâ Sanctione compellere voluiſſe? Non erat certè mos adhuc

48 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
huc inductus, nec à S. illo Rege profectus est, auctoritatem
Regiam sanctæ Sedis ordinationibus opponendi, sed potius
Ecclesiam à Laicorum vexationibus vindicandi.

11. Quintò, anno 1268. quo condita fertur hæc Pragmatica,
S. Ludovicus ad secundam in Terram sanctam expeditionem
cum summi Pontificis consilio se accingebat. Quare improba-
bile omninò est, sanctissimum illum Regem inmoderatas Offi-
cialium Curia Romanæ exactiones Papam celaturum fuisse,
iisque remedio ipsi Pontifici probroso (cùm in eum recide-
ret Officialium culpa) occurrere maluisse.

12. Sextò præsertim cùm tunc temporis Ecclesiæ præesset
Clemens IV. Natione Gallus; alienissimus ab omni avaritia,
& carnali in parentes affectu, quorum occasione bona Eccle-
siastica sæpè cumulantur, & dilapidantur. De illo Pontifice
sic loquitur Genebrardus ad annum 1265. *Optimus Pontifex bona
Ecclesiæ optimè dispensavit. Cùm duas filias ex mortua uxore ante Pontificatum
suscepisset, uni in Monasterio collocata triginta tantum libras dedit. Alteri
300. libras dotis nomine, Clerico nepoti tres Præbendas habenti duas abstulit,
se dicens Deo, non carni, & sanguini velle acquiescere.* An igitur sub
tali Pontifice opus fuisset ut S. Ludovicus Edicto suo Roma-
næ Curia rapacitatem sisteret, aut Beneficiorum, & bono-
rum Ecclesiasticorum administrationem, & usum, quæ res
ad Ecclesiæ jurisdictionem propriè pertinet, Pragmaticâ san-
ctione moderaretur.

13. Si quod fuisset tunc temporis exactum ab Ecclesia Gal-
licana subsidium, non nisi ad iuvandum in expeditione belli-
ca S. Ludovicum impendendum fuisse prudentissimus quisque
judicaret.

C A P U T X V I.

Vera origo, & progressus libertatum Ecclesiæ Gallicanæ.

1. **E**X omnibus malis, quæ dissidium inter Bonifacium
VIII. & Philippum Pulchrum consecuta sunt, maxi-
mum, & aliorum quamplurimorum causa fuit schisma. Cùm
enim Clemens V. Philippi operâ ad summum Pontificatum
evectus

electus fuisset, Sedem Avenione, sicut Regi promiserat, constituit anno 1305. ibique commorati sunt subsequentes Pontifices usque ad annum 1375. quo Gregorius XI. Sedem Avenione Romam retulit; Eo Romæ defuncto anno 1378. Cardinales, qui maiore ex parte Galli erant, Bartholomæum Prignianum Barii in Apulia Episcopum elegerunt, qui Urbanus VI. appellatus est. Sed quia novus Pontifex se Cardinalium severum animadversorem, & reformatorem præbuit, eosque hac de causa infensos habuit, illi Anagninam primum, deinde Fundos secesserunt, ubi Conventu facto electionem Urbani VI. utpotè gravi metu extortam, irritam declarantes, Robertum Cameracensem Episcopum, & Cardinalem renunciarunt Pontificem, qui Clemens VII. dici voluit. Hunc promovit, defenditque præcipue Joannes Grangius, Gallicè *la Grange*, Cardinalis, & Episcopus Ambianensis, Urbano inimicus, & gratiâ Caroli VI. Francorum Regis potentissimus. Romæ Urbanus hæsit, Clemens Avenione Sedem fixit. Hinc exortum est lugendum illud schisma, quod Ecclesiam miserè laceravit usque ad annum 1417. quo tempore Concilium Constantiense abrogatâ de Pontificatu contendentibus Dignitate, novum creavit Pontificem Odonem Columnam Cardinalem tituli S. Georgii in Velabro, qui sibi Martinus V. nomen indidit, quiq; solus postea legitimus Pontifex agnitus est.

2. Tempore autem illius schismatis cum uterque Pontifex ad tuendam suam Dignitatem maximis sumptibus, & potentibus amicis indigeret, gravia Beneficariis onera imponebat, Beneficiorum collationem sibi reservabat, multaque contra disciplinam antiquam committebat. Quamobrem Galli, in quorum jam animis tempore Bonifacii VIII. avita erga summos Pontifices observantia, aliquantum refrixerat, maximè autem Clerus tanti ponderis impatiens, & Universitas studii Parisiensis, cujus tunc temporis magna erat non solum in Ecclesia, sed etiam in Republica autoritas, quæque molestè ferebat viris litteratis Beneficia non conferri, de excutiendo illo iugo cogitarunt, quare Regis, Senatus Parisiensis, & Regni Primatum opem implorarunt, ac promptam nacti sunt: Itaque sub Carolo VI. cum adhuc ætate, ac deindè mente de-

G

bilis

50 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
bilis esset, in medium adducta est libertas Ecclesiæ contra Pontificum exactiones, ac Beneficiorum reservationes, tanquam antiquis moribus, & Canonibus contrarias, ac sensim contra cætera omnia, quæ nimis gravia videbantur, in quo potentia sæcularis cum Clero consensit, eumque maxime juvit. Hinc Doctorum Parisiensium, sed multò magis Jurisconsultorum animos invasit studium quoddam librandæ Pontificiæ autoritatis, ne ultra positos sibi à Christo terminos in præjudicium Cleri, aut Regni produceretur. Deinde etiam ad Concilia œcumenica examinanda, libertas illa protensa est.

3. Anno 1438. in Conventu, qui Ecclesiæ Gallicanæ nomine censeretur voluit, Bituricis examinata, temperata, & sic accepta, ac in unum corpus redacta sunt præcipua Concilii Basileensis Decreta, exactionibus, & Beneficiorum reservationibus obstantia, idque Pragmaticam sanctionem vocant, quam Carolus VII. confirmavit, & observari præcepit. Fuit aliquandiu hæc Sanctio, ceu Thesaurus, ac Promtuarium libertatum Ecclesiæ Gallicanæ. Quidquid contra ibi contenta tentabatur, Regis, aut Senatus convellebatur auctoritate.

4. Verùm summi Pontifices Pragmaticam illam sanctionem abominati sunt tanquam juribus suis infestam, ac quasi schismatis fœtum tunc temporis editum, cum Concilium Basileense legitimum non esset, absente, ac etiam contradicente Eugenio IV. Papa, & maximo Cardinalium, & Episcoporum numero, qui cum summo Pontifice Florentiæ Concilium habebant (quo vocati fuerant etiam Patres Basileæ degentes) quorumque Decreta, utpotè à capite cum pluribus membris derivata, Episcoporum Basileensium Decretis longè erant anteponenda. Tandem Pontificum diligentia Pragmatica illa sanctio primùm à Ludovico XI. deindè à Francisco I. Regibus Franciæ fuit abrogata, ut testantur illorum Edicta.

5. Senatus quidem & Universitas studii Parisiensis, imò Clerus universus diutissimè illam propugnauerunt, sed tandem Romanis Pontificibus, Regibus Galliæ, ac usui cedere coacti sunt, quamvis, ut sæpè significarunt, inviti. Nam adhuc anno 1636. cum in Comitibus Cleri Gallicani Procuratores,

tores, seu Promotores inter Acta Cleri paulò ante collecta, Concordata inter Leonem X. & Franciscum I. relata fuisse, atque indè tacitum Cleri consensum, & Concordatorum approbationem fortassis inferendam monuissent, Comitiam authenticè declararunt, instrumentum illud ad Ecclesiasticorum virorum commoditatem, non autem in majoris approbationis signum illic fuisse insertum. Itaque licet titulo 1. Concordatorum prædictorum referatur ea fuisse Statuta loco *dicitur Pragmatica Sanctionis, ac omnium Capitulorum in ea contentorum*: Tamen adhuc nonnulla retinentur, quæ Concordatis expressè contraria non sunt.

6. Cæterum Ecclesia Gallicana, quæ, ut se à summorum Pontificum exactionibus, & Beneficiorum reservationibus liberam servaret, ad Potestates sæculares recurrit, Potestatis sæcularis facta est serva, & cùm Romani Pontificis jurisdictionem molestè, ac graviter tulit, suam, à laica ferè omnino absorptam gemit. Testantur enim Parlamentorum placita, Advocatorum libri, imò frequentes Cleri Gallicani querelæ, prætextu tuendarum libertatum Gallicanarum, & impediendorum abusu, jurisdictionem Ecclesiasticam à sæculari esse ferè penitus extinctam.

7. Nec magna futuræ restitutionis spes affulget. Cùm enim summi Pontificis autoritas in Gallia plenè vigeret, poterat Episcopis, aliisque Ordinis Ecclesiastici viris ad defendenda sua jura opem ferre. At nunc eà imminutà, etiam postulante Clero, aut potiùs constricto ejus potestatis usu, parùm efficax auxilium à sancta Sede sperari potest, nisi Christianissimi Regis religio ad majorum suorum exemplum, certò sibi persuadeat, maximam gloriæ suæ partem in liberanda, & protegenda Ecclesia esse positam, suamque autoritatem, sicut pro fide restauranda, sic pro restituenda Ecclesiæ libertate serio impendat.

8. Sicut igitur Gallia ipsa exactionibus, ac Beneficiorum reservationibus, quibus se à Pontificibus, vel ab eorum Officialibus premi conquirebatur, occasionem præbuerat, Pontifices Avenionem advocans, ut viciniore haberet, ac postmodum in schismate inter plures Pontifices Avenionensium partes amplectens; sic etiam ut se adversus illa onera contra

52 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS, &c.

Potestatem Ecclesiasticam tueretur ad laicam recurrens, ab ista in duriorem, ac miserabiliorem servitutem redacta est. Hoc utrumque testantur scriptores Gallicani. Genebrardus Chron. lib. 4. in Clement. V. de translatione Sedis Pontificiæ, ista scripsit; Denique hæc Sedis Apostolicæ translatio valde sædavit antiquam Ecclesiæ faciem. Nam præter inauditas dispensationes, & Sanctorum Canonum enervationes, periit illud Divinum jus, secularia secularibus, & regularia regularibus, maxime in Gallia, dum Pontifices hujus transmigrationis plusquam Babilonica (nam observantiam regularem, disciplinam Ecclesiasticam penè totam, jura denique confudit, corruptitq.) Patriæ, & Principibus impiè favere gestiunt. En servitutis origo, en libertatis vindicandæ occasio.

9. Pragmaticam Sanctionem Judicibus sæcularibus ad opprimendam, & ferè extinguendam Jurisdictionem Ecclesiasticam, viam stravisse docet Tractatus de jurisdictione Ecclesiastica tom. 1. cap. 9. Actorum Cleri, editionis anni 1673. exscriptus, cujus verba referemus, cum de Appellationibus tanquam ab abusu disputabimus.

10. Non est tamen hic omittendum Edmundum Richerium Doctorem, ac Socium Sorbonicum in Libello de Ecclesiastica, & politica potestate num. 13. Gallicanarum libertatum originem appellationibus ab abusu tribuere; Hæc ratio procedendi Gallorum, inquit, de hujusmodi appellationibus loquens, originem præbuit Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus, ut eas vulgo nominant. Quæ certè origo, si vera est & plurimum est Ecclesiæ odiosa, nec multum antiqua.

LIBER SECUNDUS.

De Iustitia Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ.

DUabus Libertates Ecclesiæ Gallicanæ partibus constant, ut ex illarum naturæ accuratiori examine licuit colligere, scilicet facultate retinendæ antiquæ disciplinæ Canonice, & examinandi utrum novæ leges utiles futuræ sint, easque, si cum utilitate conjunctæ non sint, repudiandi. Utriusque partis justitiam expendemus in hoc libro, præcipuè tamen secundæ, quia plus habet difficultatis, & plus indiget examinis. Quis enim est, qui antiquæ disciplinæ usum non commendet in iis omnibus, quæ temporum, aliarumque circumstantiarum mutatione inutilia, vel etiam periculosa non evaserunt.

CAPUT PRIMUM.

Laudandum esse constantem antiquorum Canonum usum.

1. **I**psis Spiritus sancti oraculis admonemur antiquam disciplinam sciscitari. *Hæc dicit Dominus, inquit Hieremias cap. 6. vers. 16. State super vias, & videte & interrogate de semitis antiquis,*

G 3

qua

54 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,

quæ sit via bona, & ambulate in ea. Ne quis autem reponat monitum illud eò tantum pertinere, ut inter vias antiquas optimam eligamus: arctius nos alibi ad disciplinam illam antiquam adstringit Spiritus sanctus, extra semitas illas excurrere vetans; *Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt Patres tui.* Proverb. 22. vers. 28.

2. Eodem ferè modo procedunt gratia, & natura, & in utrâque, sicut quæque res ad suum principium proximè accedit, ità ipsius perfectionem maximè consequitur; quò autem recedit longius, eò deficit magis ab ejus virtute. Hinc fit ut religiosi Ordines primis institutionis temporibus ferventiores, & diligentiores sint in sequendis præceptis, quæ fuerunt à fundatoribus tradita, & in imitandis illorum exemplis: processu autem temporis tepescat ille ardor, ac tandem relaxata omninò disciplina regulari, abolendi sint, nisi fortè ad antiquam formam, renovato religionis spiritu, revo-centur.

3. Pari quoque ratione, licet Ecclesia Catholica columna sit, & firmamentum veritatis, navis à nulla tempestate submergenda, domus Dei, adversus quam portæ inferi nunquam prævalituræ sint; tamen in pluribus, & aliquandò præcipuis suis membris infirmitatis humanæ defectus patitur, & refrigescente charitate abundat iniquitas. Quantum enim, heu, distamus à primis illis Christi Discipulis, quorum vita, virtutes, & mors ipsa efficacissima erant argumenta veritatis, & sanctitatis Christianæ Religionis.

4. Quid igitur mirum si ad finem usque mundi magna veneratione prosequendæ sint sacræ illæ regulæ, quæ tunc constitutæ sunt, cum abundantius sese Spiritus sancti gratia effundebat in Christianos, maximè autem in Pastores, penes quos erat legum ponendarum facultas.

5. Tanta solet incommoda invehere legum mutatio, ut vel eo solo nomine commendandum sit antiquæ disciplinæ studium, & in ea retinenda firmitas. Hanc tradit doctrinam Doctor Angelicus 1. 2. quæstione 97. art. 2. his verbis; *Habet ipsa legis mutatio, quantum in se est, detrimentum quoddam communis salutis, quia ad observantiam legum plurimum valet consuetudo, in tantum quod ea, qua contra consuetudinem communem sunt, etiamsi sint leviora de se, graviora*

riora videntur. Unde quando mutatur lex, diminuitur vis constrictiva legis, inquantum tollitur consuetudo: Et ideo NVNQVAM DEBET MUTARI LEX HVMANA, NISI EX ALIQVA PARTE TANTVM RECOMPENSETVR COMMVNI SALVTI, QVANTVM EX ISTA PARTE DEROGATVR. Et infra; Unde dicitur à Jurisperito quod in rebus novis constituendis evidens debet esse utilitas, ut rectè recedatur ab eo jure, quod diu æquum visum est.

6. Sed etsi omni alia probatione hæc doctrina destituta esset, illius veritatem abundè demonstraret experientia. Nam si omnes Rerumpublicarum, Regnorum, aliorumque Cœtuum calamitates, & everfiones inspiciamus, ab innovatione aliqua imprudenter facta sæpissimè occasionem accepisse animadvertemus, ut verè dixerit S. August. epist. 119. *Ipsa mutatio consuetudinis etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat.*

7. Complectitur autem antiqua disciplina Decreta Conciliorum œcumenicorum, summorum Pontificum Constitutiones, imò & Conciliorum Provincialium Canones, specialem tamen erga Concilia œcumenica venerationem præferunt Galli, dum suas libertates allegant.

8. Equidem, si Dominus noster Jesus Christus, ubi forent duo, vel tres in nomine ejus congregati, se quoque futurum pollicitus est, quis dubitet, illum in Cœtu omnium Ecclesiæ Pastorum simul congregatorum præsentiorum fore, & luminis, ac gratiæ vim majorem in eos effusurum.

9. Apostoli Spiritu sancto repleti exortas circa circumcisionem, & alias observantias legales, difficultates non seorsim, ut facile poterant, enodarunt? sed in Concilium congregati post longam disquisitionem solverunt. Notanda sunt autem verba, à quibus incipit Decretum illud Apostolicum; *Visum est*, inquit, *Spiritu sancto, & nobis.* Quæ quidem verba argumento sunt, quod Spiritus sanctus Conciliis, maxime œcumenicis præsit, ea illustret, & ad veritatem infallibiliter dirigat. Porro cum primum in unoquoque genere sit mensura, & regula cæterorum, illud Apostolorum exemplum sequi debent, qui in illorum locum succedunt, quando tempora incidunt, quæ id exposcant.

10. Is fuit omnibus retrò sæculis Catholicæ Ecclesiæ sensus,

56 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,

fus, quæ maximam vim habere Concilia œcumenica semper putavit ad conservandam, vel restaurandam fidei puritatem, & morum sanctitatem. Quin etiam congregata sunt sæpè Concilia ad constituendam disciplinam in rebus, quæ hodiè non tanti momenti viderentur, ut illarum causa evocandi essent undique à suis Diœcesibus Pastores.

11. A Conciliis generalibus, in quibus summus Pontifex Caput visibile Ecclesiæ, & præcipua ejus membra, id est Pastores conjunguntur, repræsentatur Ecclesia illa, quæ ab Apostolo dicta est *columna, & firmamentum veritatis*, 1. ad Timoth. 3. quam qui non audit, debet, ut Ethnicus, & Infidelis exterminari. Quæcumque ab Ecclesia sic congregata oracula proferuntur, à promissione Divina plenissimam obtinent auctoritatem.

12. Addi alia ratio potest, quæ plurimum valet, ut Christiani Conciliis œcumenicis obsequantur libentiùs. Cum enim in augustis illis cœtibus cujusvis Nationis, & Provinciæ Antistites intersint, fidemque omnium ubique Christianorum, variosque illorum mores, & usus liberrimè promant, faciliùs assentiuntur Fideles Decretis post tam accuratam rerum cognitionem prolatis, & sibi à propriis Pastoribus denuntiatis, assignatis item, si quandò expediat, rationibus, & auctoritatibus, quibus ducti fuerint Judices. Certior etiam inde fit populus non adulterata fuisse Decreta, ut in Conciliis minus frequentibus aliquandò contigit.

13. Licet autem aliquandò mali etiam Pontifices in hujusmodi Confessibus prophetizent, fit, nescio quomodo, ut sanctiora habeantur, quæ à sanctioribus statuta sunt, quales scimus, multos fuisse ex iis, qui primis præsertim in Conciliis œcumenicis federunt, unde maxima illis accessit veneratio.

14. Utinam Ethnici, & Hæretici hac in parte rationem, nullâ perturbatione, nulloque proprii sensus, aut affectus præjudicio præventi, consulere? Mirum quanta in eo tractandarum rerum Ecclesiasticarum modo illis elucescerent argumenta veritatis, & sanctitatis, quæ Religioni nostræ infunt. Quis enim non perspiciat, cœtum numero, sapientiâ, scientiâ, sanctimoniâ, & aliis dotibus, quibus præditi sunt viri,

viri, ex quibus constat, illustrissimum augustissimumque, nonnisi vera, & iusta decreturum. Hujus rationis pondere quasi oppressi duo Episcopi Provinciæ Avenionensis, qui hæretici ad Concilium Tridentinum accesserant, Catholicæ fidei jugo mentem submiserunt, ut refertur in vita Gallicæ conscripta Illustrissimi Bartholomæi de Martyribus Archiepiscopi Bracharensis lib. 3. cap. 1.

15. Nemo igitur jure meritò accuset Gallos, quod antiquam disciplinam venerentur, eamque retineant, ubicunque facta in personis, aut negotiis mutatio novas leges non requirit.

C A P U T II.

Necessarium esse aliquando per novas leges antiquis derogare.

1. **F**atebitur quisquis ratione utetur accomodandas esse leges moribus eorum, quibus præstituuntur, atque variandas secundum personarum, locorum, & temporum conditionem, non ita quidem, ut regulæ ad arbitrium hominum, fortè perditorum, inflectantur, sed ut, pensatis illorum dotibus, affectibus, usibus, tales eis præscribantur leges, quæ illorum saluti, vitæque rectè instituendæ aptiores videantur. Cum autem hominum mores, sicut & aliæ res omnes, mutationi sint obnoxii, necesse est, ut si antiquis moribus novi adversentur, per regulas antiquis contrarias ad bonum publicum deducantur. Non iisdem ægritudinibus animi semper laborant: sed quemadmodum in corpore nunc ille, nunc contrarius morbus grassatur; unde contraria, pro vario morborum genere, medicamenta sunt adhibenda; ita mentes successivè contrariis erroribus, & vitiis subjacent, quibus modò istis, modò illis legibus occurrendum est.

2. Habet quidem plurima incommoda legum mutatio, si cum levitate, aut imprudentia conjuncta sit, non per necessitatem quasi extorta. Quamobrem, ut docet S. Tho-

H

mas

58 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
mas 1. 2. quæst. 97. art. 2. non statim ut sese melius aliquid
offert, quam quod à lege intendebatur, immutanda est, sed
opus est, ut hanc mutationem aut maxima necessitas postu-
let, aut evidentissima utilitas. Verùm quæ ratio est, ut quod
ad bonum publicum institutum est, si perniciosum evadat,
etiam contra bonum publicum retineatur?

3. Hincmarus Archiepiscopus Remensis antiquæ discipli-
næ acerrimus propugnator, & in defendendis Gallicanis li-
bertatibus à plerisque scriptoribus in exemplum adductus,
etsi ABSQVE NECESSITATE MUTARI NON DEBERE QUÆ
SEMEL IN CONCILIIIS STATVTA, VEL IVDICATA SVNT,
opusculo sic inscripto, contendat, diffiteri tamen non po-
test, quin occurrente necessitate, mutatione opus sit, quod
quamplurimorum summorum Pontificum testimoniis ibidem
confirmat. Inter alia refert ex epistola 95. Leonis Primi,
quæ est ad Rusticum, verba sequentia: *Sicut quædam sunt, quæ
nulla possunt ratione convelli, ita multa sunt, quæ aut pro consideratione ata-
rum, aut pro necessitate rerum oporteat temperari.*

4. Egregiè admodum explicat summi Pontificis in tempe-
randis Canonibus autoritatem Gelasius I. in ea epistola, quæ
est ad Episcopos per Lucaniam, & Brutios, & Siciliam con-
stitutos cap. 1. *Necessariâ rerum dispensatione constringimur, & Apostolica
Sedis moderamine convenimur, sic Canonum paternorum Decreta librare, &
retro Prasulum, Decessorumq; nostrorum præcepta metiri, ut quæ præsentium
necessitas temporum restaurandis Ecclesiis relaxanda deposcit, ADHIBITA
CONSIDERATIONE DILIGENTI, QVANTVM POTEST FIERI,
TEMPEREMVS; quò nec in totum formam veterem videamur excedere regu-
larum, & reparandis militia Clericalis officiis consulamus.* Et cap. 2. *Præ-
cisigitur pro sui reverentia manentibus Constitutis, quæ, ubi nulla vel rerum,
vel temporum perurget angustia, regulariter convenit custodiri, eatenus Eccle-
siis, quæ vel cunctis sunt privata ministris, vel sufficientibus usque aded dispo-
sita servitiis, ut plebibus ad se pertinentibus Divina munera supplere non valeant,
tam instituendi quam promovendi Clericalis obsequii sic spatia dispensanda conce-
dimus, ut si quis, &c.*

5. Quocirca cum omnia, quæ in condendis antiquis Legi-
bus intercesserunt ad substituendas novas consentiunt, scili-
cet autoritas Conditoris, utilitas subditi, facultas parendi,
aliæque conditiones, cur robore carebit, quod de novo præ-
cipie-

cipietur? Quicumque igitur Decreta omnia, quæ nova sunt, solius novitatis obtentu repudiaret, non solum iniquus esset, sed & desipere videretur. Sanè qui Ecclesiam non eandem hodie credit esse, quæ Apostolorum temporibus extitit, aut eadem autoritate præditam negat, vel eodem spiritu gubernatam, cum Luthero, & Calvino inter hæreticos censendus est. Nunquid enim potestas à Christo Ecclesiæ collata certis temporum spatiis definita est? Nunquid se cum Ecclesia usque ad consummationem sæculi futurum non pollicitus est? Nunquid hominum mores, quibus ut diximus, accomodandæ sunt leges variis mutationibus non subjacent? Nunquid quod hominibus certo modo affectis prodest, illis non obest contrario modo dispositis? Itaque qui manus Ecclesiæ ligare contenderet, ne medicamentis contrariis contrarios filiorum suorum morbos, novis legibus novos abusus, curaret, is tanquam Reipublicæ Christianæ hostis habendus esset.

6. Nec inconstantia accusanda est Ecclesia, cum propter evidentem necessitatem, aut maximam utilitatem abrogatis prioribus Canonibus novos condit; hæc enim mutatio non in Ecclesia fit, sed in hominibus Ecclesiæ subditis. Nam & Deus ipse, à quo Ecclesia omni tempore regitur, licet immutabilis sit, leges mutavit, novumque Testamentum veteri substituit. Idem semper est finis, sed media non semper eadem, quia homines non in eodem semper statu permanent.

7. Hanc, exigente necessitate, posse mutationem fieri sanus nemo diffitebitur; sed cujus est de illa necessitate discernere, ac, utrum innovandum sit aliquid, dijudicare. Hic est unicus, aut præcipuus controversiarum de libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, prout communiter describuntur, cardo diligenter inspicendus.

CAPUT III.

*An possint novæ leges Ecclesiæ antequam acceptentur,
examinari.*

1. **Q**UOD Sanctissimus Pontifex Leo I. loco in præcedenti capite citato, docet, *quadam esse, quæ nulla ratione possint convelli*, ad fidem, & mores pertinet, ut scilicet quæ à suprema veritate, & omnis veritatis fonte Deo Ecclesiæ revelata sunt circa Christianæ Religionis mysteria, vel mores secundum Divinam legem, & rectam rationem instituendos, stent semper immota nullique mutationi obnoxia; Quod autem subjicit: *Multa esse, quæ aut pro consideratione ætatum, aut pro necessitate rerum oporteat temperari*, de disciplina est accipiendum. Cum enim disciplinæ Legibus is propositus sit scopus, ut fideles facilius, & efficacius in fide orthodoxa, & in probis moribus permaneant, & semper charismata meliora æmulentur; nec eadem ratione debeant, aut possint omnes omni tempore, aut in omni loco in illis officiis contineri; necesse est, ut Ecclesia, quemadmodum in superiori capite diximus, suas leges interdum mutet, mutatis personarum, & negotiorum circumstantiis, maximèque semper attendat, quid, quo tempore, quibusque personis utiliùs futurum sit.

2. Itaque cum cuipiam Regno, aut Provinciæ proponitur Lex, Superioris est, & circumspicere diligenter conditiones omnes, à quibus pendet ejus utilitas; nec ægrè ferre, si subditi propter aliqua incognita Legislatori, cujus notitia non potest ad singula quæque pertingere, damni plus allaturam legem, quam utilitatis, viderint, reverenter significant, ac remedium petant.

3. Canones Ecclesiæ, qui ad fidem, & mores spectant, infallibili Dei revelantis autoritate nituntur, ideòque obedientia eis quasi cæca debetur, quanquam nemo clariùs videt quàm qui Deo assentiendum judicat, etsi rerum causas, rationesque minimè penetret: Leges autem, quæ in disciplina versantur; hominum, quod supra diximus, conditionibus

bus ut fructum optatum referant, aptandæ sunt, nec nisi rationabile obsequium desiderant.

4. Solemne est Ecclesiæ, ut in gubernandis fidelibus, Divinum regimen imitetur, nec solum attingat à fine usque ad finem fortiter, sed etiam disponat omnia suaviter. Itaque honoris Principibus debiti meminit, illorum jura servat illæsa, ordinem, & dignitatem Episcoporum veneratur, populorum studia, & usus attendit, omniaque ita ponderat ut consensus, & obedientiam potius obtineat, quam extorqueat; suadeat, quam præcipiat; amore alliciat, quam timore impellat: nec infirmitati solum parcat, sed interdum etiam malitiæ cedit in iis, quæ cum Religionis periculo non sunt conjuncta.

5. Verum lumen illud sancti Spiritus, quod summo Pontifici adest, cum explicanda sunt fidei mysteria, & tradenda morum præcepta non perpetuò illi hypocritarum fraudes, aulicorum adulationes, improborum mendacia detegit, non adversus ambitiosorum importunitatem, Magnatum preces, suspecta Officialium consilia, immotos servat. Quid si, quod tamen sine gravi fundamento suspicari nefas est, summus Pontifex aliquo ulciscendæ injuriæ, congregandarum divitiarum, augendæ familiæ, aliove pravo affectu impelleretur ad præcipiendum aliquid suæ potestatis limites transcendens, aut justitiæ repugnans? Nec enim altitudo, & sanctitas solii sanctum tacit, & à peccato securum. Num, si quid hujusmodi contingeret ab exequendo mandato non liceret abstinere? Quod autem in mandatis singularibus, etiam in communibus legibus liceret, quumvis longè difficilius legibus desit justitia, quam præceptis particularibus.

6. Possunt igitur, dissimulantibus etiam summis Pontificibus, expendi novæ leges, antequam recipiantur, ut si quæ prodierint, quibus non sit necesse, vel etiam expediens parere, suspendatur executio, ac suspensionis causæ significantur, dummodo id cum bona fide, reverentia debita, & intentione sincera fiat.

7. Etenim generatim, ut lex aliqua ad sui observantiam adstringat, duo requiruntur ex parte legislatoris, scilicet intentio, & autoritas. Duo etiam ex parte subditorum, no-

titia, & facultas. Itaque si legis Conditor, aut omni careat autoritate, aut ejus potestas ad materiam legis non se extendat, vel ejus intentio certum tempus, certas personas, loca, vel negotia eximat ab onere; si subditi legem rescire, aut illam exequi non possint, parendi necessitate non tenebuntur. Quo circa examen aliquod requiritur.

8. Primò igitur videndum est an à legitimo superiore orta sit lex, nec venerando, quod interdum præfert, nomini statim est concedendum. Quot enim in Gratiani Decreto v. g. deprehenſi sunt Canones Conciliis, summis Pontificibus, aut aliis Autoribus adscripti, à quibus constat non fuisse conditos? Sunt etiam nonnulli, qui ab eorum mente, quorum nominibus inscribuntur, longissimè absunt, ut videre est in libris ad ejus emendationem scriptis. Canones augusti Apostolorum nomine celebres, non solum sanctissimorum illorum Ecclesiæ parentum fœtus non sunt, sed etiam nonnulla tradunt Ecclesiæ doctrinæ, ac usui adversa, ut in primo libro notavimus. Nunquid ergo sine ulla discussione fuerant excipiendi, aut agnitâ suppositione sine discrimine in usum inducendi?

9. Secundò dum legis Autor certus est, & constans legislatoris autoritas, potest ejus dubia esse intentio, vel etiam liquere quod lex omnia loca, omnes personas, omnia tempora non comprehendat: sic v. g. præceptum de consecrando pane azymo ad solam Ecclesiam Latinam, non autem ad Græcam pertinet. Sic præceptum Apostolicum de abstinendo à suffocato, & sanguine, ad tempus dumtaxat erat positum, &, ut censet Baronius, pro quorundam tantum locorum Christianis, ad quos epistolam direxerant Apostoli.

10. Tertiò in Ecclesiastica Hierarchia, sicut in Cælesti illuminantur & perficiuntur à superioribus medii, & à mediis infimi. Quamobrem Decreta Ecclesiastica primùm quidem Episcopis, ab istis deindè inferioribus Sacerdotibus, & à Sacerdotibus plebi sunt intimanda; adeò ut si alia via perferantur, in suspicionem meritò veniant, nec satis sit, ut fidelibus quoquo modo innotescant, nisi consueto more promulgentur, si nempe potuerit solitus ordo commodè servari,

II. Quar-

11. Quartò cum Ecclesiæ, sicut & Christi ejus sponsi, jugum suave sit, & onus leve, Christusque ipse illos reprehenderit, qui hominum humeris onera importabilia imponunt, quando lex impossibilis est, aut incommodum aliquod maximum secum trahit, præsertim à superiore ignoratum, non videtur fieri ei injuria, si non statim caput jugo supponatur. Usus antiquis moribus, præsertim non perversis, contrarii vix inducuntur sine scandalo, cujus causa vitandi summi Pontifices præcepta sua, aliunde justa, suspendi velle censentur; *Consultius duximus*, inquit Cælestinus 3. cap. quod dilectio de consanguinit. & affinit. *Observata consuetudini desere, quam aliud in diffensionem, & scandalum populi statuere*, ADHIBITA QVADAM NOVITATE.

12. Eandem summis Pontificibus mentem tribuere convenit, quotiescumque injustum aliquid in lege, aut præcepto continetur. Alexander III. cap. *si quando* de rescript. eam his verbis prodit; *Patienter sustinebimus si non feceris quod nobis fuerit prava insinuatione suggestum*. Eam etiam indicat cap. *cum teneamus* de præbend.

C A P U T I V.

Utrum leges non acceptatæ obligent.

1. **D**E legibus injustis controversia non instituitur, cum ex communi omnium Doctorum sententia non obligent, nec propriè leges sint; qua in re tamen distinguenda est injustitia, quæ sola Legislatoris inest intentioni, ab ea, quæ inhæret legi ipsi. Nihil enim vetat, quin statutum aliquod Reipublicæ sit necessarium, nedum utile, quamvis à prava legitimi superioris intentione proficiscatur, sed in eo, cum ferè nunquam eveniat, non est immorandum. Vitandi etiam scandali, & majoris mali causa, parendum est interdum legibus injustis, dum legi æternæ, aut naturali contrarii nihil præcipiant.

2. De justis est difficultas, & fortè non tam juris quàm facti. Qui enim leges ante acceptationem vim non habere
con-

64 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
contendunt, istis præcipuè ad id credendum rationibus inducuntur. Primò quod leges cum ea intentione dantur à Principe, ut eas velit non obligare, nisi accedente subditorum consensu; quod si de facto verum sit, idest si superior consensum subditorum tanquam conditionem requirat, sine qua legem robore carere velit, nemini dubium est, quin isti liberi sint ab ejus observandæ debito. Utrum autem ea sit superioris intentio, nec ne prudentis est determinare, aut potius superioris ipsius expressius significare, ne infirmis laqueus prætendatur.

3. Secundò cum superiores à populi consensu, & voluntate suam obtinuerunt autoritatem, non censetur populus eam potestatem in superiores contulisse, ut inconsultò sibi possent leges præfigere, & se invitum ad earum executionem adstringere. Quæ ratio in Prælati Ecclesiasticis à Domino nostro Jesu Christo institutis locum habere nequit, sed neque etiam fortassis in Principibus sæcularibus, qui licet ab hominibus primùm electi fuissent, à Deo tamen acceperunt facultatem ea præciendi, quæ ad bonum publicum essent necessaria, & reservata præstandi à populo consensus necessitas, non de injusta voluntate illius sed de justa causa, & recta ratione esset interpretanda.

4. Tertiam alii rationem afferunt, nempè legem eam præsumendam fore inutilem, aut perniciosam, quæ à tota Republica refutaretur, sed in eo casu non tam acceptationis, quàm justitiæ, aut intentionis Legislatoris defectu, legis obligatio cessaret.

5. Ergo injustæ leges non obligant, quidquid intendat illarum Conditor; nec justæ, si aut tacitè, aut expressè annuat, ut non prius subditos ligent, quàm fuerint ab eis receptæ. Possent autem faciliùs præsumi consensus ille tacitus superiorum à subditis scientibus eas non esse ab illis admissas, ad quorum curam, & officium pertinet illarum promulgatio, nam difficilè foret, ut infimi contra mediorum sententiam, & voluntatem, supremorum obsequerentur mandatis, quorum aliunde justitiam non ita perspectam haberent.

6. Nec semper argumentum omninò certum est contrariæ superiorum voluntatis, si legem recipiendam, & exequendam

dam urgeant ; Hæc enim instantia desiderium potius superioris arguit , quàm præceptum contineat. Quis enim æstimet de supremo Ecclesiæ Pastore , velle illum genus quoddam schismatis inter inferiores Pastores , & animas illis specialiter commissas inducere ? Peccant qui sine causa legem rejiciunt ; sed qui rejectam non observant , eo quod sine gravi dissentione , aut alio incommodo non possint , immunes videntur à culpa quando superior silentio suo testatur se optare quidem , ut mandatis suis obtemperetur ; nolle tamen infirmorum , aut illaqueare conscientias , aut pacem & quietem , fortunas , vel alia bona , sine majoris boni spe , in discrimen adducere. Tutius tamen semper est superioris intentionem diligentius sciscitari.

7. Quod autem , si & lex justa sit , & superior eam quamvis non receptam , vim habere intendat , subditi ad eam acceptandam teneantur , & , si violent non acceptatam , peccati rei sunt , plures adeò certum habent , ut de fide esse affirmant.

8. Præstat sæpissimè in similibus casibus prudentiæ regulas consulere , quàm propriæ potestatis gradus metiri ; nec solum videre quidquid possit , sed etiam quid liceat , quid deceat , quid expediat , atque ita se unumquemque habere , ac si omninò id non posset , quod sibi non liceat , Divinumque honorem , bonum publicum , animarumque salutem legem supremam existimare , quod est optimum S. Bernardi ad Eugenium III. monitum de Consid. lib. 3. c. 4. *puta tibi non licere (etsi alias fortasse liceat) quidquid male fuerit coloratum , spiritualis homo ille , qui omnia dijudicat , ut ipse a nemine dijudicetur , omne opus suum trini quædam consideratione prævenit : primum quidem an liceat , deinde an deceat , postremo an expediat. Nam etsi constet in Christiana utique philosophia non decere , nisi quod licet , non expedire nisi quod decet , & licet : non continuo tamen omne quod licet , decere , aut expedire consequens erit. Non est tamen inutile uniuscujusque potestatis limites nosse , ut eas , & superiores non excedant , & subditi venerentur , & hoc pacto in pacem omnes faciliùs consentiant , & concordent.*

9. Suares non solum ejus est sententiæ , ut credat , legum Ecclesiasticarum vim ab acceptatione non pendere , verùm id etiam secundum fidem negari non posse affirmat lib. 4. de legibus

66 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
 gibus cap. 10. sed, ne ad Doctorum extra Galliam opinionem
 Gallos vocemus, Michael Mauclerus Doctor Parisiensis ean-
 dem amplectitur sententiam, & similibus verbis exponit de
 Ecclesiastica Monarchia par. 2. lib. 4. cap. 3. *obligationem inferre
 potest in conscientia*, inquit Doctor ille loquens de summo Pon-
 tifice, *servandi leges Canonicas à se conditas, & sufficienti promulgatione
 Orbi Christiano communicatas*, ut Alphonsus à Castro, Turrecremata, aliique
 de meliori nota Doctores crediderunt: Quod adeo verum esse credo, ut secun-
 dum fidem negari non posse putem; Et ne quis putaret verba illa suffi-
 cienti promulgatione, acceptationem supponere, subjungit; Neque
 propterea lex minus legis nomine, & honore dignabitur, si iusta, & suffi-
 cienter promulgata non recipiatur à populo, nec minus peccabit contra Dei iussa,
 si illam sine causa repudiet.

10. Sed quid opus est singularium Doctorum mentem re-
 ferre. Tota Schola Theologiæ Parisiensis in Decreto diutissi-
 mè ponderato super doctrina Lutheriana sic censuit anno
 1521. de constitutionibus Ecclesiæ. Propositio. Neque Papa, neque Epis-
 copus, neque ullus hominum habet jus unius syllabæ super Christianum hominem
 nisi id fiat ejusdem consensu, & quidquid aliter fit, tyrannico spiritu fit. Cen-
 sura. Hæc propositio est à debita subditorum erga Prælatos, & Superiores sub-
 jectione, & obedientia retractiva, legum positivarum seditiosè destructiva, ac
 IN FIDE, ET MORIBVS ERRONEA, ET EST ERROR DAMNA-
 TVS VALDENSIVM, cum errore Arianorum conveniens: in hist. uni-
 vers. Paris. tom. ult. ad illum annum.

11. Idipsum senserant antiquiores; hujus, inquit Ivo Car-
 notensis epis. 8. de Sede Apostolica verba faciens, *judiciis,
 & constitutionibus obviare*, planè EST HÆRETICÆ PRAVITATIS
 NOTAM INCURRERE. S. Thomas Archiepiscopus Cantuarien-
 sis pro Ecclesiæ libertatibus Martyr epis. 122. edit. Patris
 Lupi ad Gilbertum Londoniensem Episcopum scribit: SO-
 LVVS INFIDELIS, AVT SCHISMATICVS APOSTOLICIS OB-
 TRECTAT OBEDIRE MANDATIS.

C A-

CAPUT V.

Confirmatur vim Legum ab acceptatione non pendere.

1. **C**um Deus Optimus Maximus Superiori auctoritatem confert ad gubernandum, & præcipiendum, ex consequenti obligationem imponit subditis ad sequendum, & obediendum; sunt enim, ut loquuntur Dialectici, duo correlativa, quorum unum non potest esse sine altero, & frustra esset potestas regendi ex una parte, nisi ex altera responderet necessitas obediendi.

2. Id luculenter declaravit Christus ipse, cum Lucæ cap. 10. Apostolis dixit: *Qui vos audit me audit; & ne quis levio- rem estimaret culpam, quæ contra præcepta ab hominibus facta perpetraretur, quam si Christus proprio aliquid ore præcepisset, addidit; Et qui vos spernit, me spernit, quibus in verbis obedientia, & contemptus non ad personas, sed ad doctrinam referuntur, nec discrimen ponitur inter materiam fidei, & morum, vel disciplinæ; atque na nihil excipitur, ubi distinguitur nihil.* Non est etiam illud Christi oraculum, de contemptu, quem in scholis formalem vocant, interpretandum, sed de simplici inobedientia, quemadmodum ex verbis sancti Matthæi cap. 10. vers. 14. colligitur. *Quicumque non receperit vos, neque audierit sermonem vestrum exiatis foras, &c.* Quis igitur neget Apostolos, eorumque successores posse fideles, etiam renuentes, obligare ad recipiendas leges, & ad illas servandas, nisi forte affirmare aulit, aut Christum ipsum id non potuisse, quæ execrabilis esset blasphemia, aut suam potestatem cum Ecclesiæ Prælati non communicasse, quod Evangelii verbis repugnat.

3. Quibus potuisset melius verbis Christus significare potestatem illam, quam S. Petro, & in illo cæteris Ecclesiæ Pastoribus, contulit, hominum acceptatione non indigere, quam istis; *Quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Cælis; Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in Cælis.* Verbum enim ligandi repugnantia superandæ vim significat.

I 2

4. Si

4. Si leges superiorum Ecclesiasticorum non obligarent reculatæ, etiam sine causâ; major esset subditorum potestas vim illis aut conferentium, aut detrahentium per acceptationem, vel recusationem, quàm superiorum, quibus expectandus esset subditorum consensus; Etenim cum obligatio necessitatem inducat, & sit quasi quoddam vinculum; si lex cum à Legislatore profertur non ligat, nec ad obediendum adstringit; utrumque autem præstat post consensum, & acceptationem: sequitur legem non à Conditorum vim obligandi trahere, sed à subditis ipsis, qua ratione potiores partes in proprio regimine obtinent.

5. Nec potest argumenti huius robur infringi, reponendo consensum subditorum esse tanquam conditionem, non autem causam obligationis, quam lex infert, dum est acceptata, quemadmodum in contractibus minorum non Curatoris assensus, sed minoris voluntas validum efficit pactum, quamvis desideretur etiam assensus ille Curatoris. Hæc enim comparatio magis confirmat argumentum, quàm elidat. Nam primò contractus minoris naturaliter obligat, etiamsi non intercesserit Curator. 2. Hinc fit, ut etiam in foro externo, quæ ex vi huius contractus soluta sunt, repeti nequeant, nisi speciali lege id cautum sit. 3. Secundum Gallorum Jurisprudentiam rati sunt huiusmodi contractus, & validi reputantur, donec Principis beneficio minori se læsum asserenti succurratur, ut possit à conventionem resilire. Quæ omnia non conveniunt legi secundum eorum mentem, qui acceptationem omnino necessariam arbitrantur; atque adeo ex illorum mente, ut lex obliget, plus efficit subditus acceptans, quàm superior ordinans.

6. Nemini unquam committitur Jurisdictio, sine facultate cogendi. Ridicula enim esset potestas homini à Principe collata in hunc modum: *Ego te constituo illius Provinciæ, aut Civitatis Gubernatorem, vices meas tibi committo, autoritatis meæ participem te facio, gratum, ratumq; habiturus, quidquid à te præstitum fuerit, tanquam à me ipso effectum, quisquis mandata tua contempserit, tanquam mea despexerit, reus habebitur, &c.* cum hoc tamen pacto ut Cives ad nihil eorum, quæ iusseris obligentur, nisi libuerit, illudq; faciendum receperint. Nonne ipsum à natura inditum lumen rationis perspicit mancā, & inutilem

lem fore Gubernatoris auctoritatem, si ad sua, & Principis præcepta adimplenda nequiret adigere subditos, etiam re-nuentes.

7. Quis enim in animum possit inducere, gladium Princi-pibus, & Magistratibus eo tantum fine à Deo porrectum, ut eo tunc solum uterentur, cum homines, quibus præpo-siti sunt, in eas leges peccarent, quæ fuissent ab ipsis accep-tatæ, non autem ut ad eas acceptandas, dum essent justæ, sine justa causa recusantes compellerent? Num autem Christus Vicarios suos Ecclesiæ Pastores reliquit inermes? Illorum quidem arma carnalia non sunt, sed armis tamen non carent. Potestas ligandi, & censuris innodandi, non versatur in so-lis ulciscendis contra præcepta Divina patris criminibus, sed etiam in punienda fidelium contumacia, qui Ecclesiam non audiunt, Divinæ legis observantiam suis ordinationibus ad-juvantem.

8. Non patitur forma legum Ecclesiasticarum, nec sancto-rum Patrum, aliorumque Doctorum, de illarum vi loquen-tium, verba, ut intelligamus, illas eo usque robore carere, dum fuerint à subditis acceptatæ. Nam v. g. quæ illis censu-ræ apponuntur, indicant etiam reluctantes ad illarum execu-tionem teneri. Quia in re, cum non fiat mentio acceptatio-nis, neque distinctio inter privatos, & communitates, imò interdum expresse ad communitates præuæ dirigantur, non debet obligatio ad privatos tantum, aut etiam ad communi-tates ipsas post acceptationem factam, referri. Et si quan-do Legislator acceptationis meminit, exceptio in illo casu firmat regulam pro cæteris.

9. Innumeros fere Canonici Juris interpretes, & Docto-res possemus huc congerere, qui licet varia inter se sentire videantur, quia circa eandem hypothesim non versantur, ut vidimus in exemplis supra expensis: in hoc tamen omnes con-veniunt, ut doceant legem justam, secundum Principis in-tentionem subditos obligare, nisi justam habeant non pa-rendi causam; sed ab iis referendis supersedemus, quia hujus-modi auctoritati non satis tribuunt Galli. Videri possunt apud Prosperum Fagnanum in cap. Treugas. de Treuga & Pace, ubi hanc quæstionem fusè prosequitur, præsertim à num. 48.

70 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
& in hunc modum concludit. *Intrepidè concludendum est legem Ecclesiasticam post publicationem ligare à sui principio ante ullam populi acceptationem.*

10. Absit, ut libertates Ecclesiæ Gallicanæ instabili, atque odioso illo fundamento nitantur, quod plerique suspicantur, qui libertates illas nihil aliud esse putant, quàm facultatem, seu licentiam faciendi quod libuerit, refutandi quod non arriserit. Justam causam aut habent, aut habere se putant; cùm quid aut amplectuntur, aut respuunt, quicumque injustos se apertè non profitentur.

C A P U T V I.

An leges Ecclesiasticæ minori quàm Politicæ autoritate polleant.

1. **I**llustrissimus Dominus de Marca in universum leges omnes tam Politicas, quàm Ecclesiasticas, donec acceptæ fuerint, vim non habere multis probare argumentis nititur lib. 2. de Concord. Sacerd. & Imper. cap. 16. eamque acceptationem docet Ecclesiasticis legibus magis esse necessariam. Necessitatem illam quoad leges universas adstruit. Primò ex eo quod debeant esse Reipublicæ utiles; utilitas autem illa à populi acceptatione cognoscatur; Ideòque nolint Principes, ut illæ robur suum obtineant, donec à populo fuerint receptæ; Quæ quidem ratio si de factò vera sit, ab eo quod hinc sequitur non dissentimus. Solis enim legibus utilibus ad bonum publicum, non autem otiosis, aut perniciosissimis vim obligandi concedimus, tacitumque Principis consensum sufficere fatemur, ut illarum obligatio suspendatur. Cæterum Principem justas leges in subditorum optione relinquere, nisi ex certis indiciis colligatur, haud facilè credimus, nec ipse Dominus de Marca credidisse postmodum testatus est his secundæ præfationis verbis: *Adeum verò consensum adhibendum subditos ex officio teneri juxta præscriptum Juris Divini, nisi leges eorum commodis apertè officiant. Ab hac regula nunquam discedo, quando de legibus Ecclesiasticis agitur.* Optandum esset, ut declarasset luculentiùs quid

quid sub illis vocibus *eorum commodis* intelligeret, ut qui libertates Gallicanas averfantur, ab ea opinione dimoverentur, Gallos ex temporalibus tantum rationibus, non autem ex bono spirituali aut Ecclesiastica disciplina de legibus Ecclesiæ admittendis, vel rejiciendis decernere.

2. Secundò sic iterùm argumentatur Dominus de Marca; *Sanè si contrario usu, & tacito consensu omnium, leges per desuetudinem abrogantur, & non solum suffragio Legislatoris, ut dicebat Julianus; Ita etiam etsi non suffragium, consensus saltem tacitus populi, qui rebus ipsis, & factis constat, necessarius erit, ut leges receptæ dici possint.* Probat quidem hoc argumentum consensum populi necessarium esse, ut lex recepta dicatur; Nihil enim aliud est receptio, quam consensus populi, sed supponit illam receptionem requiri, ut lex adstringat, quod esset demonstrandum. Præterea inobservantiâ vel desuetudine legi vigor non adimitur sine Principis consensu, qui licet non semper necessariò exprimendus sit, ut censeatur abolita quælibet lex, dandus tamen fuit saltem semel pro semper; Cùm scilicet legibus statutum est, aut requiri acceptationem ut inciperent valere leges, aut sufficere desuetudinem per tempus à jure determinatum, ut vigere desinerent.

3. Quocirca plerique Autores discrimen inter leges Ecclesiasticas, & Civiles reponunt, opinioni Domini de Marca è regione oppositum. Volunt enim leges Civiles iis, quos diximus, modis à populi voluntate pendere, non autem Ecclesiasticas, eò quod Principes à Populo, Ecclesiæ Pastores à Christo potestatem acceperint. Duplicem adduxit Illustrissimus ille Præsul suæ opinionis rationem.

4. *Prima est, inquit dicto cap. 16. num. 6. quia potestas Ecclesiastica conceptis verbis data est in adificationem, non autem in destructionem, ut testatur apostolus. Unde sequitur nihil obtrudendum esse fidelibus, quod eos offendere aliquo pacto possit, Atque adeò legem Ecclesiasticam minus commodam pro non scripta esse habendam, quia, ut inquit Chrysostomus, hac est Christianismi regula, & illius exacta definitio, hic est vertex supra omnia eminens, publica utilitati consulere. Mirum certè quod tantum hominem talis argumenti non puduerit; Potestas, inquit, Ecclesiastica data est in adificationem, non autem in destructionem.*

nem. Ergòne potestas laica data est in destructionem, non autem in ædificationem? NIHIL OBTRVDENDVM EST, inquit, FIDELIBVS, QVOD EOS OFFENDERE ALIQVO FACTO POSSIT. Ergòne à faciendis legibus erit abstinendum? Lex iusto non est posita, sed iniustis, quorum semper maiore extitit numerus. Leges remedia sunt, quæ tum curandis morbis, tum præcavendis adhibentur. Unde si expectandus sit hominum, ab adolescentiâ ad malum pronorum assensus, ut à vetitis in quæ nituntur, legum timore coerceantur, nulla erit pietas, nulla religio. Quotus enim quisque est qui sponte sua, vel etiam Spiritus sancti gratiâ ita tendat ad bonum, ut à corruptæ naturæ pondere non trahatur etiam ad malum, & in lubrico positus non egeat interdum legum autoritate retineri? Quæ Lex sancta, & iusta non offendet aliquo pacto vitiis jam deditos, aut ad illa propensos? Quæ lex non videbitur minus commoda? An regulæ, quæ publicæ utilitati consulunt, maximam hominum partem non offendunt? An non illæ ipsæ sunt, quæ minùs commodæ videntur? Porro si offensio illa, vel commoditas, bonorum iudicio metienda est, non offenduntur illi legibus iustis, nec eas minus commodas existimabunt; Iustas autem dumtaxat valere diximus, etiamsi receptæ non fuerint.

5. Non minus odiosa est secunda ratio, quam his verbis exprimit idem Dominus de Marca; *secunda verò ratio hæc est, quia Christus ipse discrimen utriusque potestatis in præceptis dandis autoritate sua constituit. Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos Benefici vocantur, vos autem non sic, inquit ille apud Matthæum, & Lucam.* Atqui verba illa non vim ipsam legum, sed procurandæ executionis rationem continent. Nec enim Deus fidelium conscientias arctius adstringit ad obsequendum legibus Principum sæcularium, quàm Ecclesiæ; in eoque solo posita est differentia, ut ex communi Sanctorum Patrum, & celebriorum Interpretum explicatione probatur, quod superiores Ecclesiasticos oporteat præcipere, & obedientiam obtinere suavitatem potiùs, & charitate, quam severitate, ac timore. Id luculenter docent verba ipsa Origenis à Domino de Marca relata, in quibus, non potestas superiorum Ecclesiasticorum cum potestate Principum sæcularium, sed unius usus cum

cum alterius exercitio comparatur. *Principes Gentium non contenti tantum regere subditos suos, violenter eis dominari nituntur; inter vos autem, qui estis mei non erunt hæc.* Mox de Prælatiſ spiritualibus ſubjungit. *Principatus eorum in dilectione debet eſſe poſitus, non in timore carnali;* Quæ duo ultima verba notanda ſunt, ne quis putet Eccleſiam nullo poſſe pœnarum timore malos cohibere; *Quid vultis, inquit S. Paulus, in virga veniam ad vos, an in charitate, & ſpiritu manſuetudinis?* 1. Corinth. 4. verſ. 21.

6. Multa extant in Sacris Scripturis, etiam novi teſtamenti teſtimonia, quæ Eccleſiæ facultatem illam fontes plectendi aſſerunt. Satis eſt ut meminerimus Chriſtum, ut diximus, Apoſtolos ſuos, eorumque ſucceſſores, excommunicationis, cæterarumque cenſurarum gladio armaſſe, quo contumaces à malo deterrent. Quamobrem Origenes non timorem omnem ab Eccleſiaſtico regimine removel, ſed timorem carnalem.

7. Sanctus Thomas, & alii plures interpretes in eundem ſenſum verba Chriſti explicant, ut ſcilicet non de poteſtate, ſed de poteſtatis uſu, non de jure, ſed de facto intelligantur. *Principes Gentium dominantur eorum* Matth. 20. id eſt, interpretatur S. Thomas, *in ſervitutem redigunt ſubditos*: Ezechiel. 22. *Principes eius in medio illius, quaſi Lupi rapaces; item aliqui habent eminentiam non in dignitate, ſed in poteſtate, ut aliqui mobiles, & conſuetum eſt, quod qui poteſtatem habent, non utuntur ad beneficium, ſed poteſtatem exercent in eos, ſcilicet ad opprimendum, non ad juſtitiam; ſed Dominus illam conſuetudinem non vult in Eccleſia ſua ſervari.*

8. Alii interpretes ſuper hæc verba Luc. 22. *Reges gentium dominantur eorum* plurimas congerunt autoritates, ut probent Principibus etiam ſæcularibus congruere benignitatem. Olim epithetum Regis erat, *bonus*. Homerus nihil aliud in Rege deſiderabat, niſi ut eſſet fortis in hoſtes, & bonus in Cives. Imò Præſulum epithetum erat *optimus*. Unde Paulus Felicem Præſidem cognominat *optimum*. Act. 23.

9. Non igitur docet Chriſtus quales debeant eſſe, ſed quales ſint plerique Principes. Cæterum & Eccleſiaſticis, & ſæcularibus Prælatiſ competit, ut ſubditos poſſint legibus obligare, & ad illarum executionem contumaces adigere, illi pœniſ ſpiritualibus, & Canonicis; iſti temporalibus, & cor-

K

pora-

poralibus. Sed pro dolor, carnales homines, quia temporalia bona tantum diligunt, non nisi temporales poenas metuunt; nec spirituales, licet tanto magis metuendas, quanto animus corpori præstat, formidant. Unde fit ut Ecclesiæ præcepta parvi pendantur, nisi Magistratus sæculares brachium suum, id est auxilium, ut debent, illi commodent.

10. Tertium addit discrimen idem Autor inter utramque potestatem. *Regium Imperium, inquit, à Sacerdotali in eo maxime distat quod illi non solum singulorum Civium rationes commissæ sint, sed totius Reipublicæ salus: Unde fit, ut in Cives etiam invitos ad fovendum totius Reipublicæ corpus jus illi competat, quemadmodum antea dixi, quod aliter se habet in Episcopali Ministerio, cui Ecclesiæ sollicitudo ita est commissæ, ut singulorum salutis præcipue invigilare debeat, nec curare possit universum corpus aliquorum membrorum pernicie: sed ad exemplum Magistri nonaginta novem oves deferenda illi sunt, ut centesimam ad caulas reportet. Quis rursus humani ingenii non demiretur imbecillitatem, cum eruditissimum hominem, tam absurdè ratiocinantem audierit? Quis credat Ecclesiam universum corpus minus curare debere, quam aliqua membra? Quis credat nonaginta novem oves illi omnino deferendas, ut unam ad caulas reportet? Consulit Ecclesia bono publico, & quidem magis quam privato; sed in hoc excellit ejus regimen, quod cum sæculares Magistratus multa dimittant inulta, dum societati civili non officiant, Ecclesia omnibus remedia pro viribus conferat, secreta secretis, publica publicis, nec nonaginta novem justos perire finit, ut unum salvet peccatorem: sed aliquandiù illorum curam non necessariam intermittit, aut imminuit, ut istum interim quærat, & justorum numero apponens simul omnium salutem, quantum potest, promoveat. Id autem & bonum publicum exigit, ut scilicet oves in tuto positæ aliquantulum deferantur, quo congregandis aliis, & Gregi adjungendis, liberiùs vacetur. Neque enim si nonaginta novem pariter periclitarentur, postponeretur illarum salus unius recuperationi.*

11. Monet Ecclesia privatim peccatores occultos, sed publicè peccantes, ac scandalosos publicè arguit, & dum est inutilis correptio, eos ab aliorum communione sejungit, mavultque, ut Lupi faucibus exponatur ovis una morbida, quam

quàm totum gregem inficiat : quanquam etiam unius illius salutem exoptat, camque idèd etiam se jungit, ut, dum se à grege senserit exulem pudore suffundatur, ac illuc redire optet, & festinet. Non tam exigit pœnam quàm morborum curationem, non vult mactare, sed salutem conciliare. Sed eundem sibi finem debent præstituere Principes, ut scilicet bonum publicum curent, non autem ut perdant, & destruant singulares homines, nisi fortè quatenus bonum publicum reorum mortem exigit. *Si non ad bonum commune multitudinis, inquit, S. Thomas opusc. de regim. Princip. lib. 1. cap. 1. sed ad bonum privatum regentis regimen ordinetur, erit regimen injustum, atque perversum . . . bonum siquidem gregis Pastores querere debent, & Rectores quilibet bonam multitudinis sibi subjecta.*

12. Sed utrique, & Pontifices scilicet, & Reges dum pro bono publico singulares subditos plectunt, etiam istorum bono consulere debent, quantum possunt. Sanè nemini fas est quantumvis potenti mortem alicujus, aut aliud malum sub ratione mali appetere.

13. Quod autem Principes aliquandò privatis hominibus vitam auferant, ut Communitati nocere desinant; quod etiam subiectos ad solvenda tributa, quorum dubia est justitia, compellant, non est indicium arctioris obligationis in legibus politicis, quàm in Ecclesiasticis, sed majoris timoris in hominibus à pœnis temporalibus, quàm à spiritualibus. Quamobrem rectè concludit Dominus de Marca cum Theodoro; *aliam esse rationem legum Regiarum, & Canonum; quod illa severas pœnas à reis exigant, hi autem errantes in viam reducere, & agris remedia parare conentur; quando peccatum est in leges Evangelicas, aut mores receptos.* Hinc tamen non consequitur vim obligandi, majorem inesse legibus politicis, quàm Canonicis.

14. Sed quæ causa est, ut præfatus Autor Principibus, *si non jure ordinario, sed summo jure agere velint, earum Constitutionum executionem impetere posse concesserit, qua de jure dubio feruntur, & ab invitis Civibus obsequium extorquere, sine ulla Tyrannici Imperii exprobratione:* Illam autem facultatem summis Pontificibus, aut Ecclesiæ universæ denegaverit? Numquid in dubio præsumendum est pro justitia legis civilis, & pro injustitia Canonica? Nonne etiam legibus Ecclesiasticis convenit ratio boni publici,

76 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
quam subjungit? *Et si enim inquit, dura sint aliquando Regum Imperia, ordo ille imperandi, & parendi id exigat, ut subditi Dominorum mandatis cedant, quemadmodum Apostoli disertissime docuerunt. Quidni etiam Ecclesiæ præceptis parendum sit, etiam si gravia videantur?*

C A P U T VII.

Ostenditur Doctores, quos citat Dominus de Marca non docere vim legis à promulgatione pendere, sed potius contrarium.

1. **L**eges Ecclesiastica, inquit idem Petrus de Marca lib. 2. cap. 16. num. 5. eadem tacita conditione, quâ Civiles adstringuntur, scilicet ut parendi necessitate Christianos non teneant, donec usu sint receptæ. Hæc est non solum Gallorum omnium, sed etiam celeberrimorum quorumque Doctorum sententia.

2. Vera sunt hæc de utrisque legibus, si vel tacitus superioris consensus adsit, vel à lege absit justitia. Sed si subintelligantur duæ conditiones à nobis supra expositæ, ut scilicet & lex justa sit, & superior omnino, & non obstante consensus defectu, eam obligare intendat, & pauci Galli, & paucissimi celeberrimi Autores necessariam omnino promulgationem affirmabunt.

3. Huic sententiæ non favebit Gratianus, qui primo loco citatur; Nec enim tacitum illum superiorum consensum excludit, licet illum non exprimat, dum ait, *leges institui, cum promulgantur: firmari cum moribus utentium approbantur.* Invisus ferè Gallis est Gratianus, quod plurima collegerit, quæ illis videntur summorum Pontificum auctoritatem nimis extollere, nec illum controversiarum de libertatibus Ecclesiasticis Judicem reciperent lubentes; Itaque non est in explicanda illius mente amplius immorandum; quanquam sic illum Autorem interpretantur communiter Juris Doctores, ut tacitum Principis consensum ad non exequendam, vel ad abolendam legem requirat, quod in ipsis animadvertere licet, quos deinde citabimus ex prædicto Marca. Imò seipse videtur corrigere

rc

re §. ult. ejusdem distinctionis 4. dum addit ; *nisi forte quis dicat hac non decernendo esse statuta , sed exhortando conscripta. DECRETVM VERO NECESSITATEM FACIT : EXHORTATIO AVTEM LIBERAM VOLVNTATEM EXCITAT.*

4. Secundò sanctus Augustinus , quem putat Marca inclinare in contrariam sententiam lib. de vera Religione cap. 31. non inferiorum , sed superiorum judicio permittit leges , cum fiunt. Hæc sunt illius verba ; *In istis temporalibus legibus , quanquam de his homines judicent , cum eas instituunt (certè non subditi , sed superiores , leges instituunt , imò nec adsunt quidem inferiores , nisi fortè paucissimi , dum leges conduntur) tamen CVM EVERINT INSTITVTÆ , ATQVE FIRMATÆ non licet ibi judici de ipsis judicare , sed secundùm ipsas.* Si judici , qui Principis vice fungitur , non licet de legibus , sed secundùm leges judicare , quomodò id permittetur inferioribus ? Non enim dicit S. Augustinus , cum receptæ , sed cum institutæ , atque firmatæ fuerint , quod totum ad Principis auctoritatem pertinet. Sed quod S. ille Doctor de Legislatoribus , non de inferioribus , doceat , posse de legibus judicare , cum instituuntur , declarat ipse manifestissimè verbis , quæ post jam relata immediatè sequuntur ; *Conditur tamen legem temporalium , si vir bonus est , & sapiens , illam ipsam consulit æternam , de qua nulli animæ judicare datum est , ut secundùm ejus incommutabiles regulas , quid sit pro tempore jubendum , vetandumque discernat.*

5. Covarruvias , quem dictus Marca celeberrimum Autorem vocat , utriusque conditionis supradictæ mentionem expressam facit in illis ipsis verbis , quæ sunt ab illo exscripta è libro. 2. var. resol. cap. 16. num. 6. scilicet ; *Leges à Principe dari ea conditione . ut NON ALITER OBLIGENT , QVAM SI EVERINT A REPUBLICA RECEPTÆ . . . . & maxime præsumendam esse eam legem , quæ à Republica non recipitur , minime ei convenire.* Ergo contra si Princeps intendat , ut leges etiam non receptæ obligent , & illæ aliundè Reipublicæ convenient , ad illarum observationem subditi tenebuntur.

6. Navarrus , qui est alius Autor à præfato Marca citatus tanquam celeberrimus , necessitatem taciti consensus Principis expressè meminit. *Dixi , inquit , receptam : quia antequam recipiatur saltem per majorem partem Universitatis , cujus pars est transgressor , non*

78 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,

ligat. Quoniam promulgari videtur cum conditione, si recipiatur saltem per maiorem partem, ut singulariter dixit Domi. in §. leges per Recentiores ibi, & in cap. 2. de Constit. & profundius Felix in cap. 1. de treuga, & pace num. 12.

7. Citantur ad marginem alii Autores, qui duas possunt in Classes dividi. Prima est eorum, quos vulgò Summistas, aut Casuistas appellant, secunda aliorum Theologorum. In prima Classe reponendi sunt Bartholomæus Fumus Ordinis Prædicatorum, cujus liber inscribitur: *Summa aurea Armilla nuncupata*. Angelus de Clavasio Ordinis Minorum, cujus liber; *Summa Angelica* dicitur; & Sylvester. Horum trium nullus non supposuit consensum Principis, ad detrahendam legi vim, esse necessarium: sive quia tùm debet adesse, cùm lex publicatur, aut in defuetudinem abit, sive quia generaliter constitutum est, ut post certum tempus, ac cum certis conditionibus leges inobservatæ robore carerent.

8. Ecce verba summæ Aureæ Armilla nuncupatæ verbo lex num. 11. Et dicit gloss. in cap. Quocirca de consang. & affin. quod tolerantia, & dissimulatio Principis; in actu de jure prohibito, inducit dispensationem: Quod Dominus Antoninus intelligit, quando Constitutio Pape à principio non recipitur, Papa sciente, & tolerante, quo casu tolerantia excusat à peccato: non autem si à principio recepta fuit à maiori parte, secundum quod limitat Panormitanus. Nota hæc verba, Papa sciente, & tolerante.

9. Angelus autem de Clavasio verb. Constitutio §. 1. sic quæstionem proponit: Utrum Constitutio Pape, quæ à principio communiter non recipitur, ipso sciente, & tolerante obliget ad peccatum. Item verb. Consuetudo §. 10. Ex quo, inquit, per binum actum factum est contra Legislatorem scientem, & valentem contradicere, & non contradicentem. Non disputat igitur Angelus, utrum lex non accepta subditos arctet, urgente, ac præcipiente superiore, ut acceptetur, sed supponit ipsum scire, & tolerare non receptionem.

10. Sylvester verb. lex num. 6. adhuc clariùs illum consensum docet esse necessarium, imò maiorem in hoc auctoritatem vindicat summo Pontifici, quàm Imperatori, ut mirum sit in patrocinium advocatum fuisse sententiæ Petri de Marca. Audi ergo Sylvestrum verb. lex num. 6. Queritur quæ,
&

Et quæ requirantur ad hoc quod lex habeat vim obligativam in se, sive in communi, & dico, quod multa . . . . 4 quod per inferiores sit suscepta, & approbata dist. 4 in istis §. leges . . . . . etsi opponatur, quod hoc sit absurdum, quia potestas condentis legem penderet a subditorum arbitrio. Dico primo hoc non esse inconveniens in Principi seculari, idest Imperatore; quia, ut revocat, & sequi videtur Archidiaconus, dist. 3 lex. Quidam, ut Landulphus, dicunt populum posse auferre Imperatori auctoritatem, quam in eum transfulerunt, juxta §. sed quod Principi instituit. de Jur. natur. sicut iudex qui delegavit. (Ecce quomodo Sylvester suffragatur opinioni Marce, in eo, quod. lib. 2. cap. 2. docet non solum auctoritatem Regiam manare à Deo, sed etiam specialiter singulis Regibus à Deo immediate conferri,) SED OMNES ECCLESIAE NON POSSUNT AVFERRE AVTORITATEM A PAPA, QUIA EAM HABET A DOMINO. Vide si vis Archiepiscopum 3 par. tit. 18. cap. unic. col. 3. (S. Antoninum Archiepiscopum Florentinum intelligit, à cujus auctoritate possemus novum accersere argumentum.) Etsi tamen quod illud sit inconveniens in Imperatore, sicut in Papa: Dico quod hoc non sequitur, quia potest Princeps deputare Executorem compellentem ad observantiam legis: quo casu necessaria erit susceptio legis subditis compulsis. (Vide an Sylvester cum Marca doceat nihil obtrudendum esse fidelibus, quod eos offendere aliquo pacto possit:) & dato quod compelli non possint; adhuc non sequitur illud inconveniens: quia eo casu, quo Princeps vult compellere, sed nequit, non receptio non impedit vim legis, cum eo modo eam impediat, quo consuetudo tollis, scilicet quia Princeps scit, & tolerat. Non ergo defectus acceptionis, sed Principis consensus robur legis justæ suspendit.

C A P U T V I I I.

Ostenditur ex verbis aliorum Doctorum, quos citat Dominus de Marca non probari vim legis à promulgatione pendere, sed potius contrarium.

1. C Itantur adhuc duo magni nominis Theologi ad probandam necessitatem acceptionis, ut leges obligent: scilicet Joannes Gerson, & Joannes Major; sed licet illi, sicut & Nicolaus Cusanus, quem alibi allegat, & nos cap. sequen-

sequenti, eo tempore scripserint, quo summi Pontifices, seu legitimi, seu falsi, Galliam insolitis oneribus ferè oppres-
rant, tempore scilicet schismatis inter Pontifices Romæ, & Avenione sedentes, aut tempore bellorum, ideòque vehe-
mentiùs incusaverint abusus autoritatis Pontificiæ contra sanctam, & priscam Canonum disciplinam, nusquam tamen non meminerunt legitimæ Vicariorum Christi potestatis, & debitæ ab omnibus fidelibus erga sanctam Sedem non solum venerationis, sed etiam obedientiæ.

2. Joannes Gerson in tractatu de vita spirituali lect. 4. quæ signanter citatur à Marca hæc habet corollario primo. *Nulla transgressio legis naturalis, aut humanæ, ut naturalis est, vel huma-
na, est de facto peccatum mortale*: Sed hæc doctrina nihil juvat ad stabiliendam necessitatem acceptationis; Distinguit enim tan-
tummodo, Theologorum Scholasticorum more, duas, ut ipsi loquuntur, formalitates in eadem lege, prima quod dicte-
tur à ratione naturali, vel constituta sit ab hominibus. Se-
cunda quod à Deo sit posita, vel firmata; Et ab hac secun-
da, non autem à prima putat habere quod obliget sub pœna peccati mortalis; sed in omni lege justa reperitur utraque il-
la ratio, seu formalitas. Hæc Gersonis mens manifestè patet ex probatione, quam adducit, scilicet, *quia lex naturalis, & humanæ, ut tales sunt, non possunt attingere ad cognitionem æternitatis in pœna, vel præmio*; Non ergò feruntur ad finem talem supernaturalem.

3 Corollar. 4. concludit in hunc modum: *Et ita quantum lex aliqua habet admixtum de lege Divina præceptiva, tantum, & non ampliùs est ejus transgressio mortaliter vitiosa*. Et corollar. 7. *Nulla lex appellanda est, neque ferenda tanquam necessaria ad salutem æternam, quæ non est de jure Divino in aliquo quatuor graduum, quos lectio præcedens exposuit*. Hæc doctrina prima specie videtur ab omni peccato mortali exime-
re violationem cujuscumque legis humanæ, nisi sit etiam lex Divina. Verum contraria mens apertè significatur in Corol-
lario 6. cum de præcepto abstinendi ab operibus servilibus, & sacrosanctum Missæ sacrificium audiendi, sic loquitur Ger-
sonius: *Quod si peccat quis mortaliter transgrediendo limitationem istam Ec-
clesiæ, hoc non est propriè ex hoc quod Ecclesia sic præcipit; sed quia sic limitare expediebat pro communitate*: Et jam homo sit contemptor Divini præcepti (huc usque soli Divinæ legi vim obligandi tribuere videtur: sed
Præ-

Prælatorum auctoritatem statim asserit) & suorum superiorum, quibus sponte se submitit, aut submittere debuit pro utilitate sui, & Communitatis, cuius est pars.

4. Sed in lect. 2. ad quam remittit in Corollario 7. omnem aufert dubitandi occasionem. Distinguit enim quatuor gradus legis ad Divinam legem pertinentis, ad quorum aliquem præcipuè 3. vel 4. evidentissimè reducitur quæcunque lex, manifestam non continens injustitiam; Dicamus, quod illa lex est pertinet solum ad Divinam, quæ licet deduci non possit à veritatibus suis Divina, deducitur tamen ex eisdem coassumptis aliquibus veris probabilibus, quæ piè, & rationabiliter negari non possunt. . . . In 3. gradu sunt leges, quæ ad sui deductionem per leges Divinas requirunt propositiones dubias, quæ tamen plus incitant, & edificant ad devotionem, quam opposita, aut quas tutius est concedere, quam negare. Exempla multa, & quotidiana sunt in Canonibus summorum Pontificum, & Decretalibus. Illi quippè Canones, aut Epistola Decretales inmittuntur legibus Divinis, utpotè talibus universalibus; Qui vos audit, me audit: obedite Præpositis vestris; quæ dicunt, facite, & similibus. Sed subsumentur pro minori propositione, aut in consequentia coassumuntur sæpius propositiones, quæ non sunt de lege Divina, aut quæ dubiæ sunt, aut non prorsus certe, quod proficiunt observantibus. Tamen in multis tutius est eas concedere, nec pertinaciter impugnare, &c. Postremus gradus continet leges, quæ ex legibus Divinis non plus deduci possunt, aut minus quam opposita. Quæ lex amabo, si iusta sit, non pertinebit ad legem Divinam aliquo ex istis modis.

5. Sed progreditur ulterius Gerson, nam Corollar. 8. lect. 4. docet in dubio judicandum esse pro lege; Verba inferius describemus. Demonstrabimus etiam alibi quomodo summi Pontificis auctoritatem defendat, & hærescos arguat illius impugnatores, ut hinc pateat Gersonium, dum auctoritati summi Pontificis aliquid videtur detrahere, ad abusus suo tempore frequentes respicere. Dintius spe nostra, inquit hujusce tractatus lect. 3. tenuit nos sermo de hac potestate summi Pontificis, quoniam tempestas præsens ad hoc impulsit, pro qua magis necesse est, potestatem hanc ad clarum dignoscere, atque secernere, quam olim antea præsertim ad videndum subtractionis facta justificanda, vel cassanda rationem, præsuppositis eis, quæ facta sunt. De subtractione loquitur à Benedicto XIII. Pontifice Avenionensi, cui paruerunt Galli tempore schismatis, de quo alibi fusiùs.

L

6. Joan-

82 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,

6. Joannes Major post Gersonium scripsit, & se Universitatis Parisiensis sententiam sequi professus est, in 4. sent. dist. 15. quæst. 4. qui locus citatur à Marca. Ad Gersonis sententiam interpretandus est, ut scilicet non obligent leges ad legem Divinam nullo modo pertinentes, idest injustæ, vel iusta de causa recusatæ. Puderet ni fallor Doctores celeberrimæ Facultatis Theologiæ Parisiensis affirmare leges etiam iustas posse repudiari, quamvis renitente Principe, ac sine iusta causa. Contrarium suadent eorum Decreta alibi referenda.

7. Denique Joannes Driedo Professor Lovaniensis lib. 1. de libert. Christiana cap. 9. docum. 2. citatus à Marca, docet, quidem legem in foro conscientiæ non habere vim obligandi. *Quando non est moribus utentium recepta, sed supponit tacitum consensum Principis metuentis turbationem Reipublicæ. Tum enim, inquit, lex illa non expedit Reipublicæ sic dispositæ, cum plus damni, & turbationis, quam boni inde sequeretur. Neque enim posset lex illa moribus utentium confirmari, dum Princeps non posset absque turbatione Reipublicæ punire illius legis transgressores, populo legem illam non acceptante.* Dispositio tamen Reipublicæ prædicta vix culpa vacaret, si lex omnino iusta esset.

8. Cæterum auctoritatem superiorum, & eis parendi obligationem, dum nihil præcipiant legi Divinæ contrarium, in illo ipso loco validissimè defendit: *Ex his, inquit, manifestum est, falsam esse doctrinam eorum, qui dicunt Ecclesiæ Prælatos, superioresq; Potestates non plus facere posse imperando, quam faciunt Magistri, aut Doctores Dei legem, seu præcepta docentes, & Prælatos nihil aliud posse facere, quam faciunt Medici, qui agrotis intiment, quis cibus mortiferus sit corpori, quis salutaris. . . . Nam & sunt alia innumera sacra Scripturæ testimonia, ex quibus liquidum est Prælatorum & superiorum Potestatum officia esse non solum docere, aut intimare quid Deus jubeat, sed & imperare, dirigere, & coercere populum. Deinde, & scire oportet supradictas scripturas à sanctis Patribus sic intellectas esse, ut ex illis sequatur etiam nos oportere OBEDIRE IN HIS, QUÆ NON SVNT SECUNDVM SE PRÆCEPTA LEGE DIVINA, quemadmodum latius declarabitur infra, & in solutionibus argumentorum.*

9. Testimonia Innocentii I. & Gelasii, quæ profert præfatus Dominus de Marca loco citato cap. 8. in alienum sensum

sum ab eo detorquentur. Cum enim Innocentius Epist. 18. quæ est ad Alexandrum Episcopum Antiochensem quædam decrevisset circa jus Metropoliticum, & de rejectione Clericorum Arianorum, scribit, ut hæc Decreta mittantur ad cæteros Episcopos, ut ab omnibus unanimiter observentur. Qua in re non illorum arbitrio permittit, ut vel acceptentur, vel repudientur, sed providet tantum ut ab eis non ignorentur, quod sufficere putat, ut communi consensu ab omnibus executioni demandentur. Et licet hanc significationem in Synodo fieri cupiat, satis tamen esse insinuat, si ad Episcopos pervenerit; *Gravitas itaque tua, inquit, hæc ad notitiam Coepiscoporum, vel per Synodum, si potest, vel per harum recitationem faciat pervenire, ut ea, quæ ipse tam necessario percontatus es, & nos tam elimate respondimus, communi omnium consensu, studio, servantur.* Gelasius autem dicit Constituta Conciliorum universalium fieri ex assensu universalis Ecclesiæ; non autem statuta Conciliorum ab assensu universalis Ecclesiæ pendere, ut vim habeant obligandi; ac in hoc magnam Apostolicæ Sedis autoritatis partem collocat, quod Synodorum Decreta confirmet, exequatur, & observari faciat. *Constatimus, quod nullus jam veraciter Christianus ignoret uniuscujusque Synodi Constitutionem, quod universalis Ecclesiæ probavit assensu, non aliquam magis exequi Sedem præ cæteris oportere, quam primam, quæ, et unamquamque Synodum sua autoritate confirmat, & continuata moderatione custodit, pro suo scilicet Principatu.*

10. Ex eo quod Anastasius Bibliothecarius non omnes ubique Canones vigere affirmat ad marginem 6. Canonis septimæ Synodi, ubi mentio habetur cujusdam Canonis Trullani, nequit Marca inferre, necessariam esse acceptionem, ut lex vi sua polleat, cum à quamplurimis aliis causis procedat hæc inobservatio, præsertim ex tacito summi Pontificis consensu.

11. Non magis urgent verba Diurni Romani ab eodem Marca relata, quibus pollicebatur olim Pontifex se servaturum omnia Decreta Canonica Prædecessorum Apostolicorum Pontificum quacumque ipsi Synodaliter statuerint, & probata erant. Nec enim hac voce probata significatur necessitas consensus subditorum, ad hoc ut superiorum legibus teneantur, sed designantur Constitutiones desuetudine, vel contrariis Constitutionibus, aliave

84 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
legitima ratione non abrogatæ: Quod ex verbis sequentibus
colligitur, *sicut ab eis (Pontificibus) statuta sunt, in sui vigoris
stabilitate custodire.*

12. Denique verba illa Philippi II. Francorum Regis à
Marca loco citato exscripta. *Ecclesia non recipit quamplures Canones,
qui per desuetudinem abierunt, vel ab initio non fuere recepti* intelligi debent
de Canonibus ab Ecclesia Romana non receptis v. g. Trulla-
nis, vel cum consensu expresso, aut tacito summorum Pon-
tificum in usum non redactis. Nec enim illud Philippi testi-
monium, aut alia supra relata definiunt posse subditos, su-
periorum, justas suas leges acceptari, & observari conten-
dentium, voluntati, sine peccati reatu obfistere.

C A P U T I X.

*Utrum legi parendum sit, dum dubia est ejus justitia, aut
non evidens eius recusandæ ratio.*

1. **V**erendum non est, ne universa Ecclesia, vel etiam
summus Pontifex, aliquid præcipiat legi Divinæ,
aut naturali contrarium; sed neque de quo dubium sit, an
adversetur, nec ne? Undè non de hujusmodi dubio hic insti-
tuitur quæstio, quæ certè non tam facilè solveretur. Vide-
tur enim ex una parte, quod quemadmodum Deo obedien-
dum est magis quàm hominibus, si apertè contraria præci-
piant, ut qui hunc ordinem invertat, culpæ, ac pœnæ reus
sit; Ita etiam cùm periculum est, ne in adimplendo homi-
nis præcepto subditus Divina mandata transgrediatur, hujus-
modi mandatum prætermittendum sit, quia hoc ipso quod
quis se peccandi periculo committit (committit autem quis-
quis id agit, quod dubitet, an Deo displiceat) in peccatum
incurrit. Aliunde tamen S. Augustinus relatus Canone: *Quid
culpatur* 23. quæstione 1. supponit posse (nescio an non etiam
debere) superiori præcipienti obtemperari, non modò si cer-
tum sit, id, quod præcipitur Deo non displicere, sed etsi
displicere certum non sit. Docet enim posse militem bellare
jubente Principe, in quo proximi fortunæ, ac vita ipsa im-
peti-

petitur, dummodò certum non sit, bellum illud esse Divinà lege vetitum, atque adeò dubium sit, num hosti fiat injuria; posseque contingere, ut reus sit, qui præcipiat, innoxius qui obsequatur; *vir iustus*, sunt verba S. Augustini, *si fortè etiam sub Rege homine sacrilego militet, rectè potest illo iubente bellare; si vice pacis ordinem servans, quod sibi iubetur, VEL NON ESSE CONTRA DEI PRÆCEPTUM CERTUM EST, VEL UTRUM SIT, CERTUM NON EST: Ita ut fortasse reum faciat Regem iniquitas imperandi: innocentem autem militem ostendat ordo serviendi.* Rideretur ut insanus, nedum plecteretur ut reus, miles, qui ad bellum proficisci jussus à Principe causaretur, quod sibi non satis esset perspecta belli justitia. Principis est, præcepti causas, & justitiam discutere, subditorum autem parere; nisi norint Principem majorem id prohibere.

2. Sanè qui tùm etiam obediendum sentit, cùm non constat an lex Divinis mandatis sit conformis, an contraria; quomodò non arbitraretur præstandam obedientiam, cùm nullum est de peccato, vel de peccati periculo dubium, sed tantùm, an nimium gravis sit lex, ambigitur, aut ex alio capite, quàm ex peccandi timore oritur injustitiæ suspicio.

3. Nulla est Societas, in qua erroris, ac temeritatis non insimuletur quisquis, dum inferior cum superiore contendit circa præcepti obligationem præferendam asserat: inferioris sententiam. Mente percurrantur Cætus omnes, non solum in quibus Principis potentia, etiam dum officii sui terminos prætergreditur, mutam extorquet obedientiam, aut in quibus votum ad obedientiam arctius constringit, sed & alii omnes: vix unum invenias, in quo universi omnino persuasum non habeant, & omninò indubitatum; Rectoris judicium in dubiis circa obedientiam, inferiorum opinionibus esse anteponendum, eosque omnes in regiminis regulas peccare, qui obedientiam negent sub prætextu, quod evidens non sit mandati æquitas.

4. Tantus est uniuscujusque erga seipsum amor, tamque altis radicibus infixum in omnium hominum cordibus libertatis, & independentiæ desiderium; tam accensum, ac fervens propriæ commoditatis, & utilitatis privatiæ studium;

ut si dubium sufficiat ad excusandam legum rejectionem, dissolvendus sit omnis obedientiae nervus; Quotus enim quisque est, cui mens, privati amoris stimulo excitata, dubitandi rationes non subministret, quandoquidem tot sunt quibus injusta videntur, quæ justissima cernuntur ab aliis omnibus, qui æquo animo de illis judicant. Quin etiam non desunt qui apertum scelus non solum injustum non agnoscant, sed & laudabile existiment, quemadmodum Judæi Apostolos interficientes arbitrabantur obsequium se præstare Deo.

5. S. Gregorius Magnus in cap. 15. lib. 1. Reg. exponens verba hæc Samuelis ad Saullem, *quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere*; Inferioribus de superiorum mandatis sententiam ferendi tantum abest ut libertatem relinquat, ut etiam licentiam illam maximi criminis arguat. *Qui repugnant, inquit, Prælatorum imperiis, idem utique repugnant quia Divinam voluntatem se scire melius astimant. Quasi ergo peccatum ariolandi est repugnare, quia, velut Divino Altari contempto, ad aras Demonum responsa percipiunt, dum cordis sui præstigiis, ac superbis adinventionibus credunt, & salutaribus Prælatorum consiliis contraria sentiendo refragantur.* Quocirca tam acriter increpatus est à Samuele Saul, licet iste proprio crederet officio fecisse satis. Nam corripienti quod Dei vocem non audivisset, imò, respondit, *audivi vocem Domini, & ambulavi in via, per quam misit me Dominus* 1. Reg. 15. vers. 20. Præceptum quidem ad litteram non fuerat executus: sed præterquam quod in re, ut videbatur, parva illud transgressus fuerat, majorem se Deo gloriam procuraturum, si sacrificium offerret, existimaverat; Tulit autem, inquit, *de præda populus oves, & boves primitias eorum, quæ casa sunt, ut immolet Domino Deo suo in Galgalis.*

6 Joannes Gersonius, cujus verba huc distulimus, obediendum in dubio statuit in tract. de vit. spirit. lect. 4. hoc est enim Corollarium 8. *Occurrente dubio probabili de aliqua lege, utrum Divina sit, aut Divina connexa, seu pertinens, tutius est legem illam pro Divina suscipere, quam humanam negligere.* TENE CERTVM (consulit Augustinus) ET DIMITTE INCERTVM. Consilium dumtaxat, non præceptum his verbis contineri crederes, nisi statim sequeretur; *Est itaque regula Magistralis quod exponens*
se

se discrimini peccati mortalis peccat mortaliter, & hanc fundat dictum Sapientis: Qui amat periculum peribit in illo.

7. Nicolaus Cusanus, quem D. Petrus de Marca lib. 2. cap. 16. num. 8. adducit, ut probet necessariam acceptationem legum, ut vim obligandi habeant, quod scripserat initio Concilii Basileensis, postea, vel explicavit, vel retractavit. *Sic enim*, ait Epist. 1. quæ est ad Rodericum de Trevino Archidiaconum Oratorem Regis Castellæ in Dieta Francofordiensi anno 1442. die 20. Maij scripta; UBI VERO IPSE PRINCEPS EA FIERI MANDARET, QUÆ AD FINEM ÆDIFICATIONIS ECCLESIAE ILLI CREDITÆ NON TENDERENT, NON PROCEDERET IVSSIO A PRINCIPATV; QUARE EI TUNC OBEDIRE NON ESSET NECESSE. Si verò dubium esset, & de mente sacri Principis non constaret: pro sacro Principe præsumendum est, quod rectè credita potestate utatur & ipsi obediendum est.

8. Franciscus de Victoria Universitatis Parisiensis Alumnus relect. 4. propositionem 16. hanc astringit; Non spectat ad subditos determinare, aut examinare quid possit Papa, aut quid non possit, & quando teneatur parere vel non. Probat. Quia sacrilegium est disputare de Potestate Principis, & præcipue Papæ 17. quat. 4. §. Committitur, & sequent. 2. quia hoc ipsum determinare, quæ sit potestas spiritualis alicujus, est jurisdictio, & est pars gubernationis, quæ non spectat ad subditos, saltem erga superiores: ergo hoc non convenit illis. 3. quia profectò hoc esset inurbationem, & dissolutionem Ecclesiasticæ Hierarchiæ & auctoritatis, si quilibet posset dicere, Papa non potest, & hoc modo eximeret se a mandatis Papæ, & esset manifestum nutrimentum inobedienciæ, & schismatis, & hæresion. IMO HINC NATÆ SUNT HÆRESES, ut ait Cyprianus, QVOD SACERDOTI DEI, VEL PAPÆ NON OBEDITVR; sed quilibet audeat dicere, quod Papa male facit, & quod non potest facere; Et ideo etiam si Papa erraret, melius esset, ut in omnibus illi pareatur, quam per hoc quod unus habeat licentiam non parendi Papæ in uno casu forsitan rationabili, dare occasionem, ut alii non pareant etiam in justis, & honestis.

9. Præfidentium est quid inferioribus utiliùs sit decernere, atque ad illud implendum amore, interdum etiam timore, inducere; Subditorum etiam non solum vires, sed & affectus plerumque convenit explorare antequam lex illis imponatur:

tur : non ita tamen ut bonum publicum negligatur , ne offendatur multitudo : subditorum autem est obedire , sed eorum maximè , qui , & ipsi aliis præfunt. Debent enim obedientiam superioribus suis præstare , ut eam à suis inferioribus faciliùs obtineant.

C A P U T X.

Utrum nova Ecclesiæ Decreta in Gallia obligent , si prius examinata , & à Curis secularibus recepta non fuerint.

I. **D**Um Conventus Bituricensis in examinandis Concilii Basileensis Decretis aliquid immutandum , aut temperandum judicabat , non id sua posse autoritate præstare , sed à Concilio ipso postulari debere sentiebat , ut in Pragmatica Sanctione frequenter notatur. Verùm libertates Ecclesiæ tunc temporis inductæ , processu temporis eo devenerunt , ut non solum summorum Pontificum Constitutiones , sed etiam Conciliorum œcumenicorum Canones , nisi circa fidem , non valere dicantur , antequam à Parlamentis fuerint discussa , & , ut illic dicitur , verificata. Id satis expressè affirmat Carolus Fevretus lib. 1. cap. 4. num. 11. 24. 25. Fatetur ille quidem , Galliam suis libertatibus uti cum tacito Romanorum Pontificum consensu , & Petrus de Marca lib. 3. cap. 6. num. 5. cum bona summorum Pontificum venia , sed ipsis etiam nonnunquam invitis Conciliorum Decreta repudiantur ; quod utrum jure fiat , videndum est in hoc capite.

2. Non quærimus jam , utrum quando Rex legitima sua jura impeti metuit , damnum præcavere possit , adhibito Actuum , qui à Curia Romana emanant , examine , aut à Clero , & populo suo manifestam injuriam propulsare , sed an in Gallia Judicum , & aliorum fidelium tuta sit conscientia , si Ecclesiæ universæ , aut sanctæ Sedis mandata , circa res spirituales , & Ecclesiasticas non evidentè injusta rejiciantur , aut non acceptentur à Senatu , à Clero

Clero autem, vel à Populo executioni non demandentur.

3. Error esset intolerabilis, si à Senatu, aut Rege ipso summi Pontificis autoritas circa res spirituales, & Ecclesiasticas pendere crederetur. Hæresis est ista jam pridem ab Ecclesia damnata, & Scripturæ oraculis contraria. Cum enim Christus Vicarium in terris suum, ac in ejus persona legitimè successuros Pontifices creavit, supremæ suæ potestatis participes fecit, eamque potestatem soli Deo subjecit. *Et tibi dabo claves Regni Cælorum; & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum, & in Cælis: Et quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Cælis*, Matth. 16.

4. Si Christus Principibus omnibus supremis Ecclesiæ jurisdictionem submisisset, jus illud etiam Paganis, & Hæreticis, penes quos est legitimum dominium, sine dubio competere, quod ab omni ratione, ac religionis sensu alienissimum est. Quis enim credat voluisse Deum Ecclesiæ suæ regimen insensibilibus suis hostibus supponere. Ergone invalida fuissent primis sæculis, dum Imperium, & Regna penes Imperatores, & Reges infideles, aut hæreticos erant, summorum Pontificum, & Conciliorum Decreta tunc edita, utpotè à Principibus illis, & Christianæ Religionis persecutoribus non examinata, non probata, non recepta, non promulgata?

5. Sed quid juris circa hoc Principibus accessit, dum ad Christianam fidem conversi sunt, nisi quod baptismali caractere insigniti, in Ecclesiæ filiorum, ac subditorum numero conscripti fuerunt, ex quo non solum ad exequenda illius mandata, sed etiam ad procurandam, adhibitâ potestate sibi Divinitus traditâ, illorum executionem tenentur. De iis, qui foris sunt, ut loquitur D. Paulus, id est, qui extra Ecclesiam, & per baptismum in illam nondum ingressi sunt, non judicat Ecclesia. At certè quicumque se Christianos profitentur, debent Ecclesiam audire, ac ejus præceptis obtemperare. Sic habuerunt, ac professi sunt quotquot veri Christiani, ac pii Principes extiterunt, ut produnt varia Ecclesiasticæ historiæ monumenta: Id multoties declaravit Constantinus Magnus, præsertim in Rescripto ad Episco-

M

pos

90 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
pos Concilii Arelatensis primi : *Meum iudicium*, inquit, *postulant* (Donatistæ) qui ipse *iudicium Christi expecto*. Dico enim, ut *se veritas habet*, SACERDOTVM IVDICIVM ITA DEBET HABERI, AC SI IPSE DOMINVS RESIDENS IVDICET. Nihil enim licet his aliud sentire, vel aliud iudicare, nisi quod Christi magisterio sunt edocti. Quid igitur sentiunt maligni homines, officia, ut verè dixi, Diaboli? perquirunt secularia, relinquentes caelestia. O rabida furoris audacia? sicut in causis gentium fieri solet, appellationem interposuerunt. Equidem gentes minora interdum iudicia refugientes, ubi iustitia deprehendi (reprehendi legendum arbitror) potest magis ad maiora iudicia autoritate interposita ad appellationem se conferre sunt solita. Quid hi detractores legis, qui renuentes caeleste iudicium, meum putaverunt postulandum, sic sentire de Christo Salvatore ecce jam proditores, &c.

6. Theodosius Junior, & Valentinianus III. in Constitutione, quâ Decretum S. Leonis I. contra Hilarium Archiepiscopum Arelatensem executioni demandari iusserunt, expressis verbis declarant summi Pontificis sententiam sine Imperatorum intercessione vim suam obtinere: *Lata sententia*, inquit, *per Gallias etiam sine Imperiali sanctione valitura*. Quid enim tanti Pontificis auctoritati in Ecclesias non liceret. Sed nostram quoque praeceptionem hac ratio provocavit, ne ulterius vel Hilario, quem adhuc Episcopum nuncupari, sola mansueti Praesulis permittit humanitas, NEC CUIQVAM ALTERI ECCLESIASTICIS REBVS ARMA MISCERE, AVT PRÆCEPTIS ROMANI ANTISTITIS LICEAT OBVIARE. ARTIBVS ENIM TALIBVS FIDES, ET REVERENTIA NOSTRI VIOLATUR IMPERII.

7. In eo pietatis, ac iustitiæ sensu Imperatoribus inferiores non extiterunt Reges Christianissimi, quod sæpè de se ipsi testati sunt. De Carolo Magno Ivo Episcopus Carnotensis, Gratianus, aliiq̃ue quamplures verba ista referunt, tam generoso, tamq̃ue Christianissimo Rege, atque Imperatore digna; In memoriam Beati Petri Apostoli honoremus Romanam, & Apostolicam Sedem, ut quæ nobis Sacerdotalis mater est dignitatis, ESSE DEBEAT MAGISTRA ECCLESIASTICÆ RATIONIS. Quare servanda est cum mansuetudine humilitas, VT, LICET VIX FERENDVM AB ILLA SANCTA SEDE IMPONATUR IVGV, CONFERAMVS, ET PIA DEVOTIONE TOLEREMVS.

8. S. Ludovicus, ut jam alibi notavimus, inter alia, quæ
Phi-

Philippo III. filio suo conscripfit, eum, ut non solum Ecclesiæ Romanæ, sed etiam summo Pontifici subjaceret, admonuit: Non enim piissimus ille Rex ad infringendam, & imminuendam obedientiam, ut plerique hodie faciunt, Pontificem à Sede separabat. *Sis devotus, & obediens Matri vestra Romanæ Ecclesiæ, & SUMMO PONTIFICI TANQVAM PATRI SPIRITUALI.* Tantum aberat, ut Augustissimi illi Principes Ecclesiæ Romanæ, ac summi Pontificis, & Ecclesiæ universæ à Concilio œcumenico repræsentatæ Decretorum Judices agerent, ut illis etiam si gravia viderentur, sese humiliter subjicerent.

9. Sed & Philippus IV. qui primus omnium cum Romano Pontifice apertius disceptavit, si sanctæ Sedis Decreta à se, vel à suo Senatu non probata vim obligandi non habere sensisset, an non Bonifacii VIII. Constitutiones contempsisset? An Censuras à Benedicto XI. sublatas, deinde à Clemente V. expressius tollendas curasset?

10. Non igitur de Christianissimo Rege, aut ejus Officialibus, & Judicibus, multò minus de Clero, & plebe præsumendum est, in ea esse sententia, ut Ecclesiastica mandata vim obligandæ conscientiæ à Potestate aliqua sæculari mutuari arbitrentur, aut prohibente illâ, exequenda non esse, si modò justa sint, qualia estimanda sunt, quoties non patet injustitia. Eo tantum spectat illorum examen, ut Regi, aut Regno non fiat injuria, aut Edicta injusta per obreptionem, aut subreptionem evidentem obtenta, effectum sortiantur. Cæterum si illa occasione Senatus sanctæ Sedis Judicem se constituat; si perperam ejus mentem interpretetur; si sine justissimis causis ejus decretorum executionem impediat, non libertates Ecclesiæ Gallicanæ defendit, sed Ecclesiam Romanam simul, & Gallicanam in servitutem redigit, ac se omnibus censuris contra illa sacrilegia inflictiis illaqueat.

11. Quamobrem non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus vani sunt prætextus illi, quibus aliquando justissima sanctæ Sedis Decreta repudiantur; scilicet quod in iis observatæ non fuerint formulæ constitutionibus Regiis, vel Senatus consultis inductæ, aut quod edita sint proprio mo-

92 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
tu, vel cum consilio alicujus Congregationis, cujus auctoritas non agnoscat in Gallia: quæ quidem excusationes si sufficerent, cum semper earum aliqua præstò sit, tota summi Pontificis potestas corrueret, vel, quod in idem recidit, à Francorum arbitrio penderet omne illius exercitium.

12. Nec illa Judicum sæcularium injustitia illis prodest, qui eo tantum prætextu debitam Ecclesiæ obedientiam denegant, cum certissimè sciant Fideles, non Potestatibus Laicis, sed Apostolis, eorumque Successoribus dictum à Christo Domino nostro esse. *Quaecunque alligaveritis super terram, erunt ligata, & in Cælo: Et quaecunque solveritis super terram, erunt soluta & in Cælo.* Matth. 18. Atque adeò posse quidem Senatus-consulta à pœnis temporalibus, non autem à Censuris Ecclesiasticis, multò minùs à Dei judicio liberare.

C A P U T X I.

*Summum Pontificem habere condendarum pro universis
Ecclesiæ partibus legum potestatem.*

1. **L**Eges justas acceptandas, & executioni demandandas, dum ea est Superioris intentio, imò etiam si dubia esset illarum justitia, modò nihil continerent legi Divinæ, aut naturali contrarium, hætenus demonstrasse mihi videor. Itaque id unum probandum superesset, Romanum scilicet Pontificem, adversus quem vel omninò, vel præcipuè convertuntur libertates Ecclesiæ Gallicanæ, condendarum pro aliis, ultra suam specialem Provinciam, Orbis Christiani partibus legum potestatem habere, si hæc auctoritas in dubium à Gallicis revocaretur, quod de Christianissimo illo Regno nefas est suspicari. Quia tamen aliquorum facta cum verbis pugnare videntur, dum ita leges illas habent, quasi à Superiore non emanassent, non erit inutile, jus illud summi Pontificis monumentis antiquissimis, atque adeò in hac materia maximi ponderis, confirmare, ut ex Gallorum, & ex summorum Pontificum testimoniis liqueat, summa cum veneratione jam
à pri-

à primis susceptæ fidei temporibus obtemperatum fuisse ab inclytæ illius Nationis hominibus sanctæ Sedis Decretis, non adhibitis illis formulis, quæ posterioribus sæculis in illo Regno excogitatae sunt, ad examinandas leges Ecclesiasticas, & quæ alio prætextu excusari non possunt, nisi fortè quod hæc cautela necessaria sit, ne quid à summo Pontifice, vel ab ejus Officialibus per obreptionem, vel subreptionem impetretur, quod vel loco, vel tempori minus conveniat.

2. Anno 404. S. Innocentius à Victricio Rothomagensi Episcopo de Clericis incontinentibus, aliisque capitibus consultus, Decretum Siricii Papæ in Epistola prima, quæ est ad Himerium Tarraconensem cap. 7. ferè ad verbum descripsit. Continentur in utriusque illius Pontificis Epistolis, quæ à Dionysio collectæ sunt, multa notatu digna.

3. Prima etsi Victricius esset rerum Ecclesiasticarum peritissimus, Romanum tamen Pontificem adiit, non ut Doctorem peritiorem, sed ut Pontificem, à quo norma, & auctoritas esset requirenda. En epistolæ Innocentii principium. *Innocentius Victricio Episcopo Rothomagensi, Salutem. Etsi, frater charissime, pro merito, & honore Sacerdotii, quo plurimum polles, vivendi, & docendi secundum Ecclesiasticas regulas nota sunt omnia, neque est aliquid, quod de sacris lictis tibi minus collectum esse videatur. Tamen quia ROMANÆ ECCLESIAE NORMAM, ATQUE AVTORITATEM MAGNO PERE POSTULASTI, VOLUNTATI TUAE MOREM ADMODUM GERENS, DIGESTAS VITÆ, AC MORVM PROBABILIVM DISCIPLINAS ANNEXAS LITTERIS MEIS MISI.*

4. Secundò responsum suum vindicat summus Pontifex legis loco habendum, nec ullum supponit futurum ejus examen, aut formulam aliquam receptionis, sed satis fore, ut cognoscatur ex significatione ab eodem Victricio faciendâ: *Per quas (disciplinas) adventant Ecclesiarum regionis vestrae populi, quibus rebus, & regulis Christianorum vita in sua cujuscunque professione debeat contineri; qualisq; servetur in Urbis Romæ Ecclesiis disciplina. Erit dilectionis tuae per plebes finitimas, & Consacerdotes nostros, qui in illis regionibus propriis Ecclesiis præsident, regularum hunc librum quasi didascalicum, atque minorem sedulo insinuare: ut & nostros cognoscere, & AD FIDEM CON-*

5. Tertiò profitetur se anteriorum Pontificum , & Patrum vestigia sectari. Is enim , ut alibi notavimus , summorum Pontificum , æquè ac Gallorum , imò magis , mos fuit , disciplinæ regulas , ut erant antiquissimæ , ita maxime venerari. *Nen quod nova aliqua præcepta imperentur , inquit , sed ea , quæ per desidiam aliquorum neglecta sunt , ab omnibus observari cupiamus : Quæ tamen Apostolicâ , & Patrum traditione sunt constituta.*

6. Quartò nec id tantum decrevit Innocentius , quia fuerat à Victicio consultus , sed quia ejus erat , omnium Ecclesiarum abusibus , ut sibi denunciati fuerant , apponere remedium ; Ecclesiarum autem eam admittere curationem ; Ergo , addit idem Pontifex , *nè silentio nostro existimemur his præbere consensum , dicente Domino. Videbas furem , & currebas cum eo , hæc sunt quæ deinceps intuitu Divini judicii omnem Catholicum Episcopum expedire custodire , deindè respondet ad singula capita.*

7. Ea omnia mirum in modum confirmantur ex epistola ab eodem S. Innocentio anno sequenti , hoc est 405. ad S. Exuperium Episcopum Tolosanum scripta , quam his verbis inchoat , quibus se à S. Exuperio consultum testatur. *Innocentius Exuperio Episcopo Tolosano salutem. Consulenti tibi , frater charissime , quid de proposita specie unaquaque sentirem : pro captu intelligentiæ meæ quæ sunt visa respondi , quid sequendum , vel docilis ratio persuaderet , vel auctoritas lectionis ostenderet , vel custodita series temporum demonstraret. Equidem dilectio tua institutum secuta prudentium , ad Sedem Apostolicam referre maluit , quid deberet de rebus dubiis custodire potius , QUAM VSVRATIONE PRÆSUMPTA quæ sibi viderentur , de singulis obtinere.*

8. Deindè respondet ad quæsitum de incontinentia Sacerdotum in eundem modum , quo , anno 385. Siricius Papa Himerio Episcopo Tarraconensi. Sed (quod diligentissimè animadvertendum est , & probat summorum Pontificum responsa legum vim habuisse , licet non essent solemniter promulgata , vel acceptata) cum ad pœnam venit , quæ à Siricio contra incontinentes decreta fuerat , licet Himerio Siricius suam Epistolam non præcepisset , saltem expressè , cum Gallicanis Ecclesiis communicare , declarat Innocentius

tius eos, qui in Gallia illam non ignorassent, omnium pœnarum in illa contentarum reos habendos: Sed ea planè dispar, & diuisa sententia est. Nam si ad aliquos forma illa Ecclesiastica vita pariter, & disciplina, quæ ab Episcopo Siricio ad Provincias conueavit, non probabitur peruenisse: His ignorationis venia reppittetur . . . . Si qui autem scisse formam vivendi missam à Siricio deteguntur, neque statim cupiditates libidinis alijerisse, illi sunt multis omnibus subamvendi, qui post aduentionem cognitam proponendam arbitrati sunt voluptatem.

9. Fecerat quidem Siricius Gallicorum mentionem Himerio in iungens, ut Epistolam suam in illorum notitiam deduceret. Sed eo nomine Pontifex significabat illos, qui vulgò de Galizia. Porro quæ fuerit mens ipsius Siricii circa publicationem, & receptionem Ordinationum Pontificiarum indicant ejus verba; *Hæc, quæ ad tua consulta rescriptimus in omnium Coepiscoporum nostrorum perferri facias noticiam, & non solum eorum, qui in tua sunt Diocesi constituti, sed etiam ad Universos Carthaginienses, & Bithynos, & Lusitanos, atque Gallos, vel eos, qui vicinis tibi collimant hinc inde Provinciis. hæc, quæ a nobis sunt salubri ordinatione disposita sub litterarum tuarum prosecutione narrantur, & QUANQVAM STATUTA SEDIS APOSTOLICÆ, VEL CANONVM VENERABILIA DEFINITA NVLLI SACERDOTVM DOMINI IGNORARE SIT LIBERVM: Utitur tamen & pro antiquitate sacerdotii sui dilectioni tua esse admodum poterit gloriosum, si ea, quæ ad te speciali nomine generaliter scripta sunt per unanimis tua sollicitudinem in universum fratrum nostrorum meritum perferantur, quatenus & quæ a nobis non inconsulte, sed provide sub nimia cautela, & deliberatione sunt & salubriter constituta, INTEMERATA PERMANEANT, & omnibus impossibilium excusationibus aditus, qui jam nulli apud nos patere poterit, obstruantur.*

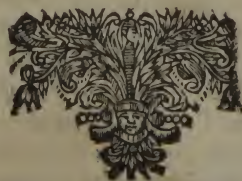
10. His Pontificiæ autoritatis argumentis, quæ, cum à Dionysio Exiguo hausta sint, maxima vi pollent apud Gallos, addi possent alia quamplura temporum subsequenti, quæ apud Patrem Sirmondum, & alios Autores Gallos legi possunt. Pauca tantum subjungimus. Exemplum libelli Symmaco Papæ à Cæsario Episcopo Arelateni oblato sic orditur: *Sicut à persona Beati Petri Apostoli Episcopatus sumit initium; ita necesse est, ut disciplinis competentibus sanctitas vestra singulis Ecclesiis quid observare debeant, evidenter ostendat. Idem Symmacus epistolam 10. sic inchoat; Dilectissimis fratribus universis Episcopis per Gallias con-*
sisten-

sistentibus, Symmacus: Sedis Apostolica instituta predicanda sollicitant, ut de concordia universalis Ecclesiae, quae toto orbe diffusa est, pervigili curâ tractemus. Quae tunc praecipue efficacius adolescit, si ea, quae à Patribus statuta sunt, aetas subsequens reverenter observet.

11. Vigilius Epistola ad Episcopos Galliae anno 545. *Quantum hos, inquit, Divina potentia Apostolorum primi Sedem non pro nostris meritis, sed pro ineffabili suae misericordiae pietate habere constituit, TANTVM NOS DE VNIVERSARVM ECCLESIA RV M DISPOSITIONE, ET PACE, ET STATV CVRAM HABERE CONVENIT.*

12. Celestinus Papa Episcopis Provinciae Viennensis, & Narbonensis jurisdictionem suam in universas Ecclesias his verbis exprimit; *Nec silere possumus, cum ad hoc ut ab illicitis revocemus aliquos, officii nostri provocemur instinctu: in speculis à Deo constituti, ut vigilantiae nostrae diligentiam comprobantes, & quae coercenda sunt rescemus, & quae observanda sunt sanciamus. Circa quamvis longinqua spiritualis cura non deficit; sed se per omnia, quae nomen Dei praedicatur, extendit.*

13. Denique anno 860. quo tempore Antistites Gallicani pro suis juribus cum summis Pontificibus frequenter altercabantur, sic tamen alloquebantur Nicolaum Primum, *Apostolicis documentis, & Pontificalibus Decretis multipliciter informamur, ut vestri sanctissimi Apostolatus apicem, Principis Apostolorum fide, & nomine consecratum, QVOTIES S. ECCLESIA ALIQUA NOVITATE PVLSATVR, HVMLITER ADEAMVS, IBIQUE VERI CONSILII SALVBERRIMA INSTITVTA SINCERITER HAURIAMVS, ubi mitis Magister Christus, & summum Caput nostrum, fundamentum Ecclesiae posuit.* Apud Sirm. tom. 3. pag. 158.

CAPUT XII.

Quæ sint vera justitiæ libertatum Ecclesiæ Gallicanæ fundamenta.

1. **S**uas libertates Galli sæpius autoritate, & exemplis tuentur, quàm ratione, licet aliquibus etiam videantur rationibus posse defendi. Remissis ad librum sequentem exemplis satis erit hic observare legitimas illarum libertatum causas nonnisi duas esse posse.

2. Etenim vel nova lex justa est, quod, ut diximus, de Conciliorum Canonibus, ac summi Pontificis Decretis sentiendum est, quoties contrarium evidenter non apparet; ac tunc acceptanda est, nec sine peccato repudiari potest, nisi de expresse, vel saltem tacito legislatoris consensu: vel lex injusta est; Hanc autem ex ipso jure naturali licet non acceptare. Itaque duplex est justitiæ titulus, scilicet expressus, vel tacitus Ecclesiæ consensus, quantum ad leges justas, & jus naturale, quantum ad injustas; Quanquam in istis etiam non deest Ecclesiæ consensus. Quis enim credat Ecclesiam, aut summum Pontificem in rebus etiam injustis obedientiam exigere.

3. Hoc autem interest inter utrasque leges, quod si justæ sint possit Ecclesia etiam invitos adigere, ac reluctantes ligare. Licet enim ab exercenda tota sua potestate prudentissimè abstineat, cum majora prævidet ex rigore consecutura mala, & scandala, quàm ex observatione legis bona, & commoda; ideoque recusationem, ac inexecutionem dissimulet, nec ea de causa fidelium, eorum præsertim penes quos nulla est autoritas, quibusque difficillimum esset ab aliorum usu recedere, conscientias illaqueari patiatur: tamen si instaret, intenderetque omninò legem observari, puta satiùs judicans scandala permittere, quàm malitiæ, ac contumaciæ cedendo, veritatem, aut justitiam deserere, parendum certè foret, nec qui tunc resisterent, aut non obtemperarent, peccati reatum evaderent, quantumvis consuetudine, sæcu-

N

lari

lari potestate, aut alia quavis ratione se tuerentur. At verò si lex injusta esset, quod, ut diximus, præsumendum non est, nec requireretur Ecclesiæ consensus, nec noceret ejus dissensus.

4. Recurrit circa justitiam libertatum Ecclesiæ Gallicanæ difficultas, circa earum definitionem orta; nihil scilicet differre Gallicanam Nationem à cæteris in acceptandis, vel recusandis legibus Ecclesiasticis; Siquidem nulli non licet legum executioni supersedere, si vel annuat Ecclesia, vel penatis rerum, locorum, ac personarum conditionibus, injustum sit, ejus mandatis ad litteram servire. Verùm discrimen illud à Gallicanis Autoribus notatur, quod cùm cæteræ nationes sese summorum Pontificum Constitutionibus submiserint, Gallia verò suâ etiamnum fruatur libertate, difficilius sit illis impositum jugum excutere, quàm Franciæ nondum susceptum recusare.

5. Attamen si res attentius consideretur, ac æquiter pensetur, repetendum semper est duplex, quod diximus, fundamentum. Si enim sine causa repudiatae sunt à Gallis Constitutiones ab aliis receptae; non nisi ob tacitum Ecclesiæ consensum ab inobedientiæ peccato immunes sunt. Si autem is erat in Gallia rerum status, ut ei, sicut cæteris Provinciis Orbis Christiani leges illæ non convenirent, jure naturali, & ipsa Legislatoris intentione ab earum executione liberi extiterunt. Nec enim nocet disciplinæ diversitas, dum eam exigit morum dissimilitudo.

6. Cæterum magnoperè cavendum est, ne leges Ecclesiæ eo tantum nomine injustæ reputentur, quod commodis, & rationibus temporalibus non sint accommodatae, *tantum ne libertatem in occasionem detis carnis. Gal. 5.*

LIBER TERTIUS

De Propugnatoribus Libertatum Ecclesiae Gallicanae ; occasione illorum verborum, *Libertates à Majoribus nostris tanto studio propugnatas.*

INcredibile est , quantum valeat exemplum ad confirmandas hominum voluntates in conceptis desideriis , quamque à censura se tutos arbitrentur , qui aliorum , praesertim Antiquorum , facta similia possunt allegare. Id si quando aliàs , maximè in defendendis Ecclesiae Gallicanae libertatibus usurpatum est à plerisque , qui licet eas antiquorum Canonum observatione definissent , nunquam tamen ferè antiquis Canonibus , sed ubique exemplis , quorum etiam plurima non ita vetera sunt , conati sunt eas suffulcire. Itaque illorum examinanda sunt facta , qui à scriptoribus Gallicanis tanquam suarum libertatum propugnatores laudantur. Sed quærendum primum est , quæ sit factorum , seu exemplorum vis in ferenda de justitia rerum sententia ?

CAPUT PRIMUM.

An exemplis judicandum sit de iustitia Libertatum Ecclesie Gallicanæ.

1. **I**llustrissimus Petrus de Marca, materiam libertatum Gallicanarum exemplis commodius tractari arbitratus est; *Relicta*, inquit in admonitione ad Lectorem art. 2. *discussione juris, tutior est planè facti inquisitio, quæ fines veterum possessorum demonstrare possit; cujus cognitionem assequemur, si antiqua monumenta revolventes, quid utriusque potestatis Principes in re controversa aliquando egerint, accuratè expendamus.* Habet tamen illa disputandi ratio sua incommoda, eaque maxima, ut præsensit idem Autor: *Attamen, inquit, dissimulandum non est viam istam publicam multis insidiis, & veluti latronum prætenturis expositam esse: quia scilicet in expansa illa sæculorum serie, varia occurrunt exempla, hinc & inde usurpata jurisdictionis; quæ anticipitem animum ad desperationem inveniendæ veritatis adigant.* Has tamen difficultates superari posse subjungit, adhibitis nimirum temperamentis à prudentia præscribendis.

2. Ego certè utiliùs judico non oriri contentiones, quàm ortas componi, nec illarum ortum præveniri efficacius, quàm si suis quæque finibus contenta sit potestas; Non posse autem intra fines illos contineri, si eos ignoret; atque adeò concordia inter Sacerdotium, & Imperium meliùs consuli ab iis, qui utriusque potestatis jura elucidaverint, quàm ab iis, qui varia congesserint exempla, & plerumque contraria, præsertim si quid factum fuerit, non autem quid fieri debuerit, examinent. Nisi enim facta iusta supponantur, qui poterunt in exemplum trahi? Quomodo autem iusta supponentur, nisi aliunde statuantur regulæ, quibus de illa iustitia ferri sententia queat? Regulæ autem illæ quid aliud sunt, quàm partium jura, quæ consequenter nosse primùm oportet? At verò si cognita fuerint, faciliùs erit ea non prætergredi.

3. Cæterùm pugnat non solùm cum Dialecticæ legibus, sed etiam cum rectæ rationis iudicio, ut ex factis singularibus,

bus, qualia ferè sunt omnia, ob diversas, quibus vestiuntur, circumstantias, generales regulæ concludantur. Ex axiomatis, seu principiis generalibus eliciuntur singulares conclusiones, non è contra. Ex eo solo, quod res aliqua semel facta est, non sequitur, ut semper fieri possit. Imò rarò hinc probatur eam rursus fieri posse. Vix enim contingit, ut quæ concurrerunt ad efficiendam rem justam, iterùm omnia recurrant, quamobrem jure civili rectè cautum est, non exemplis, sed legibus judicandum esse l. nemo judex quæ est 13. ff. de sent. & interloc.

4. Sua quidem autoritate non carent exempla, cùm ferendum est de similibus factis judicium; sed ità si adsint, & consentiant necessariæ conditiones. Oportet primò, ut exempla conformia sint, & consentientia, cùm enim contraria non minus illustria, opponuntur, vel illorum, vel utrorumque robur concidit. Secundò necesse est ut justitia eorum probata sit, à quibus petuntur exempla; Nec enim in tanta Regum Franciæ, & Regiorum Officialium, ac in longè majori Pontificum Romanorum, aut Episcoporum Gallicanorum serie, deesse potuerunt aliqui, quorum desideria, vel etiam res gestæ justitiæ limites non transcenderint, quorum exemplis, ut legibus, uti velle iniquum omninò esset. Tertiò opus est, ut ab iis, quorum intererat, improbata non fuerint, imò nec ignorata, saltem si illorum consensus intercedere debuit ut plerumque necesse est. Quartò non debent exempla legibus esse contraria, maximè Divinæ, aut naturali; Alioquin enim, ut Juris textus, glossa, & Doctores monent, non leges abrogant, sed per leges corrigenda sunt. Quintò suspecta sunt semper exempla eorum, quorum ita facere plurimi intererat, præcipuè si, ut in secunda conditione diximus, pietatis, ac justitiæ laude non floreant.

5. Quæ ultima conditio, cùm in plerisque deficiat exemplis, quæ in materia libertatum Gallicanarum adducuntur, nisi suppleatur à secunda, vix indè validum trahetur argumentum. Constat exemplo Summorum, sanctissimorumque Pontificum, quales v. g. extiterunt S. Innocentius, S. Leo, S. Gregorius, & alii, sicut, & Antistitem Gallicanorum doctrina, & sanctimonia illustrium, quales fuerunt S. Ire-

næus, S. Avitus, S. Cæfarius, &c. maximi ponderis esse, atque autoritatis. Cùm enim Divinæ, & Ecclesiasticæ scientiæ peritissimi fuerint, potestatis suæ fines non ignorarunt; cumque sanctissimi extiterint, positos à Christo limites excedere voluisse non faciliè præsumendi sunt. Sed de aliis minori sapientia, vel pietate præditis non ita faciliè idem posset judicari.

6. Quod de exemplis diximus, ad possessionem accomodandum est. Licet enim possessio antiqua, constans, publica, bonum sit justitiæ argumentum, ac taciti eorum, quorum refert, consensus: Tamen si partes adversæ semper restiterint; si per facta, vel protestationes contrarias sese opposuerint; possessio ex jure, non ex possessione jus estimandum est.

7. Sed & illud quoque animadvertendum est, possessionem & exempla, quò recentiora sunt, eò valere minus ad probandam rei justitiam. Ex quo enim tempore fervere cœperunt contentiones, unaquæque pars, ut in omni genere disceptationis mos est, iniquum fortè petiit, ut æquum auferret; unaquæque juris principia sibi statuit; Unde contigit etiam, ut Doctores plerique alterutri parti impensius faverint, nec faciliè illorum credatur autoritati, nisi fortè cùm in ejus partis præjudicium loquuntur, cujus jura tuentur. Cùm enim ea diligentius inquisierint, adversus ea vix quidquam temerè concedunt.

8. Ergò ex Canonibus, maximè ex antiquioribus, ut in generalibus quæstionibus, sic in singulis difficultatibus, controversiæ dirimendæ sunt; in quo periculum quidem est, ne humanum ingenium rationum, & responsionum, cùm proprio commodo invitatur, feracissimum, modum suggerat eludendarum sacrarum legum, aut etiam contra proprium, illarum sensum in suum favorem detorqueat: tamen præterquam quod in cæteris omnibus idem metuendum est, si desit bona fides; Canones Ecclesiastici, vel ex se ipsis, vel ex comparatione cum aliis, in rebus capitalioribus ita perspicui sunt, ut judicio publico damnentur, qui relucemtem in eis veritatem obscurare nitantur. Verùm quia, ut diximus, non omninò contemnenda sunt argumenta, quæ ab exemplis ducun-

ECCLESIAE GALLICANÆ. LIB. III. 103
ducuntur, præcipua ex iis, quæ circa libertates Gallicanas expendenda supersunt, in hoc libro discutiemus. Jam enim occasione illarum originis aliqua in primo libro tractata sunt.

C A P U T I I.

De sancti Gregorii Episcopi Turonensis in propugnandis libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ studio.

1. S Anctus Gregorius Episcopus Turonensis laudatur à Joanne Launoio Doctore Parisiensi epistolarum par. 6. ep. 5. quod fuerit *vir fide dignus, & libertatum Ecclesiasticarum Assertor, & vindex acerrimus.* Huic ego laudi libens subscribo. Videamus igitur, quæ fuerint libertates, quas tanto studio propugnauit sanctus ille Antistes Gallicanus.

2. Anno 577. cum Rex Chilpericus, incitante Regina Fredegunde, Prætextatum Episcopum Rothomagensem de crimine læsæ Majestatis falsò accusatum vellet opprimere, solus restitit Gregorius. Rem narrat ipse histor. Francor. lib. 5. cap. 18. aut, ut alii distinguunt, 19. Ejus narratio ibi legetur cum voluptate. En quomodo Episcopos Parisiis congregatos, ac Regis voluntati reniti non audentes alloquitur; *Attenti estote quas sermonibus meis, o sanctissimi Sacerdotes Dei, & præsertim vos, qui familiares esse Regi videmini. Adhibete ei Concilium sanctum, atque Sacerdotale, ne exarscens in Ministrum Dei pereat, ac ira ejus, & Regem perdat, & gloriam.* Illis verò silentibus, adjecit; *Mementote, Domini mei Sacerdotes, verbi Prophetisi, quod ait, si viderit speculator iniquitatem hominis, & non dixerit, reus erit anima percunctis.* Ergò nolite silere, sed *predicate, & PONITE ANTE OCVLOS REGIS PECCATA EIVS, NE FORTE EI ALIQVID MALI CONTINGAT, ET VOS REI SITIS PRO ANIMA EIVS.*

3. Regem autem de seruandis Canonibus seriò monet; *HABES LEGEM, ET CANONES. HAC TE DILIGENTER REMANERE OPORTET.* Et tunc quæ præceperint, si non observaueris, *moueris tibi Dei iudicium imminere.* Ac deinde; *Tu verò qui alius de iustitia culpar, pollicere prius quod legem, & Canones non omittas! Et tunc credimus, quod iusti-*

justitiam prosequaris. Quid apud Regem effecerit vigor ille, ac libertas Episcopalis statim declarat idem Gregorius; Ille verò porrectâ dexterâ juravit per omnipotentem Deum, quod ea, quæ lex, & Canones edocebant, nullo prætermitteret pacto. In ea tamen voluntate Rex diù non perseveravit, urgente præsertim Fredegunde, quæ cum Gregorii animum per Nuncios promissis 200. argenti libris corrumpere tentaret, respondit ipse; Si mihi mille libras auri, argentiq; donetis, nunquid aliud facere possum, nisi quod Dominus agi præcipit? Unum tantum polliceor, quod ea, quæ ceteri secundum Canonum statuta consenserint, sequar.

4. Denique cum Prætextatus crimina, quorum reus non erat, confessus fuisset, spe veniæ, hac confessione sibi fraudulenter suggesta, consequendæ, ad graves eum pœnas damnari Rex enixè postulavit. *Quibus conditionibus ego, inquit Gregorius, restitui juxta promissum Regis, ut nihil extra Canones gereretur. Oppressus quidem fuit Prætextatus, sed Gregorius animam suam liberavit, magnamque propugnata cum libertate Canonice disciplinæ apud Deum, & apud homines laudem consecutus est. Utinam hodiè plurimos haberet Ecclesia Gallicana similes libertatum Ecclesiasticarum, & Canonum propugnatores!*

5. Recessit tamen aliquando Gregorius à Canonibus; Id ipse fateri videtur lib. 5. histor. Francor. cap. 49. ubi narratâ falsâ accusatione contra se anno 580. in Concilio Brennacensi instituta, scribit; *Restitui ad hoc causa, ut, dictis Missis in tribus Altaribus, me de his verbis exuerem Sacramento. Et licet Canonibus essent contraria, pro causa tamen Regis impleta sunt. Sed posset fortassis ea purgationis forma ob gravem necessitatem excusari, cum Juri Divino non videatur adversari.*

6. Illud verò quod idem Gregorius de se refert eodem libro cap. 14. difficiliorem habet excusationem, nec apparet quomodo Divinam legem non violaverit; Quod scilicet Meroveo Chilperici Regis filio Divinam Eucharistiam ministravit apertissimè indigno. Quis enim ignorat publico peccatori publicè sacramenta petenti deneganda esse? Id olim sancti Patres, id modò Theologi communiter docent. *Et ad vos, inquit S. Joannes Chrysost. homil. 60. ad populum Antiochenum, Eucharistiæ Ministros alloquens, sermonem convertere necessarium*

rium

rius est, ut multo cum studio hæc dona distribuatis. Non parva vobis imminet ultio, si quemquam illius culpa conscii, huius mensa participem esse concedatis: sanguis ejus de manibus vestris exquiretur. Sive quis Dux militum sit, sive Præfectus, sive PRINCEPS DIADEMATE CORONATUS, INDIGNE, AUTEM ACCEDAT, PROHIBE: majorem illo potestatem habes. Hoc vestra dignitas est, hoc securitas, hoc corona. Nota erat Merovei à professione Religiosa apostasia: mortem minabatur aliquibus ex populo se illaturum, si sibi denegaretur communio: Ex quibus manifestum fiebat quantum esset eo Sacramento indignus. Gregorii tamen culpam multa minuunt. Nam præterquam quod Meroveus libere habitum Religiosum non assumpserat, sed à Carcere ad Monasterium ductus fuerat (quæ tamen excusatio juxta illius temporis disciplinam levis reputabatur) Gregorius solum suum judicium non sequebatur; idem sentiebat Ragnemodus Episcopus Parisiensis, qui tunc aderat; Præterea non priorum, sed populi sui malorum metu ducebatur.

7. Atque, quod certum signum est ipsum non ex Canonum contemptu, sed potius ex nimio Canonum studio deliquisse, putabat se ad concedendam communionem Meroveo à Canonibus adstringi; Quod his verbis testatur loco citato; Quod cum resisteremus, ipse clamare cepit, & dicere, quod non recte cum à communione sine fratrum convivencia suspenderemus. Illo autem hac dicente cum consensu fratris (Episcopi Parisiensis) qui præsens erat, contestatâ causâ canonicâ, Elegias à nobis accepit. Ubi vides id factum, contestatâ causâ canonicâ, ut duobus illis Episcopis videbatur. Factum narrat Gregorius cum ea sinceritate, quæ dubitare non sinit, ipsum gravis culpæ sibi non fuisse conscium, quamvis gravissima ex propria natura sit.

8. Subjungit Gregorius aliud extremum magni sui in propugnandis libertatibus Ecclesiasticis, & custodiendis Canonibus studii specimen. Postulabat Chilpericus Rex prædictum filium suum Meroveum ab Ecclesia, ad quam confugerat, ejici, sed nullo metu Gregorium adigere potuit, ut loci sacri violaret immunitatem, expulso Meroveo. Igitur, inquit Chilpericus Nuntius ad nos direxit, dicens; Ejicite Apostatam illum de Basilica: sin autem aliud totam regionem illam igni succendat. Cumq; nos rescripsissemus, impossibile esse, quod temporibus Hæreticorum non fuerat, Christiano-

106 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
rum temporibus nunc fieri; Ipse exercitum commovet, & illuc dirigit. Re-
cessit spontè Meroveus, ne tantorum malorum esset oc-
casio.

9. Hodiè illa sacrorum locorum immunitas inter liberta-
tes Ecclesiæ Gallicanæ non computatur, & in Francia mi-
nus quam in aliis Provinciis observantur editi ea de re Ca-
nones.

C A P U T I I I.

De Hincmaro Archiepiscopo Remensi.

1. **Q**uia libertates Ecclesiæ Gallicanæ juxta traditam ea-
rum definitionem in observatione antiquæ disciplinæ,
maximè Canonum à sanctis Conciliis œcumenicis editorum
aut confirmatorum collocantur, plures Hincmarum Archie-
piscopum Remensem prædicant, quasi nemo antiquos Ca-
nones tam manifestè tamque constanter defenderit. Cumque
Præsul ille inter Gallos celeberrimus sit, tum propter Cano-
nicæ jurisprudentiæ notitiam, tum propter egregiam apud
Reges, & Præsules Gallicos gratiam, & autoritatem;
ideoque illius sententia, & exemplum magni putetur esse
ponderis, operæ pretium est ea, quæ ab illo Præsule, vel
gesta, vel dicta sunt, prosequi: Atque quid in eis proban-
dum sit, expendere.

2. Equidem si ejus cum Romanis Pontificibus, quibuscum
ei res fuit, institueretur comparatio, & non solum ex dig-
nitate, sed ex personarum etiam meritis gestorum justitia
decerneretur, in favorem summorum Pontificum judican-
dum esset. Antistitem illum doctrinâ, prudentiâ, & forti-
tudine præditum fuisse non negabo; sed ejus doctrina in ca-
villationes, prudentia in astutiam, fortitudo in pertinaciam
frequenter decesserunt; Præsertim ubi privatæ illius causæ
interfuit. Undè, quod magnum est adversus illum, & Epif-
scopos, quos secum traxit, præjudicium, in plerisque cum
sancta Sede contentionibus viros bonos, quos aut deposue-
rat, aut deponendos curaverat, ad remedium appellationis
con-

confugere prohibebat, licet ex eventu constiterit, illos iniquè fuisse damnatos.

3. Quatuor præcipuè fuerunt illæ contentiones. Prima occasione Clericorum ab Ebbone ordinatorum. Secunda occasione Rothaldi Episcopi Sueffionensis. Tertia occasione Hincmari Episcopi Laudunensis. Quarta occasione Regni Lotharii. De prima in hoc capite, de aliis in sequentibus.

4. Cum Ebbo Remensis Archiepiscopus depositionis Ludovici Pii Gallia Regis, & Imperatoris in Conventu Compendiensi anno 833. præcipuus Autor, Architectus, & Inventor fuisset, in criminis pœnam à sua dignitate se ipse deposuit in Concilio apud Theodonis Villam anno 835. quam depositionem Concilium confirmavit. Sed cum Ebbo dignitatis, quam nonnisi invitus dimiserat, desiderio teneretur, eam resumere pluries tentavit, ac re ipsa Lotharii, ejusdem Ludovici filii, & in Imperio successoris, cujusque potissimum gratiâ Ebbo peccaverat, autoritate restitutus est à pluribus Episcopis, & Pontificales functiones exercuit, ordinatis quibusdam Clericis, ut narrat post Flodoardum Willielmus Marlot. Metrop. Remens. histor. lib. 3. cap. 21. Ebbo-ne defuncto anno 851. Kalendis Aprilis, Hincmarus, qui ei adhuc viventi substitutus fuerat in Concilio Beluacensi anno 845. Concilium Sueffionense anno 853. celebrari curavit, ut & sua confirmaretur, & Clericorum ab Ebbone promotorum infirmaretur ordinatio, quod utrumque obtinuit.

5. Clerici autem suæ dejectioni non acquiescentes, ad sanctam Sedem appellarunt, & ad Nicolaum primum Papam postea confugerunt, qui eorum causam justam esse cognoscens, Hincmarum hortatus est, ut eos ipse solus restitueret, ne, si major adhiberetur solemnitas, ejus injustitia detegeretur; sin autem nollet, Concilium ad causam retractandam indicebat Sueffione ab omnibus, qui convenire possent, Galliarum Episcopis habendum. Qua de re scripsit etiam ad Herardum Archiepiscopum Turonensem, & ad cæteros in hæc verba: Jam vero si hunc (Hincmarum) stulti ad hoc munda conscientia non permittit, præcipimus vos, una cum cæteris Archiepiscopis, & Episcopis Galliarum, & Neustria, quibus tamen possibilitas est, in id ipsum,

108 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,

cum prædicto fratre, & Coepiscopo nostro Hincmaro, & suffraganeis apud Sueffonicam Urbem pariter convenire. Ad quorum venerandum conventum Wlfadum quoque, cum jam præsignatis paribus ejus, vos accersere procul dubio volumus. Hincmaro Clericos illos restituere recusante, Concilium congregatum est Sueffione anno 866. in quo probata est Clericorum ordinatio, & nihilominus causa cum Epistola Synodica ad Nicolaum remissa. Scripsit etiam Rex Carolus de eodem argumento, & eodem ferè modo, ac stylo, ut utriusque epistolæ Autorem judices esse ipsum Hincmarum.

6. Nicolaus Episcopus Concilii Sueffionensis, Carolo Regi, & Hincmaro rescripsit, quibus omnibus Epistolis graviter perstringebat Hincmarum, quod in ea causa callidè, ac dissimulanter egisset. Episcopos iterum convenire, & Clericorum historiam accuratè perscribere, Clericos verò interim in suis gradibus stare jussit. Restitutos monuit ne injurias ulciscerentur, & ut Hincmaro præsertim reverentiam exhiberent. Iidem Episcopi, qui anno 866. ut diximus, Sueffionem convenerant, anno sequenti Trevis congregati sunt, Epistolamque Synodicam, quam primus subsignavit Hincmarus totam Ebbonis, ordinatorumque ab eo Clericorum historiam continentem Romam miserunt juxta præceptum Nicolai, ac pro uno eorum Wlfado scilicet, jam Bituricensi Episcopo creato, pallium postularunt. Aliam etiam misit Carolus Rex.

7. Eam epistolam, cum jam Nicolaus decessisset, Romam delatam recepit ejus Successor Hadrianus II. Ea perlecta Clericorum causam justam declaravit, & Wlfado pallium ab Episcopis & à Rege postulatum concessit.

8. Enituerunt in illo processu justitia, prudentia, & charitas Nicolai. Primò, ut patet ex ejus ad Hincmarum epistola, Clericorum ab illo Archiepiscopo, vel eo instante depositorum querelâ auditâ, non antè quicquam decrevit, quàm monumenta de hoc negotio in Archivis Pontificiis recondita perquiri jussisset, eaque simul cum iis, quæ ab Hincmaro missa fuerant, diligenter perlegisset. Secundò licet ex omnium illarum scripturarum lectione colligeretur, injustam fuisse depositionem, judicium ferre noluit; *Sed his omnibus, inquit, idest*

ideſt tam illis monumentis, quæ penès nos habentur, quàm his, quæ ſanctitas tua nobis deſtinavit, ritè collectis emiculanterq; reſenſitis nondum liquido patet, eundem Clericos regulariter gradu proprio caruiſſe. Verùm nos nec hos interim juſtificamus, nec per hoc quemlibet condemnamus, nec ſacilè vocem iſtorum ſpernimus, nec reverentiam tuam improvidè reprehendimus. Tertio cum ſuſpicietur Hincmarum aliquo iræ, vel odii metu ad eam dejectionem fuiſſe impulſum, nec ejus animum ſacilè ſecti poſſe, velit tamen illius honori conſulere, ad clementiam illum hortatur, ſuadetq; ut ipſemet miſericorditer cum dejectis agens, eos reſtituat, ne injuſtè fuiſſe depoſitos ſolemnius negotii examen patefaciat; Preinde neceſſario præſentis Epistoſa ſalutibus fraternitatem tuam hortatur aſſatibus, uti commemoratos viros Wlſadum ſcilicet, Collegaſq; ipſius clementi animo, & tranquilla ſtudeat ad ſe magnanimitate vocare, diſpoſitaq; omni ſordidus antuſerare, de reſtitutione ipſorum ſecum fraternè tractare, atque miſericorditer conſuſare contendat. Laudabilius quippè judicavimus, ac totam Deo acceptius eſſe credidimus, ſi reſpoſu Divinitatis interrogata conſcientia ſolus illorum reſtaurationem ſine quavis ipſo reſtigatione admiſeris, quam ſi prius renitens, deſectà tamen juſtitia, cum multis hanc poſtea fueris amplexatus. Quarto ſi quod ſummus Pontifex monet, recuſaturus ſit Archiepiſcopus Remenſis, ejus recuſationem benignè interpretatus, eamque timoratae conſcientiæ tribuens, Concilium indicit ab omnibus, qui convenire poterunt, Galliarum Episcopis, habendum Sueſſione, ubi res ordine judiciario tractanda ſit. Jam vero ſi ſecti ad hæc te munda conſcientia non permittit, præcipimus fratrem noſtrum Remigium Lugdunenſem, Aſtorem Viennenſem, Venilonem Rothomagenſem una cum ceteris Archiepiſcopis, & Episcopis Galliarum, & Neuſtria, quibus tamen poſſibilitas eſt, in idipſum cum beatitudine tua, & ſuffraganeorum tuorum apud Sueſſionem Urbem Diœceſis tua pariter convenire. Ad quorum venerandum Convantum Wlſadum quoque cum præſignatis paribus ejus vos accerſere procul dubio volumus, &c. Quinto renuente Nicolai conſilium Hincmaro, indiſta eſt Synodus Sueſſionenſis, miſſis litteris Pontificiis à Remigio Episcopo Lugdunenſi, cui hæc cura demandata fuerat. Dum tempus expectatur, Carolus Rex Nicolaum rogat, ut interim Wlſado Eccleſiam Bituricenſem committere liceat, ſed Pontifex reſpondet, nihil ante Synodi definitionem innovandum. Sexto cum Concilium Sueſſionenſe cauſam ad ſummum Pontificem remiſiſſet, eam ipſe diffinire Romæ no-

110 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
luit, antequam iidem Episcopi rursus congregati totam rei
gestæ seriem misissent. Septimò Clericos, ut jam diximus,
hortatus est, ne de victoria illa confolescere, sed Hincma-
ro humiliter subjacerent.

9. Nihil in tota illa Nicolai agendi ratione non laude dig-
num, nihil libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ adversum. Econ-
tra verò quot usus sit artibus (ne fraudes appellem) Archie-
piscopus Remensis, aperiunt & ipsiusmet ad Nicolaum, &
Nicolai ad ipsum, ad alios Episcopos Gallicanos, & ad Ca-
rolum Regem epistolæ apud Philippum Labbæum tom. 8.
Concil. apud Jacobum Sirmondum tom. 3. Concil. Gall. ac in
2. tomo operum Hincmari ab eodem Sirmondo collectorum.
Obtemperavit tandem Hincmarus Nicolai judicio post longam
resistentiam, ei que suam obedientiam epistolâ submissionis
plena significavit, quæ habetur tom. 2. ejus operum num.
22. & adhuc alia, quæ extat ibid. sub num. 26. in qua no-
tandæ sunt præcipuè ista verba; *Ne contra vestram iussione[m], ac dis-
positionem agam modis omnibus devitare cupio, qui APOSTOLICÆ SEDIS
DECRETIS IN OMNIBVS PARERE DESIDERO: utinam hæc
verè ab iis dici possint, qui auctoritatem Hincmari tanti fa-
ciunt.*

C A P U T I V.

*De contentione Hincmari Archiepiscopi Remensis cum
summo Pontifice occasione Rothaldi Episcopi Suef-
sionensis.*

1. **E**Xagitatis, ut in superiori capite vidimus, ab Hinc-
maro Clericis ab Ebbone, in cujus locum ipse suffectus
fuerat, ordinatis, Rothaldum Episcopum Sueffionensem,
qui unus fuerat ex iis Episcopis, à quibus, ut in superiori
capite diximus, restitutus fuerat Ebbo, congregatis plurium
Provinciarum Episcopis in Villa Convicino propè Sylva-
nectum dignitate privare moliebatur. Quamobrem Episcopus
Sueffionensis sanctam Sedem appellavit, sed eam adire prohibi-
tus est; Quin etiam congregato alio Concilio in suburbio
Civi-

Civitatis Sueffionensis pro ea, quā Hincmarus apud Regem tunc præsentem, & apud Episcopos, pollebat gratiā, & auctoritate, damnatus, dejectusque est, ac in Monasterium relegatus, altero in ejus Sede collocato. Denique tamen Nicolai Papæ auctoritate, crebrisque litteris, ut Romam perveniret, consecutus est. Ibi frustra expectatis per plures menses accusatoribus, Nicolaus Primus Papa in Ecclesia S. Mariæ Majoris, approbante Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum Conventu, vestibus Pontificalibus cum indui jussit, ea lege, ut si comparerent Accusatores, eis respondere teneretur, nec Officia Divina celebrare, nisi aliquanto post tempore permissus est. Tandem plenè absolutus ad suam Sedem remissus est cum litteris suæ absolutionis, & multis commendatitiis ad Regem, ad Hincmarum Metropolitanum, ad Episcopos Galliæ universos, ad Clerum, & plebem Sueffionensem. Interfuit cum ipso Hincmaro Concilio Sueffionensi III. anno 866. & Tricassino anno 867. quod evidens signum est ejus restitutioni neminem non acquievisse.

2. Sed in eo negotio ut vult Petrus de Marca lib. 7. cap. 23. dissentiebant Episcopi Gallicani à sententia Nicolai Papæ. Dicit enim Hincmarum in ea epistola, quam scripsit Summo Pontifici, quæque refertur à Flodoardo lib. 3. histo. Remens. cap. 13. evulgasse quinque *arcana* Episcoporum Gallicanorum quoad depositiones Episcoporum, supponens illum reliquorum Antistitum fuisse Interpretem. *Arcana* illa totidem esse Gallicanarum libertatum capita crederem, nisi libertates illas in Jure communi, ac in constanti Canonum observatione, quæ res arcanæ non sunt, à Gallis constitutas meminissem. Primum, ex illis arcanis erat, Synodos Provinciales posse Episcoporum, vel Clericorum causas sine Summi Pontificis intercessione definire. Secundum, accedendum esse ad Sedem Apostolicam, si causa tractetur, quam ex Canonibus decidere nequeat Synodus unius, aut plurium Provinciarum: Tertium, Episcopum depositum posse, si voluerit, post sententiam, non autem antea interponere appellationem ad sanctam Sedem. Quartum, non posse à Judicibus electis appellari. Quintum, Metropolitanos, qui pallium à Summo Pontifice receperint,

perint, judicandos non esse ab Episcopis Provincialibus absque autoritate Sedis Apostolicæ.

3. Verùm quoad primum cùm ipsemet Marca post quintum addat, *certum esse potuisse Papam*, si ita existimaret, *sibi reservare judicium Metropolitanorum*, idque *factitatum à Cælestino, Leone & Hilario*: quæro quâ autoritate id facere potuerit? si eâ quam accepit à Christo; quidni etiam potuisset, saltem in certis casibus, videlicet cùm Episcopi à Synodo Provinciali opprimendi forent, ut Rothaldo, de quo nunc agimus, contigit, & Hincmaro Laudunensi, de quo in capite sequenti, eorum sibi judicium reservare? Nec enim Christus, cùm Petro suas oves commisit; Metropolitanos ab Episcopis distinxit. At inquires, Metropolitanis fieret injuria, quibus Ecclesia sua jura semper salva esse voluit, si Episcoporum eis judicia subtraherentur. Sed nonne Ecclesia majorem Conciliis Provincialibus contulit auctoritatem in Metropoliis Canonibus antiquioribus, atque adeò secundum Gallorum doctrinam præstantioribus? Nam Can. 1. Ephesino Metropolitæ, saltem in casu hæresis Episcoporum Provinciæ judicio subjacent. Si ergò Conciliis non fit injuria cum sancta Sedes evocat ad se judicium Metropolitanorum, qui ex illo Canone à Conciliis essent judicandi, quæ fiet injuria Metropolitanis, dum Episcoporum, Confratrum invidiâ, vel Principum potentiâ opprimendorum, causas ad se trahet; præsertim cùm ipsi Metropolitani non possint soli, sed cum Concilio Provinciali hujusmodi controversias definire? Gregorium IV. & Leonem etiam IV. triginta ferè annis ante id tempus in gratiam omnium Episcoporum constituisse, ut eorum judicio superfederetur, si Sedem Apostolicam appellassent, fatetur ipsemet Petrus de Marca, quamvis istas Constitutiones non fuisset receptas, probet ex eo quod Hadrianus privilegium illud concesserit Actardo Episcopo Nannetensi; quasi non soleant privilegia, quibus quis gaudet ad majorem securitatem pluries confirmari, aut Actardo privilegium concessurus fuisset Hadrianus, quod jam antea in favorem omnium Episcoporum editum robur obtinere non potuisset. 2. & 5. verissima sunt, quintum contrarium est juri evocationis, quod nec ipse Hincmarus summo Pontifici negavit.

4. Quar-

4. Quartum urgebat vehementer Hincmarus; & eo prætextu Clericos ab Ebbone ordinatos, quos ipse deponendos curaverat, vetabat appellare, licet ipsemet eis Judices eligere suavisset; *istud fiat*, inquit in Concilio Sueffionensi 2. anno 853. act. 1. sententia manifestè me tangit, qui si contra aliquem Coepiscoporum nostrorum clamassent, ad nostræ humilitatis auctoritatem ab eo provocare debuerant. Nunc autem quia de judicio nostro queruntur, oportet, ut libellari subscriptione ad electos provocent Judices, quatenus causa illorum debitum, & certum finem accipiat. Eodem prætextu Rothaldi Episcopi Sueffionensis appellationem ad sanctam Sedem impedire contendebat; Sicut plurimum valet doctrina, & peritia legum, præsertim Ecclesiasticarum, dum quis rectè affectus est: ita eà quis perniciosè abutitur, cum odio, vel alia perturbatione animi movetur. Certè si Hincmarus Remensis à Judicibus electis damnatus fuisset, appellationem à Canonibus sibi permissam, nedum non prohibitam, & clarè intellexisset, & probasset efficacissimè. Africana Concilia, quibus nitebatur Hincmarus hujusmodi appellationes, etiam in casu manifestæ oppressiōis, vetuisse præsumi non potest. Et si ea fuisset illorum mens, numquid potuissent illi condendis Canonibus, aut Gallicani acceptandis, vel etiam summi Pontifices probandis, auctoritatem futuris Pontificibus in persona B. Petri à Christo collatam adimere? Verum non de Episcoporum, imò etiam nec de Clericorum depositione, sed de negotiis civilibus intelligendos esse Canones Africanos probat contra Petrum de Marca Joannes David Doctor Parisiensis in lib. de Judiciis Canonicis Episcoporum cap. 12. art. 1. Præterea in eo compendio Canonum quod aliqui ab Hadriano Papa, Carolo Magno traditum asserunt, quodque ab Henrico Canisio Noviomago, deinde à Severino Binio tom. 5. Concil. editum est, ante Canones Sardicenses sic habetur: *Sunt etiam Ecclesia regula, quæ in Africanis regionibus frequentissimè synodali Concilio conscripta sunt; sed in his omnibus illa sequi debemus, quacumque à Nicæno Concilio, & à sancta, atque Apostolica Ecclesia Romana non discrepare videmus.*

5. Hincmarus ipse jus illud sanctæ Sedis agnovit, ut significat tota epistola 22. quæ est ad Papam Nicolaum occasio-

P

ne

114 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
ne Clericorum ab Ebbone ordinatorum, quos Papa restitui
jusserat; OBTEMPERARE CVRAVI RESERVATO PER OMNIA
SENTENTIÆ AC IVRIS PRIVILEGIO EIVSDEM APOSTOLICÆ
SEDIS, ET SALVA DEFFINITIONE, AC CONFIRMATIONE
EXPECTATÆ VESTRÆ DISCRETIONIS, ATQVE AVTORI-
TATIS. Et inferiùs; *Quæ verbis, & scriptis mihi per istum Religio-
sum Archiepiscopum exinde sequenda atque tenenda mandaveritis, pro sci-
re, & posse, obedire & conservare curabo, sicut hætenus ea, quæ inde fue-
rant statuta, & confirmata servavi.* Et alia multa his similia. Idem
satis professus antea fuerat, à Benedicto III. & ab eodem
Nicolao confirmationem Concilii Sueffionensis 2. in quo Cle-
rici illi depositi fuerant, postulans, & per subreptionem
obtinens, ut Nicolaus epistola 46. quæ est ad Episcopos Con-
cilii Sueffionensis 3. scribit. quæ confirmationes habentur
apud Sirmondum tom. 3. Concil. Gall.

6. Imò ipsiusmet Rothaldi occasione scripserat ad eundem
Nicolaum; *Nullam possemus habere verecundiam de restitutione illius, si
foret facta à vestri summi Pontificatus pietate, quia omnes senes cum junioribus
SCIMVS NOSTRAS ECCLESIAS SVBDITAS ESSE ROMANÆ
ECCLESIE, ET NOS EPISCOPOS IN PRIMATV B. PETRI
SVBIECTOS ESSE ROMANO PONTIFICI* tom. 2. epist. 17.

C A P U T V.

*De contentionibus Hincmari cum summo Pontifice occasio-
ne Hincmari Laudunensis, & Regni Lotharii.*

1. **A**Nno 869. Hincmarus Archiepiscopus Remensis ne-
potem suum etiam nomine Hincmarum Episcopum
Laudunensem, cui erat insensus, in Concilio apud Verme-
riam deponi facere conabatur, sed ille ad Sedem Apostoli-
cam appellavit. Hadrianus II. Papa pluribus litteris urgebat,
ut Laudunensis Romam accederet, sed non obtinuit. Hic
rursus in Concilio apud Attiniacum anno 870. accusatus rur-
sum ad sanctam Sedem appellavit. 3. iterum accusatus in Con-
cilio Dusiacenfi anno 871. Episcopali gradu dejectus est. Nar-
rat ipse in libello proclamationis, quem Joanni Papæ VIII.
obtu-

obtulit, quomodo fuerit ad hanc Synodum perductus, quàm acerbè in ea tractatus, & ab Officio Episcopali remòtus, deinde in exilium missus, ferro vinctus, ac denique oculis privatus.

2. Institit vehementer Hadrianus, ut miserabilis ille Præsul, & ejus Accusatores Romam venirent. Sed mortuo illo Pontifice, Joannes VIII. ejus successor deceptus litteris Caroli Calvi, Hincmaro Remensi, qui, ut conjicere licet, verus erat eorum actor, scripsit, ut in Ecclesia Laudunensi alius ordinaretur Episcopus. Sed congregato ab eodem Pontifice Concilio Fréssino anno 878. Hincmarus Laudunensis libellum obtulit, quas, à Patruo præsertim, injurias perpeffus fuerat, enarrantem. Quare summus Pontifex, veritate cognita, ei Ordines exercere, ac etiam cæco Missam celebrare, nec non partem reddituum Ecclesiæ Laudunensis retinere concessit, quo audito ejus amici ad Ecclesiam eum duxerunt, & Benedictionem populo dare coegerunt, ut refert Continuator Aymoin. lib. 5. cap. 37.

3. Circa depositionem Episcopi Laudunensis duæ potissimum contentiones inter summum Pontificem, & Hincmarum Remensem exortæ sunt. Prima quod Laudunensis majorem quàm par esset auctoritatem tribueret epistolis, quibus se tuebatur, quæque à veteribus Pontificibus scriptæ dicebantur, quæ de re in primo libro, & infra cap. 6. Secunda quod post interpositam appellationem ad sanctam Sedem depositus fuisset: Contendente Remensi non valere appellationem à Judicibus electis, quod cap. 4. confutavimus.

4. Cum anno 869. Lotharius Austrasiæ Rex decessisset, Hadrianus Papa scripserat ad Proceres ejus Regni, ut fideles essent Imperatori Ludovico, Lotharii fratri, & ad Proceres, & ad Episcopos Regni Caroli Calvi, ut eum ab invadendo prædicti Lotharii Regno deterrent. Scripsit etiam seorsim Hincmaro Archiepiscopo Remensi, ut operam suam interponeret, ne quis ditionem illam usurparet. At verò Hincmarus qui Caroli Calvi ope Archiepiscopatum Remensem retinuerat, à quo eum Lotharius senior junioris Pater, & Episcopi in istius Regno constituti, deturbare conati fuerant, ut illic reponeretur Ebbo, quique Carolum in multis, iisque

gravibus negotiis, propitium expertus fuerat, partes ejus sequi maluit, eumque Regem illius Franciæ portionis, quam Lotharius Junior obtinuerat, coronavit in Synodo Metensi Quinto Idus Septembris anno 869. quæ Synodus Prælatoria dicta est, quod injustè usurpatum à Carolo Lotharii Regnum non dubitaretur.

5. Hadrianus eam coronationem, apertam justitiæ violationem, & suarum litterarum contemptum interpretatus, aliis Epistolis Carolum increpuit, quod Lotharii Regnum invasisset, & Sedis Apostolicæ Legatos contempsisset, mandavitque ut Regno illo excederet, & alios Legatos benignè susciperet: Episcopos, & Proceres Regni Caroli hortatus est, ut eum ab illa usurpatione revocare conarentur; sed præsertim Hincmarum Remensem arguit, quod Regem à pervasione illa non avertisset, nec sibi rescripsisset, eumque rursus hortatus est, ut in id muneris incumberet; præcipiens ut si Rex parere recusaret, ab eo recederet: si, inquit, *in obstinatione sua perfidia Rex post vestram conventionem persistere maluerit, quam resipiscere, ab illius vos consortio sequestrate; si Communionis nostræ vultis esse participes.* Respondit Hincmarus epist. 41. tom. 2. edit. Sirmond. Carolum asserere illam sibi Regni partem à Patre Ludovico datam, & à Lothario Imperatore confirmatam, atque adeò ut suam assumere, non ut alienam rapere; nec contrarium per confessionem, aut convictionem constare; *Reverentia vestra debita humilitate respondebo; quoniam etsi ita esse, ut scribitis, scirem, cum ipse Rex Carolus ita esse non consteatur: nec vel legali, vel regulari judicio inde convictus appareat, & multis attestantibus fateatur hanc Regni partem sibi à Patre Ludovico Augusto consensu tam Episcoporum, quam cæterorum Procerum totius Imperii traditam, & à fratre Lothario Sacramento publicè confirmatam, sequendum tamen mihi arbitrarer quod præmissio judicio dicit Africanum Concilium, ut magis caveat Episcopus, ne dicat in quemquam quod aliis documentis convincere non potest.*

6. Cumque aliunde nec à sua Urbe abesse posset Hincmarus, nec Carolo subsidia denegare, rogabat Pontificem, ut mandatum revocaret: *Qua, inquit, ut non ad accusandum, sic nec ad excusandum in advocacy præfati Regis, ætatem enim habet, depromo, NEC AD RESISTENDVM VESTRÆ AVTORITATI, SED CONSULENDVM qualiter nos Episcopi, & ego præcipuè, in quem tantam com-*
mina-

minationem intentatis, erga Regem nostrum gerere debeamus. Quapropter Domine Pater Reverendissime consulite secundum privilegium Sedis vestrae subjectioni nostræ, ne talia nobis cujuscunque suggestionis mandetis, unde inter Episcopalem auctoritatem, & Regalem potestatem, inter Ecclesiam, & Rempublicam scandalum possit oriri. An negotium ulterius cum Hincmaro processerit, antiqua monimenta non docent. Solida fortassis visa est illi Hincmari ratio.

C A P U T VI.

Quâ ratione Hincmarus libertates Ecclesiæ Gallicanæ defendisse videatur.

1. **I**N negotiis, quæ suprâ retulimus non ita laudabiliter se gessit Hincmarus Remensis, ut Ecclesiæ Gallicanæ glorandum sit talem habuisse suarum libertatum defensorem. Sed hanc illi Prælato laudem tribui puto, quod Canonum auctoritatem Summorum Pontificum Decretalibus prætulisse videatur, eoque prætextu tam pertinaciter suorum consiliorum executionem prosecutus sit, prohibentibus licet Romanis Antistitibus.

2. Accerrimè quidem Canonum executionem prosequi visus est, sed nescio an laudandus sit in eo ejus zelus. Utenim propriæ securitati consulere, aut fortè livori faceret satis, Canones, quos desideriis suis accomodabat, observari pertinaciter postulabat. Præcipuum ejus studium fuit circa Canonem Africanum prohibentem appellationes à Judicibus, quos partes elegissent; quia scilicet hæc appellationis prohibitio, quam, ut diximus cap. 4. perperam affingebat Concilio Africano, viam omninò præclusisset Ebbone, ne propriam Sedem resumeret, & ab ea ipsum Hincmarum sibi suspectum expelleret; Rothaldum, qui cum aliis Episcopis, & Lothario Imperatore Ebbonem restituerat post mortem Ludovici Pii, quemque idem Hincmarus deponendum curaverat, Clericos item ab Ebbone post suam restitutionem, & antequam rursus deponeretur, ordinatos, atque urgente Hincmaro dejectos, omni spe recuperandi gradus privasset, eo quod Judices, à

quibus damnati fuerant, elegissent, ut eis objiciebat; *Secundum* Canonicam institutionem elegit sibi (Ebbo) per consensum Synodi Episcopos Judices peccatorum suorum, quos Canones electos appellant. De quibus scriptum est in Concilio Africano cap. 36, ut ab electis Judicibus provocare non liceat. Hincmarus opusc. 2. contra Gothesc. cap. 36. absque dubitatione confido quia illud, quod in prefato Carthagenensis Concilii Capitulo sine ulla interpellatione subsequitur Decretum vestri moderaminis nequaquam præteriret; sanè, inquit, si ex consensione partium electi fuerint Judices, etiam à pauciore numero quam constitutum est, non liceat provocare. Qui numerus constitutus in 12. superiori Capitulo demonstratus, & consensus partium expectatus in dijudicatione Rothaldi constat fuisse completus. Hincmarus tom. 2. n. 17. epist. ad Nicolaum Papam.

3. Eo prætextu, vel alio simili multoties, diuque Summis Pontificibus reluctatus est, sed tandem eorum præceptis cessasse negari non potest; æquiusque esset ejus obedientiam imitari, quàm contumaciam laudare; *Semper*, inquit epist. ad Nicolaum Papam, quæ est 26. tom. 2. editionis Sirmondi, & Apostolica Sedi, & ejus Rectoribus, postquam me nosse potui, promeo scire, & posse fidelis, & devotus, & humilis, ac SUBIECTVS EXTITISUM, & , adjuvante Domino, permanebo. Multa his similia, tum in illa epistola, tum in quibusdam aliis leguntur, ex quibus intelligitur, illum, etiam cum supremo Christi Vicario repugnaret, ejus potestatem agnovisse, illique parère videri voluisse. Sed quæ fuerit ejus circa Canones sententia videamus.

4. Decoquere non poterat, ut Jura Metropolitanorum imminuerentur prætextu Decretalium, quæ suppositæ antiquis Pontificibus ante annos circiter 80. & in lucem emissæ fuerant. Ideoque illis Canones ab Ecclesia universa, præsertim à Summis Pontificibus receptos opponebat, insinuans potius parendum Canonibus, qui diuturno usu, ac Præsulum Romanorum Decretalibus comprobati fuissent, quàm Decretalibus aliis, quæ cum illis pugnabant. *Si illa*, inquit scribens ad Hincmarum Laudunensem opusc. 55. Caput cap. 43. quæ de prefatorum Pontificum Apostolica Sedis Epistolis dicis recipiendos venerandos Canones esse, qui quod vis dicis sanctum & licitum, & quod non vis non sanctum, & illicitum, ac si in voluntate tua cuncta sint posita, & non sit qui tua possit resistere voluntati, pande nobis quasumus, quid censeas de eorum Decretis, qui post

post Nicanum Concilium, & alia Catholica Concilia observanda Decretalia constituta de eisdem Sacris Canonibus promulgata sanxerunt, sicut Siricius, Innocentius, Zosimus, Bonifacius, Celestinus, Leo, Hilarius, Symmachus, Gelasius, Hormisdas, Gregorius, & quique alii, quorum Decreta Ecclesia Catholica, & Patres, ac Prædecessores nostri servanda tenuerunt & venerati sunt. Et quoniam in quibusdam à præfatis, quos appellas Canones dissunt, magistrali censurâ decerne, quæ ex his sequi, & quæ refutare debeamus. Et tom. 2. n. 36. epist. ad eundem Hincmarum Laudunensem; Ego Decretales Epistolas Sedis Apostolicæ diversis temporibus pro diversorum Patrum consultatione vel consultatione ab eisdem Sedis Pontificibus datas & venerabiliter suscipio, & venerabiliter suscipiendas dico & scribo, & sacrosanctorum Conciliorum Canones CVM DECRETIS APOSTOLICÆ SEDIS ex episcopalis Sacri Canonibus promulgatis, & recipiendos, & custodiendos, & servandos, sicut supra ostendit, profitear. Suppositas igitur antiquiorum Pontificum Epistolas, quarum tamen falsitatem non omnino perspectam habebat, confert cum Canonibus ubique receptis, & per Epistolas veras Summorum Pontificum confirmatis; At non disputat utrum Summi Pontifices possint, interveniente legitimâ causâ Canones temperare.

5. Inanis erat subtilitas Hincmari Remensis, cum Gelasium Papam Decretalibus Summorum Pontificum reverentiam, non autem exactam obedientiam præstandam voluisse interpretabatur, adverbium venerabiliter magis attendens, quam participium recipiendas. Ista enim sunt verba Gelasii in Concilio Romano anno 494. Item Decretales Epistolas, quas Beatissimi Papæ diversis temporibus ab urbe Romana pro diversorum Patrum consultatione dederunt VENERABILITER RECITIENDAS. Quod autem hæc vox venerabiliter obedientiam, ac subjectionem non solum non excluderet, sed etiam eximiam requireret, apertissimè colligitur ex eo quod Gelasius paulò ante de Epistola S. Leonis ad Flavianum, quæ veluti fidei regula circa Mysterium Incarnationis ab Ecclesia universa semper fuit habita, sic statuit; Item Epistolam B. Leonis Papæ ad Flavianum Constantinopolitanum Episcopum destinatam, cujus textum quispiam si usque ad unum iota disputaverit, & non eam in omnibus VENERABILITER RECEPERIT; anathema sit. Hinc infer quid sit VENERABILITER RECIPERE Decretales Summorum Pontificum ex sensu Gelasii.

6. Fortassis etiam quia Hincmarus alicubi pro consultatione lege-

legerat *consolatione*, putabat illas Decretales, non tanquam disciplinæ regulas exequendas, sed quasi pro consolandis afflictis scriptas, cum veneratione tantum suscipiendas.

7. Imò licet Canones tantopere commendaret, ubi suis consiliis suffragabantur, illis per Sedem Apostolicam aliquando derogari curabat; Quod certissimum est argumentum ex ipsius mente Summum Pontificem non ita esse Canonibus subiectum, ut ab iis recedere, vel ab iis alios solvere non possit. Etenim Hincmarus à Benedicto III. & à Nicolao Primo privilegium postulavit, quo solius Romani Pontificis iudicio reservaretur, licet ex primo Canone Concilii generalis Ephesini à Concilio Provinciali, saltem in certis casibus posset deponi; si quispiam Metropolita Provinciæ (verba sunt Canonis Ephesini) *derelicta sancta, & œcumenica Synodo, aut accessit ad illorum defectionis confessum* (qui se à Concilio sejunxerant) *aut accedet in posterum, sive cum Celestio sensit, aut sentiet, ipse nihil amplius poterit agere adversus Provinciæ Episcopos, ut qui jam inde à Synodo totius Ecclesiastica communionis expers sit factus, & prorsus inutilis, sed & Episcopis illius Provinciæ, circumque vicinis Metropolitans recta sentientibus subiacebit, ut omnino dejectus sit à Sede Episcopatus.* Verba verò privilegii à Nicolao Primo concessi Hincmaro sunt ista; nullius excommunicationis, vel obligationis, seu condemnationis sententia *SINE DECRETO ROMANI PONTIFICIS* tenearis adstrictus; sed si à quocunque, vel undecunque fueris compellatus, ut debeas judicari, Apostolici Papæ iudicio te reservari nostrâ, imò B. Petri auctoritate decernimus: *nec alterius cuiuscunque Furi, vel iudicio te subijci, EXCEPTA POTESTATE SEDIS ROMANÆ PONTIFICIS, nec ad alterius Provinciæ Primatis Synodum, nisi ex communi placito posse convocari mandamus.* Similia continet datum à Benedicto III. privilegium.

8. Hanc privilegii partem defendit Hincmarus epist. 44. quæ est ad Episcopos Diœcesis Remensis cap. 24. auctoritate S. Leonis epist. 84. quæ Anastasium Thessalonicensem Episcopum sanctæ Sedis Vicarium monet, non potuisse sine sua auctoritate deponi Metropolitanum; *sed etiam si quid grave, intollerandumque committeret* (Nicomopolitanus Metropolita) *nostra erat expectanda censura; ut nihil prius ipse decerneret, quam quid nobis placeret agnoscere.* Fuit autem hæc Epistola scripta post Concilium Ephesinum, cujus Canon mox relatus Metropolitanorum judi-

judicium Episcopis Provinciæ, & vicinis Metropolitans permittit; sed ante Concilium Chalcedonense, cuius Canones nonus & decimus septimus Primati, aut Episcopo Constantinopolitano illud iudicium tribuunt; ne putes idem S. Leonem, eumque secutos Pontifices idem Metropolitanorum iudicium sibi reservasse; quod Concilium Chalcedonense Ephesino derogasset; sed quod hanc à Christo facultatem accepisset, cui non possit à Canonibus quidquam detrahi.

9. Sed quis magis impugnat, quam Hincmarus regulam illam quâ volunt aliqui libertates Gallicanas niti, quod scilicet summus Pontifex Conciliorum Canonibus ita subfit, ut ei resistere liceat, si quid adversus Canones molitur. Licet enim Hincmari referret ad tuendum suum privilegium non subeundi alterius quàm Romani Pontificis iudicii, Canones 9. & 17. Chalcedonenses defendere, ut illud cum jam esset Concilii œcumenici autoritate munitum, non cogeretur sanctæ Sedi acceptum referre: Tamen in opusc. 55. capitulum scilicet cap. 23. & cap. 24. Canones illos vi carere affirmat ex eo quod à Romanis Pontificibus non fuerint recepti, quod probat testimoniis sanctorum Leonis, Gregorii, & Gelasii. Prolixiora sunt illa capitula quàm ut hic exscribi debeant. Videantur, si lubet, apud ipsummet Autorem loco citato.

C A P U T VII.

De praxi libertatum Ecclesiæ Gallicanæ circa Canones octavæ Synodi.

1. **I**lluſtriffimus Petrus de Marca lib. 2. cap. 17. num. 1. Argumentum in favorem libertatum Gallicanarum trahit à non acceptatis, & non observatis statim aliquibus Canonibus octavæ Synodi Constantinopoli habitæ sub Hadriano II. Colligit autem non fuisse receptos, tum ex eo quod Hincmarus illorum in suis litteris non meminerit, tum quod Ademarus tradat constituta inibi fuisse aliqua Canonibus antiquis adversa; tum denique quod Concilium illud variis Ca-

Q

noni-

nonibus mores in Gallia receptos, & jura Regia offendat. Sed etiamne tempore octavæ Synodi Conciliorum generalium Canones prætextu libertatum Ecclesiæ Gallicanæ respuebantur? Mira libertas, quæ cum in Canonum custodia posita sit, rejiciendorum Canonum Conciliorum generalium facultatem tribuit. Quæcunque igitur illa Synodo recentiora, qualia sunt ferè omnia, quæ à Puteano collecta sunt, vel ab aliis citantur ejus materiæ tractatoribus, libertatum Gallicanarum fundamenta non sunt, quippè quibus illæ longè antiquiores sint: Et tamen si recentiora illa corruant, nescio quo fulcimento sustentabuntur libertates.

2. Verùm enim verò licet Episcopi Gallicani Canones illos statim recùsasset, non continuò libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ adscribenda esset recusatio, quæ poterat ex multis aliis causis oriri: v. g. ex eo quod Ludovicum sui Legati non Itatorum solùm, sed etiam Francorum Imperatorem in Concilio Constantinopolitano appellaverant, quod Carolus Calvus, & Antistites Gallicani probare non poterant; Quippè cum ille Lotharii nepotis sui defuncti partem Regni Gallici usurpasset in injuriam prædicti Ludovici, ad quem utpote mortui fratrem hæreditario jure pervenire debuerat: isti usurpationem illam confirmassent, præsertim Hincmarus, qui Carolum illius Regni partis Regem coronaverat in Concilio Metensi, ut in quinto capite dictum est. Quæ ratio eò verosimilior evadit, quod Canones octavæ Synodi recitati fuerant in sess. 10. in qua Ludovicum sui Legati Itatorum, atque Francorum Imperatorem dixerant. Intererat igitur & Caroli, & Hincmari, quem Carolus speciali benevolentia prosequabatur, & à quo vicissim colebatur, specialiter morosos se in recipiendis, & exequendis illis Canonibus præbere.

3. Si qua verò in hoc Concilio circa disciplinam antiquam facta est immutatio, & parva fuit, & necessaria. Quantam enim antiquitati reverentiam tribueret, & quantum ei inhæreret passim demonstravit, vel in ipsis etiam Canonibus, quos citat Dominus de Marca. Duodecimus sic incipit. *Apostolicis, & Synodicis Canonibus concordantes, &c.* Decimusseptimus antiquis Canonibus innititur: *cùm nusquam sacri Canones sanxerint, &c.* In

vi-

vigesimo secundo habentur hæc verba : *Concordans prioribus Conciliis sancta hæc, & universalis Synodus definit, &c.*

4. Sed quis credat octavam Synodum antiquorum Canonum auctoritatem non satis fuisse veneratam, lectis his ejus verbis act. 10. cap. 1. *Regulas, quæ sancta, & Apostolica Ecclesia tam à sanctis famosissimis Apostolis, quam ab Orthodoxorum universalibus, nec non, & localibus Conciliis, vel etiam à quolibet Deilquo Patre, ac Magistro Ecclesia tradita sunt, servare, & custodire profitemur, his, & propriam vitam regentes, & omnem Sacerdotii cathalogum, sed & omnes qui Christiano censentur vocabulo, pœnis, & damnationibus, & è diverso receptionibus, ac justificationibus, quæ per illas prolata sunt, & definitæ, subijci canonicè decernentes; tenere quippe traditiones, quas accepimus sive per sermonem, sive per epistolâs Sanctorum, qui antea fulserunt, Paulus admonet aperte magnus Apostolus.*

5. Canones illius Concilii mores in Gallia receptos, & jura Regia non ità offendunt, ut hinc inferre liceat ad repudiandos eos adhibitæ fuisse Ecclesiæ Gallicanæ libertates, ut ex summario eorum examine liquebit.

6. Duodecimus Canon, inquit Dominus de Marca, *Principum suffragia ab Electionibus arceat*, cum tamen absque Regis consensu, etiam post octavam Synodum Electiones in Gallia non fierent : sed non penitus excludit Canon ille ab Episcoporum Electionibus Principum suffragia. Damnat tantummodò factas *PER VERSUTIAM, ET TYRANNIDEM PRINCIPVM.* An libertatis Ecclesiæ Gallicanæ dixerit partem esse, ut per versutiam, & tyrannidem Principum Episcopi eligerentur ? An etiam libertas Ecclesiæ violaretur, si usquequave Principum suffragia ab electionibus arcerentur ?

7. Decimusseptimus, ut supponit idem Autor, *Episcopos omnes sistere se Concilio Patriarcha jubet, neque Principum jussu impediri, cum tamen à Regno discedere & Synodo interesse absque consensu Principis vetitum esse Gallicanis Episcopis doceat Hincmarus, &c.* An de jure, an de facto loquebatur Hincmarus ? causabatur Archiepiscopus ille à Regno discedere ob prohibitionem Regis se non posse. Jus autem prohibendi Regi non tribuebat. Imò epist. ad Nicolaum Papam, quæ decimusseptimum locum occupat in tom. 2. editionis Sirmondi satis aperte declarat, teneri quemlibet Episcopum à summo Pontifice Romam

vocatum accedere; Dignum, & iustum est, ut quemcumque Episcopum Romanus Pontifex ad se Romam venire mandaverit, si infirmitas, vel gravior quacunque necessitas, vel impossibilitas, sicut sacri præfigunt Canones, eum non detinuerit, ad illum venire studeat. Atqui sacri Canones jus Regibus non concedunt, sed potius negant, Episcopos, quominus à Regno propter Ecclesiastica negotia exeant, prohibendi; Nam v. g. Concilium Aurelianense III. anno 538. Episcoporum excusationem rejecit, qui à Conciliis abessent eo prætextu quod haberentur in loco alteri Principi subiecto, quasi non liceret Episcopis ob causas Ecclesiasticas proprii Principis territorio excedere. Hanc Ecclesiæ seu Episcoporum libertatem acerrimè vindicaverat Concilium Turonense II. anno 567. can. 2. cuius hæc sunt verba; Bis ad Synodum quolibet anno Episcopi Comprovinciales cum Metropolitano conveniant, aut saltem semel, sine cujuslibet excusatione persona, id est Regia, vel privata... sed sicut dictum est neque per impedimentum ordinationis Regia, neque sub occasione utilitatis... debeat à Concilio separari, Apostolo prædicante: Quis nos separabit à charitate Christi, tribulatio, an persecutio, an gladius, &c. ... NON DEBET SPIRITALI OPERI ETIAM REGALIS PRÆFERRI PRÆCEPTIO, cum primum in Ecclesia sit mandatum: Diliges Dominum Deum tuum ex tota, &c. Unde non debet præcepto Domini persona cujuslibet hominis anteponi, neque debet terrena conditionis actio, vel persona terrere, quos Christus spe Crucis armavit. Addit poenam excommunicationis. Vide S. Bernardum epist. 131. eximium summi Pontificis jus ad vocandos ad se Episcopos declarantem.

8. Sed suam mentem aperit ipse Hincmarus. Statim enim post verba jam jam relata ista subjungit; Et quicumque viderit, vel audiet quod Rex, & Episcopi Apostolica Sedis summum Pontificem promptè obaudiunt, & honorant, & promptius, & humilius eis subiecti sui obediant. Debent ergo & Rex, & Episcopi summo Pontifici obedientiam in hujusmodi rebus præstare.

9. Adde Canonem illum eò præcipuè spectare non ut Principibus prohibeat, ne Præsules ab adeundo Concilio Patriarchali deterreant, sed ut Metropolitani Concilio interesse nolentes excusationem illam falsò non prætendant. Sed quoniam sunt quidam Metropolitanorum (verba sunt Canonis) qui ne secundum vocationem Apostolici Præsulis occurrant, à mundi Principibus se detineri sine ratio-

ratione causantur, PLACUIT TALEM EXCUSATIONEM OMNIMODIS ESSE INVALIDAM . . . . licet tale impedimentum & fictam prohibitionem Metropolitanorum suggestione diversis modis fieri didicerimus. Eum dixi præcipuum esse Canonis scopum. Nam damnat etiam Principes qui Episcopis obstant (intelligo sine justa causa,) ne accedant ad Concilia, ut enim culpandi non essent Reges qui Episcopos congregari non sinerent, quos certò scirent, aut non temerè judicarent aliquid contra Regnum, aut Reges ipsos injustè moliri: ita impietatis rei essent, ut notat idem Canon, si Congregationem Synodorum, dùm Ecclesiæ necessariæ sunt, impedirent: Rationem exprimit his verbis; Cum enim Princeps pro suis causis conventus frequenter agat, IMPIVUM EST, ut summi Praefules ad Synodum pro Ecclesiasticis negotiis, & ut jam in exordio legitur, urgente necessitate celebrandas impediunt, vel eisdem à Conciliis eorum prohibeant. Tantùmque abest ut statutum illud Ecclesiasticam libertatem violet, ut ipsa etiam Gallicana Concilia declaraverint, quod supra notavimus, non esse justam absentiae à Concilio causam, quod Episcopi in alterius Regis ditione constituti sint.

10. Eodem Canone 17. prohiberi putat prædictus Autor; ne Synodus fiat praesente Principe; quod miribus Gallorum adversabatur, qui Synodos in Palatinis plurimum celebrabant, etiam sub Carolo Calvo post octavam Synodum. Verùm finis quoque præcipuus istius Canonis est, docere, Principis praesentiam non esse necessariam, ut ex ejus verbis colligitur, quæ sunt ista: Illud autem tanquam persum quiddam ab auribus nostris repulimus, quod à quibusdam imperitis dicitur, non posse Synodum absque Principali praesentia celebrari: cum nusquam sacri Canonis convenire Principes seculares in Conciliis sanxerint, sed solos Antistites; Unde nec interfuisse illas Synodos, exceptis Conciliis universalibus, invenimus. Subjungit quidem ista: neque enim fas est seculares Principes spectatores fieri rerum, quæ Sacerdotibus Dei nonnunquam eveniunt: Sed hæc dictorum potius rationem quàm expressam continent prohibitionem.

11. Sed quid ista omnia Ecclesiasticam libertatem juvant? Nunquid tunc libera est Ecclesia, cum ei dominantur Principes seculares? Quando Reges non eo moventur Ecclesiasticæ disciplinæ zelo, quo flagrabant Carolus Magnus, Carlomannus, Ludovicus Pius, & alii quidam, nonne me-

tuendum est, ne illorum præsentia suffragiorum libertatem tollat potius, quàm procuret, præsertim si quid eis displiceat, aut incommodum sit?

12. Nec fuit in Gallia mos constans, ut Principes Conciliis interessent. In prima Dynastia Clodoveus aberat à Concilio Aurelianensi, quod, cum primum fuerit in Gallia sub Regibus Christianis, ceu exemplar intuendum vult alibi Petrus de Marca. Cum Charibertus Prætextatum Rothomagensem Archiepiscopum in Synodo Parisiensi judicari postulavit, tradito Episcopis Canonum Codice recessit ante causæ discussionem, ut notat Gregorius Turonensis. Verum quidem est Regem tunc partem fuisse.

13. In secunda Dynastia Reges sæpè in Conciliis præsentes extiterunt, at non solum annuentibus, sed etiam interdum hortantibus Summis Pontificibus, quibus perspecta erat illorum Religio, & Ecclesiasticæ disciplinæ zelus; & quia illorum autoritas Ecclesiæ tunc temporis maximè necessaria erat. At fuit aliquoties in Conciliis Carolus Calvus etiam post octavam Synodum, quæ id prohibuisse videbatur. Ego quidem arbitror aliquando Hincmarum Archiepiscopum Remensem, qui, ut jam diximus in Regis animum magnâ pollebat autoritate, operam dedisse, ut Regis præsentia intercederet in Conciliis, in quibus obtinere aliquid cupiebat, ut depositionem Nepotis in Concilio apud Attiniacum anno 870. mense Maio. Aliquando Carolus proprias rationes curaturus interfuit, ut Ticinensi, & Pontigonensi anno 876. in quibus confirmatum illi fuit Imperium, scilicet à Joanne VIII. Pontifice in Ticinensi, & à Sedis Apostolicæ Legatis in Pontigonensi. Ergò sanctæ Sedis, vel saltem Episcoporum consensus Regis præsentiam probavit.

14. In tertia Dynastia, sive quod octavæ Synodo parere vellent Reges Galliæ, sive aliis de causis rarò interfuerunt Conciliis, nisi fortè à Summis Pontificibus invitati, ut Ludovicus Crassus Concilio Remensi, cui præfuit Calistus II. aut ex alia occasione admodum rara.

15. Denique supponere videtur Autor, qui supra, Canonem 22. octavæ Synodi Laicos ab Episcoporum electionibus omninò excludere. Verùm eis permittit Canon, ut ab Ecclesia

clesia invitati accedant ; si verò quis Laicorum ad concertandum , & cooperandum ab Ecclesia invitatur , licet humiliter cum reverentia , si fortè voluerit , et temperare se assensibus. In hoc autem quod liberam , & indefinitam facultatem Laicis non concedit , libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ , ut communiter definiuntur , consentit. Concordans prioribus Conciliis , ut verbis ipsiusmet Canonis utamur.

C A P U T V I I I.

De Regibus Christianissimis libertatum Ecclesiæ Gallicanæ defensoribus , & de Universitate Parisiensicarum propugnatrice.

1. **P**etrus de Marca , & Petrus Puteanus , qui ad libertates Ecclesiæ Gallicanæ pertinere volunt , ut Rex Franciæ in temporalibus Romano Pontifici non subiaceat ; varia veterum Regum exempla Summis Pontificibus resistentium in rebus ad dominium , aut regimen temporale spectantibus , referunt , sed quid de illis sentiendum sit ex dicendis circa primam propositionem in libro sequenti intelligetur.

2. Hic tantum animadvertendum est Principes , dum jura sua se tueri profiterentur , libertatem quidem Regni obtinuisse , non autem libertates Ecclesiæ , sed potius adversus illos , has libertates fuisse allegatas : Quando , inquit Gottfridus in opusc. ad Callixtum Papam cap. 6. *Ecclesia Sacrdoti Potestati subicitur* , qua ante Dominica erat , ancilla efficitur , & quam Christus Dominus discipulis in Cruce , & quasi propriis manibus de suo sanguine scripsit , chartam libertatis amittit. Dixerat autem cap. 4. Rex , & Romanus Pontifex cum unus contra alium , alter pro Regni consuetudine , alter pro Ecclesiæ libertate erigitur , REGNUM ILLAM CONSVETVDINEM OBTINERE NON POTEST , NEC POTERIT ; & Ecclesia sua libertatis amittit plurimam. Non à Philippo IV. sed à Bonifacio VIII. Ecclesiæ libertas allegabatur. Rex tantum libertatis nomen ad significandam liberationem à iugo legis Mosaicæ , aut à Diabolica tyranide institutum volebat , ideoque illam Laicis cum Ecclesiasticis esse communem.

3. In

3. In alio sensu Reges Galliæ dicuntur à Clero Gallicano libertatum illius Ecclesiæ Protectores, quia scilicet auctoritate Regia impediuntur, vel reparantur injuriæ, quæ à Curia Romana illius Regni Ecclesiæ inferri prætenduntur. Sed quàm duram servitutem induxerit illa libertatis protectio, & jam in primo libro insinuavimus, & adhuc magis demonstrabimus, ubi de appellationibus tanquam ab abusu disseremus.

4. Nusquam autem in antiquis monumentis legitur, Reges Franciæ Protectorum, aut Defensorum Ecclesiæ, vel libertatis Ecclesiasticæ, titulo insignitos, quod Summis Pontificibus restitissent, etiam prætextu amovendæ à Clero Gallicano injuriæ à Curia Romana illatæ. Rarissima sunt vetera hujusmodi tuitionis exempla, nisi fortè aliquando Reges Episcopis, quos diligebant, nomen suum commodaverint, ut Carolus Calvus Hincmaro Remensi in virulentis illis ad Hadrianum II. litteris, quæ extant in 2. tom. operum dicti Hincmari sub num. 42. edit. Sirmondi, & in litteris ad Joannem VIII. quæ sunt ibidem num. 47.

5. Illustris libertatum Ecclesiæ Gallicanæ propugnatrix est Academia Parisiensis, cujus olim maxima erat in illo Regno auctoritas. Ex præscripto S. Pauli 1. ad Timoth. 3. *Oportet Episcopos esse Doctores, & illi legitimi, ac proprii sunt magistri à Spiritu sancto positi, non solum, ut auctoritate sua regant Ecclesiam, sed etiam ut predicatione ac doctrinâ pascant.* Unde, ut notat S. Hieronymus in hæc verba epistolæ ad Ephesios cap. 4. vers. 18. *Alios autem Pastores, & Doctores; Omnis Pastor Doctor: non omnis qui Doctor, est & Pastor.* Et S. Augustinus epist. 59. *Pastores autem, & Doctores, quos maxime ut discernere voluisti, eosdem puto esse, sicut & tibi visum est, ut non alios Pastores, alios Doctores intelligamus; sed ideò cum pradixisset, Pastores, subjunxisse Doctores, ut intelligerent Pastores ad officium suum pertinere doctrinam, &c.* Tamen multiplices illorum curæ vix tempus concedunt studendi rebus, quibus indigent, ut potentes sint exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt arguere, quemadmodum præcipit Apostolus ad Titum 1. in adjutorium advocandi fuerunt Doctores, qui sapientiam omnium antiquorum exquirentes in Prophetis vacantes, narrationem virorum nominatorum conservantes, in versutias parabolarum simul introeuntes, occulta proverbiorum exquirentes, & in absconditis parabola-

bolarum conversantes in medio Magnatorum ministrarent, ut de sanctis Doctoribus canit Ecclesia ex Ecclesiast. 39. Ex quo factum est, ut maximus honor rerum Divinarum Doctoribus merito tribueretur.

6. Inter cæteras non solum Gallia, quibus sine dubio præminet, sed etiam totius Europæ Universitates celebris semper extitit Parisiensis fama, & in negotiis omnibus Ecclesiasticis autoritas, ut in ejus historia non ita pridem edita legenti cuique licet advertere. Summa fuit ejus in propaganda fide, in extirpandis schismatibus, atque componendis controversiis diligentia, & industria.

7. Extirpandi schismatis desiderium olim illi suavit præponendum esse Summo Pontifici Concilium Oecumenicum, dum quis esset legitimus Pontifex non satis constaret, quæ sententia certissima videtur, deinde etiam si legitimum esse Pontificem non dubitaretur, Concilio postpositus est. Postea verò non esse infallibile Pontificis judicium, etiam circa Jus Divinum, & Ecclesiasticum assertum est à multis ejus alumnis contra antiquorum, & multorum etiam ex Recentioribus ejus Facultatis Doctoribus sententiam, quos libro 7. referemus.

8. Cum vel Pontifices, vel Pseudo-Pontifices exactio-
nibus, ac Beneficiorum reservationibus Ecclesiam Gallicanam opprimerent, Universitas studii Parisiensis, & quantum potuit restitit, & Principis, ac Senatûs potestatem implorandam duxit. Atque hinc evenit, quod supra dicebamus, ut paulatim Magistratus sæculares rerum, & negotiorum ferè omnium Ecclesiasticorum judicium sub prætextu conservandæ libertatis, corrigendi abusus, tuendæ possessionis, &c. usurpaverint.

9. Absit à me, ut florentissimæ illius Academiæ famæ aliquid detractum velim, quippe qui sciam quantum doctrinâ suâ Christianæ Reipublicæ conferat, tamen dissimulari non potest celebrem illam Academiam ad Principum voluntatem nimium aliquando deflexisse. Id fateri videtur etiam Cæsar Egassius Bulæus in historia Universitatis Parisiensis tom. 4. ad annum 1379. tempore Schismatis accidisse. Nam licet electio Urbani VI. magis canonica videretur, ejusque partes secuta primum fuisset, tamen ad Clementem VII. accessit, eo quod

R

Rex

Rex Carolus Quintus, & Regni Magnates ejus partes amplexi fuissent. Fatendum tamen est, inquit Bulæus, *plus ipsam Gallicani status intuitu adductam, quàm causâ Clementinâ bonitate convictam consensisse, futuramque fuisse neutrius partis, si Respublica id ferre potuisset, cujus interest in iis præsertim rebus, in quibus de Religione agitur habere consensum saltem publicum, si non animum.* Papæ judicium infallibile non esse tunc Facultas Parisiensis decrevit, cùm Reges à Romano Pontifice dissiderent; Qua in re Principum potentissimorum, ac præsentium, desiderio aliquid concessum est.

10. Nec absuit fortassis proprii honoris, & utilitatis studium à posterioribus Doctorum deliberationibus. Primò infallibile Papæ judicium, sibi injuriosum declararunt in censura Amadæi Guimenii anno 1665. quasi non pari ratione possent Oecumenicorum Conciliorum infallibilitatem suæ injuriæ adscribere. Nec in causis Fidei, & Religionis Judices à Deo instituti sunt, sed Consultores tantum adhibiti Doctores Episcopali charactere non illustrati, & à Summis Pontificibus, sicut à Conciliis Oecumenicis perinde consuli possunt in difficultatibus, quæ studium, & animi perspicaciam desiderant.

11. In Beneficiis laborabant illi, ut arbitror, pro Dei honore, & Ecclesiæ utilitate, suspectus nihilominus erat illorum zelus, cum ea suis conferri curabant, qua in re coacti sunt agnoscere scrupulosam Canonum observantiam aliquando Ecclesiæ obesse. Beneficiorum enim dispensationem liberam Episcopis dimitti, quibus ex jure communi competit, tam ægrè tulerunt, ut à Lectionibus cessaverint, donec illa libertas, antiquis Canonibus confirmata abrogaretur: Eodem anno, inquit Bulæus supracitatus ad annum 1399. *per totam quadragesimam cessatum est à Lectionibus in Universitate teste Joanne Juvenale de Ursinis: PROPTEREA QVOD EDICTO REGIO REDDITA FVERAT ORDINARIIS omnimoda Beneficiorum Ecclesiasticorum DISPENSATIO, ET DISPENSATIO.* Videbat Universitas Prælatorum in distribuendis Beneficiis injustitiam: Experta autem antea fuerat. Universitas eos famulis, & famulorum amicis ea conferre solitos petiis quàm doctis, & litteratis; Quæ res plurimas turbas excitasset inter partes nisi satisfactum fuisset Universitati.

12. Uu-

12. Unde patet quam incongruè libertates Ecclesiæ Gallicanæ in illibatâ antiquorum Canonum custodiâ eorumque adversus Summum Pontificem propugnatione collocentur: quandoquidem Universitas Parisiensis antiquis Canonibus, Beneficiorum collationes Episcopis adscribentibus, derogandum censebat; urgebatque, teste eodem Bulæo, ut illa collatio Summo Pontifici reservaretur, quem sperabat æquius illa dispensaturum. Sunt alia quamplurima in historia prædicta, ex quibus constat Universitatem Parisiensem in suum commodum Canonibus per privilegia derogari à Summis Pontificibus impetrasse.

13. Donentur sanè Beneficiis viri graduati, dummodò Universitates nonnisi capaces ad gradus promoveant, iiq̃ue aliundè Beneficiis digni sint. Consulantur in rebus obscuris, & difficilibus Doctores pietate, ac doctrinâ celebriores, sed supremæ Romani Pontificis auctoritatî antiqua reverentia, & debita restituatur obedientia; salva sint Universitatibus sua privilegia, sed auctoritas à qua emanarunt, ut par est, excolatur.

C A P U T I X.

De Joanne Gersonio Cancellario Parisiensi.

1. **S**I libertates Ecclesiæ Gallicanæ doctrinâ Illustrissimorum Antistitum Conventus Parisiensis continerentur, non immeritò earum præcipuus Autor laudaretur Joannes Gersonius Universitatis Parisiensis Cancellarius, vir pro sua pietate, doctrinâ, & zelo plurimum commendandus. Ipse enim Primus ex Theologis Catholicis Summum Pontificem Concilio generali inferiorem, & errori, etiam cum tantumquam supremus Pastor aliquid toti Ecclesiæ fide Divinâ credendum proponit, obnoxium esse docuit; Quæ duo capita principaliora sunt; alia etiam tradidit, sed non adedò absolute.

2. Non potuit tamen Gersonius ab antiquorum doctrinâ ità recedere, quantumvis adversus immensos sui temporis abusus stomachatus, quin plures supersint in ejus operibus

R 2

sen-

132 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
sententiæ propositionibus Comitiorum Cleri Gallicani ad-
versæ, ut suis locis ostendemus.

3. Multa concurrerunt, ut Gersonius suæ doctrinæ plu-
rimos in eo Regno Discipulos habuerit. Remissus aliquan-
tùm avitus sanctæ Sedis cultus à tempore dissidii inter Boni-
facium VIII. Papam, & Philippum IV. Franciæ Regem,
nec non ob asperum à vicinis Pontificibus tum legitimis,
tum schismaticis, aut dubiis impositum circa Beneficia, &
redditus, jugum: confusio Ecclesiastici regiminis, & cor-
ruptio disciplinæ, ob diuturnum & pertinax schisma; ipsius
Gersonii fama, nec non ejus in extinguendo schismate zeli
prosper eventus, naturalis hominum propensio ad immi-
nuendam superiorum, quorum præceptis promptius, ac fre-
quentius urgentur, auctoritatem: adhæsiō succedentium
Doctorum sententiis, quas Academiæ suæ proprias, & ni-
hilominus insignes, arbitrantur.

4. Verumtamen, si Gersonii auctoritatem spectes, etsi non
contemnenda sit, propter eas quas diximus ipsius dotes, est
tamen aliorum ejusdem Academiæ alumnorum contraria sen-
tientium, v. g. S. Thomæ, & aliorum, quorum testimo-
niis utimur, auctoritate, minoris in Ecclesia existimationis:
si ejus doctrinæ fundamenta solo veritatis amore diligenter
scruteris, minùs quàm contrariæ, quæ in libris sequentibus
proferuntur, solida comperies. Si ergò auctoritate metienda
est doctrinæ dignitas, plus est iis tribuendum, quorum &
persona, & scripta publicè tota veneratur Ecclesia: si solis
cedendum est probationibus, priùs exuendus est privatus af-
fectus, & dimittenda præjudicia: Quæ conditiones in om-
ni contentionum genere mutuo ab utraque parte postu-
lantur, sæpiùs à neutra præstantur, hic omninò necessariæ
sunt.

5. Edmundus Richerius antequam adversus sanctæ Sedis
Dignitatem stylum apertè convertisset, Gersonium Apolo-
gia indigere sensit. Quamobrem in ejus vita, quam cum hoc
titulo ejus operibus editionis anni 1606. præfixit (ejus
enim editionis autorem se ipse prodit in præfatione ad suas
vindicias, quod obscurè tantum indicaverat Illustrissimus
Cardinalis Perronius in Oratione ad tres Ordines Regni Fran-
ciæ

ciæ an. 1614.) Vita Joannis Gersonii Doctoris, & Cancellarii Parisiensis ex ejusdem operibus collecta an. 1606. Illic objicit sibi Richerius; At inquires, lib. de asseribilitate Papa edidit. Respondet, Verum id quidem est, sed attende ad schisma, quo bacchante lucubratum fuit, tum omnia benè concordabis. Enimverò Parisiensis Academia, cum duos Antipapas de Ecclesia autoritate sic inter sese collidentes cerneret, ut neque actu neque habitu, uniendo, & concordanda Ecclesia rationem retinerent, &c. Et infra; Ceterum qui libellum de asseribilitate cum titulo comparavit, omniaque benignè examinavit, animadvertens tractatum hunc eruditissimum non id velle quod hæretici cavillantur, aut invidiosum illud lemma præfert: Quoniam Ecclesia auctoritatem non absolute, & formaliter, sed CASUALITER TANTVM quoad abusum, & exercitium auctoritatis Pontificie antecellere demonstrat Gersonius.

6. Certè Gersonium zelo suo contra abusus, quos & in Ecclesiastico, & in politico regimine invaluisse cernebat, longius quàm par erat, abreptum fuisse, nemo sapiens, ac justus negabit. Audi enim quid scripserit de summis Pontificibus Tomo secundo in regulis moralibus tit. de præceptis Decalogi. Casus multi esse possunt, in quibus aliquis se gerens pro Papa, & pro tali habitus ab Ecclesia, poterit à subdito licitè vel occidi, vel incarcerationi, vel per modum quendam appellationis ab eo, vel subtractionis a sua obedientia, declinari, nisi forte obstare monstratur constitutio aliqua non humana solum, sed Divina atque revelata, huic naturali juri præjudicans.

7. Nec mitius egit erga Principes Politicos. Ait enim opusc. contra adultores. Confid. 7. Error est dicere terrenum Principem in nullo suis subditis dominio durante obligari, quia secundum jus Divinum, & naturalem æquitatem, & ventum domini finem. quemadmodum subditi debent fidem, subsidium, & servitium domino, sic etiam dominus subditis suis fidem debet, & protectionem, nisi eos manifestè, & cum obstinatione in injuria, & de facto persequatur Princeps, tunc regula hac naturalis: Vim vi repellere licet locum habet, & id Seneca in Tragediis. Nulla Deo gravior victima, quàm Tyrannus, &c. Ad idem est Tullius 3. de Officiis. Vide serm. ad Regem nomine Universitatis Parisiensis.

8. Sed si in communi Gallicanarum libertatum definitione stemus, non poterit Gersonius earum fautor censerì, qui Canonibus, præsertim in favorem Litteratorum, & maxime Theologorum, derogandum pluries sensit. Status Prælationis (inquit in opusc. de statibus sub titulo de statu Prælatorum

confid. 14.) *si fiat limitatio sui usus in Beneficiis conferendis, vel in exemptionibus, non debet rationabiliter conqueri, dum hoc manifestè sit propter studium litterarum, præsertim sacra doctrina.*

9. Credo equidem Gersonium, & Universitatem ipsam, ut jam antea dixi, litterarum profectum, & fructum in Ecclesiam à viris doctis proventurum spectasse, in procurandis beneficiis, ac exemptionibus, Magistris, & Alumnis suis contra juris communis dispositionem. Sed cur Regularibus, aut alterius conditionis hominibus bonum similiter finem propositum in petendis privilegiis non tribuamus? Cur Universitas Parisiensis tot favoribus à sancta Sede donata, similia beneficia cæteris invidet? Cur verò supremum Ecclesiæ Pastorem erga nos tantum fidelem, & prudentem dispensatorem, erga alios prodigum dissipatorem judicabimus? Cur Canonum tantum nobis commodorum violatio, servitus intoleranda reputabitur, minus commodorum dispensationem non solum tanquam licitam, sed & ferè ut debitam impetrare nitemur?

10. Fateor, & sæpè profitebor sanctis illis Ecclesiæ legibus esse strictè inhærendum, quandiu gravissima causa recedere ab illis non cogit; sed propter quosdam abusum potestatem ipsam negandam non esse defendendo, præsertim ab illis, qui frequenter ad eam recurrunt.

C A P U T X.

De quibusdam aliis Scholæ Parisiensis Doctoribus.

1. **P**ost Gersonium, schisma inter Eugenium XVIII. Papam & Concilium Basileense, occasionem præbuit scholæ Parisiensi sese in celebris illius Cancellarii doctrina firmandi, ac nonnullis Doctoribus pro ea scribendi. Deinde orto diffidio inter Julium II. summum Pontificem, & Ludovicum XII. Franciæ Regem, Joannes Major, & Jacobus Almain in Ludovici defensionem eandem doctrinam adhibuerunt. Eam ferè sopitam initio hujus sæculi suscitavit Edmundus Richerius; alij identidem promoverunt, donec illustri-

Iustrissimi Præsules Parisiis congregati; sua declaratione, ac Regis brachio adversus renitentes invocato, eam ita stabilire conati sunt, ut ab ea nemo dissentire auderet, & ex modernis aliis eam palam profitentibus, aliis impugnare non audentibus, ad posteros tanquam indubitata transmitteretur.

2. Sed non defuerunt unquam in Gallia, nec in ipsa quidem schola Parisiensi, qui summi Pontificis causam tuerentur: & quæ veritatis vis est, sperandum est non defore, qui absque præiudicio, & privato affectu de rebus judicent, & contentis pollicitationibus, & minis, quod sentiunt, libere promant.

3. Non est autem hic de singulis dicendum, qui prædictam doctrinam, vel propugnarunt, vel impugnarunt. Cum enim ejus defensorum opuscula collegerit in suis vindiciis Edmundus Richerius, illa simul cum ejus Libello *de potestate Ecclesiastica, & politica* in libro nostro octavo recensuimus: eorum autem, qui contra senserunt testimonia circa quamlibet propositionem referemus.

4. Sed non idem fuit omnium illius doctrinæ propugnatorum aut scopus, aut affectus. Quidam enim, alii aliis modestius, Patronorum tantum seu Advocatorum personam sustinuerunt. Quidam nebulonum more pacem turbare studebant: alii injuriam sibi, ut putabant, illatam ulciscerent, dolorem hac ratione lenire conati sunt: alii vel eximii ingenii laudem, vel præmium aucupati sunt; alii, ut credere par est putabant obsequium se præstare Deo, ac veritati testimonium perhibere. Quæ autem, cujusque mens fuerit, Deus scit. Nobis judicare non licet, nisi quantum eorum verba, & stylus significant. Duorum tantum, utpotè magis insignium specialis nunc temporis facienda est mentio, scilicet Edmundi Richerii in hoc capite, & Joannis Launoji in sequenti.

5. Ne quis autem putet nos temerè dixisse aliquos eam in partem pravo affectu impulsos, præmittendum est quod scribit Henricus Spondanus ad an. 1627. num. 2. occasione censura libri Antonii Santarelli. *Ceterum, inquit, quoniam hæc Doctorum Sorbonicorum disidia non aliunde procedebant, quam ex occultis schismatis*

136 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,

tis seminibus, quæ à multis fovebantur; occasione inde sumta, Eminentissimus pietate, & doctrina Franciscus Cardinalis Rupifocaldus pro suo in conservationem unionis Ecclesiæ, quam isti discernere studebant, zelo, libellum scripsit in schismaticos, quem Regi dicavit, hortans, ut tanto malo autoritate sua præverteret.

6. Sed ad Richerium. Prodiit an. 1611. liber. *De Ecclesiastica, & politica potestate* suppresso autoris nomine. Die nona Mensis Martii proximè sequentis damnatus est à Concilio Provinciæ Senonensis, Præside Illustrissimo Cardinali Perronio; Ob multas, verba sunt Decreti, quas continet propositiones, expositiones, & allegationes falsas, erroneas, scandalosas, schismaticas, & ut sonant, hæreticas. Simili censura notatus est die 24. Mensis Maij etiam proximè sequentis à Concilio Provinciali Aquisi, scilicet ut continens propositiones, allegationes, & doctrinas falsas, scandalosas, schismaticas, hæreticas, & impietatem, gravemque errorem sapientes. Utrumque Decretum refertur à Patre Labbeo tom. ult. Conciliorum.

7. Condemnationem illam narrat Spondanus ad annum 1612. n. 3. & addit; Idemq; Richerius autoritate Regiâ, & Decreto Facultatis depositus est à Syndicatu ejusdem Facultatis, quem gerebat. Fuerunt etiam multi, qui contra eundem libellum scripserunt: plenissimè confutavit Andreas Duvallius insignis Doctor Sorbonicus, & Regius Theologiæ Professor in Universitate Parisensi primarius: haud tamen propterea cessante Richerio à suis MOLITIONIBVS, QVIBVS multos alios in suas partes allegit, CVM VEHEMENTI SVSPICIONE SCHISMATIS. Illius libelli præcipuum fundamentum confutavit validissimè doctissimus Pater Petavius Aurelianensis è Societate Jesu Theologicorum Dogmatum tom. 3. lib. 13. cap. 14. 15. & 16.

8. Fuit etiam Romæ damnatus Richerii libellus, primum sine nomine autoris, deindè nominato Autore, ut videre est in Decreto Sacræ Congregationis Indicis 2. Febr. an. 1622.

9. Illustrissimus Cardinalis Perronius in ea, quam habuit ad tres Ordines Regni Franciæ an. 1614. oratione; tacito Richerii nomine, illius consilium in curanda nova operum Gersonii, cum ejus effigie, cum elogiis, & inscriptionibus editione, detegit, quod scilicet Gersonius adversus Romanum Pontificem scripsisse videretur. Licet enim, ut diximus,
Car-

Cardinalis Perronius de industria Richerii nomen subticuerit, prodit se ipsemet Richerius in suarum vindictiarum praefatione ad Lectorem his verbis; *Cardinalis Perronius eidem (Richerio) in Conventu nram Ordinum Regni Galliarum anno 1615. grandi vitio dederit, quod Joannis Gersonii Doctorem Christianissimum opera de integro novis typis excudi procurasset anno 1606.* Tot sunt in Gersonii vita ejus operibus editionis praedictae praefixa, sententiae in aliis Richerii operibus iisdem verbis repetitae, ut tacente etiam Richerio stylus ipse satis eum indicasset.

10. Accusat autem Illustrissimus Purpuratus eum, vel eos (loquitur enim in numero plurali, forte ut invidiam minuat) qui Gersonii opera de integro novis typis excudi procuraverant, quod Autores deinde fuerint propositionis illius, contra quam tum perorabat, quaeque Romano Pontifici omnem prorsus jurisdictionem, tum directam, tum indirectam in temporalia Regum adimebat; Cum antea, scilicet tempore Henrici III. Franciae Regis, quando bellis civilibus flagrabat Gallia, ipsi quasi antesignani, aut potius faeces extitissent seditiosae doctrinae, quam adversus Regem defendebant, & vulgabant in thesibus disputatis ac typis excusis. Ex quibus thesibus duas istas refert; „Certissimum est, comitia, seu status de jure Divino, ac naturali Regibus, esse superiores. Licitum fuit cunctis Franciae populis arma, capere adversus tyrannum, quo nomine intelligebant Henricum III. Addit autem praedictus Cardinalis, putasse illos culpam posse diluere, si ad alteram partem, & quidem extremam se transferentes in summum Pontificem stylum converterent, ac decertarent.

11. Qua in re, subjungit idem Cardinalis, quoniam cum hostibus Ecclesiae consentiebant, aut saltem propè ad illos accedebant, multos nacti sunt adjutores, ac fautores, à quibus inducti sunt, ad emittenda, praetextu obsequii Regi praestandi, schismatis semina. Unde constat quam parum famae suae consulant, qui à Richerio praesidium accersunt.

CAPUT XI.

De Joanne Launoio Theologo Parisiensi.

1. **J**Oannes Launoius Doctor Parisiensis Richerianæ doctrinæ sectator fuisse videtur. Vir quidem eruditus, sed Censor nimis subtilis, sæcularis potestatis acrior vindex, Pontificiæ ferè impatiens, præsertim ex quo ejus quoddam opusculum sacræ Congregationis indicis censurâ notari meruit. Hanc ille graviter sentiens (quæ enim in Gallorum animis supersunt avitæ erga sanctam Sedem reverentiæ semina ejusmodi censuras contemnere non sinunt, licet aliud aliquandò verbis significetur) aliisque causis impulsus ad imminuendam summi Pontificis auctoritatem se denique ferè totum contulit, congestis in ejus defensores, quos in sumario Epistolæ 4. primæ partis *Curie mancipia* vocat, injuriis. Sede ea est illorum præsertim Baronii, & Bellarmini, quos præcipuè insectatur, doctrinæ, ac pietatis celebritas, ut illius Doctoris scriptis minimè obscurandam putem, maximè cum styli acrimonia exulceratum ejus animum prodat; ac Romani Pontificis, ejusque Officialium parum æquum Judicem demonstret.

2. Inscitiæ, ac imprudentiæ accusationes præclara Bellarmini, quem sæpiùs impetit, opera repellunt. Malæ fidei suspensionem arcet eximia pietas, ut injuriæ Launoii sibi, ac suis operibus plusquàm Bellarmino, vel ejus doctrinæ detrahant. Ego quidem, si quid illi Purpurato minùs exactum exciderit (ut res adeò difficiles prolixè tractanti contingere aliquando potuit) juramento, quod edidit *jam senex, & morti proximus* plenam fidem non habere crimen putarem, scripsi, inquit in præfatione ad recognitionem suorum librorum, Deo teste, quod verum esse existimavi, non gratiam hominum, vel propriam utilitatem, sed honorem Dei, & Ecclesiæ commodum respiciens. Neque in scriptis meis aliquid à Divinis litteris, aut sanctorum Patrum regulis alienum sciens posui. Hoc juramentum plus apud me habet auctoritatis, quàm quod lego apud Launoium Epistolarum parte prima epist.

epist. ultimā, ubi cū conatus esset probare autoritate Clementis VII. Pontificem Conciliis subesse, subjungit. Nos Clementem, & Sedem Apostolicam sequimur, non Rainaldum, non Curiam: Absit per Deum immortalē.

3. Præcipuum, ac ferè unicum Launoii principium est; in rebus Theologicis, scripturā, & traditione agendum: quod omnes Catholici libentissimè amplectuntur; Scripturæ autem sacræ verba juxta unanimem consensum Patrum accipi vult. Hoc etiam juxta mentem Concilii Tridentini, quod citat, nullus Catholicus inficiabitur.

4. Sed eā doctrinā plurimū abutitur, verba Concilii Tridentini ad alium sensum inflectens: hæc enim sunt verba Concilii sess. 4. *Ad coercenda petulantia ingenia decernit, ut nemo sua prudentia innixus in rebus fidei, & morum ad adificationem doctrina Christianæ pertinentium, sacram Scripturam ad suos sensus contorquens contra eum sensum, quem tenuit, & tenet sancta Mater Ecclesia, corpus est judicare de vero sensu, & interpretatione Scripturarum sanctarum, aut etiam contra unanimem consensum Patrum ipsam Scripturam sacram interpretari audeat. Vetat Concilium Scripturam interpretari contra sensum, quem tenuit, & tenet Ecclesia, aut contra unanimem consensum Patrum; sed non declarat falsa esse censenda quæcumque ab Ecclesia non sunt, ut vera declarata, vel aliquem Scripturæ sensum non esse verum, nisi eam omnes Patres ita interpretati fuerint. Omnia quidem, quæ circa fidem, & mores Scripturā sacrā contineri tenet Ecclesia, vel docet traditio Patrum omnium testimoniis comprobata, vera sunt, & certa; sed omnia, quæ vera sunt, & certa, & in Scriptura sacra continentur, non declarabit particulatim Ecclesia, nec unanimis Patrum consensus; atque sine hac declaratione, vel consensu nihil velle admittere tanquam verum, aut certum, etiamsi legitimā consequentiā ex aliquo Scripturæ loco deducatur, vel aliis solidis argumentis confirmetur, prorsus absurdum est.*

5. Iniqua est igitur Launoii censura contra Bellarminum, quando ejus sententiam rejicit, eò quod non probetur Scripturæ sacræ testimoniis unanimi Patrum consensu expositis. Satis enim est, ut ex Scripturæ locis, quæ Bellarminus citat, sequatur conclusio, quam ex illis deducit, licet sancti

Patres eam, quia non sese obtulit necessaria occasio non deduxerint, modò contrariam nunquam intulerint, ut certè non intulerunt. Alioquin enim sequeretur ex innumeris Scripturæ locis nihil Theologicè concludi posse, cùm pauca sint, quæ sancti Patres varii variè interpretati non fuerint, ut animadvertere licet: v. g. in illo loco, quem discussit Launoïus initio Epistolæ primæ 6. parte, quiq̃ue ad astruendam Conciliorum auctoritatem proferri solet; *ubi sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*. Matth. 18. Quas enim affert sanctorum Patrum interpretationes, illæ inter se discerpant, nec potest aliquis adduci Scripturæ locus ad constituendam auctoritatem Conciliorum generalium ad decidendas infallibili iudicio controversias de Fide, aut aliud quid simile præstandum, qui ab aliquo ex Patribus non fuerit in alio sensu acceptus.

6. Quantum ad traditionem; cùm traditionum multa sint genera, si eam solam intellexit argumentis Theologicis inservire posse, quæ Divina cùm sit, eadem, quâ Scriptura sacra pollet auctoritate, ipse nullum argumentum Theologicum opponit Bellarmino: v. g. ut probet jus convocandorum Conciliorum non pertinere ad solum Pontificem. Quæ enim decem primis epistolis in parte 6. Epistolarum collegit testimonia, ut octo prima Concilia fuisse ab Imperatoribus indicta, ostendat, traditionem Divinam nec faciunt, nec significant; nec circa jus Divinum, sed circa factum non revelatum à Deo versantur. Si traditiones humanas intelligit, non solum ex se infallibili certitudine non gaudent, sed & si alter Launoïus inveniatur, eas in discrimen adducet omnes, aut ferè omnes.

7. Cæterum Launoïus, qui vel Scripturæ locum per unanimem Patrum consensum explicatum, vel traditionem constantem requirit, ut alicui propositioni assensum dare permittat, quomodo præstat ipse, quod ab aliis petit? sine ullo Scripturæ loco, ac sine ulla certa traditione, imò sine ulla ratione positiva unico argumento negativo, ac fortè levibus quibusdam conjecturis, testimonia communi omnium consensu recepta passim evertere conatur: vultq̃ue Autori fide digno aliquid asserenti non credi, postquam ipse plurimum

rium aliorum idem neque affirmantium, neque negantium verba concessit, quasi unius, aut paucorum assertio, aliorum etiam in majori numero silentio non præponderet.

8. Argumenta Philosophica, & à vera Theologia aliena nuncupat, quæcumque à Scriptura, vel traditione non petuntur: Cum ipse aliquando rationibus utatur, quæ nec Theologo, nec Philosopho, imò nec viro gravi digna sint. Quem enim vel mediocris ingenii virum non pudeat istius, v. g. Launoyi ratiocinationis Epistolarum parte prima, epist. ultima. Alexander VII. in Constitutione, quam in favorem sententiæ asserentis Deiparam ab originali peccato fuisse præservatam edidit, utitur his verbis; *Acidentibus quoque plerisque celeberrimis Academicis.* Inter Academiæ celebriores est Parisiensis. Academia Parisiensis non habet aliud fundamentum suæ opinionis præter Decretum Concilii Basileensis sess. 36. *Itaque si Alexander VII. Academiæ celeberrimæ Parisiensem, & Coloniensem ex eo approbat, quod Immaculatam Virginis Conceptionem propugnaverint, BASILEENSE Concilium approbet necesse est.* Notat autem (ut videas quo iudicio ratiocinationem suam componat) sessionem 36. deposita Eugenio, substituit in illius locum Felice V. & beato Ludovico Cardinali Avellanensi Præsidi celebratam esse. Quasi Alexander VII. non solum approbaverit Decreta Concilii Basileensis Summum Pontificem Concilio subiectentia, sed etiam Eugenium IV. ritè depositum, & Amedeum legitimum Pontificem declararit in constitutione circa Conceptionem B. Virginis, in qua ne verbum quidem de illis facit, quæque necessaria omnino non fuisset, si Concilii Basileensis rem eandem statuentis sess. 36. recepta fuisset autoritas.

9. Alia, prout feret occasio, adducemus. Hæc nunc sufficiant ut qui Launoyi opera legunt, præsertim ejus Epistolas, quæ omnes, paucissimis exceptis contra Pontificiam auctoritatem tendunt, agnoscant in styli acrimonia, censuræ suis opusculis iniustæ dolorem; in argumentis frequentius ab eo tractatis, ac ferè in omnibus ejus epistolis, Jurium sanctæ Sedis extenuandorum studium, in probando argumentorum, plerumque negativorum debilitatem, aut conjecturarum argutias, atque ita non ei plus fidei tribuant, quam obtinere ejus probationes mercantur.

10. Quæ cautio eò est magis necessaria, quod ut Doctores, quos impugnat, conflet invidiam, non solùm falsa, sed & incredibilia affingit, quis enim ei fidem habeat: v. g. cum epist. penult. tom. 1. pag. 7. sic scribit; *Eugenius III. epistola octava ad Episcopos Germaniæ tradit contra Deum, & Sacrorum Canonum sanctiones nulli omninò petitioni possumus præbere consensum. Novi & corrupti Doctores tradunt. Romani Pontifices contra Deum, & Sacrorum Canonum sanctiones petitioni cuilibet possunt præbere consensum. An Bellarminus, aut alius similis Scriptor tradidit Rom. Pont. contra Deum petitioni cuilibet posse præbere consensum.*

C A P U T X I I.

De aliis libertatum Ecclesiæ Gallicanæ defensoribus.

1. **T**ractatus omnes, ut in primo libro diximus, aut ferè omnes circa materiam istarum libertatum Gallicanarum ante se scriptos in unum volumen collegit Petrus Puteanus, Gallicè *Du Puy*, &, quia nuda ferè inibi continebantur dogmata, probationes in alio volumine protulit. Cùm autem utrumque malè fuisset exceptum, & quandam inieciſſet futuri schismatis suspensionem, magnamque libertatibus illis invidiam peperisset, Illustrissimus Petrus de Marca tunc Ordinarius in Sacro Regis Christianissimi Consistorio Consiliarius, & in Navarræ Parlamento Præses, quatuor libros edidit sub titulo *Dissertationum de Concordia Sacerdotii, & Imperii, seu de libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ*, quibus post ejus mortem Stephanus Baluzius ex manuscriptis ejusdem Autoris, ut asserit, quatuor alios adjunxit. Carolus Fevret deindè, aliique Causidici, ac varii generis Scriptores Gallicani nullam prætermiserunt occasionem extollendarum; & multiplicandarum suarum libertatum.

2. Primum volumen Petri Puteani novemdecim Tractatus, seu Acta complectitur; in quibus nullum est, quod vel ab Officialibus Regiis, vel à Causidicis, aliisque Laicis conscriptum non fuerit, ut mirum videri non debeat, si Potestates sæculares in detrimentum Ecclesiasticæ attollant, quan-

quandoquidem hujusmodi Autorum rationes temporales crescere putantur, decrescere auctoritate Ecclesiasticâ, ut etiam qui Clericali charactere insigniti ad officia sæcularia promoventur, sæpè laicalem jurisdictionem protendere magis nitantur, quàm spirituales, ut deberent, illas servare. Inserta quidem est primo volumini quædam deliberatio Cleri Gallicani, sed occasione tantùm apologiæ à Carolo Faye Senatore Parisiensi compositæ, undè in Actorum indice non fit illius distincta mentio, quasi quæ ab Ecclesia emanant, ad libertates Ecclesiæ Gallicanæ non pertinerent, nisi quatenus ad Regem, aut ad Magistratus sæculares ordinantur.

3. Fuerant autem scripti omnes illi Tractatus, aut ferè omnes tempore dissidiorum inter Romanam Curiam, & Gallicanam, omnes post schisma inter Pontifices Romanos, & Avenionenses, Ab Autoribus Potestati Ecclesiasticæ parùm æquis, imò si Optato Gallo credimus, quod ipse affirmare non ausim, plerique ab hæreticis. Quamobrem quæcunque ibi continentur, cum & ab Autoribus suspectis profecta sint, & ab antiquitate non commendentur, non majorem merentur fidem, quàm quæ probationibus elicitur, quæ tamen aut nullæ sunt, aut raræ, ac debiles.

4. Alterum volumen in quadraginta capita distinctum edidit Puteanus, ut hunc defectum suppleret. Sed eò tendunt omnia, ut dignitas, & auctoritas Regis, Regionumque officialium contra Ecclesiæ jura extollantur. Nullum enim est, in quo de illis principaliter, vel saltem, quamvis rarissimè, minùs principaliter non agitur. Ut intelligas non hic veras Ecclesiæ libertates exponi, sed viam indicari, quâ illa in servitutem redigenda, vel reducta jam sit à sæcularibus potestatibus.

5. Videtur voluisse Puteanus Regi Christianissimo, ut alio volumine plura Regna, plurimasque Provincias, ità istis libris Ecclesiam ipsam omninò subicere, ut ei supremo dominio uti liceat, in Ecclesiam quidem Gallicanam, quando, & quantum libuerit, in alias verò ditiones cum viribus superior extiterit.

6. Non semel demiratus sum libros Petri de Marca de Con-

cor-

134 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
cordia Sacerdotii, & Imperii tantam apud Clerum Gallicanum eximiâ doctrinâ, & sapientiâ præditum existimationem obtinere potuisse. Licet enim doctrinam à Puteano exscriptam, & consarcinatam nonnihil temperaverit, jurisdictionem tamen Ecclesiasticam plurimum depreffit, quanquam subtiliori ratione. Facta profert, vel apertè injusta, vel dubia, nec improbat, quasi Historicum tantum agere decrevisset, sed avidè suscipiuntur exempla quælibet iniquis desideriis consentanea, cum ita proponuntur, ut nihil proferatur, quod ab eorum possit imitatione avocare?

7. Difficillimum sæpè est illius Autoris consilium perspicere, adductis enim exemplis, vel testimoniis rem illum confecisse putes, cum adductis exemplis, vel testimoniis contrariis, vel appositis modificationibus, aut exceptionibus in alteram partem declinat, quam etiam aliquando rursus extenuat. Omnia statim concedit, omnia deindè sensim retractat, ita tamen ut bilancem in partem laicæ potestatis semper inclinet, quod ipsemet satis apertè confessus videtur in Epistola ad Innocentium X. anno 1646. 7. Kal. Octobris scripta, cujus fragmentum refert Stephanus Baluzius in ejus vita illi operi præfixa: FATEOR, inquit, EO IN LIBRO PRINCIPIS PARTES PRO MVNERIS MEI RATIONE FOVISSE, PRÆSIDEMQVE POTIVS IMPLEVISSE, QVAM EPISCOPVM. Et paulò inferiùs; *ne libri publicati invidia desideriis meis obesset libello altero Barcinone edito, quem huic charta adunxi, hallucinationes meas deprecatus sum; OPVS CENSURÆ B. V. SVBMISI, quam plenâ mente amplexurum voveo. & Assertorem, vindicemq, libertatis Ecclesiasticae futurum.*

8. Erat quidem vir, ut ejus opera testantur; magna doctrinæ suppellectile instructus (quæ fortasse causa est, cur ejus opus de Concordia Sacerdotii, & Imperii tanti fiat, etiam abiis, quorum jura imminuit) sed erat ingenii Aulæ desideriiis nimium indulgentis. Pacis sese studiosum nusquam non exhibet, sed itaut, vitandorum dissidiorum causa, velit Ecclesiam de jure suo semper aliquid remittere.

9. Satisfecit variis libellis, epistolis, aliisque operibus, sanctæ Sedi, cujus auctoritatem violarat. In schedula etiam à Stephano Baluzio libris de Concordia præfixâ, declarat;
Quidquid præter Canonum, & Decretalium mentem in Gallia circa res Ecclesiasti-

siasticas agitur, id fieri ex privilegiis apostolicis, non autem mero Jure Regio, ut quidam autumabant Marca persuasum esse, hunc libellum typis mandari curavit, ut publica esset doctrina, quam in hac parte sequitur, professio, Itaque si quem dissertationum ejus editio laeserat, hujus libelli editione curaretur. Verba sunt ipsiusmet Petri de Marca, licet in tertia persona, ut in schedulis fieri solet, ab eo prolata

10. Sanata etiam videntur hac declaratione vulnera Jurisdictioni Episcoporum illata, quandoquidem ex Canonum, & Decretalium mente, quam Marca, exceptis Privilegiis, salvam esse debere intinuit, potestas Episcopalis à laica prorsus libera est. Cæterum enim Episcoporum jura non parum offenderat v. g. ut hoc tantum exemplum adducam, cum lib. 4. cap. 7. num. 7. Episcopos in rebus Ecclesiasticis Ministerii Regii adjutores tantum exhibet; ipsos verò Reges Episcoporum non solum monitores, sed si deliquerint, etiam ultores; Ait enim, *Mitrum nemini esse debet, si adeò diligenter rebus Ecclesiasticis se Reges Francorum impenderent, cum eas ad ministerium suum pertinere existimarent, scilicet ut administratores se præstarent, quo Episcopi ministerium suum juxta Canones peragerent, & in eo capite ministerii Regii adjutores essent. Monitionis autem ea vis erat, ut effectus verba sequeretur, & pena in contumaces.*

11. Non minus infesta sunt Ecclesiæ juribus, quæ in aliis ejusdem argumenti libris sparsa reperiuntur, imò & posterioribus Autoris sensibus, ut ex ultimis ejus operibus conjicitur, valde contraria; Ut Baluzius illos libros, cum aliis in lucem emittens Potestatibus sæcularibus magis placuisse, quàm Ecclesiæ rem utilem præstitisse videatur.

12. Sunt adhuc alii prædictarum libertatum defensores; sed adeò Ecclesiæ infensi, ut plurima scripserint ab hæresi, vel schismate non longè remota, in quibus examinandis, & confutandis, aut damnandis laudabilius operam collocassent Antistites Gallicani, quàm in formandis de universæ Ecclesiæ autoritate Decretis ad remittendam Ecclesiæ Gallicanæ cum Romana necessitudinem, quàm ad firmandam, & restituendam concordiam, aptioribus. Ex illis est Carolus Fevret, qui disciplinam Canonicam non ignoravit quidem, nec dissimulavit, sed ut Jurisprudentiæ, ac Politicæ

T

Fran-

146 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
Francorum subderet. Passim enim in suo tractatu de abusu,
Canonibus, Decretalibus, aliisque autoritatibus Ecclesiasti-
cis satisfecisse sibi videtur dum eis Senatus-consultum op-
posuit.

C A P U T   X I I I .

*De Episcopis Gallicanis libertates suas defendentibus, præ-
sertim in Comitibus Parisiensibus.*

1. **V** Era, ut libro primo diximus, libertatum Ecclesiæ
Gallicanæ origo fuit; cum Clerus illius Regni Bene-
ficiarum reservationibus, exactionibus, aliisque gravissimis
oneribus à Pontificibus, vel pseudo-Pontificibus tempore
schismatis oppressi; cœperunt, invocato sæculari auxilio,
jugum illud excutere, tanquam servitutem antiquæ liberta-
tis, Canonibus consentaneæ, contrariam. Nec aliud erant
illæ libertates in sua origine, quàm libera Beneficiorum, &
redituum Ecclesiasticorum dispositio adversus Pontifices illos,
eorumque Officiales vindicata. Quæ quidem defensio, quia
necessaria, & in se justa videbatur, maximas statim vires
adepta est, & sensim sine sensu ad alia excurrit, in quibus
minus erat justitiæ.

2. Hactenus tamen nunquam Clerus Gallicanus Ecclesiæ
suæ libertates obtenderat adversus Curiam Romanam, nisi
quando ab ea se nimis premi, ac juribus suis spoliari arbitra-
batur. Modò autem cum summus Pontifex Ecclesias Gallica-
nas à gravissima Regaliæ servitute liberas servare contendit,
Ecclesiæ Gallicanæ libertates illi objiciuntur, ac gravissimo-
rum dissidiorum semina sparguntur. Quovis colore suam de-
clarationem Antistites Parisiis congregati obducant, eam sa-
pientibus non probabunt; multò minus ejus edendæ consi-
lium. Quis enim obtusi adeò ingenii reperiri queat, qui actum
illum eò spectare non animadvertat, ut Curia Romana odio-
sis illis propositionibus perturbata, cogitationes suas à Re-
galis negotio avertat, eoque conferat, ut in tanti momen-
ti rebus autoritas sua tam grave detrimentum non patiatur,
sed

sed malit Ecclesias Gallicanas libertate, quam Sedem Apostolicam autoritate, ac dignitate sua carere.

3. Equidem licet illa declaratio hoc tempore non prodiiſſet, quo unicuique facillimum eſt, quis ejus fuerit ſcopus perſpicere, quæ ad probandam illius neceſſitatem adducuntur rationes, ſidem facere nullatenus poſſent.

4. Metuendum ſcilicet erat, ne Innocentius XI. in conſiliis præceps, ad nova molienda proclivis, Principum Chriſtianorum autoritati inſenſus, bellorum, ac diſſidiorum amans, Regem Gallia, conſilii, & virium inopem à Throno deturbaret, Regnumque opprimeret, niſi tanto malo Clerus Gallicanus quamprimùm occurreret, primamque propoſitionem veluti aggerem impetuoliſſimo huic torrenti opponeret. Metuendum ſcilicet erat, ne ſummus Pontifex ſuis, ſuorumque commodis intentus Eccleſiaſticum regimen in tyrannidem converteret, neve præ deſiderio parentes divitiis, aut potentiâ ſæculari augendi, Eccleſiaſticam diſciplinam peſfundaret, omnium inferiorum Prælatorum juridiſtinctionem ad ſe traheret, Eccleſia denique ſtatum univerſum confunderet, niſi œcumenici Concilii autoritas Pontificiæ modum adhiberet. Metuendum ſcilicet erat, ne Romanus Antifteſ Canonica diſciplinæ hoſtis, antiquos Canones, præſertim Conciliorum œcumenicorum, & Patrum traditionem, quæ ſunt Gallicanarum libertatum fundamenta, convelleret, niſi tertia propoſitione in tuto poſita fuiſſent. Metuendum ſcilicet erat, ne fides ab Innocentio XI. labefactaretur, & Fideles in errorem ſacris Scripturis, aut conſtanti traditioni contrarium conjicerentur, niſi quartâ propoſitione docerentur, non eſſe irreformabile ſummi Pontificis judicium.

5. At Eccleſia Gallicana Decreta, & libertates multi diruere moliuntur. Ne unus quidem Catholicus id moliatur, ſiquidem de illis libertatibus eſt ſermo, quarum fundamenta ſacris Canonibus, & Patrum traditione nituntur. Si autem libertates appellantur, quæ veram Eccleſia libertatem perimunt, quæ decreta Eccleſia minus commoda quantumvis juſta, & antiquæ diſciplinæ conſentanea, reſpuunt; quæ innocentes iniquis deſideriis ſeſe accomodare recusantes crudeliſſimè perſequendi facultatem præbent; quæ Vicarii Chriſti mandata contemnunt,

T 2

præ-

prætextu non servati judiciorum ordinis, quem impossibile sit observare, nisi partes ipsæ judices esse sinantur, & innocentes interim patiantur, aut pereant; Certè hujusmodi libertatibus obsistere tam est laudabile, quàm eas propugnare turpe, ac Religiosis Præsulibus indignissimum. Porro si libertates Ecclesiæ Gallicanæ antiquâ disciplinâ continentur, ut communiter tradunt Gallicani scriptores, quomodo defenduntur editis propositionibus, quæ ut infrâ demonstrabimus, postremis tantum temporibus natæ sunt!

6. Verissimum est quod subjungunt Illustrissimi Antistites. Nec desunt qui earum (libertatum) obtentu Primatum B. Petri ejusque Successorum Romanorum Pontificum à Christo institutum, iisque debitam ab omnibus Christianis obedientiam, Sedisque Apostolicæ, in qua fides prædicatur, & unitas Ecclesiæ servatur, reverendam omnibus gentibus majestatem imminuere non vereantur. Verissimum, inquam, illud est, & ex illorum, qui hæc præstare non verentur, numero, esse Antistites ipsos, lectâ illorum declaratione, Primatui Romani Pontificis, debitæ illi obedientiæ, ac Sedis Apostolicæ majestati infensâ plerique suspicantur.

7. Mirum videri non debet si Hæretici potestatem summi Pontificis invidiosam, & gravem Regibus, & Populis ostendent, cum capititalissimi illius hostes sint, & paratiores ad dimittendam Religionis observantiam, quàm ad deponendum erga Ecclesiasticam Monarchiam, odium: sed mirum est Catholicos Præsules in deprimenda potestate Pontificia hæreticis excusationem subministrare. At numquid satis apertè declararunt hæretici, quam essent etiam civilis Monarchiæ impatientes? Quis credat eos vero erga Principes sæculares studio adduci ad ferendam graviter Ecclesiæ in Reges jurisdictionem? Num æquiores erga summum Pontificem, aut Principibus obedientiores fore, sperandum est, si, ut eis prætextus ille præripiatur, Reges Ecclesiasticæ potestati subtrahantur? Ne illi utramque potestatem impatienter ferunt, & si sæcularis jugum excutere perinde illis facile esset, Ecclesiasticæ ope libenter uterentur, eamque tunc, utpotè minus gravem, magis extollerent.

8. Dubitari posset in primis, an legitima fuerit Illustrissimorum Antistitum Gallicanorum congregatio, quandoquidem

dem se *mandato Regio* congregatos profitentur, nullā Ecclesiasticæ potestatis factā mentione. Equidem si autoritas aliqua requiritur in convocante Cœtum, necesse est, ut ille superior sit, habitā ratione non solum personarum, sed etiam negotiorum in Cœtu tractandorum. Non concederetur Episcopo potestas convocandorum Comitiorum ad expedienda negotia politica, sine autoritate Principis, vel tūm, vel jam olim concessā. Dum ergo congregandi sunt Episcopi ad definiendas controversias Ecclesiasticas, non sufficit autoritas Regis, cūm in huiusmodi rebus Episcopis ipse, non ei Episcopi subsint.

9. Ut igitur Antistitum Gallicanorum decreta universos Regni fideles obligarent, cūm nullus inter eos cæteris omnibus superior sit, non sufficeret, ut Regio mandato convenissent, sed saltem ad ligandos illos, qui vel non consensissent omnino, vel liberum consensum non præstitissent, requireretur consensus summi Pontificis, quem tūm Ecclesiæ universæ caput esse sine hæresi negari non potest, tūm totius Occidentis singularem Patriarcham ipsa etiam Gallia fateretur.

10. Id suadent plurima antiquitatis monimenta, præsertim facultates à summis Pontificibus, Vicariis Apostolicis ad congreganda Concilia ex universa Gallia concessæ; Legati frequenter missi, &c. Id etiam apertè declaravit Nicolaus I. in Concilio Romano anno 865. scilicet *Concilium generale* (de Concilio Episcoporum Gallicanorum intelligebat, & loquebatur) *sine Apostolica sedis præcepto nulli fas esse vocandi.*

11. Multa objecta sunt à Vicario generali Diœcesis Ap-pamien-sis adversus Cœtum Parisiensem, quæ illegitimum esse comprobarent. Præcipuè quod adempta Conciliis Provincialibus libertate eos eligendi, qui ad Comitiam generalia deputandi erant, ab eorum, qui à Curia præscripti fuerant, deputatione Electores abstinere ausi non fuerint; Videntes scilicet severè habitos, qui Curia desiderii non acquieverant in negotio, cuius potissimum causa congregandus erat ille Cœtus. Secundò quod contra jus exclusi fuissent aliqui à Comitii Provincialibus, quos Curia metuerat liberè pro Ecclesiæ juribus vota sua deprompturos. Tertiò quod iustis de

150 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
causis ipse Vicarius Generalis illius Cœtus Congregationi sese
opposuisset, Sedemque Apostolicam appellasset.

12. Hæc, & fama publica suadent Curiam, & Aulicos
præcipuas habuisse partes in hoc Cœtu, ex quo decretorum
ejus autoritas plurimum nutat, etiam si aliorum Ecclesiasti-
corum Virorum illius Regni consensus accederet. Quis enim
nesciat quàm paucorum sit perseverantia, & constantia ad-
versus potentiam sæcularem Philippum IV. adversus Boni-
facium Octavum egregiè defendisse sibi visus est Petrus Pu-
teanus, congestis plurimis instrumentis, quibus totum ferè
Regnum illius Principis appellationibus, & protestationi-
bus adhæsisse perhibetur. Cum hinc potius manifestum fiat
non ratione simul omnes, sed metu successivè, prout defi-
ciebat animus, Regis partes secutos, quod etiam confirmant
Historici.

13. Verùm cum potuerit Rex Episcopos convocare, non
quidem ut Concilium constitueret, sed ut consilium pete-
ret. Imò potuerint, sicut seorsim singula Concilia Provin-
cialia congregari à propriis Metropolitanis, ita & simul plu-
ra Concilia Provincialia, vel ad Regis invitationem, ut lo-
quebatur Concilium Parisiense anno 555. vel ex communi
consensu, convenire, ut diligentius & maturius res discu-
terentur, non tantoperè laborandum est in inquirendo, an
legitimè congregati sint Archiepiscopi, & Episcopi, quàm
utrùm negotia, quæ definierunt, ejusmodi sint, ut de il-
lis judicium ferre potuerit etiam legitimum Concilium Na-
tionale; nec non utrùm verum, ac justum sit eorum ju-
dicium.

C A P U T X I V.

*Utrùm Cœtus Parisiensis potuerit definire quæstiones ge-
nerales circa Potestatem Ecclesiasticam.*

1. **Q**Uæ Cœtus Parisiensis declaravit, ejus sunt conditio-
nis, ut si vera esset Gallorum doctrina de potestate
Concilii Oecumenici supra Papam etiam extra casum schis-
matis,

matibus, à Concilio Oecumenico, non autem à Comitibus Cleri Gallicani, vel à Concilio Nationali fuissent determinanda.

2. Nam agitur de jure non solum Summi Pontificis, sed etiam Concilii generalis, imò de Ecclesiæ universæ securitate, nempe ad quem pertineat autoritas Decreta irrevocabilia circa fidem edendi; an potestas Ecclesiastica habeat aliquam potestatem in temporalia Regum, & Principum, &c. Quomodo ergo potest Ecclesia Gallicana, ubi de fide, de moribus, ac generalibus disciplinæ capitibus est quæstio, sententiam, inauditis etiam partibus, proferre. Numquid causæ istæ inter majores referri non merentur?

3. Respondebunt fortassis se, quod jam à Concilio Constantiensi definitum fuerat, declarasse, ne à Fidelibus ignoraretur. Sed primò quoad potestatem Ecclesiæ supra temporalia Principum Concilium Constantiense contrarium sentit, ut inferius ostendetur. Secundò, quoad auctoritatem Concilii supra Summum Pontificem, non solum plurimi Pontifices (quorum fortasse sententia in suspensionem traheretur, licet non minus suspecti sint Episcopi, cum sibi non quidem divisim, sed conjunctim supremum Pontificem subicere conantur) sed etiam quamplurimi Doctores ex universis Ecclesiæ partibus decreta Concilii Constantiensis de casu schismatis domtaxat interpretantur. An ergo ad Ecclesiam Gallicanam pertinet obscurum Concilii generalis sensum interpretari? Decretum, inquit, clarum est, verum secus aliis videtur; ad quem pertinet hujus controversiæ judicium?

4. Nec juvat reponere, Antistites Gallicos materiam, quæ ad Ecclesiam universalem videtur spectare, pro suis tantum gregibus declarasse, non autem toti Ecclesiæ articulos Fidei, aut disciplinæ Canones proposuisse. Hoc, inquam, non juvat. Nam primò declarationes illæ generales sunt, & terminis communibus conceptæ. Non enim v. g. declaratur Reges, Galliæ in temporalibus non subesse Potestati Ecclesiasticæ; sed Reges, & Principes absolute, &c. Secundò, causas illas majores, aut etiam maximas esse Galli negare non possunt. Nonne ergo ad sanctam Sedem, vel si suspecta erat, ad Concilium generale ex antiquis Decretis, & ex ipsis etiam Francorum legi-

legibus erant referendæ. Sed suspectum etiam foret Oecumenicum Concilium, cum ejus quoque interfit, nisi ei Summus Pontifex præsideret. Idè scilicet debuit Ecclesia Gallicana, tanquam suprema inter Romanum Pontificem, & Concilium Oecumenicum arbitra, controversiam dirimere.

5. Non adèdò faciles erant hujusmodi controversiæ, ut omisâ Romani Pontificis, aut, si mavis Concilii œcumenici consultatione definiri possent; decebatque ut Episcopi Gallicani apud Curiam his S. Petri Chrysologi Episcopi Ravennatis verbis sese excusarent; *Nos enim pro studio pacis, & fidei extra consensum Romane Civitatis Episcopi causas fidei audire non possumus*, Epist. ad Eutychem inter Acta Concilii Chalcedonensis par. 1. num. 15. Si quid interim, &, ut vulgò dicitur, provisionaliter statuendum fuisset longè majoris erant ponderis rationes, quæ in alteram partem suadebant declinare.

6. Quin etiam hæc declaratio Ecclesiæ Gallicanæ, vel Clero Gallicano tribui non debet, cum qui Comitibus intercesserunt, procuratione caruerint, quæ ad res adèdò arduas, & difficiles specialissima requirebatur; Consensus autem, qui fortè ab aliis quibusdam præstabitur vix liber habebitur, cum intentatis pœnis, & jam quibusdam inflicis, exigatur.

7. Accedendum jam ad singularum propositionum examen. Quocirca nisi demonstravero propositiones in declaratione Cleri Gallicani contentas universaliter, ut jacent, acceptas esse apertè falsas, saltem constabit longè minus esse probabiles, minusque tutas, quàm earum contradictorias. Atque adèdò Comitibus Parisiensibus maximam injuriam illius Regni Fidelibus erga summum Pontificem benè affectis intulisse, dum Edicto Regio, pœnisque adjectis, ad assentiendum doctrinæ ad minus de falsitate plurimùm suspectæ, atque aliunde sanctæ Sedi adversæ, cogendos curarunt. Tantumque abesse, ut illa agendi ratio libertas Ecclesiæ Gallicanæ nuncupari possit, ut durissima, & Christianæ libertati infensa servitus vocari debeat.

8. Nec puto reperiri quenquam, qui hac declaratione speret revocandos ad gremium Ecclesiæ hæreticos; quippe qui
arbi-

arbitrentur, ut eorum aliqui non sine opprobrio nostræ Religionis jam significarunt, Comitia Cleri Gallicani non parum ad ipsorum doctrinam accessisse, jam plurimum summi Pontificis, cuius obedientiæ sese ipsi usquequaque subduxerunt, auctoritatem imminuere cœpisse, potiusque Catholicos à visibili Ecclesiæ Capite defecturos, quàm ei sese coniungere illi meditentur. Ego quidem sic habeo Regem Christianissimum, qui tam gloriose in reducendis ad Christi ovile Regni sui hæreticis incumbit, ex ea declaratione ad tam præclarum opus, parum accepisse subsidii. Etenim cum summus Pontifex sit centrum unitatis, qui arctius illi adhæret intra sinum Ecclesiæ arctius stringitur. Imò, ut notavit Hincmarus supra cap. 7. relatus, Rex, & Episcopi Christi Vicario obedientes, illo exemplo debitam sibi à propriis subditis obedientiam facilius obtinent.

9. Utar autem, ut cœpi nudis ferè auctoritatibus Conciliorum, & Sanctorum Patrum, Doctorumque vel Gallorum, vel in Gallia educatorum, quia illis nixæ dicuntur Gallicanæ libertates, rarò autem aliorum Doctorum testimonio, nisi fortè à Gallicanis scriptoribus citati fuerint, aut alia speciali occasione. Rationes etiam adhibebo, sed prout è rebus nasci videbuntur, non cum animi contentione inventas, quia rarò hæc materia rationibus à Gallis tractatur; sed plerumque exemplis, aut consuetudine, minusque cavillationibus, & disputationibus obnoxia est auctoritas, quàm ratio.

LIBER QUARTUS

De potestate Ecclesiæ in temporalia
Principum occasione primæ Pro-
positionis Cleri Gallicani ; scili-
cet

BEato Petro , ejusque Successoribus Christi Vi-
cariis , ipsiq^{ue} Ecclesiæ rerum spiritualium , &
ad æternam salutem pertinentium , non autem
civilium , ac temporalium à Deo traditam po-
testatem , dicente Domino , Regnum meum non
est de hoc Mundo , & iterum , Reddite ergo quæ sunt Cæ-
saris Cæsari , & quæ sunt Dei Deo. Ac proinde stare
Apostolicum illud , omnis anima potestatibus sublimiori-
bus subdita sit. Non est enim potestas nisi à Deo. Quæ
autem sunt à Deo ordinata sunt. Itaque qui potestati re-
sistit , Dei ordinationi resistit. Reges , ergo , & Princi-
pes in temporalibus nulli Ecclesiasticæ potestati subjici ,
neque autoritate clavium Ecclesiæ directè , vel indirectè
deponi , aut illorum subditos eximi à fide atque obedi-
entia , ac præstito fidelitatis sacramento solvi posse , eam-
que sententiam publicæ tranquillitati necessariam , nec mi-
nùs Ecclesiæ , quàm Imperio utilem , ut verbo Dei , Pa-
trum traditioni , & Sanctorum exemplis consonam omni-
nò retinendam.

C A.

CAPUT PRIMUM.

An hæc Propositio spectet ad libertates Ecclesie Gallicanæ.

1. **D**ifficile intellectu est, qua ratione Illustrissimi Antistites Gallicani libertates Ecclesie illius Regni defendendas suscipientes à propositione auspicati sint, quæ Juri Ecclesie potius adversatur. Cum olim, ut jam notavimus, Philippus IV. adversus Bonifacium VIII. contendere, Regnum Franciæ à summo Pontifice non pendere, libertatem quidem Regni tueri se profitebatur, non tamen libertatem Ecclesie, licet libertatis illius, qua Christus nos liberavit, se quoque participem esse affirmaret. Bonifacius autem libertatem Ecclesie adversus Regaliam, & ejus jura circa alia puncta propugnare se contendebat.

2. Petrum Pithæum in Senatu Parisiensi Advocatum in Tractatu de libertate Ecclesie Gallicanæ, qui primum in collectione Petri Puteani locum obtinet, imitati sunt. Hic enim singularia illarum libertatum Capita ad duo axiomata refert, quorum primum est, „summos Pontifices nihil præcipere, vel ordinare posse, sive in communi, sive in particulari circa temporalia quantum ad loca supremo Regis Christianissimi dominio supposita; ac si præcipiant, vel „ordinent, Regis subditos, etiam Clericos, ad obediendum „in his nequaquam teneri. Petro de Marca lib. 2. de Concord. cap. 1. n. 1. satis visum fuit, si secundum istud libertatum fundamentum poneret, *supremam, scilicet Regis Christianissimi per Gallias auctoritatem*; Illud tamen non minoris momenti esse duxit, quam primum, quod in *suprema Romana Ecclesia auctoritate constituit.*

3. Immutata fuit natura, vel idea libertatum Ecclesie Gallicanæ postremis his temporibus. Puto enim Clerum Gallicanum libertates suas defendisse (impugnasse certe nemo dixerit) cum anno 1329. coram Philippo VI. Rege convenit, ut querelis Ministrorum Regiorum responderet. Tunc enim

156 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,

Episcopi contendebant Ecclesiasticam Jurisdictionem sese ad temporalia extendere, saltem ratione peccati, quod pluribus probavit Electus Senonensis in prima responsione; *Praterea*, inquit, num. 34. *nullus dubitat, quin COGNITIO DE PECCATO AD PERSONAS ECCLESIASTICAS PERTINEAT; Cum ergo talia non perpetrentur sine peccato alterius partis, patet, quod Ecclesia cognoscere potest, & hoc satis deducitur, extra de judiciis cap. novit.*

4. Nullus revera de hoc dubitabat, quandoquidem Petrus de Cugneriis acrior Jurisdictionis Regiæ Patronus fatebatur Decretalem *novit* locum habere in Rege Franciæ, utpote superiorem non agnoscente, tantumque negabat de Judiciis Regiis, quippe qui à Rege corrigi possent; *Item dicebat* (in replica Petri de Cugneriis pro Rege) *quod ratione peccati non poterat ad eos pertinere, quia Decretalis novit loquebatur de facto Regis Franciæ, qui superiorem non habet, sed in aliis dicebat secus.*

5. Si conferantur Acta illius altercationis, quæ habentur in Bibliotheca Patrum tom. 13. & edita sunt anno 1664. post praxim Beneficiariam, & alia opera Petri Rebuffi, cum iis, quæ nuper gesta sunt à Clero Gallicano, maximum sanè discrimen observabitur: Nec video, quomodo hodiernæ libertates Ecclesiæ Gallicanæ antiquas non destruant. Dicent fortasse moderni Præsules, Antecessores suos propriæ potestatis terminos longius transulisse in detrimentum Jurisdictionis Regiæ. Jurisdictionis ergò Regiæ, non libertatis Ecclesiasticæ partes se suscipere saltem profiteantur.

6. Sed aliæ hodie est Ecclesia Gallicana ab ea, quæ anno 1614. tam generosè restitit tertio Regni ordini propositionem hanc primam, aut certè simillimam statuere conanti. Nec enim egregia illa oratio à doctissimo Cardinali Peronio tunc habita ipsius erat propria. Illam quippe se totius „ Cleri, imò & nobilium Regni nomine pronunciare affirmabat; Non enim, inquit, ego hac in causa oro, sed „ totus ordo Ecclesiasticus, & totus ordo Nobilium ipsi „ conjunctus, &c.

7. Cæterum doctrinam suam, idest propositioni modernorum Antistitum contrariam, asserit omnibus Ecclesiæ Catholicæ Partibus esse communem, imò & toti Ecclesiæ Gallicanæ à tempore, quo institutæ sunt inibi scholæ Theologice

giæ usque ad Calvinii adventum. Dignissima est illa oratio quæ legatur. In ea, ut inquit Petrus Frizon, Doctor Theologus Parisiensis, & in magna Franciæ Eleemosinaria Vicarius Generalis, in sua Gallia Purpurata, sapientissimè se gessit Autor, distinguens utranque potestatem, & spiritalem Ecclesiæ, & Regnum temporalem, prudens ita ac modestus, ut privilegia Cleri defendendo de Regia nihil detraxeret maiestati, & autoritate, atque hanc asserens, Ecclesiastico Juri nihil etiam derogaret.

8. Eandem fuisse mentem Ecclesiæ Gallicanæ postremis etiam temporibus, & usque ad ultimum Cœtum manifestum inditium est, quod hæc oratio tanquam proprium Ecclesiæ Gallicanæ monimentum inserta est inter Acta Cleri Gallicani à Joanne le Gentil, qui ea edidit anno 1673. jussu Comitiorum generalium Cleri. Ego quidem tantam esse arbitror hujus orationis vim, ut nullâ aliâ ratione infringi queat, quàm quæ ab aliquo proposita dicitur, scilicet ut supprimatur, quod tamen difficillimum esset propter varia ejus exemplaria.

9. Distinctas esse potestates Regum, & Pontificum nemo Catholicus negat: sed major esset necessitas Regiam ad suos limites revocandi, quam Pontificiam intra suos concludendi. Confessi sunt in suo processu verbali Episcopi Parisiis anno 1681. congregati, extinctam propemodum esse in Gallia Jurisdictionem Ecclesiasticam. Novis indies vulneribus affligitur sæcularium Scriptorum libris, & Regiorum Judicum placitis, & tamen libertates Ecclesiæ non opponuntur à Prælatibus; quin & illæ servitutes inter libertates numerantur à multis. Cum autem Romanus Pontifex oppressis Ecclesiis manum porrigit, etiam ab Episcopis, objectis libertatibus arceatur.

CAPUT II.

An invidiosa, & gravis Regibus, & populis fiat potestas Ecclesiastica, si circa temporalia Principum in certis casibus exerceri posse affirmetur.

1. **Q**UANTUM Ecclesiæ ad conservandam fidem, propagandam Religionem, reformandos mores, & constituendam disciplinam utilis sit, & ferè necessaria Regum, ac Principum opera, & comprobavit omnium sæculorum experientia, & suadet aperta ratio. Verissimum est quod trito illo versu exprimitur:

Regis ad exemplum totus componitur Orbis.

Quamobrem magnoperè cavendum est, ne quid, sine gravi necessitate aut fiat, aut dicatur; quod Principum erga Ecclesiam studium possit remittere. Eâ ratione adductos se fuisse ad statuendam hanc primam propositionem significant Illustriissimi Præsules his declarationis verbis, quæ huc sine dubio respiciunt; Heretici quoque nihil pratermittunt quo eam potestatem quæ pax Ecclesiæ continetur, invidiosam, & gravem Regibus, & populis ostendant, iisque fraudibus simplices animas ab Ecclesiæ Matris, Christi, aded cummunione dissocient. Videndum est igitur, an doctrina eorum, qui Ecclesiam circa Regum, & Principum temporalia potestatem aliquam in certis casibus exercere posse asserunt, potestatem illam invidiosam, & gravem Regibus, & populis efficiat.

2. Malis certè non potest invidiosum non videri quidquid eorum pravis cupiditatibus obsistit: At boni licet suapte spontè ad virtutem ferantur, gaudent sibi pluribus obicibus viam ad crimen præcludi. Timent, aut etiam oderunt potestatem Ecclesiasticam Principes; illi scilicet, qui Ecclesiam non ut Matrem, cui parere velint, sed ut ancillam habent, cui dominari cupiant. Non oderunt, neque timent, qui Religionem Principatui, non Principatum Religioni anteponunt, qui ab Ecclesiæ fide, ac vivendi normam accipere student, non ejus opibus ditari, libertatem infringere, ac jurisdictionem usurpare moluntur.

3. Qua

3. Qua in re gravissimam Regi Christianissimo injuriam fecisse mihi videntur Regni ejus Antistites, dum Ecclesiasticæ potestati Principes quantum ad temporalia omninò subtrahere tentarunt. Significarunt enim aliquo pacto se suspicari, fore ut potentissimus ille Rex à fide Catholica, quam professi sunt, quotquot in eodem Throno à duodecim ferè sæculis federunt, brevi non solum esset ipse discessurus, sed etiam subditos advocaturus, vel commissurus aliquid hujusmodi tanta cum obstinatione, ut Ecclesia præmissis frustra precibus, monitionibus, comminationibus, censuris, illud tandem extremum ac in desperatis tantum malis, & maxima cum cautela usurpandum remedium adhibere cogeretur, ut scilicet ejus subditos à præstituto fidelitatis juramento absolveret.

4. Si tam sinistram de tam Religioso Principe suspicionem mente non conceperant, quid necesse erat doctrinam spargere, ex qua certò securura erat magna in Ecclesia perturbatio, piorum Christianorum offensio, ac quoddam schismatis genus? sed si de Rege Christianissimo ita sentiebant, ejus Religionem quomodo non offendebant? Accedit quod si Religiosissimus ille Princeps ita malè fuisset affectus, eum ad casum impulisset, potius quàm labantem confirmasset Cleri sui doctrina impunitatem promittens.

5. Ut enim excelsis animis antiquius nihil est, quàm Imperium non habitum adipisci, obtentum servare, ac propagare, amissum recuperare; ita nihil est quod timeant magis quàm Principatûs amissionem, vel in ejus assécutione impedimenta. Itaque si supremi Principes ex fidei desertione, vel etiam impugnatione damnum aliquod temporale sibi accidere non posse confidant, & spiritualia non satis pertimescant, facilius ortâ vehementi tentatione in præcipitium corruent, & innumerabilem hominum turbam secum trahent. Cum decontrâ si Principatûs privatione se plecti posse sentirent, illo veluti fræno cohiberentur.

6. Si autem jam Principes à fide defecerint, tantum abest ut illa Ecclesiæ autoritas à repetendo piæ matris gremio avertat, ut ad reditum potius invitet. Vel enim Ecclesia jam usa est in illos autoritate prædicta, vel ad eâ utendum est

est parata, vel omninò uti non meditatur; si jam illam adhibuit, aut adhibere proposuit, resipiscentiâ huic malo occurreretur. Si ab ea usurpanda omninò abstinere deliberavit, cur gravem futuram filiis obedientibus potestatem Matris pertimescant, quæ nec inimicis nocere voluit?

7. Miror potuisse Illustrissimos Antistites Gallicanos hanc Ecclesiæ potestatem negare, ex qua tantam utilitatem totum illud Regnum non ità pridem percepit. Ut enim prætermittam quæ sub Henrico III. in Gallia gesta sunt, quia licet labantem, & ferè labentem fidem confirmarint, quorundam temeritas sub specie zeli, longiùs quàm par erat progressa est; Quis scit quam cladem perpessura erat Catholica Religio in eo Regno, nisi obstitisset Ecclesia Henrico IV. quominus Regnum adipisceretur, donec hæresim Calvinianam abjurasset? Quis scit utrùm ejus filius, aut nepos hodie regnans, & hæresim ipsam Calvinianam tam gloriose à sua ditione exterminans, Patris aut Avi errorem secuti fuissent, & in eum maximam subditorum partem, ad quem plures videbantur propensi, suo exemplo, & auctoritate impulissent.

8. Necessaria est aliundè populis, præsertim Francis, doctrina hæc de potestate Ecclesiæ in Principes. Cùm enim à majoribus suis Regnum ab una stirpe in aliam non semel translatum fuisse meminerint, expedit ut certò sibi persuadeant id sine præstiti juramenti solutione, ac sine auctoritate Ecclesiæ tentare nefas esse, nec interventuram unquam illam auctoritatem, nisi fortè gravissimæ causæ, deficientibus aliis omnibus remediis, & adhibitâ cautelâ quàm maximâ, illuc adigerent; adeoque favente rerum concursu nihil sibi temerè aggrediendum.

9. Quod si populi hæresi sint infecti, cùm Ecclesiam non audiant, parùm fortasse illis prodest hæc doctrina; sed ideo minùs secura est Principum dignitas ab illorum perfidia. Nam præterquam quod faciliùs est, ut qui datam Deo fidem frangunt, Principibus, si occasio tulerit, eam negent, hæreticorum est ingenium, quod postrema præsertim sæcula docuerunt, ut Principum sæcularium perinde atque Ecclesiæ, jugum excutere pro viribus conentur. *Dominationem spernunt, majestatem*

majestatem autem blasphemant ut ait B. Thaddæus. Nec Principibus, nisi scandali vitandæ causa, parendum eorum plerique arbitrantur. Itaque illis necessarium, & Principibus tutum esset, ut Ecclesiæ ductum sequerentur, quæ & Dominis obsequi præcipit, etiam ex regulis conscientiæ, & tamen, si ipsi Regem Regum, & Dominum Dominantium impugnent, eos coercere conatur.

10. Quos igitur ab Ecclesia potest alienos efficere illa ejus autoritas? Paganos fortassis. De illis Antistites Gallicanos cogitasse non puto. Sed numquid facultas censurarum adiuvanda etiam erit Pastoribus Ecclesiasticis, ne illarum metus in Fideles à suscipiendo Baptismo retardet? Num incrimis esse debet omnis Superior, ne pænarum timor ab ejus obedientia deterreat?

11. At, inquit, possunt Ecclesiastici Superiores eâ potestate abuti. Possunt fortassis, sed difficillimè. Sed nonne Principes sua sæpius abutuntur? Idcirco illi spoliandi sunt? Certè minus metuendum est, ut Ecclesia Regnum Principibus immeritis auferat, quam ut illi auferri sibi mereantur.

CAPUT III.

An verbo Dei consona sit sententia. Reges in temporalibus ab omni Ecclesiastica potestate omnino subducens.

1. **M**Eum non est certos limites præfigere alterutri potestati: hoc tantum probare contendo, non posse Principes, etiam in temporalibus, prout ordinem habent ad spiritualia omnino Ecclesiasticæ potestati subduci. Contrarium declarant Præsules Gallicani, ac verbo Dei asserunt consonam esse suam sententiam. Sed qui veras olim libertates Ecclesiæ Gallicanæ coram Philippo VI. Rege Francorum anno 1329. tantâ cum laude propugnâvit Petrus Bertrandi Episcopus Eduensis tractatu de origine Jurisdictionum quæst. 3. respondet; *Ad tertiam rationem, inquit, de Christo, qui abjecit à se, ut dicunt, omnem jurisdictionem temporalem, dicendum est, quod qui dicit Christum non habuisse omnem potestatem sacularem, seu temporalem & spiri-*

162 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,

tualem contradicit ejus verbo, Matth. ult. cap. DATA EST MIHI OMNIS POTESTAS IN CÆLO, ET IN TERRA. Et Apocal. I. dicitur; PRINCEPS REGVM TERRÆ. Et infra; Verumtamen quia principaliter venerat nos redimere, & salvare, quasi omnes actus ejus versabantur circa eruditionem nostram, & pauci, aut nulli circa exercitium cujuscunque jurisdictionis; non quod utramque potestatem non haberet, sed ut saluti nostræ totaliter impenderet, sicut dicit Joann. 3. Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum. Expleto autem Sacramento nostræ salutis per mortem Christi, & ejus Resurrectionem, Christus commisit Petro regimen Ecclesiæ tantum, quantum necessarium erat, & expediebat, cum regimine Ecclesiæ. Et quia utraque potestas temporalis, & spiritualis est ad hoc necessaria, IDEO VTRAMQUE POTESTATEM COMMISIT PETRO.

2. Qui ergo dixit Joann. 18. quod primo loco in declaratione refertur; Regnum meum non est de hoc mundo, dixit Matth. 28. Data est mihi omnis potestas in Cælo & in Terra: Eunt ergo docete omnes gentes. Itaque cum verum vero contrarium non sit, multo minus prima, & suprema veritas, sibi ipsi; duo hæc oracula ita concilianda sunt, prout utriusque circumstantiæ postulant. Christus cum hæc verba proferret, Regnum meum non est de hoc mundo, ad men in Pilati respondebat interrogantis, an esset Rex Judæorum, ejusmodi scilicet quales extiterunt Saul, David, & alii, qui per se ipsos populum regebant in rebus politicis, bella gerebant, & cætera omnia implebant Principis sæcularis munia. In eo igitur sensu negavit Christus Regnum suum esse de hoc mundo. At verò cum Apostolis officium imponeret docendi, & baptizandi, ne dubitarent, collatam cum officio plenam auctoritatem, quæcumque ad spirituale regimen necessaria essent, præstandi, non solum in cælo, sed & in terra datam sibi omnem sine exceptione potestatem asseruit. Ex primis enim verbis, data est mihi omnis potestas in cælo & in terra quasi concludendo infert: Eunt ergo, &c. quia potestas Ecclesiastica directè, ac præcipuè circa spiritualia versatur, circa temporalia autem non nisi, quatenus spiritualia requirunt.

3. Itaque Apostoli, eorumque successores ex Dei ordinatione Regalia officia non exercent, atque adeò rectissimè cum Christo dicunt; Regnum meum non est de hoc mundo. Hinc tamē

men nullâ legitimâ consequentiâ infertur, non posse Christi Vicarios, & Apostolorum successores, Reges, & Principes, præsertim cum jam per characterem baptismalem Ecclesiæ filii facti sunt, ei que subditi, si fidei, ac Religioni perniciem afferunt, monere, compescere, ac mediis congruentibus, & efficacibus impedire, ne potestate temporali abutantur contra Supremi Regis cultum, & obsequium. Nec in hoc Reges, sed Apostolos & Pastores agunt. Unde qui hanc Ecclesiæ potestatem impugnant, æquivocatione colorem suæ sententiæ obducunt, quasi potestas Ecclesiæ ad arcendos ab evertenda Religione Principes sibi per baptismum subjectos, etiam per absolutionem subditorum à juramento fidelitatis, deficientibus aliis remediis, idem esset quod posse Regna sibi adscribere, atque instar Principum ipsorum regnare.

4. Addunt secundo, Illustrissimi Antistites dictum esse à Domino *Reddere quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo* Matth. 22. vers. 21. sed illius oraculi primam partem secunda exponit. Quis enim negat reddenda esse *quæ sunt Cæsaris Cæsari*, dummodo reddantur *quæ sunt Dei Deo*, quorum alterum alteri contrarium non est, licet hominum vitio intervertantur. Verum si Cæsar non solum quæ Dei sunt, Deo non reddat, sed subditos etiam suos à fide solemniter Deo promissa revocet, ac per vim retrahat, nonne poterit qui Dei vice fungitur, nisi aliundè mala graviora timeantur, fidelibus declarare *obediendum Deo magis quam hominibus* juxta oraculum Principis Apostolorum. Act. 5.

5. At, inquit, hinc tantum sequi, non esse parendum Principi aliquid contra Deum præcipienti, non autem propterea in aliis ab ejus obedientia recedendum, cum utrique satisfieri possit; si ut Christianos decet, bonorum, aut etiam vitæ jacturam patiantur, ne vel Deum offendant, vel à Principe desciscant. Laudabile quidem id foret. Sed quotusquisque nunc est, qui tanto Christi amore incensus, tanto rerum temporalium, ac vitæ contemptu præditus sit, ut paupertatis, exilii, ac mortis metu à Dei servitio non deterreatur, cum tot videamus minora mala reformidantes, aut caduca bona sperantes ad Principum, quam ad Dei mandata promptiores. Nonne igitur, ut innumerorum hominum rui-

næ occurreretur, liceret Ecclesiæ, Christiano Principi, pluries monito, contumaci, & incorrecto potestatem nocendi adimere, ac populos ab ejus tyrannide subducere, si hoc sine majorum malorum periculo fieri posset?

6. Profertur 3. caput 13. Epistolæ B. Pauli ad Romanos, *omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, &c.* Sed se ipsemet Apostolus explicat, addens; *Nam Principes non sunt timori boni operis, sed mali, Vis autem non timere potestatem bonum fac; & habebis laudem ex illa: Dei enim Minister est tibi in bonum, &c.* Quid ergo si Principes sint timori boni operis non mali? Si timenda sit potestas bonum facienti? si Diaboli minister sit in malum?

7. Loca Scripturæ sacræ præcipua, quæ sententiæ Illustrissimi Cœtus Parisiensis adversantur, in Doctorum autoritatibus, quas suo loco referemus, continentur. Interim adverto non defuisse scriptores, etiam in Gallia, ut infra videbimus, speciatim cap. 8. §. 5. Quibus sententia illa ita verbo Dei consona non visa sit, ut eam hæreticam censuerint. Unde valde iniquum esset eos, qui ejus sententiæ momenti convicti fuissent, ad contrariam metu pœnarum adigere.

C A P U T IV.

Utrum potestas Regum immediatè à Deo sit.

1. **P**Lurimum probo Doctorum illorum institutum, qui Regibus subditorum reverentiam, & obedientiam conciliare conantur, adductis non solum politicis, & naturalibus, sed etiam Divinis rationibus. Ea enim est hominis ad libertatem propensio, ut nisi omni vinculorum genere se adstrictum sentiat, faciliè datâ occasione jugum excutere tentet. Depravatâ per peccatum naturâ, dum quisque nimium, ac ferè solum se diligit, ubique sibi soli consulit, aliorum parva, vel nulla ratione habita, unde infinitæ nascuntur injuriæ, innumera pullulant dissidia, quibus confunditur, ac perit civilis omnis conjunctio, nisi præstò sit qui, & pro sua

sua sapientia leges præscribat, & pro tradita sibi autoritate illarum executionem urgeat, illarum violationem ulciscatur, ac unicuique quod ejus est conservans, pacem foveat, & confirmet; sed illa ipsa depravatio, quæ hominem ad malum inclinât, frâni est impatiens, nec facîle patitur ab alio se cohiberi. Quamobrem Divinâ simul, & humanâ est autoritate obliganda.

2. Itaque certum est teneri Christianos ex Divino etiam præcepto legitimos Principes colere, debitaque illis obedientiæ, Tributorum, aliaque id generis officia persolvere; indubitatum est etiam Divinam voluntatem ad cujuslibet Principis electionem, sive institutionem intercedere, & corda hominum in electionibus, sive institutionibus quodammodo dirigere: graviterque perduelles, ac inobedientes plectere. Id docent sancti Patres, quorum adducuntur testimonia ad confirmationem autoritatis Regiæ. In eo sensu rectè dicitur potestas Regum in communi, vel etiam cujuslibet Regis à Deo esse.

3. Sed altiùs aliqui Dignitatem Regiam pervehunt, docentes eam æquè à Deo institutam fuisse, ac spiritualem, & singulis Regibus à Deo immediatè conferri. Dissimulanda esset hæc opinio, quantumvis falsa, si ed tantum spectaret, ut populi libentius Principibus subjacerent, debitamque illis fidem religiosius servarent; Licet enim error nunquam ex se bonus sit, neque probandus; utilis tamen ex occasione interdum est, atque tolerandus. Sed qui Regiam autoritatem nimis extollunt, hoc tantum sibi videntur proposuisse, ut Ecclesiasticam Dignitatem tantumdem deprimant, ac Principum Ecclesiastica jura invadentium injustitiam eo prætextu excusent, quod, ut inquit Petrus de Marca lib. 2. cap. 1. §. 1. *Perinde in Reges singulos, ac in Episcopos auctoritas à Deo immediatè derivatur. Perfectam inter illos æqualitatem tribus primis §§. hujus capituli adstruere nititur: Primus sic incipit: E collatione duarum potestatum egregiè conficitur Regiam æquè à Deo institutam fuisse ac spiritualem, & solidam humanarum rerum administrationem illi demandatam. Et infra; Certum, & constantissimum esse debet apud pios, & devotos Regum cultores unicuique Regum potestatem Regiam immediatè à Divino numine conferri.*

4. Hæc si seorsim considerentur, falsa quidem sunt, sed neminem lædere videntur. At verò si conferas quæcunque Autor in illo opere, aliique Gallicani Scriptores in suis libris, Principibus in Ecclesiam permittunt, ratione protectionis, tuitionis, seu custodiæ Canonum, quam asserunt Regibus à Deo commissam, comperies ex ipsorum mente in multis paulò minorem Pontificali, in aliquibus æqualem, & in nonnullis etiam maiorem esse, & quidem à Deo datam laicis viris, circa res Ecclesiasticas potestatem. Itaque prætermitti omninò non potuit quæstio, ex cujus neglectu tandem populo persuaderetur, quæcunque à laicis patitur Ecclesia, non injurias esse, sed jura Divinitus tradita.

5. Audi Renatum Choppinum de Sacra Politia lib. 1. tit. 7. §. 9. expressis verbis tribuentem Regibus autoritatem in res Ecclesiasticas, ex quodam jure Divino, Numinis afflatu, ac sacrâ quâdam unctione; *Hoc certè litterarum monumentis proditum legimus Regium nomen in terris haud quaquam ortum fuisse, sed Calitius à Diis emissum, Regesque ipsos ita institutos, qui Numine afflati, & sacro delibuti oleo, Divinum quid præferrent, penes quos etiam sacrorum potestas foret Autore Eusebio Historia Eccles. volum. 1. Exin Gallicus Orator Ægidius Romanus libris editis asseruit Sacrorum Beneficiorum erogationem ad Reges, ac Casares pertinere Philippi IV. Regis temporibus. Quid ampliùs dixisset de Episcopo, qui Spiritum sanctum accipit, dum ex Institutione Christi per impositionem manuum Presbyterii, per sacram unctionem, aliosque mysticos ritus consecratur ad gubernandam Ecclesiam?*

6. Ut aliquid à Deo immediatè esse dicatur, alterutrum ex his duobus requiritur, ut scilicet potestas, quæ conferatur non possit ab alio dari, quàm à Deo; vel, etiam si ab alio concedi posset, Deus ipse solus de facto velit elargiri. Alium modum non video, nisi quis de verbis contendere, non de rebus quærat disputare. Sacerdotum potestas ad conficiendum in Sacrificio Missæ Corpus Christi, vel ad dimittenda peccata, non potest ad alium quàm ad Deum immediatè referri; quamvis accipiatur per impositionem manû Episcopi: Quia nemo potest peccata dimittere, vel Corpus Christi conficere, nisi solus Deus tanquam causa principalis, & ejus Ministri tanquam causæ instrumentales, & minus principales. Ma-
jùs

jus autem est illa efficiendi potestatem communicare, quam illa per se efficere. Potest verò quilibet homo liber, Principis regimini sese subicere, ad ei parendum sese adstringere, fidem spondere, denique ad omnia illa officia obligare, quæ Principes à subditis exigunt. Undè nihil opus est ad Divinam omnipotentiam recurrere pro rebus illis, quæ ab hominibus præstari possunt, & quæ saltem ex parte quotidie præstantur.

7. Solum igitur, si non expectato hominum consensu, atque sine ulla illorum opera, Deus ipsis Regem præponeret, iste à Deo immediatè suam potestatem haberet. Id aliqui Doctores de Saule, & de Davide opinantur, quamvis negantibus aliis; sed nemo ita constitutos in Gallia Reges somniavit.

8. Mutationes, quæ in Principatu Gallicano contigerunt, satis indicant illum non esse immediatè à Deo, sed à populorum consensu. Quæ enim ratio Divina postulabat, ut modò à Clodovei familia, modò à familia Pippini, denique ab Hugonis Capeti posteris regeretur. Ut primò Reges per electionem, alii per successionem Regnum adipiscerentur, ut principio admitterentur etiam illegitimi, deindè tantum legitimi, iique masculi?

9. Maneat igitur potestatem Regum à Deo esse, illisque ex Divino præcepto parendum: non tamen illorum potestatem æquè ac Ecclesiasticam immediatè à Deo conferri. Utrumque probatur ex iis autoritatibus, quæ à Domino Marca proferuntur, vel citantur, & ex aliis, quas poterat adducere. Cum enim B. Augustinus lib. 5. de Civit. Dei cap. 21. ait. *Qui Augusto, ipse & Neroni: Qui Vespasianis, vel Patri, vel filio suavissimis Imperatoribus, ipse & Domitiam crudelissimo (Regnum dedit.) Et Tertullianus Apolog. cap. 30. Inde Imperator unde & homo antequam Imperator; Inde potestas illi, unde & spiritus. Et S. Irenæus lib. 5. adversus hæreses cap. 24. cujus jussu homines nascuntur, hujus jussu & Reges constituuntur: Et S. Epiphanius hæresi 40. Videsne ut hæc mundi potestas à Deo stabilita sit, gladiū, jus obtineat? Neque verò id aliunde quam à Deo ad vindicandum accipit. Hi inquam, Patres nihil aliud intendunt, quam Principatum non a Diabolo, seu à falsis Diis, ut volebant ii, quos contra disputabant, sed à Deo*
vero

vero dari. Utrum autem immediatè vel per populi electionem, aut consensum, non definiunt, ut patet Textus integros legentibus. Tertulliani consilium est ostendere falsos Deos pro Imperatoribus non esse orandos, sed verum Deum: S. Augustini, non à falsis Diis, sed à providentia Divina Imperia distribui; S. Irænæus hoc argumentum tractat, de Diaboli perpetuo mendacio, potestatibus, quibus nos parere oportet, atque Imperiis terrenis quatenus à Deo, non à Diabolo constituantur. S. Epiphanius Hæreticos Archonticos impugnat, Principem Sabaoth septimo in orbe collocantes, tyrannidem ibi exercentem, blasphemantes Deum, ac dominationem ejus spernentes.

10. S. Isidorus Pelusiotes Epist. 216. *Potestatem*, inquit, *hoc est Imperium*, & *Regnum à Deo formatum*, atque institutum esse profitendum est, ut ne ornatus in statum inornatum degeneret. Verum (quod etiam de supracitatis, & aliis dici posset) hoc ad Divinam providentiam referendum est, quæ Principatum quidem approbat, & confirmat, vultque Principibus legitimis etiam discolis obtemperari; Non tamen singulis potestatem aliquam supernaturalem, quemadmodum Sacerdotibus Deus infundit, imò aliquos Principes, impios scilicet regnare permittit, quamvis non approbet, ut subjungit idem S. Isidorus; *Quod si quis impius, aut sacrilegus in illud irruerit, haud quaquam scilicet hunc à Deo creatum, ac designatum esse dicimus, verum permissum esse.* Quod de tyrannico usurpatore tantum non intelligit. Prosequitur enim; *Quo nimirum aut Pharaonis in modum improbitatem omnem suam evomat, atque ita extremo supplicio excrucietur, aut eos, qui crudelitate opus habent, ad meliorem mentem revocet, quemadmodum Rex Babylonis Judæos.*

11. Idem clariùs explicat S. Joannes Chrysost. homil. 23. in Epist. ad Romanos in hæc verba; *Non est potestas nisi à Deo*, quæ sic interpretatur; *Quid dicis? Omnis ergo Princeps à Deo constitutus est?* *Istud*, inquit, *non dico.* Nec enim de quovis Principe mihi sermo nunc est, sed de ipsa re. *Quod enim Principatus sunt, quodque hi quidem imperant, illi verò subjecti sunt, quodque non simpliciter, ac temerè cuncta feruntur, nec fluctuum instar populi huc, atque illuc circumaguntur, Divinæ sapientiæ opus esse dico.* Propterea non dicit; *Non enim Princeps est, nisi à Deo,* SED DE RE IPSA DISSERIT, dicens, *non enim potestas est nisi à Deo.* Quid potest his verbis luculentiùs desiderari?

12. Au-

12. Autoritatem Justiniani (qua toties utitur D. de Marca, cum deprimenda est Ecclesiastica jurisdictio, & Principum voluntati subjicienda) hic repudiat, quasi B. Pauli, & aliis Divinarum Scripturarum oraculis contrariam, quibuscum si pugnaret, ab omnibus sanè Christianis esset rejicienda. Sed quis sibi persuadeat Justinianum adeo tractandarum rerum Divinarum, & Ecclesiasticarum cupidum, & gloriæ avidum, rem Imperiali Dignitati tantum splendorem conferentem ignorasse? Qui tam sapè Episcopum agebat, nescisset suam autoritatem æquè ac Sacerdotalem à Deo immediate profectam? Novit certè Justinianus potestatem Regiam à Deo esse; sed in eo, quem diximus, sensu. Ait ille ff. de orig. jur. l. 2. §. 9. *Quia difficile plebs convenire cœpit, populus certè multo difficilior, in tanta turba hominum: necessitas ipsa curam Republicæ ad Senatum deduxit.* §. 11. *novissime sicut ad pauciores juris constituendi viâ transisse, ipsa rebus dictantibus, videbatur: per partes evenit, ut necesse esset Republicæ per unum consuli.* Nam Senatus non perinde omnes Provincias gerere poterat. Igitur constituta Principi datum est ei jus, ut quod constitueret, ratum esset. Item ff. de constit. Princ. l. 1. *Quod Principi placuit legis habet vigorem, utpote cum lege Regia, quæ de Imperio ejus lata est, POPVLVS, EI, ET IN EVM OMNE SVVM IMPERIVM, ET POTESTATEM CONTVLERIT.* Oritur ergo immediate à populi consensu autoritas Regia: sed à Deo tanquam à primo fonte proficiscitur, ab eo consensus hominum confirmatur, ab eo Regum contemptus vindicatur, idque Justinianum non latuit, ut significant ejus verba nov. 6. *Maxima quidem in hominibus sunt dona, à supernâ collata clementiâ, Sacerdotium, & Imperium; & illud quidem Divinis ministrans, hoc autem humanis præstans, ac diligentiam exhibens; ex uno eademque principis utraque procedentia, humanam evolvant vitam.*

13. Rejictâ Justiniani autoritate, non miror Aristotelis non haberi rationem; Illud tantum miror, quod addit Dominus de Marca loc. cit. §. 2. quod de Regibus opinione Aristotelis officina constata magno studio etiam à Christianis arrepta sunt. Siquidem, ut ille vult, erant sacris Scripturis contrariæ; quomodo potuerunt magno studio à Christianis arripi? An Christiani minus Spiritus sancti, quàm Aristotelis autoritati tribuunt? Docent communiter Patres nullam gentem sincerius Reges

Y

cole-

170 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
colere, eorumque mandata, Divinæ legi non repugnantia,
fidelius exequi, quàm Christianum populum: Quomodo
ergo arriperent opiniones non minus legi Divinæ, quàm
Principum potestati infensas? Sed illa Divinæ Scripturæ testi-
monia non aliud suadent, quàm à Divina providentia consti-
tuiti Principes; Divinæ ordinationi resistere, qui eis resistit;
eumque sibi damnationem acquirere, qui iustis eorum man-
datis non obtemperet. Hæc Christiani omnes fatentur: *Re-
giam potestatem æquè à Deo institutam fuisse ac spiritualem; & perinde in
Reges singulos, ac in Episcopos auctoritatem à Deo immediatè derivari, nec
sacræ Scripturæ docent, nec Christiani rerum Theologica-
rum periti credunt.*

14. Sed, ne in re tam aperta tempus teramus, id unum
ab eis peto, qui docent potestatem Regiam æquè à Deo insti-
tutam fuisse ac spiritualem, & unicuique Regum potestatem
Regiam immediatè à Divino numine conferri, quodnam sit
Sacramentum, quo potestas illa traditur, ubi, à quo, quan-
do, & quomodo institutum?

C A P U T V.

*An Patrum traditioni consona sit doctrina Præfulum
Gallicanorum, Reges Ecclesiasticæ potestati in tempo-
ralibus omnino subducentium, ac primò de Patribus in
Conciliis sedentibus?*

1. **P**atres appellantur, vel Episcopi in Conciliis congrega-
ti, vel ii, quos propter eximiam doctrinam Ecclesia
tanquam fidelium parentes in Christo agnoscit, sive Episco-
pali dignitate fuerint insigniti, sive non fuerint. Utrosque
audiamus, ac primùm in Conciliis sedentes.

2. In Concilio Romano tertio sub Gregorio VII. anno
1076. sententia depositionis contra Henricum IV. Germa-
niæ Regem pronunciata fuit, atque ejus subditi à juramen-
to fidelitatis absoluti, rursusque in Concilio Romano septi-
mo anno 1080. depositio, & absolutio confirmatæ sunt. So-
lent Galli objicere tentatum id fuisse à Gregorio VII. nimis
au-

audacter, verum secus suadent tanti Pontificis pietas, ac in revocando ad meliorem frugem Henrico diligentia; ab aliis tamen Conciliis petenda sunt exempla, quorum aliqua irrefragabilis sunt autoritatis.

3. Concilium Lateranense sub Alexandro III. anno 1168. Fridericum primum Imperatorem excommunicavit, ejusque subditos à fidelitatis juramento absolvit. Quæ legitimè præstita fuisse agnovit Fridericus, quandoquidem Pontifici se humiliter subjiiciens sententiam revocari exoravit.

4. Concilium generale etiam Lateranense sub eodem Alexandro III. cui plurimi Gallicani Præsules interfuerunt, can. ult. hanc pœnam decernit in Dominos certum quoddam prædonum genus foventes; *Relaxatos autem se noverint a debito fidelitatis, & hominū, ac tutius obsequii, donec in tanta iniquitate permanserint (Domini) quatenus illis aliquo pacto tenentur annexi: In ipsos autem prædones; confiscetur eorum bona, & liberum sit Principibus hujusmodi homines subijcere servituti.*

5. Concilium Lateranense anno 1215. quod, ut notat Illustrissimus Cardinalis de Perron, Jure universalissimum dicitur, quippe cui præter Summum Pontificem, & Patriarchas Constantinopolitanum, & Hierosolymitanum interfuerint Patriarcharum Alexandrini & Antiocheni Legati, septuaginta Archiepiscopi, 412. Episcopi, & plusquam 800. alii Prælati, nec non omnes Reges, & Monarchæ Christiani per se, vel per Legatos, scilicet Imperator Orientis, Imperator Occidentis, Rex Hierosolymorum, Rex Galliæ, Rex Angliæ, Rex Aragoniæ, &c. cap. 3. sic statuit; *Si vero Dominus temporalis requisitus, vel monitus ab Ecclesia, terram suam purgare neglexerit ab hac heretica fœditate, per METROPOLITANUM, ET CÆTEROS COMPROVINCIALES EPISCOPOS EXCOMMUNICATIONIS VINCULO INNODETUR, & si satisfacere contempserit infra annum, significetur hoc Summo Pontifici; ut ex tunc ipse VASSALLOS AB EIVS FIDELITATE DENUNCIET ABSOLVTOS, ET TERRAM EXPONAT CATHOLICIS OCCUPANDAM, qui eam exterminatis hæreticis sine ulla contradictione possideant, &c.*

6. In hoc Concilio plenè concessum fuit Comiti Montfortis dominium Tolosæ, aliorumque locorum Comitatus Tolosani, in pœnam favoris à Comite Tolosano hæresi

Albigensium præstiti; quæ concessio paulò ante decreta fuerat à Concilio apud Montempeffulanum habito, & confirmata à Summo Pontifice usque ad tempus Concilii generalis proximè congregandi dumtaxat. Rem narrat Petrus Vallis-Sarnensis Monachus in historia Albigensium, & alii. Decretum Concilii refert Lucas Dacherius spicileg. tom. 7. in quo maximè notanda sunt verba ista; *Sacro consulto Concilio ita duximus providendum: ut Raymundus Tolosanus Comes, qui culpabilis repertus est in utroque, nec unquam sub ejus regimine terra possit in fidei statu servari, sicut à longo tempore certis indiciis est compertum, AB EIVS DOMINIO, quod utique grave gessit, PERPETVO SIT EXCLUSVS.*

7. Innocentius IV. in Concilio Lugdunensi anno 1245. sententiam depositionis decrevit in Fridericum II. & absolutionem subditorum à juramento fidelitatis: *Memoratum Principem, qui se Imperio, & Regnis, omniq; honore ac dignitate reddidit tam indignum, quiq; propter suis indignitates, à Deo, ne regnet, vel imperet, est abjectus, suis ligatum peccatis, & abjectum, omniq; honore, & dignitate privatum à Domino ostendimus, denunciamus, ac nihilominus SENTENTIANDO PRIVAMVS: Omnes, qui ei juramento FIDELITATIS TENENTVR ADSTRACTI, A IVRAMENTO HVIVSMODI PERPETVO ABSOLVENTES autoritate Apostolica firmiter inhibendo, ne quisquam de cetero sibi tanquam Imperatori, vel Regi pareat, vel intendat.*

8. Concilium Constantiense, quod à Comitibus Cleri Gallicani in secunda propositione laudatur, & in Gallia maximi fit sess. 17. hanc pœnam decrevit in eos, qui Sigismundo Regi Romanorum, & Hungariæ in Aragoniam proficiscenti aliquam inferrent injuriam; *Quicumque cujuscunque status, aut conditionis existat, etiamsi REGALIS, Cardinalatus, Patriarchatus, Archiepiscopatus, Episcopatus, Ducatus, Principatus, Comitatus, Marchionatus, seu alterius cujuscunque dignitatis, seu status Ecclesiastici, vel secularis existat, qui Serenissimum, & Christianissimum Principem Dominum Sigismundum Romanorum, & Hungariæ, &c. impediverit, ET OMNI HONORE, ET DIGNITATE, OFFICIO, BENEFICIO ECCLESIASTICO, VEL SÆCVLARI, SIT IPSO FACTO PRIVATVS.* Et in sententia contra Benedictum XIII. quæ habetur sess. 37. *Omnibus, & singulis Christi fidelibus inhibet sub pœna fautoria schismatis, & heresis, atque privationis omnium Beneficiorum, dignitatum, & honorum Ecclesiasticorum, & mundanorum, & aliis penis Juris, etiamsi Episcopalis, &*

& Patriarchalis, Cardinalatus, REGALIS sit dignitatis, aut Imperialis, quibus, si contra hanc inhibitionem fuerint, sint auctoritate huius decreti ac sententiarum ipso facto privati, & alias iuris incurrant poenas, ne eidem Petro de Luna schismatico, & haeretico incorrigibili, merito declarato, & deposito tanquam Papa obediant, pareant, vel intendant, aut cum quovis modo contra promissa sustineant, vel receperint, sibi, praesens auxilium, consilium, vel favorem.

9. Hanc sententiam cum poenis adiectis renovavit, & confirmavit Concilium Senense anno 1423. Inhibitionem factam omnibus singulis Christi fidelibus sub poenis sententiarum haereticis, & schismaticis, ac privationis omnium Beneficiorum, dignitatum, & honorum Ecclesiasticorum, ac mundanorum, & alias poenis iuris intelligenda, ut dicta Senensis praefati Concilii, capite tertium tenorem hic haberi videt pro expresso, latius continetur, ration, & gratiam habens ipsius executionem, continuationem, continuationem, deventum, statum, & declarat omnes, & singulos ipsi obnoxii dicti Petri de Luna continuantes, seu perseverantes in obstinate, vel obsequia erroris, & schismatis eisdem Petro sic (ut praemittitur) obnoxii, vel ius aliquod ab eo in eas directe vel per indirectum derivasse, aut derivari potuisse pretendentes, seu in vice eius succedentes, omnique receptatores, defensores, & fautores, cuiusvisque status, praeminentia, vel conditionis existant, etiam Pontificati, Cardinalatus, Imperiali, vel REGALI, aut alia quavis antiqua Ecclesiastica vel seculari praesuleant dignitate, ... fore obnoxios, & legatos poenis, & censuris in dicta sententia contentis.

10. Constantiense, & Senense secutum est Basileense, quod pratermitterem, quia Illustrissimi Antistites Gallicani ejus auctoritate non utentes ad confirmandam secundam propositionem, licet Constantiensis Decreta, quae citant, semel atque iterum renovasset, videantur fateri eam ad minus esse dubiam; nisi scirem quampluribus Gallis secus videri, ac Basileense Concilium maximo in honore tanquam legitimum, & generale ab eis haberi: Concilium igitur Basileense in salvo conducto dato in Congregatione generali die 18. Julii anno 1432. Legatis Pontificiis, sic loquitur; Exhortatur omnes, & singulos Christi fideles cuiusvisque dignitatis, status, gradus, aut praeminentia existant spiritualis, & temporalis, etiam REGALI, Ducali, Archiepiscopali, Episcopali, vel alia quavis praesuleant dignitate, Universitates, & Communitates, ceteroque, quibus praesentes litterae exhibita fuerint, eique in virtute sanctae obedienciae mandat, ut si per eorum dominia, terras, Territoria, Civitates, Oppida, Castra, Status, Villas, Castellum, aut alia

loca vos, & quemlibet vestrum transire contingat sub pœnis, sententiis, & censuris tam in Constantiensi, & Senensi, quam hujus sanctæ Synodi sacris decretis contentis, & fulminatis districtè injungendo, quatenus vos, & vestrum quemlibet cum Comitibus hujusmodi securos, liberos, & tutos cum rebus, & bonis vestris universis, ire, stare, & redire sine molestia, & impedimento permittant, de securitate, & conductu a nobis requisiti, quoties opus fuerit, favorabiliter providendo. Patet igitur Episcopos Galliæ, qui magno in numero aderant in Concilio Basileensi, magnæque ibi auctoritate pollebant, aliter quam modernos sensitisse de potestate Ecclesiæ in Principes.

11. Concilium Tridentinum sess. 25. de reform. c. 19. privatos declarat dominio Civitatis, Castri, aut loci, ea concedentes ad Monomachiam, & si feudalia sint, directis Dominis acquisita decernit. IMPERATOR, REGES, DUCES, PRINCIPES, Marchiones, Comites, & quocumque alio nomine Domini temporales, qui locum ad Monomachiam in Terris suis inter Christianos concesserint, eo ipso sint excommunicati, ac jurisdictione, & dominio Civitatis, Castri, aut loci, in quo, vel apud quem duellum fieri permiserint, quod ab Ecclesia obtinent, privati intelligantur; Et si feudalia sint, directis Dominis statim acquirantur. In ipsos autem decertantes profert omnium bonorum proscriptionem. Qui verò pugnam commiserint, & qui eorum patrini vocantur, excommunicationis, ac omnium bonorum suorum proscriptionis, ac perpetuæ infamiae pœnam incurrant, & ut homicide juxta sacros Canones puniri debeant, &c. Vide Duvallium 2. 2. q. 17. Respondebitur fortasse Concilium Tridentinum non esse receptum in Gallia, sed de illa receptione tractabimus alibi. Satis hic est, ut notemus Concilii œcumenici sententiam ad minus Comitiorum Cleri Gallicani declarationi esse anteponendam.

12. Sed quæ opponetur responsio & Concilii Constantiensis in Gallia recepti tanquam generalis, & aliorum Conciliorum ubique receptorum, ut indubitatè œcumenicorum auctoritati? Mirum est quomodo doctrinam, tot, tamque augustorum Cætuum sententiæ adversam, Illustrissimi Præsules Parisiis congregati declarare ausi sint publicæ tranquillitati necessariam, nec minus Ecclesiæ, quàm Imperio utilem, ut verbo Dei, Patrum traditioni, & Sanctorum exemplis consonam omnino retinendam.

13. Hæc ex Conciliis sufficiant. Audiamus jam Patres, Episcopos, aliosque Doctores seorsim loquentes.

C A-

CAPUT VI.

An doctrina in prædicta propositione Cleri Gallicani contenta, sit consona menti S. Gregorii Magni?

1. S Anctus Gregorius Magnus lib. 11. Epist. 10. concessis privilegiis Xenodochio à Brunichilda Regina, & Theodoro ipsius nepote Rege constructo subjungit; *si quis verd REGVM, Sacerdotum, Judicum, personarumque secularium hanc Constitutionis nostræ paginam agnoscens contra eam venire tentaverit, POTESTATIS, HONORISQUE SVI DIGNITATE CAREAT.* Quæ clausula continetur etiam in duabus Epistolis sequentibus.

2. Hujus autoritatis vim cum alias eludere non posset Joannes Launoius, tres illas Epistolas suppositas, aut saltem interpolatas ostendere conatus est Epist. par. 7. Epist. 1. & 6. sed cum ab undecim ferè sæculis nemo in dubium eas revocaverit, nec solum à Gregorio VII. allegata fuerit prima earum, sed etiam omnes à pluribus Gallicanorum monumentorum collectoribus exscriptæ, ut ab Andrea Duchesne Histor. Francor. tom. 1. & à Patre Jacobo Sirmondo Concil. Gall. tom. 1. & ab innumeris illius Nationis scriptoribus citatæ, nisi argumenta proferat meridianâ, ut ita dicam, luce clariora, non videtur audiendus. Quæ sint igitur ejus fundamenta videamus, & primò in Epist. 6. ubi ex professo illas impugnat.

3. Primum petit ex eo quod Gregorius in concedendis similibus privilegiis, similem pœnam non adjecerit, ut probat adductis octo Epistolarum fragmentis. Secundò ex eo quod contra simoniam agens à simili etiam pœnâ inferendâ abstinuerit, idque probat quindecim aliarum Epistolarum locis. Tertium ex eo quod subsequentes Pontifices, scilicet Nicolaus I. & Joannes VIII. qui similem clausulam longè post illa tempora primi usurpare cœperunt, Regum mentionem non fecerint; sed Nicolaus Ecclesiasticarum tantum personarum; Joannes Sacerdotum, Judicum, &c. At certè argumenta illa negativa, veritatem prædictæ autoritatis concutere nequeunt; cum multis

176 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
 multis de causis contingere potuerit, ut S. Gregorius hæc
 privilegia intentatâ speciali pænâ communienda duceret. Plu-
 rimas invenisset Launoius ejusmodi causas, si prædictæ E-
 pistolæ consilio suo favissent, & quidem verisimiliores, quàm
 rationes, quibus illas impugnat. Illustrissimus Petrus de
 Marca Principum dignitatis vindex, non minus studio-
 sus, quàm Launoius, Regiæ autoritati satis esse putavit,
*si ea privilegia, de quibus agitur, ad petitionem Brunichilde Regi-
 nae, & Theoderici Regis indulta dicerentur; de Concord. lib. 3.
 cap. ult. n. 4.* Hanc certè petitionem innuunt ipsæmet Episto-
 læ impetitæ, sed apertissimè docent duæ, quæ istas ante-
 cedunt, in quarum prima, quæ est octava libri 11. ad Bru-
 nichildam Reginam sic scribit S. Gregorius; *Privilegia locis ip-
 sis pro quiete, & munitione illic degentium, sicut voluistis, indulgimus.* Et
 infra. *Nos itaque pro munitione locorum, de quibus Excellentia vestra scrip-
 sit, omnia, sicut voluit, sancire studuimus.* Et in Epist. 9. quæ est ad
 Theodoricum Regem; *Omnia, quæ Excellentia vestra voluit citius, ac
 libenter implevinus.*

4. Sed cum duæ istæ Epistolæ tres alias confirmet, cur
 eas etiam Launoius falsas, & interpolatas non dixit, & septi-
 mam etiam ejusdem libri, cujus argumentum idem est, quod
 unius articuli Epistolæ prædictæ ad Brunichildem? Fortasse
 quia clausulam suprà relatum expressè non referunt. At il-
 lam multùm verisimilem efficiunt; cum quod illa clarè
 distinctèque exprimit, istæ in genere significant. Nec sine
 causa bis in una Epistola dixit S. Gregorius se rem fecisse,
 sicut Regina voluerat, qua repetitione indicare videtur, se
 rem concessisse valdè peculiarem.

5. Sed cum plurium sæculorum possessio Epistolis suffra-
 getur, quas Launoius falsitatis, aut interpolationis suspectas
 efficere nititur, non nostrum est illarum veritatem proba-
 re, sed accusationem repellere. Veniamus igitur ad alia Lau-
 noi argumenta. Ridiculum certè illud est, quod tamen ip-
 se pluries admovet in hac Epistola 6. & in 1. & meminit
 etiam in ultima ejusdem partis septimæ; nimirum, si hæc clau-
 sula vera esset, S. Gregorium hæreticum fore, siquidem, in-
 quit in hac Epistola 6. *Reges, qui non nihil Xenodochio malè ablatum,
 æsses puta duos, non restituerint, deponit, & Ecclesiasticâ communione pri-*
 vat:

vat: Pœna duplex est, eaque omnium gravissima, qua levi, ut apparet, culpa interrogatur, alioquin indissimulabili veritate satendum est, S. Gregorium credidisse pares esse culpas omnes; cum Regibus, qui Decalogum violassent totum, pœna gravior non imponeretur. Quo pacto hic Pontifex in Joviniani, & Stoicorum hæresim incurrisset. Deus bone! Quot habuit hæreticos non solum Romana Ecclesia, sed & Gallia ipsa, si in hæresim incurrerunt quicumque Antistites pœnam omnium maximam, excommunicationem scilicet decreverunt in eos, qui res ad loca sacra pertinentes, aut usurparent, aut retinerent injuste. Quot enim edita sunt à Conciliis, quot à summis Pontificibus, Decreta contra hujusmodi sacrilegium? Videri possunt apud Canonum Collectores v. g. apud Antonium Augustinum in Juris Pontificii veteris epitome lib. 6. tit. 9. & lib. 15. tit. 30. 31. 32. 33. & 34.

6. Denique ex comparatione Gregorii VII. Henricum ab Imperio deponentis, & excommunicantis, cum Gregorio I. simili pœna plectentis Reges, Sacerdotes, & Judices privilegia supradicta violantes, infert Gregorium I. quem ut mitissimum laudat septimus, immitissimum futurum fuisse, si pro privilegiorum illorum violatione, quæ sine dubio minus crimen fuisset quam ea, de quibus reus dicebatur Henricus, æqualem pœnam irrogasset; quasi verò flagitia omnia, quibus per leges civiles indicta est pœna mortis, aut per Canones censura excommunicationis, æqualia sint; ac inter hæreticos Joviniani, & Stoicorum sectatores censendi sint omnes Ecclesiæ Pastores, si pœna excommunicationis afficiant crimina diversæ speciei, seu inæqualis malitiæ. Ergone, cum in eodem peccati genere alius alio gravius peccet, pro conditione personæ, cognitionis modo, & aliis, quæ concurrunt, ille tantum qui omnium gravissimè peccabit, erit excommunicandus, ne fortè æqualitas pœnæ Judicem arguat injustitiæ, si pro inæquali culpa æqualem pœnam imponat, aut hæresis Joviniani, & Stoicorum suspectum reddat, si peccata verè inæqualia, esse arbitretur æqualia. Accedit, quod pœna declarata, & executioni demandata ob crimen jam admissum, qualis fuit illata Henrico à Gregorio VII. major censenda est, quàm quæ alicui prohibitioni adjungitur adversus eum, qui agnoscens contra eam venire tentaverit, ut loquitur Gregorius I.

Z

7. Præ-

7. Præter illa argumenta quædam alia jam protulerat Epist. 1. ejusdem partis 7. quorum unum est *eadem trium Epistolarum contextio*, quæ falsitatis nota est; sed quid mirum, si tria ejusdem omninò generis privilegia, eodem tempore ab iisdem personis petita, eodem tempore concessa, iisdemque omnibus circumstantiis, eadem formâ exprimantur; variatis tamen iis, quæ ad personas, ad quas dirigebantur, spectabant.

8. Sequitur argumentum negativum, sumptum à silentio Joannis Diaconi vitæ S. Gregorii scriptoris, qui rem Gregorio, & Sedis Apostolicæ rationibus conducentem quamplurimum non prætermisisset, si in Epistolis ejus extitisset. Debile ubique argumentum negativum, sed hic maximè; Cum Joannes ipse in præfatione sui operis delectaret se multa, etiam memoratu digna, brevitatis causa prætermisisset; *Quamquam*, inquit, *multa, & varia memoratu digna studio brevitatis omiserim, nihil memini me posuisse, quod scriptorum veterum auctoritate defendi nequeat.* An suspectæ habebuntur argumento Launoi S. Gregorii Epistolæ de rebus magni momenti tractantes, quotquot à Joanne Diacono prætermisæ fuerint?

9. Aliud argumentum mutuatur ab Epistola Petri Damiani ad Alexandrum II. quæ est 12. libri primi; Verùm ibi Petrus non conqueritur de usu censurarum, sed de frequenti nimis ac indiscreto; *Cunctis ferè Decretalibus paginis*, inquit, *anathemâ subjungitur.* Quare optimè notat S. Gregorium hunc morem in suis non observasse Decretis; Tam enim aberat à *cunctis ferè Decretalibus paginis anathemate subjungendo*; ut Launoius privilegia, de quibus est quæstio, ex eo etiam capite impugnet, quod pœna excommunicationis illis adjecta fuerit, quâ in similibus privilegiis, aut contra simoniam uti non solebat S. Gregorius. Quamvis hic petitio Regis, ac Reginæ fundatorum, vim illius consequentiæ, aliàs illegitimæ, elidat.

10. Rationem illam, de qua sibi tantum applaudere Launoius videtur, nimirum Pontifices futuros hæreticos, si pro levibus criminibus graves pœnas constituissent, quia cum Joviniano, ac cum Stoicis (quanquam hæresis de Stoicis improprie dicitur) peccata æqualia esse suppôsuisent, à Petro Damiani sine dubio mutuatus est; sed ineptè, ac in sensu ab ejus Autoris mente valde alieno adhibuit. Rectè quidem
Petrus

Petrus Damiani de indiscreto, ac frequentissimo usu anathematis conquerebatur his verbis; *Cunctis fere Decretalibus paginis anathema subjungitur . . . . . quam sit salutis immane periculum, & infinitè patens vorago latentium, ac perniciēs animarum, Clementia vestra pietas non ignorat. Dicimur enim quisquis hæc, vel illa non fecerit, sive certè quisquis hoc quod superius statutum est, irritum duxerit, vel in aliquo violaverit, anathema sit.* Et aptè deinde addidit; *Nam enim secundum Stoicos omnia peccata sunt paria, atque ideo indifferenti sunt ultione plerenda.* Non infert cum Launoio, vir aliàs satis austerus, hæreticos esse censendos, qui pœnas æquales pro omnibus peccatis indiscriminatim imponerent, sed monet, cum omnia peccata paria non sint, pro omnibus anathema, maximam omnium pœnarum, non esse passim infligendum.

11. Accedit quod Launoius, ut prædictæ rationi aliquem obducatur colorem verbis S. Gregorii ridiculam affingit sententiam, quasi, dum vetatur usurpatio, aut injusta detentio bonorum ad pia loca, de quibus est sermo, pertinentium, sensus sit, cum, qui rem modicam, puta, inquit Launoius Epist. 6. asses duos, Epist. 1. asses quindecim, usurpaverit, aut detinuerit, pœnas gravissimas illic appositas incursum sit. Pari ratione in ridiculum sensum deflectentur omnes Conciliorum Canones, prohibentes sub pœna excommunicationis sacrilegam bonorum Ecclesiasticorum usurpationem. Quot enim reperies, qui taxaverint pretium rerum subtractarum ad incurrendam excommunicationem necessarium? Ex gravitate pœnæ Doctores inferunt, non sufficere, ad eam contrahendam, materiam aded levem, non autem arguunt cum Launoio pœnam injustam esse, vel Legislatores hæreticos.

12. Aliud argumentum trahit ex inscriptione Epistolarum 10. & 12. quia in illa Senator, in ista Lupo Presbyteri & Abbates nuncupantur, cum tamen S. Gregorius lib. 3. epist. 11. Presbyteros Monasteriis præfici vetet, fatetur quidem tacitè Launoius S. Augustinum, & quosdam alios Patres aliud observari voluisse, atque aliud etiam in Ecclesia post S. Gregorium observatum fuisse; sed cum de S. Gregorio agatur ejus solius praxim vult hic esse attendendam. At nonne præstaret, S. Gregorium cum S. Augustino, & aliis Patribus, ac cum Ecclesiæ usu mox subsecuto concordare?

Res non erit admodum difficilis; satis enim est, ut ad S. Gregorii verba mediocris adhibeatur attentio. Non enim præcipit ut qui Presbyter est ordinatus, sive antequam Religionem ingrederetur, sive in Religione ipsa, Ordinum exercitio spoliatur, statim ut Abbas fiet; sed prohibet, ne qui alicujus Ecclesiæ servitio addictus est, Monachis præficiatur, nisi dimissâ Ecclesiâ suâ transeat ad Religionem; quod nimirum utrique officio satis esse non possit. Hæc sunt ejus verba istuc pertinentia (nam quæ his præmittit Launoius, ac cum istis etiam punctuatione conjungit, ex qua conjunctione sensus obscuratur, non ita tamen ut adhuc satis clarè non perspiciatur, ad aliud pertinent) Presbyteros, Diaconos, ceterosq; cujuslibet Ordinis Clericos, qui in Ecclesiis quoquo modo militant, Abbates per Monasteria esse non permittas; sed aut admisâ Clericatus militiâ Monasticis non provehantur Ordinibus, aut si in Abbatis loco permanere decreverunt, Clericatus nullatenus permittantur habere militiam; satis enim incongruum est, si cum unum ex his pro sui magnitudine diligenter, qui non possit explere, ad utrumque judicetur idoneus; sicq; invicem & Ecclesiasticus ordo vita Monastica, & Ecclesiasticis utilitatibus regula Monachatus impediatur. Verba illa, qui in Ecclesiis quoquo modo militant. . . . . admisâ Clericatus militiâ. . . . . Clericatus nullatenus permittantur habere militiam, mentem S. Gregorii significant, nempe nolle illum, ut qui alicujus Ecclesiæ servitio tanquam Clerici mancipati sunt, Monasterio præsent. Sed hunc S. Doctoris sensum manifestè pandit ratio, quam affert; Cum unum ex his pro sui magnitudine diligenter non possit explere, &c. Quæ ratio nihil valet ad probandum, cum, qui ante Pontificatum S. Gregorii, vel qui tempore ipso ejus ipsum ingressum, in loco satis ab urbe Roma remoto, Presbyteratus ordine fuisset initiatus, non fuisse vocandum Presbyterum à S. Gregorio, sed habendum ut Laicum.

13. Præterea argumentum Launoio ministravit diversitas Codicum; sed hujus varietatis in promptu est ratio, nimirum quod tanta sit trium Epistolarum similitudo, ut omnes exscribere satis visum fuerit aliquibus amanuensibus; sicut in omnibus ferè Codicibus impressis prima tantum integra est, reliquarum ponitur solum initium, cum, &c. ut observavit ipse Launoius, qui etiam propter illam magnam simi-

militudinem, illas de falso suspectas efficere conatus est, licet frustra, ut supra ostendimus. Adde quod in omnibus Codicibus etiam munuscriptis habetur prima, quæ est ad Senatorem, quæ sola citata est à Gregorio VII. à Cardinali Peronio, & aliis. Deindè cum, ut supra notavimus, illa privilegia tribus locis piis, ab iisdem Principibus fundatis, in eadem Civitate, aut ejus suburbio, eodemque tempore indulta fuerint, facile amanuenses effugere poterit illorum distinctio. Denique ut Launoius tot Codices manuscriptos, & antiquos, totque impressos, falsi posset arguere aliquem deberet proferre illis antiquiorem, & ante tempus, quo admittam falsitatem supponit, exaratum. Quam etiam varietatem unius, & ejusdem Epistolæ, in diversis Codicibus animadvertit, præterquam quod ad clausulam, de qua agimus, non pertinet, nihil mirum est, si ob tantam similitudinem, aliquando Xenodochii, & Monasterii, aliquando Ecclesiæ tantum fiat mentio. Caterum quando variatio substantiam instrumenti non attingit, veritatis potius, quam falsitatis inditium est in monumentis antiquis. Signum enim est multoties illa fuisse exscripta, atque à magna amanuensium multitudine ortam esse illam diversitatem. Quam enim variæ sunt Lectiones operum, quæ nullâ falsitatis laborant suspicionem? Valeret argumentum Launoi, si in his tantum S. Gregorii epistolis referendis non consentirent omnino Codices, ac in aliis ejus, aut aliorum operibus indubitatis non reperiretur similis, vel major diversitas: Idem etiam dicendum de mendis ab amanuensium negligentia vel inscitia profectis.

14. Ex eo quod Andreas Monachus Gregorii viventis scripta quadam falsavit, & nonnullos illi sermones supposuit, rectè concludit Launoius, sic & alius Monachus, aut Clericus tres istas Epistulas, seu tria hæc Augustodunensia privilegia Gregorio viventi, vel vita sumto potuit supponere, vel falsare, & Epistolæ Codici ante Joannis Diaconi tempus inferre; sed ex eo quod fieri potuerit, si concludatur revera factum fuisse, vitiosissima erit consequentia. Nec enim faciunt homines malum omne quod possunt; si legitima esset illa consequentia, non solum aliæ S. Gregorii Epistolæ, sed omnia omnino scripta, præsertim antiqua, vel falsa, vel dubia essent habenda. Ita-

que licet tres aliæ Epistolæ, quas citat Launoius, suppositæ fuissent, ut contendit ob diversitatem illarum hinc in editione Romana, illinc apud Ivonem, Gratianum, & Petrum Cluniacensem; non rectè inferretur illa conclusio, quam his verbis exprimit Launoius: *Non dubito quin Monachi fuerint Andrea Monacho similes, qui Sammedardense, & Augustodunensia privilegia, vel supposuerint, vel falsaverint.*

15. Ultimum argumentum, quod ut cumulum adjungit, est exemplum repulsæ, quam Constantina Imperatrix à Gregorio tulit, postulans B. Pauli Caput, aut membrum aliud, quod in ejusdem Apostoli Basilica Constantinopoli apud Palatium ædificata collocaret. Excusavit enim se Pontifex lib. 3. epist. 20. quod Imperatrix illa præciperet, quæ ipse facere nec posset, nec auderet. Undè Launoius infert S. Gregorium, qui Constantinæ, cui debebat & jure Reipublicæ, & privato parere, negaverat Reliquias, quia Ecclesiæ Romanæ mos obtinuerat, ne suis ex locis extraherentur, multò magis privilegia Synodo Chalcedonensi, quàm ut Librum Evangelii venerabatur, contraria non concessurum. Ac re ipsa lib. 11. epist. 8. ad Brunichildam scribit de quodam bigamo, se vetuisse, ne ad Sacrum Ordinem accederet, ac subjungit; *Absit enim ne vestris temporibus in quibus tam multa pia, ac religiosa agitis, aliquid contra Ecclesiasticum institutum fieri permittatur.* Non igitur permissurus, nedum decreturus erat, ut ea fierent, quæ in ejusdem libri epistolis Augustodunensia privilegia continentibus statuuntur. Omnes illæ conjecturæ Launoii testimonio ipsiusmet Epistolæ S. Gregorii ad Brunichildam Reginam, quam citat, scilicet 8. libri undecimam confutantur. Sic enim legitur paulò ante finem; *Nos itaque pro munitione locorum, de quibus Excellentia vestra scripsit, omnia sicut voluit, sancire studuimus. Sed ne fortasse ab eorum locorum Præpositis eadem decreta nostra quoquo tempore supprimantur, pro eo, quod eis quædam interdicta esse noscuntur, hac eadem constitutio gestis est publicis inferenda; quatenus sicut in nostris ita quoque IN REGALIBVS SCRINIIS TENEATUR.* Illi enim locorum Præpositi, quibus per illa privilegia quædam erant interdicta, erant sine dubio Prælati Ecclesiastici; Nam Præpositis sæcularibus secundum principia Launoii, non Papa, sed Regina, vel Rex interdicerere debuisset; & inuti-

lis

lis fuisset factarum prohibitionum in Scriniis Apostolicis
asservatio. Non videntur etiam intelligendi locorum illorum
Abbates, seu Præfecti; quia vel illud interdictum juribus
Episcoporum favebat; & tunc nihil opus erat, ut in Scriniis
Apostolicis simul, & Regiis asservaretur; satis enim conser-
vandis suis juribus consulturi erant Episcopi; vel Episcopa-
libus juribus adversabatur; & sic S. Gregorius non ita Ju-
rium Episcopatum religiosus erat Custos, ut, dum occurre-
bant causæ rationabiles, dispensationem non concederet.
Si denique Episcopis nec suffragabatur, nec adversabatur,
non erat tanti momenti, nec tantam requirebat cautionem,
ut Episcoporum, quibus Monachi plenissimè fuissent sub-
jecti, curæ relinqui non posset: Erant ergo illi Prælati lo-
corum Episcopi, quibus erant quædam interdicta. Notanda
est hæc vox *quædam*; quia per hæc privilegia non fit omni-
moda subtractio Monachorum à jurisdictione Episcopali,
ut observavit Dominus de Marca lib. 3. cap. ult. n. 4. Itaque
non recessit Gregorius à mente Concilii Chalcedonensis, ea
privilegia indulgens, quæ ad fovendam regularem discipli-
nam & quietem in prædictis locis piis conducebant; nec Ca-
nonicæ disciplinæ, cujus sanctus ille Pontifex erat studiosus,
ad eò adversabantur, ut falsa esse concludamus.

C A P U T VII.

*Prædictam propositionem Cleri Gallicani non esse conso-
nam doctrinæ S. Bernardi aliorumq; Sanctorum
Doctorum.*

1. S Anctus Bernardus de consid. lib. 4. cap. 3. sic Euge-
nium III. alloquitur; *Quid tu denuò usurpare gladium tentes
quem semel jussus es ponere in vaginam? Quem tamen qui tuum negat non satis
mihi videtur attendere verbum Domini dicentis sic; Converte gladium tuum in
vaginam. Tuus ergo, & ipse tuo forsitan nutu, & si non tua manu evaginan-
dus. Alioquin si nullo modo ad te pertineret, & is, dicentibus Apostolis; Ecce
gladii duo hic, non respondisset Dominus, satis est, sed nimis est. Uterque
ergo Ecclesiæ, ET SPIRITUALIS SCILICET GLADIUS, ET MA-*

TE

TERIALIS, sed is quidem pro Ecclesia, ille verò & ab Ecclesia exercendus est. Ille Sacerdotis, is militis manu, sed sanè ad nutum Sacerdotis, & iussum Imperatoris. Ex quibus S. Bernardi verbis, quæcunque adhibeatur interpretatio, necessariò resultat Ecclesiasticam potestatem, saltem indirectè, ad temporalia Principum ex mente S. Bernardi pertingere. Docet enim apertissimè summum Pontificem habere jus imperandi ut bellum geratur adversus Ecclesiæ hostes. Si ergo Princeps Christianus non solum à fide ipse descisceret, sed etiam subditos averteret, nec alia posset ratione comprimi, posset Ecclesia contra eum alios ad bellum inducere, ac ita eum à dominio deturbandum curare. Hinc tantum Ecclesiasticæ partis potestatem adstruere visum est S. Bernardo pro temporis sui conditione, nimirum ob expeditiones Christianorum Occidentalium in Terram Sanctam contra Infideles. Fulconis Archiepiscopi Remensis, & Ivonis Episcopi Carnotensis sententiam referemus cap.

II.

2. Doctrinam illam magis explicat S. Thomas Universitatis Parisiensis Alumnus 2. 2. quæst. 12. art. 2. in corp. *Infidelitatem illorum, qui fidem susceperunt potest (Ecclesia) sententialiter punire, & convenienter in hoc puniuntur, quod subditis fidelibus dominari non possint. Hoc enim vergere posset in magnam fidei corruptionem, &c.*

3. S. Bonaventura ejusdem Universitatis Parisiensis Alumnus tom. 7. par. 2. de Ecclesiastica Hierarchia cap. 1. Patet, inquit, quod dignitas Clericalis, qua in sua radice considerata, est penitus spiritualis, merito est consona Ordini dominationis, qua sic præcedit alios inferiores Ordines, quod illos illuminat, perficit, & purgat, & tamen ab illis non illuminatur, nec perficitur, nec purgatur. Quia sicut spiritus dignitate, & officio præcellit corpus, sic potestas spiritualis dignior est, quàm sæcularis, & ideo bene sortitur nomen dominationis. Unde REGALIS POTESTAS SVBIACET POTESTATI, ET AVTORITATI SPIRITVALI, sicut in prima Canonica Petri dicitur: Vos estis gens sancta, Regale Sacerdotium, &c. nam TEMPORALE REGNUM VELVT QVODDAM ADIECTVM SVBIACET SACERDOTIO IN NOVO TESTAMENTO; sed in veteri Testamento Sacerdotium suffuit Regno, unde dicitur in Exod. Elegei vos in populum peculiarem, in Sacerdotale Regnum, ubi Regnum ponitur substantivè, sed Sacerdotium adjectivè. Hæc fortè de sola dignitate, & excellentia potestatis spiritualis supra sæcularem intelligi possent

possent, sed continuo addit; Et ideo Reges tunc poterant amovere Sacerdotes, sicut Salomon amovit Abiathar. Jam vero POSSUNT SACERDOTES, ET PONTIFICES EX CAUSA AMOVERE REGES, ET IMPERATORES, Sicut SAVIVS ACCIDIT, ET VISVM EST, quando scilicet eorum maiestas hoc exigit, & Reipublice necessitas sic requirit. Summus vero Pontifex, potius quem prima in terris residet auctoritas, non à Rege, non à Principe seculari, non ab homine iudicatur, sed solius Dei iudicio reservatur.

4. Augustinus Triumphus sanctorum Thomæ, & Bonaventuræ Parisiis discipulus, vir doctrina, & pietate insignis, & à plerisque cum Beati titulo nuncupatus, Magistrorum suorum doctrinæ suffragatur, quod adeo est evidens, ut excessisse aliquibus videatur.

5. Difficillimum est, ne dicam impossibile, ut auctoritates pariscum jam adductis momenti, proferantur ad confirmandam Cleri Gallicani primam propositionem. Nec video quomodo etiam universim accepta probabilis possit evadere doctrina, Conciliorum œcumenicorum sententiâ, & praxi, & sanctorum Patrum, ac Doctorum calculo improbata; Multominus quomodo possit, prætextu libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, quæ Canonibus & latrum traditione niti dicuntur, toti Galliæ credenda proponi, advocatâ Principis potestate, ut etiam eam profiteri ac docere pœnis indictis Theologi cogantur.

C A P U T V I I I.

Ecclesiæ in temporalia potestas probatur auctoritate aliorum Theologorum Gallorum, vel in Gallia educatorum.

1. **A**lexander Alensis Doctoris irrefragabilis epitheto celebris, in schola Parisiensi Professor, S. Thomæ, ac S. Bonaventuræ Præceptor, summæ Theologiæ par. 4. quæst. 10. tract. de offic. Miss. par. 2. super hæc verba; *Et Regem nostrum*; Ugonem de S. Victore lib. 2. Sacrament. par. 2. cap. 4. ferè ad verbum exseribens, *spiritualis*, inquit, *potestas terrenam potestatem instituere habet, ut sit, & iudicare habet, si bona non fuerit.*

A a

Spi-

186 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,

Spiritualis autem potestas primum instituta est, & cum deuiat, à solo Deo iudicari debet. Unde spiritualis iudicat omnia, & ipsa à nemine iudicatur. Quod Regalis potestas ordinata est, & instituta per spiritualementem, patet per hoc, quia adhuc in Ecclesia Sacerdotalis Dignitas Regalem potestatem sacrat, & sanctificans per benedictionem, & formans per institutionem. UNDE REGALIS POTESTAS IVRE INFERIOR EXISTIMATUR.

2. Umbertus ex Diœcesi Viennensi, Parisiis educatus serm. 70. cujus titulus est; Sermo in solenni depositione Magnatum secularium per Ecclesiam facienda; Ista autem autoritate magna utitur Ecclesia in depositione Principum, non solum illorum, qui sunt ei subiecti in temporalibus de quibus clarum est, quod potest, sed illorum, QUI SVBSVNT EI SOLVM IN SPIRITVALIBVS, in quibus propter culpam eorum habet potestatem, quia ratione delicti sunt ei omnia subiecta. Quod autem sic possit facere patet ex tribus. In mundo enim maiori spiritualemente scilicet Angelica creatura sunt super corporalem & eam regunt. Similiter in minori mundo, scilicet in homine est spiritus super corpus & ipsum regit. Eadem ergo ratione & in Ecclesia Pontificalis potestas quae est spiritualis debet esse super omnem potestatem secularem. Præterea Papa, qui est super omnes potest deponi ab Ecclesia, quæ tota subest ei in casu, ergo multo fortius QVICVNQVE REX DEPONI POTEST A PAPA CUI OMNES SVBSVNT. Præterea si Rex aliquis qui nihil tenet nisi à Deo non posset deponi a Papa, CVM INTERDV M EXPEDIAT EVM DEPONI, ut ostensum est, ergo non reliquisset Deus sufficientem potestatem in Ecclesia ad regimen mundi, quod est inconueniens.

3. Henricus à Gandavo, qui diu Parisiis docuit, ibique scripsit. Quod lib. 6. quæst. 23. pag. 244. Reddet, inquit, (Papa) rationem tanquam superior Iudex de rebus etiam temporalibus hominum, si dimittat eas A REGIBVS malè, & iniuriore tractari; non quia jurisdictionem habeat ordinariam in temporalibus Regibus commissis, sed quia in certis casibus jurisdictionis suæ habeat liberam, imò necessariam executionem, juxta illud quod legitur Extravag. qui filii sint legitimi per venerabilem Ubi dicitur non solum in Ecclesia patrimonio, super quo plenam in temporalibus gerimus potestatem, verum etiam in aliis Regionibus, certis causis inspectis temporalem jurisdictionem casualiter exercemus . . . . non potest deponere Papa Principes, nisi ratione delicti, aut insufficientie. Quod bene exprimitur in illo cap. Alius. Ubi dicitur, Romanus Pontifex Zacharias Regem Francorum non tam pro suis iniquitatibus, quam pro eo QVOD TANTÆ POTESTATI INVTILIS ERAT, A REGNO DEPOSUIT, & secundum hoc Sacerdos Apostolicus se habet ad Reges, & Principes, sicut Architector civilis ad
alios

alios artifices in Civitate. Sicut enim Architectonici est, præcipere, qui, & quales debent exercere scientiam medicinalem, Rhetoricam, & sic de aliis in Civitate, & quosdam admittere, quosdam repellere: sic Sacerdos Apostolicus debet considerare qui, & quales Regna, & Principatus regere debeant, & bonos honorare, MALOS AUTEM, ET MALE REGENTES DEPONERE, ET ALIOS LOCO ILLORUM SUBSTITUTERE..... Ad argumentum in hoc positum; quod dignitates distinctæ sunt: dicendum, quod verum est propter Divinam dispositionem, sed non ex natura rei, sicut doctum est, & hoc non penitus distincte, quin superior jurisdictione remaneat penes Papam.

4. Eandem doctrinam statuit Petrus Paludanus in 3. sentent. distinct. 40. quæst. 2. concl. 4. eamque tum aliis, tum istis præcipue rationibus confirmat; Major potestas includit minorem in ordinatis secundum ordinem finis. Sicut enim in artibus ars qua est de fine, imperat illi, qua est de eo, quod est ad finem 1. Ethic. sic debet esse in Principatibus. Unde cum corporalia ordinentur ad spiritualia, UNIVERSALIS PRINCEPS IN TEMPORALIBUS DEBET SUBESSE UNIVERSALI IN SPIRITUALIBUS. Præterea talis ordo est inter Prælatos, sicut inter subditos. Sed spiritualia, quibus præest Papa, præstant corporalibus, quibus præest Imperator: ut anima spiritui: ERGO PAPA IMPERATORI PRÆEST. Præterea in domo Patris familias non debet esse nisi unum Caput, si domus est una. Si diceretur quod Caput Ecclesie non est Papa, sed Christus. Sed tamen videtur, quod universalitas Hierarchia Ecclesiastica melius regatur, si sit unus Princeps tantum respectu omnium, quam si sint duo æquales. Unde divisio inter Papam, & Imperatorem multum turbavit Ecclesiam. Unde videtur voluntas Christi, qui est Rector sapientissimus, quod non æqualiter hi duo principentur, sed unus sub alio, quod absurdum esset dicere de Papa, quod scilicet subesset Imperatori. Videri etiam potest in tract. de causa immediata potestatis: art. 4. ubi eandem statuit sententiam.

5. Herveus Natalis citatur ab Illustrissimo Cardinali Perrenio ferè quasi nimium potestatem Pontificiam extollens; sed eam non minus efferunt plures alii Doctores Gallicani. Franciscus Mayronus in Schola Parisiensi Professor insignis ob inductum morem, ut qui Doctoris Lauream in Sorbona esset adepturus à sexta matutina, usque ad sextam vespertinam continuò argumentantibus responderet, cui tempori additæ sunt adhuc duæ horæ, in 4. lib. sent. dist. 19. quæst. 4. inter alia multa de summi Pontificis autoritate, hanc quartam

conclusionem ponit; Plenitudo potestatis secundum utramque jurisdictionem concurrat in eandem personam. Hoc patet autoritate Christi dicentis; Quodcumque ligaveris, &c. Dices fortè quod verum est in spiritualibus sed tunc arguo sic. Quia in subordinatis quidquid potest inferior, potest & superior; sed Papa est superior ad Imperatorem: ergo, &c.

6. Petrus Bertrandi, aut, ut alii volunt, Durandus Episcopus Meldensis in tract. de orig. jurisdict. seu de Jurisd. Ecclesiast. quæst. 3. hæreseos damnat eos, qui negant cognitionem de rebus temporalibus ratione peccati ad Ecclesiam spectare. Et sic, inquit, potest intelligi illud, quod habetur in Decretis dist. 21. c. 1. ubi dicitur, quod Christus commisit B. Petro jura Cælestis Imperii, & Terreni. Et qui hoc privilegium Romana Ecclesia detrahât, in hæresim labitur, & hæreticus est dicendus. Deinde pluribus explicat, & probat regimen temporale spiritualis directioni, & correctioni subesse.

7. Ipsimet Theologi, qui causam Principum adversus summos Pontifices propugnarunt, non absolutè, ac in omni casu potestatem Ecclesiasticam à temporalibus Regum excluderunt, ut animadvertere licet in illis ipsis opusculis quæ nuper in lucem revocata sunt sub titulo. *Vindicia doctrinae majorum*, &c. de quibus in libro nono. Nam Autor quæstionis disputatæ, quæ illic Ægigio Romano, Archiepiscopo Biturienfi tribuitur art. 4. sic scribit; causæ mixtæ, sunt causæ temporales, quæ connexionem quandam habent cum spiritualibus: sicut causa feudalis, quæ de se temporalis est, connexionem potest habere cum juramento, vel pacto; sicut patet de dissensione mota inter Reges Franciæ, & Angliæ super Comitatu Pictaviensi: Papa quia non poterat directè cognoscere de causa feudali, indirectè ratione juramenti vel pacti intromisit se de illa, Extravagant. de iudiciis. cap. Novit. ubi dicit Hostiensis in Glossa super verbo de feudo; non intendimus cognoscere de feudo, sed tantum ratione pacti, inducendo illum ad pœnitentiam, quia illum non potest agere, nisi satisfaciât. Item causa dotis per se temporalis est, & ad sæcularem Judicem pertinet, si de ipsa tantum agatur: tamen quando Judex Ecclesiasticus cognoscit principaliter de matrimonio, si incidat causa dotis tanquam accessoria cognoscet de illa, sicut de principali, cui est annexa, ut patet Extravag. de Donatio. inter virum, & uxorem, cap. de prudentia. Ubi dicit Glossa. Quia si non est matrimonium, neque dos, & ita dos accedet matrimonio: Ideo qui cognoscit de principali debet cognoscere de accessorio, ut habetur Extravag. de officio delegati cap. Præterea, &

& cap. prudentiam. Sic etiam de hereditate cognoscit Iudex Ecclesiasticus ratione incidentis. Extravag. qui filii sunt legitimi, cap. Per tuos, & cap. Ex tenore. Alii sunt plures casus speciales, in quibus Iudex Ecclesiasticus cognoscit de temporalibus, quos enumerat Hostiensis. In Glossa Extravag. de Iudiciis cap. Novit. Sic ergo regulariter verum est, quod de causis mere spiritualibus solus Papa, & alii Iudices Ecclesiastici habent cognoscere: de causis vero mere temporalibus habent cognoscere Reges, Imperatores, & alii Iudices seculares. Et sic Rex Francia secundum iura non subest Summo Pontifici, nec ei tenetur respondere de seculo sui; POTEST TAMEN EI SVBLACERE INCIDENTER, ET CASVALITER RATIONE CONNEXIONIS ALICVIUS CAUSÆ SPIRITVALIS, sicut habetur Extravag. de Iudiciis cap. Novit. & Extravag. Qui filii sunt legitimi, cap. Per venerabilem.

8. Joannes de Parisiis, quem Cæsar Egassius Bulæus in hist. univer. Paris. tom. 4. ad annum 1303. pag. 61. dicit scripsisse pro Philippo IV. Rege Francorum adversus Bonifacium VIII. Papam, quantumvis Principibus faveat in Tractatu de potestate Regia, & Papali, non potuit tamen aliquam in eos potestatem Pontificis non reservare his verbis cap. 14. Si esset hereticus & incorrigibilis & contemptor Ecclesiæ censura, POSSET PAPA ALIQUID FACERE IN POPULO, VNDE PRIVARETUR ILLE SÆCLARI HONORE, ET DIFONERETUR A POPULO. Et hoc faceret Papa in Crimine Ecclesiastico, cuius cognitio ad ipsam pertinet, excommunicando scilicet omnes, qui ei, ut Domino obedirent; & sic Populus ipsum deponeret. & Papa per accidens. Auctoris Tractatus de utraque potestate sæculari & Ecclesiastica, qui somnium Vhidarii inscribitur, verba capite sequenti referemus.

9. Joannes Gersonius Doctor & Cancellarius Parisiensis tract. de potest. Eccl. considerat. 12. Potestas Ecclesiastica Papalis, inquit, non ita habet dominia, & iura terrena simul, & Cælestis Imperii, quod possit ad libitum suum de bonis Clericorum, & multo minus Laicorum dispo- nere, quantumvis concedi debeat, quod habet in eis dominium quoddam regit- rium, directivum, regulativum, & ordinativum. Et infra: Postremo suis terminis ita potestas Ecclesiastica se coarctat, ut meminerit potestatem sæ- cularem etiam apud infideles sua habere propria iura, suas dignitates, suas le- ges, sua iudicia, de quibus occupare se Ecclesiastica potestas non præsumat, vel usurpet, NISI DVM REDVNDAT ABVSVS POTESTATIS SÆ- CULARIS IN IMPYGNATIONEM FIDEI ET BLASPHEMIAM CREATORIS, ET IN MANIFESTAM ECCLESIASTICÆ POTESTA-

190 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,

TIS INIVRIAM, tunc enim attendere convenit ultimam hujus considerationis 12. particulam, quod in his Ecclesiastica potestas habet dominium quoddam regitivum, directivum, ordinativum, & regulativum.

10. Jacobus Almain Doctor Parisiensis Ludovici XII. Regis Franciæ, juxta Richerium defensor tract. de potestate Ecclesiastica, & Laica cap. 9. Non dedit (Deus) potestatem (Petro) Laicos suis proprietatibus, & dominiis privandi, NISI IN CASU, si contingeret Principem secularem abuti re sua in perniciem Christianitatis, vel fidei; ita quod ille abusus esset in maximo nocumento pro consecutione felicitatis æternæ. Non negat quin in tali casu Papa possit eum deponere, etsi alii Doctores hoc negent, qui tamen docent, Papam habere potestatem declarandi ipsum Principem esse deponendum. Et q. 2. cap. 5. ad caput octavum Guilielmi Occam; Verumtamen, dicit Doctor, quod Papa potest Imperatorem deponere, in duobus casibus: Primus pro crimine purè spirituali, ut est hæresis: Secundus quando illi ad quos spectat jure ordinario sunt negligentes ipsum deponere. Unde dicit Doctor 3. parte Dial. 2. lib. quod universaliter si negligat Judex secularis exercere jurisdictionem laicam pro loco & tempore devolvitur potestas exercendi ad Judicem Ecclesiasticum, &c. resolutio Doctoris in hoc argumento est cum apparentia, quod nunquam potest Papa Principem secularem (seclusis suis vassallis) deponere nisi in duobus casibus prædictis.

11. Joannes Major Doctor Parisiensis alter prædicti Regis ex Richerio defensor in 4. sent. dist. 24. ad quartum argumentum contra tertiam conclusionem; Si dicatur quod habet (Papa) Dominium in temporalibus casualiter, & quod multum potest agere ad depositionem Regum suadendo, consultando, imò alios provocando in eos gladio manuali, quando Reges sunt labefactores fidei, & Reipublicæ Christianæ totaliter inutiles: hoc mitius ferendum est, & NON ESSET REMOTA OPINIO A DICTIS NOSTRIS.

C A-

CAPUT IX.

Eandem esse de illa Ecclesie potestate juris, tum Canonici, tum Civilis peritorum sententiam.

1. **J**uris præsertim Canonici Interpretes, aut tractatores Ecclesiasticam potestatem in temporalia Principum magis adhuc, quàm Theologi, explicuerunt. Ex quorum infinito propemodum numero paucos tantum Gallos profero.

2. Guilielmus Durandus Episcopus Mimatenfis in Specul. Jur. particula prima, tit. de Legato §. Nunc ostendendum, qui est 6. n. 17. de autoritate Papæ ita scribit; **DEPONIT IMPERATOREM PROPTER IPSIUS INIQUITATES**, ut Extravag. de re judicata ad Apostolicam lib. 6. & etiam Reges, ut 15. quæst. 6. Alius. Et dat eis Curatores ubi ipsi sunt inutiles ad regendum. Ut extra de suppl. neglig. Prælat. grandi lib. 6. n. 32. Item ipse renovat leges Imperiales, ut in Constitutione Gregorii X. Properandum.

3. Joannes Monachus è Galia oriundus in cap. Grandi de supplen. neglig. Prælat. n. 4. sic scripsit; *Sed quid ad Papam de Regibus, & etiam Regibus? videtur inmittere faciem suam in mores alienam, quod esse non debet, supra de electio. venerabilium, in princip. sed dic quod Papa in quilibet habet jurisdictionem, NEC EST DUBIUM RATIONE PEC-CATI infra de judiciis. Novit. & in spectantibus ad pacis reformationem 90. dist. per tot, &c. Vide etiam n. 5. In cap. autem ad Apostolicæ de sent. & re judic. n. 9. notat, quod PAPA DEONIT IMPERATOREM PROPTER CRIMEN: ut hic: Etiam PROPTER INVILITATAM REGES DEONIT 15. q. 6. Alius: Etiam ipsi Regibus malè administrantibus Coadjutores & Coadministratores dat. supra hoc lib. de supplen. neglig. Prælat. Grandi. Ecclesia etiam Principes compellit exhibere justitiam 23. q. 5. administratores. Etiam jurisdictione utitur ex eorum negligentia sup. de sacrosanctis. Ex tenore. Oportet enim ponere unum Principatum: ad quem omnes reuertant 6. q. 1. in capibus.*

4. Etiam à tempore dissidii inter Bonifacium VIII. & Philippum IV. Regem Franciæ, in quo maximè controversa fuit jurisdictio Ecclesiastica in temporalia Regum, non solum Doctores Ecclesiasticos, sed ipsos etiam Officiales Regios hanc

po-

potestatem confessos fuisse patet ex Tractatu de utraque potestate
seculari & Ecclesiastica, qui *somnium Viridarii* est inscriptus, quem-
 que alii Cancellario, alii Consiliario Caroli V. Regis Fran-
 ciæ tribuunt, & certè in favorem potestatis laicæ scriptum
 fuisse constat. In eo tractatu defensor autoritatis sæcularis
 sub nomine Militis sic loquitur; Concedendum est, quod Principa-
 tus Papalis concernit temporalia prout de necessario concernit spiritualia, cum ab
 eorum usu, vel abusu surgit peccatum, prout dicunt Textus, ratione peccati
 omnes causæ spectant ad forum Ecclesiasticum cap. novit. de iudiciis, & cap.
 Per venerabilem qui filii sint legitimi. Tamen principaliter disponendo, & au-
 torizando nihil spectat ad Papam quantum ad temporalia. Et alibi. Nec debet
 se (Potestas Ecclesiastica) de dispositione Imperatorum, seu Regum tempora-
 lium intronittere, prout in prioribus plenius fuit dictum, quantumcumque Rex,
 vel Imperator sit dignus depositione propter defectum quemcumque, vel crimen,
 quod non est inter spiritualia crimina computandum. Et idè si Imperator, vel
 Rex committit crimen dilapidationis, vel destructionis Imperii, seu Regni, aut
 damnabilis negligentia Imperii, vel Regni, vel Tyrannidis, vel quodcumque aliud
 propter quod non immerito deponi meruit, Papa non deberet eum deponere, sed
 populus à quo suam recipit potestatem tacitè vel expressè; Excipit, nisi illi,
 ad quos pertinet, nollent, aut non possent facere iustitiæ complementum. Postea
 adducens exempla Pontificum deponentium Imperatores, va-
 rias affert responsiones; & allatâ opinione improbantium
 quod factum fuerat ab eis, addit; Farentur tamen quod Papa potest
 transferre Imperium, vel Regnum casualiter, ut quia non est alius superior;
 vel aliter aut Imperium, vel Regnum est transferendum de gente in gentem pro-
 pter aliquod crimen spirituale gentis, puta si gens illa inficiatur hæretica pravita-
 te, vel ad legem Judæorum, vel ritum Gentilium, vel sectam aliam converte-
 retur, vel propter aliud simile, vel propter crimen sæculare, ut propter negli-
 gentiam, aut defectum alium, propter quod etiam iudicio sapientium Gentilium,
 vel Christianorum gens illa non esset digna alias gubernare. Si transferendum es-
 set Imperium, vel Regnum propter crimen spirituale, dicunt quidem, quod
 Papa potest iure Divino transferre Imperium, seu Regnum, quia ipse in spiri-
 tualibus, & annexis eis habet plenitudinem potestatis quantum ad ea, quæ sunt
 de necessitate facienda. Alii dicunt, quod Papa in hoc casu non potest transferre
 Imperium, sive Regnum nisi laici fuerint damnabiliter negligentes, vel fa-
 ventes genti, à qua necesse est transferri Imperium, vel Regnum, sed in hoc
 casu spectat ad Papam de crimine spirituali cognoscere, & denunciare illis,
 ad quos spectat, ut ipsum deponant. Quod si noluerint, vel non potuerint.

JVRB

JURE DIVINO EST DEVOLUTA POTESTAS AD SUMMUM PONTIFICEM: & hoc quia ipse habet plenitudinem potestatis quantum ad omnia, quæ sunt de necessitate faciendæ. Si verò Imperium transferendum esset de gente in gentem propter crimen aliquod sæculare, vel defectum alium, Papa auctoritate propria talem translationem non posset facere, nisi illi, ad quos spectaret, damnabiliter essent negligentes. Fatetur ergo Autor, & quidem frequenter, Ecclesiam posse Principes deponere, saltem pro criminibus spiritualibus, & etiam pro aliis culpis, si negligant ii, ad quos jus illud spectat.

5. Joannes de Selva tract. de Benef. par. 3. quæst. 8. num. 31. ita censet, PAPA SOLVS POTEST DEPONERE IMPERATOREM cap: Ad Apostolicam de sen. & re judic. in 6. & vñ. dñc. post. gloss. in cap. Venerabilem de elect. & in Clement. Romani de prejur. Præterea facit, quod Papa potest deponere Regem, ut aliis DEPOSVIT REGEM FRANCIAE, quia erat effeminatus cap. aliis. 15. quæst. 6. Ita ille, licet in Senatu Parisiensi Præses.

6. Consentit, & ampliùs illam potestatem explicat in Senatu Tolosano Præses Stephanus Anserius tract. de potest. Eccles. super laicis eorum, ac prærogativis Ecclesiæ, num. 32. Facit, quod nunt. Baldus in c. Imperialem §. fin. 1. col. de prohib. feud. alien. per feder. ubi dicit, quod si Dominus Feudi non recognoscit superiorem, prout est Rex Franciæ, & Pares Curia ei nimis favent, Papa cognoscet. Sed dictum hujusmodi debet intelligi in causa ardua, quia sic loquitur allegatum cap. Per venerabilem non. 52. 113. Papa deponere potest Laicum a sua dignitate gloss. in cap. nullus 11. quæst. 1. 114. Papa potest absolvere Laicos Vassallos a subjectione Principis temporalis cap. gravem de excess. Prelat. 115. Papa ex causa potest absolvere aliquem ab obligatione quæsitæ Laico, qui ei non subest quoad temporalem jurisdictionem, si talis obligatio solum contrahitur ex fidei præstatione, ut in cap. 4. de jurejur.

7. Joannes Faber in Senatu Parisiensi Causarum Patronus in l. 1. Codicis de summ. Trinit. & fid. Cathol. num. 10. sed de Papa, inquit, non est dubium, quin sit superior omnibus Christianis, & in temporalibus, & in spiritualibus: ut plene probat Hostiensis dicto cap. Per venerabilem verb. Paulus. Et idem Innocentius dicto cap. super verbo, non recognoscit, quod aliter probari potest; nam cum Papa sit Vicarius Domini, cujus est plenitudo, &c. & qui est Princeps Principum, & Rex Regum secundum Apostolum in princ. & cui data est omnis potestas Matth. 7. ridiculum esset dicere quin in omnibus temporalibus haberet superioritatem, & po-

Bb

testa-

testatem 12. quæst. 1. cap. præcipimus. Et num. 11. Et cum omnis jurisdictionis in Vicarium transeat extr. de offic. Vicar. quia infra de offic. ejus, qui vic. a ter. obtinet l. 1. Nusquam enim reperitur quod Dominus concedendo potestatem Petro restrinxit ad spiritualia. Nullus enim negare potest quin Jesus haberet omnimodam superioritatem si exercere voluisset, cum sit Creator, & sic Dominus. N. 12. Tamen satis credo quod Papa non se debeat intromittere de temporali jurisdictione. Imò debet tenere gladium in vagina: nisi in casibus qui tangunt præjudicium animæ, vel justitiæ subversionem, vel aliàs peccatum. Extr. de judic. c. novit. de foro competen. &c. 13 In casibus tamen præmissis cum agitur de præjudicio animæ, vel populi, PAPA POTEST, ET DEBET PROVIDERE: ET SI NECESSE SIT QVOSCVNQUE REGES DEPONERE, vel interdicere eis administrationem, & ex minori causa quam privato: Cum eorum satuitas vel malitia plus ledat. Extr. de suppl. neglig. Pralat. c. grandi per Archidiaconum. & vide Innoc. dicto c. licet. Extr. de foro competen. 96. di. Cum ad verum Extr. de voto, & voti redem. c. licet in fin. Sic intellige, & determina quod no. in Authent. quomodo oport. Episc. & Cleric. in princ. coll.

8. Ut inter Theologos ita & inter Jurisperitos Catholicos usque ad hæc postrema tempora etiam qui jurisdictionem Ecclesiæ super Reges, & Principes in temporalibus angustare conati sunt, eam omninò negare ausi non sunt. Petrus Gregorius Tholosanus in variis Academiis Franciæ successivè juris utriusque professor, de Repub. lib. 26. cap. 5. Quamvis dicamus, inquit, Imperatorem posse privari tanquam inutilem suo Imperio per summum Pontificem, per Venerabilem de elect. & simil. Tamen non sequitur Papam idem jus habere in alios Reges omnes; DEMO TAMEN CAUSAS FIDEI, ET INFRA. EXCIPIO SEMPER, ut aliàs dixi, CAUSAS FIDEI, IN QUIBUS PRINCIPES CIVISCVNQUE SINT LIBERTATIS, ET POTESTATIS SVBIICIUNTUR DIRECTE SEDI ROMANÆ, & pro delictis in illis commissis puniri possunt. Sic tamen ut sicut delicta sunt personalia, & non transeunt personas delinquentes, ita nec pœna, quæ delicto debetur, non violet jus successorum in Regno, vel ex consuetudine recepta, vel ex lege Regni, quæ proximi ordine post deficientes vocantur. Potest enim qui imperat per delictum suum sibi nocere, & se indignum Imperio facere, at non potest præjudicare ei qui successurus ei est etiam eo invito. cum non habeat ab eo, sed à majoribus vel ex lege familia. Et oppositis sibi autoritatibus Innocentii IV. in Concilio Lugdunensi relato cap. 1. de homic. in 6, & Boni-

ECCLESIAE GALLICANÆ. LIB. IV. 195
nific. VIII. c. statutum de hæret. in 6. & cap. felicitis de
pœnis etiam in 6. respondet. *Quamobrem responderem in prædictis
constitutionibus in Principes quoque saculares ex causa peccati statuere, ut in
aliis.*

C A P U T X.

*Exempla Potestatis Ecclesiasticæ circa Regna tempora-
lia, ac primò circa Reges Franciæ.*

1. **C**hildericum III. Regem Galliæ, quantumvis ad Reg-
ni administrationem ineptum; non ante deposuerunt
Franci ut Pipinum sibi præficerent, quàm intervenisset Ro-
mani Pontificis autoritas. Id expressè tradit Eginhardus Ca-
roli Magni Secretarius in vita illius Imperatoris, his verbis
Gens Merovingorum, de qua Franci Reges sibi creare soliti erant usque in
Childericum Regem, qui iussu Stephani Romani Pontificis depositus, ac de-
tonsus, atque in Monasterium trusus est, durasse putatur. . . . . Pippinus
autem PER AVTORITATEM ROMANI PONTIFICIS ex Præfetto Pa-
latis Rex constitutus, &c. Et in annalibus ad annum 749. Burchar-
dus Vintzburgeris Episcopus, & Fulradus Presbyter Capellanus missi sunt
Romam ad Zachariam Papam, ut consulerent Papam de CAUSA RE-
GVM, qui illa tempore fuerat in Francia, qui nomen tantum Regis, sed
nullam potestatem Regiam habuerunt: per quos prædictus Pontifex mandavit
melius esse illum vocari Regem, apud quem summa potestatis consisteret, da-
taq; autoritate sua iussit Pippinum Regem constitui. Et ad annum 750.
Hæc anno secundum Romani Pontificis sanctionem Pippinus Rex Francorum ap-
pellatus est, & ad huius dignitatem honoru unctus sacra Unctione manu S. me-
morie Bonifacii Archiepiscopi, & Martyris; & more Francorum elevatus in
solum Regni, in Civitate Suessonia. Childericus verò, qui falso Regis nomine
fungebatur, tonsò capite in Monasterium missus est.

2. Eginhardi fidem cum dubiam efficere nequeat Joannes
Launoïus, in restringendam Summi Pontificis autoritatem
semper intentus; quippè cum sciat illum Scriptorem & ma-
gnæ probitatis, & exactæ sinceritatis fuisse, ac rem paulò
antea gestam, atque aded sibi notissimam narrasse, vitam
Caroli ab eo scriptam corruptam fuisse contendit; Annalium

B b 2

autem

196 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
autem verba multifariam versat, ut à proprio, & ut ità dicam, nativo sensu deflectat 6. par. Epist. 9. ac primò quidem affirmat contradictionem esse talem, quæ vix dilui possit inter loca vitæ Caroli Magni, & loca Annalium. Hæc contradictio, ni fallor, in eo esse illi visa est, quod in vita Caroli Magni Childerici destitutio, & institutio Pipini tribuantur Stephano Papæ, in Annalibus verò Zachariæ; sed mirum est quod vir adedò acutus non viderit, aut, qui sincerissimos Scriptores malæ fidei tam sæpè incusat, dissimularit, imaginariam illam contradictionem seipsâ evanescere, si verbis, quæ ipse retulit ex Libello de *Majus Domus Regia*, addantur sequentia, quæ ipsæ omisit. Nam ex utrorumque conjunctione liquet, rem à Zacharia sub finem Pontificatus sui inchoatam, à Stephano ejus successore fuisse perfectam; aut à Zacharia per S. Bonifacium Archiepiscopum Moguntinum factam, Stephanum per seipsum confirmasse. Hæc refert Launoius; *His temporibus Hildricus in Regno Francorum substituitur, de quo Pipinus Dux Legatos ad Zachariam Papam dirigit interrogans eum; si ita manere deberent Reges Francorum, cum penè nullius essent potestatis, solo Regio nomine contenti. Quibus Legatis Romanus Pontifex respondit, illum debere Regem vocari, qui Rempublicam gereret. Detonso igitur Hildrico, & in Monasterium detruso mox Franci Pipinum sibi Regem constituunt; sequuntur autem ista; Hic enim rebellantes sibi omnes subegerat, Griphonem videlicet fratrem suum, Tassilonem quoque ex sorore Nepotem; quorum alterum Austrasorum, alterum Baivariorum Ducem instituit. Denique Zachariâ Pontifice defuncto, Stephanus succedit, qui in Franciam ad Pippinum urgente necessitate venit, eumq., ac duos filios ejus Karolum, & Karlomanum pariter suæ benedictionis oleo perunxit. Rem ita, ut diximus gestam, contigisse testantur alii Scriptores infra referendi.*

3. Addit Launoius Zachariam utpotè consultum, mentem suam aperuisse, ut Consultorum mos est, non autem potestatem interposuisse Id, inquit, Eginhardi verba hæc (*Pippinus more Francorum elevatus in solium Regni*) omninò exigunt. Nam qui ante Hildricum, & Pippinum elevabantur in Regni solium autoritate Francorum, non Romani Pontificis elevabantur. At certè verba illa, *more Francorum*, neque omninò, neque ex parte exigunt consilium tantum à Zacharia datum. Illorum enim sensus apertus est de Ceremoniis

niis in Regum elevatione observari solitis, non autem de electionis jure. Ac sicut ex iis concludi non debet, nec potest, Romanum Pontificem non fuisse consultum, licet is antea non fuisset *rex Francorum*; cum Eginhardus consultationis expressam faciat mentionem, ita inferri non debet, nec potest, Summum Pontificem consilio non adjunxisse auctoritatem, cum contrarium luculentissimè testetur Eginhardus his verbis; *Jussu Stephani Romani Pontificis, per auctoritatem Romani Pontificis; datâq; auctoritate suâ jussit Pippinum Regem constitui; secundum Romani Pontificis sanctionem Pippinus Rex Francorum appellatus est.* Ita scilicet delicata evaserat paucis abhinc annis Francorum consensio, ut nomen Regis ei tribuere non auderent, qui Regiam auctoritatem jam erat adeptus, nisi Doctoris gravis opinione id libi licere cognovissent.

4. De antiquiorum Franciæ Regum unctione, quam hic negat Launojus, viderint Franci quid censendum sit, qui ad miraculum in Clodovei primi Christiani Regis Francorum gratiam factum, ejus originem referunt: mihi verba Eginhardi suprà relata Summi Pontificis auctoritatem satis videntur significare, etiamli excluderetur Pippini unctio, quæ à Zacharia Pontifice per Bonifacium, & à Stephano per se ipsum facta narratur.

5. Testimonium Eginhardi, quod solum sufficeret, quia, ut suprà innuimus, eo tempore vixit, quo rem narratam ignorare non potuit, & ea sinceritate scripsit, ut fides ei negari non debeat, confirmant Aymonius in lib. 4. de gest. Franc. cap. 61. Regino Prumiensis Abbas in lib. 2. Chronic. Marianus Scotus in lib. 3. Chronic. Otto Frisingensis in lib. 5. histor. cap. 21. Abbas Urspergensis in Chronico. Sigebertus in Chronico ad annum 750. Paulus Æmilii in lib. histor. Franc. Fredegarius Scholasticus in fine Chronic. Guillelmus Nanguis in Chronographia manuscripta, Robertus Guinguinus in lib. 3. histor. Franc. Carolus Sigonius in lib. 3. histor. de Regn. Ital. quorum verba refert Launojus. Attamen ipse suo more tot testimoniis, aliorum quorundam silentium anteponit.

6. Imò illi unius Scriptoris silentium sufficit adversus affirmativa plurimorum testimonia. Sic enim in hac Epistola

198 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
de Anastasio, Regnum Childerico abrogatum & Francos Sa-
cramenti Religione solutos tacente, scribit; De Anastasii, in-
quam silentio, quod si circumspectione, & accurata consideratione perpenda-
tur, de falsitate rerum istarum dubitandi locum nullum relinquit. Quis enim
prudens, & attentus crederet, virum Sedis Apostolica magnitudini, & com-
modis addictum, & in Romanorum Pontificum scriniis versatum id commemora-
re, quod Gregorius VII. Otto Frisingensis, Abbas Urspergensis, Joannes
Tritemius, & Recentiores alii tam cupide commemorant, neglexisse? Quis,
inquam, prudens, & attentus hoc crederet, tum ex aliis, tum ex eo quoque,
quod antea simile nihil in Romana contigisset Ecclesia? Igitur Anastasius non tam
filet, quàm eloquitur, non accidisse, quod illi accidisse narrant.

7 Sed in quocunque latus se vertat Launoius tot, & tam
insignia sunt testimonia, quæ summi Pontificis auctoritatem
in Childerici destitutione, ac Pippini institutione interces-
sisse affirmant, ut lectis illis, etiam in ipsius Launoii Episto-
la, impossibile sit eis fidem non habere quantum ad rem ip-
sam, quamvis ille suo argumento negativo ab Autorum
silentio petito, vel aliis conjecturis, aliquas circumstan-
tias validè confutaret, quod facere sibi immeritò visus est.

8. Misera enim cavillatio, quæ verba illa, *mandatum*, *jussus*,
autoritas, & similia, quibus scriptores utuntur, cum de sum-
mi Pontificis ea in re partibus loquuntur, denotare tantum
consilium, aut opinionem interpretatur, ex ipsorum locorum
imperturbato mentis oculo, ac sine præpostero affectu lecto-
rum, contextu dissolvitur. Præsertim si Autorum ipsorum
conditio attendatur, cur enim v. g. Eginhardus, cum dixif-
set; Pontifex mandavit, melius esse illum vocari Regem, apud quem sum-
ma potestatis consisteret, quæ opinionem, & consilium abundè
significassent, addidisset; *dataq; auctoritate sua jussit Pippinum Regem
constitui*. quæ verba de potestate non possunt non intelligi, nisi
fides historiæ hanc declarationem postulasset? An Eginhar-
di, jam à juventute in Aula Caroli Magni educati, intere-
rat, cum hæc scriberet, summis Pontificibus ablandiri, vel
eorum jurisdictionem ampliari in præjudicium Regum Fran-
corum? An idem consilium fuit aliis scriptoribus Gallicanis
tam multis?

9. An Sigibertus Gregorio VII. infensissimus, & Impera-
toribus, quorum tempore scribebat, quorumque causa Pon-
tifi-

tificibus tam parùm æquus fuit, addictissimus, depositioni Henrici auctoritatem accersere ab exemplo Regum Franciæ non prætermisisset, si aut historiæ integritas, aut evidens rei gestæ veritas permisisset? An simplex Papæ consilium, seu responsum his verbis expressisset; *Pippinus verò Princeps Apostolica auctoritate & Francorum electione à S. Bonifacio Moguntia Archiepiscopo in Regem ungitur, & consecratur.* Ad annum 750. An qui falsa non pauca in favorem Imperatorum, vel à se excogitata, vel saltem à Testibus fide indignis accepta, narravit, tam incautè locutus fuisset, ut opinionem pareret à suo affectu longè alienam, si eam dubiam habuisset.

10. An Otto Frisingensis, tot Imperatoribus sanguine conjunctus, quos inter, & summos Pontifices altercationes intercesserunt, tam graves, tamque diuturnæ, ne Avi sui destitutionem à Gregorio VII. factam confirmaret, non abstinuisset verbis, quæ hanc summi Pontificis auctoritatem clarè denotant, si absque historiæ legum violatione potuisset; *Anno inquit, ab Incarnatione Domini 752. reversis à Roma Nuntiis auctoritate Zacharia Papa Pippinus à B. Bonifacio Moguntina Archiepiscopo, aliisque Regni Principibus in Surisiana Civitate ad Regnum eligitur lib. 5. histor. cap. 22. Anno Domini 754. Pippinus à Stephano Papa I. à fidelitatis Sacramento, quod Hildrico promiserat cum aliis Regni Francorum Proceribus absolvitur, ac decessu Hildrico, & in Monasterium detruso postmodum in Regem ungitur.* Ibidem cap. 23. Iterum in his verbis notare potes solutionem contradictionis, quæ à Launoio vocatur pugna, quæ vix dilui possit. Otto enim lucidissimè narrat Pippinum, & à Zacharia per Bonifacium Moguntinum, & à Stephano ipso unctum, ut dubitari non possit Eginhardum idem factum modò uni, modò alteri Pontifici non tribuisse, sed cuique suum.

11. Maximi ponderis est Ottonis testimonium, tum propter egregium viri meritum, tum propter accuratam in evolvendis historiis diligentiam, & in referendis fidem; Tum denique quia cum diu Parisiis versatus esset, sedulamque studio operam dedisset, facile fuit ei veritatem addiscere. Pro suo erga Henricum IV. Avum suum affectu legerat, & relegerat Imperatorum gesta, ut sciret, an antea fuisset aliquis à Romanis Pontificibus excommunicatus, & depositus, negatque

200 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
gatque lib. 6. cap. 35. id antea factum in Romanorum Reges,
aut Imperatores, sed tantum Philippicum aliquandiu à Ro-
mano Pontifice inter Pœnitentes retentum, & Theodosium
ab Ecclesia exclusum à Beato Ambrosio. Quis igitur credat
eum temerè, ac sine examine recepisse illam de Regibus Fran-
corum historiam, quandoquidem ipse post verba relata paucis
interjectis subjungit; *Ex hoc Romani Pontifices Regna mutandi autori-
tatem trahunt.* Putasne rei ejusmodi originem sine discussione
admissam ab Ottone.

12. Nonne Conradus Abbas Urspergensis, qui Grego-
rium IX. tam insolenter carpit, ut Frederico II. patrocine-
tur, suppressisset, si passa esset historiæ veritas, quæ autori-
tatem Papæ in Principes tam apertè præ se ferunt. Ait enim
in Chronico ad annum 751. *Zacharias verò Papa super hujusmodi nego-
tio consultus remandavit melius esse illum vocari Regem, apud quem summa
potestas consisteret; dataque autoritate sua PIPPINVM REGEM CONSTI-
TVI IVSSIT.* Anno Domini 752. Pippinus per autoritatem Zachariæ Papæ more
Francorum electus ad Regnum per manus S. Bonifacii Archiepiscopi Moguntia-
censis elevatus est in Regni solium in Suesionum Civitate. . . . . Pippinus
ex Præfecto Palatii autoritate Apostolicâ sublimatus, & unctus in Sedem Reg-
ni postea regnavit annis quindecim, absolutus per Papam Stephanum à jura-
mento quod Regi Hilderico cum ceteris Regni Primoribus fecerat. Hic
rursus vide compositam pugnam, quæ vix dilui posse Launoio vi-
debatur.

13. Autoritatem suam in omnibus dubiam efficit qui facta
adeò certa, & tot testimoniis comprobata negare, ut Lau-
noius, audet, ac impugnare totis viribus enititur.

C A P U T X I.

Alia exempla potestatis Ecclesiasticæ in temporalibus.

1. **I**mperatoriam dignitatem Carolo Magno à Leone III.
Papa collatam historici tum Græci, tum Latini, ac
præcipuè Gallici perhibent. Ipse autem (Carolus) inquit Egin-
hardus in Annalibus, scilicet ad annum 801 *cum die sacratissima Na-
talis Domini ad Missarum solennia Basilicam B. Petri Apostoli fuisset ingressus,*
G

et eam Altari, ubi ad orationem se inclinaverat, assisteret Leo Papa Coronam capiti ejus imposuit, cuncto Romanorum populo acclamante, Carolo Augusto à Deo coronato, magno et pacifico Imperatori Romanorum vita, et victoria; post quas laudes à Pontifice more antiquorum Principum adoratus est, ac deinde omisso Patricii nomine Imperator et Augustus appellatus. Ne quis autem putet Carolum quidem Imperatoriam dignitatem armis obtinuisse, à Leone autem ei Coronam tantum ex ceremonia, ut etiamnum in Gallia fit ab Archiepiscopo Remensi, fuisse impostam; scribit idem Eginhardus in vita illius Imperatoris, cum ab illo honore ambiendo ita fuisse alienum, ut si sibi deferendum præsentisset, abfuturus ab Ecclesia fuisset. Quo tempore, inquit, et Imperatoris, et Augusti nomen accepit: quod primo instantum avertitur est, ut affirmaret, se eo die quovis præcipui festivitatis esset, Ecclesiam non intraturum fuisse, si consilium Pontificis præstare potuisset.

2. Summo Pontifici acceptam retulerunt Imperatoriam dignitatem successores Caroli Magni. Egregium est hujus professionis testimonium apud Andream du Chesne tom. 3. scilicet Epistola apologetica Ludovici II. Imperatoris Occidentis, Lotharii filii, Ludovici Pii Nepotis ad Basilium Orientalem Imperatorem missa anno 871. in qua sic cum alloquitur; Cum et ipsi Patrum nostri gloriosi Reges atque invidia Imperatorem non viderent, et Imperatorem esse prout dubio fateantur, non profecto ad aetatem, qua nobis majores sunt attendentes, sed ad utilitatem, et satisfactionem, quæ PER SUMMI PONTIFICIS MANUS IMPOSITIONEM Divinitus sortus ad hoc cultum proventi, et ad Romani Principatus Imperium, quo superio muti possumus aspicientes. . . . . Matrem omnium Ecclesiarum Dei defendendam atque sublimandam suscepimus, ex qua et regnandi prius, et postmodum imperandi auctoritatem prosapia vestra seminatorem sumpsit. NAM FRANCORUM PRINCIPES PRIMO REGES, DEINDE VERO IMPERATORES DICTI SUNT, II DVNTAXAT, QUI A ROMANO PONTIFICE AD HOC OLLE SANCTO PEREVI SUNT. . . . . porro si calumniaris Romanum Pontificem, quod gesserit, calumniari poteris et Samuelem, quod spreto Saule, quem ipse iuxerat, David in Regem ungere non renuerit.

3. Ad sanctam Sedem recurrerunt alii ad eandem impetrandam dignitatem, quæ ipsis ex sola sanguinis cum præcedentibus Imperatoribus propinquitate non debebatur, ut exem-

Cc

plum

202 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
plum Caroli Calvi demonstrat apud Sirmundum inter Concilia
Galliæ, & apud alios.

4. Fulco Archiepiscopus Remensis, natalibus, doctrinâ, ac
pietate celeberrimus, & à Reginone, Baronio, & Molano
Martyribus annumeratus, eo quod mors illi ob propugnata
Ecclesiæ jura illata fuerit (ut rursus videas doctrinam istam
exemplis Sanctorum esse consonam) cum audisset Carolum
Regem Francorum vulgò Simplicem nuncupatum, cui alias
strictè adhærebat, velle cum Northmannis inire societatem,
gravissimam ad eum Epistolam scripsit, in qua hæc habet in-
ter alia; *Deprecor vos itaque per Deum, ut tale desideratis consilium, ne
velitis vos in æternum precipitare interitum, & mihi, ceterisque, qui secun-
dum Deum vobis fideles sunt, æterni doloris asserere dispendium. Melius enim
fuerat vos non nasci, quàm Diaboli patrocinio velle regnare, & illos juvare,
quos deberetis per omnia impugnare. Sciatis enim quia si hæc omnia feceritis,
& talibus consiliis acquieveritis, nunquam me fidelem habebitis, sed & quos-
cumque potuero A VESTRA FIDELITATE REVOCABO, & cum om-
nibus Coepiscopis meis, vos, & omnes vestros excommunicans æterno anathemate
condemnabo. Pro fidelitate, quam vobis servo, hæc gemitundus scribo.*

5. Ivo Carnotensis Episcopus, doctrinâ, & pietate il-
lustris epist. 46. quæ est ad Urbanum II. supponit auctoritatem
Philippo Primo Francorum Regi per excommunicationem
ademptam; quandoquidem scribit Summo illi Pontifici; *Hæc
ratione ex parte usuri (Philippi Nuncii) Regem cum Regno ab obedien-
tia vestra discessurum, NISI CORONAM RESTITUTIS, NISI RE-
GEM AB ANATHEMATE ABSOLVATIS.*

6. Unde inerat, nisi à pietate, atque à Religione, anti-
quis Gallis illa erga Ecclesiæ in Reges auctoritatem reveren-
tia, quam illorum perhibent historiæ? Nam v. g. Regibus
excommunicatis officia etiam vitæ aliquatenus necessaria,
nedum alia Principibus exhiberi solita, negabant. An pios
magis, magisque religiosos efficiet illius Regni fideles de-
claratio Cœtus Parisiensis, dum eis suadebit Ecclesiam, ne-
que directè, neque indirectè quidquam in Principes posse
quantum ad temporalia, quæ sola ferè (Proh dolor) ab ho-
minibus hodie attenduntur.

7. Si Gallicanis externa addenda sunt exempla (quidni au-
tem addantur cum propositio Cleri Gallicani ad Principes
om-

omnes generatim pertineat, nec sit ad Reges Galliæ restricta (qui fortè aliquo jure speciali, vel privilegio tueri sese posse obtenderent) alia non pauca suppetunt. Nam præter Romanos Imperatores, de quibus jam diximus, mortuo Zenone Imperatore, Ariadne ejus conjux, spreto Longino Zenonis fratre, Anastasium ad Imperium evehendum curavit, sed obstitit Euphemius Episcopus Constantinopolitanus, donec Anastasius fidem orthodoxam scripto professus est; cum Ariadne haberet in animo Anastasium habitu induere purpureo, Euphemius Episcopus usque eo consentire noluit, quoad Anastasius chirographum purjurando confirmatum ei dedisset, quod plane declararet cum si sceptrum susciperet, Imperii fidem sinceram servaturam, nihilque rerum novarum introduiturum in Sanctam Dei Ecclesiam: quod chirographum Macedonio Sacri Theauri Custodi tradidit. Factum autem est illud ab Euphemio, quod Anastasius putabatur à nonnullis errare Manichæorum infectus esse. Evagrius histor. lib. 3. cap. 32. Idem Theodorus Lector collect. ex histor. Eccles. lib. 2.

8. Cumque iterum Anastasius in hæresim lapsus esset, & Catholicos persequeretur, ei sese Symmachus Papa opposuit, ut in Epistola ejus apologetica videre est, in qua docet Summus ille Pontifex, quis sit verborum sensus, quæ Prælati Parisienses ex Divo Paulo attulerunt; Fortassis dicturus es, scriptum esse: *Omni potestati nos subditos esse debere; Nos quidem potestates humanas suo loco suscipimus, donec contra Deum suam erigant voluntates. Ceterum si omnis potestas à Deo est, magis ergo quæ rebus est præstituta Divinitus. Defer Deo in nobis, & nos deferemus Deo in re. Ceterum si tu Deo non deferas, non potes ejus uti privilegio, cum ira contemnis.*

9. Eleonora primum Galliæ, deinde Angliæ Regina Ep. 2. ad Celestinum III. Papam pro liberatione filii Richardi Regis Angliæ à Leopoldo Duce Austriæ capri, & Henrico V. Imperatori consignati, & traditi, quæ epistola est 145. Petri Blesensis, sic scribit, *Nonne Petro Apostolo, & in eo vobis à Deo omne Regnum, omnisq. potestas regenda committitur? Benedictus autem Dominus, qui talem potestatem dedit hominibus, non Rex, non Imperator, aut Dux à jugo vestra jurisdictionis eximitur; ubi est ergo zelus Phinees? Ubi est autoritas Petri? Ubi est qui dicat zelus Domus tuæ comedit me? Apparcat quod non in vatum dati sunt vobis, & Coepiscopis vestris gladii ancipites in manibus vestris. Dicite inquit, nolite inquit agere, & delinquentibus nolite exaltare cornu. Non*

degeneret in hæredis Petri Dignitatis Apostolica reverenda successio. Vestrum agnoscite Principatum, probate zelum, accingimini ad opus fortitudinis, & honorate ministerium vestrum. Gloria vestra derivetur ad posteros, & cognoscat generatio altera, quam inaniter Tyrannus ille præsumpsit, & quam potenter præsumptionem ejus Romana Sedes punierit.

CAPUT XII.

Exemplum Gregorii II. Leoni Isauro Imperatori Tributa solvi vetantis.

1. **L**eonis Isauro in hæresim Iconoclastarum lapso, & Catholicos in Oriente persequenti, Gregorius II. pluries frustra monito à Romanis, & ab Italia Tributum solvi prohibuit ex Theophane in Chronologia. Hoc anno, inquit, scilicet Gregorii II. primo irreligiosus Imperator Leo de proscribendis, & deponendis Sanctis, & venerandis imaginibus primum tractatum habere cepit: Comperto cujus proposito, Gregorius Papa Romanus, scripta prius ad ipsum Leonem decretali Epistola, qua de fide quicquam statuere, & antiqua Ecclesia sancita à sanctis Patribus firmata innovare, aut convellere non decere Imperatorem commonet. Italia tandem, ac Roma tributa ad ipsum deferenda prohibuit. Idem testatur Zonaras in tom. 3. Annal. his verbis; *Qua de causa Gregorius, qui tum Romæ veteris Ecclesiam gubernabat, repudiata societate Præsidis novæ Romæ, nec non eorum, qui illum sequerentur, illos unâ cum Imperatore Synodico anathemate obstrinxit, & vestigalia, quæ ad id usque tempus inde pendeantur inibuit, isto cum Francis fœdere. Et adhuc; sub Leone Isauro temporis illius Papa Gregorius ob perversam opinionem defecit ab illo Imperatore impio, eiꝰ tributum pendere recusavit, neque sibi quicquam esse rei voluit cum impiis Ecclesiæ Constantinopolitana Gubernatoribus, omnisque bellis pacem cum Francis fecit.*

2. Nullum non movet lapidem Joannes Launoius, ut hujus quoque historiæ fidem evertat. Sed testibus tam clarè affirmantibus opponendi essent saltem alii testes æquè clarè negantes, aut certè rationes validissimæ. Id frustra expectes ab illo Scriptore, qui cum historias communiter receptas ferè semper impugnet, nonnisi testium de eadem re tacentium, vel ad summum aliâ, non tamen contrariâ, loquentium auctori-

toritate, vel conjecturis ad dimittendam communem hominum sententiam parum potentibus, causam suam tuetur.

3. At primò quidem Zonaram confutat, ex eo quod ille scriptor dicat Gregorium II. *synodico anathemate* obstrinxisse Imperatorem, nullum autem tunc habitum fuerit Concilium Romanum. Sed quis asserit nullum tunc temporis celebratum Concilium? Joannes Launojus; Vicinior scilicet Gregorio II. quàm Zonaras. At contemporanei scriptores de illo silent. Argumentum esset sanè multum verisimile adversus illum historicum, si ipse affirmaret, congregatam fuisse Synodum Oecumenicam, vel saltem totius Occidentis, vix enim fieri potuisset, ut ea de re nullum verbum reliqui Historici fecissent. Sed quis nesciat multa à summis Pontificibus fuisse gesta in Conciliis, quibus intererant tantum cum Clero Romano, Episcopi aliis de causis Romæ versantes, aut ex vicinis Civitatibus convocati, quorum quidem Conciliorum nulla supersunt Acta, nulla memoria, nisi in scriptoribus fere solummodò ex occasione ea de re obiter tractantibus. Non pauca hujusmodi citantur in collectione Philippi Labbei.

4. Congerit deinde Launojus multa loca communia de officiis Regibus debitis, eisquæ à Romanis Pontificibus, aut ab Episcopis exhibitis. Sed hæc vera sunt, quandiu Principes Regi Regum bellum non indicunt, quandiu spes est emendationis, & quantum ad subditos, quibus non licet autoritate privata in Reges etiam discolors rebellare: secus autem est, dum summus Pontifex alio caret medio conservandæ Fidei, ac Religionis, ab aliquo Principe, Ecclesiæ per baptismum subdito, evertendæ.

5. Congerit etiam varias expositiones verborum illorum Christi ad Petrum; *Pasce oves meas*, quæ illa de potestate deponendorum Regum non interpretantur. At una scripturæ expositio aliis non contrariis, sed tantum distinctis, non destruitur. Si unus, populi consensum ad Regis institutionem, explicet de potestate juris inter subditos dicendi, alius de gerendo pro patria tuenda bello, alius de alia quapiam re, pro ut temporum, personarum, aut negotiorum conditiones exegerint. Numquid variaz illæ interpretationes obstabunt,

quominus dum nova emerget occasio, intelligatur adhuc aliud in ea contentum autoritate, si ad bonum populi regimen sit omnino necessarium? Suprema, & amplissima est, quantumvis eam invidi restringere conentur, summi Pontificis autoritas. Quid igitur mirum, si omnes ejus partes non fuerint statim, imò nec post longum tempus adèd clarè distinctæ: sed inter rerum Ecclesiasticarum tractatores hic unam, ille aliam explicuerit.

6. Improbatur argumentum Bellarmini ductum à prædicto Evangelii loco. *Pasce oves meas*; Quod nimis probet, scilicet Episcopos etiam jus habere deponendorum Regum. Verum injusta est reprehensio. Verba enim illa Petro soli dicta sunt, licet aliis etiam Pastoribus conveniant, quatenus Petri officio, ac Dignitati communicant. Sed quemadmodum ejus potestatis plenitudinem alii non assequuntur, ita non quidquid ille potest pro Ecclesiæ universæ bono, possunt illi, etiam in propriis Diocesisibus. Idèd enim clavium, quæ omnibus Apostolis simul promissæ sunt, Petro soli specialis facta est promissio. Idèd illi soli dictum est; *Pasce oves meas*, ut ipsi prærogativa quædam cæteris negata concedi significaretur, ne scilicet summis, & maximè arduis negotiis sine ipsius supremo judicio finis imponeretur.

7. Refert exempla nonnullorum Pontificum, & Episcoporum, qui verba superscripta non opposuerunt Principibus, nec potestate usi sunt, quæ in illis contineri dicitur. Sed inde non colligitur defectus ille potestatis, cum variis de causis, puta scandali vitandi causa, ob impotentiam, ob populorum affectum, prudentia suadere potuerit ab illius usu abstinendum, ut confessus est ipsemet Imperator Henricus à Gregorio VII. depositus, de quo in sequenti capite redibit sermo. Malè autem inter illa exempla Hadrianum II. recenset. Licet enim Carolo Calvo non objecerit verba illa, *Pasce oves meas*. Intellexit tamen in Pontificia potestate, quam hæc verba significant, comprehendi jus aliquod in temporalia Regum, saltem ratione peccati, quandoquidem Principem illum ab invadendo Lotharii Regno, intentatis censuris cohibere conatus est.

8. Denique Launoïus, ut confirmet quod ex Gregorii
Episto-

Epistolis deduxerat, quarum antea proluxa exscripserat fragmenta, inutili labore confert plurimorum verba scriptorum, quos inter aliqui idem affirmant, quod Theophanes, & Zonaras, alii tacent, nullus planè negat. Itaque absurdum est ut jam suprà insinuavimus, claram, & apertam affirmationem solo silentio confutare. Præsertim cum aliquorum ex illis, qui affirmant v. g. Theophanis, qui pro sacris Imaginibus exulare, ac Confessoris titulo donari meruit, & Sigeberti utpotè Principibus additissimi testimonium minimè suspectum haberi queat.

9. Quin, etiamsi Launojus testes adduceret expressè negantes quod asserunt alii, non obtineret quod intendit. Ut enim, ex Jurisperitorum doctrina, jura cum juribus, ita & testimonia cum testimoniis concilianda sunt, dum inter se pugnare videntur, nec insolubilis est contradictio. Hæc autem concordia in hoc casu facillima esset. Certum enim est, Gregorium II. omni pacifica ratione Imperatorem ad sanam fidem revocare conatum; atque de illo tempore intelligendi essent scriptores, qui negarent summum illum Pontificem Imperatori tributa non negasse, sicuti de illo intelliguntur, quæ scribit Gregorius ipse; qui autem affirmant prohibitam illam solutionem, interpretandi sunt de ultimo tempore, cum scilicet constitit nullam spem esse Imperatoris convertendi. Itaque tota illa, quæ apparere posset contradictio unico illo Theophanis verbo, tandem, solveretur.

10. Cæterum quomodo potuit Launojus Gregorium II. tantis laudibus extollere, ut persuaderet ipsum non vetuisse solvi tributum Imperatori, & tamen interpretationem tam scandalosam istis ejus verbis affingere; *Testis est Deus, quasunque misisti ad nos Epistolas, auribus, cordibusque Regum Occidentis obtulimus, pacem illorum tibi, ac benevolentiam conciliantes, reque laudantes ac mirisus efferentes prout te antea conversantem iutuebamur.* Quæ verba sic interpretatur Launojus, Gregorius verò II. Imperatoria jussioni subditum se cùm sentiret, deduxerat operam, ut missa ad se Leonis Isauri de subvertendis Imaginibus Epistola ad Occidentis Reges perferrentur, sed quia Epistola omnipotenti Deo minime concordabant, has quoad ejus fieri potuit, refutavit, & Leonem à nefario consilio deterruit. Huc & non alio spectant Gregorii Epistola verba, quæ proposuimus. Quis credat Epistolas, quas Gregorius non solum

auri-

auribus, sed etiam *cordibus Regum Occidentis obtulerat de subvertendis imaginibus tractasse*. Si is fuisset illarum scopus, non potuisset eas Gregorius, *auribus*, multò minus *cordibus Regum offerre*. Hoc enim fuisset impiæ Imperatoris intentioni in re de se mala cooperari. Cur potius illæ litteræ non intelligantur, quas scripsisset Imperator ad conciliandam sibi, aut retinendam Principum Occidentalium pacem. Id enim satis innuunt illa Pontificis verba; *pacem illorum tibi, ac benevolentiam conciliantes*, & alia multa quæ sequuntur. Secundò si Epistolæ Leonis à Gregorio missæ ad alios Principes, de subvertendis imaginibus fuissent, eas misisset, ut hortaretur illos ad revocandum à nefario consilio Imperatorem, non autem, ut ait Launoïus quod *Imperatoris iussu subditum se sentiret*. Quis enim in tanto scelere Summum Pontificem Principi subditum existimet? Cur non exhorruit Launoïus hæc scribens?

II. Frustrà verò adducit exemplum S. Gregorii Magni, Legem Mauritii per diversas partes perferri curantis; sunt enim inter ejus, & quod Gregorio II. à Launoïo tribuitur, factum, plurima discrimina, quæ persequi, & nimis esset longum, & à proposito nos longiùs averteret. Id unum notasse sufficiet legem Mauritii non extitisse de re ita mala, ut nullo pacto posset ab ea separari malitia: erat enim ad summum majori bono, scilicet libero in Religionem ingressui obex. Ac præterea S. Gregorius Magnus huic incommodo suâ prudentiâ poterat occurrere. At verò sacrarum imaginum conculcatio ita est impia, ut nullâ ratione liceat *auribus & cordibus Regum offerre Epistolas* hujusmodi contemptum suadentes. Denique multi Scriptores graves asserunt S. Gregorium Magnum non nisi correctas Mauritii leges misisse, idque videtur ex variis ejus epistolis colligi.

CAPUT XIII.

Principes ipsos aliquam Ecclesiæ in temporalia potestatem agnovisse.

1. **D**E illa Summi Pontificis autoritate non dubitabant Principes, de quibus in Capitulis superioribus. Non dubitabant etiam Ludovicus Germaniæ, & Lotharius II. Austrasiæ Reges, cum Carolus Calvus Ludovici frater, & Lotharii Patruus pactis inter ipsos conventis stare recusans, de invasione aliorum Regnorum cogitabat. Illi enim ad Nicolaum Primum confugerunt, ut ejus autoritate hoc damnum propulsari curarent; *Oporet præterea, inquebant, vestra autoritatis jubar propter generalem sollicitudinem nostros invadere fines, ut, quos nulla pecuniæ fœdera, nulla movent fraternæ charitatis viscera, nulla nectunt consanguinitatis ligamenta, APOSTOLICA INVECTIO AD CENSURAM ECCLESIASTICAM VENIRE COMPELLAT.* Omitto quæ referunt Historici Gallicani de Philippo II. Anglorum Regi, à cujus obedientia subditos absolverat Romanus Pontifex, bellum indidente, atque Othonem Imperatorem à Papa deponi procurante, & de Philippo III. Petro Aragoniæ Regi, à cujus obedientia subditos exemerat Martinus IV. etiam bellum inferente.

2. Justinus II. Imperator Cosrohæ conquerenti de receptis Persarum Christianis ab eo sese subducentibus; *Quoniam, ut ait Evagrius, qui rem narrat lib. 5. cap. 7. à cæteris Persis miserè, & potissimum Religionis suæ gratia vexabantur, justam putavit excusationem afferre cum respondit; Præfinitum paci tempus effluxisse, nec fas esse ut Christiani Christianos in tempore belli ad se confugientes desertos esse patiantur. Quid igitur? nonne melius est ut fideles Principibus non se subtrahant, etiam si justam habeant causam (ut si Religionis suæ gratia vexati Christiani ad Christianos confugiant) nisi accedente Ecclesiæ autoritate?*

3. Sed nunquid ita sentiunt Principes tunc tantum, quando illa potestas Ecclesiastica sibi commoda est. Henricus licet irâ, ne dicam furore, correptus, adversus Gregorium VII.

D d

cui

210 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
cui scribit, fatetur se in causa hæreseos Ecclesiæ subiacere.
Hæc sunt ejus verba; *Henricus non usurpativè sed piâ Dei ordinatione*
Rex Hiltebrando non jam Apostolico, sed falso Monacho. . . . . me quoque,
licet indignus inter Christianos sum, ad Regnum vocatus, te teste, quem
sanctorum Patrum traditio soli Deo judicandum docuit, nec pro aliquo crimine,
nisi à fide (quod absit) exorbitaverim, deponendum asseruit, &c. Deinde
notat Julianum Imperatorem licet Apostatam ab Episcopis
non fuisse depositum, quod eorum prudentiæ, non potesta-
tis defectui tribuit; *Cùm etiam Julianum Apostatam prudentia sancto-*
rum Episcoporum non sibi, sed soli Deo deponendum commiserit.

4. Atque ea ratio sufficeret ad vindicandam Ecclesiæ suam
autoritatem adversus illius non usum, quem aliqui objiciunt,
negantes ullam ejus fuisse praxim per multa sæcula. Id enim
prudentiæ seu benignitati piæ illius matris, non autoritatis
defectui, adscribendum esset. Adeò periculosa est Sacerdotii
cum Imperio contentio, ut, illius vitandæ causa, multa ma-
la minora sæpè sustinenda sint.

5. Hæc, ut opinor, sufficiunt, ut unusquisque pervideat non
solum non necessariam fuisse hoc tempore declarationem Cleri
Gallicani circa istam Ecclesiæ potestatem, quippè cùm ne mi-
nimum quidem esset periculum, ne summus Pontifex ea ute-
retur; sed etiam plurimorum Conciliorum praxi, sanctorum
Patrum, & Doctorum, Theologorum, & Jurisperitorum
doctrinæ, Principum, eorumque Officialium professioni con-
trariam, ut iterum mirer aulos fuisse Illustrissimos Episcopos
Coetus Parisiensis eam negare, suamque sententiam verbo Dei,
Patrum traditioni, & Sanctorum exemplis consonam declarare.

6. Opportuna fortassis fuisset hæc doctrina Cleri Gallicani,
etsi (absit verbo injuria) minus vera, cùm Christiani, martyrii
desiderio incensi, ejus occasiones avidè quærebant; At nunc
ita refrixit charitas, ut si, quod Deus Optimus Maximus aver-
tat, oriretur persecutio, maxima futura esset Religionis ruina.
Si enim tam multi injustis potentium desideriis obsequuntur,
ne illorum favore priventur, aut in aliqua temporalia damna
incurrant: quid foret Principibus certam mortem intentanti-
bus? Nonne Deus Christianorum debilitati consuluisse existi-
mandus est, qui, ne Judæi à vera Religione averterentur, vetue-
rat, ne ipsi Rex infidelis præficeretur, Deuteronom. 17. vers. 15.

7. Nes-

7. Nescio an hodie pro Religione omnes Episcopi Galliæ B. Martini Episcopi pro disciplina constantiam imitarentur, de quo ita scripsit S. Severus Bituric. Archiep. in vita B. Martini cap. 23. Atque ut mirra tantis inseram (quavis ut est rostrorum atastem-
porum, quibus jam depravata omnia, atque corrupta sunt pæne præcipuum sit
adulationi Regia Sacerdotalem non cessasse constantiam) cum ad Imperat. Maxi-
mum ferocis ingenii virum & bellorum civilium victoriam elatum plures ex diver-
sis partibus Episcopi convenissent, & sedit circa Principem omnium adulatio
notaretur, seque degeneri inconstantia, Regia Clientela, Sacerdotalis dignitas
subdidisset, in solo Martino Apostolica autoritas permanebat. Nam etsi pro ali-
quibus supplicandum Regi fuit, imperavit potius quam rogavit.

8. Nescio an multi ex aliis ordinibus cum Divo Joanne Da-
masceno de sacris Imaginibus orat. 1. sub principium, verè
dicerent; Nec veritati Regiam amplitudinem prætulit. Loquebar enim, in-
quit Divinus ille pater David in conspectu Regum, & non confundebar. Quin
etiam id id magis sum incitatus. Nam ad subjectos populos decipiendos multum
valet Regis autoritas. Pauci enim, minime illi quæ terrarum Reges Cælestis Regis
Imperio gubernari, & leges debere Regibus imperare sciunt, iniqua eorum jussa
negligunt, & aspernantur. Et sub finem ejusd. orat. Regia non credimus im-
perio patrum communi evanescere consuetudinem. Regem enim primum est Regem Ec-
clesiasticam instituta convellere; his de rebus statuerè, atque decernere NON AD
REGES pertinet, sed ad Concilia; Nam ubi duo, vel tres, inquit Dominus,
congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio ipsorum. Ligandi, solvendi-
que potestatem NON REGIBUS, sed Apostolis & eorum Successoribus Pastro-
ribus, & Doctoribus Christus dedit.

10. Si penes Rempublicam manet jus aliquando Prin-
cipatum transferendi, ut manere fatendum est, nisi multos
Principes Tyrannidis reos facias, quænam occurrere justior
ratio potest eo jure utendi, quam ubi regimen tempora-
le ab æterna felicitate avertit, ad quam referenda est pax,
& tranquillitas civilis, qui proximus est Principatus
secularis finis? Id autem cum contingit, nonne & Prin-
cipum severitati, & subditorum saluti omninò necessa-
rium est, ut à fidelitatis juramento absolutio petatur, sicut
ab aliis?

11. Cum autem mutua sit Principum, & subditorum obli-
gatio ad exequenda pacta in institutione Regni conventa,
nonne justa erit causa, ut Ecclesia præstitæ fidei vinculo

212 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
eximat subditos; si Princeps contra datam fidem eos in vera Religione custodia servandi, à vera Religione deterreat?

C A P U T X I V.

An sententia Illustrissimorum Episcoporum Gallia Sanctorum exemplis consona sit?

1. **S**ententiam suam Illustrissimi Antistites Gallicani etiam tanquam Sanctorum exemplis consonam omninò retinendam, declarant. Omnibus sanè Christianis veneranda sunt Sanctorum gesta; imò plerumque imitanda. Ideò enim præter alias causas publico cultui proponuntur, quia eorum vita est quasi animata Evangelii interpretatio, quæ nobis, & quomodo Christi verba sint accipienda, & quomodo sectanda vestigia, demonstrat. Ad eam nos sæpè sancti Patres remittunt. Ità S. Augustinus de verbis Domini in Evang. secundum Matth. ser. 18. cap. 20. *Attendite*, inquit, *in facta Sanctorum, ne fortè nostra videatur interpretatio. Quomodo hac verba intellexerunt Sancti, sic utique intelligenda sunt.* Et cap. 21. *Videamus si hoc ipsi fecerunt.* Quæ Spiritus sanctus per os Sanctorum locutus, id per Sanctorum actiones est executus. Sicut illi Christum imitati sunt, ità nos ad ipsorum imitationem invitamur; *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi*, clamat B. Paulus I. Corint. 11.

2. Quæ sunt autem illa Sanctorum exempla, quibus sententia Comitiorum Cleri Gallicani consona dicitur? Per exempla non actiones Sanctorum, sed omissiones intelligi puto. Fatendum est enim aliquos ex Sanctis Tyrannos Ecclesiam persequentes non deposuisse, nec alià ratione potestatem Ecclesiasticam in temporalia Principum exereuisse. Verùm cum illa ommissio ex variis causis, ac circumstantiis procedere potuerit, puta ex impotentia Ecclesiæ, ex metu majoris mali, &c. ex ea juxta legitimas ratiocinandi regulas universum concludi nequit, id jure nunquam fieri posse, quod aliquoties à Sanctis quibusdam ommissum sit.

3. Quemadmodum in Testimoniis unus Testis affirmans, cen-

centum negantibus, ut vulgò dicitur, plerumque preferendus est; validiusque animus Judicis inducitur ad credendum rem aliquam gestam esse, ex eo quod unus se illam vidisse asserat, quàm si centum, præsertim ab eo loco, vel eo tempore, quo gesta supponitur, absentes contrarium jurent: ita multò gravioris ponderis erit aliquorum Sanctorum, Principes Ecclesiæ per Christianæ fidei professionem subditos à persequendis fidelibus, & opprimenda Ecclesia, etiam subtractâ potestate temporali cohibentium, quàm aliorum illas injurias ferentium, & Christianos vel ad patientiam promptos Martyrii gloriâ privare, vel debiles in crudeliorum suppliciorum, aliorumve malorum discrimina certiora conjicere nolentium.

4. Addeò celebris, & conspicua est vita multorum ex iis, quorum doctrinam, vel etiam exempla declarationi Episcoporum Gallicanorum opposuimus, ut sacrilegus habendus sit, & blasphemus, qui eos à Sanctorum albo expungere tentaverit. Sed fortasse non eadem religione prosequendi aliquibus videntur illi Pontifices, qui supradicto jure usi sunt majori cum autoritate ac constantiâ. Verum id ad minùs veritatis evidentia etiam à suspectis Judicibus extorqueat; plura scilicet eluxisse tum per vitam, tum post mortem sanctitatis indicia in illis Pontificibus, quàm in Principibus, quibuscum illis res fuit: nisi fortè vitam, moresque Imperatoris Henrici v. g. sanctiores quisquam existimet, quàm Gregorii VII. cum deponentis; judicetque istum à Sanctorum Cathologo delendum, ut reponatur ille.

5. Nescio quo in Martyrologio recitentur nomina, vel in qua Ecclesia solemne officium celebretur Principum illorum, à quorum obedientiâ subditi per Ecclesiasticam sententiam exempti fuerunt. Legi autem in Martyrologio Romano die 13. Februarii; *Roma S. Gregorii Papa II. qui Leonis Isaurici impietati avertendæ resistit.* Item in appendice Adonis Archiepiscopi Viennensis: *Natalis Gregorii Papa II. qui rexit Ecclesiam annos 16. Leonis Constantin. temporibus: hic vir castus, in Divinis scripturis eruditus, &c.*

6. Legi pariter in Martyrologio Romano die 15. Martii; *Roma Natalis S. Zachariæ Papa, qui Dei Ecclesiam summa vigilantia gubernavit, & clavis meritis quievit in pace.* Apud Adonem Archiepiscopum Viennensem; *Roma Zachariæ Pontificis, qui Roma sedet annis 10.*

7. Legi etiam in Martyrologio Romano die 25. Octobris; *Salerni depositio S. Gregorii Papæ VII. Ecclesiastica libertatis propugnatoris, ac defensoris acerrimi.* Extant etiam alibi sanctitatis ejus testimonia. Lambertus Schafnaburgensis de rebus German. ita de illo scribit; *Nam & Papa tam eximie tamq̃ Apostolicè vitam instituebat, ut nec minimam sinistri rumoris maculam conversationis ejus sublimitas admitteret, & illa in urbe celeberrimâ, atque in tanta obsequentium frequentiâ obscœnum aliquid perpetrans, latere nequaquam potuisset.* Presbyter Pœnitentiarius sancti Anselmi Episcopi Lucensis in ejus vita de mitra ejusdem Gregorii VII. ait; *Præclara quadam fecit Deus per eandem mitram mirabilia.* Inter alia enim Reverendissimus D. Ubalduſ Mantuanus scilicet Episcopus, multis jam annis gravissimè Splenicus toto corpore ulceratus, præsertim cruribus, sic ut vix quomodolibet stare posset, vix etiam jacere, vel sedere, qui & multa in Medicos erogaverat, nihilq̃ profecerat; appositâ eadem mitrâ, ubi major ingruerat dolor, pristina redditus est sanitati. In Chronic. Cassinens. lib. 3. cap. 54. refertur Joannem quemdam vidisse Columbam in dextro humero Gregorii VII. Misſam celebrantis, eiq̃ue præceptum; *Vade quantocius auribus Papæ hoc ipsum intimato, ut constanter vigore sancti Spiritûs ceptum opus peragat.*

8. In Breviario Romano ad usum Cleri Basilicæ Vaticanæ habetur. Die 12. Junii S. Leonis III. Papæ & Confessoris officium duplex, cujus lectio 6. sic incipit; *Cùm ab impiis eructis oculis, & confossus vulneribus semivivus relictus fuisset, postridie per insigne miraculum sanus inventus est, iisdemq̃ue parricidis vitam suis precibus obtinuit.* Carolo Magno Francorum Regi Romanum Imperium detulit. Die autem 13. Februarii S. Gregorii II. Papæ & Confessoris officium item duplex.

9. Eâdem ratione confirmari posset longè gravioris esse ponderis ob vitæ sanctimoniam, aliorum Pontificum auctoritatem, qui Sedis Apostolicæ in aliis Capitibus per declarationem Illustrissimorum Antistitum Gallicanorum impetitis defenderunt, quàm Episcoporum, aut aliorum illa impugnantium.

LIBER QUINTUS

Comparatio Summi Pontificis cum Concilio Generali occasione se- cundæ propositionis ; scilicet:

Sic autem inesse Apostolicæ Sedi, ac Petri suc-
cessoribus Christi Vicariis rerum spiritualium
plenam potestatem, ut simul valeant, atque
immota consistant sanctæ Oecumenicæ Synodi
Constantiensis à Sede Apostolicâ comprobata,
ipsosq; Romanorum Pontificum, ac totius Ecclesiæ usu con-
firmata, atque ab Ecclesiâ Gallicana perpetuâ Religione
custodita Decreta de autoritate Conciliorum generalium,
quæ sess. 4. & 5. continentur; nec probari à Gallicana
Ecclesiâ, qui eorum Decretorum quasi dubiæ sint auto-
ritatis, ac minus approbata, robur infringant, aut ad so-
lum schismatis tempus Concilii dicta detorqueant.

CAPUT PRIMUM.

Summarium hujus secundæ propositionis examen.

I. **I**llustrissimus Petrus de Marca quæstionem de compara-
tione Summi Pontificis cum Concilio generali à li-
bertatibus Ecclesiæ Gallicanæ alienam, & ad invidiam illis,
quàm ad autoritatem conciliandam aptiorem, adeoque præ-
termittendam sentiebat; Qui Romani Pontificis, inquit lib. 3.
cap. 7. num. 1. odium in has libertates concitant, id præcipue urgent, eas
alia ratione consistere non posse, quàm Apostolica Sedis dignitate in eo maxime
inni-

216 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,

immutat. quod Pontifex Concilii generalis auctoritati subijciatur. . . . . Non est quod hanc in ea regula, quæ Romanis stomachum mouet, & qua rebus nostris non prospicit, ut par est. Fruatur Summus Pontifex aut æquo jure cum Conciliis generalibus, aut superiori: Illud unum in foro expendatur, an nova Constitutio, vel novum Rescriptum rebus Gallicanis consulat, aut noceat. Illustrissimi Episcopi Gallicani è contra hanc quæstionem inter libertates Gallicanas recensent. Ita scilicet oriuntur in dies novi libertatum illarum furculi, aut tempore schismatis, vel dissidiorum inter utrumque potestatem nati, & cum schismate, & dissidiis extincti, reviviscunt, prout juvare possunt ad amovenda sanctæ Sedis Decreta, quantumvis justa, & utilia.

2. Mirari profectò libet Episcopos Gallicanos dignitatem Principum temporalium absque ulla necessitate tam fortibus stipasse præsidii, ut Ecclesiasticæ potestati nullo unquam casu illam attingere permiserint; Dignitatem autem Pontificiam, absque ulla etiam occasione, libero Conciliorum generalium arbitrio concesserint, eaque ratione sanctiores Pontifices Concilii generalis convocationem omni diligentia, & industriâ devitandam docuerint; ne fortè, si in Concilium Basileensi simile inciderent, ab eoque deponerentur, non ita faciliter, ac sæliciter ut Eugenius IV. schismati finem imponerent.

3. Tot, tantæque sunt Conciliorum generalium utilitates, dummodò in Spiritu sancto legitimè congregentur, & congregata legitimè perseverent, ut Christianæ Religionis, & Ecclesiasticæ disciplinæ parùm studiosus sit, qui ea sæpe congregari ex intimo cordis affectu non exoptet. Verùm, ut diximus, qui odiosam illam quæstionem de comparatione summi Pontificis cum Concilio importunè movent, vel determinare audent, Conciliorum generalium auctoritatem extollentes, illorum convocationi obicem ponunt, metuentibus scilicet summis Pontificibus, ad quos spectat autoritas, vel cura illa, ne Synodus legitimè inchoata in periculosum schisma desinat.

4. Sed ut ad propositionem ipsam propiùs accedamus; Quomodo non inter se pugnant illius partes? Quomodò inesset Apostolica Sedi potestas plena, si Conciliis generalibus subsunt Pontifices

tiſices in ea ſedentes, etiam extratempus ſchiſmatis; ſcimus B. Petro, & ejus Succelloribus commiſſam paſcendarum ovium curam; ſed in quo Scripturarum loco ipſe Petrus, ejusque Succellores legitimi, Conciliorum œcumenicorum Jurisdictioni ſuppoſiti ſunt? Si Romani Pontifices *Chriſti Vicarii* ſunt, & quidem proximi, & immediati, ut definiit Concilium Conſtantiense ſeſſ. 43. adverſus art. 37. Joan. Wiclef, cui, niſi ei, cujus vices gerunt, ſubjacent? Quomodo eſt *plena potestas*, quæ ab alterius arbitrio, vel judicio, pendet? Ejus eſt qui facultatem confert, facultatis uſum præſcribere, aut ſi ab altero præſcribi voluerit, id clarè ſignificare. Poteltatem Romani Pontificis à Chriſto collatam fuiſſe negare non audent Franci Catholici; eam plenam eſſe concedunt Epilcopi Pariſiis congregati. Debuerunt ergò, ſicut in prima propoſitione, ita in iſta ſecunda, Evangelii loca referre, quibus ducti ſunt, id eſt in quibus Chriſtus B. Petri, ejusque Succellorum poteltatem, Divinitus traditam, Conciliorum Jurisdictioni ſubdidit, quantum ad uſum, & exercitium.

5. Plurima è contra ſunt, quæ ſuadent Concilia, à quibus abſit ſummus Pontifex legitimus, & indubitatus, auctoritatem Pontificiâ ſuperiorem non habere, ſed potiùs inferiorem. Primò quidem quia ſecluſo ſummo Pontifice difficile eſt, ut definiatur Concilium generale. Secundò quia Concilium generale ſine aſſenſu Romani Pontificis congregari, vel ſaltem ſuis Decretis ſupremam auctoritatem dare, non poteſt. Tertiò quia clariùs exprimitur in Scripturis ſacris ſummi Pontificis quàm Concilii generalis auctoritas. Quartò quia hanc doctrinam Sanctorum testimonia validiùs confirmant. Sed hæc magis explicanda ſunt, atque confirmanda.

6. Quoniam autem poteſt Concilium generale illud intelligi, aut cui ſummus Pontifex cum reliquis Prælatiſ interſit, aut verò quod, ſine ſummo Pontifice, reliquis dumtaxat conſtet. Satis patet in declaratione Cleri Gallicani accipi hinc ſummum Pontificem ſine Concilio, illinc Concilium ſine ſummo Pontifice: cum declaratio Decretis Concilii Conſtantiensis nitatur, quæ aliam ſententiam non admit-

E c tunt.

218 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
tunt. Itaque in eodem sensu sumenda sunt, quæ in hoc libro dicuntur.

7. Quæ tamen vel in hoc, vel in aliis tractabuntur, ejusmodi erunt, ut sufficiant ad ferendum de alia comparatione judicium. Sunt enim tria maximè, in quibus potest fieri comparatio, veritas fidei, ac morum disciplina, & judicia. Consentiunt Catholici adversus Panormitanum in cap. significasti de elect. Concilii œcumenici sententiam de rebus fidei, ac præceptis generalibus morum, infallibili certitudine gaudere. Idem de summo Pontifice in 7. libro probabimus. Nec ex eo quod Papa Conciliorum verè generalium definitionibus circa fidem derogare non possit, consequitur; Concilium esse Pontifice superius; Nam perinde sequeretur unum Concilium omnibus posterioribus præminere, cum quæ ab uno definita sunt, nequeant ab aliis immutari, utpotè quorum sit firmissima veritas. Collatio circa Decreta de disciplina, ex doctrina de dispensationibus colligi potest. Constat enim ex Gallorum praxi, qui plures, & à Canonica Conciliorum disciplina magis exorbitantes dispensationes postulant, eos in summo Pontifice auctoritatem super Decretis Conciliorum dispensandi agnoscere. Quot enim mihi numerabis in Gallia Episcopos, qui, vel ad retinenda simul plura Beneficia, vel ad mutandas Sedes, vel aliis de causis, dispensatione non egeant? Denique quod spectat ad judicia, ex illa quæstione pendet, an possit à Papa ad Concilium appellari, quam etiam in hoc libro attingemus.

C A P U T   I I.

Quàm sit difficile Concilium generale sine summo Pontifice definire, ejusque auctoritatem determinare.

1. **C**oncilium Provinciale aliquando perfectum, & plenarium dicitur ut in Can. 16. Concilii Antiocheni, ubi sic definitur, *Perfectum verò Concilium illud est, ubi interfuerit Metropolitanus Antistes.* Ferrandus pro *perfectum* interpretatus est *plenarium* n. 144. Breviar. Canon. quo loco Concilium Africa vocat

vocat etiam universale. Hæc sunt ejus verba; *Ut Concilium universale non fiat, nisi causa communis, id est totius Africae congerit; ut synodus plenaria tunc dicatur, cum Episcopus Metropolitanus assuerit. Concilium Antiochenum tit. 16. Vocatur etiam universale, Concilium ex tota Africa collectum cap. 19. Canonum Africanorum, si autem ad Concilium universale accedere noluerit, &c.* In Gallia simili nomine donatae sunt Synodi ex pluribus Provinciis congregatae, ut fidem faciunt Concilium Matisconense secundum, ac Tullense apud Saponarias anno 869. Hujus Canon. 13. his verbis concipitur; *Placuit omnibus, ut credatur, institutu Divino. qui ad universale Concilium in vicinia Tullensium confluxerunt, &c.* In Epistola Synodica ad Wenilonem Archiepiscopum hæc etiam leguntur; *Episcopi, qui ad universale Concilium in suburbano Tullensi conveniunt, &c.* Et in indiculo quibus de rebus Salomonem commoneere debeant. *Placuit universali Concilio, &c.* Concilium autem Suesionense tertium anno 866. Epistolâ Synodicâ 2. ad Nicolaum Primum Papam sic scripserat; *Sed neque ad generalitatem nostrâ Synodum, si quando Apostolatus vestri auctoritas nostram fraternitatem pro quibuslibet emergentibus vel imminutibus negotiis aggregandam decernit, &c.*

2. Sed in alio sensu intelligitur Concilium generale, dum ei Summus Pontifex subesse dicitur, nimirum pro Concilio verè generali, hoc est ex universis Orbis Christiani partibus convocatum, quod Joannes Gersonius tom. 1. tract. de potest. Eccles. & de origine juris, & legum edito Constantiæ tempore Concilii generalis, considerat. 12. sic definit, *Concilium generale, est congregatio, legitimâ auctoritate facta, ad aliquem locum, ex omni statu Hierarchico totius Ecclesiæ Catholice, nullâ fidei personâ, quæ auctori requiritur exclusâ, ad subvertitur tractandum, & ordinandum ea, quæ debentur regimen eiussdem Ecclesiæ in fide, & moribus respiciunt.* Definitionem satis huic similem tradit Joannes Major Doctor Parisiensis in cap. 18. Matth. *Concilium est congregatio ex omni statu Hierarchico, quorum interest, convocata ab iis, quibus incumbit, ad tractandum communi intentione de utilitate publica Christiana.*

3. Quocirca plures nascuntur difficultates. Aliqui enim Generales Ordinum, & Abbates, alii alios necessariò vocandos existimant. De Episcopis, inquit Gersonius loco citato, & superiorem Prælati non est dubium, sicut juxta prædicta practicum se-

piùs invenitur in prioribus Conciliis, sed neque videtur ambiguitas esse de minoribus Prelatis, qui sunt Curati, & Hierarcha, neque de illis, qui ad hunc duplicem Prelatorum Ordinem reducuntur, quibus non ex privilegio solo, sed ex statu, & ordinario jure competit animarum cura, quemadmodum sunt multi Abbates, Decani, Praposti, cum similibus. Et sanè in Concilio Hierosolymitano, quod veluti primum atque aliorum exemplar proponitur, interfuerunt cum Apostolis Presbyteri, & utrorumque nomine conscripta est Epistola, Apostoli, & Seniores fratres, &c. Visum est Spiritui sancto, & nobis, &c.

4. Sed supponamus juxta communioem, & verioem sententiam Episcoporum tantum suffragia necessariò requiri; cæteros autem nonnisi ex privilegio, vel ad consilium dumtaxat vocem habere: dubium supererit de numero Episcoporum. Licet enim juxta communem loquendi modum universale, seu generale non appelletur, quod majorem partem non complectitur: tamen aliqua Concilia reputata sunt generalia, in quibus pauciores, quam in nonnullis particularibus interfuerant Episcopi. Exemplum habemus in Concilio Constantinopolitano tempore S. Damasi Papæ, ac Theodosii senioris Imperatoris.

5. Responderi posset non tam attendi singulorum Episcoporum, quàm Provinciarum numerum: sed recurrit difficultas. Nam in dicto Concilio generali plurimæ Provinciæ, scilicet Occidentales, defuerunt. Quid ergo si major Provinciarum pars convenire, aut nolit, aut non possit. Sufficiet, inquires, ut omnes vocatæ sint. Quis credat Galliam ita sentire, quæ tam ægrè Concilia Florentinum, Lateranense quintum, imò & Tridentinum tanquam generalia agnovit, ad quæ certè sciebat vocatos omnes Episcopos Catholicos; quæque constabant ex majori Christianarum Provinciarum parte.

6. Repones Concilia ex acceptance Ecclesiæ, generalia censerì, sed hæc explicatio Concilii idæam confundit; hanc enim ipsâ ratione non solum Concilia Nationalia, vel Provincialia, sed etiam Diocesana possent generalium nomine gaudere, accedente Ecclesiæ acceptance: ac frustrâ Conciliorum generalium potestas tantum extolleretur. Omnis enim eorum autoritas in Ecclesiæ universæ consensum,

nem, quæ sola, si adsit, sufficit absque cujusvis Concilii congregatione, resolveretur.

7. Ex iis, quæ de natura Concilii generalis dicta sunt, colligitur, quàm difficile sit exactam illius definitionem statuere, si ab eo excludatur Summus Pontifex. Quod ideo addo; quia in ea, quam tuemur, sententia, non multi refert, an universi omninò adsint Episcopi, an alii quàm Episcopi: Quinam ex jure; quinam ex privilegio: an per se, an per Procuratorem; an absint sine causa, an cum causa; an inviti impediuntur absentes, an propriâ sponte abstineant; an consentiant omnes, an discrepent; & dum opposita sunt suffragia, an æqualis sit illorum numerus, vel quæ pars major aut minor, imò an Concilium sit verè generale: Cùm enim suprema, & infallibilis sit summi Pontificis sententia, eam, ceu regulam semper tutò sequentur fideles.

8. At verò si penes Concilium solum sunt suprema auctoritas, & infallibilitas, incerta sunt omnia, quia dubium est per quos, & quomodo constitui debeat. Primò enim si opus est, ut omnes Episcopi conveniant, & unaquæque pars Ecclesiæ per suum Pastorem repræsentetur, & per universos Pastores, Ecclesia universalis; nullum unquam potuit, aut poterit haberi Concilium œcumenicum, ut evidens est. Imò difficillimum esset majorem partem congregari, ut dicemus alibi. Non repræsentaretur autem Ecclesia, ubi à nemine repræsentaretur pars ejus major.

9. Si vera esset Joannis Gerlonii, Joannis Majoris, Jacobi Almaini, & Richerii sententia, scilicet Presbyteros omnes Curatos secundum praxim Concilii Basileensis, cujus meminit testis oculatus Cardinalis à Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 3. cap. 14. cujusque inconvenientia enumerat, jus habere non solum præsentia, sed etiam voti, & quidem decisivi; quandonam posset tanta Curatorum copia, cum tantâ Episcoporum multitudine in eundem locum confluere? Quid si præterea etiam Abbates, Canonici Ecclesiarum Cathedralium, & alii vocandi sint? Concedit quidem Gerfonius Concilio, numerum suffragiorum augendi, vel minuendi facultatem. Sed hæc cautio difficultatem minimè tollit, quia sciendum in primis est quid sit illud Concilium, à quo

suffragia ad minorem numerum reducenda sunt. Cumque istud incertum sit, nunquam certi esse possumus, an Concilium verè sit œcumenicum, nisi ex illis omnibus constet, qui asseruntur jus habere suffragii.

10. Supponamus autem rerum statum adeò commodum, ut convenire faciliè possint omnes, quos prædicti scriptores vocandos censent; si, ut incommoda vitentur, ne dicam absurda, quæ in deliberando circa singulas controversias ex immensâ illâ hominum multitudine nascerentur, minuendus sit suffragiorum numerus; cum longè copiosior sit Curatorum, non ita negligenter sui ordinis causam illi agent, ut saltem ex qualibet Diœcesi unum superesse non velint, adeoque numero superabunt Episcopos. Vix enim fieri poterit ut è centum, ducentis, aut multò pluribus Curatis cujuslibet Diœcesis unus adesse non possit, cum è contra faciliè contingat, ut unus Episcopus impediatur. Tunc igitur prævalebit, ut numerus, ita & sententia Presbyterorum, Episcoporum judicio. Licet enim concedamus, cæteris paribus, præferendum esse Episcoporum suffragium; si Curatorum suffragia consona circa quandam de fide difficultatem longè plura sint, quàm Episcoporum contrarium judicantium: Nonne major pars tunc Concilium esse censebitur, quantumvis Episcopalis Dignitas longè sit Sacerdotali præstantior? Nam solet in omnibus Cætibus judicialibus, pro conclusione sententiæ, non qualitas, sed numerus suffragiorum, attendi, saltem si pars una maximo excessu aliàs superet.

11. Si autem in Conciliis servandum sit, ut non majoris absolūtè, sed simul majoris, & sanioris partis debeat sententia prævalere, quemadmodum de aliis Cætibus insinuat Concilium Lateranense generale sub Alexandro III. anno 1179. aut secundum alios 1180. & expressè docet Textus Juris cap. *Ecclesia vestra.*, quod est 57. de elect. cum glossa, & Doctoribus ibi; quamquam ex hodierna praxi, & omnium scriptorum interpretatione, major pars censeatur etiam sanior; quod inferri videtur ex Concil. Trid. sess. 23. de regul. cap. 6. an ea erit amplectenda sententia, quam tuebuntur Patriarchæ, Primates, & Metropolitani, contradicentibus Episcopis multò pluribus? Nequaquam, inquires, quia dignitates sunt istæ,
ab

ab Ecclesia institutæ, non à Christo; ita & ipse sentio; secus tamen alii. Illustrissimus Petrus de Marca antequam etiam Metropolitanam dignitatem esset adeptus lib. 6. de concord. cap. 1. n. 3. earum institutionem ad Apostolos referendam probare conatur est. Idem etiam statuerat lib. 1. cap. 3. num. 2. Arnulphus Ruseus tractatum de Archiepiscopali dignitate orditur ab hac præfatione, in qua de jure Divino esse demonstrare nititur. *Pro sancto, & felici hujus materia initio querendum est, quæ jure instituta est Archiepiscopalis autoritas, seu dignitas. Et ut exordiamur ab ovo, dicendum videtur, quod non humanâ adinventione, sed potius Divinâ quâdam constitutione ordinati sum hi Archiepiscopi Metropolitanæ respectu suorum suffraganeorum. Hoc probatur jure Divino, Civili, & Canonico.*

12. Denique in sententia Gersonii, quo gradu majores Prælati minoribus præstabant in æstimatione suffragiorum? Quot Curatorum vota unius Episcopi sententiam æquabunt.

13. Ne quis suspicetur, nos animo minuendæ Conciliorum autoritatis, difficultates illas de novo excogitasse, quibus impossibile fermè demonstratur, in Gallorum sententia definire quid sit Concilium generale: videat Launoium tom. 8. epist. 11. quæ est ad Claudium Amelinum Parisiensem Canonicum, & Archidiaconum, magnoperè desudantem, ut numerum Conciliorum generalium hætenus habiturum assignet; varias eorum ex variis Scriptoribus conditiones exponentem; ac tandem interroganti Amico respondere coactum, difficilè rem posse determinari. Quæ igitur erit fidei nostræ regula, in illius Scriptoris, & aliorum Gallorum sententia, qui non errandi privilegium Summo Pontifici adimunt; & Concilium generale apud quod reponunt, certis nequeunt notis designare?

CAPUT III.

De convocatione Conciliorum. An pertineat ad Principes.

1. **C**onvocatio plures effectus habere potest. Primus est ut personæ ex quibus debet Cœtus constare, unum in locum conveniant. Secundus, ut licitus sit Cœtus. Tertius, ut ratum sit quod statuerit. Duobus etiam modis fieri potest. Primò per modum consilii vel supplicationis. Secundò per modum præcepti.

2. Equidem si hoc tantum spectetur, ut Episcopi conveniant, parvi refert à quocunque convocentur. Aliquando enim cum ex alia occasione, puta dedicationis alicujus Basilicæ, simul essent, Concilium celebrarunt. Liciti sunt ut plurimum Conventus omnes, qui boni publici causa fiunt, possunt tamen ex circumstantiis illiciti evadere, puta si rerum propriam auctoritatem excedentium arbitrium usurpent; si iusta legitimi Superioris prohibitio intercedat; si schismatis, seditionis, scandali, aut alterius mali periculum immineat. Itaque, si seclusis hujusmodi circumstantiis convenirent Episcopi ad tractanda quæcumque ad optimum Ecclesiarum suarum regimen conducunt, solus convocationis defectus culpæ non faceret obnoxios.

3. Verumtamen quemadmodum in statu politico rectum ordinem constare non posse judicatum est, nisi publici Cœtus Superioris alicujus auctoritate convocarentur, scilicet in Civitatibus à Consulibus, aut aliis Magistratibus, in Provinciis à Præfectis, Comitibus verò totius Regni, alicubi etiam unicæ Provinciæ, à solo supremo Principe: adeò ut qui prætermisso illo ordine sese in Cœtum quasi de Republica tractaturi congregaverint, seditiosi habeantur. Ita in Ecclesia, dum constituti sunt Metropolitanus, Exarchi, & Patriarchæ, præcipua illis collata est auctoritas, ut Episcopos intra Provinciæ, aut Diœcesis fines constitutos, ad Synodum evocarent, qua de re plures extant Canones. Constantinopolitani

litani primi Canon 2. Antiocheni 20. Chalcedonensis 9. Constantinopolitani quarti 17. &c. S. Augustinus epist. 218. excusat se Victorino ad Concilium vocanti, cumque rogat, ut prius cum Xantippo super jure Primatus, & Concilii Episcoporum convocandi, placide componat. Concilium quartum Constantinopolitanum can. 17. Patriarcharum in convocandis Conciliis jus validissime confirmat. Huc etiam spectat Concilii Antiocheni Canon 20. Chalcedonensis Canon 9.

4. Quamobrem Deus (quod dictu nefas est) minus perfectum in tota Ecclesia, quam Ecclesia ipsa in Provinciis, & Diocesisibus, imò quam Principes in Republica, regimen instituisset, si ordinem, promovendis utiliter vel minimis Cœtibus necessarium, pro omnium maximo, Augustissimo, & ad recte gubernandam Ecclesiam utilissimo, scilicet Concilio Oecumenico, neglexisset; ut nempe ab aliquo Superiore ex officio convocaretur. Quantum præstat uni Civitati, Provinciæ, aut Regno Ecclesia universa, tanto sapientiori, & ordinatiori regimine par est illam administrari. Postulat autem ordo quod diximus, & quod antiquissima comprobavit experientia, ut Conventus nonnisi annuente Superiore celebrentur.

5. Solùm igitur ambigi posset, quis sit ille Superior, cujus autoritate congregari omnium Episcoporum Cœtum oporteat. Imperatorem, seu Principem sæcularem solum hanc autoritate præditum docuerunt Hæretici recentiores. *Solum*, inquam, nam & illum hanc autoritate præditum esse scripserunt aliqui inter Catholicos. Sed multis absurdis obnoxius est ille Hæreticorum error.

6. Primò enim vel illa potestas pertinet ad Principes, in quantum Principes sunt, aut in quantum Christiani, aut in quantum Principes, & simul Christiani. Si in quantum Principes, eà præditi erant etiam Pagani, Nero, Diocletianus, & alii Ecclesiæ hostes, ac sine illorum autoritate nefas erat congregare Concilium, quod nemo sanus senserit. In quantum Christiani sunt, Ecclesiæ Ministris, præsertim Episcopis subesse ac obtemperare debent, non præesse, aut imperare possunt. Conjunctio autem dignitatis Regiæ cum professione Christianâ id unum efficit, ut quâ tanquam Princi-

F f

pes

226 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
pes autoritate pollent, eam tanquam Christiani in exequen-
dis Ecclesiæ, communis omnium fidelium Matris, Decretis
insumant; non autem ut potestatem temporalem ad spiritualia
officia extendant.

7. Secundò non est, nec fuit unquam à tempore, quo in
omnem terram exivit sonus Apostolorum, totus orbis Christia-
nus unico Principi subditus. Penes quem igitur ex multis
erit convocandorum ex omnibus terræ partibus Episcopo-
rum autoritas? Hanc certè uni, etiam Imperatori, alii non
concederent.

8. Tertiò præterquam quod difficile esset, ut omnes con-
sentirent Principes etiam Catholici ad convocandos eos, qui
in sua cujusque ditione essent, quid fieret, si eorum pleri-
que Infideles essent, aut hæretici, ut contigit, non solum
antequam Constantinus Magnus Christianam fidem amplecte-
retur, sed etiam longè postea, v.g. in fine quinti sæculi,
quando Clodoveus Francorum Rex Baptismum suscepit, quo
tempore observant Historici nullum omninò in orbe univer-
so Catholicum Principem extitisse. Quo igitur modo tunc
compressa fuisset hæresis, si, quod erat facile, Principes non
curassent, ut Episcopi de Religione inter se tractarent: et si
aliundè, ut declararunt Episcopi Gallicani, iudicium Summi
Pontificis non erat infallibile? Nam difficile fuisset totius or-
bis Episcoporum seorsim sententiam rogare; cujus enim fuisset
universa suffragia colligere.

9. Quartò patet adhuc evidentius autoritatem illam Prin-
cipibus non competere, si convocatio Decretis robur aliquod
tribuat. Aut enim neganda est distinctio inter utramque po-
testatem, Ecclesiasticam, & sæcularem, quam soli infician-
tur Hæretici, admittunt Catholici, etiam qui sæcularem in
Ecclesiasticæ fines longius inferunt, aut sicut sæcularia, &
temporalia, sæculari; ita spiritualia, & Ecclesiastica, Ec-
clesiasticæ, tribuenda sunt. Sicut igitur distincta sunt nego-
tia, ita distinctæ sunt potestates, etiam circa easdem perso-
nas. Non est Principum sæcularium Episcopos in regenda
Ecclesia dirigere, sed ab eis regi. Nec satis est, quod Prælati
Ecclesiastici sint in aliis rebus subiecti Principibus, nisi etiam
tractandorum negotiorum ea conditio sit, ut in iis locum
ha-

habeat sæcularis jurisdictio. Quia ergo congregandis Cœtibus non tam personarum, quàm negotiorum, habenda est ratio, alioquin liceret Summo Pontifici in omnibus Regnis Christianis, quorum est supremus Pastor, Comitia pro expediendis causis civilibus convocare, quod ægrè concederent Politici: Ecclesiasticæ potestatis est, pro Ecclesiasticis rebus Concilia congregare.

10. Quocirca observandum est, quàm iniqua sit illorum sententia, qui cùm reum læsæ Majestatis Regiæ arbitrentur eum, qui summum Pontificem hujusmodi autoritate præditum affirmaret pro negotiis sæcularibus, extra Ecclesiasticam ditionem; Principibus tamen temporalibus Jus præter Romani Pontificis assensum Concilia Oecumenica convocandi adscribunt, quasi non solum non distinxerit Christus utriusque potestatis limites, sed etiam Ecclesiasticas personas in negotiis Ecclesiasticis sæculari subjecerit, non verò sæculares spiritali in rebus sæcularibus, etiam si frequenter aliqua Religionis ratio concurrat.

11. Possunt quidem Principes in rebus etiam Ecclesiasticis Episcopos monere, hortari, rogare, non autem cogere. Et si quando pii Principes propter suam dignitatem, vel Episcopi propter reverentiam, præcepta, jussiones, aut similibus nominibus, appellant litteras Principum ad Concilia Episcopos convocantium, non tamen significant specialem aliquam coram Deo imponi Prælati obligationem, ex eo præcisè, quia Princeps jubet; sed ex eo quod justum est, aut necessarium id, quod præcipitur; quamquam ex occasione si præceptum illud prætermitteretur, majoris coram Deo culpæ rei essent Antistites, quia non sine majori negligentia prætermitterent officium, de quo moniti essent. Imò ipsa monentis dignitas majorem argueret negligentiam, adeoque graviores culpam.

CAPUT IV.

Cur Imperatores olim Concilia convocaverint.

1. **E**TSI à facto ad jus non sit necessaria consequentia; non est tamen leve argumentum justitiæ, quod ab exemplo sapientum, & piorum virorum ducitur. Quamobrem concludunt aliqui, jus convocandorum Conciliorum penes Imperatores olim saltem extitisse, quod videamus eorum aliquos, non solum æquitatis, sed etiam Religionis laude conspicuos, v. g. Constantinum, Theodosium Magnum, & Marcianum, hujusmodi Cœtus congregasse, Ecclesiâ non repugnante. Verum si usus illius originem, & causas diligentius inquiramus, comperiemus à facto Imperatorum, ad jus aliquod speciale Principibus sine assensu Ecclesiæ tribuendum, non valere consequentiam.

2. Usus ille à Donatistarum temeritate, ac pertinacia ortum habuit. Cum enim usque ad tempora Constantini Magni Ecclesia per Concilia Provincialia, & Diœcesana, ac per sollicitudinem Pastorum suorum, præsertim summorum, emergentibus necessitatibus providere solita esset, quantum per tempora licebat: Donatistæ schismatici à Constantino Imperatore Judices postularunt adversus Cæcilianum Episcopum Carthaginensem, contra quem schisma conflant. Imperator tres Episcopos ex Galliis Romam misit, ut cum Melchiade Summo Pontifice causam judicarent: quod factum est: habito Romæ Concilio anno 313.

3. Hoc primum Concilium est, cui se Princeps sæcularis immiscuerit, nisi fortè Imperatorem Aurelium dixero convocandi Concilii Romani anno 282. adversus Paulum Samosatenum autorem fuisse. Qua de re ita scribit Eusebius histor. Eccles. lib. 7. cap. 30. vers. Vales. Igitur cum Paulus à recta fide simul, & Episcopatu excidisset, Dominus, ut dictum est, administrationem Antiochensis Ecclesiæ suscepit. Sed cum Paulus à domo Ecclesiæ nullatenus excedere vellet; interpellatus Imperator Aurelianus rectissime hoc negotium disjucavit, iis Dominum tradi præcipiens, quibus Italici Christianæ Religionis Antisti-

nistites, & Romanus Episcopus scriberent. Hoc modo vir supramemoratus cum summo dedecore per sacularem potestatem ab Ecclesia exturbatus est. Sed hoc Aureliani factum ad convocationem Concilii parum videtur pertinere, cum de ea nihil statuerit. Imploratum fuerat ejus auxilium adversus Episcopum canonicè depositum, ipse auctoritatem suam noluit adhibere, quousque de justitia certior factus esset, retracto particularis, scilicet Antiochenæ, Synodi judicio, per Synodum Romani Pontificis, & aliorum Episcoporum Catholicorum Italiæ, circa cujus convocationem, tempus, personas, aut modum nihil præscripsit. Sed judicium Romani Pontificis, & aliorum Episcoporum Italiæ curavit exequendum.

4. Ut igitur ad Constantinum redeamus, plura occurrunt in ejus Decreto notatu digna. Primò, non ipse propriâ sponte causam Donatistarum ad se, tanquam vel Judicem, vel Principem, vel aliquam circa Ecclesiastica negotia auctoritatem habentem, traxit; imò illorum judicium ad se non pertinere significavit; nec nisi schismaticorum, qui primùm in Africa apud Anulinum Proconsulem, deinde in Galliis apud Imperatorem ipsum vehementer institerant, importunitate victus, ac pacis studio inductus, animum huic negotio admovit. Id testantur ejus ad Episcopos Concilii Arelatensis verba. *Quoribus à me jam ipsa improbiſſimis additionibus suis sunt conſignata reſponſione oppreſſi? Qui utique ſi hic ante oculos habere voluiſſent, minime hoc ipſum interpoſuiſſent. Meum judicium poſtulant, qui ipſe judicium Chriſti expellunt. . . . Orabida ſuavis audacia. &c.*

5. Secundò, etiamſi Donatiſtæ Judices de Gallia poſtulafſent, ut perhibet illorum libellus ſupplex ab Optato Milevitano relatus. *Petimus ut de Gallia nobis Judices dari præcipiat pietas tua.* Tamen Conſtantine cauſæ cognitionem ad Romanum Pontificem, ad quem pertinebat, remiſit, adjunctis tribus Episcopis Gallicanis, qui Romam acceſſerunt.

6. Tertio, Melchides Romanus Pontifex Conſtantine mandato non ita ſe putabat obſtrictum, ut cum ſolis, quos ipſe miſerat Episcopis, cauſam judicaret, ſed Concilium ipſe congregavit, convocatis ex Italia aliis Episcopis, quorum nomina, & Civitates recitat idem Optatus, ac cum iis ſimul, & cum tribus à Gallia miſſis, cauſæ facta eſt diſcuſſio.

230 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
fio. Itaque constat suâ eum, non ab Imperatore delegatâ jurisdictione processisse.

7. Quarto, præcipuas partes in hoc judicio, ac præsertim in ferenda sententia Melchiades habuit, ut indicant hæc Operati verba; *Cacilianus omnium supra memoratorum sententiis innocens est pronuntiatus; etiam Melchiadis sententiâ*, QVA IUDICIUM CLAVSVM EST. Quæ fuerunt igitur Constantini partes in hoc judicio? ut scilicet illud ad legitimum Judicem remitteret. Qui enim Summo Pontifici, ne omnino despicerentur Donatistarum preces, adjuncti sunt, erant de Patriarchatu Romano.

8. Verùm, quæ Schismaticorum est pertinacia, non cessarunt huic sententiæ Donatistæ; sed ut ipsismet Constantini verbis Epistolâ ad Vicarium Africæ utar; *Cum res fuissent apud Urbem Romanam ab idoneis, ac probatissimis Viris Episcopis terminata, obnixè, ac pertinaciter respondendum astimaverunt; quod eorum omnis causa non fuisset audita.* Itaque Imperator, ne quis eis superesset conquerendi de parùm maturò negotii examine prætextus, numerosissimum Arelate in Gallia voluit haberi Concilium, Episcopis ex plurimis, remotissimisque Provinciis evocatis, quibus, quæcumque ad iter commodè peragendum erant necessaria, suis ipse sumptibus subministranda curavit anno 314. Hic quidem Constantinus aliquam in convocando Concilio auctoritatem exercuisse visus est; id tamen de consensu S. Sylvestri, qui sancto Melchiadi in Pontificatu successerat, factum fuisse, quis dubitet, quandoquidem sanctus ille Pontifex suos Legatos ad Concilium misit.

9. Sed quæres, cur passus fuerit Sylvester Prædecessoris sui judicium retractari: respondeo eadem de causa, quâ motus est Constantinus; scilicet ut hæc benignitate frangeretur Donatistarum pertinacia. Constantinum enim non putasse necessariam illam retractionem, verba ejus suprâ relata satis indicant, & apertiùs declarat S. Augustinus epist. 162. *Dedit ille, inquit loquens de Constantino, aliud Arelatense judicium, aliorum scilicet Episcoporum, NON QVIA IAM NECESSE ERAT, sed eorum perversitatibus cedens, & omnino cupiens tantam impudentiam cohibere.* Adde quod causa non est delata à Romano Pontifice ad Concilium per appellationem, tanquam ab inferiori Tribunali ad su-

superius. Nam, ut notat Jacobus Sirmondus, *De Synodo Romana innotuisse victos Donatistas, illam accusasse, ac reprehendisse, de illa questos esse, multum locum docet Augustinus: AB EA PROVOCASSE nusquam proditum est.*

10. Non est tamen Arelatensis Concilii autoritate compressa Donatistarum pervicacia. Nam Imperatorem appellaverunt, eoque adegerunt, ut ipsemet causam judicaret. Quid igitur mirum si Constantinus eorum gratiâ circa Judicium convocationem aliquid egerit, quod Romani Pontificis iuribus repugnare videatur, cum etiam se Judicem causæ constituerit, licet id sibi non licere multifariam antea significasset: Primò quidem in eo quod, ut inquit S. Augustinus epist. 162. *Non ausus est Christianus Imperator sic eorum tumultus, & fallaces querelas suscipere, ut DE IUDICIO EPISCOPORVM qui Roma sederant, ipse judicaret.* Secundò, in eo quod ut habet Optatus loco supracitato, & ut scripsit Constantinus ipse in litteris ad Episcopos Concilii Arelatensis, Donatistas appellantes à Concilio Arelatensi acerrimè perstrinxit; *Oratida suavis audacia.* inquit, *SICVT IN CAUSIS GENTILIVM FIERI SOLET, APPELLATIONEM INTERPOSERVNT?* Plura alia sequuntur in dictis litteris, quibus probat se Judicem competentem non esse. Tertiò, quia causæ cognitionem non suscepit, nisi à sanctis Africanis postea veniam petitis, ut ait S. Augustinus epistolâ 162. jam citatâ.

11. Grassante non ita post in Oriente Arianâ hæresi, tentatis frustra aliis remediis, idem præstitit Constantinus in convocando Nicæam Concilio generali anno 325. quod antea in Arelatensi, ut tradunt communiter Historici. Itaque primum Concilium Oecumenicum convocavit, juxta, promovitque Imperator.

12. Quod ille pro suo erga Religionem, & pacem amore fecerat, Ecclesiâ gaudente, nedum consentiente, subsequentes Imperatores sæpius, mali quidem, aut boni hæreticorum fraudibus decepti in Ecclesiæ perniciem; Pii autem in fidei, ac disciplinæ profectum præstiterunt.

13. Causæ igitur, propter quas Ecclesia Imperatoribus Concilia convocantibus non obstitit, istæ fuerunt. Primò cum tempore persecutionum ægrè potuissent celebrari Concilia,

cilia, quorum, si ritè fiant, maximæ sunt utilitates; ubi Christianus Imperator cœpit non solum permittere, sed & juvare, ac promovere sanctissimos hujusmodi Cœtus, hoc bonum maximo Dei beneficio adscripserunt Antistites: ac fructum exinde provenientem magis attendentes, quàm quæ incommoda futuris temporibus consequi possent, non ita subtiliter inquisierunt, an eâ ratione Principes ultrâ proprios limites excursuri forent, propriæque autoritati vindicaturi, quod à solo Constantini studio erga Religionem, ac publicam quietem cum Ecclesiæ consensu profectum fuisset. Secundò quia Hæretici, & Schismatici, legitimæ superiorum Ecclesiasticorum autoritati non satis subiecti, Imperatorum erant compescendi autoritate, quam ipsi vix adhibuissent, nisi negotia in Synodis à se indictis fuissent tractata. Tertiò quia propter Ecclesiarum paupertatem non potuissent Episcopi longa itinera conficere, præsertim ut ex universo Orbe in unum locum ad celebrandum Concilium generale concurrerent, nisi vecturæ, aliisque commeatui necessariis Principum liberalitas providisset. Quartò Principes ab omnibus Cœtibus admodum numerosis publicæ quieti, ac propriæ dignitati sinistrum aliquid metuentes, Episcopos, quorum magna erat in plebem potestas, sine suo assensu convenire non permisissent. Quintò Constantini Magni exemplum laudabiliter se imitari posse credebant. Ut id à bonis fieret, propter utilitatem, ut à malis, propter necessitatem, & impediendi difficultatem passa est Ecclesia.

14. Cæterùm enim liberam conveniendi facultatem Episcopis de rebus Ecclesiasticis tractaturis competere, nec à Principibus coarctandam esse declararunt, aliquando ipsi etiam Principes, ut capite sequenti videbimus.

CA.

CAPUT V.

Concilia generalia, dum certus est, & indubitatus Romanus Pontifex, sine illius assensu legitime congregari non posse.

1. **C**UJUSCUMQUE autoritatis sit Concilium generale, Principum curâ, vel ex communi Episcoporum consensu, congregatum, dum nullus, aut incertus & dubius est Romanus Pontifex, qua de re infra obiter agemus, occasione Concilii Constantiensis, ex professo enim illam tractare non ita pertinet ad susceptum argumentum, unam ex legitimi Concilii conditionibus esse dicitur. ut à legitimo Pontifice, dum talis existit, & agnoscitur, - saltem non sine illius assensu convocetur.

2. Ea est D. Thomæ sententia, quam quæst. 10. de potentia art. 4. ad 13. exprimit his verbis; *Cujus (Romani Pontificis) autoritate sola, Synodus congregari potest, & à qua sententia Synodi confirmatur, & ad ipsum à Synodo appellatur.* Et 2. 2. quæst. 1. art. 10. in corp. *Et ideo ad solam autoritatem Summi Pontificis pertinet nova editio Symboli, sicut & omnia alia, quæ pertinent ad totam Ecclesiam, ut congregare Synodum generalem.*

3. Joannes Gerson eorum Coriphæus, qui Concilii potestatem tantum extulerunt, lib. de vit. spirit. anim. lect. 3. postquam Papæ superioritatem supra totam Ecclesiam his verbis constituit; *Habet itaque Papa dominium superioritatis à Christo supra totam Ecclesiam, cum plenitudine potestatis in eis, quæ spirituale regimen Ecclesie proprie ditioni respiciunt, &c.* Partes hujus potestatis assignat in hunc modum; *De hac potestate sunt JUS CONVOCANDI CONCILIA UNIVERSALIA, JUS determinandi cum Concilio quæstiones fidei per modum articulorum, omnes generaliter obligantium.* Deinde tamen aliquos casus excipit, de quibus inferius.

4. Acriter S. Antoninus hoc Summi Pontificis jus defendit Chronic. par. 3. tit. 2. cap. 3. §. 1. *Nec CONCILIVM ALIVD GENERALE, inquit, POTEST CONGREGARI SINE AVTORITATE ROMANI PONTIFICIS; nec aliquid valet ordinatum in illis,*

G g

lis,

lis, NISI ORDINETVR A PAPA, ut patet distinct. 17. cap. 21. & per tot. . . . . Omnia prædicta dixerunt, & crediderunt omnes sancti Doctores, & Pontifices tam Græci, quàm Latini, & Concilia universalia, quæ celebrata sunt tam in Oriente, quàm in Occidente, quæ fuerunt legitima Concilia, non Conciliabula, & Synagoga Sathana, sicut Concilium Ariminense celebratum per Arianos, &c.

5. Edmundus Richerius ob deprimendæ Romani Pontificis, & extollendæ Principum sæcularium autoritatis studium famosus, fatetur histor. Concil. cap. 1. n. 7. Quod cum Primatus Petri sit Juris Divini quoad institutionem, certè regulariter, & ordinariè Synodi generales ABSQVE CONSENSV PAPÆ LEGITIME PETITO CELEBRARI NON DEBENT. Idq; praxis Ecclesiæ primitivæ demonstrat, & Canon Ecclesiasticus, quem Julius Papa commendat, &c.

6. Hanc ad Summum Pontificem autoritatem ita pertinere, ut sine ejus assensu Concilia generalia congregari non possint, agnoscit Petrus de Marca lib. 5. cap. 5. num. 4. Hoc flagitium, inquit, admisit Dioscorus, quod sine Sedis Apostolica autoritate Synodum Ephesinam peregit. Et cap. 14. num. 1. In septima quoque Synodo Primatus Romani Pontificis emicuit. Etenim non solius consensus prærogativa, dignitasq; Sedis Apostolica, sed etiam summa illa autoritas admissa est, quæ conventibus Ecclesiasticis Concilii Oecumenici robur conferre debet. Numero autem 8. ex Simcone Metaphrasæ ista refert: Quia Oecumenicum Concilium istud vocari queat, quod nec Romanus Antistes, citra ejus autoritatem nullo modo fieri potest, ut res Ecclesiastica ad normam dirigantur, gratum habuit. Idem Petrus de Marca lib. 6. cap. 28. num. 12. hanc tractat materiam, ac num. 15. varia Conciliorum genera distinguens, de universalibus disertè pronunciat, quod verissimum est NON POSSE CONCILIA CELEBRARI ABSQVE SENTENTIA EPISCOPI ROMANI.

7. Totius ovilis Christi curam B. Petro, ejusq; successoribus commissam nonnisi Hæretici inficiantur; Cunctis, inquit S. Gregorius lib. 4. epist. 32. Evangelium scientibus liquet, quod voce Dominicâ sancto, & omnium Apostolorum PETRO PRINCIPI APOSTOLO TOTIVS ECCLESIAE CVRA COMMISSA est; ipsi quippe dicitur; Petre amas me, pasce oves meas, &c. Ecce claves Regni cœlestis accipit, potestas ei ligandi, ac solvendi tribuitur; cura totius Ecclesiæ committitur. Concilia igitur generalia, ut optimo Ecclesiæ regimini prospiciatur, convocare, ad supremum illum

lum Ecclesiæ Pastorem pertinet. Id enim Rectoris officio esse quasi innatum docent, & recta ratio, & omnium Societatum tam civilium, quàm Ecclesiasticarum praxis, ut quisquis regimini præfectus est, is Cætus convocet, dum publica res exigit, ei que vocanti cæteri obsequi teneantur. Concilium generale ex ejus autoritate indicendum est, qui possit omnibus, qui congregandi sunt præcipere, suoque præcepto illos obligare. Alioquin enim plurimi adesse negligerent, aut contemnerent. Quis autem præter Romanum Pontificem omnes Episcopos sibi præsertim in rebus Ecclesiasticis, subditos habet?

8. Ideò ex S. Hieronymo inter Apostolos unus electus est, qui cæteris præset, ut schismatis tolleretur occasio. Sed in congregandis, & celebrandis Conciliis majus est schismatis periculum. Impossibile enim est, vel saltem difficillimum (qui sunt hominum mores) ut Episcopi per totum orbem diffusi consentiant in idem tempus, eundem locum, eundem deliberandi ordinem, & alia, quæ ad prosperum Concilii exitum sunt necessaria, nisi multiplicia illa membra sic dispersa, uni capiti colligantur, ejusque motum sequantur. Si tempore magni schismatis aliud contigisse videtur, speciali Divinæ providentiæ dispositioni, ac quasi miraculo id tribuendum est, in gratiam Fidelium patrato; quorum maxima pars, quis esset legitimus Pontifex, ignorabat. Cæterum enim tot fuerunt tunc temporis dissensiones, contentiones, & discordiæ, ut simile miraculum expectandum non sit, nec expetendum; præsertim dum constabit (atque utinam nunquam lateat) quis verus sit Pastor, & verum Ecclesiæ universæ Caput.

9. Jus illud Summi Pontificis declaratum est jam anno 501. Nam accusato de horrendis, licet falsis, criminibus Symmacho Papa, convocati ad Synodum Episcopi Theodorico Regi exposuerunt, Synodi convocationem ad ipsummet Pontificem, quamvis accusatum pertinere, *suggererunt ipsum qui dicebatur impetrasset, debuisse Synodum evocare; scientes quia ejus Sedi primum Petri Apostoli meritum, vel Principatus, deinde, secuta jussione Domini, Conciliorum venerandorum auctoritas ei singularem in Ecclesiis tradidit potestatem.* Quid ad hæc Theodoricus? *Potentissimus Princeps, ipsum quoque*

236 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,

PAPAM IN COLLIGENDA SYNODO VOLUNTATEM SVAM LITTERIS DEMONSTRASSE, *significavit*. Aët. Synod. Rom. 3. sub Symmacho Papa anno 501. Certè si Concilium, in quo de Papæ accusatione tractandum est, ab ipsomet debet convocari, idque ob *Petri Apostoli meritum vel Principatum*, non video quâ occasione, quove pretextu possit illi hæc autoritas à Catholicis negari, quam Rex Arianus agnovit. Dices fortè non de Concilio generali, sed de Provinciali, vel ad summum de nationali, hæc dicta fuisse, sed præterquam quod de re agebatur, quæ Concilium generale postulasset, nec enim ab inferiori Concilio deponi posse Summum Pontificem contendunt Galli, rationes, quæ adducuntur, pro omnibus Conciliis æqualem vim habent, puta *Petri Apostoli meritum vel Principatus, Jussio Domini, singularis in Ecclesiis potestas*.

10. Cùm Imperator Valentinianus ab Episcopis rogaretur, ut liceret Concilium celebrare, respondit, ut refert Zozomenus lib. 6. cap. 7. *Mihi, qui sum in sorte plebis, fas non est, talia curiosius perscrutari: Sacerdotes, quibus ista cura sunt, quocunque voluerint loco conveniant*, quibus verbis indicaverat, ad Ecclesiasticam libertatem spectare Conciliorum ad res sacras tractandas congregationem, nec posse Imperatores congregationem, sine justa saltem causa prohibere.

11. In Concilio Chalcedonensi, ut observavit Marca supra relatus, Dioscorus inter Episcopos sedere prohibitus fuit, quod Synodum generalem fecisset sine autoritate Apostolicæ Sedis, quod nunquam licuerat, nunquam factum fuerat. Acta Concilii Chalcedonensis aët. 1. QVOD NVNQVAM FACTVM EVIT, NVNQVAM LICVIT.

12. Denique Concilium Lateranense V. sess. 11. soli Romano Pontifici hanc vindicat potestatem Constitutione, quæ incipit; Pastor æternus his verbis; *Cùm etiam solum Romanum Pontificem pro tempore existentem, tanquam auctoritatem super omnia Concilia habentem, tam Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac dissolvendorum plenum jus, & potestatem habere, nedum ex sacra Scriptura testimonio, dictis sanctorum Patrum, ac aliorum Romanorum Pontificum etiam Prædecessorum nostrorum, sacrorumq; Canonum decretis, sed propria etiam eorundem Conciliorum confessione manifestè constat*.

13. Casus aliquos excipit Joannes Gersonius à necessitate
fa-

faciendæ à summo Pontifice Conciliorum convocationis; *Congregatio*, inquit tract. de potest. Eccles. confid. 12. *legitimâ auctoritate facta DICITVR REGVLARITER A PAPA*, sicut sonant *Decreta*, & *Decretales innumera*. Excipiuntur tamen tres casus, ubi congregatio Concilii generalis sit legitimè sine Papa. Unus dum desinit esse per montem naturalem, aut civilem, seu Canonicam, qua est depositio, vel si cadat in perpetuam maniam, aut si ad eum captivatum non pateat accessus. Alius dum sufficienter requisitus de convocando Concilio, renuit contumaciter in perniciem Ecclesie, præsertim si tangat ipsum. Tertio si Concilium postquam est à Papa legitimè congregatum statuatur certum tempus, & locum pro celebrando generali Concilio, sicut infra triennium vel de decennio in decennium, etiam ubi Papa renueret. Fatetur Gerlonius regulam esse ut Concilium à summo Pontifice congregetur. Non sunt ergo hinc alii casus excipiendi, quam quos vel lex Divina, vel evidentissima ratio præscribit. Dum nullus est Papa vel incertus est, dare operam Episcopi possunt ut eligatur Pastor, quem universa sequatur Ecclesia. Nec aliud quidquam præstari à Concilio posse, docent Auctores non pauci. Ad summum igitur, si electione pendente, vel summo Pontifice impedimento inevitabili detento, quicquam occurreret, quod dilationem remedii non pateretur, Concilium providere posset. At verò dum legitimus, & certus existit Pontifex, ad eum totius Ecclesie cura spectat, nec sine illius auctoritate, supremo, & infallibili iudicio aliquid statui potest.

14. Quid ergò, inquires si Papa per negligentiam, vel malitiam bonum Ecclesie pessundari permittat? Nonne tunc eo invito congregari Concilium poterit? Poterunt tunc Episcopi monere, urgere, aliisque convenientibus mediis uti, Concilium autem generale Papæ opponere, nihil aliud esset, quàm remedium malo pejus adhibere; stratâ scilicet ad schisma, quo sancti Patres docent nihil esse perniciosius, viâ proclivissimâ. Ecquando enim utile fuit Ecclesie existenti sine summo Pontifice legitimo, & indubitato, Concilium sine ipso collectum, vel continuatum? Quo tandem desiit Concilium Basileense, ex quo tempore schisma constavit adversus Eugenium IV.? Quis fructus Conciliabuli Pisani Ludovici XII. Francorum Regis curâ congregati adversus Julium II. Pontificem, &c. Certè qui Ecclesiam suam super Petrum ædifi-

238 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
catam promisit à portis Inferi non superandam, nunquam
permisit, nec permittet unquam, ut ab ipsius Petri Succes-
soribus ità concutiatur, ut nisi à Concilio generali sine illis,
ac contra illos convocato, fulciatur, continuò ruitura sit. Nec
video quì potuerint Antistites Parisienses eum casum tanto-
perè timere, ut & sine summi Pontificis, & sine Concilii
generalis autoritate, remedium præparare festinaverint.

C A P U T V I.

Respondetur objectionibus Joannis Launoii.

1. **I**llustrissimus Cardinalis Bellarminus lib. 1. de Concil.
cap. 12. quærit, *cujus sit congregare Concilia*, qui titulus
sanè significat, eum non de facto, sed de jure movere quæstio-
nem. Et quia contra hæreticos disputat; Igitur, inquit, con-
venit inter nos, & Adversarios, Concilia Diœcesana ab Episcopo, Provincia-
lia ab Archiepiscopo, Nationalia à Patriarcha, vel Primate convocari debere.
Itaque de Conciliis generalibus disputationem instituit. Quo
circa hanc conclusionem statim ponit; *Catholici munus convocandi
Concilia generalia ad Romanum Pontificem propriè pertinere volunt, sic tamen ut
possit etiam alius Pontifice consentiente, Concilia indicare; quin etiam satis sit,
si indictionem factam, ipse postea ratam habeat, & confirmet. At, si nec ipse
indicat Concilium, nec aliquis alius de ejus mandato vel consensu, nec ipse sal-
tem approbet indictionem, ILLUD NON CONCILIVM, SED CON-
CILIABVLVM FORE. Hæretici autem hujus temporis eam autoritatem Im-
peratoris attribunt. Jus illud deinde sex, aut septem argumentis
probat.*

2. Capite autem sequenti solvit Adversariorum argumen-
ta ex eo præcipuè desumpta, quòd prima Concilia fuerint ab
Imperatoribus non à Pontificibus indicta, factum non negat,
imò satis apertè concedit. Sed primò respondet, argumento,
quod vocant ad hominem, scilicet frustra traditiones, aut
consuetudinem ab adversariis allegari, ut qui à traditione,
& consuetudine argumenta efficacia duci posse non admittant.
Secundò, consuetudini, consuetudinem opponendo; Si enim,
inquit, quatuor, aut quinque Concilia Imperatores indixerunt, plura quam
duo-

duodecim indixerunt Pontifices, ut Adversarii etiam fateantur. Tertio, dicendo, nullum esse Concilium generale Catholicum a solo Imperatore indictum, id est sine consensu, & autoritate Romani Pontificis; quod intelligendum est juxta statutam initio conclusionem, ut Romanus Pontifex saltem approbaverit indictionem.

3. Joannes Launoïus huic inter Bellarminum, & Hæreticos controversiæ se ingerens, non solum contra Illustrissimum illum Cardinalem stat, sed eum etiam injuriis afficit, quarum illa videtur gravissima, quod Bellarminus malæ fidei fuerit in referendis testimoniis, quibus utitur. Sed videamus, an ille melioris sit fidei?

4. Decem primis sextæ partis Epistolis certat pro convocatione Conciliorum Imperatoribus asserenda; sed quâ intentione, mihi perspectum satis non est. Potest enim quintuplex moveri quæstio. Prima de facto, scilicet, utrum Imperatores Concilia convocaverint? Secunda utrum habuerint à se autoritatem, & jus convocandi? Tertia utrum autoritatem illam habuerint non consentiente, vel etiam renitente summo Pontifice? Quarta utrum illius convocationis jus Romano Pontifici competat? Quinta utrum ea uti possit sine consensu Principum?

5. Si Launoïus primum tantum intendit, ut multiplices quas cumulat autoritates, suadent, frustra in Bellarminum insurgit, eumque injuriis laceffit. Fatetur enim Bellarminus pluries, etiam in verbis à Launoïo relatis, Imperatores de facto prima Concilia convocasse.

6. Si secundum voluit Launoïus, certè Theologi partes nullatenus explevit. Cum affirmanti incumbat onus probandi, debuit, ex regulis ab ipso sæpissimè repetitis, aliquo *Scripturæ loco juxta unanimum consensum Patrum accepto, aut traditione probare*, jus Concilia convocandi Imperatoribus competere, *Scripturæ locus certè nullus est. Traditio Divina, vel Apostolica nulla est. Legimus contra Apostolos plura Concilia habuisse, quorum convocationi absurdum est supponere intervenisse Principum Christianæ Religionis inensorum consensum, ut nullum sit apud Launoïum argumentum negativum (qualia sunt apud ipsum ferè omnia) isto validius. Sed fortè traditionem appellaret longam illam testimoniorum seriem,*

riem, quibus ostendit, Concilia olim ab Imperatoribus convocata fuisse. Sed hæc traditio ad factum pertinet non ad jus, nec est illa traditio, quam intellexit Concilium Tridentinum, à quo suas illas regulas se mutuari passim profitetur Launoïus. Loquitur enim Concilium de doctrina à Christo, vel saltem ab Apostolis ex instinctu, ac præcepto Spiritûs sancti ad nos quasi per manus transmissâ; Cujusmodi non sunt Historiæ convectionis Conciliorum ab Autoribus, quos citat Launoïus, conscriptæ. Accedit, quod traditio Launoïi non est perpetua, & constans in favorem Imperatorum, ut ipse epistolâ ad Raymundum Formentinum fateri cogitur his verbis; *Quin generalia Concilia, quæ ante Florentinum habitata sunt, cum Romæ, tum in Gallia, Lugduni, & Vienna, tum in Germania, Constantiæ, & Basileæ, Romani Pontificis autoritate indicta, & convocata fuerint, dubitari merito nequit.* Quibus quidem verbis non excludit expressè Imperatorum autoritatem: sed hinc inferes, cujus affectus fuerit in sanctam Sedem Scriptor ille, qui cum in ejus favorem veritate cogente loquitur, totum quod vult dicere, dicere nequit. Scopus enim ejus epistolæ (vide quantum illi debeat sancta Sedes ob prædictam confessionem) est ostendere, Imperatorem consensisse Concilio Florentino, atque ita quodammodò compensatam veterem disciplinam, quâ Principes Concilia convocabant. Cum igitur Launoïus Concilium Florentinum anterioribus opponat, tacitè tantum concedit, sed verbis non exprimit, anteriora sine Imperatoris consensu fuisse convocata, quod certissimum est, quodque ut Launoïus apertè diceret, postulabat ejus institutum. Denique traditio seu exempla à Launoïo adducta, factum, non jus, de quo est quæstio probant.

7. Tertium, nempe jus illud penes Imperatores fuisse, non consentiente, vel etiam renitente Summo Pontifice, cum falsum sit, adhuc magis impossibile est, ut demonstratur argumento Theologico, siquidem ex regulis Launoïi petendum esset ex *sacra Scriptura loco, juxta unanimum consensum Patrum accepto, vel ex traditione illa, de qua loquitur Concilium Tridentinum.*

8. Quæ sit Launoïi mens circa quartum, scilicet, an summus Pontifex habeat jus convocandorum Conciliorum, non satis

fatius apparet. Videtur id planè negare sub initium primæ Epistolæ 6. tomi; *Præmittenda*, inquit, *atque expendenda mihi tria videntur*. Et primam quidem non ex Scriptura sacra convocandarum Synodorum jus, & autoritas, cuiquam, Romano puta Pontifici, vindicari queat. Vindicari nequit: siquidem Scriptura sacra locus nullus est, qui juxta unanimum consensum Patrum acceptus, nisi accipiendum esse Tridentinæ Fidei regula præscribit, cuiquam id juris & autoritatis asserat. Sed fortasse his verbis id tantum intellexit, quod pag. 9. dicit; *Personam congregantis Synodum, & Synodi congregationem ad bene, vel malè gestam Synodum pertinere nihil*; Hoc est, ut ipse explicat, non referre à quo congregetur Concilium, ut rectè celebretur. Id adhuc apertiùs tradit Ep. 8. Ex quo tamen non sequitur, non posse summum Pontificem, dum Ecclesiæ universæ necessitas exigit, Episcopos ad Concilium convocare, illosque non teneri convocanti parere. Doctrina enim esset Religioni perniciosissima. Cum enim aliunde doceat iudicium Papæ in definiendis fidei quæstionibus non esse infallibile, quonam modo sisteretur hæresis grassantis cancer, si Papa non haberet jus, & autoritatem, imò, nec quisquam alius convocandi Concilii generalis, & Episcopi ut facilè contingere posset, si inter se dissentirent, aut etiam major pars convenire detrectaret? Quam enim ægrè Galli ad Concilium Florentinum, ad Lateranense V. & ad Tridentinum accesserunt, quæ tamen propter suam, & fortè aliorum absentiam, generalia esse negabant, licet omnes generaliter convocati fuissent; Cujus difficultatis causa an in Principes, an in Episcopos referenda sit, non est hujus loci perferutari. Hoc tantum observo, facillimè impediendam esse Conciliorum congregationem, si nullum sit summo Pontifici convocandi jus, nulla convocanti parendi Episcoporum obligatio. Atque ita periclitaretur Fides, & Religio, inutilis, & otiosa evaderet omnis Romani Pontificis autoritas, apud eos, qui à Romano Pontifice ad generale Concilium appellare licere, vel sentiunt, vel fingunt, ut ejus Decretorum vim eludant, expectantes Concilium, quod sciant non habendum, quodque fortè ipsimet impedituri sint.

9. Verùm non solum jus illud penes Romanum Pontificem esse, ut possit Episcopos ad Concilium cogere, quod

H h

nescio

242 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
nescio an inficiaretur Launoius, sed etiam, ut sine ipso Concilium cogi non possit, quod Launoius negat, aut saltem vim in tota Ecclesia non sint habitura ejus Decreta, tum ex jam dictis colligitur, tum ex dicendis in aliis hujus libri capitibus constabit.

10. Obscura est etiam mens Launoi circa quintum. Cum enim in loco supra citato fateatur, saltem tacite, congregata fuisse plura Concilia generalia Romani Pontificis autoritate, sine Imperatorum consensu, auctoritatem illam à Principum consensu liberam esse agnoscere videtur: sed cur in eadem Epistola contendit in Concilii Florentini Decreto, quo Græci cum Latinis in mutuam reducuntur concordiam, idè fieri mentionem consensus Imperatoris, quia sine eo congregatum fuerat Concilium, unde concludit; *Igitur inscriptione tali compensata est disciplina vetus, quâ generales Synodi octo in Oriente Imperatorum jussu celebrata fuerant.* Cur tantum in octo primis Epistolis illius tomi desudat in congerendis auctoritatibus, quibus ostendat octo prima Concilia fuisse ab Imperatoribus convocata. Quidquid sit de mente Launoi, ego quidem; licet non ignorem vix posse de facto haberi Concilium repugnantibus Principibus, propter eorum potentiam temporalem, certissimum tamen habeo, nullum penes illos jus reponi posse impediendi; quominus dum Ecclesiæ necessitas postulat, Concilium à summo Pontifice congregetur, præsertim in eorum sententia, qui Papam errori obnoxium faciunt, etsi deessent aliæ rationes, illa vel sola me convinceret, quod cum aliàs contigerit, & rursus accidere possit, nullum existere supremum Principem Catholicum, Ecclesia tunc careret medio convenientissimo ad confirmandam fidem adversus insurgentes hæreses, si Principum infidelium, aut hæreticorum consensus ad Concilii celebrationem de jure requireretur. Contigit enim frequenter, ut magna Episcoporum pars ab alia dissentiret, ac cum ea convenire detrectaret.

C A-

CAPUT VII.

Respondetur iis, quæ Launoius Bellarmino specialiter objicit.

1. **S**uperfunt expendendæ accusationes Launoii contra Bellarminum in epist. 1. tom. 6. contentæ. Hinc enim intelligetur quid de iis sentiendum sit, quæ in aliis Epistolis sparsæ sunt; cûm ejusdem ferè generis sint. Primò, Bellarminum arguit quod lib. 1. de Concil. cap. 12. statuerit *re vera esse Pontificis, non Imperatoris congregare Synodum generalem, idq; demonstrari posse ex Divinis litteris.* At subdit Launoius; *Gratis, & sine Theologica ratione id dicit; Nam supra notavimus Scripturæ locum, nullum asserri posse, qui juxta unanimem consensum Patrum acceptus prout exigit Tridentina fidei professio, demonstrat, quod Bellarminus demonstrandum suscepit.* Similia addit de traditione in secunda accusatione. Perpetuum est istud Launoii Sophisma, Concilii Tridentini sententiam invertens. Ex eo enim quod Concilium *contra unanimem consensum Patrum Scripturam sacram interpretari vetuerit; Infert ipse, gratis, & sine Theologica ratione dici, quod Scripturæ loco juxta unanimem consensum Patrum accepto non demonstratur.* Quasi idem esset, prohibere *Scripturam sacram contra unanimem consensum Patrum interpretari: atque declarare, nulla esse argumenta Theologica, nisi à Scripturæ loco juxta unanimem consensum Patrum, accepto, quod jam lib. 3. cap. 11. confutavimus.*

2. Commoda omninò est Launoio sua regula, quia cûm raro aliquid ex professo adstruendum suscipiat; sed ferè semper aliorum asserta destruere conetur, scopum suum attigisse sibi videtur, ubi negavit extare locum Scripturæ sacræ juxta unanimem consensum Patrum acceptum, aut traditionem, atque aded rationem ullam Theologicam, pro adversarii sui dicto. Idq; facilè probat juxta suam methodum allatis plurimis locorum Scripturæ interpretationibus, & autoritatibus de re illa tacentibus, aut aliud, diversum quidem, sed non contrarium, affirmantibus.

3. Sufficit Theologo, ut nihil contra unanimem Patrum

H h 2

con-

consensum affirmet, ut generalibus Patrum effatis argumenta sua conformet, ut conclusiones in traditione, vel in Scripturæ locis, unde illas deducit, contineri, prudenter, rationabiliterque, ex Fidei ac Religionis analogiâ judicentur, qui plus aliquid exigit, Theologiam cum Fide confundit; idque quod à peritis habendum est tanquam certissimum, cum eo quod omnibus fide Divinâ necessariò credendum est. His autem officiis satisfecisse hac in parte Bellarminum perspiciet, qui ejus doctrinam æquo animo expendit.

4. Tertiò Bellarminum accusat, quod *contra Calvinum Ecclesiastica historia rudem, & ignarum in rebus seu veris seu falsis ad hominem disputatis prasidium omne constituat. Sed asserenda semper est, inquit, suis momentis veritas, quæ hominum mendacio nunquam indiguit. Sed quod est Bellarmini mendacium à Calvino acceptum. Hæc sunt Bellarmini verba, quæ refert Launoïus; Argumenta Calvini, & Magdeburgensium sumuntur ex indictionibus primorum Conciliorum, quæ ab Imperatoribus non à Pontificibus indicta fuere. Primam partem admittit Bellarminus, scilicet prima Concilia convocata fuisse ab Imperatoribus: Illudne mendacium à Bellarmino ex Calvini concessione acceptum vocat Launoïus, in quo confirmando tantum laboris insumpsit? Secundam partem negat Bellarminus, scilicet prima Concilia non fuisse à Pontificibus indicta, eo nimirum modo, quem exprimit in conclusione sua, capite præcedenti posita, sic tamen ut possit etiam alius, Pontifice consentiente, Concilium indicare; Quin etiam satis sit si indictionem factam ipse postea ratam habeat, & confirmet. Illud, mendacium non esse, probat Bellarminus, & probabimus nos in capitibus sequentibus. Et, si mendacium esset, non esset à Calvino acceptum, quandoquidem id à Calvino negatur. Quid autem in hac Bellarmini methodo reprehenditur? An quod utatur argumentis quæ vocantur ad hominem? Num optima illa sunt, dummodo veræ sumatur adversarii sententia, legitimèque deducatur consequentia? Optandum esset, ut prima conditio adeò sincerè observaretur à Launoïo contra Bellarminum disputante, ut à Bellarmino Hæreticos impugnante. An non certior victoria, cum suis se armis hostis perimit? Sed falsa sunt, quæ Adversarius concedit. Non licet certè falsum assumere ad adstruendum falsum: Congruenter tamen affirmationem falsam ab adversario factam disputans*

cè

ei opponit, ut aliam ejusdem falsam assertionem retundat. Neque hoc pacto falsitas approbatur, sed ex falsitatis veneno ab adversario subministrato, adversus aliam falsitatem componitur remedium, quo ille sanetur, alii sani custodiantur. Quanquam ne istud quidem facit Bellarminus, quin falsitatem detegat, contradictionem hæreticorum demonstrans, & singulas falsitates patefaciens. Quod autem Launoïus addit; Neque enim Calvinum errare sufficit, sed præterea requiritur, ut Catholici quidam non errant, cum utrimque errari potest; Innuens falsa ab adversariis concessa ad alia falsa confirmanda usurpari, vel eadem, quæ conceduntur acceptari. In Bellarminum id non cadit; Quod ut pateat, reliquas ejus accusationes ordine prosequamur. Cæterum si hæc Launoïi contra Bellarminum accusatio refertur ad illud, quod Illustrissimus Cardinalis ex confessione Calvini supponit, Conciliorum Provincialium convocationem ad Metropolitanum, Diocæsanorum ad Patriarcham, aut Exarchum pertinere, atque inde concludit generalium congregationem ad Papam spectare, præterquam quod verissima est doctrina, fuit etiam ab Episcopis Gallicanis tradita. Hincmarus Archiepiscopus Remensis opuse. 55. Capitulum 20. cap. ait; Sic igitur universales Synodi specialiter Apostolica Sedis auctoritate convocantur, & aque Provinciales Canonicæ Synodi Decreto Sedis Apostolicæ à Metropolitana, & Provinciarum Primatibus convocantur, sicut de conlatis clavibus Regni Castellæ, id est ligandi, & solvendi Pontificio specialiter S. Petri dato, & simul omnibus Apostolis, & in eis Catholicis Episcopis conlato sancta, & universa tenet Ecclesia, &c.

5. Quartò arguit Bellarminum, quod initio capitis 13. dicat; Superest argumenta solvere, ex quibus etiam magis confirmabitur veritas, quasi jam probasset in superiori capite, Nicænum Concilium à Constantino congregatum, atque id tantum ex contrariorum argumentorum solutione superesset confirmandum, quamvis in superiori capite non solum id non probaverit, sed ne verbum quidem de Concilio Nicæno fecerit. Justius nos hic adversus Launoïum, quàm ipse alibi adversus Bellarminum, aut alios Scriptores; quos ipse *Curia Romana mancipia* vocat, possemus exclamare. Heu prisca fides! Bellarminus in capite superiori, hoc est 12. lib. 1. de Conciliis, ut ipsemet Launoïus in accusatione prima notavit his ipsis verbis, *Questio-*

nem juris tractat, statuitq; re vera esse Pontificis, non Imperatoris congregare Synodum generalem, Caput autem 13. sic inchoat. *Supereſt argumenta ſolvere ex quibus etiam magis confirmabitur veritas*; Illa verba ſic accipit Launoius, ut ſi Bellarminus vellet tantum ſolvere argumenta negantium Synodum Nicenam à Romano Pontifice congregatam, quaſi jam id demonſtraſſet in capite præcedenti, cum ejus Synodi ne mentio quidem facta ſit in illo capite. Id nemo credat de viro prudente, qualis erat Bellarminus, ſed nec credere poſſit qui contradicendi ſtudio non ſit excæcatus, ſi attendat ad illa ipſa verba Bellarmini, quæ refert Launoius ante primam accuſationem. Sic enim ſcribit doctiſſimus Cardinalis; *Supereſt argumenta ſolvere, ex quibus etiam magis confirmabitur veritas. Argumenta Calvinii, & Magdeburgenſium ſumuntur ex indictionibus primorum Conciliorum, quæ ab Imperatoribus non à Pontificibus indicta fuere. De Nicæno primo ait Ruſſinus, &c. Quis præter Launoium lectis his verbis non videat, vel, negare audeat, Bellarminum non argumentis contra convocationem Concilii Nicæni, ſed contra jus convocandi Concilia reſpondere velle?* Primò capitis 12. titulus eſt; *Solvuntur argumenta Adverſariorum.* Initium autem iſtius capitis eſt; *Supereſt argumenta ſolvere, &c.* Secundò Bellarminus dicit, Argumenta Calvinii, & Magdeburgenſium ſumi ex indictionibus primorum Conciliorum; non ergo de convocatione Nicæni, quod primum omnium generalium celebratum eſt, diſputat. Tertio, Bellarminus ex parte adverſariorum enumerationem Conciliorum ab Imperatoribus habitorum inchoat à Concilio Nicæno: non ergo de illo ſolo eſt quaëſtio. Quarto, Bellarminus huic objectioni ex convocatione Concilii Nicæni propoſitæ reſpondet, probans eam ex conſenſu ſancti Sylveſtri factam; Non ergò ſupponit id jam à ſe in capite præcedenti demonſtratum; ſolumque ſupereſſe, ut argumenta in contrarium ſolvantur.

6. Quintò, Bellarmino, inquit Launoius, & illius Affectis religio videtur eſſe quicquam, quod Calvinus, & Magdeburgenſes probent non improbare. Verum id quidem ſi de rebus intelligatur, quæ ad illorum hæreticorum errores pertinent, non de iis, in quibus rectè ſenſerunt. Novit Bellarminus omnia probare; quod bonum eſt, tenere; quod malum improbare, ut in loco,
de

de quo Launoius loquitur, concedit sapientissimus Cardinalis Calvino, & Magdeburgensibus, prima Concilia ab Imperatoribus fuisse convocata; negat ex facto jus sequi, ita ut Summo Pontifici potestas auferatur, & Imperatoribus adjudicetur, congregandorum Conciliorum.

7. Rursus circa sextam accusationem exclamatio Launoi adversus Scriptores Romanos in ipsum retorquenda esset. *Hæc prisca fides*; Cum enim Bellarminus tribus autoritatibus, scilicet sextæ Synodi, Damasi, & Ruffini (de quibus omnibus simul dixit, quod à Launoio repetitur; *ex quibus habemus quod volumus*) probasset, Concilium Nicænum habitum fuisse cum consensu Romani Pontificis, Launoius ad ultimam tantum, utpotè cæteris minus expressam, Bellarmini conclusionem refert, quod eam facilius impugnet; sic enim ejus verba glossatur; *Ex quibus habemus quod volumus*, sic Bellarminus. Addit Launoius; *Si Ruffini testimonio stetur*. Cum dicere debuisset; si sextæ Synodi, si Damasi, si Ruffini testimonio stetur. Imo bene affectus Lector verba ista potius de aliis, quàm de Ruffino obscurius loquente accipiet. Hanc autem Ruffini autoritatem impugnat Launoius, primò quod Ruffinus non aliud dicat, quàm quod *Constantinus ex Sacerdotum sententia Concilium convocat*; Non exprimens qui fuerint Sacerdotes illi. Secundò quia Epiphanius Ruffino antiquior significat, qui fuerint illi Sacerdotes, Alexandrum Alexandriæ Episcopum nominans. Tertiò quia hæc verba Epiphaniï studio, & hortatu declarant, quid sibi velint hæ voces apud Ruffinum, *sacerdotum sententia*; scilicet simplex concilium à Sacerdotibus mandatum à Constantino, adhibiturum ad congregandum Concilium. Quartò, quia Nicæna Synodus se Constantini Imperatoris mandato coactam esse simpliciter profitetur. Sed primò cur non licuisset Bellarmino Ruffini verba illa, *ex Sacerdotum sententia*, de Romano Pontifice intelligere, cum ratio suadeat Constantinum Principem religiosissimum, & prudentissimum tanti momenti rem non fuisse aggressum, nisi communi consensu cum S. Sylvestro, quem totius Ecclesiæ Caput, & Episcoporum Principem esse non ignorabat; cum sexta Synodus, quam simul cum Ruffino citaverat, dixerit; Constantinum, & Sylvestrum magnam Synodum apud Nicæam congregasse: Cum Gregorius II. quem

Lau-

248 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,

Launoïus tom. 7. epist. 7. plurimum laudat, in illo ipso Epistolæ posterioris fragmento, quod ibi exscripsit, hæc habeat verba; *Constantinus Magnus, Theodsius Magnus, Valentinianus Magnus, & Constantinus Justiniani Pater, qui sexta Synodo interfuit, Imperatores isti religiosè imperarunt, & cum Pontificibus uno consilio ac sententiâ Synodos congregantes, atque veritatem dogmatum perquirentes sanctas Ecclesias constituerunt, & ornavunt; Secundò Epiphanius Alexandrum Alexandriæ Episcopum nominans, alios non excludit. Tertiò, laudabilis illa inter Pontifices, & Imperatores concordia, quam exprimit Gregorius II. in verbis mox relatis, non patiebatur, ut ità subtiliter sua quique jura distinguerent; cum utrique de Fide tantum ac Religione solliciti essent. Vndè contingere potuit, ut etiam Scriptores non ità scrupulosè verba ponderarent, nec rebus significandis aptiora seligerent. Adde, quod vox, *sententia*, qua utitur Ruffinus, utrumque, & simplex suffragium & judicium cum autoritate apud probos Scriptores Latinos denotat; Verba verò Epiphaniï, studio, & hortatu Alexandro, cujus specialem fecit mentionem, accomodata sunt. Cum enim Arius Presbyter Alexandrinus ob suam hæresim ab Alexandro illius urbis Antistite fuisset excommunicatus, nec resipisceret, imò plurimos suæ perfidiæ socios haberet, etiam inter Episcopos; optavit Alexander efficacissimum huic malo remedium apponi; Ideoque hortatus est Constantinum, ut Concilium generale celebrandum curaret. Id autem à Constantino sine Sylvestri consensu factum, credere non sinunt, quæ supra diximus. Quartò, neque id consentiente Sylvestro factum negat ipsum Concilium Nicænum, licet fileat. Sophisma est à propositione absoluta, modalem exclusivam inferre; ex eo quod Concilium Nicænum, & Scriptores à Launoïo citati, dicunt, Concilium illud à Constantino convocatum; aut, ut volunt Hæretici, ipsi soli sine assensu summi Pontificis jus convocandi fuisse.*

8. Septimò contra Bellarminum retorquet hæc ejus verba; *Ac primum de Nicæno primo legimus in sexta Synodo act. 18. Constantinum, & Sylvestrum magnam Synodum apud Nicæam congregasse; Quæ contraria esse dicit ei quod statuerat capite præcedenti; Esse revera Pontificis tantum, non Imperatoris congregare generalem Synodum. Hic adhuc*

adhuc desideratur bona fides Launoii. 1. An Bellarminus his verbis capitis 13. intendit probare, quod cap. 12. jam ostenderat; *Esse revera Pontificis tantum, non Imperatoris, congregare generalem Synodum?* Nonne respondet objectioni Hæreticorum, Papam à jure convocandorum Conciliorum excludentium, eò quod Imperatores prima Concilia convocaverint? Cui quidem Hæreticorum argumento tres adhibet responsiones, quarum ultima hæc est; *Tertio dico nullum esse Concilium generale Catholicum, à solo Imperatore indictum, idest sine consensu, & autoritate Romani Pontificis, quod sic probat; Ac primum de Nicæno, &c. quæ supra relata sunt.* Undè clarè liquet, male opponi Bellarmino illa ejus verba; cum non ipse, sed hæretici, quibuscum disputat, argumententur à facto ad jus: Ipse autem è contra concedens Imperatores de facto Concilia convocasse, neget, id eos proprio jure, ac sine consensu Romanorum Pontificum fecisse, quod testatur apertè autoritas illa sextæ Synodi. Optimè autem respondet adversariis suis Bellarminus, etiamsi à facto ad jus valeret consequentia; quandoquidem testatur sexta Synodus Sylvestrum cum Imperatore, non autem solum Imperatorem congregasse Synodum Nicænam. Undè juxta ratiocinationem Hæreticorum, sequeretur saltem juris illius participem esse Romanum Pontificem. Cæterum non attendit Launoius ad ea quæ paulò post refert ex Bellarmino, scilicet, *Concilium generale ab eo indicti debet ex autoritate, qui potest omnes cogere: At nullus unquam Imperatorum totam Ecclesiam subiectam habuit.* Si Launoius ad ea attendisset, non puto ausurum fuisse, adhibitâ æquivocatione, Bellarminum exagitare, quasi negasset Imperatores Concilia convocasse, aut statuisset, eum, qui de facto convocat, jure suo convocare. Hæc enim verba *indicti ex autoritate* mentem eruditissimi Cardinalis luculenter explicarent, si alias non constaret; nimirum ipsum non de convocatione actuali, sed de jure, & autoritate convocandi agere. Quanquam adversariis suis negat, convocationem actualem sine consensu summi Pontificis fuisse factam. Itaque iniquum est illud convitium quod subjungit Launoius, *ut qui vivit in diem, quid sit futurum eras, non cogitat; sic Bellarminus priore paginâ scribens quid posteriore scripturus sit non prospicit. Exinde contingit, ut prior, & posterior recta, & versa pagina mutuis atteritis vulneribus concidant, & in eandem ruinam trahantur, &c.*

9. Denique testimonium Damasi Bellarmino non favere contendit ; quia hæc verba , *cum Sylvestri consensu* , non denotant auctoritatem convocandi Concilii ; Quippè cum cæteris omnibus Episcopis conveniant. Verùm ut supra notavimus , Illustrissimus Cardinalis jam cap. 12. auctoritatem summi Pontificis in convocandis Conciliis demonstraverat. Hic , idest in cap. 13. respondet objectionibus ; ità tamen ut ex responsionibus interdum confirmet jam probata. Quamobrem licet hæc verba non ita essent expressa , non periclitatur causa , quæ defenditur , præsertim cum immediatè antè istam auctoritatem positum sit perspicuum Concilii sexti testimonium. Sed ut quid Sylvestri solius fuisset facta mentio , si vox illa , *consensus* nihil aliud innueret , quàm nudam complacentiam , aut approbationem omnibus Episcopis communem ?

10. Aliud quod objicit Bellarmino Launoïus ; Nempe quod hic tribuat Damaso Pontificale , quod ei in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis non tribuit , plus videtur habere coloris , non tamen plus habet justitiæ conclusio hæc , quam illinc elicit ; Bellarminus igitur peccat dupliciter , & primò quidem contra propriam conscientiam , cum Damaso tribuit titulum , quem Damasi non esse noverat. Deinde cum liber ille causam non adjuvat. Nam & Pontificalis auctoritatem causam juvare , jam vidimus ; Et temerarium est aliquem damnare peccati contra propriam conscientiam , dum lapsus tribui alii causæ potest , & probabiliter debet. Unde scit Launoïus peccasse contra propriam conscientiam Bellarminum Pontificale illud Damaso adscribentem in libro primo de Conciliis ? Fortassis enim cum eum librum scriberet , nondum examinaverat an Damasus esset verus Pontificalis Autor. Fortè licet id jam antea novisset , memoriæ tunc non occurrit ; fortasse in ea denominatione vulgari modo loquendi sese accommodare debere credidit. Denique viro admodum pio , qualis ex omnium opinione extitit Bellarminus , seni , ac morti vicino , juranti se nihil falsi scienter scripsisse , fides sine injuria negari non potest , cum de conscientia suæ arcanis , quæ soli Deo judicanda reservantur , quorumque solus ipse conscius est , testimonium dicit. At , inquit Launoïus , *in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis* Pontificale Damaso non tribuitur. Ita est , & quidem si eodem tempore Damaso à
Bel-

Bellarmino fuisset adscriptum, contradictio suspicionem ingereret: Tamen peccati contra propriam conscientiam certam probationem non efficeret, cum potuisset diversitas ex diversis causis oriri; quantò igitur minus cum libri de Conciliis, & de Scriptoribus Ecclesiasticis diversis temporibus editi fuerint. Certè Bellarminus senex, & morti vicinus hunc lapsum reparasset, si ejus sibi conscius fuisset, quando tam accuratè opera sua, solo veritatis amore inductus, recognovit.

C A P U T V I I I.

Concilia generalia sine consensu summi Pontificis habita non fuisse, vel robur non obtinuisse, ostenditur: & respondetur aliis objectionibus Joannis Launoii.

1. **M**ihi, ut capite sexto dixi, perspicuum non est quàm intentione Launoius tantoperè desudaverit, ut convocationem primorum Conciliorum generalium Imperatoribus vindicaret. Si enim facti tantum veritatem defendere voluit, inutili labore tempus detrivit; cum factum nec tanti sit momenti, nec à quoquam negetur. Si laborem hunc suscepit, ut Papæ jus esse negaret convocandi Concilia, dum ad universæ Ecclesiæ bonum opportuna viderentur, apertam illius Primatui intulit injuriam; cum nihil magis ad Prælati cujusvis sive Politici, sive Ecclesiastici dignitatem, & auctoritatem pertineat, quàm ut eos, quibus præest, convocandi habeat facultatem, dum id recto suo regimini expedire judicaverit. Potestatem illam Metropolitæ, Primatibus, Exarchis, Patriarchisque tribuunt passim Canones, ut non nisi injuriâ summo Pontifici auferri queat. Si in id tantum nixus est quod Epistolâ primâ, & aliis declarat, ut convocationem ostenderet, non esse necessariò aliqua auctoritate faciendam, cur tantam operam contulit, ut Pontifices à primorum convocatione arceret, & eam Imperatoribus solis vindicaret? Accedit quod rem tentavit periculosam, factionibus faventem, quamque in regimen Politicum inferre ausus

non fuisset. Scio equidem Episcopos aliquando ex communi consensu convenisse, & ex occasione Concilia celebrasse; sed vel adfuit, vel saltem subsecutus est assensus eorum, ad quos convocatio pertinebat; aut factum præter ordinem, in omni rectè constitutâ Republicâ servari solitum, non debet in exemplum, vel in argumentum juris assumi.

2. Quidquid intenderit Launoius, & alii, quos secutus est, verum semper est, ob primorum Conciliorum generalium convocationem non posse excludi Summum Pontificem à convocandi jure; cum nullum habitum sit sine ejus autoritate, vel assensu; eo scilicet modo, quem explicat Bellarminus lib. 1. de Concil. cap. 12. *Ut possit etiam alius Pontifice consentiente, Concilium indicare, quin etiam satis sit si indicationem factam ipse postea ratam habeat, & confirmet.*

3. Concilia generalia quæcunque in Occidente habita sunt, usque ad tempus diri, diuturnique schismatis inter Romanos, & Avenionenses Pontifices, solius Romani Pontificis autoritate indicta, convocataque fuisse neque ipse Launoius negat. Itaque hæc convocatio Summi Pontificis jus validius confirmat, quàm impugnari possit ex Orientalium convocatione. Cum enim non minoris sint dignitatis posteriora, quàm prima, siquidem omnia Ecclesiam universam repræsentant, clariùs elucet Pontificis in Occidentalium, quàm Imperatoris in Orientalium convocatione, autoritas. Illa enim solus Pontifex congregavit, ista non sine Pontifice Imperator. Extant de pluribus simul probationes, qualis est ea, quam superiori capite adduximus ex Gregorio II. sunt etiam de singulis, sed aliæ aliis magis expressæ, quales sunt quæ sequuntur.

4. Concilium primum Nicænum à sancto Sylvestro cum Constantino congregatum fuisse probat testimonium sextæ Synodi Act. 18. sermone acclamatorio ad Constantinum his verbis. *Constantinus semper Augustus, & Sylvester laudabilis magnam, atque insignem in Nicæa Synodum congregavit.* Quantumvis Launoius conetur tom. 6. Epist. 1. hujus autoritatis pondus imminuere, nunquam poterit eam elidere. *Relata verba.* inquit, *illius sunt tantum, qui Constantino Imperatori acclamavit anno post Nicenam Synodum*

355. Si tantum adversarentur, quantum favent Pontifici, non

non solius acclamantis, sed totius Synodi esse animadvertisset, nec enim aliter sentire potest, quicumque legit, quæ sermonem acclamatorium, in quo continentur, præcedunt; Ista scilicet; *Sanctum Concilium dixit: Piiſſime, & tranquilliffime Domine, sermonem acclamatorium ad Deo amabilem vestrum Potentatum juxta morem composuimus, & si placuerit pietati vestra, hunc perlegi jubere. Constantinus pius Imperator dixit: Acclamatorius sermo, qui compositus est à sancto vestro Concilio deferatur, & relegatur. Qui delatus est, & in his sermonibus ita relictus est. Concilium dicit, se sermonem composuisse; Constantinus ut à Concilio compositum excipit; Quis mallet Launoio credere dicenti, illius esse tantum qui Constantino Imperatori acclamavit? Hoc certè vel unicum testimonium sufficit ad evertenda quæcunque contra summum Pontificem asserunt, qui ejus auctoritatem à primorum Conciliorum generalium convocatione excludunt.*

5. Si Concilium œcumenicum in sermone, cujus non alius est finis, ut nomen ipsum indicat, quàm applaudere, satis sibi videtur honoris Imperatori deferre, dum Imperatorem cum Romano Pontifice conjungit ad congregationem Concilii; Quis ab illa auctoritate Romanum Pontificem audebit excludere? Certè si qua tunc fuisset opinio, quod pertineret ad solum Imperatorem Conciliorum convocatio, non defuisset vir aliquis prudens inter eos, qui sermonem vel legerunt, vel audierunt, antequam coram Constantino pronuntiaretur, qui prædicta verba supprimenda esse monuisset; nec ea Imperator, ejusque Officiales neglexissent. At, inquit Launoius prolata sunt 355. annis post Concilium Nicænum; Ergone per illam temporis intercapedinem nulla fuerant habita Concilia generalia, ut non recurrente occasione oblivio delevisset ex omnium Episcoporum, & Imperatorum, eorumque Officialium memoria tam eximium Imperatorum jus? Soliusne Concilii Nicæni convocandi particeps fuit Romanus Pontifex? Adde quod etsi testimonium illud factum non probaret, jus tamen adstrueret, & Concilii œcumenici hac de re sententiam.

6. Chalcedonense Concilium jussu S. Leonis congregatum fuisse declarat Epistola Episcoporum Mæsiæ secundæ ad Leonem Imperatorem, quæ est 32. in 3. parte Actorum ejusdem

254 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
 Concilii; Quæ (Fides) ad peremptionem Eutichiana vesania de huma-
 natione saluatoris in Chalcedonensium Civitate multis sanctis Episcopis convenien-
 tibus PER IVSSIONEM LEONIS ROMANI PONTIFICIS, qui ve-
 rè caput est Episcoporum, & venerabilis Sacerdotis, & Patriarchæ Anatolii
 Concilio celebrato, sub duobus Imperatoribus confirmata est. Licet autem
 Anatolius cum S. Leone jungatur; præcipua tamen autoritas
 huic tribuitur verbis illis, qui verè Caput est Episcoporum. Cujus-
 libet enim Capitis Politici est cætera ejusdem corporis mem-
 bra colligere: id ipsum indicant Litteræ Imperatoris Marciani
 ad S. Leonem, quæ habentur in prima parte Actuum illius
 Concilii num. 34. his verbis; *Supereſt ut ſi placuerit tuæ Beatiitudini*
in has partes advenire, & Synodum celebrare, hoc facere Religionis affectu
digretur. Et S. Gelasius in Epistola ad Episcopos Dardaniæ, de
 Sede Apostolica ait; *Ut Synodus Chalcedonenſis fieret, ſola decrevit.*
 Ubi hæc vox (ſola) aliorum Patriarcharum, non autem Im-
 peratoris interventum excludit. Quin etiam in ipſomet Con-
 cilio Chalcedonenſi Act. 1. Lucentius Apoſtolicæ Sedis Le-
 gatus, & Vicarius, aſſeruit; *Synodum ſine autoritate Sedis Apoſtoli-*
ca nunquam factam eſſe, nec fieri licuiſſe. Paſchaſinus etiam Legatus
 addidit, *de his eſſe Eccleſiaſticas regulas, & Patrum inſtituta.* Quâ fron-
 te in tam numeroſo, tamque auguſto Cœtu hæc dixiſſent,
 niſi fuiſſent omninò certa. Nam, quod ſuprà obſervavimus,
 non loquebantur de re tam antiqua ut ex hominum memo-
 ria excidiſſet, aut coram hominibus adeò juris ſui negligenti-
 bus, ut non curarent, aut adeò timidis, ut non aude-
 rent jus indebitum Romano Pontifici tribuentibus contra-
 dicere.

7. Octavam Synodum convocatam fuiſſe ab Hadriano II.
 Papâ teſtatur Anaſtaſius Bibliothecarius, qui interfuerat.
 Quia, inquit in præfatione hujus Concilii, Hadrianum al-
 loquens, ſuperna providentia, que ſingula ſingulis ita diſtinguit temporibus;
 ut ſanctos ſuos veluti ſplendentia quadam aſtra, non pariter, ſed vicibus
 diſcretis, ad illuminationem Eccleſiæ ſuæ proſerat, Apoſtolatum veſtrum noſtris
 temporibus quaſi quoddam ſulgidum Sydus produxit, cujus tempore, ATQUE
 AVTORITATE ſancta univerſalis, & magna Synodus octava celebraretur.
 Et Concilium ipſum in Epistola ad eundem Hadrianum; Om-
 nipotens Deus, inquit, & Rex univerſorum, qui PER SOLERTIAM
 VESTRAM, INTERVENTIONEM, AC IUDICIUM, SEV SYNO-
 DICAM

DICAM EXPOSITIONEM tam magnam , & universalem Synodum congregare dignatus est.

8. Illam Pontificis auctoritatem præ se ferunt verba Epistolæ Hadriani II. ad Imperatorem Basilium respondentis , relata in Aët. 1. *Hæc curare cupiens , Apostolica Sedis decreti remedium requisivi . . . . . Volamus ergo PER VESTRÆ PIETATIS INDVSTRIAM illic numerosum celebrari Concilium.*

9. Dum Launoius à consortio Imperatorum in convocandis Conciliis Pontifices verisimili ratione separari posse diffidit , hoc saltem efficere tentat , ut Imperator primas habeat. Et quamvis (sic inchoat Epistolam octavam tom. 6. *Ut Synodus haberetur octava , inter se pariter consenserint Basilius Imperator , & Hadrianus Pontifex ; tamen Synodus , & Hadrianus ipse , Imperatori convocationem tribuunt.* Si æquus esset inter Pontifices , & Principes Launoii animus , nonne hic octavæ Synodi , & Hadriani verba , maximæ erga Imperatorem reverentiæ , ejusque dignitati , non potestati tribuenda dixisset , quandoquidem Epist. 9. tom. 7. Zachariæ Papæ dignitati , & non ejus auctoritati adscribit vocem ipsam *autoritas* , & alias huic affines , ut *jussio* , *mandatum* , &c. quibus utuntur quamplurimi Scriptores , ad significandas summi Pontificis in depositione Childerici à Regno Franciæ , & elevatione Pippini , partes. Sed tot extant in ejus operibus , ac præsertim Epistolis , quarum paucissimæ sunt in octo voluminibus , quæ adversus Romanum Pontificem non dirigantur , aversi ejus animi signa , ut legendis illis nemo delectetur , imò Autori ferè non succenseat , nisi qui erga B. Petri Successores malè sit affectus , eorumve dignitatem graviter ferat ; Nemo ejus doctrinam , nisi cum cautela , & cum examine , ac justè ponderatam , suscipiat , nisi qui decipi velit.

10. Licet autem non possimus omnia ejus dicta singulatim discutere ; quia orationis cursus singulis , quibusque passibus esset interrompendus , neque id necesse sit , cum quæ jam attigimus , aut adhuc tractabimus , satis demonstrent , non dubia esse continuò habenda , quæcunque ille impugnaverit , nec , quæ profert , indiscussè amplectenda : tamen prætermittere non possumus ejus nonam primi tomi epistolam ; quæ certè cum aliis quibusdam negati omnino ab eo Prima-

tus

tus Romani Pontificis suspicionem ingereret, nisi alibi, præsertim tomi sexti epist. ult. animadversione prima se in ea non esse sententia, declarasset, quamvis siue de industria, siue alia intentione frequenter, ac multum eum imminuerit.

11. Fortasse Launoius, qui tomi septimi epist. 7. Gregorium II. in traditione Patrum perquam versatum fuisse, ac Patrum doctrinæ, ac Sedis Apostolicæ traditioni adhasisse, scribit: Et meritò ut sanctissimum virum laudet, ut probet eum non prohibuisse tributa impio Leoni Isauro persolvi: eum traditionis ignarum dixisset, si attendisset ad illa verba, quæ ipsemet ex eo refert, quibusque testatur sanctus ille Pontifex; Imperatores cum Pontificibus uno consilio, ac sententia Synodos congregasse: sed quid respondet auctoritati jam citatæ Episcoporum, plusquam ducentis annis, traditionis origini viciniorum. Sensit maximi ponderis esse, ad confirmandum jus Romani Pontificis in convocandis Conciliis, Acta Synodi Romanæ tempore Theodorici Regis, propter Symmachum habitæ; unde ab eorum impugnatione abstinere non potuit, sed quas adhibuit machinas? Non accusat falsi; Quæ illorum fortunata fors est, id æquo Lectori sufficere arbitror, ut de illorum fide nihil dubitet.

12. Actorum Synodi verba sunt ista; Sancta Synodus apud Urbem Romanam ex præcepto gloriosissimi Regis Theodorici diversis ex regionibus congregata in Christi nomine dixit, Cum ex diversis Provinciis ad Urbem Romanam convenire Sacerdotes Regia præcepisset auctoritas, ut de his, quæ venerabili Papæ Symmacho Apostolicæ Sedis Præsuli ab Adversariis illius dicebantur impingi, sanctum Concilium judicaret legitimè, Liguria, Æmilia, vel Venetiarum Episcopis (quos ad præsentiam Principis ipse itineris ductus attraxit) consulendi Regem inculuit necessitas, quæ hos voluisset ætate fractos, debilitate corporis invalidos congregari: Respondit præfatus Rex piissimus bonæ conversationis affectu, plura ad se de Papæ Symmachi actibus horrenda fuisse perlata, & in Synodi oportere, si vera esset inimicorum ejus objectio, judicatione constare: Memorati Pontifices, quibus allegandi imminerebat occasio, suggererunt ipsum qui dicebatur impetitus, debuisse Synodum convocare, scientes, quia ejus Sedi primùm Petri Apostoli meritum, vel Principatus, deinde secuta jussione Domini Conciliorum venerandorum auctoritas singularem in Ecclesiis tradidit potestatem, nec antedictæ Sedis Antistitem minorum subjacuisse judicio in propositione simili facilè forma aliqua testaretur. His Actorum verbis addit

Lau-

Launoius ; Memerati Pontifices , qui allegandi Provinciam susceperant , pro Symmachi defensione auferunt duo : convocandam ab eo , qui dicebatur impetrus , fuisse Synodum , & Apostolica Sedis Antistitem minorum non subiacere iudicio. Ratio prior nec probatur , nec Theologia , nec Iuris Ecclesiastici principis probari potest. Theologia principia sunt , Scriptura , & Catholica Ecclesia traditio , &c.

13. Neminem fore arbitror qui credat veteres illos Liguriæ , Æmilie , vel Venetiarum Episcopos , minus quam Launoium , Catholica Ecclesia traditionem tenuisse ; minusve penetrasse quam potestatem Romani Pontificis Sedi primum Beati Petri Apostoli meritum , vel Principatus , deinde secuta Iussione Domini Conciliorum veneratorum auctoritas tradidisset. Adversus Recentiores antiquorum auctoritate destitutos traditionem neget Launoius ; sed eam tam antiquis Pontificibus ignotam , nescio quomodo ausus sit dicere ; cum hoc sit traditionis indicium , aut ejus pars insignis , testimonium scilicet antiquorum Episcoporum , in Conciliis expositum.

14. Hoc etiam ipse sensisse videtur. Sed audi quid reponat ; Symmachi defensores ea in re modum excedunt , cum (*dicis opinor gratia*) sibi sumunt quod Symmachus , cuius refert , vel maxime , sibi non sumit. Commoda respondendi ratio. De Launoio verissimè dici potest eum in multis modum excessisse , Episcopis autem de re gravissima tractantibus cum Rege potente , id temerè tribuitur. Notanda est parenthesis (*dicis , ut opinor , gratia*) quâ possint omnia eludi testimonia ; respondendo scilicet *dicis gratia* fuisse pronuntiata , id est fictè , aut perfunctoriè. At inquit Launoius , non conqueritur (Symmachus) quod Synodum non convocaverit , aut quod eam Theodoricus convocaverit. Egregia objectio ! Quomodo posset de congregatione Synodi conqueri , qui , ut congregaretur , Regis postulavit interventum.

15. Si de convocatione à Principe facta conquestus fuisset Symmachus , ejus , ut in propria causa loquentis testimonium vocaretur in suspensionem : nunc autem rejicitur testimonium Episcoporum , etiam contra proprias rationes loquentium. Ad Episcoporum enim dignitatem pertineret , ut juxta Launoii sententiam , à nemine pro incundis Conciliis penderent. At illi , de quibus est sermo , ita jus illud ad se non pertinere cognoscunt , ut officium indebito præferen-

K k

tes

258 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
tes honori, nolint etiam asserenti Principi, nisi scriptis confirmet, credere assensum Romani Pontificis datum fuisse, ut ab alio præter ipsum Episcopi convocarentur, quod Acta prædicta continent. Infelices illi qui Theologum Launoium non habuerunt; à quo sua jura ediscerent! ignavi, si ea non ignorantes, quod sibi servile jugum non imponeretur apud Regem hæreticum conquesti sunt.

16. Præterea, inquit Launoius, quæ affertur ratio vitiosa est: à non distributo ad distributum procedit. At quis diceret Romanum Pontificem eo redactum esse ut ad dignitatis suæ tutelam accidentis indigeat falsitate. Imprudentes Episcopi, qui de rebus Ecclesiasticis cum Principe disputare aggrediuntur, cum Dialecticæ formulas non didicerint! vitiosè enim argumentantur ob ignorantiam legum Syllogisticarum. Nam eos sophismate Regem decipere voluisse, cum proprii juris dispendio, non apparet verisimile. Verum illi, & quidem meritò, ab universali ad particulare sub eo contentum argumentari sibi videbantur: à jure convocandi Synodos pro omnibus causis, ad jus convocandi pro illa causa, de qua tunc agebatur in singulari potestate, quam Romanus Pontifex ex Beati Petri merito vel Principatu, & Conciliorum autoritate habebat, utpotè plenâ, contineri sentiebant eam, quæ ad congregandas pro re maximè ardua Synodos requiritur, atque adeò non erat accidentis falsitas.

17. Quam deinde addit rationem Launoius, ea magis probaret non posse, quæ tunc facta essent in præjudicium adversus Romanum Pontificem trahi, eo quod necessitate fuissent extorta, non liberè admissa. Symmachus, inquit, à Theodorico Synodum cogi consensit, & consentire illius intererat plurimum. Siquidem ab obiectis criminibus purgatus fuisset nunquam, & eam ob causam Visitator Romanæ Ecclesiæ datus à Theodorico remansisset semper.

18. Sed quomodo Romani Pontificis Primatum non lædit Launoius, cum deinde probare conatur cæteros Episcopos Proprii minores non esse? Si de ordinis potestate intellexisset, verum dixisset, sed de potestate jurisdictionis, seu judicandi loquitur. Respondet enim rationi petitiæ ab eo quod dixerant Episcopi Theodorico, nec antedictæ Sedis (Romanæ) Antiquitatem minorum subjacuisse iudicio. Si etiam ad Episcopos in Concilio

lio congregatos orationem restringeret, errorem quidem proferret, sed magis tolerandum, quàm dum ait; *Certum est ante omnia minores appellari non posse Antistites, quos, & Symmachus & Symmachii Decessores, Collegas, Fratres, Comministros, Consacerdotes, & Coepiscopos appellant, quibus nominibus Romani Antistites donant etiam Episcopos singulares extra Concilia. Similia in aliis quibusdam epistolis, & magis perspicua habet, quæ quomodo Primatum omnem, nisi fortè honoris, Summo Pontifici non abrogent, atque adeò cum fide non pugnent, difficile capitur, nisi quia ei alibi procurandæ Canonum executionis jus reservatur.*

19. Nota hic rursus, qualia sint argumenta Launoii. Ex eo enim infert Episcopos Papa minores appellari non posse, quod illos Papa Collegas, Fratres, Comministros, Consacerdotes, & Coepiscopos nominet. Eadem rationatione concluderet non solum Sacerdotes non posse dici Episcopis inferiores, aut Diaconos Sacerdotibus, quia Presbyteri ab Episcopis in Synodis Diæcesanis appellantur Consacerdotes, & Diaconi frequenter Comministri, sed etiam (quod blasphemum est) Apostolos non fuisse inferiores Christo, qui eos fratres vocavit.

20. Cæterum inaniter cavillatur Launojus cum ait; *Ad Clerum ergo, Senatum, Populumque Romanum spectanda est illa propositio, qua dicitur Apostolica Sedis Prasul minorum non subiacere iudicio. Quasi verò Episcopi, quorum sunt illa verba, ullam Theoderico de Clero, Senatu, Populoque Romano mentionem fecissent, aut illos intelligerent nomine Synodi, quam à Symmacho convocari debere affirmabant.*

21. Ennodius Diaconus Ticinensis Apologeticum edidit pro Symmacho, & pro Synodo, ejus occasione habitâ, in quo ea, quæ dixerant Episcopi, adhuc clariùs explicat, his verbis; *Aliorum fortè hominum causas Deus voluerit per homines terminare: Sedis istius Prasul suo sine questione reservavit arbitrio. Voluit B. Petri Apostoli Successores CALO TANTVM delere innocentiam, & subtilissimi diffusoris indagini inviolatam exhibere conscientiam.* At Launojus non isto testimonio, quod lucidissimum est, illustrandam censet, quam in sensum alienum deflectere conatus est, Episcoporum doctrinam; sed postquam illam obscurare tentavit, ex ea

K k 2

istius

260 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
istius lumen obumbrare nititur. Episcopis objecerat, eos propositionem suam traditione non probare: nunc eos traditionem non ignorasse asserit, ut adstruat, Ennodium ignorasse traditionem. *Quis contenderet Laurentium Mediolanensem, Petrum Ravennatem & ceteros Antistites maturioris aetatis viros, senes alios Romana Ecclesia traditionem ignorasse, quam unus Ennodius in Gallia, vel in Liguria natus annos 30. scivisset.* Sed, quaecunque Launoius objicere potest Ennodio, eliduntur ipsamet ejus confessione, quandoquidem ait; *Romana Synodus quinta Ennodii libellum probandum suum fecit.*

22. Sanctus etiam Avitus Episcopus Viennensis epistolam scripsit ad Faustum, & Symmachum Senatores, pro Symmacho Papa, in qua eandem tradit doctrinam, eodemque modo impugnatur à Launoius. Verum quascunque adhibeat interpretationes, impossibile est, ut qui eam bonâ fide legit, non perspiciat, S. Avitum suo, & omnium Episcoporum Galliae nomine scripsisse, non potuisse Synodum adversus Pontificem convocari, aut eum judicare; *Intelligimus, inquit, S. Symmachum Papam, si saeculo primum fuerat accusatus, Consacerdotum suorum solatium potius adsciscere, quam recipere debuisse judicium. Quid clarius? Et infra; Quod Synodus ipsa venerabilis, laudabili constitutione prospiciens causam, quam, salvâ ejus reverentiâ dictum sit, penè temerè suscepit inquirendam, Divino potius servavit examini.* Ità non censet Avitus potuisse Synodum ex consensu Papae convocata, de eo ferre sententiam, ut etiam si judicium Deo reservaverit, eam penè temeritatis accuset, quod vel inquisitionem suscepit. Atque hinc refellitur, quod contendit Launoius Synodum de Papa verè judicasse, quâ ratione putat, se Episcoporum auctoritate infirmare Ennodii testimonium; Licet ipsamet Synodus apertè declaret se causam Divino reservasse judicio. Sunt adhuc alia in eadem Epistola, quae prosequi non est opus. Istud tantum adjungimus. *Si Papa Urbis vocatur in dubium, EPISCOPATVS IAM VIDEBITVR NON EPISCOPVS VACILLARE, sed de convocatione Conciliorum satis, superque.*

CA-

CAPUT IX.

Absque summi Pontificis autoritate Concilia generalia vim, & robur non obtinere.

1. **S**ocrates historiæ Eccles. lib. 2. cap. 5. expressè affirmat, ex Ecclesiastico Canone, sine Romani Episcopi sententiâ Decreta condi non posse. *Quin etiam*, inquit de Concilio Episcoporum à Constantio Antiochiæ congregatorum, *Julius Romanus Episcopus neutiquam aderat, neque quemquam qui ejus locum suppleret eo missi, idque cum Canon Ecclesiasticus jubeat non oportere absque sententia Episcopi Romani Decreta Ecclesiis sancire.* Et cap. 13. Itaque Julius litteris contrariis ad ipsum missis, Episcopis, qui Antiochia convenerant per litteras respondit. Ac primum docet quantum molestia, & acerbis eorum Epistola ipsi attulisset: Deinde eos contra Ecclesiæ Canones egisse, quod illum ad Concilium non vocassent: quippe cum Canon Ecclesiasticus veteri ne Decreta absque sententia Episcopi Romani Ecclesiis sanciantur, sive (ut Textus Græcus significat) non oportere præter sententiam Episcopi Romani Ecclesiis Canones condere. Idem tradit, quamvis Schismaticus, Nicephorus Calixtus lib. 9. cap. 5. & 6. Apertiùs verò Sozomenus lib. 2. cap. 9. *Legem esse ad sacerdotii dignitatem spectantem, (seu Sacerdotalem) que pronunciat illa illa irrita esse, quæ præter sententiam Episcopi Romani constitvuntur.* Non debet certè suspectum haberi Græcorum testimonium, dum pro Romano Pontifice loquuntur.

2. Concilium Romanum sub S. Damaso de Ariminensi scripsit, numerum Episcoporum non esse attendendum eo, quod non præcessisset sententia Romani Pontificis. Concilii Romani Epistolam refert Theodoretus lib. 2. histor. Eccles. cap. 22. hujus tenoris; *Episcopi Roma in sancto congregati Concilio Damasus, ac Valerianus, ac reliqui dilectis fratribus Episcopis in Illyrico. Salutem in Deo. Præjudicium certe numeri Ariminensis Conventus nullum esse potest; quando ita est habitus, ut neque Romani Episcopi, cujus ante omnia sententiam cognoscere debuerant, neque Vincentii, qui tam multis annis Præ-*

fulatus conservavit integritatem, neque aliorum consensus illis accesserit. Idem tradit Zozomenus lib. 6. cap. 22.

3. Concilium Ephesinum, etiamsi adfuissent Apostolicæ Sedis Legati, Acta sua ad S. Cælestinum mitti debere agnovit. *Quia verò, inquit in epistola, seu relatione, quæ habentur in Actis Act. 5. necesse est ut omnia, quæ consecuta sunt Sanctitati suæ significentur, non potuimus non scribere.* Et infra Ultimum contra Nestorium & alios iudicium Summo Pontifici reservatum monet. Probat autem firmitatem eorum, quæ gesta fuerant ex præsentia Legatorum sanctæ Sedis, *qualem vim haberent (Hæretici) contra Synodum ex universo, qui sub calo est, orbe collectam? Fuerunt enim in confesso nostro, & illi quoque, qui à Sanctitate tua missi sunt piissimi Episcopi, Arcadius, & Proectus, & cum ipsis Reverendissimus Presbyter Philippus, qui suâ præsentia tuam nobis exhibuerunt, Apostolicæque Sedis locum suppleverunt.*

4. Concilium Chalcedonense in relatione à se gestorum ad S. Leonem, ejus tùm circa fidem, tùm circa disciplinam auctoritati illustre perhibet testimonium. Qui enim inquit loquens de iis præsertim, quæ in favorem Episcopi Constantinopolitani decreta fuerant, *locum vestra Sanctitatis obtinent sanctissimi Episcopi Paschasinus, & Lucentius, & qui cum eis est Reverendissimus Presbyter Bonifacius his ita constitutis vehementer resistere tentaverunt, procul dubio à vestra providentia inchoari & hoc bonum volentes, ut sicut fidei, sic bonæ ordinationis vobis deputeretur effectus.* Sunt & alia in hac relatione, quæ extat in tertia parte Actorum illius Concilii cap. seu num. 2. quibus Patres significarunt, persuasum sibi esse, quæ decreverant non posse sine summi Pontificis consensu subsistere.

5. Quocirca cùm Concilia generalia Decretorum suorum confirmationem à Romano Pontifice postularunt, non id tantum in votis fuit, ut ejus consensus accederet, quod voce confirmationis aliquando intelligitur, scilicet cùm à superioribus erga inferiores, aut ab æqualibus erga æquales usurpatur, sed etiam ut eo consensu statuta, robur, ac firmitatem acquirerent, quod adjuncta verba satis expressè innuunt; ut cùm, v.g. octava Synodus ad Hadrianum Papam scribit, *Ergò libenter oppido, & gratanter imitatrice Dei Sanctitate Vestra omnium nostrum Conventum, & universalis hujus, atque Catholica Synodi*

nodi consensum, & consensum recipiente; prædita tam magis, ac veluti propriam & sollicitius CONFIRMA, quo Angelicis præceptionibus, & auctoritatibus vestris, ut per sapientissimum magisterium vestrum etiam aliis universis Ecclesiis perficeret, ut suscipiamus veritatis verbum, & iustitiae Decretum. 8. Synod. Act. 10. Vocem illam *confirma* Launoïus explicat de confirmatione doctrinali, non de autoritativa. Sed si Concilii tanta erat autoritas, ut confirmari nullius autoritate indigeret, quid opus erat ejus Decreta rationibus, vel testimoniis probare, ut ab Ecclesiis susciperentur, cum nefas foret de illis ambigere, nisi fortè Concilii etiam generalis iudicium tunc irreformabile non æstimabatur.

6. Mentem hac de re suam declarare, luculentius non potuit Doctor Angelicus, quàm his verbis; *Sancti Patres in Conciliis congregati nihil statuire possunt, nisi auctoritate Romani Pontificis interveniente, sine qua etiam nec Concilium congregari potest.* Opusc. contra impugn. Relig. cap. 4.

7. Jus illud sanctæ Sedis nunquam non propugnarunt summi Pontifices, cum in controversiam vocatum est: pro eo decertarunt in primis Gelasius, Nicolaus, Gregorius VII. & alii quamplurimi, inter quos S. Leo IX. epist. 4. *Sed hæc, inquit, molesteat vos, non debere præter scientiam (alias sententiam) Romani Pontificis universale Concilium celebrari, aut Episcopos damnari, vel deponi: quia etsi licet examinare, dispositivam tamen sententiam absque consensu Romani Pontificis, ut dictum est, non licet dare. Quod in sanctis Canonibus statutum si quaeritis potestis invenire. Scilicet quia omnium Ecclesiarum majores, & difficiliore causa per sanctam Sedem, & principalem B. Petri & Successoribus ejus definienda sunt, ut patet ejus Divinitus dicitur: confirma fratres tuos, & tibi dabo claves Regni Cælorum.*

8. Denique, inquit Nicolaus I. Epist. 7. in universalibus Synodis quid ratum, vel quid prius acceptum, nisi quod sedes B. Petri probavit (ut ipsi scitis) habetur: sicut è contrario quod ipsa sola reprobavit, hæc sollemniter constat habemus reprobatum.

9. Hæc, & alia, quæ adduci possent, licet à Pontificibus in propriâ causâ dicta, plurimum habent ponderis ob pietatem, & doctrinam dicentium; Qui certè crimen horrendum duxissent in rebus tanti momenti potestatem indebitam impio mendacio sibi comparare. In eadem sententia fuerunt Scriptores Gallicani, præsertim ante schismatis tempus. Guil-
lelmus

264 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
 Iohannes Durandus Episcopus Mimatenfis in Speculo Juris par-
 tic. 1. §. 5. de Papa scribit, quod ipse Conciliis non ligatur: imò
 contra illa facere potest: Sed clariùs Durandus de S. Porciano Epif-
 copus primò Meldensis, deinde Aniciensis, lib. 4. dist. 25.
 quæst. 5. art. 6. Sicut leges, inquit, non ligant Imperatorem, ita nec
 Canones Papam, sed potiùs leges vim habent ex Imperatore, & Canones ex
 auctoritate Papæ.

C A P U T X.

*In Sacris Litteris clariùs exprimi Pontificis sine Concilio,
 quàm Concilii sine Pontifice auctoritatem.*

1. **E**T si regulam Joannis Launoii pro tractandis rebus Theo-
 logicis observare, sæpius impossibile sit, ut scilicet
 nihil asseratur, nisi quod aliquo Sacræ Scripturæ loco juxta
 unanimem consensum Patrum accepto, vel traditione non
 constet; Nunquam tamen à vera Concilii Tridentini regu-
 la, quam Launoius exhibere præ se fert, Catholico receden-
 dum est; ut nempè nihil unanimi Patrum consensui, vel Ec-
 clesiæ traditioni, aut sensui contrarium affirmetur. Imò re-
 gulam Launoii semper intueri juvat, ut eam, quantum ma-
 teria patitur, sequamur, etsi consequi non speremus. Itaque
 videamus in hoc capite, an Pontificis sine Concilio; an sine
 Pontifice Concilii auctoritas in Scriptura, juxta Patrum in-
 terpretationem, clariùs contineatur.

2. Tria præcipuè citantur loca pro auctoritate Concilio-
 rum. Primus locus est Matth. 18. *Ubi sunt duo, vel tres congregati
 in nomine meo, illic sum in medio eorum.* Sed primò Launoius par. 6.
 epist. 1. notat hunc locum de Conciliorum genere quovis in-
 telligi posse, & à nonnullis Ecclesiasticis tractatoribus subin-
 de intelligi. Secundò quinque sanctorum Patrum Interpreta-
 tiones refert; qui locum illum neque de Conciliis generali-
 bus, neque de Provincialibus intellexerunt. Et sanè videtur
 magis ad obedientiam in causis criminalibus præstandam,
 quàm ad fidem declarandam, aut Canones condendos perti-
 nere; Præmittitur enim; *Si peccaverit in te frater tuus, &c. quæ*
 præ-

præscribunt ordinem iudicarium in ferenda excommunicatione servandum; vel ad orationis efficaciam; Cùm enim dixisset Christus; *Si duo ex vobis consenserint super terram de omni re quancumque petierint; fiet illis à Patre meo, qui in calis est; immedia- tē subjungit verba illa; Ubi enim sunt duo, vel tres congregati in no- mine meo, ibi sum in medio eorum.* Accedit quod illa verba Con- cilium Provinciale, aut adhuc Provinciali minùs, potiùs fig- nificant, quàm universale. Nam duo, vel tres Concilium for- tē provinciale, non autem universale constituerent.

3. Alter locus est Joannis 16. *Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem.* Sed ea promissio non solum in omnibus Apostolis collectivè, sed etiam in singulis erat implenda. Accepto enim Spiritu sancto in die Pentecostes, factum est illud, quod prædixerat Propheta Isaias cap. 54. v. 13. à Christo allegatus Joan. 6. *Et erunt omnes doctibiles Dei.* In hunc sensum B. Petrus ipso Pentecostes die locum illum Prophetae Joëlis adduxit; *Et erit in novissimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri, & filia vestra.*

4. Tertius locus est Act. 15. ibi enim primum Concilium, quod est cæterorum norma, scripsit; *Visum est Spiritui sancto, & nobis;* Quæ verba de assistentia Spiritus sancti dubitare non si- nunt. Sed illa Spiritus sancti assistentia Apostolos inspirantis, Apostolorum gratiæ, non Concilii generalitati tribuenda est. Nec enim generale erat, siquidem ex Apostolis & senio- ribus Jerosolymis consistentibus dumtaxat constabat, ubi pro- bat Cardinalis Baronius ad annum 51. num. 9. adfuisse tunc tantum ex Apostolis Petrum, Jacobum, & Joannem cum Paulo, & Barnaba. Erant autem in multis Mundi parti- bus Episcopi jam constituti, quos certum est ab eo Conci- lio abfuisse, ut universale dici non possit. Adde quod Cæ- tui aderat B. Petrus, ut nihil hinc ad propositum conclu- di, cùm agamus de Concilio, à quo absit Petri Successor, possit.

5. Probatur etiam autoritas Conciliorum iis omnibus Scrip- turæ locis, quibus Ecclesiam circa fidem errare non posse de- monstratur. Cùm enim Concilium Ecclesiam repræsentet, necesse est, ut sicut Ecclesia, ita Concilium ab omni erroris circa fidem periculo absit. Sed capite sequenti ostendemus

266 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
summum Pontificem melius Ecclesiam representare, quàm
reliquos Episcopos sine ipso.

6. Statuitur autem evidentius ejus, quàm Conciliorum au-
toritas in sacris Scripturis. Etenim dum Matth. 16. Petrus
fundamentum Ecclesiæ constituitur à Christo dicente; *Tu es
Petrus, & super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non
prævalebunt adversus eam*, manifestè declaratur eum, ejusque Suc-
cessorem Romanum Pontificem, ita se habere ad reliquorum
fidelium Cœtum, sicut fundamenta ad ædificium: Atqui ra-
tione, & experienciâ compertissimum est firmitatem ædificii
à fundamento, non autem fundamenti ab ædificio pendere:
In eundem ergo modum firmitas in Fide, ac Religione, non
à reliquis fidelibus in summum Pontificem, sed à summo
Pontifice in reliquos Fideles provenit.

7. Petro datæ sunt claves Regni Cœlorum, & per ipsum
Apostolorum Collegio, non autem primò Apostolorum Col-
legio, ac per illud, seu in illo, B. Petro. Prosequitur enim
Christus loco citato; *Et tibi dabo claves Regni Cœlorum & quodcumque
ligaveris super terram, erit ligatum & in Cœlis, & quodcumque solveris super
terram, erit solutum & in Cœlis*. Certum est autem per claves po-
testatem significari.

8. Tertiò Episcopi etiam congregati non desinunt esse fra-
tres Successoris Petri; Ergo ab eo debent confirmari; Pro
ipso enim Christus oravit, ne deficeret Fides ejus, ut posset
deficientes, aut titubantes suffulcire: quod in Petri, & alio-
rum Apostolorum Successoribus potius locum habet, quàm
inter ipsosmet Apostolos. Nam post adventum Spiritus sancti
Apostoli omnes fuerunt in gratia confirmati, ut B. Petri con-
firmatione non ita indigerent. Antea verò non legimus B. Pe-
trum tantum suos fratres juvisse, ut necessarium eis fuerit
indeficientis illius fidei præsidium.

9. Quartò dum Christus Joann. ult. oves suas pascendas
Petro, & in ejus persona Romanis Pontificibus, tradidit,
apertè significavit summum Pontificem esse Pastorem, reli-
quos autem fideles gregem; Quis autem gregi Pastorem
præponendum dubitet? Num monstruosa foret ordinis per-
turbatio, si Pastor à grege, non grex à Pastore regere-
tur? Nec responderi potest intelligenda illa esse de ovibus seor-
sim

sim sumptis, non autem de toto grege. Nam nullum est in Christi verbis hujus distinctionis vestigium. Nihil excipitur ubi distinguitur nihil.

10. Ex collatione illorum Scripturæ sacræ locorum perspicitur, clarius expressam esse B. Petri, quàm aliorum sine ipso, auctoritatem. Sed aliqui Scriptores Gallicani Catholici contendunt, prærogativas illas B. Petro datas esse tanquam Ecclesiam repræsentanti, atque idè toti Ecclesiæ in ipso; Ipsum quidem, ejusque Successores singulis membris præminere tanquam Caput, non autem toti Ecclesiæ formaliter acceptæ, vel per Concilium repræsentatæ. Videndum igitur est, quam personam gesserit Petrus, cum ei Christus auctoritatem contulit locis scripturæ suprâ relatis expressam; Et utrum ad singulos fideles tantum referatur, non ad omnes simul. Et adhuc an descenderit ad Romanos Pontifices; Id enim Hæretici negant omnino, & aliqui Catholici, ex parte. Ordinem à sancto Augustino, cujus testimonio potissimum nituntur Scriptores Gallicani.

C A P U T X I.

Qua ratione B. Petrus Ecclesiam repræsentaverit ex mente S. Augustini.

1. **T**ot sunt in S. Augustini operibus loca, ubi S. Petrus Ecclesiam repræsentasse dicitur, ut à nemine qui ejus libros legerit, ignorari queat, usitatissimam eam esse sancto Doctore loquendi formulam. Nescio autem quâ consequentiâ Gallicani quidam Scriptores illinc conclusionem trahant contradictoriam ei, quæ quasi naturaliter sequitur juxta eorum principia. Idè enim Concilium Constantiense, idè Basileense, tam accuratè suis decretis apposuerunt clausulam illam, quâ Ecclesia universalis à Concilio repræsentari commemoratur, quia eâ ratione, quæ de universali Ecclesia in Scripturis sacris enunciatur, Concilio videntur posse adscribi. Hic ergo ex eorum doctrina legitimè formatur Syllogismus. *Ei, per quod repræsentatur Ecclesia universalis, conveniunt qua-*

L 1 2

cunque

268 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,

cumque in Scripturis sacris tribuuntur Ecclesia ipsi : Atqui per Concilium generale repræsentatur Ecclesia universalis : Ergo Concilio generali conveniunt quæcumque in Scripturis sacris tribuuntur Ecclesia ipsi , puta quod qui non audierit ejus mandata , sit habendus sicut Ethnicus , & Publicanus : quod sit columna , & firmamentum veritatis , & alia ejusmodi.

2. Pari ergo , si non majori ratione , sic nos discurremus ; *Ei per quem repræsentatur Ecclesia universalis , conveniunt quæcumque in Scripturis sacris tribuuntur Ecclesia ipsi. Atqui per Petrum repræsentatur Ecclesia universalis : Ergo Petro conveniunt quæcumque in Scripturis sacris tribuuntur Ecclesia ipsi ; v. g. quod sit columna , & firmamentum veritatis , quod qui eum non audierit , sit habendus tanquam Ethnicus , & Publicanus , &c. Prima propositio est quasi primum principium eorum , qui Conciliorum generalium auctoritatem altiùs extollunt. Secundam concedunt , & testimonio S. Augustini confirmant : Et revera S. Augustini doctrinam esse loca ex eo mox referenda dubitare non sinunt ; Quæ ergo negari potest conclusio legitimâ consequentiâ illata ?*

3. Non video quid responderi possit , nisi fortasse perfectius repræsentari Ecclesiam à Concilio generali , quàm à Petro ; vel Romanos Pontifices in illa repræsentatione non successisse B. Petro. Utrumque (intelligimus semper de Concilio à quo summus Pontifex , ejusque Legati absint) confutabimus in capitibus sequentibus.

4. Ut autem omnis amoveatur à S. Augustini verbis obscuritas , tria distinguenda sunt repræsentationis genera. Primo aliquando unum repræsentat aliud tanquam nudum signum , rem significatam nequaquam continens , quales sunt v. g. picturæ , aut quæ metaphoricè de aliis dicuntur. Secundo aliquando quod repræsentat cum eo quod repræsentatur , communicat , sed pro sua tantum rata portione : Ut dum particulare Communitatis membrum , totius Communitatis nomine pecuniæ summam in singulos Cives distribuendam accipit , ita totam Communitatem repræsentat , ut beneficii universitati concessi , tanquam unum ex ejus membris , particeps etiam sit. Tertiò aliquando unum aliud repræsentat tanquam illud sub se habens , ut Princeps , Dux , Pater familias , Pastor , aut alterius generis superior , Regnum , exercitum , familiam , aliosve inferiores , quibus communicant ali-

aliquod bonum dispensationi suæ commissum; ut cum Dux totum exercitum repræsentans accipit à Rege in præmium reportatæ insignis victoriæ, cujus ipse pars maxima fuerit, ditissimum aliquod munus, cujus tamen participes futuri sint reliqui, tum Officiales, tum Milites, prout ipse, pensatis cujusque meritis, judicaverit, aut prout Princeps ipse ordinaverit.

5. Primo dumtaxat modo Ecclesiam à B. Petro repræsentatam fuisse nemo dixerit. Quis enim ita desipiat, ut Apostolum illum nullam sibi, sed Ecclesiæ tantum, accepisse potestatem sentiat. Secundo igitur saltem modo B. Petrum Ecclesiam repræsentasse fatendum est, ut parem ad minus cum cæteris dignitatem adeptus sit. Sed Catholicis necessariò concedendum est tertio etiam modo repræsentatam à B. Petro Ecclesiam. Cum enim hæreticum sit negare B. Petri successores habere Primatum Jurisdictionis in Episcopos, nec illum Primatum B. Petro datum legamus, nisi in illis locis, in quibus Ecclesiam repræsentasse dicitur, necessariò sequitur B. Petrum alios repræsentasse tanquam existens, vel exinde futurus illorum superior, illosque in sua potestate, atque, ut aliàs ex S. Joanne Chrysostomo dicemus, velut in sua manu habens.

6. Et sanè convenit illi omninò quod de Duce mox dicebamus. Illi enim promissum est, ædificandam super eo, tanquam super fundamento Ecclesiam Christi; tradendas ei claves Regni cælorum, & potestatem ligandi atque solvendi, in præmium confessionis, quam interrogatis omnibus, solus ipse respondens edidit his verbis; *Tu es Christus Filius Dei vivi*, cujus quidem confessionis laudem, & præmii promissionem statim audivit à Christo dicente; *Beatus es Simon Barjona, &c. & ego dico tibi quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, &c.* Matth. 16. vers. 18. & 19. & præmium ipsum accepit cum ei Christus ovile suum commisit his verbis Joannis ult. *Pasce agnos meos, pasce oves meas*; Accedamus etiam ad sancti Augustini loca.

7. S. Augustinus tract. 50. in Joannem B. Petrum cum Juda comparat, ejusque comparationis occasione pluries repetit B. Petrum Ecclesiam repræsentasse. *Quia non unus est Judas,*

inquit; Unus malus corpus malorum significat, quomodo Petrus corpus bonorum, in dō corpus Ecclesie, sed in bonis. Nam si in Petro non esset Ecclesia Sacramentum, non ei diceret Dominus; Tibi dabo claves Regni Cœlorum, quacumque solveris in terra, soluta erunt & in Cœlo, & quacumque ligaveris in terra, ligata erunt & in Cœlo. Si hoc Petro tantum dictum est, non facit hoc Ecclesia; Si autem in Ecclesia sit, ut qua in terra ligantur in Cœlo ligentur, & qua solvantur in terra, solvantur in Cœlo, quia cum excommunicat Ecclesia, in Cœlo ligatur excommunicatus: cum reconciliatur ab Ecclesia, in Cœlo solvitur reconciliatus. Si hoc ergo in Ecclesia sit, Petrus quando claves accepit ECCLESIAM SANCTAM SIGNIFICAVIT. Hæc verba; Si hoc Petro tantum dictum est non facit hoc Ecclesia, &c. expliquant quo in sensu S. Augustinus Petrum dicat Ecclesiam repræsentasse, cum ei traditæ sunt claves, quia neque in sui solius favorem, neque ut ipsis solus uteretur, sed in universæ Ecclesiæ bonum, & ab aliis etiam Ecclesiæ Ministris adhibendæ à Christo ipsi datæ sunt. Alium sensum non admittit ratiocinatio S. Doctoris. Nam ex hoc antecedente; hoc Petro tantum dictum est, non sequitur; Ergo non facit hoc Ecclesia, nisi supponatur nullum alium Ecclesiæ Ministrum, potestatis clavium esse quoquomodo participem. Dummodo enim alii eadem potestate gaudeant, quodcumque, vel à quocumque illam acceperint, non potest dici; Si hoc Petro tantum dictum est, non facit hoc Ecclesia. Potuit enim hoc Petro tantum dici; Et nihilominus POTEST HOC FACERE ECCLESIA, si alii Ministri potestatis Petro traditæ participes efficiantur.

8. Tra&t. 118. in Joan. unitatem, & charitatem, occasione tunicæ inconsutiles Christi, commendans uno Petro duodecim Apostolos repræsentatos affirmat. Inconsutiles autem (inquit, Ecclesiam cum tunica conferens) ne aliquando dissuatur, & ad unum pervenit, quia in unum omnes colligit. Sicut in Apostolis, cum esset etiam ipse numerus duodenarius, id est quadripertitus in ternos, & omnes essent interrogati, SOLVS PETRVS RESPONDIT, Tu es Christus Filius Dei vivi: & ei dicitur; Tibi dabo claves Regni Cœlorum, tanquam ligandi, & solvendi solus acceperit potestatem, cum & illud unus pro omnibus dixerit, & hoc cum omnibus, tanquam personam gerens ipsius unitatis, acceperit. IDEO VNVS PRO OMNIBVS, quia unitas est in omnibus. Quocirca sicut B. Petrus interrogatis omnibus solus respondens, etiam
non

non expectatâ aliorum sententiâ, ut docet S. Joannes Chrysostomus capite sequenti referendus, pro omnibus respondere censetur, quia ipsi Pater Cœlestis pro reliquis omnibus Christi Divinitatem revelavit; non quia alii quid respondendum esset, ipsum docuerunt. Ita ipse fundamentum Ecclesiæ statuitur, ut eam sustentet, non ut sustentetur ab ea, claves accipit ab ipso, cum Ecclesia communicandas, non ab ea iterum recipiendas.

9. Norunt qui B. Augustinum diligenter legerunt, sanctum illum Doctorem sæpè res verè, atque historicè gestas, ad alias significandas transferre, sed ferè ubique, qui ejus erat pro Ecclesia amor, & contra hæreticos, & schismaticos zelus Ecclesiam vidisse. Quamobrem non est existimandum, ex positionibus illis allegoricis, sensus litteralis auctoritatem ullo pacto imminui. Itaque nihil officit propriæ B. Petri dignitati, aut potestati in Ecclesiam, quod Ecclesiæ personam gessisse dicatur: præsertim cum Regnum nemo melius, quam Rex ipse cui subjicitur, repræsentet.

10. Aliquando nihilominus sanctus ille Doctor verbis propriis, & perspicuis singularem B. Petri dignitatem à Christo ipso acceptam commendat, ut serm. 29. de Sanctis; *Petrus, inquit, in illa Cœlestium discipulorum schola præcipuus, ac primus idoneus, qui verba vita ex Christi ore suscipiens per Evangelii potestatem Judæorum gentem perditam quæretet, & ad dicatos ad hæreditatem vocaret; Interpret legis, assertor gratiæ, destructor Synagoga, Ecclesia reparator: & ideo SOLVS INTER APOSTOLOS MERUIT AUDIRE; Amen dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Dignus certe qui ædificandis in domum Dei populis LAPIS ESSET AD FUNDAMENTVM, COLUMNA AD SVSTENTACVLVM, CLAVIS AD REGNVM.*

11. In sermone quoque 13. de verbis Domini plurima sunt quæ B. Petri auctoritatem supra cæteros omnes Apostolos, & Ecclesiam ipsam insinuant; qualia sunt ista; ESSE PETRVM ECCLESIA VNICA TYPVM. Ipse enim Petrus in Apostolorum ordine primus, in Christi amore promptissimus, sæpè unus respondit pro omnibus. Ipse denique Domino Jesu Christo requirente quemnam homines dicerent eum esse, & opiniones varias hominum discipulis respondentibus, rursusque Domino interrogante, & dicente. Vos autem quem me esse dicitis? Respondit Petrus; Tu es Christus filius Dei vivi, unum pro multis dedit responsum.

Unitas

272 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,

Unitas in multis. Tunc ei Dominus ait; Beatus es Simon Barjona, quia non revelavit tibi caro, & sanguis, sed Pater meus qui est in Cælis. Deinde addidit; Et ego dico tibi tanquam diceret; Quia tu dixisti mihi; Tu es Christus filius Dei vivi: & ego dico tibi; Tu es Petrus; Et inferius. In illo ergo uno Apostolo, id est Petro, in ordine Apostolorum primo, & præcipuo, IN QVO FIGVRABATUR ECCLESIA, utrumque genus significandum fuit, id est firmi, & infirmi, quia sine utroque non est Ecclesia. Et serm. 49. cap. 3. dicit Petro, in quo uno format Ecclesiam: Petre amas me? Respondit, Domine amo. Pasce oves meas.

12. Sermone autem 108. de diversis ait; Inter hos penè ubique SOLVS PETRVS TOTIVS ECCLESIAE MERVIT GESTARE PERSONAM. Propter ipsam personam, quam totius Ecclesiae solus gestabat, audire meruit; Tibi dabo claves Regni Cælorum. Has enim claves non homo unus, sed unitas accepit Ecclesia. Hinc ergo Petri excellentia prædicatur, QVIA IPSIVS VNIVERSITATIS, ET VNITATIS ECCLESIAE FIGVRAM GESSIT: quando ei dictum est. Tibi dabo quod omnibus traditum est. Nam ut noveritis Ecclesiam accepisse claves Regni Cælorum, audite in alio loco quid Dominus dicat omnibus Apostolis suis; Accipite spiritum sanctum. Et continuo, si cui dimiseritis peccata dimittentur ei, si cuius tenueritis tenebuntur. Hoc ad claves pertinet, de quibus dictum est, quæ solveritis in terra erunt soluta & in Cælo, & quæ ligaveritis in terra, erunt ligata & in Cælo. Sed hoc Petro dixit ut scias, QVIA PETRVS VNIVERSÆ ECCLESIAE PERSONAM TVNC GEREBAT ..... Columba ligat, columba solvit, adificium supra Petram ligat, & solvit. Et infra. Merito etiam post resurrectionem Dominus ipsi Petro oves suas commendavit pascendas. Non enim inter Discipulos solus meruit pascere Dominicas oves: sed quando Christus ad unum loquitur, unitas commendatur, & Petrus primitus quia in Apostolis Petrus est primus ..... Attendite fratres mei. Pasce, inquit, oviculas meas, pasce agnos meos, pasce oves meas.

13. Si Concilium generale sine Papa Ecclesiam melius, quam Papa solus repræsentat, toti Collegio, non soli Petro tradendæ erant claves, commendandæ oves, &c. Non ergo ut simplex Procurator, sed ut Monarcha visibilis claves Regni Cælorum accepit Petrus; non ut deferendas ad Ecclesiam, & ab illa rursus recipiendas, sed in illius utilitatem usurpandas, & Ministris inferioribus communicandas. Certè si Petrus nuda fuisset Ecclesiae figura, seu simplex Procurator hinc Petri excellentia non prædicaretur, ut dicit S. Augustinus.

C A-

CAPUT XII.

Sententia S. Joannis Chrysostomi de comparatione B. Petri cum cæteris Apostolis, etiam simul sumptis.

1. **S**ANCTUS Joannes Chrysostomus homil. 55. in Matthæum super hæc verba capitis 16. *Vos vero quem me esse dicitis &c.* multifariam significat, superius esse sancti Petri circa fidem judicium, cæterorum omnium Apostolorum iudicio. Notat enim primò eum non solum omnes alios repræsentasse, omnium vice ad interrogationem Christi quærentis, quem se esse dicerent, respondendo, sed ipsorum etiam non expectasse suffragium. *Quid igitur Petrus omnium Apostolorum os VERTEX CONSORTII TOTIVS?* (nota hæc verba VERTEX CONSORTII TOTIVS, & non Apostolorum tantum seorsim acceptorum) *Cum enim interrogati essent ipse solus respondet.*

2. At inquit, solus responderet, quia importunum fuisset, ut responderent simul omnes: Ipse igitur, cognitis aliorum iudiciis, omnium profert responsionem. Aliter sentit S. Chrysostomus; Sic enim prosequitur: *Et quandopidem de sententia vulgi petebat, omnes responderunt: Cum vero de sua eos rogaret, PETRVS CONFESTIM PRÆSTAVIT, ac prævieniens ait; Tu es Christus filius Dei vivi. Si confestim præstavit, non expectavit aliorum suffragia; sed cum singuli circa humana iudicia respondissent, solus sententiam profert Beatus Petrus, atque præstilians. & prævieniens alios, Christi Divinitatem agnoscit, & proficitur.*

3. Secundò notat S. Chrysostomus, B. Petrum tunc perfectiori modo Christum cognovisse, quàm qui eum Filium Dei antea confessi fuerant, ut ipsimet Discipuli, qui erant in navi, cum Christus ventum compescuerat, de quibus Matth. 13. vers. 33. dicitur; *Qui autem in navicula erant, venerunt, & adoraverunt eum dicentes; Vere Filius Dei es;* ut Nathanael, qui referente Beato Joanne Christum sic allocutus est; *Rabbi tu es Filius Dei* Joan. 1. 49. Eo quod ab ipso audisset; *præquam te Philippus vocaret, cum esses sub ficu, vidi te.* Probat autem sanctus Doctor perfectiorem fuisse Petri, quàm aliorum, de Christo

Mm

cogni-

274 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
 cognitionem, id est alios tanquam filium adoptivum, Pe-
 trum verò tanquam filium naturalem, & consubstantialem,
 eum cognovisse; tum quod Petro dicatur à Patre æterno
 facta revelatio; tum quod ob illam confessionem Beatus à
 Christo ipso sit prædicatus. Atqui nisi propriè sic Petrus intellexisset,
 & ab ipso Patre natum crederet, non fuisset revelationis opus illa confessio,
 nec aliquà beatificatione digna, si unum ex multis Dei filiis illum putasset:
 Etenim jam pridem post tempestatem qui erant in navigio, verè Filius Dei est,
 dixerunt: Et quamvis verè dixerint, beatificati tamen ab eo non sunt. Non
 enim ita ut Petrus, sed unum ex multis verè filium aestimabant, præcipuum
 quidem, magisq; dilectum, non tamen ex Patris substantia natum Nathanael
 quoque dicebat.

4. Tertiò observat S. Chrysostomus, Petrum Divinæ sen-
 tentiæ sibi à Patre suggestæ promulgatorem, non humanæ
 opinionis relatorem, extitisse; In medium Patrem produxit, qui
 ad confessionem veritatis animi Petri commovit. Ità Petrus quidem locutus
 est, PATER AUTEM ILLI QVOD LOQVERETVR SVGGESSIT.
 Ut non humanam opinionem, sed Divinam sententiam Divinitus dictam Pe-
 trum credas enunciasse. Non ergo Christi Divinitatem, ejusque
 cum Patre consubstantialitatem ab Apostolico Collegio acce-
 pit Petrus. Rata fuit ejus sententia, & à Christo ipso appro-
 bata, & remunerata, non expectato aliorum assensu.

5. Quartò ad Petrum verè, ac propriè factam esse pro-
 missionem de ædificanda super ipsum Ecclesia, & tradendis
 illi clavibus Regni Cælorum, quod infra apertiùs docet, jam
 insinuat sanctus Doctor his verbis; Quid igitur Christus? Tu es
 Simon filius Jonæ, tu vocaberis Cephas. Nam quia Patrem meum prædicasti,
 ego etiam illum nomino, qui te genuit; ac si dicet: quemadmodum tu Jo-
 na filius es, sic ego Patris mei filius sum. Nam aliter supervacaneum omnino
 atque superfluum esset, dicere; Tu es filius Jonæ. Verùm quia ille dixit; Tu
 es filius Dei. Ut sic se filium Dei ostendat, sicut ille Jonæ filius, & usdem vi-
 delicet substantiæ cum Patre, idcirco illud adiecit: Et ego dico tibi quia tu es
 Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Petro ergo ipsi,
 seu filio Jonæ facta est promissio, hoc est verè ac propriè,
 & non tantum significativè.

6. Quintò licet B. Chrysostomus petram, super quam
 pollicetur Christus se suam ædificaturum Ecclesiam, de Fide,
 atque confessione Divinitatis Christi intelligere videatur: Il-
 lam

hinc tamen confessionem accipit cum ordine, ac respectu ad Petrum, seu (ut loquuntur Scholastici) non in abstracto, sed in concreto. Nam sese explicat sanctus ipse Doctor, addens Christum fecisse, ut Petrus sublimiora saperet, eumque Pastorem Ecclesiæ constituisse. Continuo enim profectusquitur; idest FIDEM, atque confessionem. Hic aperte præfixit magnam curam qui credituri, & erant, & sunt multitudinem fere, & sublimiora sapere ipsum facit, & ECCLESIAE PASTOREM CONSTITUIT. Putasne illum quem Christus sublimiora sapere facit à multitudine, cujus Pastor constituitur, docendum esse, non multitudinem ab ipso? Pastorem Ecclesiæ ab Ecclesia; non Ecclesiam à suo Pastore?

7. Sexto quemadmodum Petro verè, propriè, ac excellentiori modo revelata fuerat Christi Divinitas; eamque solus ipse professus fuerat: ita ipsi verè, propriè, atque immediate dari claves Regni Cælorum sanctus Doctor his verbis clariùs exprimit; *Et ego autem dabo tibi claves Regni Cælorum. Quid verò est; & ego autem tibi dabo? Quemadmodum Pater tibi dedit ut me cognosceres; sic & ego tibi dabo. . . . . Quid das quæso? Claves, inquit, Regni Cælorum: Et quæcumque ligaveris, &c.*

8. Septimò docet sanctus Doctor, B. Petrum ad altiore Divinitatis Christi cognitionem adductum per duplicem quam ab eo potestatem accepit. Repetit adhuc ipsum Ecclesiæ Caput, ac Pastorem extitisse. *Animadvertis, inquit, quo pacto ipse etiam ad altiorum de se opinionem Petrum adducit, & se ipsum his duabus pollicitationibus filium esse Dei revelat & ostendit. Nam quæ Deus concedere solus potest, peccatorum scilicet remissionem, & ut Ecclesia, tot, tamisq; fluctibus impetuum impetibus, immobilis maneat, cujus Pastor, & Caput piscatorum bono, atque ignobilis, terrarum orbe reluctantem adamantis naturam firmitate superet. Hac inquam omnia, quæ solius Dei sunt, se pollicetur dationem.*

9. Octavò ostendit B. Petrum toti terrarum orbi, atque ideo toti Ecclesiæ præpositum, ex comparatione cum Hieremia. Hic quidem Propheta Judæis, quibus constabat tota Synagoga, præerat, sed unica tantum gens erat; At verò Petrus toti Ecclesiæ ex omnibus omnino gentibus, & populis congregatæ. Ita & Pater (prosequitur S. Chrysostomus) ad Hieremiam dicebat; sicut columnam ferream, & sicut murum æneum posui

276 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,

sui te ; sed ipsum quidem genti uni pater ; HUNC AUTEM (Petrum) VNIVERSO TERRARVM ORBI CHRISTVS PRÆPOSVIT..... Pater quidem ei revelationem Filii sui dedit : Filius autem partim , ut tam Patris , quàm Filii sui revelationem ubique terrarum posset seminare , partim ut quamvis homo esset mortalis , CÆLESTI TAMEN POTESTATE POL- LERET , ET CLAVES HABERET REGNI CÆLORVM. Ita Petrus Ecclesiam per universum Orbem amplificatam Cælo etiam ipso validiorem mon- stravit. Transibunt enim , inquit Cælum & terra , verba autem mea non transibunt.

10. Denique sic concludit S. Doctor , Tu verò mecum ex eis omnibus , QVANTA SIT POTESTAS EIVS (Petri) intellige , ego dico tibi inquit ; Tu es Petrus , & ego super te ædificabo Ecclesiam meam : ego tibi dabo claves Regni Cælorum.

11. Sermone in Petrum , & Paulum hæc de B. Petro ha- bet. Sed de Petro quid dicemus ? Qui dulce spectaculum est Ecclesiæ , splen- dor totius mundi , columba castissima , APOSTOLORVM DOCTOR , Apostolus ardens , spiritu fervens , Angelus , & homo gratia plenus , FIRMA FIDEI PETRA , SENILIS ECCLESIAE SAPIENTIA , qui ob purita- tem Ecclesiæ Beatus , & filius columba ex Dominico ore audit. Qui claves Regni Cælorum ab ipso Domino accepit. Si Petrus erat splendor totius mundi , si Apostolorum Doctor , ab ipso alii , non ab aliis ipse instrui , atque doceri indiguit.

12. Idem S. Doctor homil. 3. in Acta Apostolorum , dig- nitatem , & auctoritatem B. Petri super cæteros , etiam con- gregatos occasione electionis Apostoli , Judæ proditori substi- tuendi , multifariam ostendit. Primus hic , inquit , Doctorem consti- tuit..... Quamquam autem HABEBAT CONSTITVENDI JVS PAR OMNIBVS , tamen hæc congruenter fiebant ob virtutem viri , & ob hoc , quod tum temporis Præfectura , non honos erat , sed cura subditorum. S. Petrus habebat jus par omnibus non solum seorsim , sed etiam simul sumptis : quandoquidem S. Chrysostomus significat eum cer- tum aliquod jus par omnibus habuisse , quod non exercuit ; quamquam autem habebat constituendi jus par omnibus , tamen , &c. Exer- cuit autem jus quoddam , quo quilibet aliorum usus est , & præstantiori modo. Nam Doctorem constituit , & primus omnium auto- ritatem usurpavit in negotio. Quod ergo aliud jus par omnibus ha- bebat ? ut scilicet solus posset eligere , quod omnes simul fe- cerunt , Petro humilitatem custodire , atque invidiam effu- gere

gere volente. Prosequitur deinde S. Chrysostomus ; Merito primas omnium auctoritatem usurpat in negotio , UT QUI OMNES HABEAT IN MANU : Ad hunc enim dixit Christus , Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Dixerat autem antea : Quam est servidus ? QVAM AGNOSCIT CREDITVM A CHRISTO GREGEN ? Quam in hoc Choro Princeps est ? Et ubique primus omnium incipit loqui. Illa certe verba ; UT QUI OMNES HABEAT IN MANU , conjuncta cum istis. QVAM AGNOSCIT CREDITVM A CHRISTO GREGEN , aperte declarant ex mente S. Chrysostomi non solum reliquos Discipulos seorsim sumptos , sed integrum quoque gregem , etiam congregatum , B. Petro cum ipsis esistenti , sed seorsim ab ipsis considerato , subesse.

CAPUT XIII.

Confirmatur præminencia summi Pontificis supra Concilium sine Pontifice.

1. **C**onsentiunt Catholici summum Pontificem esse visibile Caput Ecclesiæ. Visibile inquam ; nam invisibile , ac primum , & præcipuum solus Christus est. Caput autem non solum pars corporis præcipua est ; sed & in eo solo vigent omnes sensus , ut si discindi sine interitu corpus posset , Caput cæteris omnibus membris , etiam simul sumptis , præstantius foret. Frequentissimus est in tota vita civili , præsertim apud Jurisconsultos , ut caput pro persona ipsa accipiat , quod de reliquo corpore vix aliquod reperiatur exemplum.

2. Cum nunquam contigerit (neque futurum sit unquam) ut summus Pontifex legitimus , & indubitatus magnum vel majorem Episcoporum numerum , à sua parte stantem non habeat : Nonne Ecclesiæ Corpus per Caput cum multis aliis membris præcipuis melius representabitur , quam per alia membra sine capite ? Quid igitur aliud efficiunt , qui Concilium sine Pontifice cum Pontifice solo comparant , eique præferunt , quam ut pernicioso schismati viam aperiant ?

Mm 3

3. Ipsi

3. Ipsi etiam Episcopi non solum seorsim, sed etiam in Concilio congregati, Romanum Pontificem Caput, ac Patrem habent. Hoc inter alia profitetur Concilium Chalcedonense in Epistola seu relatione ad S. Leonem sub finem: *Rogamus igitur, & tuis Decretis nostrum honora iudicium, & sicut nos CAPITI in bonis adiecimus consonantiam, sic & summitas tua filiis quod deceat adimpleat.* Caput autem Concilii dicitur Pontifex non tantum quod primo, ac præcipuo loco sit, sed quia, ut ait idem S. Leo alibi citatus; *Christus ab ipso quasi quodam Capite dona sua velut in corpus omne diffundit.* Sicut ergo quilibet Episcopus, quia est Ecclesiæ particularis Caput, ipsa met Ecclesiæ particularis esse censetur, ejusque Pastor, & Doctor, quem audire, ac sequi tenentur non solum singuli, sed etiam omnes illius Diocesis homines; nec ad eos de illius doctrina & regimine spectat judicare, sed ad superiorem extra Diocesim; ita summus Pontifex, Ecclesiæ universæ Caput, ipsam solus melius, quam cætera membra sine ipso, videtur exhibere; ejusque Pastor, & Doctor est, cui tenentur obedire tum Laici, tum Clerici, tum seorsim, tum conjunctim, quotquot intra Ecclesiam sunt.

4. Adeo difficilis, ac ferè impossibilis est Conciliorum generalium congregatio, ut verisimile non sit Christum principalem eis Ecclesiæ regendæ potestatem contulisse. Etenim per tria prima sæcula, cum Imperatores, aliique Principes, Infideles essent, & ad Ecclesiam persequendam, quàm juvandam paratiores; nullum haberi potuit hujusmodi Concilium: Omnesque tunc temporis hæreses studio, & autoritate Romanorum Pontificum potissimum extinctæ sunt. Posset autem contingere, quod tamen disponente Divina providentia nunquam futurum sperandum est, ut per totidem sæcula, vel plura idem impedimentum obstaret.

5. Incommodorum in convocandis Conciliis occurrere solitorum partem recenset S. Ambrosius Epist. 9. lib. 1. his verbis; *Vexabuntur Sacerdotes Senes, transfretalunt maria, iterum invalidi corpore patriam peregrino mutabunt solo, iterum Sacrosancta Altaria deserentur, ut in longinqua proficiantur, iterum pauperum turba Episcoporum, quibus ante onerosa paupertas non erat, æterna opis egentes, compellentur inopiam gemere, aut certè victum inopum itineris usurpare.* Præterea tam diversa sunt

sunt Principum Christianorum studia; tam frequentes bellorum perturbationes, tot circa præcedentiam, & alia capita contentiones; ut ob varias illas difficultates, quarum aliquæ posteriora Concilia tandiù produserunt, Scriptores dixerint, esse ferè impossibilem Conciliorum generalium congregationem.

6. Præstantia hic præcipuè propter certitudinem attenditur. At infallibilitatem sententiæ Concilii œcumenici auctoritati summi Pontificis, potius quam aliorum Episcoporum numero, adscribendam, ipsa experientiâ constat. Nam aliqua Concilia valdè numerosa erraverunt, ac per summos Pontifices, & per alia Concilia emendata sunt; ut patet de Concilio II. Ephesino & de Concilio Ariminensi. Anno 754. habitum est Constantinopoli Concilium, quod sanctæ, magnæ, & universalis Synodi titulo sese insignivit, 338. Episcopis constans, quorum omnium suffragio definitum est, cultum imaginum esse idololatriam: hunc errorem correxit, seu damnavit Stephanus IV. Papa in Concilio Romano anno 769. deinde Hadrianus primus, & juxta ejus definitionem, septima Synodus generalis.

7. Declinat autem quæ sit in convocandis, ac dirigendis Conciliis sanctæ Sedis auctoritas, Epistola Hadriani ad Tarasium Constantinopolitanum lecta in 7. Synod. act. 2. *Quod si autem non perspecta mihi esset. & probe cognita circa Sacras Synodicas sex constitutiones, & venerandas imagines, vestra sinceritas, & oribunda fides, nequaquam ad Synodum convocandam assentiremus. . . . . Inprimis autem Vestra Sanctitatis præmissis, & triumphatibus vestris Imperatoribus sine trepidatione indicat in audium, ut saltem congregationem illam sine consensu, ac præsentia apostolica sedis, contra omnem Patrum venerabilium traditionem, contra venerandas imagines, sine ordine, & debita convocazione, factam exerceat, & anathematizantem præsentibus apostolicis nostris cognoscat: quo omne Scizantium ab Ecclesia excludatur, & Jesu Christi Domini nostri verbum impleretur, cum ait; Et porta inferi non prevalebunt adversum eam, & alibi; Tu es Petrus, &c.*

8. Eandem auctoritatem exponunt Gelasius epist. 13. & Nicolaus 1. epist. 8. *Sancta memoria Flavianum, inquit Gelasius, Penitentiæ congregatione damnatum, pari tenore, quoniam sola Sedes apostolica non concessit, absolvis, potiusque qui illic receptus fuerat, Dioscorum secundum*

280 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,

da Sedis Præsulem suâ autoritate damnavit, & impiam Synodum, non consentiendo submovit, ac pro veritate, ut Synodus Chalcedonenfis fieret, SOLA DECREVIT, &c. Et Nicolaus primus; Non ergo dicatis, non eguisse vos in causa pietatis Romanâ Ecclesiâ, quæ collecta Concilia suâ autoritate firmat, suâ moderatione custodit. Unde quadam eorum QVIA CONSENSVM ROMANI PONTIFICIS NON HABVERVNT, VALETVDINEM PERDIDERVNT. Quomodo non egeat qualiliet Synodus Romana Sedis, quando in Ephesino latrocinio, cunctis Præsulis, & ipsis quoque Patriarchis probantibus, nisi Magnus Leo, imitator scilicet illius Leonis, de quo scriptum est, vicit Leo de Tribu Juda, Divinitus excitatus, os aperiens, totum orbem, & ipsos quoque Augustos concuteret, & ad pietatem commoveret, Religio Catholica penitus corruisset.

9. Nec cogites Concilia illa dumtaxat, quæ sine ulla Summi Pontificis autoritate congregata fuerant, vel in proferenda sententia libera non fuerunt, per eos, quibus dictum est in persona Petri; *Confirma fratres tuos*, fuisse confirmanda. Etenim in Concilio Chalcedonenfi Act. 5. propositæ ab Asclepiade fidei definitioni; vel periculosa, vel imperfecta consenserant omnes Episcopi, eamque cum applausu exceperant præter aliquos Orientales, & sanctæ Sedis Legatos, qui recessuros se à Concilio protestati sunt, nisi Epistola S. Leonis integrè susciperetur, suppressâ illâ definitione, in qua sub verbis ambiguis, & æquivocationi obnoxii Dioscorigi virus latere suspicabantur; quæque adeò rectæ fidei nocere potuisset.

10. Concilia Occumenica, nisi Summi Pontificis auctoritatem superiorem esse cognovissent, quomodo ejus non suo nomine, Decreta communi consensu constituta edi passa essent; ut auctoritatem à Pontifice mutuari, approbationem tantum à Concilio habere intelligerentur? Quod in iis dumtaxat Conciliis observatum legimus, quibus interfuit ipsemet Papa, quo expressius significaretur personæ ipsi summi Pontificis quatenus Petri Successoris, hanc competere prærogativam. Unde in Conciliis tantum Occidentalibus ea forma servata est, eo quod in Orientalibus nunquam adesse voluerint summi Pontifices, licet rogati, & aliquando faciliè, vel sine magno incommodo adesse potuissent.

11. Quamquam extant etiam illius prærogativæ vestigia
in

in Conciliis Orientalibus. Nam condemnatio Dioscori in Concilio Chalcedonenſi ſub nomine S. Leonis, quamvis abſentis, cum approbatione, & ſubſcriptione Episcoporum à Paſchaſino Legato edita eſt; *ſanctiſſimus, & Beatiffimus Archiepiſcopus magna, & ſenioris Romæ* LEO, PER NOS, ET PER PRÆSENTEM S. SYNODVM VNA CVM TER BEATISSIMO, ET OMNI LAVDE DIGNO BEATO PETRO APOSTOLO, qui eſt petra, & crepido Catholica Eccleſia, & recta fidei fundamentum, nudavit eum (Dioſcorum) tam Episcopatus dignitate, quàm etiam & ab omni ſacerdotali alienavit miniſterio. Magna eſt energia verborum illorum; Leo per nos, & per præſentem S. Synodum, quibus denotatur Papa auctoritas; & ſequentium, una cum ter Beatiffimo, & cum laude digno B. Petro, quibus ſignificatur auctoritatis origo, ſcilicet privilegium Romanis Pontificibus in perſona Beati Petri à Chriſto collatum. Nec illam ſibi auctoritatem vindicaverunt Apoſtolicæ Sedis Legati, niſi poſtquam eis dictum fuit; *Petimus veſtram ſanctitatem qui habes, magis autem qui habetis locum ſanctiſſimi Papæ Leonis, promulgare in eum, & regulis inſeruiſſam contra eum præferre ſententiam. Omnis enim & tota univerſalis Synodus concors efficitur veſtra ſanctitatis ſententia.* Concil. Chalcedonen. Act. 3. in qua lecti ſunt etiam nemine reclamante plurimi libelli, in quorum titulo diſtinguebatur ſanctus Leo à Concilio, eiſque anteponebatur, nec non Patriarcha, vel Archiepiſcopus univerſalis appellabatur.

12. Quamvis Reges, aliique Principes à populo plerumque ſuam auctoritatem acceperint, non à Deo, niſi mediatè; tamen Regem Gallia Comitiis generalibus ſuperiorem eſſe, qui revocaret in dubium, puto tanquam læſæ Maieſtatis reum habendum; Eamque ſuperioritatem omnes intelligunt in eo ſignificatam, quod, quæ in Comitiis deliberata ſunt, Regis nomine inſcribuntur, & auctoritate promulgantur. Cùm in Comitiis generalibus Gallia ſub Henrico III. conſcripti fuiſſent quidam articuli, quibus exigebatur ut Rex Comitiorum ſententiam ſequi teneretur, repudiati ſunt, tanquam Regiæ Maieſtati injurioſi: & jure meritò inquit *Dupleix* iſta recitans, nam Rex verè Rex non eſſet, ſi ei à Comitiorum ſententia recedere non liceret. Porro quomodo ſummus Pontifex Eccleſiæ ſubjacebit, à qua ſuam non eſt mutuatus po-teſtatem, & cui potiùs jure Divino, tanquam Chriſti Vicarius

N n

rius

282 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
rius ex Constantiensi Concilio sess. 8. tanquam Caput cor-
pori juxta Concilium Chalcedonense Act. 3. & in Epistola
ad S. Leonem; tanquam Pastor gregi, ut canit Ecclesia, præ-
positus est.

C A P U T X I V.

Rursus confirmatur præminencia Pontificis supra Con- cilium.

1. **A** Dstruitur etiam Papæ superioritas iis omnibus argu-
mentis, quæ probant supremum esse Romani Pontifi-
cis Tribunal, nec ab illo licere appellare; *Aliorum fortè heminum
causas* (inquit Ennodius Diaconus, cujus doctrinam rece-
pit, & approbavit, tanquam sua Decreta, Concilium Ro-
manum V sub Symmacho Papa, quemque aliâ occasione jam
supra citavimus) *Deus voluit per homines terminari: Sedis ipsius Præfulem
suo sine questione reservavit arbitrio; voluit B. Petri Successores Cælo tantum
debere innocentiam.* Præmiserat autem, Concilio potestatem,
quam aliàs non habuisset, ad judicandum Papam, ab ipsomet
Pontifice concessam: *Judicia, & iste voluit, amavit, attraxit, in-
gressus est: & quod posset fidelium corda doloris justis aculeis excitare, Vene-
rando Concilio auctoritatem, etiam contra se, si mereretur, indulsit.*

2. Concilium Lateranense sub Alexandro III. majorem
vult adhiberi cautelam in eligendo Romano Pontifice, quia
Episcoporum quidem reliquorum electio, vel electus Episco-
pus, emendari poterunt, sed quoad Romanam Ecclesiam
NON POTERIT AD SUPERIOREM HABERI RECURSUS. Con-
cilii Lateranensis sub Leone X. testimonium protulimus
cap. 5.

3. Cæterum si in propria causa Romani Pontifices audiri
debent (fieret autem illis magna injuria, præsertim sancti-
tate, doctrinâ, & prudentiâ conspicuis, si non audirentur)
plurimi sunt, qui hanc suæ Sedi auctoritatem vindicarunt.
In collectione Lucæ Holstenii in Synodo Romana num. 8.
Bonifacius Rufo Theffalonicensi scribit; *Talia scripta direximus,
quibus universi fratres intelligant, primò convenire te citra tuam conscientiam
mini-*

minimè deluisse : Deinde de nostro non esse iudicio retractandum. NVNQVAM ETENIM LICVIT DE EO RVRSVS, QVOD SEMEL STATVTVM EST AB APOSTOLICA SEDE, TRACTARI.

4. Sanctus Gelasius in Epist. 13. jam citata, quæ est ad Episcopos Dardaniæ; Curia, inquit per Mundum novit Ecclesia, quoniam quorumlibet sententiis ligata Pontificum, Sedes B. Petri Apostoli ius habeat resolvendi, utpote quod DE OMNI ECCLESIA FAS HABEAT IUDICANDI, NEQVE CUIQVAM DE EIVS LICEAT IUDICARE IUDICIO: Si quidem ad illam de qualibet Mundi parte Canones appellari voluerint, ab illa autem nemo sit appellare permissus: Deinde variis exemplis confirmat auctoritatem summi Pontificis supra Concilia; sed nec illa prateritis, quod Apostolica Sedes frequenter, ut dictum est, more majorum etiam sine ulla Synodo præcedente, & absolvendi quos Synodus iniquè damnaverat, & damnandi nulla existente Synodo quos oportuit, habuerit facultatem: Sancta memoria quippè Athanasium Synodus Orientalis addixerat, quem tamen exceptum Sedes Apostolica, quia damnationi Græcorum non consensit, absolvit; Itemque sancta memoria Flavianum Pontificum congregatione damnationi pari tenere, quoniam sola Sedes Apostolica non consensit, absolvit, potiusque, qui illic receptus fuerat, Dioscorum secundæ Sedis Præsulem suâ auctoritate damnavit, & impiam Synodum non consentiendo submovit, &c. Idem scribit Epist. 4. seu commonitorio ad Faustum; Nolis opponere Canones dum nesciunt quid loquantur, contra quos hoc ipso venire se produnt, quod sancta Sedi sana, rectaq; suadenti parere fugiunt. Ipsi sunt Canones qui appellationes totius Ecclesiæ ad huius Sedis examen volvere deferri, ab ipsa verò nusquam prius appellari sanxerunt, ac per hoc ILLAM DE TOTA ECCLESIA IUDICARE, IPSAM AD NVLLIVS COMMEARE IUDICIUM. Nec de ejus nunquam præceptum iudicio iudicare, sententiamque illius constituerunt non oportere dissolvere, cuius potius sequenda decreta mandarunt.

5. Gelasium secutus, & imitatus est Nicolaus I. epist. 8. etiam supracitata quæ est ad Imperatorem Michaellem; Quoniam, inquit, cum secundum Canones ubi est major auctoritas iudicium inferiorum sit deferendum ad dissolvendum, scilicet, vel ad roborandum, patet profectò Sedis Apostolicæ, cuius auctoritate major non est, iudicium à nemine fore retractandum, neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio, si quidem ad illam de qualibet Mundi parte Canones appellari voluerint, ab illa autem nemo sit appellare permissus. Juxta quod & Bonifacius, atque Gelasius Sanctissimi Præsules, non suis adinventionibus, sed Ecclesiæ Romanæ consuetudines non ignorantes dicunt.

N n 2

6. Non

6. Non minus perspicua est Paschalis II. sententia Epistolâ ad Archiepiscopum Poloniæ, relata à Baronio è Codice Vaticano ad annum 1102. *Aiunt in Conciliis statutum non inveniri, quasi Romanæ Ecclesiæ legem Concilia ulla præfixerint, CVM OMNIA CONCILIA PER ECCLESIAE ROMANÆ AVTORITATEM, ET FACTA SINT, ET ROBVR ACCEPERINT, & in eorum statutis Romana patenter autoritas excipiat.*

7. Denique nec ipsi Antesignani autoritatis Conciliaris aucti sunt indiscriminatim asserere à Summo Pontifice posse ad Concilium provocare in quolibet casu. NON EST FAS (inquit Joannes Gersonius tractatu, quomodo, & an liceat in causis fidei à Summo Pontifice appellare, seu ejus judicium declinare) APPELLARE A PAPA, vel ejus judicium in causis fidei declinare, non quidem pro omni, & in omni casu, sed quando facit id, quod in se est, & quando non apparet devius à fide, sed ambulat rectè ad veritatem Evangelii sine personarum acceptione. (Ecce quibus in casibus secundum Gersonium à Summo Pontifice non licet appellare) Porro Dominus noster tollere poterit efficaciter suspicionem sinistram, quæ contra Sanctitatem suam fieri posset, si dicta sua factis compenset: hoc est si sponte, nullo requirente, damnet illam doctrinam pestiferam, & crudelem contra Polonos cum similibus aliis, cum tali celeritate, & rigore, qualem fidei materia vergens in scandalum, & perniciem Reipublica postulat, & requirit, procul abjectâ quâvis acceptione personarum.

8. Materiam istam egregiè tractat Franciscus Victorix relectione 4. proposit. 20. ubi appellationes istas rejiciens post alias solidas probationes addit; *Præterea hoc probatur experientia, & exemplis, quæ in moralibus faciunt magnam probationem. OMNES ENIM APPELLATIONES HACTENVSFACTÆ AD CONCILIUM MALE CESSERVNT, ET TANDEM DEVENERVNT IN SCHISMA ALIQUOD, VEL ETIAM HÆRESIM. 3º. Quia hoc esset magna occasio perturbationis in Ecclesia: quia si Papa timeret, ne facta ejus deberent rescindi in Concilio, nunquam vellet congregare Concilium, cum magna jactura profectò rerum Ecclesiasticarum; & congregare sine illo, vel non licet, vel esset valdè difficile. Semper enim erunt aliqui, imò major pars, qui velint sequi partes Pontificis, & unus Princeps faveret Concilio, alius Pontifici; Et sic nihil pacificè nec ad utilitatem Ecclesiæ fieri posset: imò essent multò majores turbationes, ut experientiâ compertum est. Nec minus acriter illas appellationes impugnat Mauclerus de Monarch. Eccles. lib. 3. cap.*

cap. 10. Quintum denique, inquit, ac postremum de præcipuis privilegium illud est, de quo hic quaestio vertitur, quod supra retinimus, contra quod ridicula sunt à quibusdam Schismaticorum partes sua partim malitiâ, partim imperitiâ foventibus, objectiones, nonnulla, ad suam confirmandam rebellionem exempla produciuntur: quæ à doctissimo nostra ætatis Theologo viro sanctissima vita Valeo, eruditè refutata & explosa studiosus Lector videre poterit. Tot sacris Ecclesiæ Decretis, Canonibusque veluti Divini Sancti Spiritus oraculis rite consideratis, justâq; ratiocinio Theologicaq; sapientia trutinatis examine, quam justè Spirituale anathematis gladium contra provocantes à Pontificii Monarchæ judicio ad futurum Concilium, à sanctissimis Sedis Apostolica Praesulibus evaginatum fuisse credere debemus.

9. Testatur libertatum Ecclesiæ Gallicanæ defensor Dominus Petrus de Marca, usum illum esse novum. Sic enim inchoat cap. 17. lib. 4. Superiore capite novam quandam rationem vidimus in Ecclesiam injectam ab iis, qui se Romana Curia censuris premi existimabant, scilicet appellationem à Papa Decreto ad futurum Concilium. Novam dixi, quia nunquam in Ecclesia admissa fuit provocatio à Papa ad Concilium. Numero autem 4. originem notat his verbis; Primus omnium, qui appellatione ad Concilium usus est, prædit se apud Historicus Fridericus II. Imperator. Sed ut refert Matthæus Parisius in verbis à Marca relatis, Legatus Friderici appellavit à Concilio ipso generali, quod tunc scilicet anno 1245. Lugduni congregatum erat, ad aliud generalius. Appellavit pro eo ad Concilium proxime futurum generalius. Nec enim tunc omnes Prælati, vel eorum, vel Principum Procuratores apparent hic imprecipientium.

10. Itaque appellationum illarum origo, ut lib. 10. videbimus, ad Gallos referenda erit, qui anno 1303. nomine Philippi IV. dicti Pulchri Franciæ Regis appellarunt à Bonifacio VIII. ad futurum Concilium. Primo loco illam refert, qui probationes libertatum Ecclesiæ Gallicanæ collegit cap. 13. cujus titulus est de hujusmodi appellationibus. Verum tunc allegabatur aut fingebatur Bonifacium non esse legitimum Pontificem, & perinde appellabatur ad futurum legitimum Pontificem, ut ad Concilium generale.

11. Nec nisi post schisma invenietur interposita appellatio absoluta à Summo Pontifice pro vero accepto, ad futurum Concilium. Itaque cum Concilium Papæ præponi cœpit, aperta est via ad appellandum ab illo ad istud. Multum autem

286 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
verendum est ne illæ appellationes eo fine assumantur, ut
obtegatur inobedientia prætextu Concilii, quod vel impossi-
bile, vel difficillimè haberi posse compertum est.

12. Cæterum antiquorum Scriptorum tum in Gallia, tum
in aliis Provinciis Christianis doctrina erat, à Papæ senten-
tia non posse provocari: Ita Hincmarus Episcopus Remensis
tom. 2. epist. 44. quæ est ad Episcopos Diocesis Remensis n. 25.
Ivo Carnotensis in Decreto par. 5. cap. 9. & 10. & epist. 233.
& 236. Potho Presbyter Prumiensis de statu domûs Dei, lib. 3.
S. Thomas Archiëpiscopus Cantuariensis epist. 73. S. Anto-
ninus & alii etiam ex recentioribus sanctæ Sedi minus æquis,
ut Carolus Fevretus lib. 9. de abusu cap. 3. num. 15.

13. Denique cum Summo Pontifici vineæ custodia à Sal-
vatore commissa sit, ut confessa est Synodus Chalcedonen-
sis in relatione ad S. Leonem; id est, cum *Petro totius Ecclesiæ
cura commissa sit*, ut scribit S. Gregorius lib. 4. epist. 32. cum
idem officium ad singulos Petri successores transferit, & sin-
gulis cum S. Fulberto Episcopo Carnotensi epist. 22. dici
possit; *Dilectissime Pater cui totius Ecclesiæ cura commissa est*: cum eis
Gregis sit commissa custodia, ut docet S. Epiphanius de B. Pe-
tro Ancoratus cap. 4. Cum Summus Pontifex aliis quam-
pluribus titulis à sanctis Patribus insigniatur, quibus signi-
ficatur *unum Papam esse super Ecclesiam mundi totius*, ut Episcopi Pa-
tarensis apud Liberatum Brev. cap. 22. verbis utar, quomo-
do illi præferendum esset Concilium generale, licet totam
Ecclesiam sine Pontifice repræsentaret. Quomodo successor
ejus, cui *totius Ecclesiæ gubernacula tradita sunt*, ut prædicat sanctus
Maximus Episcopus Taurinensis homil. 3. in Natal. Beatif-
simorum Petri & Pauli, gubernandus ipse esset ab Ecclesiæ
parte quantumvis præcipua? Sanior videtur sententia Joan-
nis de Selva in Senatu Parisiensi Præsidis tract. de benefic. par-
te 3. quæst. 8. num. 32. *Papa, inquit, præfertur toti Concilio.*

C A-

CAPUT XV.

Respondetur auctoritati Concilii Constantiensis.

1. **D**uplici præcipuè ratione impugnabat Eugenius IV. hujus Synodi de Conciliorum generalium auctoritate Decreta. Prima quod dubia esset eorum auctoritas. Secunda quod ad tempus schismatis restringenda essent. Utramque improbant Illustrissimi Præsules Comitiorum Parisiensium his verbis; *Nec probari à Gallicana Ecclesia, qui eorum Decretorum quasi dubia sint auctoritatis, ac minus approbata, videri infringant, aut ad solum schismatis tempus Concilii dicta detraheant.* Sed nunquid etiam Comitii Cleri Gallicani inferior est auctoritas Papæ, ac illorum potius quàm Summi Pontificis sequenda sententia?

2. Eugenius igitur Decreta, de quibus est quæstio, hæc in primis ratione non valere contendebat, quod ab una tantum obedientia fuissent facta, id est à Prælati Joanni XXIII. obedientibus, quod affirmat etiam Cardinalis à Turrecremata de rei veritate optimè instructus, ac gestorum ex parte oculatus testis, & pro suo merito fide dignus. Rem narrat his verbis, summâ de Eccles. lib. 2. cap. 99. *Natantiam quod Congregatio illa Constantia celebrata tria tempora habuit. Primum fuit, in qua sola obedientia præfati Joannis Balthasar Constantia convenerat. Secundum tempus fuit, in qua angelus Carthus vocatus in obedientia sua Gregorius XII. juri suo cedens præfata Congregationi se sub certis modo, & formis contulit. Tertium tempus est, in quo Reges, & Principes, ac Prælati obediunt Petro de Luna, Benedicto XIII. vocato in obedientia sua per suos Oratores novâ factâ convocatione Concilii se unierunt præfata Congregationi ad pacem dandam universali Ecclesie. Et summas nos tunc presentes in minoribus constituti, pro quo solo tempore convenientibus omnibus simul tribus obedientiis fuit certum dicere, quod universalis Ecclesia repræsentative congregata esset Constantia. Nullus autem dubitat, quin asserere quod sola obedientia Joannis faceret Concilium universale, universalem Ecclesiam repræsentans, esset temerarium, & scandalosum aliis dualibus obedientiis. Tertia ea qua inducuntur de decretis Concilii Constantiensis non militans: quoniam auctoritati illius alia duo obedientia, scilicet Gregorii, & Benedicti apertissimâ contradictione in plena Congregatio-*

ne se opposuerunt, & eorum contradictio fuit accepta. Subjungit infra idem Cardinalis; In illorum determinatione non modo non intervenit universalis Ecclesia, sed obedientia una tantum, scilicet Joannis XXIII. ut dictum est, sed etiam non integrè tota illa obedientia; quoniam plures Patres doctissimi illius obedientia illis non prastiterunt consensum, aut assensum suum. Item nec ipsa in sua obedientia vocatus Joannes XXIII. quoniam cum post recessum suum à Constantia Scaphusa constitutus audiret prafatam declarationem conclusam, Dominis Oratoribus Christianissimi Regis Francie visitantibus eum, videlicet Domino Duce Bavaria, Domino Nicolao de Colavilla, aliisque eorum Collegis amaro animo conquestus est falsa quadam, & erronea adversus auctoritatem Summi Pontificis Romani decreta per amulos suos post recessum ejus esse conclusa, &c. Quæ omnia confirmantur ab aliis Scriptoribus, & ab Actis ipsis Concilii Constantiensis, in Bibliotheca Vaticana extantibus, quorum summam in lucem nuper emisit doctissimus vir Emanuel Schelstrate.

3. Cæterum quoniam Illustrissimi Antistites Parisienses hæc Decreta à Sede Apostolica comprobata dicunt, quod præcipuè de Martino V. intelligendum videtur, qui depositis à Concilio Constantiensi tribus Pontificibus, inter se de Pontificatu contendentibus, Pontifex creatus est, & ab omni Ecclesia pro vero, & legitimo acceptus; videndum est, quæ fuerit ejus de his decretis mens. Sed prius observandum est, etiam si Concilium Constantiense legitimum non foret, Martinum nihilominus legitimum fore Pontificem, quippe cum Joannes, & Gregorius Papatui renunciarint, ut patet ex Actis Concilii Constantiensis sess. 12. & 14. & Gregorius ante decesserit, quam Martinus V. eligeretur, ac deinde Clemens VIII. Benedicti successor eidem Martino cesserit. Præterquam quod ex auctoritate Concilii ad tollendum schisma, non ritè, cum sit exceptio regulæ generalis, infertur auctoritas indefinita supra Papam in omnibus casibus.

4. Ut autem ad Martinum V. redeamus, prohibuit ille appellationes ab Apostolica Sede, seu Romano Pontifice, ut testatur Joannes Gersonius tractatu, *Quando, & an liceat à summo Pontifice in causis fidei appellare, seu ejus judicium declinare*. Quæ certè prohibitio absfona fuisset, si Concilii judicium judicio Papæ superius existimasset. Quis enim Judicem non derideat, à sua sententia ad Judicem superiorem appellari vetantem, in
iis

iis causis, in quibus alius est re vera Iudex superior. Fuit autem promulgata illa Martini V. Constitutio in Consistorio generali celebrato Constantiæ sexto Idus Martii Anno primo, idest ante finem Concilii, quod terminatum est 10. Kalendas Maii anno 1418. etiam Pontificatus primo, & à Pontifice approbatum: quæ confirmatio in actis refertur his verbis; *Sanctissimus Dominus noster Papa dicit, respondendo ad prædicta (scilicet de condemnatione libelli Joannis Falkenberg) quod omnia, & singula determinata, conclusa, & decreta in maiori fidei præfens Concilium conciliariter tenere, & observare inviolabiliter volebat, & nunquam contraire quoquo modo. Ipsa, sic conciliariter facta approbat, & ratificat, & non aliter, nec alio modo, & illud idem iterato fecit dici per organum Domini Augustini de Pisis Fiscalis, & sacri Consilii Advocati prædicti, qui nomine PAPÆ à Prothonotariis, & Notariis ad scribendum Acta Concilii ordinatis, & deputatis petiit instrumenta publica fieri. Quorum autem verba illa, & non aliter, nec alio modo, nisi ut Decreta illa, quæ ut supra vidimus, à solis Prælati obedientiæ Joannis XXIII. nec etiam ab illis omnibus, edita fuerant, probare non videretur.*

5. Verum licet illa Concilio generali adscriberentur, & quæ à Martino V. aut Eugenio IV. in genere dicta sunt, ad hæc, de quibus specialis, imò specialissima facienda fuisset mentio, referri possent; non tamen extra casum schismatis, de quo tunc erat quæstio, aut hæresum, de quibus accusabantur Pontifices contendentes, ad alios casus essent detorquenda; quæ altera erat Eugenii ratio. Nec enim ibi generaliter statuitur omne Concilium generale in omni casu supra Pontificem auctoritatem habere, sed tantum Concilium Constantiense, & alia generalia, quæ ob eandem causam congregari opus esset. Hæc enim sunt verba Concilii Constantiensis sess. 5. *In nomine sanctæ, & individue Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amen. Hæc sancta Synodus Constantiensis generale Concilium faciens pro extirpatione ipsius schismatis, & unionem, & reformationem Ecclesiæ Dei in capite, & in membris ad laudem Omnipotentis Dei, & in Spiritu sancto legitime congregata, ad consequendum facilius, securius, libertus unionem, & reformationem Ecclesiæ ordinat, diffinit, decernit, & declarat ut sequitur. Et primo declarat quod ipsa in Spiritu sancto legitime congregata Concilium generale faciens, & Ecclesiam Catholicam representans po-*

O o

testa-

testatem à Christo immediatè habet, cui quilibet cujuscumque status, vel dignitatis, etiamsi Papalis existat, obedire tenetur IN HIS, QUÆ PERTINENT AD FIDEM, ET EXTIRPATIONEM DICTI SCHISMATIS, & reformationem dictæ Ecclesiæ in capite & in membris.

6. Item declarat, quod quicumque cujuscumque conditionis, status, dignitatis etiamsi Papalis, qui mandatis, statutis, seu ordinationibus, aut PRÆCEPTIS HUIUS SACRÆ SYNODI, & cujuscumque alterius Concilii generalis legitimè congregati SUPER PRÆMISSIS, °SIVE AD EA PERTINENTIBVS, factis vel faciendis, obedire contumaciter contempserit, nisi respuerit, condignæ poenitentia subiciatur, & debitè puniatur, etiam ad alia juris subsidia (si opus fuerit) recurrendo. Idem iisdem ferè verbis statuitur sess. 4. Notanda sunt illa verba ipsa (scilicet Synodus Constantiensis) in his, quæ pertinent ad fidem, & extirpationem dicti schismatis: Præceptis hujus sacræ Synodi: super præmissis, sive ad ea pertinentibus, quæ Decreta illa circumscribunt, ac sine limitatione intelligere vetant.

7. Testis est ipsemet Joannes Gersonius, tantum ad Conciliorum generalium auctoritatem constituendam fervens, sententiam de superioritate Papæ ad Concilium, non solum antè, sed etiam post Decreta Concilii Constantiensis à multis fuisse propugnatam, quod evidens signum est decreta illa, vel non esse Concilii verè generalis (alioquin enim à nemine Catholico revocarentur in dubium) vel in certo dumtaxat casu locum habere. Si enim generalia essent, quis superesset disputandi locus apud eos, qui à Concilio verè generali statuta crederent? Fallor, inquit Gersonius de potest. Eccles. considerat. 12. Si non ante celebrationem Sacrosanctæ hujus Constantiensis Synodi sic occupaverat mentes plurimorum litterarum magis, quam litteratorum ista traditio, ut oppositorum dogmatizator, fuisset de hæretica pravitate vel notatus, vel damnatus. Hujus rei signum accipe quia post declarationem, & quod urgentius est post determinationem, & prælicationem ejusdem sanctæ Synodi inveniuntur qui talia passim asserere non paveant. Rationem autem cur huic sententiæ tantum esset infensus, hanc insinuat considerat. 10. quia scilicet ut ipse arbitrabatur, eâ semper manente perseverasset semper schisma ab ea nutritum.

8. Ex quo conjicitur de hoc tollendo malo cogitasse quotquot recta intentione Concilium Papæ anteferre studuerint. Cæterum enim non solum ante Concilium Constantiense, sed

sed etiam postea extiterunt magni nominis Autores, qui sententiam illam, summum Pontificem Concilio subiectentem erroneam iudicarunt. Non solus Cardinalis Bellarminus, qui de Concil. lib. 2. cap. 11. hæc habet; *Concilium Basileense cum Legato Pontificis communis consensu statuit Concilium esse supra Papam; quod certe non iudicatur erroneum; Sed & alii quamplures; ex quibus Franciscus de Sylvestris, vulgò Ferraricnsis, à patria nuncupatus, Ordinis Prædicatorum Generalis, super S. Thomam lib. 4. contra gent. cap. 76. in fine sic scribit; Ex prædictis constat vanum esse, & à Fide Christiana alienam opinionem dicentium Concilium, & Ecclesiam esse supra Papam, & ipsum Papam ab Ecclesia auctoritatem habere tanquam ab ipsa institutum; quæ censura non solam ultimam propositionem afficit, ut patet ex probationibus; sequitur enim; Nam manifestum est ex prædictis, quod Christus ipse regimen Ecclesiæ instituit, non autem ipsa Ecclesia, aut populus Christianus, & quod in Ecclesia Petrum, suum Vicarium, & Successores ejus instituit, scilicet & ad Sacramenta dispensanda instituit Ministros. Unde cum dixit Petro; Pascere oves meas; præmisit interrogationem: Simon Joannis diligis me plus his? Ut ostenderet se auctoritatem Petro dare, ut distincto ab aliis discipulis præsentibus. Propter quod exponens Chrysostomus prædicta verba, ait præteritis aliis, PETRO LOQUITUR, &c.*

9. Doctrinâ, pietate, ac miraculis clarissimus S. Antoninus Archiepiscopus Florentinus eandem doctrinam validè defendit part. 3. sum. tit. 23. de appellatione Papæ cap. 3. §. 3. fin. *sed nec ad Concilium generale à Papa appellari potest: quia Papa omni Concilio superior est: nec robur habet quicquid agitur, nisi auctoritate Romani Pontificis roboretur, & confirmetur. Sentire ergo quod ad Concilium à Papa appellari possit, est hæreticum, & contra illum articulum, Sanctam Ecclesiam Catholicam; sic autem superius argumentatur; Quicumque privilegium Romane Ecclesiæ à Christo traditum auferre conatur est hæreticus: sed dicens, & tenens, quod licet appellare à Pontifice Romano ad successorem ejus, auferat privilegium Romane Ecclesiæ à Christo traditum; ergo talis manifestè est hæreticus. Et sic probat minorem; Quicumque sentit Romanum Pontificem non esse summum, supremum, & unicum Caput totius Ecclesiæ, auferre conatur privilegium Romane Ecclesiæ à Christo traditum: sed quicumque à Papa appellandum sentit, sentit Papam non esse summum, & unicum Caput Ecclesiæ, ergo, &c. Unde sequitur quod quicumque hæc sentit: sentit contra artic. Nicæne Synodi, ubi dicitur unam Sanctam Ecclesiam, quia*

292 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
Ecclesia habet unitatem ex unitate capitis. Unde & Joann. 10 dicit Christus.
Fiet unum ovile, & unus Pastor. Si licitum esset appellare à Papa, & ille,
ad quem appellatur, esset Caput. Sic Papa non esset Caput, vel essent duo Ca-
pita, quod esset monstruosum.

C A P U T X V I.

*Respondetur aliis objectionibus contra Superioritatem
Papæ ad Concilium.*

1. **S**I, ut capite superiori demonstratum est, à Decretis Concilii Constantiensis efficax argumentum trahi non potest ad probandum, Concilium generale legitimo, & indubitato Pontifice non esse superius; cum id præcipuum sit illius sententiæ fundamentum, eo everso corruet illa, aut nutabit. Etenim ex aliis probationibus, aliquæ minus solidæ mediocris ingenii Lectoribus statim apparent; Quæ autem verisimiliores videntur, si attentè perpendantur, & diligenter discutiantur, non tantâ vi pollent, ut animum veritatis sinceræ studiosum movere queant, quod ex earum examine patebit.

2. *Probatio principalis* (ut dicitur in tractatu Universitatis Cracoviensis super autoritate Conciliorum, justificatione Concilii Basileensis, & depositione Eugenii IV. relato in historia Universitatis Parisiensis tom. 5. ad annum 1440. Per quam probatur superioritas potestatis Ecclesiasticæ super Papam, sumitur ex conditione hujusmodi potestatis prout est in Ecclesia, & in Papa. Est namque in Ecclesia hæc potestas continuè, permanenter, & perpetuè: Non est autem assignare diem, horam, vel momentum, in quo Ecclesia deficiat hæc potestas, & durabit usque ad consummationem sæculi; in Papa verò non est sic, cum non semper vivat, possitque etiam privari, & sic carere hæc potestate, possitque de novo eligi, & iterum eam habere, & quoniam omne permanens, & continuum præfertur variabili, interpolato, & temporali, sequitur, quod potestas, sive autoritas Ecclesiæ præmineat potestati Papæ. Si verum est principium quod supponitur in eo discursu, sequetur potiùs Papam esse supra Concilium. Non enim de Ecclesia formaliter accepta agitur, sed de Concilio eam repræsentante, ut
patet

patet non solum ex propositione Cleri Gallicani, quam discutimus, sed etiam ex titulo, sub quo ponuntur verba supra scripta in illo tractatu. Est enim partis illius titulus; *De potestate Concilii*. Sic ergo argumentari possumus, OMNE PERMANENS, ET CONTINUUM PRÆFERTUR VARIABILI, INTERPOLATO, ET TEMPORALI, SED PAPA EST MAGIS PERMANENS, ET CONTINUUS, MINUS VARIABILIS, INTERPOLATUS, ET TEMPORALIS, QUAM CONCILIUM GENERALE, ERGO ILLI PRÆFERENDUS EST. Consequentia negari non potest, sicut nec prima propositio, quæ ipsorummet Adversariorum est. Secunda autem propositio ad oculum patet, semper enim per breviora intervalla defecerunt in Sede Apostolica Episcopi, quàm Concilia œcumenica, multoque facilius est, uno deficiente Pontifice, alium eligere, quàm Concilium generale convocare, quod vix semel per plura sæcula fieri potest.

3. Si ergo conveniens existimatur Divinæ providentiæ, ut auctoritatem regendæ Ecclesiæ universæ, illique fidei exponendæ, ac præscribendarum morum regularum, illic reposerit, quo facilior esset accessus, ne nimis dilationes malorum incremento præberent occasionem: certè promptius, & expeditius à Sede Apostolica, quàm ab universis mundi Episcopis, aut in Concilio generali congregandis, aut per universas mundi partes dispersis, fidei, ac morum norma exquiretur. Nam antequam convenerint undique, ac consenserint, vel consulti responderint omnes Prælati, hæresis, quæ velut cancer serpit, multas inficiet animas, quæ vix poterunt ab huiusmodi putredine purgari.

4. Prosequitur Universitas Cracoviensis. *Secundo quia potestas hæc semper in Ecclesia fuit, & est, & erit recta quoad ea quæ sunt iura, & fidei, nec unquam Ecclesia à fide deviauit, Papa vero frequenter, &c.* Perstat oratio in æquivocatione, & Ecclesiam confundit cum Concilio, à quo absit legitimus Pontifex. Nemo Catholicus dubitat, quin Ecclesia formaliter accepta immota semper in fide permanserit, & permansura sit. Sed quaeritur à quo ei proponenda sit, & explicanda fidei veritas. Nec enim Ecclesia universa, quatenus complectitur omnes fideles, etiam laicos, ei dono prædita est, ut veritatem doceat; sed sunt in ea quorum munus est docendi alios; sunt quorum est ran-

294 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
tum addiscendi; quamquam fieri non possit, ut tota simul Ecclesia errorem fidei contrarium recipiat; gaudent enim infallibilitate passiva, ut dicitur, sed quæstio est, penes quem sit suprema dicendi, ac regendi potestas, an penes Episcopos sine Summo Pontifice, an penes Summum Pontificem sine Episcopis, dum invicem distinguuntur.

5. Tertiò quia in Ecclesia (verba sunt ejusdem tractatus) est cognitio omnis necessariae veritatis ad salutem, &c. sed à quibus oritur hæc cognitio, dum aliqua inest in verbo Dei obscuritas? Nonne ab eo, cui dictum est; *super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. Confirma fratres tuos. Pasce oves meas.* vel solo, vel advocatis aliis Episcopis pluribus, vel paucioribus, prout ex rei gravitate, ac temporum opportunitate congruum judicaverit?

6. Sed posset adhuc magis urgeri difficultas ista. Quamvis enim facilius sit eligere Papam, eumque consulere, quam Concilium generale congregare, vel omnium Episcoporum suffragia sciscitari; tamen per breves illas moras, quibus vacat Sedes Apostolica, Ecclesia fundamento carens collaberetur; Pastore destituta erraret; fratres, deficiente confirmaret, à fide dimoverentur, si usque adeò litteraliter intelligenda essent scripturæ loca, quibus summi Pontificis auctoritas constituitur. Hæc tamen, si quid valent, contrariæ opinionis sectatores, magis quàm nos, premunt; Cùm enim jurisdictionem quam nos summo Pontifici, illi Concilio generali vindicent, quis ea munia obibit interim, dum convocabitur Concilium generale, vel exquirentur omnium Episcoporum vota, quod longiorem trahit moram.

7. Verùm in summo Pontifice, non persona ipsa, quæ morti, aliisque casibus humanis subiacet, sed dignitas, auctoritas, & Jurisdictio attendendæ sunt, quæ semper virtute perseverant. Etenim Petro, ceu fundamento, nititur Ecclesia, ab eo confirmantur fratres; ab eo pascuntur Christi oves, & Agni; quia fides, & morum regulæ, quas explicat, Ecclesiæ firmamentum, & cibus sunt. Mortuo autem Pontifice immota permanent ab eo tradita, vel explicata dogmata. Et, si qua oritur nova difficultas, solvetur à Successore, cujus multò expeditior est electio, quàm Concilii ex toto terrarum orbe congregatio. Itaque non deficiet
un-

unquam Ecclesiæ fundamentum, firmamentum, & cibus.

8. Si quis autem instet, saltem tunc temporis Concilium generale supremam immediatè à Christo jurisdictionem habere, nihil contra nos aget, qui Cœtum, seu Concilium generale, cum legitimo, & certo Pontifice conferimus: non autem de Concilii generalis potestate, Sede Pontificali vacante, disputamus. Cæterum docent plures Autores eo casu posse tantum Concilium providere necessitatibus urgentibus, & ut Pontifex creetur, procurare; Non autem quæ ad statum Ecclesiæ universæ attinent, non expectato Pontifice, diffinire. Ita Joannes Bagotius Gallus, scilicet Rhedonensis, è Societate Jesu in Apologetico fidei par. 1. lib. 4. disput. 2. cap. 1. sect. 2. num. 7. *Nec verò Ecclesia universalis. si Sedes Petri vacat, aut ob schismatis discordiam de verò S. Petri Successore dubitatur, aliud jus, & potestatem habet, quam ut eas quæ ad schisma tollendum pertinent, res tractet, & sibi legitimum Caput provideat, sine quo nec Romana, nec vlla alia Ecclesia habet a Deo promissam opem, et auxilium infallibile, pro controversiis fidei dirimendis, seu statuendo quid credere debeat, &c.* Sanè ut observavit Andreas Duvalius, de Ecclesiastica potest. pag. 58. *Sicut in Ecclesia Cathedrali, Sede vacante nihil est immeritandum, ita nec in Ecclesia universali deficiente summo Pontifice.*

9. Objiuntur adhuc varia incommoda, quæ accidere possent, si absolutæ Pontificis potestatis usus, Conciliorum jurisdictioni, ac directioni non subderetur. Sed eadem, & majora sequerentur ex subjectione Papæ ad Concilium. Itaque in utraque sententia respondendum est, fore ut Divina providentia incommoda illa modis etiam nobis ignotis, propulset, ne portæ inferi adversus Ecclesiam Christi sanguine redemptam prævaleant.

10. Hæc igitur sine præjudicio Dignitatis, & autoritatis Conciliorum verè generalium dicta sint, quorum usum Ecclesiæ utilissimum esse certò cognoscimus. Sed ut existimamus, utque jam in principio notavimus, qui eorum autoritatem nimis efferunt, eorum convocationi, ac congregationi obicem ponunt, imò dum Concilium sine summo Pontifice, quando legitimus, & certus existit, de quo casu omnis

296 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,

nis hæc instituta disputatio est, summo Pontifici opponitur, ac præponitur, non Ecclesiæ utilitati, ac securitati consulitur, sed via schismati aperitur. At verò ut capite cum membris consentiente frequentissima habeantur Concilia generalia, eorumque Decreta ubique, atque ab omnibus custodiantur, optandum, & procurandum est.

11. Ad auctoritatem Concilii Basileensis, Papam Concilio generali absolutè supponentis, respondendum videretur: sed illius Synodi exitus comprobavit, quàm periculosa sit illa doctrina, quæ membra separat à capite, eaque invicem committens, caput aliis corporis partibus supponit, Si enim tunc alter Joannes Grangius Caroli VII. Francorum Regis animum in Eugenium IV. Pontificem commovisset; ac Divina providentia non permisisset, ut magis Principi illi suspectus esset Amedeus sub nomine Felicis V. à Concilio Basileensi creatus Antipapa, metuendum erat, ne dirum schisma rursus per plurimos annos Ecclesiam miserabiliter laceraturum foret.

12. Quamobrem consultissimè prætermittenda est ab Illustrissimis Præsulibus Gallicanis istius Concilii auctoritas, licet ei quam adhibuerunt, Concilii Constantiensis Decretorum interpretationi suffragaretur. Hoc eorum silentium sufficientissima est responsio. Nec dubito quin argumentum ex ea reticentia validius appareat æquo cuilibet Judici, quàm argumentum negativum, quod Launoius in favorem hujus Concilii trahit ex silentio Scriptorum circa pœnitentiam Cardinalis Arelatensis huic Concilio præsentis, vel tum quando depositus est Eugenius, & electus Amedeus, & tamen in Beatorum album à Clemente VII. relati; imò quàm argumentum positivum quo Alexandrum VII. istud Concilium, approbasse infert ex illis ejus Pontificis verbis in Constitutione circa Conceptionem B. Mariæ Virginis. *Accedentibus quoque plerisque celebrioribus Academiis.* Quia nimirum inter illas Academias intellexit Parisiensem; cujus ea de re opinio præcipuè Basileensis Concilii auctoritate nititur.

13. Quæ circa secundam istam propositionem adhuc afferenda viderentur in examine quartæ, quæ strictissimam cum ista conjunctionem, imò inseparabilem, si Launoio credimus, habet, Deo daute, dicemus.

CA-

CAPUT XVII.

Respondetur argumento Launoi ab epistola Siricii Papæ ad Anysium & ceteros Episcopos Illyricenses sumpto.

1. **L**Aunoius Romani Pontificis auctoritatem armis impugnat, quæ si talia essent qualia ille asserit, nemo esset qui resistere valeret. Traditionem ubique minatur. etiam Romanæ Sedis; quod potissimum est probationis genus; ipsa scilicet partium, quarum interest, frequentius iterata confessio. Verum ita ubique inquit, ubique captat occasiones deprimentæ auctoritatis Pontificiæ, tam inconsiderato, ne dicam tam temerario scribit stylo, tam frequentibus, tamque iniquis verbis insectatur sanctæ Sedis defensores, ut quilibet æquus Lector animadvertat, non solum ipsius opinionibus nullam deferendam esse auctoritatem, sed etiam diligentius, & absque præiudicio examinanda esse quæcumque ab eo proferuntur, ne conjecturis ejus, aut interpretationibus in errorem pertrahatur: sed proferenda sunt præcipua quædam exempla.

2. Licet autem in declaratione Comitiorum Cleri Gallicani distinguatur propositio de comparatione Papæ ad Concilium, ab alia de non errandi privilegio, tamen Launoius ita connexas esse arbitratur, ut separari nequeant, aut non debeant. Itaque illas aliquando quidem distinguit, aliquando promiscuè tractat. Quæ circa utramque ex Summis Pontificibus eorum auctoritati opponit, præcipua hæc sunt.

3. Epist. 7. tom. 1. ait, illam epistolam quam Siricius Romanus Pontifex de Bonosi rebus in Capuana Synodo gestis ad Anysium & alios Illyrici Episcopos perscripsit, antiquitatis sacra monumentum esse omni auro pretiosius, & in Ecclesiastica historia, quo satis æstimetur, reperiri nihil. Rationem addit; Non Siricius in epistola id iurum statuit, & confirmat, quod gravissimis quibusque de Romano Pontifice quaestionibus furi solitis finem imponit. Non est igitur opus, etiam si vacaret, reliqua omnia persequi, quæ in octo epistolarum tomis congestit, siquidem istud unum gravissimis quibusque de Romano Pontifice quaestionibus furi solitis finem

298 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,

inponit. Si istud unum Ecclesiasticorum Annalium loca sexcenta, quibus Autor (Baronium intelligit) Romanum Pontificem supra Concilia omnia statuit, & sacrorum Canonum derogatorem facit amplissimum, funditus evertit; cætera tanti esse momenti non possunt.

4. Anno 391. aut 392. habitum est Capuæ Concilium, in quo de componendo schismate Ecclesiæ Antiochenæ tractatum est: quod negotium, cum propter partium, aut saltem unius ex illis absentiam, definiri non posset, Theophilo Patriarchæ Alexandrino commissum est: actum etiam fuisse dicitur de Bono Episcopo Naresitano de hæresi accusato, ejusque causam Anytio Thessalonicensi, & aliis Episcopis Macedoniæ delegatam esse. Item de alio Episcopo nomine Basso. Primum constat ex litteris S. Ambrosii ad Theophilum; secundum, & tertium ex litteris Papæ Siricii, ad Anysium & cæteros Episcopos titulum præferentibus, infert Launoius.

5. Dissidium Ecclesiæ Antiochenæ narrant Theodoretus, Socrates & Sozomenus. Theodoretus Flaviano uni ex contenditibus magis favet: Socrates autem, & Sozomenus Paulino ejus Antagonistæ, & Evagrio Paulini successori. Launoius Theodoretum libentiùs sequitur: quia nimirum hic à Flaviano ita stat, ut ejus encomia potius quam historiam scribere videatur, contra sentiente Romano Pontifice, ac etiam totâ Ecclesiâ Occidentali, quam constat cum pluribus Ecclesiis Orientalibus Paulino & Evagrio favisse adversus Flavianum, qui privatum commodum aut honorem publicæ paci anteposuerat. Cum enim constitutum fuisset, & juramento firmatum, ne cum alter eorum, qui de Ecclesia Antiochena tunc disceptabant, scilicet Meletius, aut Paulinus, mortuus foret, successor præmortuo daretur; sed solus ex illis superstes regimen integrum susciperet; Flavianus tamen, qui unus fuerat ex iis qui Sacramento sese obstrinxerant, eam dignitatem post mortem Meletii contra juramenti religionem assumpsit; ac pertinaciter retinens schisma diu prorogavit. Paulinus nihilominus Launoii suffragio erat indignus, utpotè à Legato Romani Pontificis constitutus Episcopus. Sed de hoc articulo obiter tantum tractat Launoius.

6. Conatur verò in primis probare, non Siricium Papam, sed sanctum Ambrosium Concilio Capuano præsedisse. Non

ex-

explicat autem an Siricius per suos Legatos interfuerit, aut ejus intervenerit autoritas. Utrumque videtur tacitè ac indirectè negare. Sed quæro quâ autoritate poterat Concilium particulare sub Episcopo Mediolanensi congregatum de Ecclesia Antiochena judicium ferre. Nonne jam à Conciliis Nicæno, Antiocheno, & Constantinopolitano strictissimè cautum fuerat, ut cujusque jurisdictio intra proprii territorii limites cohiberetur. Jurisdictio superioritatem involvit: quis autem Antiocheno Episcopo superior erat, præter Romanum Pontificem? Alexandrinus quidem honore Antiochenum præcedebat; sed ei jurisditione non præerat, & si quidem præfuisset, non indignis Theophilus Patriarcha Alexandrinus, ut negotium à Concilio Capuano sibi committeretur: si autem Patres Capuani non Judices, sed amicos pacis communis studiosos se præstabant, quid inferret Launoïus ex absentia Siricii adversus sanctæ Sedis jurisditionem?

7. At, inquit, *Ambrosius patissima quaque exequitur*. Scripserat quidem S. Ambrosius Theophilo, sed Synodi nomine: rescripsit ei Theophilus; nempe cum jam amplius non esset congregata Synodus, scribenti sibi respondit. Num Patriarcha Alexandrinus, qualis erat Theophilus, ad indebitam auctoritatem usurpandam paratior, quàm ad propriam Dignitatem demittendam, jurisditionem ab Episcopo Mediolanensi, vel etiam à Concilio particulari recepisset; nisi accessisset major, Romani scilicet Pontificis potestas.

8. Sed suspectus, inquit Launoïus, erat Siricius, quia Flaviano minus favebat. Eadem ratione non debuit S. Ambrosius Concilio interesse, nedum non præsidere. Certum enim est, non solum Romanum Pontificem, sed etiam omnes Occidentales, & plures etiam Orientales Flaviani ordinationem improbasse. Quid quod etiam Theophilus suspectus fuisset, contra id quod asserit S. Ambrosius, & ipsius autoritate nixus Launoïus? Nam Theodoretus, cujus testimonium cæteris præfert modò dictus Launoïus, narrat lib. 5. histor. cap. 23. ordinationem Flaviani non solum Romanos, sed etiam Ægyptios diu infensos reddidisse Orientalibus. Erat autem Theophilus Alexandria, atque aded totius Ægypti

Patriarcha. Verùm aliud est odium privatum, quod Iudices plerumque excæcat; aliud Ecclesiasticæ disciplinæ zelus; quo ducebantur Siricius, Ambrosius, Theophilus, de quorum commodo non agebatur.

9. Sive autem Siricius Concilio Capuano præfuerit, sive ab eo abfuerit, S. Ambrosius in illa ipsa epistola, quam refert Launoïus, apertissimè significat debere Theophilum negotium ad Romanum Pontificem referre, atque ita judicare, ut iudicium ei probetur, alioquin rejectum etiam iri à cæteris Episcopis Occidentalibus. Sic enim epistolam concludit; SANE REFERENDVM ARBITRAMVR AD SANCTVM FRATREM NOSTRVM ROMANÆ SACERDOTEM ECCLESIE, quoniam præsumimus ea te iudicaturum, quæ etiam illi displicere nequeant. Ita enim utiliter erit consultum sententiæ, ita pacis & quietis securitas, si id vestro statuatur Concilio, quod communioni nostræ dissensionem non adferat, ut nos quoque accepta vestrorum serie statutorum, cum id gestum esse cognoverimus, quod Ecclesia Romana haud dubiè comprobaverit, leti fructum huiusmodi examinis adipiscamur. Quid tantoperè Ambrosio curandum erat, ut negotium ad Romanum Pontificem à Theophilo referretur, & nihil quod ei displiceret decerneretur? Si enim, ut postea dicit Launoïus, Siricius ipse agnoscebat Concilii Capuani auctoritatem suâ esse superiorem; facilè poterat in ordinem redigi; dum iustam, licet sibi minùs gratam, sententiam comprobare recusaret.

10. Sed veniamus ad epistolam, quâ putat acutus censor gravissimis quibusque, de Romano Pontifice questionibus fieri solitis, finem imponi. Est autem epistola huiusmodi; Dilectissimis fratribus Anysio, & cæteris Episcopis per Illyricum constitutis, Siricius. Accepi litteras vestras de Bonoso Episcopo, quibus vel pro veritate, vel pro modestia nostram sententiam sciscitari voluistis. Sed cum huiusmodi fuerit Concilii Capuensis iudicium, ut finitimi Bonoso atque ejus accusatoribus Iudices tribuerentur, & præcipuè Macedones, qui cum Episcopo Thessalonicensi de ejus factis vel cognoscerent, advertimus quod nolis iudicandi forma competere non posset. Nam si integra esset hodie Synodus, rectè de iis, quæ comprehendit vestrorum scriptorum series decerneremus. Vestrum est igitur, qui hoc recepistis iudicium, sententiam firmare de omnibus, nec refugiendi, vel elabendi vel accusatoribus vel accusato copiam dare. Vicem enim Synodi recepistis quos ad examinandum Synodus elegit. Denique cum Bonosus Episcopus post iudicium vestrum misisset ad fratrem nostrum

Am-

Ambrusium, qui ejus sententiam consideret interdictionem sibi Ecclesiam irrupere atque ingredi, responsum est ei, quod nihil temerandum foret, sed omnia modeste, pariter, ordine gerenda, neque contra sententiam vestram tentandum aliquid, ut quod videretur vobis iustitia convenire statueretis, quibus hanc Synodus dederat auctoritatem. Ideo primum est ut illi iudicent, quibus iudicandi facultas est data. Vbi enim totius, ut scripsimus, Synodi vice decernitis, nos quasi ex Synodi auctoritate iudicare non convenit.

11. Falsò hanc Epistolam tribui Siricio probat Joannes David Doctor Parisiensis in libro de judiciis Canoniceis Episcoporum cap. 10. art. 4. duplici ratione. Prima quod in illa Epistola nulla fiat mentio damnationis jam factæ à Siricio, & à Concilio Mediolanensi, erroris Joviniani virginitatem Deiparæ negantis, quem sequebatur Bonosus, sed ejus iudicium omnino Episcopis Macedoniæ permittatur, quasi summi Pontificis hac de re sententia ab Ecclesia Occidentali recepta nullius esset momenti: imò autor Epistolæ hæresim illam confuteret, tanquam antea nunquam damnatam. Secunda, quia ejus doctrina minus habet soliditatis, quam ut Siricio, vel etiam alii Romano Pontifici adscribenda videatur. Verum, ne nos Launoium imitari videamur, qui ea quæ sibi videntur incommoda, facillè falsi accusat, supponimus eam Epistolam esse Siricii, sed eam sanctæ Sedis Dignitati consulere, nedum non obesse demonstramus.

12. Launoius verba illa Siricii; *sed cum huiusmodi fuerit Concilii Capuensis iudicium, &c.* glossatur in hunc modum; *simplex, & ingenua est Siricii Confessio, quæ non Capuensis modo Concilii, sed etiam delegatorum à Concilio palicum auctoritas Romani Pontificis auctoritate superior exhibetur.* Sed quis non videt glossam à textu esse alienissimam? Nusquam Siricius insinuat Concilii Capuani, aut ejus delegatorum auctoritatem esse suâ superiorem: nec ea potuit ei cogitatio in mentem venire; nisi fortè oblitus esset, se Romanum Pontificem esse; hoc est Petri successorem, Christi Vicarium, totius Ecclesiæ Caput. Non fatetur Siricius se nullo modo posse iudicare de causa Bonosi. Nam saltē per appellationem poterat ejus esse Judex, ut à Concilio Sardienensi jam declaratum fuerat; quod satis erat, ut se superiorem meminisset. Non enim appellatur nisi à minore ad ma-

jorem : solum igitur significat Siricius sibi *judicandi formam competere non posse* ; idest non posse judicare tanquam à Synodo delegatum , ut inferius explicat his verbis ; Nos QVOQVE EX SYNODI AVTORITATE IUDICARE NON CONVENIT.

13. Decebat ut qui à Synodo deputati fuerant, sententiam ferrent ; non decebat autem ut summus Pontifex , se illis adjungens , *quasi ex Synodi auctoritate judicaret*. Non tamen reformandi judicii , si opus foret , auctoritati *renunciabat Siricius* ; imò se illam sibi reservare insinuabat hac voce , *primum*. Idèò , inquit , *primum est ut ii judicent , quibus judicandi facultas est data*. An major erat Thessalonicensi Episcopo auctoritas collata , quàm Patriarchæ Alexandrino , quem suprâ vidimus à sancto Ambrosio monitum , ut referret judicium suum ad Episcopum Romanum , & ut talè daretur , quod ei non displiceret ; sed potius ab Ecclesia Romana comprobaretur.

14. Licet autem Siricius circa Bonosi personam judicium integrum deputatis reliquerit , eo quod audiendi essent accusatores , reus , & testes ; tamen circa dogma sententiam tulit. Nam post verba supra relata sic prosequitur ; *Sane non possumus negare de Maria filii jure reprehensum (Bonosum) meritoq; vestram sanctitatem abhorruisse , quod ex eodem utero virginali , ex quo secundum carnem Christus natus est , alius partus effusus sit , &c.* Sed , inquit Lautoius , ad distinctionem recurrens , quam alibi deridet , *quod Siricius ut Judex facere non potuit , facit ut privatus Theologus*. Si errasset Pontifex in illa responsione , quot probra conjecisset Lautoius in scriptores , qui cum ut *privatum Theologum* respondisse dixissent ? Non nisi ex Cathedra posse definire Pontificem de rebus fidei consultum à Judicibus per celebre Concilium deputatis , contendisset. At verò quia Romani Pontificis auctoritas in eo elucet , quod Delegati à Concilio Capuensi non sint ausi judicium ferre , nisi postulata circa omnia Siricii sententiâ ; Siricius autem dogma fidei determinaverit , & quæ ad factum , seu crimen pertinebant , ipsorum examini remiserit , ut juxta Concilii Decretum de illo judicarent ; *Cum hujusmodi fuerit Concilii Capuensis judicium , ut scilicet Bonoso atque ejus accusatoribus Judices tribuerentur , & præcipuè Macedones , qui cum Episcopo Thessalonicensi de ejus factis vel cognoscerent* : Pontifex non jam ut Pontifex , sed ut privatus Theologus locutus dicitur.

15. Sed

15. Sed quo fundamento nititur hæc Launoii sententia? Siricius, inquit, in postrema Epistola clausula significat, se definire nihil quoad Ecclesiæ dogma referatur, sed expectare quid Delegati à Capuana Synodo Iudices definituri sint. Sed quomodo definit nihil, qui, ut ait paulò antea Launoius, opinionem quæ Bonoso tribuebatur, scripturis, & rationi contrariam esse ostendit? Scilicet quia hoc facit ut privatus Theologus. Quid ergo facit ut summus Pontifex? Expectat quid delegati à Capuana Synodo Iudices definituri sint. Unde hoc habet Launoius? Ex eo, quod Siricius suam Epistolam his verbis concludit; *Legimus etiam & omnia percurramus, vel de eo, quod fratri nostro, & Coepiscopo Basso in consuetudinem regenda Ecclesiæ datus est Senecio, vel de cæteris, unde vestra normam expectamus sententia.* Atqui in his verbis agitur de alio negotio, nempe de Coadjutore dato Basso, non de dogmate fidei. Cur ergo illa verba, vel de cæteris, referantur ad doctrinam Bonosi, de qua jam loqui desierat.

16. Sed concedamus, etiam de Bonoso esse illa intelligenda: ad quid Siricius delegatorum à Concilio normam expectat sententia? Addit Launoius; *Ad quam nimirum & Siricius & cæteri fidem suam dirigant.* Papa igitur, qui ut Theologus privatus delegatis à Concilio suam opinionem exposuerat, ut Summus Pontifex ad eorum sententiæ normam fidem suam dirigere tenebitur; Nec solus Siricius, sed etiam cæteri. O mira autoritas! Ergone qui à Concilio particulari deputantur, ut de unius Episcopi factis cognoscant, tam insigni gaudent non errandi privilegio, ut Romanus Pontifex & cæteri ad eorum sententiæ normam fidem dirigere teneantur? Tota ergo Ecclesiæ illis suberit. Eam enim repræsentant Siricius & cæteri. Parum curat Launoius, ut autoritas suprema reservetur Concilio generali, dummodo Romano Pontifici adimatur. Ut submittatur Papa deputatis à Concilio particulari, cæteros etiam eis subijciat. Ita est affectus erga sanctam Sedem: Ita æquus habendus est ejus potestatis Iudex.

CAPUT XVIII.

Respondetur aliis quibusdam Launoii objectionibus.

1. **S**I fortissimum Launoii propugnaculum corrui, hoc est, si id unum quod ex ejus mente gravissimis quibusque de Romano Pontifice questionibus fieri solitis finem imponit, Pontificis auctoritatem non lædit, ut superiori capite vidimus, parum metuenda sunt reliqua ejus tela. Itaque ne à proposito nobis scopo longius recedamus, cunctis, quæ ille per plures annos commentus est adversus sanctam Sedem, non opus est respondere. Ex iis quæ confutavimus satis intelliget Lector, quale sit illius Scriptoris ingenium, quale adversus Romanam Curiam ejus studium; ne odium dicam. Plurima ex iis, quæ scripsit Launoius, ab aliis jam scripta, sed ab aliis etiam confutata fuerant, vel fuerunt postea. Itaque nonnulla tantum hic expendemus vel ab illo frequentius inculcata, vel ab aliis prætermissa.

2. In eadem epistola septimi tomi, & in aliis congregat plurima Summorum Pontificum testimonia, ut probet ipsos Conciliis subesse: sed ex illis non aliud quidquam colligitur, quam Summos Pontifices Canonum custodes & vindices acerrimos fuisse; unde constat, quod lib. 1. cap. 12. notavimus, Canonum custodiam, Ecclesiæ Gallicanæ, quæ in ea ponit suas libertates, non esse propriam, imò veriùs Libertates Ecclesiæ Romanæ posse nuncupari. Ne cui autem difficultatem facebant illa verba, quibus significari videtur, non posse Summos Pontifices Canonibus derogare, animadvertendum est, quadrifariam secundum Juris interpretes aliquid fieri non posse. Primò validè. Secundò licitè. Tertiò honestè. Quartò utiliter. Itaque in omni negotio attendendum monent, non solum quid fieri valeat, sed etiam quid liceat, quid deceat, quid expediat. In hujusmodi ergo Pontificum testimoniis, in quibus aliquid fieri non posse dicitur (quæ pauca sunt) ex materia, & ex ipso contextu judicandum est, quis ex illis quatuor sensibus accipiendus sit.

3. Pri-

3. Primo loco citat Julii epistolam ad Orientales; in qua hæc verba habentur; *Id verò ad Synodi tantum & Episcoporum, qui in Synodo fuerunt, contumeliam vergeret, si quæ illi tanto studio & curâ velut Deo præsentæ egissent, à nobis ut vana futiliaq; abrogarentur.* Hæc verba à quolibet superiore convenientissimè dicerentur. Nam etiam Concilium Oecumenicum de justo unius Episcopi judicio sic loqueretur; *Id verò ad talis Episcopi contumeliam vergeret, si quæ ille tanto studio & curâ velut Deo præsentæ egisset, à nobis ut vana futiliaq; abrogarentur.* Itaque illa rei judicatæ aut statutæ iustitiam arguunt, non autem defectum potestatis, ad eam retractandam, si minus justa esset.

4. Eandem autem reverentiam Romani Pontifices suorum Prædecessorum Decretis, quàm Conciliorum statutis exhibebant, ut animadvertere licet in his verbis Liberii, quæ ex ejus ad Constantium Imperatorem epistola citat deinde Launoïus. *Nunquam mea statuta, sed Apostolica, ut essent semper firmata & custodita perfecti, sicutus morem majorum nihil addi Episcopatus Urbis Roma, nihil minui passus sum.* Addit Launoïus; *Hæc adeo sunt perspicua, ut explicatione nullâ egeant.* Perspicua quidem illa sunt. Sed quid inde? Si enim Apostolica Statuta intelligantur, ut ex contextu videntur intelligenda, quæ ab Apostolis sunt constituta, non faciunt ad comparationem Pontificis cum Concilio; si accipiantur de Summorum Pontificum Decretis, eorum firmitas statuitur contra Launoïum. Porro sicut absurdè concluderetur, unum Pontificem esse Prædecessore suo minorem, ex eo quod ejus statuta firmaret, custodiretque: ita ex eo quod Pontifices Conciliorum Canonibus se adherere profitentur, malè colligitur illos esse Conciliis inferiores. Prosequitur Launoïus; *Sed si quæ (explicatione) egerent, hæc in Constantii & Liberii Dialogo habentur, ex quo citat sequentia; Imperator: unum est, quod quaeritur. Volo enim te, ubi Ecclesiarum communionem fueris amplexus, mittere iterum Romam, prinde consule paci & subscribens Romam redi. Liberius: Roma jam fratribus valedixi.* Hactenus nihil est, quod verba superius relata explicet ad mentem Launoïi; fortè lux affulgebit in verbis sequentibus, quæ Launoïus grandioribus characteribus signat; *Potiores sunt Ecclesie leges quàm Romana habitatio.* Numquid peremptorium tibi videtur enthymema; *Potiores sunt leges Ecclesie quàm Romana habitatio:*

Q9

Ergo

Ergo Papa subjacet Concilio : vel , ergo Papæ judicium in quæstionibus Fidei non est irreformabile : quia præstat Ecclesiæ legibus obtemperare , quàm Romæ commorari , Concilium Papæ præeminet. Sed probat consequentiam Launoius , *Nempè* , inquit , *inauditum à se Episcopum , & ab Adversariis injustè tractatum condemnare non poterat.* Neque Concilium Oecumenicum id posset , quia jus naturale ac Divinum violaret , si *inauditum à se Episcopum , & ab adversariis injustè tractatum condemnaret.* Quid etiam inde sequitur ?

5. Cælestinus (ut in illis tantum immoremur , quæ aliquid difficultatis præ se ferunt) scribit ad Episcopos Illyrici , quod refert Launoius , *Dominentur nobis regula , non regulis dominemur : sinus subjecli Canonibus , cum Canonum præcepta servamus.* In Concil. Rom. collect. bipart. Lucæ Holstenii num. 13. quæ verba videntur Romanum Pontificem Canonibus , atque adeò Conciliis , à quibus conditi sunt Canones subjicere. Sed integram epistolam legenti patet , Cælestinum , licet de se , sicut de aliis præ modestia loquatur , tamen hæc in se transfigurasse , ut ex illo Episcopi discerent , non plus sapere , quàm oportet sapere. In illa enim epistola Ruffum Episcopum Thessalonicensem Vicarium Apostolicum per Illyricum constituit. *Ita ut* , inquit , *ad eum quicquid de causis agitur referatur : sine ejus consilio nullus ordinetur , nullus usurpet eodem inconscio commissam illi Provinciam. Colligere , nisi cum ejus voluntate Episcopos non præsumant : per eum etiam ad nos si quid est referatur.* Probat autem necessitatem constituendi Vicarii ex eo , quod ad Romanum Pontificem spectet servandos Canones curare ; quos violandos paulò antè fuisse commemorat , nisi ipse occurrisset , *Quorundam* , inquit , *accusantium factione frater & Coepiscopus noster Felix , si non nostra intervenisset diligentia , fuisset oppressus.* Insinuat præstandam sibi obedientiam. *Ita enim* , inquit , *ordinatio cuncta se habet , ut majoribus ea quæ sub his esse docentur , obediant , & in hoc gradu regularum cuncta vertuntur.* Deinde probatâ suâ , tanquam S. Petri successoris autoritate , addit ; *Dominentur nobis regula , &c.* Unde constat regulas illas esse , de quibus paulò antè dixit ; *Et in hoc gradu* (ut scilicet inferiores majoribus obediant) *regularum cuncta vertuntur.* Atque adeo hæc ad Episcopos referenda , quamvis , ut diximus , Cælestinus præ modestia se illis adjungat. Is
etiam

etiam sensus colligitur ex verbis immediatè sequentibus. *Sunt culpa aliquante non leves, quæ illis innata Provinciis ad nos, cum simus longius, non possunt pervenire, &c.* quæ innuunt, Cælestinum de servandis in Illyrico Canonibus sermonem facere.

6. Sed et si hæc verba de se Summus Pontifex protulisset, ex iis tamen non concluderetur, Summum Pontificem Conciliis subiacere. Cum enim Canones aliquid Divini, aut naturalis juris admixtum plerumque habeant, tenetur quilibet ex ipsa iustitia naturali aut ex lege Divina observare, quod juris naturalis aut Divini est. Ita in aliis testimoniis quæ à Launoio adducuntur, ut ostendat, Pontifices sese Canonibus subiectos agnovisse; subiectio illa petitur ex rerum decretarum iustitia: & si quando etiam conditorum sit mentio, eo tantum spectatur, ut ex ipsorum numero, doctrina, vel sanctitate insinuetur, ipsos veritatem assecutos. Quamobrem aliunde Launoio conquirendæ essent probationes illius subiectionis.

7. Post Cælestinum producit hoc Sixti III. testimonium ex epist. ad Episcopos Illyricos in collect. Rom. ubi supra num. 17. *Ut omne corpus capite regitur, ita ipsius caput, nisi sui corpore sustentetur, firmitatem & vigorem suum perdat, & non tenet quam habuerat Dignitatem.* Sed hæc verba etiam seorsim sumpta, non minus Pontificis, quam Concilii auctoritatem significant. Nam si corpus capite regitur, Ecclesia regitur à Pontifice, atque adeo qui regit, ei, quæ regitur præeminet. At si quis legat integram epistolam, fieri non poterit quin Pontificem illic Concilio præferri animadvertat. Creat enim Sixtus Episcopum Thessalonicensem Vicarium Apostolicum cum multis prærogativis, quarum una est, ut Episcopos in Concilium evocet, qua occasione hæc scribit, quæ certe significant, Pontificem non subiacere Concilio, etiam Generali; intelliguntur enim de Concilio Ephesino secundum Holstenium; *Nec his vos fratres carissimi constitutis, quæ præter nostra præcepta Orientalis Synodus decernere voluit, credatis teneri; præter id quidem quod de fide nobis consentientibus iudicabit.*

8. Non est prætermittenda Innocentii III. auctoritas, quam tum in eadem epistola, tum alibi, ut magni momenti ponderat Launoius. Is lib. 3. Regest. 15. epist. 104. sic scribit

Qq 2

ad

308 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
ad Philippum Augustum Regem Franciæ divortium inter se
& Reginam fieri postulantem; *Si super hoc absque Generali delibera-
tione Concilii determinare aliquid tentaremus, præter Divinam offensam, &
mundanam infamiam, quam ex eo possemus incurrere, forsan ordinis & officii
nostri periculum immineret, cum contra præmissum veritatis sententiam (quod
Deus conjunxit homo non separet) nostra non possit autoritas dispensare. Inno-
centius, ut Launoio videtur, in his verbis dogmata connectit duo,
potestatem se Concilio minorem habere, & non errandi privilegio se carere, quæ
Concilio tribuit. Verum si res, de qua est sermo, imo si vel so-
la verba relata expendantur, nemo facile assentietur Launoio.
Agitur enim de dissolvendo matrimonio ritè celebrato ac con-
summato, quod jure Divino neutiquam obscuro, est inso-
lubile. Veritatis enim Oraculum est, quod Deus conjunxit homo non
separet. De illo ita non dubitabat Innocentius, ut metueret,
ne si dispensationem à Philippo petitam concederet, adver-
sus legem illam Divinam agens, de hæresi habendus esset
suspectus, atque adeò à sua Dignitate deponendus.*

9. Non erat igitur quæstio de exponendo aliquo dubio,
circa quod requireretur aut Papæ aut Concilii judicium. Est
enim adeò certa veritas, ut si quis illam indirectè, ac quasi
interpretativè, puta concessa contra illius prohibitionem dis-
pensatione negaret; ei, præter Divinam offensam, & mundanam in-
famiam, forsan ordinis & officii sui periculum immineret. Qua igitur ra-
tione infert Launoius, Innocentium docere, non errandi privi-
legio se carere; illudque Concilio tribuere? Num dubitabat Ponti-
fex an ex jure Divino esset insolubile matrimonium legitimè
contractum & consummatum; illudque definire non ausus,
ne fortè erraret, causam censebat ad Concilium Generale,
utpotè Judicem infallibilem deferendam? Quodnam erat cir-
ca fidem dubium, cujus occasione posset hoc privilegium sibi
abnuere, ac Concilio adscribere! Num etiam se super Regis
ac Reginæ matrimonio dispensare non posse agnoscens, pro-
fitetur Concilium Generale illâ potestate præditum, atque
adeò Papâ majus esse? Num quod Deus conjunxit, separari
potest à Concilio Generali?

10. At, inquires, timet Innocentius, ne si super hoc absque Ge-
neralis deliberatione Concilii determinare aliquid tentaret, ordinis & officii sui
periculum immineret. Ergo si cum Generalis deliberatione Concilii determina-
ret,

ret, tale periculum non immineret; atque adeo Concilii potestatem suam maiorem agnoscit. Impossibilis quidem est illa suppositio. Nec enim potest summus Pontifex cum Concilio Generali determinare aliquid contra ius Divinum, quale esset istud. *Id, quod Deus coniunxit, homo potest separare.* Si tamen hoc per impossibile contingeret, tutus esset Pontifex à depositione propter assensum Concilii Generalis. A quo enim timeret ne deponeretur? Ideo ne Pontifex Concilio absolute se subditum fatetur?

11. Urgebis ex iis saltem verbis inferri, posse aliquando deponi Pontificem; atque adeo inferiorem esse Concilio, ad quod spectaret ejus depositio. Docent quidem Doctores quamplurimi, Papam, si hæreticus foret, à Concilio exautorari posse. Sed sophisma est Launoii, à dicto secundum quid ad dictum simpliciter argumentantis, dum absolute concludit Pontificem esse Concilio inferiorem, quia in casu hæresis Concilio subjectus conceditur ab aliquibus; aliis, Papam in hæresim publicè incidere atque in ea pertinaciter permanere, (quod ad ejus depositionem requireretur) posse negantibus; aliis denique in eo casu ipsum, Ecclesiae membrum, multo magis caput, atque adeo Pontificem esse designare, nec ab Ecclesia deponendum, sed depositum declarandum asserentibus. Malè igitur ex casu impossibili, vel incerto, vel rarissimo statueretur regula generalis.

12. Et quod mirum est, aliqui ex iis Autoribus, quos contra summum Pontificem producit, in illis ipsis verbis, quæ profert, ejus sophisma dissolvunt. V. g. in epistola penultima ejusdem tomi primi, Umberti Prædicatorum Magistri Generalis quinti testimonium allegat, affirmantis Ecclesiam totam subesse summo Pontifici, nisi in casu, quo esset hæreticus. Hæc enim sunt ejus verba sermonum didacticorum par. 2. serm. 70. à Launoio exscripta; *Papa, qui est super omnes, potest deponi ab Ecclesia, quæ tota subest ei, in casu.* Nonne hæc verba (in casu) subjectionem Generalem excludunt? Quamobrem contra se pugnat Launoius, cum prolato illo testimonio adjungit; *Hæc ille tamen perinde ac si de hac thesi inter omnes convenisset, ut certè & illo, & superiori tempore conveniebat, doctrinam hanc Parisiis, & Bononiæ acceperat, &c.* Conveniebat ergo inter omnes præsertim Parisiis, & Bononiæ, Papam esse super omnes & totam Ecclesiam subesse ei.

310 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS, &c.
ei, nisi IN CASV. Si deprimendæ Pontificiæ autoritatis ardor Launoium non perturbasset, hæc & alia similia sibi aduersari vidisset.

13. Abstinuisset Launoius à commendanda Umberti auctoritate, ejusque laudanda sententia, tanquam Parisiis & Bononiæ consentienter recepta, si ejus testimonium apud Autorem ipsum lectum aut legendum putasset: Ibi enim Umbertus nonnisi ex occasione scripsit, Pontificem posse deponi ab Ecclesia *in casu*. Sed præterquam quod asserit, quod *tota Ecclesia subest Pontifici*, totus ille sermo est de Principibus ab Ecclesia deponendis. Ejus titulus est; *sermo in solenni depositione magnatum secularium per Ecclesiam facienda*. Inter alia autem argumenta, quibus probat Principes ab Ecclesia posse deponi, adducit istud; *Papa, qui est super omnes, potest deponi ab Ecclesia, quæ tota subest ei*, IN CASV: additq; continuo, ergo multo fortius QVICVMQVE REX DEPONI POTEST A PAPA, CUI OMNES SVBIVNT. Ergo juxta mentem Umberti Papa potest deponere quoscumque Principes. Si tota Ecclesia subest: ipse *in casu* tantum deponi potest. Vide quantum præsidii suppeditet Umbertus Launoio, & ejus affectis.

14. Innumeris propemodum in locis repetit Launoius, Pium secundum etiam in diplomate, quo retractavit sententiam, quæ Concilium supra Pontificem statuit, declarasse, illam esse antiquam: ac super eo fundamento mirificis laudibus antiquitatem commendat: sed causam deploratam defendere se prodit, qui tam miseris eam tueri nititur argumentis. Pius enim, ut ejus diploma tranquilla mente legentibus patet, sententiam illam *antiquam* vocat, non absolutè, sed quantum ad se; quia nimirum illam olim propugnauerat, & ab ea tardius quàm Cardinalis Julianus recesserat. *Tuebamur*, inquit Pius, *antiquam sententiam*; ille (Julianus) *novam defendebat*. *Extollebamus Generalis Concilii auctoritatem*; ille *Apostolicæ Sedis potestatem magnopere collaudabat*. In eo sensu illum, antiquam appellare sententiam tum alia multa explicant, tum ea quæ immediatè præcedunt: *sape*, inquit Pius, *cum eo (Juliano) sermonem pro veteri consuetudine miscuimus, sape de rebus Basileensibus disputavimus*. *Tuebamur antiquam sententiam, &c.* Eo igitur modo erat *antiqua sententia*, quo erat *vetus Pii consuetudo miscendi sermonem cum Juliano*.

L I.

LIBER SEXTUS

De firmitate Canonum, & libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, occasione tertiæ propositionis Comitiorum Cleri Gallicani, scilicet.

Inc Apostolicæ potestatis usum moderandum per Canones spiritu Dei conditos, & totius Mundi reverentiâ consecratos. Valere etiam regulas, mores, & instituta à Regno, & Ecclesia Gallicana recepta, Patrumque terminos manere inconcussos, atque id pertinere ad amplitudinem Apostolicæ Sedis, ut statuta, & consuetudines tantæ Sedis, & Ecclesiarum consensione firmatæ propriam stabilitatem obtineant.

CAPUT PRIMUM.

Summarium propositionis examen.

1. **P**otestatis usum non potestatem ipsam summi Pontificis moderandam censent Illustrissimi Antistites: quia nimirum auctoritati à Christo ipso collatæ solus qui contulit potest modum ponere, ac limites præfigere. Sed videtur quemadmodum potestatem, ita & potestatis usum, solus qui concessit posse moderari, nisi eam facultatem alteri permiserit; quæ facultas cui, quando, quatenus sit indulta, ignoramus. Scimus quidem inesse Apostolicæ Sedi, ac Petri successoribus Christi Vicariis remanere spiritualium plenam potestatem, ut habet secunda propositio, sed à quo

312 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
quo possit illius potestatis usus impediri, ac ligari; undè
habemus?

2. Docent Illustrissimi Præsules, id fieri debere *per Canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentiâ consecratos*. Absit, ut ego putem debere summum Pontificem Divinas illas, & ubique receptas regulas perfringere; quin etiam ex animo cuperem, ut ad illarum observationem alios adigeret, præsertim in Gallia, ubi, ut notavit Autor libelli Gallico idiomate conscripti occasione rerum in Comitibus Cleri illius Regni tractandarum, vix alia in re viget auctoritas Romani Pontificis, quàm in concedenda prætermittendorum Canonum venia.

3. Potestatem igitur Romani Pontificis ad dispensandum super Canonibus agnoscunt Galli, siquidem tam frequenter eam implorant: Usus illius esse moderandum, & nos agnoscimus, idque Ecclesiasticæ disciplinæ, ac consequenter Christianis moribus plurimum conducere arbitramur: sed quia incidunt interdum causæ, ob quas à jure communi, atque à Canonibus, vel à Canonum littera, recedendum videatur, cujus erit tunc temporis dubium solvere? Nec enim pro quibuscumque rebus congregari generalia Concilia possunt. Nonne Summi Pontificis, cum Canonum sit non solum custos, & vindex, sed etiam interpret? Itaque vel nulla, vel necessaria, vel dubia erit causa, propter quam prætermittentur Canones: si necessaria vel dubia, pro Papa, utpotè Superiore, judicandum erit, ipsique parendum. Absque ulla verò causa ipsum Canones *spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentiâ consecratos* violaturum non existimo: quod si tale aliquid ejus Officiales, tentarent; id unum à Clero Gallicano postularerem, ut eâ se ratione gereret erga sanctam Sedem, quâ se habet erga Regem, cum à Regiis Officialibus injuriam aliquam patitur.

4. Non enim minor reverentia debetur in spiritualibus Christi Vicario, quam in temporalibus Principi sæculari; nec minus scandalosum, ac Religioni periculosum est summo Pontifici adversari, prætextu violatorum Canonum, quàm societati civili, ac tranquillitati publicæ Potestatibus Mundi resistere, cum injusta exigunt. Sed quàm magis metuentum est, ne qui tam generosè in supremum Pastorem insurgunt,

gunt, quasi Canones violet cū Canonum observationem urget, Principibus Sæcularibus, eorumque Ministris non solum temporalia, sed etiam spiritualia Ecclesiæ jura usurpantibus, ultrò obsequantur, ne dum se viriliter, pro suo Pastoralis officio, atque ad exemplum Sanctorum quamplurimum Antistitum, quos historiæ celebrant, & universa veneratur Ecclesia, non opponant. Exemplo sunt concessio Regaliæ non expectato Papæ consensu, ad quem delatum fuerat negotium, quidque Concilii Lugdunensis Decretum exequendum curabat, & declaratio circa potestatem Ecclesiæ eâ occasione facta.

5. Quas regulas, quos mores, quæ instituta valere contendant Illustrissimi Antistites, non satis capio; quandoquidem illa à Regno, & Ecclesiâ Gallicanâ recepta dicuntur. His namque verbis, nisi fortè Regnum, & Ecclesia copulativè sumantur, quod magis crediderim, viderentur, non solum disciplinam Canonicam in Ecclesiis illius Regni vigentem retinere velle, quod quamdam præferret Religionis speciem, sed etiam innumeros abusus, qui contra jura, & libertatem Ecclesiæ à Magistratibus sæcularibus inducti sunt, & quæ ceu Regni leges habentur, quales sunt appellationes tanquam ab abusu, judicia criminalia de personis Ecclesiasticis in Tribunalibus Laicorum prætextu casuum privilegiatorum, cognitio causarum Ecclesiasticarum, & spiritualium sub prætextu possessorii, & alia multa, de quibus recurret sermo, ubi de singulis libertatum Ecclesiæ Gallicanæ capitibus tractandum erit.

6. Sequitur in prædicta propositione; Patrumque terminos manere inconcussos, atque id pertinere ad amplitudinem Apostolica Sedis, ut statuta, & consuetudines tantæ Sedis, & Ecclesiarum consensione firmata propriam stabilitatem obtineant. Magnifica verba, & prout sonant, obviis ulnis excipienda? Si enim per regulas, mores, & instituta à Regno, & Ecclesiâ Gallicanâ recepta, nihil aliud intelligitur, nisi statuta, & consuetudines Apostolica Sedis, & Ecclesiarum consensione firmata, æquissimum est, ut propriam stabilitatem obtineant, Patrumque termini maneant inconcussi. Operæ autem pretium esset statuta ejusmodi, & consuetudines percensere, ac quid, & à quo in illa peccetur notare, promptissimumque remedium apponere.

R r

7. Alio-

7. Alioquin enim nequaquam tollitur suspicio, ne sub honestorum verborum specie occultetur animus sanctæ Sedis Decreta propriis rationibus accomodandi, & quidquid minus commodum visum fuerit, licet aliàs Canonicae disciplinæ congruum, & Ecclesiæ utile, respuendi.

8. Quamvis autem non constet quæ sint illa statuta & consuetudines; summo tamen Pontifici opponi intelligimus, & ex temporis circumstantia conjicitur ea esse præsertim, quæ in negotiis superioribus his annis gestis, violata esse querebantur Episcopi. Itaque in hoc libro de potestate summi Pontificis in Gallia, ac de articulis illis præcipuè agemus, in quibus libertates Ecclesiæ Gallicanæ læsæ dicebantur. Alia enim illarum libertatum capita particularia tunc tractabuntur, cum percurreretur collectio Petri Puteani, aliorumque illarum defensorum.

C A P U T II.

De autoritate summi Pontificis in Ecclesiam Gallicanam.

1. **T**Am altè Gallorum animis impressus fuit de suprema Romani Pontificis dignitate, & autoritate sensus, ut posterioribus etiam sæculis, cum eam intra certos terminos concludere conarentur florentissimi illius Regni Scriptores, alii quidem indignati propter incommoda, quæ sibi ex abusu Pontificiæ potestatis accidisse putabant; alii ad tuendam, vel potius augendam Regiam Majestatem, & jurisdictionem: nunquam tamen illam magnificis laudibus non evexerint. Nihil enim illorum libros legentibus frequentius occurrit, quàm Papam esse Christi Vicarium, primum Ecclesiæ Pastorem, successorem sancti Petri, ejus jurisdictionem ad omnes Christiani orbis partes pertingere, aliaque innumera his similia, quæ cum à Gallis proferuntur, avitum, ac ferè ingentum testantur illius nationis erga sanctam Sedem studium, magis fortè quàm modernorum affectum.

2. Quando igitur primum Gallicis Autoribus accidit ut de-

debitam sanctæ Sedi reverentiam violarent, vel obedientiæ vires infringerent; illuc, ut jam diximus aut indignatione, aut perturbatione, aut nimio tuendæ potestatis sæcularis desiderio impulsæ sunt. Quod enim aliquibus Schismaticorum nomine suspecti sunt, aut inimicorum invidia est, aut Politicorum minæ, ut tanti mali timore perterrita Curia Romana ab imponendis novis, gravibusque oneribus absteat, aut fortè justus piorum metus, ne, si crescat Pontificiorum mandatorum neglectus, in contemptum transeat, qui à schismate solet non longè abesse.

3. Certè cùm Hæreticorum temeritas summi Pontificis Primatui bellum indicere ausa est, hanc, & Præsules Decretis, & Doctores scriptis, & Principes quantum per tempora licuit, armis compresserunt, ut quidquid contra sacram illam potestatem etiamnum aut sit, aut dicitur, Autoribus solis, non toti Galliæ adscribendum sit. Si quis autem hæc gratis dicta existimet, libros de hoc argumento editos legat, præsertim quos in lucem emisit anno 1622. Michael Maucierus Doctor Parisinus de Monarchia Divina Ecclesiastica, & sæculari Christiana, quos summo Pontifici, & Galliarum Regi dicavit; utque illud Gallorum studium, licet Bellorum, aut schismatis temporibus remissum, non tamen penitus intermissum, ab Atavis profectum, & continuâ serie propagatum cernat, percurrat Galliæ monumenta quæ Pater Sirmondus societatis Jesu sub titulo Conciliorum Galliæ, aliique sub eodem, aut aliis titulis collegerunt. Mutuis enim, & Gallorum erga sanctam Sedem obsequii, & summorum Pontificum erga Ecclesiam Gallicanam benevolentia, & estimationis signis plena sunt.

4. Istud autem non in illis tantum advertere licet, quæ tempore profundissimæ pacis, aut arctioris concordia prodierunt, sed & in illis, quæ inter contentiones edita sunt. Hincmarus Archiepiscopus Remensis, qui omnium ferè primus acrius, aut, ut verum dicam, pertinacius summis Pontificibus restitit, quemque Galli strenuum libertatis suæ defensorem, & quasi antesignanum prædicant, hoc est, ut ipsi volunt, antiquorum Canonum vindicem, Papam omnium Ecclesiarum Pontificem & cunctorum Episcoporum Patrem,

316 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
ac Magistrum esse profitetur; *mox vestri*, sic scribit ad Nicolaum I. *Onnium Ecclesiarum Pontificis, cunctorumque Episcoporum Patris, ac Magistri regulare iudicium sine convenit.* Plures extant sive Hincmari solius, sive aliorum Episcoporum Galliae, illius ductum sequentium epistolae, in quarum superscriptionibus Romanus Pontifex Papa universalis dicitur.

5. Sed quo posset, ut alibi notavimus, argumento evidentius demonstrari Jurisdictio summi Pontificis in Gallia, quam authenticâ declaratione Prælatorum Parisiis congregatorum mensibus Martii, & May anno 1681; certè metuentum non est, nè illi Antistites urbanitatis causa jus summi Pontificis ultra debitos fines extulerint, quandoquidem ea de causa convenerant, ut Curiae Romanae Officialibus obfisterent, quos Jurisdictionis Pontificiae metas transgressos esse conquerebantur. Nec dubium est, quin quaecumque scripserunt, accuratissimè, ac dudum expenderint. Hæc de summo Pontifice ad amissim, ut arbitror, plusquam semel revocata, scripserunt; „Caput est Ecclesiae: Centrum unitatis: „obtinet ille in nos Primatum autoritatis, & jurisdictionis „sibi à Christo Jesu in persona S. Petri collatum. Qui ab hac „veritate dissentiret, schismaticus, imò, & hæreticus esset.

6. Licet autem antiquæ diutissimæque erga summum Pontificem observantiæ, atque obedientiæ vestigia etiamnum in Gallia supersint; si quis tamen ea cum antiquis monumentis conferat, facilè observabit, longè declinasse postremis sæculis illius Regni homines, maximè laicos, ab antiquorum instituto: ut nemo sit quin laudes Ecclesiae Gallicanae olim hac de causa meritò impensas, hodiè non integras ei deberi judicet.

7. Immotæ tamen omni ævo perstant rationes, quæ reverentiam, & obedientiam erga Christi Vicarium suadent: quandoquidem, ut profitentur Illustrissimi Antistites; Primatus autoritatis, & jurisdictionis ei à Christo in persona S. Petri collatus est, atque aded ex institutione Christi Caput est Ecclesiae, Centrum unitatis.

8. Illam Sedis prærogativam, ejus originem, ac firmitatem fusè, ac validè statuit Nicolaus I. Epist. 8. quæ est ad
Im-

Imperatorem Michaellem ; Ecclesia Romana , inquit , privilegia Christi in Beato Petro firmata , a sanctis universalibus Synodis celebrata , atque a cuncta Ecclesia jugiter venerata , nullatenus possunt minui , nullatenus infringi , nullatenus commutari , quoniam fundamentum quod Deus posuit , humanus non valet amovere conatus : Et quod Deus statuit firmum , validumque consistit. Illos potissimum peccat , qui Dei ordinationi resistere tentat. Privilegia inquam , istius Sedis , vel Ecclesia perpetua sunt , Divinitus radicata , atque plantata sunt , impingi possunt , transferri non possunt ; trahi possunt , evelli non possunt. Ista igitur privilegia hanc sancta Sedi à Christo donata , à Synodis non donata , sed jam solemniter celebrata , & venerata. Et infra ; Prout animadvertendum est , quia non Nicæna , non denique ulla Synodus quodquam Romana Ecclesia contulit privilegium , quæ in Petro noverat eam prius petra potestatis periculis meruisse , & cunctarum Christi ovium regimen accepisse , ficut Beatus Praesul (Bonifacius) attestatur universis Episcopis per Thessaliam constitutis scribens ; Institutio universalis nascentis Ecclesiae de B. Petri sumpsit honore principium , in quo regimen ejus , & summa consistit. Ex quo enim Ecclesiastica disciplina per omnes Ecclesias Religionis jam crescente cultura fonte manavit. Nicæna Synodi non aliud praecepta testantur. Ades ut non aliquid super eum ausa sit constituere , cum videret nihil supra meritum suum posse conferri. Omnia denique huic noverat Domini sermone concessa. Bonifacii I. Epistolam , cujus hic refertur fragmentum , integram edidit Holstenius inter Acta Synodi Romanæ sub Bonifacio Papa II. pag. 65.

9. Huic summorum Pontificum doctrinæ consonat sanctus Bernardus de considerat. lib. 3. cap. 8. Eugenium III. sic alloquens ; Sunt quidem , & alii Cæli Janitores , & Gregum Pastores , sed tu tanto gloriosius , quanto & differentius utrumque præ cateris nomen hereditasti. Habent illi assignatos sibi greges , singuli singulos ; TIBI VNIVERSI CREDITI SVNT , uni unus , nec modo ovium , sed & Pastorum , tu unus omnium Pastor. Cui enim , non dico Episcoporum , sed etiam Apostolorum , sic absolute , & indistincte cura commissa sunt oves ? Si ne amas Petre , Pastore oves meas. Quas ? Illius , vel illius populi Civitatis , aut Regionis , aut certi Regni ? Oves meas , inquit. Cui non plerumque non designasse aliquas , sed assignasse omnes ? Nihil excipitur , ubi distinguitur nihil , &c.

10. Joannes Gersonius Cancellarius Parisiensis in tract. de vita spiritali animæ lect. 3. postquam summi Pontificis auctoritatis partem præcipuam his verbis expressit ;

R r 3

Papa

Papa primò dominium superioritatis à Christo supra totam Ecclesiam cum plenitudine potestatis in eis, qua spirituale regimen Ecclesia propriè dictum respiciunt, &c. Deindè resumit; Prima potestas cognoscitur ex Evangelis, & Actibus Apostolorum, & ex iis, qua per successivam relationem eorum ad nos tantà certitudine sunt devoluta, ut merito temerarius, & scandalosus, imò schismaticus judicetur, qui potestatem hanc, vel abolere, vel diminuerè præsumpserit. . . . . Sed Textus Evangelicus, & Conciliorum generalium determinatio, & Ecclesia universalis consensus tantus, & assertio, imò & ratio naturalis præsupposità fide pro hac superioritate tam aptè faciunt, ut contra eum, qui se pro Catholico gerit, negantem hoc, magis sit destitutio, quàm disputatione certandum. . . . . Hæc potestas tam immediatè à Deo collata est, ut tota Ecclesia illam neque destruere, neque noviter, si tolleretur, ædificare videret. Eandem tradit doctrinam lect. 2. ubi summi Pontificis Primatum his verbis adstruit; In tertio gradu reponuntur leges Divinæ immediatè à Christo tradita, aut ab eis dicto modo deducta, qua per successivam relationem Apostolorum, & aliorum ad nos æquivalentem Scriptura Canonica notificata sunt, ut fortè est ista lex; UNIVERSALIS ECCLESIA PONTIFICI ROMANO SVBIECTA SIT. . . . . Quod sit lex purè Divina, patet, quia nisi sic, posset humanà traditione Primatus iste cassari; Notanda sunt hæc verba, VNIVERSALIS ECCLESIA ROMANO PONTIFICI SVBIECTA SIT.

11. Hæc quidem ità in communi dicta negantur à nemine Catholico, quia nemini sunt incommoda, sed cùm ad praxim deducenda sunt, autoritas Concilii generalis, libertas Ecclesiæ, Canones, & similia opponuntur, quasi verò illa excepta intelligantur in verbis Christi, aut etiam in declarationibus solemnibus. Quis v. g. ità interpretatur juramentum quod à singulis Episcopis tempore consecrationis præstatur; Decreta, ordinationes, sententias, dispositiones, reservationes, provisiones, & mandata Apostolica totis viribus observabo, & faciam ab aliis observari. . . . . mandata Apostolica humiliter recipiam, & quàm diligentissimè exequar; si hæc cum æquivocatione promittantur, si simpliciter promissa non impleantur, quomodo juramento, quod interponitur, non fit injuria? Idem dic de aliis juramentis, puta de eo, quod ex antiqua consuetudine exigitur à promovendis ad gradus in Universitate Parisiensi.

12. Sed dicit aliquis, debitam ei (Ecclesiæ Romanæ) reverentiam exhibebo, & nihil amplius: huic objectioni, quam S. Bernardus

ECCLESIAE GALLICANÆ. LIB. VI. 319
dus epist. 131. scribens ad Mediolanenses, præoccupavit, ejusdem S. Doctoris verbis satisfacio; *Esto, fac quod dicis, quia si exhibeas debitam, & plenam. Plenitudo siquidem potestatis super universas orbis Ecclesias singulari prerogativa Apostolica Sedi donata est. Qui igitur huic potestati resistit, Dei ordinationi resistit.*

C A P U T   I I I.

Utrum Papa habeat immediatam jurisdictionem super Ecclesiæ universæ fideles.

1. **F**atentur quidem omnes Catholici datam à Christo summis Pontificibus in persona B. Petri curam, & potestatem invigilandi supra reliquos Ecclesiæ Pastores, maxime ut salva semper sit fides, & Religio. *Pasce oves meas* Joann. 21. *Regavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Luc. 22. Sed videntur aliqui dubitare, utrum illa Romanorum Antistitum autoritas solum circa Pastores versetur, ut illi gregibus suis attendant, illosque, ac seipso juxta præscriptas à Christo, & ab Ecclesia universa regulas gubernent: An verò etiam ad fideles, Prælati inferioribus subditos, sese extendat, dum superiores immediati suis officiis non desunt. Concedunt enim summum Pontificem posse aliorum defectus supplere extra ordinem, dum ordinariæ viæ non suppetunt.

2. In quo reposita esset Romani Pontificis autoritas, non satis clarè statim omnibus perspectum fuit. Quia enim persecutionum tempore, vel schismatum, aliarumque calamitatum, impedita erat exterior capitis cum membris communio, stante semper interna fidei, ac charitatis unione, vix à Romano Pontifice ad alios præsertim remotos Pastores, aut greges primis tribus sæculis aliud, quam quædam Epistolæ, pervenire potuit. Quamobrem Episcopi populos, ac se ipsos à tanto tempore suo judicio, vel cum aliorum consilio regere soliti, Papæ autoritatem ab impedimentis, quibus distenta fuerat, solutam, non tam subito exceperunt; sed alii citius, alii tardius, nunc in isto, nunc in illo capite

te prout sese offerebat occasio : donec integram libertatem consecuta , suum ubique robur obtinuit ; quamquam variis motibus , modò ex Hæreticorum , modò ex Schismaticorum , modò ex eorum etiam , qui ab Ecclesia non desciverant , parte , impeti nunquam destitit.

3. Et ne contra institutum nostrum extra Galliam evagemur , non defuerunt in eo Regno qui summi Pontificis Primatum à Christo fundatum confitentes , id tantum muneri , & potestatis ei assignarent , ut daret operam ne Pastores à propriis suis officiis recederent : Cæterum non posse Papam , nisi propter illorum negligentiam , aut malitiam , in foro externo causarum iudicium ad se trahere ; sed tunc tantum eas judicare , cum ad se per appellationem , aut aliam viam juridicam essent devolutæ ; Nec in foro interno pœnitentiæ Sacramentum per se , vel per alios conferre , renitentibus propriis Pastoribus ; eandem ferè , nec maiorem in omnes Provincias Romano Pontifici , quam unicuique Metropolitano in suam Provinciam , facultatem tribuentes.

4. Hujus opinionis præcipuum videtur esse fundamentum , quod cum Episcoporum jurisdictio à Christo ipso immediate proflexerit , non possit eam summus Pontifex vel tollere , vel imminuere , nec statutum à sponso Ecclesiæ ordinem confundere ; cujus potius servandi causâ , maiorem cæteris accepit potestatem. Sed quemadmodum Episcoporum jurisdictio immediata in omnes suarum Diœcesium fideles , quibus particulares Parochi præsunt , etiam jure Divino , ut plures scriptores Gallicani volunt , Ecclesiarum illarum particularium ordinem non pervertit , quamvis Episcopus possit non solum invigilare , ut Parochi officiis suis ritè fungantur , sed etiam Parochianos per se gubernare , illorum confessiones per se , vel per Confessarios Delegatos audire , aliaque omnia officia Parochialia gerere. Ita non sequetur Ecclesiasticæ Hierarchiæ confusio , etsi summus Pontifex in aliorum Episcoporum Diœcesibus functiones omnes Episcopales per se , vel per alios exercendi habeat facultatem : etsi Episcoporum jurisdictio non à summo Pontifice , sed à Christo ipso manaret , quam quæstionem in libro 8. fusè prosequemur.

5. At , inquires , illa regiminum multiplicitas multa haberet

beret incommoda. Si enim diversa essent, confusionem non possent non parere, Ordinariorum Pastorum contemptum inducere, scandalum excitare, charitatem minuere, &c. Verum illa ipsa mala consequuntur, cum Episcopi in Parochorum, præsertim juxta Canonicam disciplinam proprios, ac Parochianorum mores, rectè instituentium, Parochias extraneos Sacerdotes immittunt, quorum est vivendi, & gubernandi ratio diversa. Ubique obest multitudo inordinata: ubique prodest, si ordinem sequatur: Si omnes eundem finem intendant, omnes ad amplectenda opportuniorem media parati sint, jucundius, expeditius, ac felicius ad metam omnes pervenient; Si quisque quod suum, non quod Jesu Christi est, quærat; Si suo quisque judicio duci, non aliorum consilium audire, nedum non sequi voluerit, pacis, ac tranquillitatis, fructusque omnis jacturam sequi necesse est. Sic se res omnes humanæ habent. Quotusquisque est qui sua interdum autoritate non abutatur. Si ergò legitima non censeatur potestas, quâ quis abuti potest, æqualitatem inter omnes homines reponere oportebit, ex qua graviora, & numerosiora pericula certissimè orientur.

6. Debent quidem summi Pontifices, ut sæpè notavimus, Canones, præsertim Conciliorum œcumenicorum, quorum sunt Custodes, & exequi, & exequendos curare: Nec Pastoribus, greges suos rectè administrantibus, obstare, aut in eorum regimen sine necessitate sese ingerere debent. Concordata servare, ac quæcumque pacis sunt, sectari. Si secus agant, humiliter monendi sunt, imò & liberè, si opus sit: non tamen idcirco debita officia prætermittenda. *Quid tam indignum tibi* (verba sunt S. Bernardi ad Eugenium III. de considerat. lib. 3. cap. 4.) *quàm ut totum tenens, non sis contentus toto, nisi minutias quasdam, atque exiguas portiones ipsius tibi credita Universitatis, tanquam non sint tue, satagas, nescio quomodo adhuc facere tuas? . . . . Erras, si ut summam, ita, & solam institutam à Deo vestram Apostolicam auctoritatem existimas. Si hoc sentis, dissentis ab eo, qui ait: Non est potestas nisi à Deo. Et licet ibidem gravissimè conqueratur apud Eugenium III. de exemptionibus, quibus inferiores superiori- bus immediatis subtrahebantur; expressè tamen declarat eam, & quidem summam, & plenissimam penes Romanum Pon-*

S f

tifi-

tificem esse potestatem. *Sic factitando*, inquit, *probat* vos habere plenitudinem potestatis, *sed iustitia forte non ita. Facitis hoc*, quia potestis, *sed utrum hoc debeatis*, *questio est.*

7. Adè certum habebat sanctus ille Abbas, Jurium Episcopatum, & Hierarchici ordinis nihilominus studiosissimus, summum Pontificem in Christianos omnes etiam Laicos jurisdictionem immediatam habere, ut illud tanquam indubitatum supponens, auctoritatem in Episcopos ipsos tanquam aliquid maius extollat. *Habem* (inquit de consideratione lib. 2. cap. 8.) *illi sibi assignatos greges, singulis singulos TIBI VNIVERSI CREDITI, uni unus. Nec modo ovium, SED ET PASTORVM tu unus omnium Pastor, &c.*

8. Magni ponderis est sine dubio hujus S. Doctoris auctoritas, & Gallis magnoperè veneranda, ut potè à Gallia oriundi, in Gallia educati, Gallicanorum Episcoporum jurisdictionis strenuissimi Patroni, summis Pontificibus, eorumque Curiae adulari nescii. Cum esset reliquorum Ecclesiae Patrum doctrinam instructissimus, illorumque vestigiis, uti in aliis, ita in hac quoque materia sine dubio inhærebat. Suo autem exemplo docet nos de abusibus potestatis conqueri licere; nec tamen ob abusus, potestatem ipsam à Deo concessam negari posse.

9. Si summi Pontificis potestas ex jure Divino metienda est, amplissimam illam esse concedendum erit, cum in rebus spiritualibus nullam exceptionem legamus à Christo appositam; & communis sit Jurisconsultorum cum Bartolo sententia quæst. 9. num. 11. *ubi lex generaliter loquitur, & non distinguit, nec nos distinguere debemus*; aut, ut appositè ad propositum nostrum S. Bernardus; *Nihil excipitur, ubi distinguitur nihil.* Dum enim Christus Petro fratres confirmare præcepit, eo nomine omnes complectebatur fideles. Quotquot enim eundem Patrem Deum, & eandem Matrem Ecclesiam agnoscunt, fratres passim in sacris litteris nominantur.

10. Dum etiam Christus Petro pascendas oves commisit, non solos commendavit Prælatos, qui sunt velut gregis arietes, sed & superiores, & inferiores non solum oves, sed etiam agnos, ut qui à Petro, & ejus Successoribus pasci recuset, Christi se nec ovem, nec agnum esse fateatur. Sanctus Leo
ferm.

ferm. 3. de sua assumptione, sanctum Petrum à Christo electum docet, ut omnes gentes ad fidem vocaret, ut Apostolis, & Prælati reliquis præset, ac denique ut omnes Christi fideles regeret: *De toto Mundo unus Petrus eligitur, qui & universarum gentium vocationi, & omnibus Apostolis, cunctisque Ecclesiæ Patrius præponatur, ut quamvis in populo Dei multi Sacerdotes sint, multiq. Pastores, omnes tamen propriè regat Petrus, quos principaliter regit & Christus.*

11. Autor libelli, in quo describitur exilium, & mors S. Martini Papæ, quique habetur inter illius sancti Pontificis epistolas in sexto tomo Conciliorum Patris Labbei, appellat eum sub initium, *Sacerdotum Principem, & Apostolicum universalem Papam*: circa medium autem, *Summum, & Apostolicum, atque præcipuum Pastorem omnium Christianorum.* Ex illius ergo Autoris, S. Martino coætanei (testatur enim se quæ narrat ex parte vidisse, ac recentior gesta) verbis constat tunc, scilicet circa annum 653. Romanum Pontificem habuisse jurisdictionem immediatam in omnes fideles, quandoquidem præcipuus Pastor omnium Christianorum dicebatur. Quomodo enim præcipuus esset Pastor eorum, quos regendi, & pascendi per se potestatem non haberet? Quæ ratio probat summum Pontificem, sicut ab initio Pastor omnium Christianorum ex institutione Christi extitit, ita immediatam in illos jurisdictionem semper obtinuisse.

12. Idem significare videntur hæc verba Facultatis Theologiæ Parisiensis in censura nuper edita, *Romanum Episcopum unum esse jure Divino in Ecclesiâ Pontificem, cui omnes Christiani parere teneantur*; quæ in multis antiquioribus ejusdem Facultatis Decretis leguntur. Luculentius testimonium mox proferemus.

13. Verum quia usus, optimus habetur legis interpret, videndum est; quæ fuerit autoritatis Pontificiæ praxis illis temporibus, cum eâ liberè uti Papæ potuerunt, cumque diligentius, & clariùs cognita fuit. Quamquam enim omnino ævo aliqua identidem ejus specimina edita fuerint, tamen cum per tria prima sæcula ferè omnino à Tyrannis ligata fuerit, ideoque ejus exercitium quasi novum quiddam aliquoties Episcopos, præsertim Africanos, commoverit, non potuit tam citò suum explicare fulgorem, & omnibus innotescere. Non est illustrior supremæ, atque immediatæ in Christianos Pontifi-

324 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
ciæ jurisdictionis usus, quàm dum immediatis Pastoribus sub-
trahuntur, ne dum per concursum cum Pastoribus ipsis im-
mediatis, aut per præventionem judicantur; maximè si
Pastores ipsi immediati, primùm quidem renitentes ob rei
novitatem, & à novitate ortam obscuritatem, deindè re di-
ligentiùs expensâ, & evidentiùs perspectâ assensum præ-
beant. Atqui plurima sunt exempla subductorum ab Episco-
pali jurisdictione, non solùm privatorum hominum, sed
etiam Communitatum, & Ordinum integrorum; cui qui-
dem subductioni, licet aliquandiu restiterint Episcopi, ut
videre est apud Petrum de Marca lib. 4. cap. 8. & passim in
Historia Universitatis Parisiensis; postea tamen acquieverunt,
ut ex antiqua, & pacifica possessione demonstratur.

14. Jus illud summi Pontificis declaravit celeberrimus Ec-
clesiasticæ jurisdictionis defensor Petrus Bertrandi Episcopus
Eduensis de orig. & usu jurisdictionum quæst. 3. *Omnes Christia-
ni, inquit, Principes terræ & ceteri homines Episcopis obedire debent, ut
B. Petrus præcipiebat. Ab hac tamen obedientia seu subjectione, Papa, qui
est supremus in Ecclesia, potest aliquos eximere.*

15. Nec objici potest illud summorum Pontificum usurpa-
tioni tribuendum: Temerarium enim esset, injustitiæ tam
odiosæ Pontifices damnare, pietate, ac doctrinâ insignes, ac
quorum etiam merita Deus miraculis illustravit, aut Episco-
pos Gallicanos sanctitate, ac rerum Ecclesiasticarum peritiâ,
conspicuos, in tuendis propriis juribus, seu potiùs Eccle-
siasticæ Hierarchiæ ordine defendendo, socordiæ incusare.
Sanctum Gregorium Magnum ab usurpanda jurisdictione cæ-
terorum Prælatorum, ut ejus facta, & scripta declarant,
alienissimum, ejusmodi exemptiones concessisse testantur plu-
res ejus epistolæ, v.g. Monasterium Virginum Augustodu-
nensium ab Episcopali jurisdictione exemit, à Regina Bru-
nichilde rogatus: nec instrumentum ab Episcopis impugnan-
dum tanquam invalidum, sed supprimendum tanquam minus
gratum metuit, ut significat ejus ad Reginam Epistola, quæ
est octava lib. 11. quamque lib. 2. adversus Launoium defen-
dimus; Nos itaque pro munitione locorum, de quibus Excellentia vestra scrip-
sit, omnia, sicut voluit, sancire studuimus: sed ne fortasse ab eorum loco-
rum Præpositis eadem Decreta nostra quoquo tempore supprimantur, pro eo quod
eis

eis quadam interdicta esse nascuntur, hac eadem constitutio gestis est publicis inferenda, quatenus sicut in nostris, ita quoque in Regalibus scriptis teneatur.

16. Quin etiam de universa Ecclesia pessimè sentiret, qui eam errasse putaret in approbandis iis, quæ Romani Pontifices circa fideles præstiterunt, non consentientibus, aliquando etiam repugnantibus illorum Episcopis, aliisque Prælatis inferioribus. Quot enim sacrilegia perpetrata fuissent, quotque alia peccata commissa, si v. g. cum facultate à Papa immediatè concessa non potuissent Religiosi, aut alii Fideles sua peccata confiteri Confessariis ab ipso assignatis sine licentia, vel etiam contra prohibitionem propriorum Parochorum, aut Episcoporum? sed de hoc adhuc in capitibus sequentibus.

17. Concilium generale Lateranense anno 1215. cap. 5. expressè affirmavit, quod *Romana Ecclesia disponente Domino SUPER OMNES ALIAS ordinaria potestatis obtinet Principatum, utpotè Mater universorum Christi fidelium, & Magistra.*

18. Eandem doctrinam professi sunt Doctores Gallicani etiam à tempore schismatis. Thomas ab Argentina Præceptor Theologiæ in Academia Parisiensi circa annum 1445. in 4. sent. dist. 24. art. 4. sic scripsit; *Ratione officii super Presbyteralem dignitatem inveniuntur in Ecclesia quinque gradus singularis dignitatis, quarum primum tenent Episcopi, secundum Archiepiscopi, tertium Primates, quartum Patriarcha, quintum Papa, sive Romanus Pontifex, à quo tota Monarchia fidelium tanquam ab uno Principe universalem, & cum hoc immediatam habente potestatem super omnes, & singulos Fideles, cujuscunque conditionis, existam, convenientissimè gubernatur.*

C A P U T I V.

De jurisdictione immediata summi Pontificis in omnes Fideles quantum ad forum internum.

1. **F**orum internum vocatur, in quo solvuntur, vel ligantur conscientiæ, remissis, vel retentis peccatis, & censuris, sine ordine ad externum Ecclesiæ regimen. Dum ergo

326 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,

quæritur an summus Pontifex habeat jurisdictionem immediatam in omnes Fideles quantum ad forum internum; sensus est, an possit per se vel per alios à se delegatos injungere satisfactiones pro peccatis, & ab ipsis, vel à censuris absolvere Fideles, sine consensu Pastorum ordinariorum, quibus subiecti sunt. Quocirca, licet quæ hætenus dicta sunt, hujusmodi potestatem probent, eam tamen juvat speciatim confirmare.

2. Eruditissimus P. Christianus Lupus existimavit eam colligi ex epist. 49. sancti Aviti Episcopi Viennensis, quæ est ad Ansemundum intercedentem pro juvene pœnitentiæ, ob constupratam Virginem Deo sacram, addicto. Innuit enim sanctus Episcopus juvenem, ut absolutionem extorqueret, minitatum se fuisse provocationem ad Romanum Pontificem; *Licet diversas in me flammæ evomat, & ad Romanæ fœsus Ecclesiæ audientiam vocet, &c.* Poterant quidem illæ minæ intentari circa alia, quàm circa pœnitentiam impositam, quia sequitur; *Et si adhuc placet, etiam filios me habere dicat, &c.* Verùm præterquam quod hinc saltem infertur Episcopos Gallicanos jam tum temporis, hoc est, circa finem quarti sæculi Romæ judicari solitos, quandoquidem addit S. Avitus; *Nec minas suas adsentatione placabo, nec fatigationes itinerum vereber.*

3. Sed cùm tempore Nicolai I. constans esset usus, non refragantibus etiam ipsis Episcopis Gallicanis, ut Laicorum causæ Romæ judicarentur, necessariò consequitur jam antea jurisdictione usos fuisse Romanos Pontifices immediatè in fideles Episcopis Gallicanis subiectos. *An Laicorum, & vulgarium populorum iudicia,* inquit S. Pontifex epist. 42. quæ est ad universos Episcopos Galliæ, & refertur in Concilio Romano septimo; *Inter majora negotia ponitis, quos penè quotidie cum vestris, & sine vestris epistolis ad discutiendos, & judicandos suscipimus, & discussos, vel judicatos, vel absolutos dimittimus? Denique aut secularium iudicia inter majora, & Episcoporum inter minora negotia collocabitis, & vobis Episcoporum, nobis Laicorum iudicia reservabitis: aut certè, &c.*

4. Cùm Gregorius VII. in Concilio Romano an. 1074. Clericis præcepisset continentiam, & ut uxores dimitterent, aut ab altaris ministerio abstinere, illudque Decretum pluribus, in Germania præsertim durum nimis & grave vide-
retur

retur, contumaciam suam excusare cœperunt ob indulgentiam Episcoporum, quibus obedire satis esse causabantur. Apologeticum tractatum scripsit Autor, Bernardus nomine, in quo summi Pontificis auctoritatem & in Episcopos, & in Episcoporum subditos tuitus est, maximè cap. 23. & 24. istud sic inchoat; *His autem rationibus & hoc declaratur, quod cuiusvis Episcopi Parochianus potius Domino Apostolico, quam proprio Episcopo obedire debet, cum auctoritas proprii nullatenus cum ab Apostolica damnatione valeat liberare, si Apostolicis præceptis imbediens existerit. Et e contra Dominus Apostolicus si ei obedierit, eundem ab omni violentia proprii Episcopi satelliti poterit defendere, videlicet & ipsum Parochianum ejus disjuncte penitus emancipando, & Episcopum ab injuria per correctionem & damnationem Apostolica auctoritate refranando. Attendat sane cuiusvis Episcopi subditus, ne vel proprio Episcopo contra Apostolica præcepta obediat in aliquo, &c.*

5. Egrè tulerat Henricus Episcopus Leodiensis, quod unus ex suis subditis ab eodem sancto Pontifice fuisset absolutus; quamobrem Gregorius eum epist. 4. lib. 6. graviter reprehendit. *Lectis, inquit fraternitatis sue litteris, non est te quæ docuit Apostolicam Sedem reverentia, sibi scripsisse, sed nos de absolutione illius Parochiani tui, qui olim ad nos venit, mordaci invective reprehendisse, tamquam Apostolica Sedis non esset auctoritas, quoscunque, & ubicunque vult ligare & absolvere. . . . Intelligas te aut spiritu presumptionis, aut ignorantia contra auctoritatem sanctæ Romanæ Ecclesiæ verba jactasse, quasi incitando Orientales, qui contra Beatum Papam Julium obloqui præsumserunt, eo quod ipse sanctissimum Athanasium Patriarcham sine assensu eorum absolverat.*

6. Non fuit ea, ut nonnulli calumniari videntur, Romanorum Pontificum usurpatio; sed jus Divinum à Patribus aliisque sanctis Doctoribus aut expositum, aut insinuatum. S. Joannes Chrysostomus homil. ult. in Joan. super hæc verba; sequere me; sanctum Petrum cum S. Jacobo Episcopo Hierosolymitano conferens, docet hunc soli Ecclesiæ Hierosolymitanæ, illum toti orbi à Christo præpositum fuisse, unde sequitur Successores Petri eandem ubique terrarum jurisdictionem habere, quam singuli Episcopi in propriis Dioccesibus. Quam sententiam secutus est ac sic expressit Euthymius Zigabonus in eadem verba Joan. ult. *Hinc rursum ostendit, quod præ cæteris familiarem eum faciat, ac ampliore dignetur honore, ut etiam promptior fiat. Quod si quis dicat: Quomodo ergo Jacobus Hierosoly-*

mitanam accepit Sedem ? Dicemus quod Petrus orbis constitutus est præceptor.

7. Sanctus Thomas jure Angelus scholæ dictus multis in locis docet summum Pontificem proprium esse Fidelium omnium Pastorem, quemadmodum Episcopus proprius est Pastor omnium suæ Diœceseos Christianorum, & Parochus suorum Parochianorum, ac sicut jurisdictio Parochi super suos Parochianos non impedit, quin eorum etiam proprius & immediatus Pastor sit etiam summus Pontifex. Papa, inquit opusc. contra impug. Relig. cap. 4. *qui obtinet vicem (Christi) in tota Ecclesia Universalis Ecclesia sponsus dicitur; Episcopus autem suæ Diœcesis, Presbyter autem suæ Parochiæ, unde & Diœcesis sponsus Papa est, & Episcopus Parochiæ . . . . . Unde patet, quod ex hoc, quod Papa, vel Episcopus audit confessionem Parochianorum, vel alii audiendam committit; non sequitur, quod sint plures unius Ecclesiæ sponsi. Dixerat autem antea; Ad illud quod postea objicitur, quod quilibet tenetur in anno semel confiteri, dicendum, quod Sacerdos proprius non solum est Parochialis, sed etiam Episcopus, vel Papa, ad quos pertinet cura ejus, quam ad Sacerdotem, ut multipliciter ostensum est. Videri potest idem sanctus Doctor in 4. sent. dist. 19. quæst. 1. art. 3. quæstiunc. 1. c. gen. l. 4. c. 76.*

8. Eandem doctrinam tradit S. Bonaventura scholæ alter Angelus in 4. sent. dist. 29. art. 3. quæst. 1. & adhuc expressius in opusc. in quo decernitur; quare fratres Minores prædicent, & confessiones audiant. *Quatuor sunt, inquit, cuiusque plebis Parochialis proprii Sacerdotes: Primus & præcipuus est summus Pontifex, cui tota Ecclesiastici gregis cura singularissimè commissa est. Ita quod omnes inferiores Ecclesiæ Rectores curam & totam potestatem, quam habent super subditos, ab ipso accipiant mediatè, vel immediatè. Et infra: Unde cum Plebanus possit aliquibus committere, ut vice sui plebi suæ prædicent, & eorum confessiones audiant, & absolvant, & poenitentias injungant, ita quod sic absolutos potest hoc Episcopus, & maxime summus Pontifex, qui sicut ubique habet potestatis plenitudinem, ita & commissam sibi gerit omnium Ecclesiarum sollicitudinem, &c.*

9. Utrique præiverat amborum Magister Albertus Magnus in 4. sent. dist. 19. art. 10. *Ad aliud, inquit respondens argumento, seu objectioni tertiæ; dicendum, quod loco Christi in terris non est nisi unus Papa, & ille potest facere (id est absolvere) in omnibus,*
sed

sed alii in partem sollicitudinis vocati sunt; Et ideo non licet eis extendere jurisdictionem ultra quàm permissum est eis.

10. Eos secutus est Augustinus Triumphus quæst. 19. art. 5. cujus est hæc resolutio; *Papa immediate potest in qualibet Diocesi, vel Parochia quicquid potest Episcopus vel Sacerdos.*

11. Quæ quidem sententia ita indubitata fuit apud Theologos sequentes, ut nonnulli eam de fide esse asserant. Vasquez in 3. partem D. Thom. quæst. 93. art. 1. dub. 1. cum Medina. Hæc sunt primi verba; *Quod non intelligatur in Decretali (omnis utriusque sexus) proprius Sacerdos Parochus; sed etiam Pontifex, & Episcopus, esse de fide docet Medina; Et infra dubio illo sexto probamus.* Quo in loco eandem doctrinam fufius prosequitur. Sed certioribus nititur illa doctrina fundamentis.

12. Joannes XXII. cap. *vas electionis.* de hæret. in Extravag. com. propositiones istas damnavit. Primo, *quod confessi fratribus habentibus licentiam generalem audiendi confessiones teneantur eadem peccata, quæ confessi fuerant, iterum confiteri proprio Sacerdoti.* Secundo *quod stante omnis utriusque sexus edicto, Romanus Pontifex non potest facere, quod Parochiani non teneantur omnia peccata sua semel in anno proprio Sacerdoti confiteri, quem docet esse Parochialem Curatum, imò nec Deus hoc facere possit: quia ut dicitur, implicat contradictionem.* Tercio *quod Papa non potest dare potestatem generalem audiendi confessionem, imò nec Deus, quin confessus habenti licentiam teneatur eadem confiteri proprio Sacerdoti, quem docet esse proprium Curatum.* Quæ propositiones hac censura notavit. Omnes articulos, & quemlibet eorum, tanquam falsos, & erroneos, & à doctrina sacra devios auctoritate Apostolica condemnans, & reprobans; Prædictam doctrinam contrariam veram, & Catholicam asserentes; scilicet quod illi, qui prædictis fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata confiteri iterum, quam si ea alias confessi fuissent, eorum proprio Sacerdoti Iuxta CONCILIUM GENERALE. Ultima verba Constitutionem istam factam esse significant ad interpretandum Concilium œcumenicum Lateranense, quod officium ad summum Pontificem pertinet. Hanc autem interpretationem amplexa est Ecclesia, ut nesciam quomodo sine errore inficiari quis possit, cujuslibet fidelis proprium Sacerdotem esse, non solum Parochum, sed etiam Episcopum, & summum Pontificem.

13. Ante id tempus, sanctus Bonaventura in exposit. cap. 9. Regulæ ff. Minorum sic scripserat; *Possunt fratres Apostolicâ ordi-*

natione in privilegiis Ordinis expressa audire cujuscumque Sacerdotis Parochianos ipso inconsulto, vel etiam contradicente, si auctoritatem habeant ab Episcopo audiendi. Et quia Curia Romana hoc determinat, hæreticum est aliud pertinaciter affirmare. Sicut patet dist. 22. cap. Omnes; patet etiam Papam posse talia in Ecclesia ordinare, quia certum est, quod distinctio curarum, & collatio jurisdictionum ab auctoritate processit Ecclesie Romanae. Docet tamen ibidem sanctus Doctor quo animo ad hujusmodi functiones accedere debeant Regulares, scilicet ob Ecclesie necessitatem, non proprio motu. Eosque, qui secus agant dementiae damnat; Ad objectum de agnitione vultus respondeo, quod si Sacerdos proprius scire possit, & veller sufficiens consilium super subditos impendere, nullus sanæ mentis quæreret immiscere se confessionibus ad ipsum non pertinentibus audiendis.

14. Paulò antea Facultas Theologica Universitatis Parisiensis potestatem summi Pontificis in omnes Fideles, etiam quantum ad Sacramentum Pœnitentiæ declaraverat, ut refertur à Cæsare Egalsio in hist. Universitatis tom. 3. ad annum 1252. non solum licere, sed etiam congruere, ut qui voluerint, sua peccata confiteantur Papæ, seu Pœnitentiariis ejus, etiam contradicentibus Sacerdotibus Parochialibus, & doctrinam contrariam erroneam esse; Omnibus præsentibus litteris inspecturis M. Nahmericus Cancellarius Parisiensis, caterique Sacre Scripturæ Parisienses Doctores, quorum sigilla præsentibus litteris sunt appensa, salutem in Domino. Universitati vestra volumus esse notum, quod consulti fuimus à quibusdam, utrum Sacerdote Parochiali contradicente, vel invito, Parochianus ejus Domino Papæ, seu Pœnitentiariis suis, vel suo Episcopo, aut Pœnitentiariis ipsis, cum voluerint, peccata sua valeant confiteri, atque ab eisdem pœnitentiam pro commissis recipere salutarem. Cui consultationi respondentes diximus, & dicimus in hoc unanimiter consentientes, prædicta licite posse fieri, & debere. Si qui autem dicant, aut dixerint contrarium, quantum in nobis est reprobamus, erroneum reputantes. Actum anno Domini 1252. mense Januario. Anno autem 1484 Petrus l'Aillier coactus fuit ab eadem Academia revocare hanc propositionem; Summus Pontifex Joann 22. non potuit condemnare de Poliac nec sacre decretalem vas electionis. Apud Maurclerum de Monarchia 4. part. lib. 8. cap. 6.

15. Concilium Tridentinum sess. 14. de refor. c. 7. declarat summo Pontifici competere facultatem reservandæ sibi certorum casuum absolutionis, pro suprema potestate sibi in Ecclesia uni-

ver-

versali tradita. Ubinam autem Scripturarum legitur, aut ex qua traditione habetur, non posse Papam subditos aliis Prælati fideles, per se vel per suos delegatos absolvere, nisi ubi potestate absolvendi cæteris Pastoribus adempta, eam sibi reservaverit.

16. Canonici Juris Interpretes circa Decretum illud Concilii Lateranensis, quod incipit, *Omnis utriusque sexus*, in eundem sensum illud communiter interpretati sunt, in quem Theologi, tantaque est Doctorum omnium Catholicorum in eam mentem consensus, ut Ecclesiæ universæ dicenda sit.

17. Illam Episcopi Gallicani, ut certam amplexi sunt, quod in plerisque illorum libris, qui Rituales dicuntur, animadvertere licet, ac etiam in aliquibus Statutis Synodalibus. Galterus Episcopus Pictaviensis in Synodo habita anno 1284. luculenter proficitur circa suæ Diocesis fideles summi Pontificis auctoritatem; Cum nonnulli (verba sunt illius Antistitis cap. 3.) *Subditi nostri Sacerdotibus, quibus cura animarum non est ab Episcopo, vel ab alio habente auctoritatem apostolicam, vel alias competentem super hac potestatem, Ecclesiastica Sacramenta absque licentia nostra, vel proprii Sacerdotis, & etiam nunquam à prohibitis, scienter accipere non formidaverint, nec formident in suarum periculum animarum, cum à tali absolvi nequeant, vel ligari, &c.* Notanda hæc verba habente auctoritatem apostolicam. Subditi sunt à Concilio Chalcedonensi Episcopis Monachi, nihilominus cum Episcopi nonnulli, sive avaritia, sive malitia eos vexare, atque in disciplina monastica perturbare cœperunt, coacti sunt Romani Pontifices Monachos ab Episcopali jurisdictione, vel partim, vel omnino eximere. Licet autem decursu temporis aliquorum Monachorum ambitio, ac libertatis desiderium sapientem illam dispensationem in abusum converterint, necessariam tamen fuisse intellexerunt Episcopi, quippe cum exemptiones videamus ab ipsis aliquando approbatas, aliquando ultro indultas; probumque, ac moderatum exemptionum usum regularem disciplinam plurimum juvisse, magnumque attulisse Ecclesiæ emolumentum.

18. Ità cum Prælati regendæ fidelium multitudini per se, aut suos Sacerdotes satis esse non possent; aliqui etiam non

332 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
rectè se haberent, nec animarum saluti satis invigilarent;
summi Pontifices, Pœnitentiæ Sacramenti administratio-
nem Regularibus commiserunt; eâ tamen lege, ut debitam
Episcopis reverentiam deferrent, modò majorem, modò
minorem, quod Concilio etiam generali Viennensi appro-
batum est.

C A P U T V.

De autoritate summi Pontificis circa Jurisdictionem contentiosam.

1. **D**eterminatæ sunt in Concordatis inter Leonem X. Pa-
pam, & Franciscum I. Regem Franciæ initis, quæ
circa Jurisdictionem contentiosam oriri solebant disceptatio-
nes. Sed nihil est adeò planum, quod difficile non evadat ex
partium studio, vel ex novorum casuum eventu. Præcipuæ
difficultates, quæ circa eam jurisdictionem à tempore Concor-
datorum emerferunt, istæ sunt. Prima, utrum Papa possit
alicujus negotii judicium ad se immediatè trahere? Secunda,
an possit aliquando Romæ negotia judicare? Tertia, an for-
mulis ordinis Judiciarii sese accomodare teneatur.

2. Prima controversia frequens de causis majoribus est.
Causæ autem dicuntur majores ex quatruplici capite. Primò
ex rei, de qua agitur, magnitudine, ut v. g. quando spectant
ad Fidem, ad Religionem, vel ad præcepta generalia morum,
& disciplinæ, ut habetur Can. Præceptis dist. 12. cap. Majo-
res de Baptismo, & alibi. Secundò causæ majores dicuntur
ex magnitudine difficultatis circa illas natæ. Interdum enim
quasi synonyma ponuntur, majores, & difficiliore quæstio-
nes; & ab hoc maximè Capite Galli, saltem si Joanni Ger-
basio credimus, causarum magnitudinem metiuntur. Sic
enim habet Doctor ille dissert. de causis majoribus art. 1.
num. 10. Galli nostri diversam aliquatenus majorum causarum ideam tradi-
dere; neque enim causæ majores apud eos statim dictæ sunt, quæ de rebus ma-
joribus, ac præstantioribus essent; sed quæ plus obscuritatis haberent, ac diffi-
cultatis: quare tum tandem Apostolicam Sedem adeundam, ejusque consulendæ
ora-

eracula existimarent, cum aliunde lex non assulgeret, rationesque vulgò usurpatae minime sufficerent. Explorationem illud sit, &c. Tertiò vocantur causas majores ratione dignitatis personæ, v. g. cum de Episcopo agitur, ut patet ex cap. *Inter corporalia*. De translatione Episcopi; & ex Doctoribus in illud cap. Denique majores dicuntur ob difficultatem exequendæ rei justæ, aut amolendæ rei injustæ. Sic anno 876. Ecclesia Remensis in Concilio Pontigonensi, cui Apostolicæ Sedis intererant Legati, majora negotia, & majores causas appellabat eas injurias, quas à Ludovico Germaniæ Rege perpessa fuerat, & timebat, ne in posterum pateretur: *Paternis magistris instrumimur, ut si quæ majora negotia, vel majores causa exorta fuerint, ad Sedem Apostolicam, prout auctoritas docet, et mos antiquus obtinuit, semper referantur.* Quæ sint autem illa negotia deinde notatur; *Calumnias & miseria Ecclesiæ nostræ, ac Cirium molitionem, quas hac anno à Ludovico Rege, itemque à Ludovico filio eius & complicibus eorum, cades videlicet, & homicidia, adulteria, fornicationes, rapinas, sacrilegia, & cetera flagitia, quæ nullus enumerare potest, Ecclesiæ nostræ perpessa est.* Denique postulatur auxilium; *Ne de cetero talia, ac tanta mala Ecclesiæ nostræ, ac Regnum patiantur, qualia hactenus passum est.* Sed hæc postrema duo Causarum genera majora non æstimantur, nisi cum aliquâ rei magnitudine conjuncta v. g. nisi agatur de deponendo Episcopo, vel alio gravissimo negotio.

3. Quæritur ergò an prima causarum illarum cognitio ad sanctam Sedem, an ad Concilium Provinciale spectet. Quia in re, licet Episcopale judicium præmittendum, idque ex antiquis juribus colligi, aliqui senserint, certum est Concordata cum causis majores ab iis exceperunt, quæ deberent ab Ordinariis definiri, primum earum judicium summo Pontifici reliquisse. Cum enim contentiones circa jurisdictionem dirimere voluerint, hanc quæstionem, quæ maximi erat momenti, & à qua plurimæ, gravissimæque disceptationes oriri poterant, non reliquerunt indecisam: Alioquin enim si determinandæ illi supersedendum partes judicassent, de illa omnino siluissent. Cum autem mentio facta sit ejus, cur in aliud tempus definienda dilata fuisset, cum periculo ne interim novarum discordiarum esset fomes, ac sine spe novorum ad

eam in posterum commodius definiendam adjumentorum. Perspicua videtur Concordatorum Sententia his verbis comprehensa tit. de causis; *Omnes, & singula causa, exceptis majoribus in jure expresse denominatis, apud illos Judices in partibus, qui de jure, aut consuetudine præscripta, vel privilegio illarum cognitionem habent, terminari, ac finiri debeant.* Quod idem in Concilio Basileensi, & Pragmatica Sanctione statutum fuerat.

4. Accedit quod tempore præcedenti, ac subsequenti Concordata, Gallis persuasum erat, causas majores in prima instantia esse ad sanctam Sedem referendas, quia hæc erat Juris communis dispositio, & Canonici Juris Interpretum sententia, etiam apud Gallos. Guilielmus Durandus Episcopus Mimatenfis in speculo Juris partic. 1. tit. de legato §. *Nunc ostendendum num. 1. Majores causa, inquit ad Sedem Apostolicam sunt referenda, ut extr. de hap. Majores extr. de transf. c. 1. 11. q. 6. omnis oppressus, & citatus super istis coram Ordinario potest etiam absque aliquo gravamine illato, vel comminato ad Sedem Apostolicam appellare, ut 2. quest. 4. nullam & q. 6. ad Romanam & c. Ideo §. cum ergo quod specialissimum est ut probatur extrav. de appellat. ut debitus in fin. Joannis Gersonii, Concordatis non longè antiquioris, verba mox exscribemus; sed glossa ipsa Pragmaticæ Sanctionis, quæ semper in eo Regno maximi habita fuit in tit. de causis §. statuit verb. *Majoribus rem confecisse videtur, addens; Quæ ex natura ipsarum sunt deferenda ad Sedem Apostolicam, nec in ipsis compellebatur quis litigare coram Judice inferiori.* Quod multis comprobatur auctoritatibus. Rebuffus magni nominis in illo Regno Autor eandem doctrinam tradit his verbis; *In causis majoribus in jure expresse descriptis, & Sedi Apostolicæ reservatis.**

5. Joannes Gerbasius id unum in tota sua dissertatione de causis majoribus explicandum sibi propositum fuisse profitetur in allocutione ad Lectorem; *Quid nempe Juris in præsentia obtinere debeat apud Gallos de causis majoribus. Atque idcirco dissertationem suam inscripisse, ad caput Concordatorum de causis.* Cum enim, inquit, Concordatorum leges agrè quidem initio, usu tamen inductæ, sic jam videantur, ut municipalium instar legum nobis evaserint, operæ pretium duxi examinare in primis; si quid fortè novi Concordata de causis majoribus statuissent, speciatimq; de Episcoporum causis, & judiciis, quibus præsertim inherere fuit animus. Articulo autem 3. num. 2. *Quamquam, ait, dissertatio hac tota in-*

inscripta sit ad caput Concordatorum de causis ; Verum tamen capitis eius tractatio propria magis erit hujus articuli , ubi sententiam legis capite isto comprehensa peculiari studio , ac de industria magis examinabimus . Quā quidem declaratione levat nos onere discutiendi omnia exempla , quæ profert , judiciorum ab Episcopis circa causas majores diversis temporibus prolatorum , aut exceptiones , quas adhibet adversus prima judicia de hujusmodi causis à summis Pontificibus pronunciata .

6. Itaque id unum inquirendum est quid nempe in Concordatis eā de re statutum fuerit ; quandoquidem Concordata *municipalium instar legum Gallis evaserunt ;* Atque quantum conjecturā licet assequi , sunt ex illis *regulis , moribus , & institutis a Regno , & Ecclesia Gallicana receptis ,* quæ valere debere declarant Illustrissimi Antistites Gallicani in hac tertia propositione . Sunt autem verba Concordatorum tit. de causis , quæ sequuntur ; *Statuimus quoque , & ordinamus , quod in Regno , Delphinatu , & Comitatu predictis , omnes , & singula causa , exceptis maioribus in jure expressè denominatis apud illos Judices in partibus , qui de jure , aut consuetudine præscripta , vel privilegio illarum cognitionem habent , terminari , & definiri debeant .* Istud caput , seu titulus nihil amplius continet . Quod enim attexit , nescio qua intentione , *Jeanes Gerbasius ,* aliud caput est sub titulo *de frivolis appellationibus .*

7. Agitur in capite modò exscripto , ut per se patet , de primo judicio causarum definitivo , non autem de supremo , & à quo appellari non possit . Nam neque minores etiam causæ apud illos *Judices in partibus , qui de jure , aut consuetudine præscripta vel privilegio illarum cognitionem habent , ita terminari , & definiri possunt ,* quin liceat appellare , usque ad tertiam sententiam conformem inclusive , ut in sequenti Decreto statuitur . Cum igitur de prima sententia sit sermo ; constat , *causæ majores in jure expressè denominatas à lege generali excipi ,* ejusque exceptionis non aliam vim esse posse , quàm ut aliæ quidem à Judicibus definiri queant , qui jure , aut consuetudine , vel privilegio illarum cognitionem habent , Majores verò nequaquam .

8. Quod adhuc magis confirmatur ex eo quod notat Gerbasius ; Nempè quod *prava diu consuetudo inoleverat vocandi Romam , etiam à remotissimis partibus , leviores causas , minimaq; negotia ,* sive in se-
bat

bat in prima instantia, ut aiunt, & per calumnias, sive per frivolas appellationes. Duobus igitur abusibus, ut Gallorum more loquamur, mederi voluerunt tum Patres Basileenses, qui materiam Pragmaticæ Sanctionis subministraverunt, tum Autores Pragmaticæ Sanctionis, cui substituta sunt Concordata, tum Concordatorum ipsorum Autores; primò quidem ne omnium causarum prima cognitio Romam evocaretur. Secundò ne frivole aut inturbato jurisdictionum ordine, omisso medio appellaretur. Primo malo occurritur statuto supra relato, quo prima causarum cognitio Judicibus reservatur, ad quos *de jure, aut consuetudine, vel privilegio pertinet*. Sed dum excipiuntur *causæ majores in jure expresse denominata*, quid aliud operari potest illa exceptio, quàm ut causæ majores etiam in prima instantia summi Pontificis judicio reserventur? Alteri abusu medetur caput sequens, ubi prohibentur appellationes, nisi ad immediatum Superiorem, & à sententiis interlocutoriis, nisi gravamen inferant irreparabile. Itaque istud caput *de causis, consuetudinem vocandi Romam, etiam à remotissimis partibus leviores causas, minimaq; negotia tollit*, sed exceptione firmat consuetudinem illuc vocandi *causas majores, quæ parvis, & minutis rebus ac negotiis opponuntur à Concilio Basileensi sess. 31.*

9. Id luce clariùs evadet si notetur doctrina Juris Canonici, ejusque Glossatorum & Interpretum circa ordinem Judiciorum. Nam ex cap. *ut nostrum* de appellat. summus Pontifex causam motam apud inferiorem Judicem ad se evocare poterat, quod de Principe supremo docent etiam Juris Civilis Doctores, ut videri potest apud citatos ab Augustino Barbosa in hoc cap. verb. *ad nostrum judicium revocavimus*. Ea-que evocatio eundem, aut majorem, quàm appellatio, habebat effectum; *Cùm plus sit*, inquit Innocentius III. illius Decretalis Autor, *Romanum Pontificem ad se aliquod revocare* (aut ut est in margine) *evocare negotium, quam quemquam ad eum super aliquo negotio provocare*. Poterat etiam ad summum Pontificem appellari omisso medio ut patet ex cap. *antiqua* de privileg. ubi gloss. verb. *ab omnibus*; hoc est, ait, *privilegium Apostolica Sedis ut omnis omnibus possit appellari ad ipsam*. Idem docet hic Augustinus Barbosa, plurimorumque Doctorum autoritate confirmat. Jus autem illud observabatur in Gallia, ut alibi. Non enim
alio

alio jure communi quàm Decreto, & Decretalibus utebantur Galli, ut tradit D. Petrus de Marca lib. 3. cap. 6. num. 5. verbis jam alibi relatis; Abusus igitur, qui circa hæc duo puncta irreperant, tollere voluerunt Patres Basileenses, Autores Pragmaticæ Sanctionis, & Autores Concordatorum, solis causis majoribus primo sanctæ Sedis judicio relictis, & sublati appellationibus, omisso medio, vel à sententia interlocutoria gravamen irreparabile non inferente.

10. Agnovisse, vel invitus videtur Gerbadius, Concordata aliquid statuisse circa causas majores, & discrimen inter illas, & ordinarias posuisse; sed vult hoc tantum statutum, nempe ut illæ referrentur ad summum Pontificem, non istæ. *Eslo* (inquit num. 4.) *determinata quoque sit in Concordatis ratio finiendarum causarum majorum. Eslo clausula ista, exceptis causis majoribus, &c. legem contineat, &c.* Et infra; *Clausula itaque negat cognitionem causarum majorum debere omnino fieri à Judicibus in partibus sine relatione ad summum Pontificem.* Sed aliena est prorsus à mente Conditorum illius statuti hæc interpretatio, quatenus primum judicium causarum majorum Episcopis reservare conatur. Primum enim jam dudum desierat ille relationum usus, ut ne verisimile quidem sit illum in mentem aut Pontificis, aut Galliarum Regis, aut Episcoporum venisse. Secundò non quærebatur, an sancta Sedes esset consulenda super negotiis, sed in quo Tribunali, & quo ordine judicanda essent? An nimirum passim omnia possent per evocationem, aut per appellationem ad Curiam Romanam trahi, ut patet ex integro Decreti Basileensis, Pragmaticæ Sanctionis, & Concordatorum contextu.

11. Non negabit Gerbadius Senatui Parisiensi veram Pragmaticæ Sanctionis intelligentiam, quippè cujus se illa Curia protectricem profiteatur. Atqui Senatus Parisiensis in oratione ad Regem Ludovicum XI. an. 1461. circa libertates Ecclesiæ Gallicanæ habitâ, & inter Tractatus de illis libertatibus in 1. tomo Puteani secundo loco relatâ, declarat primam cognitionem, & decisionem causarum ad Episcopos spectare, nisi sint majores.

12. Idem declararunt Officiales Regii an. 1461. „Cautum „est ut Ordinarii tanquam veri Pastores cognitione, ac jurisdictione gauderent in suas oves, exceptis causis majoribus

338 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
„bus reservatis à dicto Concilio, scilicet Basileensi apud Pu-
„teanum in probat. libert. Eccl. Gall. cap. 36. num. 21.

13. Artículo 15. affert Gerbafius quædam exempla Con-
cordatis recentiora, quibus ostendit Regem Christianissimum,
vel Ecclesiam Gallicanam, vel Episcopos singulares
intercessisse, ubi summi Pontifices Episcopos deponere mo-
liebantur, sed cùm afferat exempla etiam contraria, quid ex
illo conflictu resultat, nisi modò illud, modò aliud jus
usurpari, prout quisque suis rationibus commodum judi-
cat?

C A P U T V I.

De causis judicandis Romæ.

1. **S**Ecunda controversia est an majorum causarum cogni-
tionem Judicibus delegatis in Regno committere tenea-
tur summus Pontifex? Nequaquam certè, ad id adstringitur:
quia non honoris tantùm causa, & in signum superioritatis
summo Pontifici reservatæ sunt, quod de appellationibus in
causis ordinariis dici posset; sed quia propter rerum digni-
tatem, supremi Judicis lumen, & auctoritatem requi-
runt.

2. Sunt multi alii casus, in quibus summus Pontifex de-
beret causarum cognitionem ad se trahere, etiamsi alias nul-
la ei positiva lege reservarentur v. g. Primò cùm Episcopi
aut nolunt, aut non possunt Ecclesiarum necessitatibus pro-
videre. Attamen, inquit Joannes Gerbais de caus. major. art.
10. §. 3. Si quando Metropolitanis, vel in Suffraganeorum suorum sceleribus
convivere visi sunt, vel certè ob fustum latius malum, nimiamq; fortè corrupte-
lam emendandis illis impares extiterunt; haud immeritò sanè Apostolica Sedis
tum adsuit auctoritas, ad quam nempe spectat cæterorum Episcoporum excitare
vigilantiam, imò & eorum implere vices, si fortè deficient, &c.

3. Secundò quando periculum est in mora, sic idem Ger-
bais art. 11. in fine, loquens de Commissariis ab Urbano VIII.
datis die octava mensis Octobris anno 1632. ad instantiam Lu-
dovici XIII. Francorum Regis adversus quosdam ejus Regni
Præ-

Prælatos, ait formam illam iudicii, ut scilicet summus Pontifex supremum causæ iudicium immediatè committeret, necessariam fuisse, ob genus criminis, quod cum præsentem Imperio suo (Ludovici) ruinam intentaret, longiorem tamen Canonica iudicii formam non sinebat usurpari.

4. Tertiò quando res sunt admodum difficiles, præsertim si concurrat aliquod scandali periculum, ut fatetur ipsemet Gerbais art. 4. §. 1. quamvis aliundè contendat primam majorem causarum, quo nomine difficiliore, præcipuè in materia fidei, intelligit, cognitionem ad Episcopos pertinere. Hæc itaque, inquit, regula constitui non ineptè poterit in fidei dirimendis questionibus. Nempè si controversia fersan aliqua in Provinciis existeret de rebus ad fidem spectantibus, vel res illa obscura erunt, insolentes, neque satis aut scripturis, aut etiam traditione explicata, TUM CONSVLENDÆ ERIT APOSTOLICA SEDES, EIVSQVE EXPECTANDA SENTENTIA, QUÆ PRIMA ESSE DEBET, ut inquit Facundus Hermiarenfis. Consentit in hoc Joannes Gerbaisius cum Joanne Gersonio; nisi quod iste primum earum causarum difficultium iudicium summo Pontifici reservet. Hæc sunt ejus verba tract. de examination. doctrinarum consideratione 3. *Aliqua sunt doctrina palam hæreticales apud omnes; alia dubia simplicibus, sed manifesta sapientibus, & peritis; tertia veluti neutra habentes pro se Doctores cum rationibus ad utramque partem probabilibus: Nec in una tantum Diœcesi, vel paucis, sed apud omnes Christianos, aut longè plurimos. Est ergo veritas quod in primis, & secundis auctoritas inferiorum Prælatorum se extendit, & ad suos tantummodo: In tertiis verò nequaquam, quoniam merito dicuntur majores causa fidei propter difficultatem decisionis cum periculo scandali: Ideo sunt ad Sedem Ecclesiæ, VEL AD SEDENTEM IN EA referenda, juxta illud: Si quid ambiguum, vel difficile, &c.*

5. Quartò si Episcopi etiam vicini suspecti essent. Cum enim jure tam naturali, quàm positivo Judices suspecti recusari possint, si omnes inferiores gravi laborarent suspitione, recurrendum sine dubio esset ad supremum, qui negotium ad se trahere posset, si certò prævideret Episcopos v. g. sæcularis potestatis metu injustitiam nullo modo, vel difficulter reparandam commissuros. Istud pluries accidit in negotiis Episcoporum. Quamobrem Hinemarus Episcopus Remensis privilegium à sancta Sede instanter efflagitavit, impetravit-

que, ne ab alio, quàm à summo Pontifice judicari posset. Nullius infestatio ante audientiam Romani Pontificis, quia nec regulæ hoc permittunt Ecclesiastica, judicare te, vel condemnare præsumat. Quod etsi temerarius quisquam fortè præsumpserit, nullius excommunicationis, vel obligationis, vel condemnationis sententiâ sine decreto Pontificis tenearis adstrictus, sed si à quocumque, vel undecumque fueris compellatus, ut debeas judicari, APOSTOLICI PAPÆ IUDICIO TE RESERVARI, nostrâ, inò B. Petri auctoritate decernimus. Nec alterius cujuscumque juri, vel judicio te subijci exceptâ potestate Sedis Romani Pontificis, nec ad alterius Primatis Provincia Synodum, nisi ex communi placito posse convocari mandamus. Nicolaus I. epist. 1. in Appendic. Ministrant hujusmodi exempla oppresforum à propriis Coepiscopis Antistitum Historiæ Gallicanæ, Prætextati Rothomagensis à Chilperico Rege oppressi, de quo Gregorius Turonensis hist. franc. lib. 5. cap. 19. sancti Desiderii Episcopi Viennensis Brunehilde Regina instigante, exauctorati in Concilio Cabilonensi anno 603. illorum Episcoporum, de quibus Sigebertus in Chronic. anno 685. Theodoricus Rex, inquit, Ebroinum in gratiam recipit, ejus consilio Synodum Episcoporum cogit, & in hac multos eorum ex sententia Ebroini privat: Arnulphi, Hugonis Capeti præcepto urgente à Sede Remensi depositi, de quo lib. 5. Aimoini, sive ejus continuatoris cap. 46. aliorum denique non paucorum, quos certè maximè juvisset, si Romani Pontifices eorum causas ad se evocassent, ne à Coepiscopis Principum voluntati cedentibus obruerentur.

6. Concilium Tridentinum dignitati, ac securitati Episcoporum optimè se consulere putavit, statuens, ut causæ graves Episcoporum à solo Romano Pontifice judicarentur, non permittens earum cognitione Conciliis Provincialibus, aut Episcopis Metropolitanis, nisi fortè ad sumendam informationem, si quando id locorum distantia, vel alia ratio postularet. Causæ criminales, inquit sess. 24. de reform. cap. 5. graviores contra Episcopos etiam hæresis, quod absit, quæ depositione, aut privatione dignæ sunt, ab ipso tantum summo Pontifice cognoscantur, & terminentur. Quod si ejusmodi sit causa, quæ necessariò extra Romanam Curiam sit committenda, nemini prorsus ea committatur, nisi Metropolitanis, aut Episcopis à Beatissimo Papa eligendis. Hæc verò commissio, & specialis sit, & manu ipsius Sanctissimi Pontificis signata, nec unquam plus his tribuat, quàm ut solam facti instructionem

instructionem sumant, processum, conficiant, quem statim ad Romanum Pontificem transmittant: reservata eidem Sanctissimo sententia definitiva. Videri etiam potest sess. 13. de reform. cap. 8. & jura utrobique ad marginem citata. Cum ad Episcoporum pertineat dignitatem talem habere Judicem: Nescio cur illi ipsi ejus judicium effugere nitantur, quo facile possent indigere. An ut Conciliis Provincialibus sua servetur autoritas. Sed defuit in Gallia illorum usus; & licet congregarentur, adtuendam innocentiam, si opprimeretur, vel ad plectendam injustitiam, si à potentibus defenderetur, parum valerent.

7. Aliæ possent occurrere occasiones, & legitimæ causæ perferendæ ad sanctam Sedem primæ negotiorum cognitionis. Illic posse causas retineri, quoties justa subesset ratio expressè continebat olim Pragmatica Sanctio his verbis, *aut aliam rationabilem causam*, quæ verba licet deleta sint, ut docet glossa, ad instantiam Universitatis Parisiensis, nè sub illorum prætextu quælibet negotia Romæ tractarentur, & quælibet causa justa, & rationabilis supponeretur: Tamen si revera subessent hujusmodi causæ justæ, & rationabiles, si non ex Jure Gallico, certè ex naturali, & Divino, liceret summo Pontifici potestate sibi à Christo traditâ; uti.

8. Sic habet nunc Pragmatica Sanctio tit. de causis §. si verò, ubi sermo est de causa in partes remittenda. *Nisi sunt propter defectum justitiæ, aut justum metum etiam in partibus convicinis, de quibus in commissione exprimendis legitimo prius documento, alias quam per juramentum summarie constiterit, apud ipsam Sedem foret merito retinenda.* Glossa ad verbum convicinis; sequebatur in primo originali, *aut aliam rationabilem causam*; qua clausula sublata est instantibus Nunciis Universitatis Parisiensis; eo quod minima causa, qua in Romana Curia exponeretur, apud multos rationalis, & legitima judicaretur, & per hoc non esset provisum abusibus. Cessante igitur fraude, si defectus justitiæ, justus metus, aut alia rationalis causa postulet, negotium poterit apud sanctam Sedem retineri.

9. Si Conciliis Provincialibus relinquenda est cognitio graviorum causarum contra Episcopos, non est expectandum, ut quisquam puniatur, cum jam pridem nulla illic Concilia celebrari videamus. Atque illud præcipuum videtur esse consilium eorum, qui tantoperè certant, ut Episcopi à Conciliis Provincialibus judicentur. Cum enim frequentior erat Sy-

342 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
norum celebratio securius, & honorabilius sibi arbitra-
bantur Præsules solius Romani Pontificis subiacere judi-
cio. Si quis de admissio in Regem, aut Regnum crimine
accusaretur, facilis quidem foret Concilii congregatio, sed
accusato admodum periculosa, essetque maximè optandum,
ut illius causa immediatè ad sanctam Sedem deferretur, Ro-
mæque judicaretur juxta Concilii Tridentini Decretum.

C A P U T VII.

*Utrum Papa in ferendo judicio teneatur ordinem judicia-
rium ad amussim sequi.*

1. **H**Æc quæstio egregiè tractata est à Joanne Monacho
Cardinali Natione Gallo, patria Picardo supra Consti-
tut. Bonifacii VIII. quæ incipit; Rem non novam. Extra-
vag. de dol. & contumac. verb. *non obstantibus aliquibus privilegiis*:
Antequam dubium resolvat distinguit quinque genera legum,
& jurium, scilicet, primò legem æternam, quam cum S. Au-
gustino contra Faustum definit esse Divinam voluntatem,
ordinem universitatis conservari jubentem, & perturbari ve-
tantem. Secundò legem naturalem homini impressam, tan-
quam participationem quamdam legis æternæ, & principia
rerum agendarum dictantem; puta bene esse agendum, nul-
li nocendum, benè agentes premiandos, peccantes punien-
dos. Tertiò legem Divinam hominem dirigentem ad finem
supernaturalem, idest naturalem virtutem, & facultatem
hominis excedentem. Quartò legem humanam ex naturali
deductam tanquam conclusionem à principio necessariam cum
illo connexionem habentem. Quintò legem humanam, na-
turalem determinantem in iis, quæ ab ipsa in communi tan-
tùm præscribuntur; puta cum lex naturalis dicat in com-
muni peccantes esse puniendos, non determinatâ pænâ, lex
humana præscribat homicidas esse puniendos tali, vel tali ge-
nere pænæ.

2. Ex his quinque legum generibus quatuor prima cujus-
vis hominis, etiam summi Pontificis, potestatem superant.
Cum

Cum enim lex æterna sit ipsemet Deus, lex autem naturalis, quasi quædam copia, & impressio legis æternæ à Deo facta; lex Divina ab ipsemet Deo constituta; ac denique lex humana à naturali tanquam conclusio deducta, virtualiter, ac radicaliter in suo principio contenta, ejusdem rationis cum illa censeatur; constat illas omnes à solius Dei voluntate pendere, unde interdum earum quælibet ab Autoribus, legis Divinæ nomine donatur. His igitur non superiores, sed subiecti sunt cujuscunque conditionis homines, nec ab eis recedere sine peccato possunt.

3. Itaque dum quæritur an summus Pontifex teneatur ordinem judicarium in aliquo sequi: Primò videndum est an ille ordo sit à lege aliqua, ex supradictis præscriptus. Quod si ita esse constiterit, non poterit certè illi sese non accommodare: sed de hoc nulla est controversia, præsertim in materia libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, in qua frequentiores contentiones oriuntur ex violatis aut prætermisissis solemnitatibus, & formulis in Gallia servari solitis, & à consuetudine, ab ordinationibus Regiis, aut Senatus consultis, institutis.

4. Quo circa dicendum videtur non debere quidem summum Pontificem solitum illum ordinem prætermittere, vitandæ perturbationis causa, & quia plerumque ad justitiam conducere in qualibet regione censenda sunt, quæ populi consensu, ac diuturno usu comprobata sunt; non tamen ideò invalida esse summi Pontificis Decreta, dummodo in iis nihil desideretur illorum, quæ lex Divina, vel naturalis præcipit, præsertim si prætermittere ordinem, necessitas, aut magna utilitas suadeat; puta si ejus conditionis sit negotium, ut nisi celerrimum afferatur remedium, plurima consecutura sint mala, qualia essent dogmata perniciofa, Sacramentorum prophanationes, &c. Imò in rebus minoris momenti, si per provisionem, ut vulgò dicitur sine partium præjudicio, aliquid statuatur, alicujus periculi vitandi gratia, causæ merito maturiori examini, & discussioni à Judicibus, ad quos pertinet, faciendæ reservato. Vel enim forma illa est à Rege aut populi usu constituta; & sic summum Pontificem utpotè Superiorem ligare nequit. Vel ab Ecclesia ipsa inducta
est,

est, & ita supremi Pastoris est, super ea dispensare, postulante necessitate, vel Ecclesiæ utilitate.

5. An minorem summo Pontifici libertatem circa formulas in judiciis Ecclesiasticis concedemus, quàm Jurisconsulti Curiis Regiis in negotiis sæcularibus? *Curia Parlamenti*, inquit Petrus Rebuffus in proem. ad Concord. n. 15. *ex bono, & aquo judicare solet, & secundum conscientiam, & debet veritatem attendere non subtilitatem, seu formalitatem.* Omitto, quòd vulgò circumfertur, Principem, & præcipuè Papam, esse supra legem, solum à lege, ac lege superiorem. Verumtamen cùm id de vi tantum coactiva intelligi debeat, Principes, præsertim Ecclesiastici, vim legis directivam, amore justitiæ, accuratius sequi debent, quàm subditi vi coactivæ, timore pœnæ, sese accommodare.

6. Illustrissimi Præsules Gallicani, ut summi Pontificis, quamplurimarum Ecclesiarum Galliæ libertatem adversus Regaliam defendentis zelum sisterent, violatum ab eo in aliquibus negotiis judicarium ordinem obtenderunt; ac cùm deberent Christi Vicarium malis, & scandalis in illis ipsis negotiis perpetratis medentem juvare, illa silentio involventes de inverso processûs ordine gravissimas excitarunt querelas. Verùm quæcumque necessaria erant ab eo observata fuisse, & ea tantum prætermissa, quæ vel impossibilia erant, vel ob conditionem negotiorum, promptum remedium postulantium, adhiberi non poterant, ac denique rerum justitiam adèd esse evidentem, ut nullo prætermissarum formularum prætextu eludi posset, egregiè demonstratum est variis scriptis Gallico idiomate editis, præsertim libello, cujus titulus est; *Considerationes circa Ecclesiastica negotia in proximis Comitibus generalibus Cleri Gallicani proponenda.* His igitur omisissis ad quæstionem redeamus.

7. Communia quidem à nemine negantur. Sed ea casibus particularibus applicare, in quibus tamen operæ pretium est, non tam facilè quilibet possit.

8. Duabus partibus omninò necessariis, & quasi essentialibus constat judicium, scilicet cognitione causæ, & prolatione sententiæ, ad quas reliqui omnes actus referuntur. Necesse quippe est, ut Judex causæ merita intelligat, ac iis in-

tel-

tellectis jus dicat. Verùm ut causæ cognitionem adipiscatur, opus est, ut utraq̃ pars jus suum exponat, ac partis adversæ allegationibus respondeat, quod litis contestatio à pragmaticis nuncupatur. Ex ea contestatione maximè pendet causæ instructio, eo quod nihil magis ad detegendam veritatem juvet, quam si omnes utrinque rationes proponantur, ut contingit, cùm hinc Actor, illinc Reus; alter pro affirmativa, alter pro negativa, studiosissimè, ut fieri solet ab iis, quorum interest, conquisita argumenta proferunt. Undè illa litis contestatio ceu præcipuum processûs fundamentum habetur à Jurisconsultis. Ut autem ambæ partes in id concurrant, oportet, ut vel communi consensu, vel quod plerumque necesse est per Rei citationem conveniant apud Judicem. Quod si, ut ferè semper accidit, altera pars affirmet, neget altera; cùm neutri quantumvis eximie dignitatis credendum sit; probationibus opus est, quæ de veritate fidem faciant, ac Judices instruant. Detectâ veritate pronuntianda est sententia, ac executioni demandanda, nisi fortè injusta sit, & à superiori Judice corrigenda.

9. Quamvis ergo ad hoc, ut judicium validum sit jure naturali, ac Divino, satis sit, ut Judex causam norit viâ publicâ (cùm enim ut persona publica, & ob bonum publicum procedat, non sufficit ei privata cognitio, quantumvis certa); & ut æquitatem, & justitiam servet in jure dicendo: tamen quia perfecta illa cognitio, partibus non auditis, vel saltem vocatis, & aliunde accersitis probationibus, haberi non potest; nec consequenter, nisi temerè judicari: necesse omninò est; primò ut partes citentur, nisi fortè ultrò convenerint, & utraq̃ jura sua tueatur, aut tueri possit. Secundò ut, si pars altera adesse nolit, quod ab altera asseritur probetur. Tertiò ut judicium secundùm allegata, & probata, juri præsertim Divino, & naturali consentaneum proferatur.

CAPUT VIII.

De necessitate Citationis, & probationum.

1. **C**itationem de jure naturali ac Divino esse consentiunt omnes ferè Doctores; ita scilicet, ut nemo condemnatur, nisi se defendendi facultatem habuerit. In eam sententiam adducuntur variis Sacræ Scripturæ locis, præsertim Genes. 4. vers. 9. *Ait Dominus ad Cain, &c.* ubi Glossa interlinearis sic ait; *Non quasi ignarus ut discat, sed ut reum puniat*; quia scilicet nemo puniendus est, nisi aut convictus, aut spontè confessus. Non patitur bonum publicum ut impunita remaneant scelera; sed multò minus ut plectantur insontes, qualis autem quisque sit, nemo melius novit quàm ipse; nec aliis melius innotescere potest, quàm ipsius verbis; quæ si sincera sint, veritatem manifestant; si mendacia, non ità componi, aut promi possunt, ut velex contextu, velex modo, velex collatione cum aliis indiciis, & probationibus, aliquam non præbeant Judici criminis detegendi ansam; ut neque famâ, neque testibus solis, neque aliâ quavis ratione tutè omninò, ac expeditè, reo non audito, ad criminis, vel innocentia cognitionem perveniri possit. Etenim licet factum ipsum possit omninò notorium, & evidens esse: tamen ejus bonitas, & malitia plurimum ab adjunctis, seu circumstantiis pendet, quarum saltem aliquas nemo alius præter ipsum facti Autorem certò novisse potest, v. g. quâ intentione ductus fuerit, quod maximè in ferendo de qualibet actione judicio attendendum est; quia, ut Divina docent oracula, si oculus intentionis fuerit simplex, totum corpus actionis, quæ benè ac malè fieri potest, erit lucidum: sin autem nequam fuerit intentionis oculus, tenebrosus erit totum actionis corpus. Jurisperiti etiam in criminibus an delus intercefferit, diligenter inquirendum monent.

2. Eà de causâ inhumana semper habita sunt illa judicia, quæ contra absentes non auditos, nec vocatos prolata fuerant. Ipsimet Pagani ab eis abhorruerunt. *Non est consuetudo*

tudo Romanis damnare aliquem hominem, priusquam is, qui accusatur, praesentes habeat Accusatores, locumq; defendendi accipiat ad abluenda crimina: Verba sunt Festi ad Judæos S. Pauli damnationem urgentes Agrippæ relata Act. 25. vers. 16. Seneca eam esse putabat ante sententiam audiendæ utriusque partis necessitatem, ut sapienter pronunciaverit; qui parte inauditâ alterâ aliquid statuerit, licet æquum sit quod statuit, haud æquus fuit. In Med. vers. 199. & 200.

3. Eam injustitiam sibi à suis Adversariis factam gravissimè conqueritur S. Joannes Chrysostomus in epistola ad S. Innocentium Romanum Pontificem, *Quæ ab ipsis facta, contra omnem suum ordinem, contra omnes Leges, contra omnes Ecclesiasticos Canones. Et quid dico, Canones Ecclesiasticos? Neque in Gentilium judiciis, neque in Barbarorum Tribunalibus talia attentata sunt unquam, imò verò neque Scythæ, neque Sarmatæ unquam judicant, judicium dandum uni parti, absente ea, quæ accusatur, &c.*

4. Sanctus Augustinus epist. 162. ita in Donatistas invehitur: *Ubi est quod Scriptura clamat: Antequam interroges, ne vituperes quemquam, & cum interrogaveris corripe justè; Si ergo nec vituperari, nec corripì, nisi interrogatum Spiritus sanctus voluit, quanto sceleratius non vituperati, aut correpti, sed omninò damnati sunt, qui de suis criminibus nihil absentes interrogari potuerunt.*

5. Nec puto à quoquam dubitari, quin audiendus, vel saltem citandus sit reus, antequam in eum, vel etiam pro eo feratur sententia: De citandi tantum ratione interdum ambigitur. Bonifacius VIII. in Constitutione *Rem non novam*. de dol. & contum. in Extravag. commun. quam occasione dissidii cum Philippo IV. Francorum Rege dicitur edidisse, statuerat, ut citationes autoritate Apostolicâ de quibuscumque personis, undecumque, & ubicumque essent, præsertim si impedirent ne citationes ipsæ ad se pervenirent, sive loca tutè, ac liberè adiri non possent, factæ in audientia litterarum Apostolicarum, aut in aula Palatii, postmodum affigendæ in valvis majoris Ecclesiæ loci, in quo Romana Curia resideret, sic valerent, ac arctarent citatos, sicut si eos personaliter apprehendissent, seu ipsismet significatæ fuissent. Quia verò vox illa, *praesertim*, indicare videbatur, id etiam in aliis casibus, ultra expressos in Constitutione, locum habere debere, cæteros omnes Clemens V. in Concilio Vien-

348 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
nensi exclusit, his verbis; *Præfatum modum citandi restringimus ad illos tantum, & in illis locum volumus sibi vindicare, qui faciunt, impediunt, vel procurant, per se, vel per alios, quoquo modo, ne ad eos possit citatio pervenire, vel quorum domicilia, sive loca non possunt tuto, libere adiri.* Clement. Dudum de judic.

6. Ergo de jure Divino, ac naturali est, ut nemo condemnatur, nisi sese defendendi facultatem obtinuerit. Quamobrem oportet ut citetur, meliori quo potest modo; Ita tamen, ut, quantum est ex jure Divino vel naturali, satis sit, quod citatio ad ejus cognitionem perveniat, aut ut, ne pervenire possit, ipse vel efficiat, vel procuret. Cæterum quantum ad speciales citationis conditiones pro variis personarum, & negotiorum circumstantiis, Canonibus, & legibus standum est, quandiù aliqua urgentissima causa diversum ordinem sequi non suadet. Si autem hujusmodi causa subsit, justitia præscriptis formulis, quæ propter commodius servandam justitiam excogitatae sunt, anteponenda est, præsertim à supremo judice.

7. Porro si reus sincerè crimen suum, aut aliud quid sibi contrarium fateatur; ulteriori probatione non est opus; præsertim si de scelere non agatur, cui pœna mortis debeat (quo casu non esset audiendus, perire volens;) quia non est verisimile, homines, ad privatum sui amorem propensissimos, velle suis rebus nocere, etiam cum veritatis dispendio, quam econtra plerique propriarum rationum conservationi postponunt. Sed cum deest rei confessio, necesse est, imò, cum adest confessio, est utile alias conquirere probationes, ut nonnisi plenè comperto facto jus dicatur.

8. Cujusmodi autem debent esse probationes, ut plenam fidem facere censeantur, vel ut Judex ad ferendam certam sententiam procedere queat: pro causis quidem ordinariis duo testes omni exceptione majores ex jure Divino, in variis Scripturæ locis promulgato, & ex multis legibus humanis, requiruntur, & sufficiunt. Frequenter tamen plures necessarii sunt, seu probationes majores: aliquando sufficiunt pauciores probationes, pro rerum, & personarum conditione, prout crimina, de quibus est quæstio, clam, aut palam solent perpetrari; prout pœna gravior, aut levior infligenda est,

est, ac pro cæteris circumstantiis. Quocirca id sequendum est quod præscribunt leges, & consuetudines, aut Judicis arbitrio standum, ubi res à legibus ei permessa est, aut ubi iudex supremus est, cujus sententia legis vim habet, quoties juri Divino aut naturali apertè non repugnat.

9. Dubitatur autem, utrum, si pœna pro vero, sed non comperto crimine imponeretur, valeret sententia. Eam certè rescindendam esse probat idem Joannes Monachus loco jam citato, plurimis, gravissimisque rationibus: unde necessariò consequitur abstinendum esse à ferendis hujusmodi judiciis. Reus non tam sui, quàm aliorum causâ punitur à Judice, ut scilicet similis pœnæ timore à malo retrahantur. Si autem crimen confessione, aut alia juris ratione ad publicam lucem deductum non fuerit, non magis malis, quàm bonis terror incutitur, nec potius culpæ Reorum, quàm injustitiæ Judicum pœna adscribitur. *Evidentia patrati sceleris non indiget clamore Accusatoris*, ut habet Glossa in cap. 4. Genes. vers. 10. Indiget tamen examine, ut patet in cap. 18. Genes. ubi Deus cum de peccato Sodomorum & Gomorrhæ dixisset, *Clamor Sodomorum, & Gomorra multiplicatus est, & peccatum eorum aggravatum est nimis*; subjungit nihilominus; *Descendam, & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint, an non est ita, ut sciam.* Ubi Glossa; *Ut à præcipatione judicii compesteret, mala Sodoma prius voluit probare, quàm judicare.*

10. Cæterùm Superiorum sententia, etiam injusta, præsertim si injustitia circa modum dumtaxat versetur, contemni non debet, ne contemptus dignum reddat pœnâ, quæ fortè injustè fuerat infligta. Quo circa sapienter monet S. Gregorius homil. 26. in Evang. *Pastor ergo vel absolvere indiscretè timeas, vel ligare. Is autem, qui sub manu Pastoris est, ligari timeas, vel injustè, nec Pastoris sui judicium temerè reprehendas: ne, etsi injustè ligatus est, ex ipsa sumida reprehensionis superbia, culpa, quæ non erat, fiat.*

CAPUT IX.

*Discrimina inter potestatem summi Pontificis erga fideles
totius Ecclesie, & potestatem Archiepiscopi erga
subditos suorum suffraganeorum.*

1. **C**Lariùs elucescet summi Pontificis autoritas erga fideles omnes, si cum eâ conferatur, quam Archiepiscopi in suffraganeorum suorum subditos obtinent, idemque de Patriarchis, ac Primatibus erga fideles sibi non nisi mediâtè suppositos intelligendum est.

2. Primum, ac præcipuum discrimen, & à quo cætera ferè omnia suboriuntur, in eo positum est; quod potestas summi Pontificis ex omnium Catholicorum consensu à Deo immediâtè profecta est. Archiepiscopo verò ab Ecclesia collata est jurisdic-tio. Id luculenter tradit S. Thomas Opusc. contra impugn. Relig. cujus verba alibi retulimus, & mox repetemus.

3. Secundum discrimen ex primo resultat. Si enim summus Pontifex à Deo suam accepit auctoritatem, ab Ecclesia vel tolli, vel minui nequaquam potest, quod summi Pontifices protestati, & Doctores confessi sæpissimè sunt. At verò Ecclesia potestatem, quam Archiepiscopo contulit, modò auxit, modò minuit. Quo circa S. Thomas loco jam citato jurisdictionem non solum summi Pontificis in omnes fideles, sed etiam Episcopi in Sacerdotes suæ Diocesis, jurisdictioni Archiepiscopi in subditos suorum suffraganeorum antepont; Episcopus subditur Archiepiscopo solum ex ordinatione Ecclesie, & ideo in quibus Ecclesia statuit Episcopum Archiepiscopo subiectum, in illis tantum subiectus est ei. Sacerdos autem, qui ex jure Divino Episcopo subditur, in omnibus est ei subiectus, sicut etiam Papa habet immediatam jurisdictionem in omnes Christianos, quia Ecclesia Romana nullis Synodicis constitutis cæteris Ecclesiis prælata est, sed Evangelica voce Domini, & salvatoris nostri Præmum obtinuit.

4. Tertium discrimen ex secundo nascitur. Quia enim Ecclesia Episcopis Archiepiscopos præfecit, non autem eorum subditis, nisi in casu appellationis, & paucissimis aliis; sum-

mo

mo verò Pontifici Christus omnes suas oves commisit, quo nomine censentur non solum Prælati, sed etiam eorum subditi: Archiepiscopus jurisdictionem tantum mediatam habet in suorum suffraganeorum Diœcesanos; summus autem Pontifex immediatam in omnes Christianos. Quod discrimen in variis Juris Canonici locis notatur, ut Can. quamvis dist. 21. cap. Romana de appellat. in 6. &c.

5. Quartò ex illa immediata summi Pontificis in omnes fideles jurisdictione oritur; quod confessiones eorum per se, vel per suos Pœnitentiarios excipere possit, ut supra probavimus, quod Archiepiscopo pro cursu tantum visitationis concessum est: *Archiepiscopus* (inquit S. Thomas quodlib. 12. art. 30.) *quia non habet immediatam jurisdictionem in omnes sui Archiepiscopatus, nisi ex appellatione, non posset alicui dare licentiam vel auctoritatem audiendi confessiones contra voluntatem Episcopi, & Diœcesani suffraganei.*

6. Quintò in causis ad forum contentiosum spectantibus Archiepiscopus ex officio procedere non potest, nec etiam ad querelam unius partis, ut declarat cap. *Venerabilibus* de sentent. excommun. quod potest summus Pontifex, ubi necessitas postulat.

7. Sextò differt potestas summi Pontificis ab Archiepiscopali, quod summi Pontificis autoritas Successoribus S. Petri inhæreat, nec ad alios transferri queat. At verò dignitas Metropolitana modò uni Sedi, modò alteri, modò etiam, nullâ Sedis habitâ ratione, antiquiori Episcopo delata est, vel à Conciliis, vel ab usu, vel à summis Pontificibus quod tùm reliquarum Ecclesiarum, tùm Africanæ, historiæ restantur. Sed & in ipsa Gallia non defuerunt exempla tum collatæ, tum ablatae Metropolitanæ dignitatis. Notissimum est S. Leonis factum, qui Hilarii Archiepiscopi Arelatenensis erga sanctam Sedem contemptum mulctavit, demptâ illi Ecclesiæ Metropolitanâ jurisdictione, ac Ecclesiæ Viennensi concessâ; Quamquam restitutæ sunt postmodum Arelateni quædam suffraganeæ.

8. Septimò limitata est Metropolitanorum jurisdictio non solum ad certa loca, certosque articulos, sed etiam ad certum procedendi modum. At summus Pontifex solius justitiæ

352 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
tiz ac rectæ rationis limitibus stringitur. Licet enim, ut
sæpè notavimus, non æquale semper fuerit Pontificiæ po-
testatis exercitium, amplissima tamen semper illa potestas ex-
titit.

C A P U T X.

De autoritate summi Pontificis in bona Ecclesiastica.

1. **B**ona Ecclesiastica, sive in ordine ad Deum spectentur, qui sibi frugum terræ partem reservavit in signum sup-
premi, quod in omnia obtinet, domini, sive in ordine
ad fideles, qui eorum, quæ à Divina bonitate acceperant,
partem reddiderunt, sive in se ipsis, ad absolutum summi Pon-
tificis dominium non pertinent, multò minùs aliorum Præ-
latorum, aut Beneficiariorum. Qui contrariam doctrinam
tradunt, præterquam quod Sacrorum Canonum statutis, &
sanctorum Patrum sententiæ adversantur, maximam Eccle-
siæ perniciem afferunt, Beneficiariis occasionem præbentes,
reditus Ecclesiasticos ad extollendas proprias familias, di-
tandos parentes, vel Aulicos, magnifica Palatia constru-
enda, convertendi, eosque sive testamento, sive donatione,
aut aliâ dispositione distrahendi; quæ res & dantium con-
scientiam gravissimè sauciat; & accipientium sæpè fortu-
næ, Deo ità justè permittente, sæpius salutis animæ pluri-
mum obest.

2. Si bona illa quemadmodum docet Concilium Tridenti-
num sess. 24. de reform. cap. 1. post Canonem Apostolicum
39. *Dei bona sunt*; non debent, ut tradit idem Concilium, Epis-
copi, atque adeò nec primus Episcoporum, qui cæteris debet
esse norma, ea ut propria tractare; sed ut sibi commendata,
in ejus, ad quem pertinent, cultum expendere; quodque ipsi
ex his sibi vendicant, in suam, tanquam in Dei hominum
sustentationem expendenda percipere. Sunt enim ipsi homines
Dei, ut docet Apostolus 1. ad Timoth. 6. 11.

3. Fideles bona Ecclesiæ offerentes, etsi Ministris Christi,
ut ejus obsequio commodius vacare possent, necessaria vitæ
sub-

subsidia suppetere voluerint, nunquam tamen illis, aut illorum parentibus, vel consanguineis ditandis, aut aliis expensis inutilibus, sua bona destinaverunt. Quocirca pleraque donationum instrumenta perhibent dari, & offerri bona illa sancto Petro, sancto Paulo, vel aliis Sanctis; non autem ipsorum Ministris, quibus ea ut Oeconomis tantum, & Dispensatoribus commendantur, concessis tantum ad sustentationem necessariis.

4. Quando primi Christiani pretia divendorum prædiorum ad pedes Apostolorum perferabant; an vel ipsis fidelibus, vel Apostolis, vel alii cuiquam postea venit in mentem, Apostolos esse pecuniarum illarum Dominos, & posse in alios usus infumi, quàm in alimoniam pauperum, vel in alia opera pia? An putavit quisquam potuisse S. Petrum, aut alios Apostolos his opibus augere familiam? An B. Petrus id grande piaculum non duxisset? An non autem iisdem legibus tenentur Apostolorum successores, quibus ipsimet Apostoli? An majori pollent autoritate in Ecclesiam, vel in ejus bona, illi, qui hodie præsunt, quàm qui à proprio Christi ore regimen acceperunt.

5. Sanctus Thomas 2 2. quæst. 100. art. 1. ad 7. expressè docet penes summum Pontificem directionem esse bonorum Ecclesiasticorum, non autem dominium. *Quamvis enim, inquit, res Ecclesia sint ejus (summi Pontificis) ut principalis dispensatoris; non tamen sunt ejus, ut Domini, & possessoris. Quem locum sic commentatus est Cardinalis Cajetanus; Nota quod cum potestas Papa quoad res temporales Ecclesia non sit potestas Domini, sed DISPENSATORIS, consequens est, ut plenitudo potestatis Papalis circa bona Ecclesia temporalia non exeat limites potestatis DISPENSATIVÆ, &c. Et inferius; Ex eodem quoque fundamento, scilicet quod Papa non est Dominus, sed DISPENSATOR, sequitur, quod de plenitudine potestatis non possit ad libitum dare bona Ecclesia, cui voluerit, aut consanguineis, &c. Sed teneatur FIDELITER DISPENSARE, ut recta ratio suadet, juxta illud; Nunc jam quaeritur inter Dispensatores, ut fidelis quis inveniatur. Et rursus: Fidelis servus, & prudens, quem constituit Dominus super familiam, ut det illis in tempore tritici mensuram, & non ad libitum, quantum voluit.*

6. Longissimè inter se distant bona sacra, & prophana, licet utrorumque solam dispensationem hominibus concedi-

354 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
tam doceant sancti Patres. Ista in omnes usus non prohibitos
expendi possunt, quantum est ex ipsorum conditione; Quod
addo, quia ex hominis affectu in eo sæpissimè peccatur: sa-
cra verò nisi in operibus verè piis, & sanctis insumere nefas
est. Hoc nomen ipsum manifestè significat; sanctum enim,
aut sacrum idem est, quod ab omni usu prophano semotum,
& cultui Divino mancipatum, sive immediatè, ut vasa sa-
cra, quibus ad peragendam rem Divinam utimur, sive me-
diatè, ut decimæ, & alia, quibus Tempia sartatecta, & or-
nata conservantur, Altaris Ministri aluntur, aliaque opera pia
perficiuntur.

7. Licet autem Papa non sit absolutus bonorum omnium
Ecclesiasticorum Dominus; tamen quæ rationes à jure natu-
rali, & positivo, Divino, & humano ductæ probant eum,
qui Altari servit, de Altari vivere debere, eandem etiam de-
monstrant Romanum Pontificem, cum omnium Ecclesiarum
sit Primas, cum teneatur, ut illarum Pastores officio fungan-
tur, invigilare, delinquentes corrigere, atque, si peccatum
exigat, plectere, illorum jura tueri, aliaque probi Patris, &
Pastoris officia exhibere, posse de redditibus Ecclesiarum om-
nium ea capere, quibus ad congruam suam, Officialiumque
sibi collaborantium sustentationem indiget.

8. Itaque, quamvis certa sint Ecclesiæ Romanæ, sicut &
reliquis aliis, bona destinata; si tamen illa non sufficiant,
licebit, quæ deerunt, ex aliis Ecclesiis conquirere. Ut enim
multiplicem personam sustinet Pontifex, ita multiplices sum-
ptus facit; & unius quidem fortasse Dioceseos necessitati-
bus providenti sufficerent fructus inde percepti; at non totum
Christi gregem pascenti, atque regenti. Si ergò Reges con-
sumptis domanli, ut vocant, redditibus, qui propriis & Regni
expensis erant destinati, sine injuria possunt exigere subsidia,
ad bella pro Regni tuitione, aut securitate suscipienda, vel
sustinenda, aliaque gerenda negotia, publico bono utilia:
Quidni poterit Summus Pontifex, iis, quæ à speciali Dioc-
cesi percipit, ad ipsiusmet Dioceseos bonum expensis, ab
omnibus aliis Ecclesiis, quibus prospicere tenetur, necessa-
ria subsidia sibi assumere. *Quarta potestas*, inquit Cancellarius
Parisiensis lib. de vita spirit. anim. lect. 3. *Naturaliter Papa con-*

re-

veniens habet, & requirit, ut tanquam SUPERIOR, & TUTOR, atque Conservator honoretur, & juvetur ab omnibus.

9. Concilium Basileense, quod in id maximè incubuisse videtur, ut Summi Pontificis jura quàm angustos posset in fines arctaret, cùm Annatarum usum abolendum decerneret, hoc tamen temperamento Decretum lenivit; Propter quod autem, quæ ipsum (Romanum Pontificem) pro regimine universalis Ecclesiæ subire oportet, proque sustentatione sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, & aliorum necessarium Officialium hoc sacrum Concilium, ante sui dissolutionem omnino debet, & congruenter providebit. Quod si contingat aliquam circa hæc provisionem non facere, per hoc eadem sancta Synodus, non intendit in aliquo modo præjudicare sanctæ Romanæ, & universali Ecclesiæ. Datum Basilea in Majori Ecclesiæ in sessione publica celebrata anno Domini 1433. 30. Julii.

10. Itaque Clerus Gallicanus, qui tam alacriter, tamque liberaliter Regi suo, tum singulis annis certa rataque, tum quinto quoque anno nova & extraordinaria subsidia confert, quibus Regnum ab hæresi liberet, aut tueatur, iniquus esset, si Summo Pontifici, qui totius Ecclesiæ curam ex divino mandato gerit, ea sine injuriâ denegari posse arbitraretur, quibus ad rectum, & felix totius Christianitatis regimen indiget. Quæ injustitia clariùs appareret, si Summo Pontifici non tam pro sua, suorumque sustentatione, quàm pro totius Ecclesiæ adversus Infideles defensione auxilium postulanti non obtemperaretur; qua de re agemus capite sequenti.

11. Nec justa esset excusatio, si objicerentur nonnulli abusus, qui fortè olim in exigendis hujusmodi subsidii irrepleverunt, ut optimè notavit Joannes Gersonius, sex considerationes super statu Summi Pontificis, & Dominum sanctæ Ecclesiæ Cardinalium ponens. Statutis enim in duabus primis considerationibus dignitate atque autoritate illius status; nec non jure capiendæ sustentationis, considerationem tertiam hanc addit; *status prædictus non idem perdit jura sibi convenientia, quæ posuit propositio duplex præcedens, si forte fuerint abusus aliqui personales, olim vel nunc inventi. Alioquin sic argueretur adversus omnem statum, nedum Ecclesiasticum, sed temporalem; quod dissipandus est, deserendus, & perdendus; quoniam in multis offendimus omnes.* Gersl. tom. 1. col. 188.

CAPUT XI.

*De potestate Summi Pontificis in exigendis pro Ecclesiæ
contra Infideles defensione subsidiis.*

1. **D**Ocet nos B Paulus, & post illum unanimi consensu sancti Patres, ac Doctores Catholici, Ecclesiam corpus esse; Ipsum (Christum) dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius, inquit Apostolus Ephes. 1. unum corpus & unus spiritus. Ephes. 4. Adimpleo ea quæ defunt passionum Christi in carne mea, pro corpore ejus, quod est Ecclesia. Col. 1. v. 24. Illius corporis membra sunt omnes fideles; Sicut enim corpus unum est, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa, unum tamen corpus sunt: ita & Christus. 1. Corint. 12. v. 12. Vos autem estis corpus Christi & membra de membro. ibid. v. 27.

2. Quæ autem sint membrorum inter se affectiones, & officia explicat Apostolus 1. Corint. 12. v. 25. & 26. his verbis; Idipsum pro invicem sollicita sint membra. Et si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra: sive gloriatur unum membrum, congruunt omnia membra. Quemadmodum igitur in corpore naturali sola membra rescissa, vel arida cæterorum dolore non afficiuntur; ita in mystico Ecclesiæ corpore, qui singularum Ecclesiarum infortuniis, ac persecutionibus non moventur, se viva mystici corporis Christi membra non esse declarant.

3. Cæterum mutua illa membrorum sollicitudo non in sola sistit passionum communione, sed ulterius in præstanda opera & auxilio, ut imminens, aut jam vexans malum propulsetur. Læsâ manu accurrunt oculi, ut vulnus intueantur, pedes ad remedium properant, lingua illud postulat, altera manus admovet, singula denique membra propria officia obeunt, ad unius partis offensæ solatium. Non ergo Christianæ charitatis præcepto faciunt satis, qui afflictis condolent, nec opem ferunt. Cum Christiani Jerosolymitani magnâ laborarent egestate, tanto cum affectu illis cæteri succurrerunt, ut effusam illorum liberalitatem moderari ferè opus fuerit; Quia secundum virtutem, & supra virtutem voluntarii fuerunt.

2. Co-

2. Corint. 8. v. 3. Itaque modum hunc præscripsit Apostolus, *non ut aliis sit remissio, vobis autem tribu'atio; sed ex aequalitate. In præsen-
ti tempore vestra abundantia illorum inopiam suppleat: ut & illorum abundantia
vestra inopia sit supplementum, ut sit aequalitas.* ibid. v. 13. & 14.

4. Cùm Saladinus Babylonix Rex Saracenus terram Sanctam infestaret, ac Hierosolymam cœpisset, Philippus II. Rex Franciæ, Henricus II. Rex Angliæ, cùm antea inimici es-
sent, Guillelmo Archiepiscopo Tyri prædicante, & Domino per gratiam, & per signum miraculosum cooperante, facti sunt amici, susceptaque de manu illius Archiepiscopi Cruce, sta-
tuerunt ut omnes (exceptis illis, qui ipsam peregrinationem susciperent) ad impensas expeditionis decimam reddituum & mobilium suorum persolverent. Hoc autem, ut notant Rigordus in vita Philippi, & Rogerius de Hoveden in vita Henrici, factum est consentientibus Episcopis, & Baronibus.

5. Porro si fideles, etiam laici bonorum propriorum par-
tem in pium illud opus erogarunt, quantò æquius est, ut Ec-
clesiæ bona, quæ idèd sacra dicuntur, quod divinis usibus
sint destinata, in rem ad Dei gloriam, & animarum salutem
tantopere conducentem impendantur? Si laici fratrum suo-
rum calamitates tenentur sublevare, quantò magis Pastores,
& in Christo parentes? Si etiam adhibitâ excommunicatio-
nis sententiâ, ut testatur Rogerius, & innuit Rigordus, re-
nitentes laicos ad solvendam Decimam de rebus & mobilibus
profanis indiçtani adegerunt: Nonne turpe esset, si ipsi de
bonis sacris, quorum sunt tantum dispensatores, opem in fidei,
libertatis, ac vitæ periculo constitutis ultrò non offerrent?

6. Prævit illis nuper ipsorum caput: quis enim obsesâ à
Turcis Viennâ toti ferè Ecclesiæ non metuebat exitium? Quis
Othomanicæ potentix in Germaniam, Italiam, ac remotio-
res deinde Provincias irrumpenti obstitisset, Christianis Prin-
cipibus inter se concertantibus, nisi providentia Summi Pon-
tificis in se ipsum avari, & in Ecclesiam liberalissimi, suis
consiliis, vigiliis, ac curis assiduis, effusam thesauri sui lar-
gitionem adjunxisset, quo Principes, ad communem Christia-
ni nominis hostem repellendum armatos, juvaret; ac, cùm
propriis ipsum manibus pugnare non deceret, effusis pecuniis
vinceret? Magnum quid præstare sibi videbatur Innocen-
tius

358 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
tius III. in Concilio Lateranensi triginta millia librarum ad
expeditionem in terram sanctam offerens. Sed quàm exiguum
donum, si conferatur cum magna illa vi auri & argenti, quam
Innocentius XI. in Germaniam & Poloniam misit? An exem-
plum adedò insigne reliquorum Episcoporum, & inferioris
ordinis Clericorum animos ad depromendos Christianorum
Principum conatus non accendit? Cæteri Pontifices præ-
ceptis, atque censuris egerunt: Innocentius XI. exemplo
invitavit. Sed si qui præeuntem non sequerentur, an de ju-
bente, vel etiam cogente justè conquererentur?

7. Spontanea, inquires, debet esse obligatio. Is sanè qui-
dem modus pietati Christianæ congruentior est. Verùm posse
urgente necessitate reluctantes, saltem clericos cogi, docent
plurimorum Decreta Conciliorum: solo præcepto usum est
Lateranense quartum. At Lugdunense primum censuram ad-
jecit; *Sciatis, se omnes ad hoc fideliter observandum per excommunicationis
sententiam obligatos, ita quod illi, qui super hoc fraudem scienter commiserint,
sententiam excommunicationis incurrant.*

8. Sed ne quis hanc potestatem solis Conciliis competere
obtendat, suadet ratio, ac praxis confirmat, eam etiam pe-
nes Summum Pontificem existere. Est ille paterfamilias, ad
quem spectat cura totius domus, Pastor universi gregis, &
caput visibile universæ Ecclesiæ, ad cujus proinde officium
& auctoritatem spectat sollicitudo de universis domesticis Dei,
de singulis Christi ovibus, de cunctis mystici ejus corporis
membris.

9. Sanè ita hodie refrixit charitas, totque congregandis
Conciliis obstant impedimenta, ut peritura esset maxima
Christianitatis pars, si eâ tantum ratione auxilium esset ex-
pectandum. De sapientissimo igitur Ecclesiæ institutore cer-
tò credendum est, ipsum Vicario suo, cum ei sponsam suam
commisit, facultatem quoque largitum esse cuncta peragen-
di, quæ ad securam ejus custodiam, ac defensionem, essent
necessaria.

10. Plurima sunt Pontificum hac facultate utentium exem-
pla; Clemens IV. è Gallia oriundus, pietate atque integritate
maximè conspicuus, an. 1267. Decimam omnium reddituum
Ecclesiasticorum S. Ludovico Francorum Regi ad expeditio-
nem

nem in terram Sanctam sese accingenti ad triennium concessit; cumque Capitula Ecclesiarum Cathedralium onus detrearent, ea graviter increpuit, & excommunicationis, Beneficiorumque privationis interminatione in ordinem redegit. Vide Raynaldum ad an. 1267. num. 53. & seqq. Urbanus IV. etiam natione Gallus antea, ut videre est apud eundem ad an. 1256. num. 13. non Capitula solum (ne quis suspicetur secundi tantum ordinis Clericos cogi solitos) Archipræsules Remensem, Senonensem, & Bituricensem renitentes compulerat. Alia passim in eodem Raynaldi volumine legi possunt exempla, ex ipsorummet Pontificum litteris ab eo citatis educta.

11. Sed ea est huiusmodi subsidiorum, dum necessaria sunt; iustitia, ut qui se morosos in eis præstandis exhibuerunt, non tam autoritatis ad ea exigenda defectum in Summo Pontifice, quam abusus quosdam, aut nimiam in exigendo severitatem causati sint. Verum, præterquam quod longè abessent hodie omnium illarum excusationum colores, cum Innocentius XI. suos thesauros exhaurire malit, quam extra Italiam Decimas imponere, & reliquos Episcopos exemplo allicere, quam præcepto urgere; non continuò neganda esset Papæ potestas, ut superiori capite cum Gersonio notavimus, etiam si ejus usui nonnulli olim abusus admixti fuissent.

12. Unum dumtaxat video superfuturum Clero Gallicano, & aliis prætextum, si res eò perducerentur, ut Pontifex sumptis suis redditibus, non posset Christianarum aliquarum Provinciarum adversus Infidelium impetus securitati consulere, nisi exacto ab aliis Provinciis subsidio: nimirum non jam de recuperanda terra Sancta, sed de tuendo, vel restituendo Principum sæcularium dominio agi. Quasi verò solius Palestinae causâ olim petita sint Decimæ, ac non unicum sit Ecclesiæ corpus; aut ideò deferendi sint Christiani in fidei periculo constituti; quia si eis manus porrigatur, non nihil utilitatis illine in Principes Christianos derivabitur. Nihilne Reges Franciæ perceperunt emolumenti ex compressis in partibus Tholosanis Albigenfibus, quâ occasione Honorius III. Philippo Augusto partem etiam pecuniarum subsidio terræ Sanctæ destinatarum concesserat, ut videmus in ejus epist. in append. 2. Tom. 5. Duchesne relatâ sub num. 10.

13. Mar-

13. Martinum IV. natione Gallum Philippo III. Francorum Regi Decimas ad triennium concessisse, ut bellum gereret contra Petrum Aragoniæ Regem, Siciliæ invasorem, testantur ejus litteræ ad Joannem Legatum datæ, ut Præsules ad solvendas Decimas cogeret, & citatæ ab Oderico Raynaldo ad an. 1283. num. 35. nec dubitavit pius ille Pontifex, ut ostendunt litteræ ab eodem Historico citatæ ibid. n. 41. exactas à Clero pro instaurandis Syriæ rebus Decimas, olim decretas in Concilio Lugdunensi, ad defendendam Siciliam derivare. Narrat idem Scriptor, & citatis ejusdem Pontificis libris probat num. 10. ipsum non solum à Gallis, sed ab aliis quoque Præsulibus opes in id conferri voluisse. Siculos similiter, tum Provinciæ, atque Arelatensis Archiepiscopatus Præsules Decimas Regi Carolo, ut hostem Regno ejiceret, solvere; atque ad id à Legato adigi præcepisse. Hæc autem ab eo perperam gesta non fuisse suadent virtutes & miracula, quibus claruisse fertur apud historicos. Honorius ejus successor, quas ille Decimas Philippo III. jam pro Aragonia armis comparanda attribuerat, Philippo IV. ad quadriennium permisit, ut narrat Raynaldus ad an. 1286. num. 28. sed de his hæc ænus, quæ in praxim redigere, utinam nunquam opus sit.

C A P U T XII.

De jure summi Pontificis circa Beneficia.

1. **N**ULLA in re laudabilior foret Gallorum pro defensione libertatum Ecclesiæ Gallicanæ zelus, quàm si antiquorum Canonum observantiam, circa Beneficiorum dispositionem sartam tectam servarent, nec Summum Pontificem cogerent suâ supra Concilia, & eorum Canones, autoritate uti.

2. Restiterunt quidem Galli dispensationi super regula, quæ regularia Beneficia regularibus personis conferri præcipit, quando summi Pontifices beneficia Galliæ Italis, aut alterius Nationis viris, de Ecclesia benemeritis distribuebant. At ubi ex Caroli VII. Francorum Regis Edicto anno 1431. dato

dato non nisi indigenis (intellige sine Regis licentia) ea largiri licuit, Commendarum usus in favorem sæcularium adeò invaluit, ut quamvis antiqua Canonica disciplina Concordatis confirmata fuerit tit. de Regia ad Prælaturas nominatione faciendâ §. volumus, Philippus Probus in addit. ad gloss. Pragmat. Sanction. tit. de collat. §. cui rei num. 17. in hunc modum conqueratur; *Hodie tamen fit contrarium, adeò quod in Gallia vix posset reperiri decimus Abbatum numerus professionis Regularis. Unde non immeritò videmus omnes penè Domos Regulares ad nihilum in vita, & moribus prout & rebus reduci, & caducitatem amplecti, Monachosq; Mendicantium Ordinum fieri, & extra septa Monastica potiùs eos languescere, quam vivere. QVÆ SIT HORVM OCCASIO, VEL CAUSA, DICITVR EX EO QVOD COMMENDATARIIS APERTA EST SUPERIORVM PORTA, QVIBVS HIS, ET ALIIS DE CAUSIS POTERIT CLAVDI IANVA COELI. Qui abusus ex eo tempore magis, ac magis excrevit.*

3. Eaquæ fuit una ex causis cur Concilium Tridentinum à Curia Franciæ non fuerit receptum. Primam enim recusationis rationem eam attulerunt Regina, & Magnus Cancellarius Nuncio, Concilii receptionem urgenti. „Quod Concilium Tridentinum vetaret Beneficia regularia in Commendam tradere, cùm Rex hujusmodi Commendis multos Priores viros sibi devinciret, quorum auxilio difficillimis illis temporibus indigebat. Pallavicinus histor. Concil. Trid. lib. 24. cap. 11. num. 4.

4. Adeò non servantur in Gallia Canon 15. Synodi Nicænæ, 21. Antiochenæ, & 5. Chalcedonensis, ut in nulla Christiani Orbis parte frequentius violentur, cùm innumera fiant Episcoporum translationes. Unde plurimorum in illa Ecclesia malorum seminarium existit. Non enim tanto affectu Ecclesiæ, quam quis semel gubernandam suscepit, adhæret: non tam sedulò invigilat; non tam facilè permansura opera aggreditur: libentiùs in Aulæ studia, quàm in tuenda Ecclesiæ suæ jura propendet, qui Aulæ beneficio ad pinguiorem se conscendere posse confidit: Hoc ut assequatur non solum Magnatibus blanditur, sed obsequitur, etiam cum Ecclesiastici juris, & libertatis jacturâ: Ambitione tenetur: Hinc avaritiâ, illinc prodigalitate peccat: Ac

362 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
demum futuri, non animarum, sed honoris, & divitiarum
lucri expectatio ita tempus, & cogitationem abripit, ut
obeundis suscepti regiminis officiis nihil reliquum sit; Et pro-
prium gregem non perpetui Pastoris animo curet, sed tem-
poranei mercenarii more exugere festinet.

5. Quot excidissent in Gallia è proprio gradu tùm Episco-
pi tùm inferioris Ordinis Clerici, si Beneficiorum plurali-
tas eâ pœnâ mulctaretur, quam indixit Canon 10. Concilii
Chalcedonensis. Quæ regula si valeret, & vigeret, non tan-
ta plerosque ambitio, vel avaritia inflecteret ad Aulicorum
officia, aliorumque, quorum ope Beneficia Beneficiis ac-
cumulatos se esse sperent. Non tantus esset Ecclesiastica-
rum rationum neglectus.

6. Præcipua Ecclesiæ Gallicanæ libertatum pars olim in eo
posita est, ne Romanus Pontifex Beneficiorum dispositio-
nem sibi assumeret. Verùm tùm cùm de illa dispositione Gal-
li acerbius conquerebantur, Concilium ipsum Basileense jus
illud summi Pontificis agnovit, ei aliquorum Beneficiorum
dispositionem reservans sess. 31. Decreto de collatione Be-
nificiorum, ubi sic legitur; *Non tamen intendit prohibere hæc sancta
Synodus hoc præsentì Decreto, quo minus futuri Romani Pontifices tempore Pon-
tificatus sui modo honesto, & convenienti, de uno Beneficio ad collationem,
in qua fuerint decem Beneficia, & de duobus, ubi fuerint quinquaginta, &
ultra disponant . . . . . NEQUE ETIAM COLLATIONES PER PRÆ-
VENTIONEM FIENDAS INTENDIT IMPEDIRE.*

7. Quin etiam Universitas studii Parisiensis, quæ tantope-
rè Curiam Romanam à conferendis Beneficiis arcere conten-
debat; tamen Romani Pontificis circa illa potestatem sæpè
imploravit, nedum agnovit. Hic unus erat ex articulis Mar-
tino V. Eugenii Decessori porrectis; *Item cùm nonnulli Doctores,
& Magistri infra scripti à Sanctitate vestra gratias expectativas obtinuerint in pri-
mo & principali Rotulo dictæ Universitatis per Sanctitatem vestram sub data
4. Kalendas Februarii Anno primo signato, quibus vigore earundem gratiarum
de Beneficiis Ecclesiasticis minime provisum extitit, dignetur Sanctitas vestra
EISDEM CONCEDERE, quod dictis gratiis uti, & gaudere valeant unà
cum gratiis in præsentì Rotulo per Sanctitatem vestram ut speramus, faciendis
salvis tamen perintegre articulis superius expressis. Cui articulo Papa
respondit; FIAT PRO OMNIBVS, ET QVIBVS NON EST
PRO-*

PROVISVM . . . . . Datum Romæ anno 1424. 25. Maij, Pontificatus præfati Domini nostri Papa (Martini V.) anno septimo. Refertur in historia Universitatis Parisiensis tom. 5. circa prædictum annum 1424. Extant alia multa exempla similia apud eundem Autorem.

8. Verùm cùm Concordata inter Leonem X. Papam, & Franciscum I. Franciæ Regem inita, ususque subsecutus contentiõibus hac de re nasci solitis imposuisse finem videantur, non est diutiùs immorandum, sed expectandum, donec Deus eos, quibus Beneficiorum provisio incumbit, ad revocandam omni ex parte antiquam Canonicam disciplinam circa rectam illorum dispositionem moveat.

9. Si omnes Collatores, aut Patroni præ oculis semper haberent, quàm stricta sit obligatio ea dignioribus conferendi, non autem indignis, vel etiam minus dignis propinquis, aut à quibus aliquod receptum est, vel recipiendum speratur officium, quàmque terribile futurum sit supremi Patris familias iudicium adversus eos, qui in constituendis in ejus Domo Ministris & Officialibus, propria commoda, privatosque affectus magis attenderint, quàm ipsius gloriam, & cultus decorem, aut animarum salutem certè magis metuerent, ne non satis dignos, aptosque servos Domino suo eligerent, quàm gloriarentur de jure illo, aut illud indebitè sibi vindicare contenderent.

10. Cæterùm non est cur Galli Doctores Italicos accusent, quasi nimium extulerint Romani Pontificis circa dispensationem Beneficiorum potestatem, cùm Doctores Galliæ non minus latè illam explicuerint. Petrus Rebuffus in Concordatis tit. de Mandatis Apostol. 9. Et ut obviatur verb. *gravare*, scripsit. *Papa jure præventionis OMNIA IVRA POTEST CONFERRE, cùm TOTVS MVNDVS sit Diæcesis Papa cap. Cuncta per Mundum. Et cap. Per principalem 9. quæst. 3. Unde non est mirum si in sua Diæcesi, & sic IER TOTVM MVNDVM conferre possit.*

LIBER SEPTIMUS

De autoritate summi Pontificis in definiendis Fidei quæstionibus occasione quartæ propositionis, scilicet,

IN fidei quoque quæstionibus præcipuas summi Pontificis esse partes, ejusq; Decreta ad omnes, & singulas Ecclesias pertinere, nec tamen irreformabile esse judicium, nisi Ecclesiæ consensus accesserit.

CAPUT PRIMUM.

Summaria discussio hujus propositionis.

1. **P**Utaveram hætenus, libertates Ecclesiæ Gallicanæ nullo modo ad Fidem pertinere, in qua potissimum repositam arbitrabar strictam illam Ecclesiæ Gallicanæ cum Romana conjunctionem, quam ceu hæreditatem ab Atavis acceptam, constanterque semper retentam prædicant illius gentis Scriptores. Verùm cum ad tuendas illas libertates Decreta summi Pontificis circa disciplinam non valere, nisi acceptata fuerint, jam tradidissent aliqui Autores Gallicani; nunc Illustrissimi Antistites Decreta circa fidem non esse irreformabilia declarant: Itaque nescio quomodo in posterum Galli poterunt de strictiori cum Romano Pontifice gloriari conjunctione.

2. Etenim Ecclesiasticas leges libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ adversari, atque adeò non acceptandas esse, & consequen-

quenter non obligare, quoties libebit, causabuntur: Decisiones verò circa fidem incertæ manent, quamdiu iudicium de illis prolatum reformabile est. Quod autem incertum est, de fide non est. Iis autem, quæ de fide non sunt, nemo internum necessariò tenetur præbere assensum; sed potest vel eum suspendere, vel omninò negare, & dissentire, donec irreformabili iudicio res definita fuerit.

3. Frustrà ergò Antistites Gallicani auctoritati Pontificiæ gravissimum vulnus illaturi honorificâ præfatiunculâ ferrum occultant, præcipuas summo Pontifici partes concedentes, ejusque Decreta ad omnes, & singulas Ecclesias protendentes. Nam quæ sunt præcipuæ illæ partes summi Pontificis? Quod primus sententiam suam debeat promere, quemadmodum Africana Concilia professæ sunt in epist. ad Theodorum Papam, quæ lecta est in Concilio Lateranensi sub Martino I. Theodori successore anno 649. his verbis; *Antiquis enim regulis sanctum est, ut quicquid quamvis in remotis, vel in longinquo positis ageretur Provinciis, non prius tractandum, vel accipiendum sit, nisi AD NOTITIAM ALMÆ SEDIS VESTRÆ FUISSET DEDUCTUM, & hujus auctoritate jussu quæ fuisset pronuntiatio FIRMARETUR.* At quantis laudibus donatus est ab Episcopis anno 1681. Pariliis congregatis liber Joannis Gerbasii de causis majoribus, in quo primum illarum iudicium ad Episcopos, & Concilia Provincialia pertinere contendit.

4. An summi Pontificis prærogativa in eo erit, ut quæ à Conciliis Oecumenicis decreta fuerint, eorum ipse urgeat executionem? Sed hæc cura summi Pontificis dignitatem non tam arguit, quàm tollit, quandoquidem merus Executor constituitur, sine facultate interpretandi iudicii, ità saltem, ut illa interpretatio irreformabilis sit, atque adeo ad consensum internum fideles arctet.

5. At privilegium illud sanctæ Sedis ad hoc valebit, ut ejus Decreta ad omnes, & singulas Ecclesias pertineant. Verùm non ejus, sed Conciliorum generalium Decreta id sibi vendicabunt; siquidem penes illa, non penes Papam est auctoritas controversas fidei judicandi irreformabiliter. Quod enim fortasse aliquis reponat, interim dum expectatur Concilium Oecumenicum, standum esse iudicio Patrum, efficit, ut publicè

contradicere nemo debeat (quod ad Politiam quandam externam tantum referendum est); non autem , ut ei quisquam interius assentiri teneatur , quandoquidem errori obnoxium est. Sed nec primum quidem illud efficit , saltem si Gersonio credimus.

6. Gersonius quippè de examinatione doctrinarum part. 1. considerat. 5. docet non solum Concilium Oecumenicum , aut Nationale , vel Provinciale , sed & Doctorem quemlibet posse summo Pontifici obistere , manifestum errorem contra fidem proponenti. *Staret quod aliquis simplex non autorizatus , esset tam excellenter in Sacris Litteris eruditus , quod plus esset credendum in casu , doctrinae suae assertioni , quam Papae declarationi ; Constat enim plus esse credendum Evangelio , quam Papae ; si doceat igitur talis eruditus veritatem aliquam in Evangelio contineri , ubi & Papa nesciret , vel ultrò erraret , patet cujus preferendum sit iudicium.* Quae autem veritas in Evangelio adeò expressa esse potest , antequam ab Ecclesia declarata sit , quae non alicui Doctori , vel etiam pluribus , error manifestus non possit apparere ? Quà ergo poterit autoritate comprimere Doctor ita affectus , interim dum conveniet Concilium , aut quousque consensus Ecclesiae accesserit , prout requirunt Antistites Gallicani ?

7. Quà verò ratione dignosci poterit Ecclesiae consensus , si Provinciae Christianae circa illam controversiam inter se dissentiant ? An illa vera Ecclesia censebitur , quae Capiti omnium , Romano scilicet Pontifici adhærebit ? Recurret idem inconueniens , quod scilicet illius iudicium , si non sit irreformabile , possit fideles in errorem pellicere.

8. Verum , ut videas quantum summi Pontificis sententiae plerique Gallicani Doctores honorem deferant ; & utrum ei provisionaliter obtemperent ; aut saltem illam silentio venerentur , ad ea , quae non ita pridem gesta sunt , oculos converte. Exigitur à Catholicis in Anglia degentibus iuramentum , hanc inter alias clausulam continens ; *Præterea iuro , quod ex corde abhorreo , detestor , & abjuro tanquam impiam , & haeticam hanc doctrinam , & propositionem , quod Principes per Papam excommunicati , vel deprivati possint per suos subditos , vel alios quoscumque deponi , vel occidi.* Paulus V. in Brevi ad Catholicos Anglos dato 23. Septembris 1606. in quo insertus est praedicti iuramenti tenor , illud

lud his verbis reprobatur; *Qua cum ita sint, vobis ex verbis ipsis perspicuum esse debet, quod hujusmodi juramentum saluâ fide Catholica, & salute animarum vestrarum præstari non potest, cum multa contineat, quæ fidei, & salutis aperte adversantur.* Quia verò nonnulli Breve illud summo Pontifici de rei veritate plenè non instructo subreptum causabantur; *Non ex animi nostri sententia, nostraq; propriâ voluntate, sed potius aliorum intuitu, & industria, inquit summus Pontifex, ea de re conquerens in altero Brevi dato 23. Octobris 1607. addidit; Eapropter ad vos iterum scribere decrevimus, ac demum vobis significare litteras nostras Apostolicas anno præterito 10. Kal. Octobris datas de prohibitione juramenti non solum motu proprio, & ex certa nostra scientia, verum etiam post longam, & gravem deliberationem de omnibus, quæ in illis continentur adhibitam, fuisse scriptas, & ob id teneri vos illas omninò observare omni interpretatione secus rejecta. Hac est autem mera, pura, integraq; voluntas nostra, &c.* Nihilominus Doctores Parisienses, quos illam Papæ sententiam latuisse non potest, sic censuerunt. Nos infra scripti Sacra Facultatis Parisiensis Doctores Theologi censumus iurandum, ut in obversa pagina conceptum est, saluâ fide, & intâ conscientia à Catholicis Anglis jurari posse, si modo in propositione, quæ est de depositione, & eade Principum, quæ damnat ut hæretica, verba Deponi, & occidi, conjunctim accipiantur: imò etsi divisim, itaut tamen propositio hæretica materialiter, id est, verbo Dei contraria finiatur; quatenus posse Principes deponi essent, formaliter verò etiam quatenus & occidi posse superaddit. Deliberatum, datumq; Parisiis die 16. Augusti anno 1680. subscribere 56. Doctores die 19. Augusti 1680.

9. Sed consideremus utrum declaratio Illustrissimorum Præsulum Gallicanorum cum Scriptura sacra consentiat, aut Sacris Canonibus, & Patrum traditione, quæ sunt fundamenta libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, nitatur; Annon potius verum sit, quod aliqui scripserunt, eam sententiam nonnisi post schisma tempore Concilii Constantiensis in lucem editam; antea verò judicium summi Pontificis tanquam indubitatum habitum fuisse, non propter, aut post Ecclesiæ consensum, sed etiam propter non errandi privilegium B. Petro, & ejus Successoribus à Christo collatum.

10. Porro ipsa propositio, quam hic expendimus, satis declarat non agi de Papæ tanquam privatæ personæ, opinionibus; sed de ipsius tanquam summi Pastoris, & Pontificis

to-

368 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
totam Ecclesiam instruendis doctrina; uno verbo de Decretis,
quæ ad omnes, & singulas Ecclesias pertineant; Idque in fidei
quæstionibus.

II. Non disquirimus etiam: An summus Pontifex aliquam
fidei quæstionem definiturus egeat consilio, & quo, quave
alia diligentia uti debeat. Supponimus enim ipsum, ne Deum
tentet, media teneri adhibere ad cognoscendam veritatem or-
dinata. Sed si Divina providentia cum ad finem, id est fidei
veritatem certò, tutoque assequendam dirigat, sine dubio ad
assumenda media necessaria etiam inducet. In eo igitur sisti-
mus; An Papæ judicium nisi Ecclesiæ consensus accesserit, in-
certum sit, & reformationi obnoxium concurrentibus qui-
busvis aliis conditionibus.

C A P U T I I.

*Probatum auctoritate sacræ Scripturæ judicium summi
Pontificis circa quæstiones fidei esse irreformabile,
seu infallibile.*

I. **S**ummum Pontificem esse Caput Ecclesiæ, professi sunt
etiam ipsi Episcopi Parisiis anno proximè præterito con-
gregati ad cohibendam Curiam Romanam, ne, ut ipsi me-
tuere videbantur, jurisdictionis Episcopalis jura paulatim in-
vaderet, & infringeret. Et sanè Concilium Constantiense,
cui Galli tantum deferunt, inter alios Wicleffi articulos, il-
lum damnavit, qui hanc Papæ dignitatem, auctoritatemque
abrogabat. Quoniam autem fundamento nititur Catholica
doctrina, Hæreticorum, & schismaticorum acephaliæ op-
posita? Ubinam Evangelii de Pontifice Romano fit mentio?
cum ne quidem Pontifex Romæ existeret, quandò res in
Evangelio narratæ gestæ sunt, sufficit (inquies) ut certò
sciamus summum Pontificem esse Successorem S. Petri, ut
indè certò etiam colligamus, illum hujus esse dignitatis,
& auctoritatis hæredem. Ità est omnino: ad Divinam enim
providentiam pertinet, ut quibus idem confert officium,
eandem tribuat auctoritatem.

2. At-

2. Atqui evidentiùs in Scripturis (de traditione enim constabit ex sequentibus Capitibus) patet D. Petrum , ut supremum Ecclesiæ Pastorem , privilegium non errandi in fide obtinuisse à Christo , quam Romanos Pontifices fore sancti Petri Successores in cura universarum Christi ovium. Cur ergo qui in Romanis Pontificibus istud sancti Petri officium agnoscunt , etiam nihil à fide alienum statuendi prærogativam eis non concedunt ? Petrum ut Ecclesiæ Pastorem privilegium non errandi à Christo accepisse , ita est in Evangelio luculenter significatum , ut nihil videatur in eo luculentius. Luc. 22. ait *Dominus, Simon, Simon, Ecce Sathanas expetivit vos ut cribraret sicut triticum : ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Quo circa patet primò Christum aliquam Petro præ cæteris Apostolis gratiam postulasse. Ad eum enim singulariter dirigitur sermo ; *Simon, Simon; Prote; fides tua, Et tu; Confirma fratres tuos.* Quodque prælationem Petri specialius indigitat , cùm communem omnium Apostolorum circa fidem tentationem commemorasset , reliquis prætermisiss ad Petrum solum sermonem dirigit; *Ecce Sathanas expetivit vos; Ego rogavi pro te.* Sed quid dico prætermisiss ? Imò eorum expressâ factâ mentione ; sed eo fine ut doceat eos à Petro , vel eorum Successores à Successoribus ejus confirmandos in fide ; *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Secundò patet hanc gratiam à Christo impetratam Petro, non ut privatæ personæ tantum , sed ut Apostolo , & Apostolorum ipsorum Pastori , *ut non deficiat fides tua, Et tu confirma fratres tuos.* Tertiò conjunctio , & , causam indicare videtur , cur Christus pro Petro specialiter rogaverit , fidemque indeficientem exoraverit , scilicet ut alios confirmaret ; *non deficiat fides tua; Et tu confirma fratres tuos.* Quod ad officium , atque adeò ad Successores pertinet.

3. Porro quâ ratione alios posset confirmare , qui titubaret ipse ? Vel porius quomodo posset labantes sustinere , aut lapsos erigere , si ipse non solum per hæresim jam corruisset , sed etiam alios per propositionem hæretici Dogmatis , publice toti Ecclesiæ factam , ad casum posset impellere ? Necessè est , ut firmiter stet , cujus officium est aliorum impedire casum , aut ruinam reparare : Eum , qui dux aliorum

A a a

con-

370 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
constituitur, oculis valere oportet. Alioquin illorum incolu-
mitati non consulitur, sed utrique ad foveam mittuntur:
Præsertim dum non est alius, qui à recto tramite deviantes
moneat. Quod addo, ne quis reponat posse fideles à summo
Pontifice deceptos ad veritatis viam revocari à Concilio ge-
nerali. Sicut enim (quod superiori libro notavimus) tribus
primis sæculis impossibile fuit Concilium generale congre-
gare, ita totidem, & pluribus posset eadem facultas deesse,
his præsertim temporibus.

4. Sed ut ad propositam rationem redeamus, quo Scrip-
turæ loco tam apertè declaratur, Romanum Pontificem esse
Beati Petri successorem, & Caput Ecclesiæ, quod de fide
esse concedunt etiam Illustrissimi Episcopi Gallicani, quàm
eo quod adduximus testimonio constat, Beato Petro ut
Ecclesiæ Capiti, & supremo Pastori datam esse fidem indefi-
cientem.

5. Dum Christus Joann. ultimo suas oves Petro pascendas
commisit his verbis; *Pasce oves meas*, nonne cum officio, cæ-
tera etiam, illi ritè obeundo necessaria, elargitus est; quo
in genere videtur fuisse indefectibile in materia fidei iudicium.
Cum enim id maximè curare debeat spiritualis Pastor, ut
fides incorrupta servetur in grege, quippè quæ radix sit, quâ
permanente reviviscere faciliè cæteræ virtutes possint, quâ
sublatâ, penè omnis sublata sit spes salutis, ac sine fide im-
possibile sit placere Deo, vel salutem æternam consequi: con-
venit omninò, ut cui suprema totius gregis dominici cura
incumbit, ea dote præditus sit, ut oves ipsius vocem se-
quentes à venenosus errorum herbis se non inficiendas, sed
salubribus veritatis pascuis alendas, & impinguandas securis-
simè confidant.

6. Præterea, ut Ecclesia, quæ est columna, & firmamen-
tum veritatis (hanc enim ei dotem tribuit spiritus Sanctus
per B. Paulum 1. Tim. 3.) firmiter stet, necesse est, ut
fundamentum, quo nititur, sit in fide firmum, & incon-
cussum, Petrus autem, ejusque adeò Successor Romanus Pon-
tifex est fundamentum Ecclesiæ, ut ipsemet Christus Petro
revelavit; *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc Petram ædi-
ficabo Ecclesiam meam* Matth. 16. Debet ergo Romanus Ponti-
fex

fex ut fundamentum Ecclesiæ; idest, quando toti Ecclesiæ fide credenda proponit, in fide ipse firmissimè stare, ne illo deficiente totum Ecclesiæ corruat ædificium. Ecquis enim, nisi fortè ab Ecclesia cum modernis Hæreticis extorris, concedere audeat Ecclesiam concidere posse, dicente Christo post verba modò adducta; *Et porta inferi non prevalebunt adversus eam?* Quis sine horrore audiat, vel audit etiam omninò hominem blasphemantem, & conferentem Christum *Viro stulto qui ædificavit domum suam super arenam*. Hinc enim sequeretur error hæreticorum; *Et descendit pluvia, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina ejus magna*. Nonne potius Christus super Petrum ædificans Ecclesiam suam assimilabitur *Viro sapienti, qui ædificavit domum suam super Petram*. *Et descendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit?* Sed quæ tantæ firmitatis est causa? **FVNDATA ENIM ERAT SVPER PETRAM. Math. 7.**

7. Certè non sine aliquo mysterio Christus nomen proprium Simonis in nomen Petri, aut petrae commutavit, hoc enim tantum significat vox Græca, & ita Christus ipse interpretatur. Mysterium autem illud indicant verba supra relata; *Tu es Petrus, & supra hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*. Quorsum enim Christus post confessionem suæ Divinitatis à Petro revelante Patre Cœlesti factam, dixisset; *Tu es Petrus*, nisi eo nomine significare voluisset se hanc ei dignitatem pro illius confessionis præmio conferre, ut immotum esset Ecclesiæ fundamentum, sicut explicant verba sequentia; *Et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*.

8. Hæc autem dixit Christus Petro post publicam illam fidei professionem; *Tu es Christus filius Dei vivi*, quam tantoperè laudavit Christus; *Beatus es Simon Barjona, quia caro, & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in Cœlis est; Et ego dico tibi; Quia tu es Petrus, &c.* quam confessionem solus edidit Petrus, licet interrogati omnes Apostoli fuissent; *Vos autem quem me esse dicitis?* Ut intelligas eum totam Ecclesiam repræsentasse, cujus futurus erat fundamentum.

CAPUT III.

Confirmatur eadem doctrina contra Joannem Launoium.

1. **Q**UOD ex illis Christi ad Petrum, verbis omninò perspicuis, *Rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua* Luc. 22. necessariò non sequatur, in fidei quæstionibus Romani Pontificis iudicium esse irreformabile, nonnisi ex duplici capite videtur posse procedere, vel ex eo, quod Christi oratio non fuerit exaudita, vel ex eo, quod idem non deficiendi privilegium ad Petri successores non emanaverit. Utrumque verbis continuò sequentibus excluditur, ut superiori capite insinuavimus. Primum quidem, quia Christus Petro munus imponit confirmandorum in fide fratrum, idque tanquam ex oratione pro eo facta consequens; *Rogavi pro te, & tu confirma fratres tuos*; quasi diceret. Ego indeficientem tibi fidem impetravi; da operam, ne alii deficiant, quibus verbis exauditum se innuit sine dubio. Secundum autem, quia fidem indeficientem Petro, non solius ipsius causâ, sed in bonum gregis ipsi commissi, atque adeò tanquam supremi Ecclesiæ Pastoris privilegium, ad omnes in illo successuros officio transiitutum, obtentam fuisse significat hæc copulativa, &, quæ collectivæ seu rationalis vim habet; *Ideo ego rogavi, ut non deficiat fides tua, ut tu confirmes fratres tuos*; seu; *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*; Tu ergo illo indeficientis fidei munere præditus confirma fratres tuos.

2. Adeò sancto Augustino certum erat exauditam fuisse hanc Christi pro Petro orationem, ut secus dicere, ceu blasphemiam haberet; *An audebis*, inquit lib. de corrept. & grat. cap. 8. *dicere, etiam rogante Christo, ne deficeret fides Petri, DEFECTVRAM FVISSE*; si Petrus eam deficere voluisset, hoc est si eam usque in finem perseverare noluisse; quasi Petrus aliud ullo modo vellet, quam pro illo Christus rogasset ut vellet, &c. Et beatus Prosper in epistola ad Ruffinum; *Certè pro eo rogaverat Dominus, NE DEFICERET FIDES IPSIVS, nec unque frustra rogaverat, cujus una erat cum eo, quem rogaverat operatio.* Privilegium autem illud B. Petri ad ejus successores Romanos transmittendum apertè declarant Concilia, Pontifices,
Pa-

Patres, & Doctores in sequentibus capitibus producendi, qui ubi de propositâ Ecclesiâ à Romanis Pontificibus circa fidem doctrinâ meminere, ad S. Petrum eam retulerunt.

3. Utrumque complexus est Leo IX. in epistola 9. quæ est ad Michaëlem Constantinopolitanum Episcopum his verbis; *Ego autem rogavi, &c. Erit ergo quisquam tanta dementia, qui orationem illius, cuius velle est posse, audeat in aliquo vatuum putare? Nonne à Sede Principis Apostolorum, Romanâ videlicet Ecclesiâ. tam per eundem Petrum, quam per suos successores convicta, atque expugnata sunt omnium hæreticorum commenta, & fratrum corda in fide Petri, qua hætenus nec defecit, neque in finem deficiet, sunt confirmata?*

4. Joannes tamen Launoius argumentum, quod ex eo Evangelii loco desumitur ad struendum Romani Pontificis in fidei quæstionibus non errandi privilegium, part. 5. epist. 6. more suo dissolvere conatur, proposito primum Decreto Concilii Tridentini sess. 4. contra unanimem consensum Patrum Scripturam sacram interpretari vetantis; tum constitutis quatuor Patrum, & Tractatorum Ecclesiasticorum in alio sensu locum illum Luc. 22. aliter exponentium, Classibus. Sed primò, ut alibi notavimus, si nullum est argumentum, quod à Scripturæ sacræ loco deducitur, si ab aliquo ex Patribus in alio sensu fuerit acceptus: Nihil unquam concludi poterit ex tot illis locis, circa quæ Launoius varias attulit interpretationes, & speciatim ex isto, quem præ manibus habemus, quem quatuor modis expositum probat.

5. Secundò variz illæ interpretationes, cum inter se contrariæ non sint, nequaquam se destruunt, imò nec alias, quæ addi possunt: ut enim docet S. Thomas quodlibet. 7. art. 14. ad quintum: *Auctor principalis Sacra Scriptura est Spiritus sanctus, qui in uno verbo Sacra Scriptura intellexit multò plura, quam per Expositores Sacra Scriptura exponantur, vel discernantur.* Quam doctrinam pluribus in locis repetit, aded illi certa erat. Eam etiam ejus Magister S. Augustinus, aliiq̃ sancti Patres longè antea tradiderant. Itaque, inquit S. Augustinus lib. 12. Confess. cap. 31. *cum alius dixerit, hoc sentit (Moyse, idemq̃ in alio quovis Scriptore Canonico locum habet) quod ego: & alius, immò illud quod ego: religiosius me arbitror dicere; cur non utrumque potius, si utrumque verum est? Et si quid tertium, si quid quantum, & si*

quid omnino aliud verum quispiam in his verbis videt, cur non omnia illa vidisse credatur, per quem unus Deus Sacras Litteras, vera, & diversa visuris multorum sensibus temperavit? Alioquin enim Patres posteriores, qui antiquiores tantâ veneratione prosequerantur, tantoque Spiritûs sancti lumine illustratos existimabant, non tam facîle novas interpretationes excogitassent, suas præferentes alienis, si vel unum tantum esse ejusdem Scripturæ sensum, aut antiquas interpretationes per novas everti credidissent.

6. Tertiò, sed videamus quæ sint illæ interpretationes, quas affert Launoïus. Prima, pro qua refert 44. testes, est; orasse Christum ut Petrus veram fidem nunquam amitteret, quantumvis tentaretur à Diabolo, sed in ea, & gratia Dei tum demum perseveraret. Verissima quidem est illa interpretatio, sed num excludit privilegium non errandi, cum Petrus fidei quæstionem aliquam Ecclesiæ proponet? num perpetua Petri in fide perseverantia contraria est certitudini ejus judiciorum circa fidem? Num quia ipse erroris erit omninò, ac certò expers, fideles sibi à Christo commissos in errorem impellet? aut numquid prædicta interpretatio privilegium non errandi sistit, ne ad successores Petri pro rectè gerendo supremi Pastoris officio transeat? Nonne è contra in aliquibus ex iis testimoniis contrarium expressè affirmatur? Quid enim sibi volunt illa S. Leonis verba ex serm. 3. de Anniversario die Assumptionis suæ ad Pontificatum, quæ Launoïus refert sub num. 15. *Commune erat omnibus Apostolis periculum de tentatione formidinis; & Divina protectionis auxilio pariter indigebant, quia Diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere, & tamen specialis à Domino Petri cura suscipitur, & pro fide Petri propriè supplicatur, tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens Principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo firmatur, & Divina gratia ita ordinatur auxilium, ut firmitas, quæ per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferatur. Cum itaque dilectissimi tantum nobis videamus præsidium Divinitus institutum, rationabiliter, & justè in Ducis nostri meritis, & dignitate latamur, gratias agentes sempiterno Regi Redemptori nostro Jesu Christo, qui tantam potentiam dedit ei, quem totius Ecclesiæ Principem fecit, ut, si quid etiam nostris temporibus rectè per nos agitur, rectèq; disponitur, illius sit gubernaculis deputandum, cui dictum est; Et tu conversus confirma fratres tuos; & cui post resurrectionem suam Dominus ad Trinam æterni*

aterni amoris professionem mysticā insinuatione ter dixit, *Pasce oves meas*; quod nunc quoque procul dubio facit, & mandatum Domini pius Pastor exequitur, confirmans nos cohortationibus suis, & pro nobis orare non cessans. Idem, iisdemque ferè verbis continet alter locus ibidem relatus ex serm. 2. de Natal. Apost. Petri, & Pauli.

7. Consonat Theodoretus, his verbis à Lannoio sub n. 17. relatis; *Ego autem rogavi, &c. Quomadmōdum enim ait, ego te fluctuantem non desepi, ita & tu sustentaculum esto fratribus conturbatis: ET QVO SERVATUS ES AUXILIO IPSE ALIIS IMPARTIRE, neque labascentes impellas, sed erige periclitantes. Idcirco enim & te labare sino, CADERE NON PERMITTO, stabilitatem per te fluctuantibus procurans. Sic orbem terrarum univēsum fluctuantem atque labantem MAGNA HÆC COLUMNA CONFIRMAVIT, & ut corrueret, omninō non permisit, sed erexit, stabilemque reddidit, oves Divinas pascere iussus. Idem insinuat Theophylactus sub num. 19. relatus his verbis in capite 22. Luc. Tu verò conversus confirma fratres tuos: planus huius intellectus est, quia te habeo ut Principem discipulorum, postquam negato me steteris, & ad penitentiam veneris confirma ceteros. Hoc etiam te docet, qui post me PETRA ES ET FIRMAMENTUM ECCLESIAE.*

8. An non eodem tendunt verba Euthymii Zigaboni in eundem locum, relata sub num. 21. *Ex tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Conversus post negationem, videlicet post scelerum amarum. Hac est in pristinum locum denūo restitutus. Fratres autem ejus dicit reliquos Apostolos, aut illos, qui per eos erant credituri.*

9. Nonne aliqui ex his, quos in hac Classe reposuit Lannoius, sicut in iis, quæ hic refert, locis non excludunt à privilegio non errandi, neque Petrum, neque Pontifices in ea dignitate, atque officio ei successuros, ita in aliis locis expressis verbis infallibile Romani Pontificis judicium luculentissimè asserunt, v. g. S. Thomas, cujus alibi verba referimus? Putasne Caietanum, quem sub num. 34. exscribit, sensisse Pontificem in proponenda toti Ecclesiæ doctrina fidei errare posse? Non cum tam malè alibi habuisset Lannoius. Testantur egregii illius Doctoris mentem tria prima ejus opuscula, digna omninō quæ legantur. Sufficiat hic referre illius verba ex commentariis in S. Thom. 2. 2. quæst. 1. art. 2. *Papa determinante judicialiter, & definitive aliquid esse hæreticum, & ab Ecclesia pro hæresi habendum, constat, quod omnes tenentur acceptare,*

376 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
& HÆRETICVS CENSERETVR, quicumque de cætero teneret oppositum
pertinaciter.

10. Sed cujusmodi est probatio, quam Launoius mutatur ex testimonio Maldonati, quem num. 40. fatetur in ipso met loco ab eo citato docere summum Pontificem errare non posse, quia aliàs non posset fideles confirmare? An quia Maldonatus dixit; *sibi non displicere interpretationem S. Ambrosii, Theophylacti, & Euthymii, qui conversum exponunt à peccato, quo Christum negavit, actâ pœnitentiâ, quasi aliis de suo vulnere fecerit medicinam.* An illæ interpretationes inter se pugnant, & se invicem perimunt? An sententiam mutavit Maldonatus circa infallibile judicium Papæ, aut ideò illam minus certam habuit, quia ei non displicuit interpretatio S. Ambrosii, Theophylacti, & Euthymii nequaquam contraria.

11. Stephanus Menochius 43. loco relatus etiam apertè innuit, se indeficientem fidem Petro ut privatæ personæ non tribuere, sed ejus officio, cui succedunt Romani Pontifices. *Et tu igitur aliquando conversus, scilicet à peccato negationis, confirma in fide orthodoxa, & reliquis ad salutem ducentibus, fratres tuos, non Apostolos tantum, sed omnes etiam fideles.* Quomodocumque intelligenda sit vox illa *Conversus*, quæ, ut alibi dicemus, aliud, quàm conversionem à peccato propriè significare potest; planum est, non defecturam Petri fidem, ut possit fratres suos confirmare.

12. Itaque Launoius causæ nostræ profuit plurimum testes conquirens, & congerens, cùm si diligentius eorum testimonia expendantur, nobis consentire ne dum non adversari compariantur.

13. Sed quid reponemus ad auctoritatem Alexandri VII. qui Classi huic finem imponit? Nimirum summus ille Pontifex Epistolam ad Lovanienses Theologos scripsit anno 1662. in qua præclarissimorum Ecclesiæ Catholicae Doctorum Augustini, & Thomæ Aquinatis inconcussa, tutissimaq; dogmata nuncupavit. Ubi inquit Launoius, doctrinam B. Augustini probando suam facit . . . . . Quod igitur de B. Augustino dogma retulimus, inconcussum, & tutissimum decernente Pontifice haberi debet. Facilis est ad hominem responsio. Alexander VII. doctrinam Beati Thomæ probando suam facit; Atqui certò certius est, & ex verbis sancti Thomæ suo loco referendis luce clariùs

rius est, sanctum illum Doctorem sensisse summi Pontificis iudicium in quaestionibus fidei esse irrefragabile, & indefectibile; Illud igitur dogma inconcussum, & tutissimum decernente summo Pontifice haberi debet. Cæterum si utriusque Sancti doctrinæ, quam alibi proponimus, comparatio instituat; longè evidentius erit nobis suffragari sanctum Thomam, quam refragari Divum Augustinum. Quamquam supradictum elogium non eo pertinet, ut quidquid illi Sancti dixerunt, Pontifex suum faceret. Alioquin enim non potuisset Constitutionem illam edere circa Conceptionem Beatissimæ Virginis, ex qua Launoïus probat, ipsum approbasse Concilium Basileense, cujus Decretum, sicut & ipsa Alexandri Constitutio Divi Thomæ doctrinæ non consonat.

14. Secunda interpretatio loci supra relati ex Luc. 22. est eorum, qui tradunt *orasse Christum, ut Romana Ecclesia, per Petrum fundata, à fide nusquam deficiat*. Hanc etiam interpretationem libenter amplectimur. Non enim excludit auctoritatem summi Pontificis, imò eam adstruit. Quis enim Ecclesiam Romanam ideò in fide immobilem esse non fatebitur, quod ejus specialiori modo Caput sit summus Pontifex, à quo privilegium illud in ejus membra, quatenus ipsi conjuncta sunt, derivatur. Id apertissimè declarant ipsamet testimonia, quæ Launoïus in hanc Classem conjicit, quæque nos suis locis reddemus. Nec videtur aliunde peti posse illud privilegium. Propter illam orationem Christi, inquit Joannes Dartis Regius in Academia Parisiensis Professor, de Beneficiis sect. 1. cap. 3. seu illa ejus verba, omnes colligant ECCLESIAM ROMANAM NON POSSE ERRARE. Oratio autem Christi pro solo Petro facta est, atque adeò ejus effectus ad Ecclesiam Romanam non nisi per ipsum, ac per ejus successores derivatur.

15. Tertia Classis est eorum, qui tradunt *orasse Christum ut Sedes Petri, seu Apostolica Sedes à fide nusquam deficiat*. Idem de ista dicimus, quod de secunda. Quia enim B. Petri Apostolorum Principis, & Romani Pontificis, eadem est Sedes; eadem erit doctrinæ certitudo.

16. Quarta Classis est eorum, qui tradunt *orasse Christum, ut universalis Ecclesia, vel etiam universale Concilium à fide nunquam deficiat*. Hæc etiam interpretatio vera est in sensu S. Leonis

B b b

supra

378 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
supra relati, & aliorum accepta; ut nimirum à B. Petro
tanquam à Capite ad cætera membra defluat doctrinæ circa
fidem certitudo. Ita se ipsos explicant plurimi ex iis, quos
in hac Classe reponit Launoïus, præsertim Leo IX. S. Tho-
mas, Beatus Vincentius Ferrerius. Quod ex eorum verbis
suis etiam locis referendis patebit.

17. Idem molitur Launoïus in duabus Epistolis sequenti-
bus adversus alia duo Scripturæ loca in superiori capite tracta-
ta; sed cum eandem sequatur methodum, eodem modo
repellendus est. Nec enim in illis opus est diutiùs immo-
rari.

18. Prætermittere tamen non possum, quod ipsemet Lau-
noïus observat in epistola 7. distributis in quatuor Classes
Scriptoribus, qui verba hæc; *Et super hanc Petram edificabo Ec-
clesiam meam*, explicuerunt juxta quatuor varias interpretatio-
nes. Et primo quidem, inquit, nonnulli Patres, in expositione, seu Clas-
se prima, & secunda comparent Origenes, Cyprianus, & Hieronymus, qui
& in quarta: Alii in expositione, seu Classe prima, & tertia, ut Hilarius,
Ambrosius, Cyrillus, & Leo. Quidam in expositione seu Classe tertia, & quar-
ta ut Beda. Sed Augustinus in singulis expositionibus prima, secunda, tertia,
& quarta. Quid ergo colligitur ex varietate interpretationum,
quas circa tot Scripturæ sacræ loca, congestis pro unaqua-
que quampluribus Autoribus, Launoïus distinguit; nisi,
juxta ipsius regulam, nihil ex iis locis colligi posse; quippe
cum non sit unanimis circa ea Patrum consensus: juxta ve-
rò S. Thomæ supra relati regulam, sequitur, Spiritum Sanctum
plura in eisdem verbis intellexisse, quàm possint ab Interpre-
tibus intelligi, aut exponi? Undè Launoïus nihil efficit,
allatis variis interpretationibus adversus Theologum, qui
aliam ab eo prætermittam adducat, nisi aliis omnibus esset
contraria. Omnibus, dico; quia, si aliquibus congruat,
& ab aliquibus dissentiat, non erit contra unanimem consensum
sanctorum Patrum, cui repugnare prohibuit Concilium Tri-
dentinum. Validior quidem est probatio, quo propius ad
unanimem consensum Patrum accedit; sed non ideò nulla,
quia non ita expressè apud ipsorum plurimos invenitur; si
communibus eorum dogmatibus consonet; si solidis fulcia-
tur rationibus, si ex sacræ Scripturæ, vel ex traditionis prin-
ci-

cipiis convenienter deducatur. Si etiam quantum ad sensum novitate non laboret, aliæve concurrant circumstantiæ.

19. Adde quod cum illæ interpretationes mutuò se non destruant (alioquin enim sanctus Augustinus, qui quatuor complexus est, Hieronymus tres, plures alii duas, non solum inter se, sed sibi ipsis contradixissent, quod de talibus, ac tantis viris præsumere non licet, quodque illorum testimoniis autoritatem omnem demeret) si una ex illis causæ patrocinetur, perindè probat Scripturæ testimonium illi suffragari, ac si nulla esset alia explicatio, quamvis non requè validè, ac si illud in eodem sensu omnes exposuissent. Quid ergò, si & una evidentè faveat, & aliæ lucem afferant, ut hic; *Prima Classis Patrum, & Ecclesiasticorum Tractatorum, quæ est eorum, qui docent Ecclesiam super Petrum adificatam esse, nonne evidentè favet Romanis Pontificibus apud Catholicos, qui contra hæreticos credunt Ecclesiam nunquam corruisse? Quid autem nocet secunda dicentium super Apostolos, vel eorum Successores adificatam esse Ecclesiam? Aut tertia quæ est eorum, qui dicunt super Petram, id est super illam fidem, quam confessus est Petrus, adificatam esse Ecclesiam; Vel quarta scribentium adificatam esse super Petram Christum Ecclesiam.* Hæc enim omnia vera sunt. Nam & Christus primum, & præcipuum Ecclesiæ fundamentum est; & post Christum Petrus; & alii Apostoli post Petrum, ac cum Petro illorum capite: Et fides est fundamentum; & qui fidei custos, ac quæstionum circa eam supremus Iudex, fundamentum est. Id luculentissimè testantur sancti Patres, qui vel omnes illas, vel plures simul ex illis interpretationibus secuti sunt. Nec qui unam tantum afferunt, alias excludunt; etiam si secus aliquandò prima facie videatur. Qui enim v. g. solum Christum fundamentum Ecclesiæ vocant, non idèò Apostolos negant esse fundamenta. Nam de Apostolis dicit sanctus Paulus ad Ephesios 2. *Estis Cives sanctorum, & domestici Dei, super-adificati super fundamentum Apostolorum;* de Christo autem dicit idem Apostolus 1. ad Corinth. 3. *Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id, quod est Christus Jesus.* Est enim Christus præcipuum fundamentum, minus præcipuum Apostoli, quos inter eminent S. Petrus. Sed nonne quatuor Classibus, quas in duabus his Epistolis distinxit Launojus, quintam adjun-

380 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
gere debuit ? Debuiffe videbimus in fequentibus Capitibus.

20. Idem in octava Epiftola, quod in duabus aliis, cum proportionem obfervandum. Licet enim varias Claffes non ita diftinctè conftituat; tamen à diverfis, quafi à contrariis, plerumque argumentatur; ut cum probat alios Apoftolos à Petro fuiſſe Paſtores, & illis dictum; *Paſce oves meas*; quod quidem veriſſimum eſt. Sed non inde ſequitur Petrum ſupremum non fuiſſe Paſtorem; nam ideò aliis dictum eſt; *Paſce oves meas*, quia Petri, cui uni propriè id dictum eſt, officii, ac muneris participes erant?

C A P U T I V.

*Probatur autoritate Conciliorum Orientalium iudicium
ſummi Pontificis circa quæſtiones Fidei eſſe ir-
reformabile.*

1. **A**rgumentum optimum ad probandum iudicium ſummi Pontificis circa quæſtiones fidei eſſe irreformabile, duci poteſt, ex eo quod nihil unquam à ſummis Pontificibus ſit propositum toti Eccleſiæ tanquam fide Divina credendum, in quo à Conciliis Oecumenicis reformandum fuerit eorum iudicium; quin etiam eorum ſententia, tanquam ex Petri Cathedra pronunciata, ſemper cum reverentia ſuſcepta ſit. Quid enim credere vetat Spiritum Sanctum, qui per ſeptemdecim ferè ſæcula ſummis Pontificibus res fidei definientibus ſic adfuit, ut eorum iudicium à Conciliis Oecumenicis, tanquam fidei omninò conſonum, ſuſceptum fuerit, in poſterum etiam adfuturum, ut irreformabiliter iudicent? Certè periculum mali, quod per tot ſæcula nunquam contigit, non uſque ad eò metuendum erat, ut Illuſtriſſimi Episcopi Gallicani, omiſſis veris, & præſentibus Eccleſiarum ſuarum malis, huic incerto, vel potiùs nunquam futuro, remedium præparare curarent, eo præſertim Eccleſiam univerſam regente Pontifice, qui, ſi quis unquam, maxima
cum

cum gravitate, patientia, & maturitate res omnes, præsertim arduas, tractat.

2. Scio equidem omnes Hæreticos, aliquos etiam ex Catholicis, quibusdam Pontificibus errores contra fidem tribuere; sed novi etiam eis ab aliis Catholicis, quorum libri omnium manibus teruntur, fuisse optimè responsum; nec defuturos, qui si novum quidpiam objiciatur, illud pari efficacia retundant. Sed de hoc infra recurret sermo. Ut autem ad propositum redeamus, videndum est, qui se habuerint Concilia, præsertim generalia, & Gallicana, circa judicia summorum Pontificum de rebus fidei.

3. Non utemur Canonibus Concilii primi Nicæni, in editionibus vulgaribus non contentis, &, ut aiunt, ex Arabia delatis eorum discussionem criticorum examini relinquentes, ne in suspicionem veniat jus causæ, dubiis probationibus assertæ. Cæterum veritas, instar Solis, antequam oculis nostris sese exhibeat, nonnihil subobscuræ, non injucundæ tamen lucis præmittit, quæ paulatim crescit usque ad meridiem. Ita licet in antiquis monumentis non adeò clarè luceant veritates, quæ postmodum diligentius investigatæ, atque, ut sese obtulit occasio, accuratius verfatæ, plenam tandem, aut saltem majorem lucem adeptæ sunt: non idèò tamen contemnenda sunt prima earum vestigia, præsertim insignia.

4. In Concilio generali Ephesino anno 431. art. 3. Philippus Presbyter, & Apostolicæ Sedis Legatus nemine contradicente legationis suæ, ac secum missorum, mandatum in hunc modum exposuit, qui indicat auctoritatem, ac in fide firmitatem à sancto Petro ad ejus successores derivatam; Nulli dubium, imò sæculis omnibus notum est, quod sanctus, beatissimussq; Petrus, Apostolorum Princeps, & CAIVT, FIDEIQVE COLUMNA, ET ECCLESIAE CATHOLICÆ FVNDAMENTVM à Domino nostro Jesu Christo Salvatore humani generis, ac Redemptore, claves Regni accepit, solvendisq;, ac ligandi peccata potestas ipsi data est: qui ad hæc usque tempus, & SEMPER IN SVIS SVCCÉSSORIBVS VIVIT, ET IVDICIVM EXERCET. Nujus itaque secundum ordinem successor, & locus tenens sanctus, beatissimussq; Papa noster Cælestinus Episcopus, nos ipsius præsentiam suppletus, ad hanc sanctam synodum misit. Quorsum beati Petri mentio,

nisi, ut insinuetur, ejus successores eadem pollere autoritate, præsertim dum quæstiones fidei judicant? Quo enim modo FIDEI COLVMNA, ET ECCLESIAE CATHOLICÆ FVNDAMENTVM SEMPER IN SVIS SVCCESSORIBVS VIVERET, ET IVDICIVM EXERCERET, si isti toti Ecclesiæ possent, proposito errore, casus, ruinæque occasionem præbere?

5. In Art. 2. Firmus Cæsareæ Episcopus dixit; *Apostolica & sancta Sedes Cælestini sanctissimi Episcopi de præsentī negotio SENTENTIAM REGVLAMQVE PRÆSCRIPSIT, quam nos quoque secuti formam, illam executioni mandavimus, Canonicum, Apostolicumq; iudicium in illum (Nestorium) profereutes.* Vides sententiam Romani Pontificis tanquam regulam præscriptam executioni mandatam, & beatum Petrum, dum iudicia de rebus Ecclesiasticis ore sui successoris pronunciat, humiliter auditum.

6. Sed ne putes singulares tantum Episcopos ita sensisse, ac dixisse, toto Concilio, saltem suo silentio consentiente, summorum Pontificum, ut beati Petri, sententiam esse suscipiendam: In Concilio generali Chalcedonenſi Art. 2. lectâ epistolâ sancti Leonis Papæ ad Flavianum Archiepiscopum Constantinopolitanum, in qua Eutychetis doctrinam, ut hæreticam damnabat, & fidei orthodoxæ normam præscribebat, Reverendissimi Episcopi clamaverunt; *Hæc Patrum fides, hæc Apostolorum fides. Omnes ita credimus, Orthodoxi ita credunt. Anathema ei, qui ita non credit.* PETRVS PER LEONEM ITA LOCVTVS EST, &c. Sed inquires ita clamatum est, quia revera Episcopi, sancti Leonis doctrinam cum recta fide consentire, iudicarunt; hinc tamen regula generalis constitui non potest. Certè hoc, ut suprâ insinuavi, parum non est, quod in hoc, & in reliquis Conciliis generalibus, sententia summorum Pontificum de rebus fidei toti Ecclesiæ pronunciata, ut orthodoxa suscepta fuerit. Verum hunc iudicii Romani Episcopi cum fide consensum, non eruditioni sancti Leonis, sed ejus dignitati tribuendum, id est lumini Spiritûs Sancti, beato Petro, ejusque successoribus, ne deficeret eorum fides, à Christo impetrato, non solum ultima illa verba, PETRVS PER LEONEM LOCVTVS EST, significant; sed etiam Synodica ad sanctum Leonem epistola, ubi Concilium cum FIDEI CVSTODEM, & SANCTI PETRI INTERPRETEM appellat, quam, in-

inquit de fide loquens, ex præcepto Legislatoris venientem usque ad nos IPSE servasti, VOCIS BEATI PETRI OMNIBVS CONSTITVIVS INTERPRES. Non est supervacaneum pronomen, ipse: indicat enim Romanum Pontificem specialiter esse vocatum à Christo Fidei Custodem; Et VOCIS BEATI PETRI OMNIBVS CONSTITVTVM INTERPRETEM: Statim autem Concilium proficitur se, sancto Leone Autore, Antistite, sive Præsidente, ea enim est vocis Græcæ significatio, veritatem fidelibus ostendisse. Unde & nate ut DVCEM utiliter habentes Ecclesia filiis hereditatem, sortemq; veritatis ostendimus. . . . . quibus tu quidem sicut membris CAPVT præeras, in his, qui tuum tenebant ordinem, benevolentiam præferens. in tertia part. act. Concil. Chalced. cap. 2.

7. Eam Romani Pontificis dignitatem, & auctoritatem generatim explicat beatus Petrus Chrysologus Episcopus Ravennas litteris ad Eutychem in 1. par. A&. ejusdem Concilii exscriptis; Quoniam beatus Petrus, qui in propria Sede vivit, & præsidet, PRÆSTAT QUÆRENTIBVS FIDEI VERITATEM. Quomodo vivit & præsidet in propria Sede, nisi quia, ut supra notavimus, ejus successor, in fidei veritate toti Ecclesiæ exponenda, indeficienti gaudet, sicut ille Spiritus Sancti auxilio, & ductu, ET PRÆSTAT QUÆRENTIBVS FIDEI VERITATEM.

8. Agatho Papa suum de rebus fidei judicium, etiam ante Concilii universalis acceptionem, irreformabile esse non dubitabat; quandoquidem Legatos ad Concilium sextum generale mittens in secunda quam ad Imperatorem Constantinum Pogonatum, ejusque fratres Heraclium, & Tiberium scripsit epistolâ, quæque in A&. 4. Concilii recitata fuit, audacter, ac securè pronunciat, se suis Legatis mandasse, non ut quæ ipse cum suo Concilio declaraverat, tanquam dubia, & incerta examinarentur, sed ut certa, & inmutabilia publicarentur. Personas, inquit, pravius dirigere, non tamen tanquam de incertis contendere, sed ut certa, atque inmutabilia compendiosâ definitione proferre. Mox condemnationis sententiam profert in eos, qui traditæ à se doctrinæ contradicerent; Qui verò hæc confiteri noluerint, ut infestos Catholica, atque Apostolica confessioni perpetua condemnationis reos esse censemus. Quis ita nisi vel imprudentissimus, vel de suæ veritate sententiæ certissimus, loqui audeat, à

Con-

Concilio Oecumenico, si falsa proferret, vel injusta, mox redarguendus? Numquid autem summus ille Pontifex Concilio visus est nimiam sibi tribuisse autoritatem? Ejus doctrinam non solum ut veram, sed etiam tanquam à Spiritu Sancto dictatam, & à Beato Petro prolatam se suscipere declaravit, primò Dometius Episcopus Prusianos his verbis; *Suggestiones directas à Patre nostro Agathone sanctissimo Archiepiscopo Apostolica, & principalis Sedis antiquæ Romæ, TANQVAM EX SPIRITU SANCTO DICTATAS per os sancti, ac beatissimi Principis Apostolorum Petri, & digito prædicti beatissimi Papæ Agathonis scriptas suscipio, & amplector, & ita credo, ita sentio.* Totum deinde Concilium sententiam Agathonis in prædicta Epistola contentam amplexum est, & Macharium Patriarcham Antiochenum eam admittere recusantem deposuit.

9. In prima verò Epistola docet apertissimè Agatho, Ecclesiam Romanam, non solum in fide non deficere, sed ejus etiam esse, reliquas omnes in fide confirmare. *Spirituales oves Ecclesia (inquit loquens de beato Petro) ab ipso Redemptore omnium ternâ commendatione pascendas suscepit: cujus amittente præsidio hæc Apostolica ejus Ecclesia nunquam à via veritatis in qualibet erroris parte deflecta est, cujus autoritatem, utpotè Apostolorum omnium Principis, semper omnis Catholica Christi Ecclesia, & universales Synodi fideliter amplectentes, in cunctis secuta sunt, omnesq; venerabiles Patres Apostolicam ejus doctrinam amplexi, per quam & probatissima Ecclesia Christi lumina claruerunt, & sancti quidem Doctores Orthodoxi venerati, atque secuti sunt. Hæretici autem falsis criminationibus, ac derogationum odiis insecuti. Et quibusdam interjectis; Hæc est enim VERÆ FIDEI REGULA, quam & in prosperis, & in adversis vivaciter tenuit, ac defendit hæc spiritalis Mater vestri tranquillissimi Imperii, Apostolica Christi Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolica traditionis nunquam errasse probabitur, nec hæreticis novitatibus depravata succubuit. Sed ut ab exordio fidei Christiana percepit ab Autoribus suis Apostolorum Christi Principibus, illibatâ fide tenus permanet, secundum ipsius Domini Salvatoris Divinam pollicitationem, quam suorum Discipulorum Principi in Sacris Evangeliiis fatus est: Petre, Petre, inquit, Ecce Sathanas expetivit, ut cribraret vos, sicut qui cribrat triticum: EGO AUTEM PRO TE ROGAVI, VT NON DEFICIAT FIDES TVA; ET TV ALIQUANDO CONVERSUS CONFIRMA FRATRES TVOS. Consideret itaque vestra tranquilla clementia, quoniam*

Do-

Dominus, ac Salvator omnium, cuius fides est, qui fidem Petri non defecturam promissit, confirmare eum fratres suos admonuit, quod Apostolicos Pontifices mea exiguitatis Prædecessores, confidenter FECISSE SEMPER cunctis est cognitum. Non ergo pro solo Petro, sed & pro Petri successoribus rogavit Christus, ne deficeret eorum fides, ut scilicet possent fratres confirmare, si quando in fide vacillarent.

10. Utramque autem epistolam quomodo exceperit Concilium, testati sunt non solum singulatim aliqui Episcopi, sed ipsummet Concilium universum, non solum nihil adversus testimonia in favorem sanctæ Sedis prolata excipiens, sed & submissionem significans his verbis; *sancta, & universalis Synodus suscipiens, & EXPANSIS MANIBVS AMPECTENS tam suggestionem, quæ à sanctissimo, ac beatissimo Agathone Papa antiquæ Romæ facta est. . . . . adque amplexa est & alteram Synodalem suggestionem, quæ missa est à sacro Concilio, quod est sub eodem sanctissimo, ac beatissimo Papa, &c.* In epistola ad eundem Agathonem; *Tibi ut primæ Sedis Antistiti universalis Ecclesiæ, quid agendum sit relinquimus, STANTI SUPER FIRMAM FIDEI PETRAM, libenter perlectis veræ confessionis litteris à vestra paterna Beatitudine ad piissimum Imperatorem missis, quas ut à summo Apostolorum vertice DIVINÆ PERSCRIPTAS AGNOSCIMVS, per quam exortam nuper multiplicis erroris hæreticam sectam depulimus. Confer ista cum iis, quæ suprâ ex aliis Conciliis retulimus, & observabis quantum inter se concordent in veneranda fidei beati Petri soliditate, ejusque in successoribus illius Apostoli Romanis Pontificibus agnoscenda continuatione. Sed progrediamur ulterius, ut veluti perpetua texatur traditionis series.*

C A P U T V.

Idem aliorum probatur autoritate Conciliorum, & Episcoporum.

1. QUanto cum applausu excepta sit doctrina Adriani I. Papæ in epistolis ad Imperatorem, & ad Patriarcham Constantinopolitanum scriptis, in actis septimæ Synodi anno 787. habitæ videri potest, scilicet Act. 2. in qua lectæ
C c c sunt.

386 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
sunt. Continent autem etiam illæ epistolæ sanctæ Sedis in di-
rimendis de fide controversiis prærogativæ testimonia. In
prima habentur hæc verba de beato Petro, & ejus Sede; *Iste*
itaque tam præcelso prælatus honore promeruit confiteri fidem, supra quam fun-
datur Ecclesia Christi. Beatam Confessionem beatitudo secuta est præmiorum,
cujus prædicatione sancta universalis illustrata est Ecclesia, & ex ea cæ-
teræ Dei Ecclesiæ fidei documenta sumiservnt.
Nam ipse Princeps Apostolorum beatus Petrus, qui Apostolica Sedis primitus
præfedit, sui Apostolatus Principatum, ac Pastoralis cura, successoribus suis,
qui in ejus sacratissima Sede perenniter sessuri sunt, dereliquit; Quibus & au-
toritatis potestatem, quemadmodum à Salvatore nostro Domino Deo ei concessa
est, & ipse quoque suis contulit, ac tradidit Divino jussu successoribus Ponti-
ficibus. In eodem Concilio act. 2. Joannes sanctissimus Episco-
pus Tauromaniæ dixit: Cùm veluti Divinus ORTHODOXIÆ TER-
MINVS (sive Divina definitio) sint litteræ, quæ ab Adriano Papa
senioris Roma ad pios Imperatores nec non, & ad Tarasium universalem Patriar-
cham nostrum missæ sunt, ita profiteor.

2. Nicolai I. & Adriani II. judicium de Photio, & de sa-
cris Imaginibus doctrinam secuta est octava Synodus, ad
quam nemo admissus est, quin professioni fidei ab Adriano
missæ subscripsisset, in quæ hæc continentur, quia non potest
Domini nostri Jesu Christi prætermitti sententia dicentis; TV ES PETRVS,
ET SUPER HANC PETRAM ÆDIFICABO ECCLESIAM MEAM.
Hæc quæ dicta sunt rerum probantur effectibus; quia in Sede Apostolica im-
maculata est semper reservata Religio, & sancta celebrata doctrina. Ab hujus
ergo fide, atque doctrina separari minime cupientes, & Patrum, & præcipuè
Sanctorum Sedis Apostolica Præsulum sequentes in omnibus constituta, anathema-
tizamus omnes hæreses simul cum Iconomachis. Quomodo autem prædicta
Synodus octava summorum illorum Pontificum amplexa sit
constituta, declarant hæc ejus verba, Can. 2. Obedite Præpositis
vestris tanquam rationem reddituri, Paulus magnus Apostolus præcipit. Itaque
beatissimum Papam Nicolaum TANQVAM ORGANVM SANCTI SPI-
RITVS HABENTES, necnon & sanctissimum Adrianum Papam successorem
ejus, &c. Concilia Oecumenica summum Pontificem tanquam or-
ganum sancti Spiritus habent. Antistites Gallicani ejus judicia re-
formabilia esse decernunt.

3. In Concilio Lugdunensi anno 1274. Imperator Græco-
rum & per Epistolam, & per Nuncium juravit, se Catholi-
cam,

cam, & Orthodoxam fidem acceptare, profiteri, ac servare velle. PROVIT, inquit, EAM VERACITER TENET, fideliter docet, & prædicat *Sacrosancta Romana Ecclesia*.

4. Concilium Lateranense sub Innocentio III. vocat Ecclesiam Romanam Matrem, & Magistram omnium fidelium. Possent omnes fideles in errorem induci, si erraret Magistra, quam tenentur audire.

5. Clemens V. Clementinâ de summa Trinitate, & fide Catholica § Nos igitur docet, quod ad Apostolicam considerationem duntaxat hæc (quæ in Scripturis obscura sunt) declarare pertinet; Quod etsi dixerit Concilio Oecumenico, Viennensi scilicet, Præsidentem; Necessitatem tamen Concilii non induxit, sed potius exclusit, particula illa, duntaxat. Ut autem à Conciliis generalibus ad Gallicana descendamus.

6. Cui unquam ex antiquis Episcopis Gallicanis venit in mentem, non esse irreformabile sanctæ Sedis iudicium, donec à Concilio Oecumenico confirmatum, aut ab Ecclesia universa fuisset acceptatum? Et Episcopi singuli, & eorum Cætus, sive Concilia illud tanquam indubitatam fidei normam populo proponebant. Hac regula Concilium Arausicanum II. anno 529. Fausti Regensis errores confutavit, & veritatem orthodoxam declaravit. Id nobis, ita præstantur Episcopi, secundum admonitionem, & auctoritatem Sedis Apostolicæ iustum, ac rationale visum, & pauca Capitula AB APOSTOLICA SEDE NOBIS TRANSMISSA, quæ ab antiquis Patribus de sanctarum Scripturarum voluminibus in hac præcipue causâ collecta sunt ad docendos eos, qui aliter quam oportet, sentiunt, ab omnibus observanda præferre, & manibus nostris subscribere deberemus. Quibus locis, qui huc usque non sicut oportebat de gratia, & libero arbitrio crediderit, ad ea, quæ fidei Catholice conveniunt, animum suum inclinare non differat. Contradicere quidem superiorum declarationi, nisi evidenter falsæ, non licet. At verò animum suum nemo tenetur inclinare, nisi in obsequium fidei. An ergo Conciliis Provincialibus, an auctoritati Papæ debetur, ut fideles animum inclinent ad ea, quæ definiuntur? Vide notas Severini Binii in hanc præfationem.

7. Sanctus Avitus Episcopus Viennensis anno 517. non suo solius, sed & omnium Episcoporum Galliarum nomine, protestatus est Hormisdæ Papæ, se ejus sententiæ in mat-

388 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
ria fidei adhæsurum. *Quia*, inquit, *jam securus*, non dicam de Vien-
nensi, sed de totius Gallia devotione polliceor, OMNES VESTRAM SVPER
STATV FIDEI CAPTARE SENTENTIAM. *Orate*, ut sic nos præ-
dictorum professio fucata non fallat, sicut ab unitate, quam regitis; veritas
comperta non separat.

8. Ravennius, aliisque Episcopi Gallicani in Epistola Sy-
nodica ad S. Leonem Magnum pluribus testati sunt, quanti
facerent ejus circa dubia de fide, sententiam, etiam ante-
quam Concilii generalis Chalcedonenfis consensus accessisset;
Quæ, inquiunt, *Apostolatus vestri scripta ita*, & *symbolum fidei*, quisquis
Redemptionis sacramenta non negligit, *tabulis cordis adscribit*, & *tenaci*,
quo ad confundendos Hæreticorum errores paratior sit, *memoria commenda-*
vit . . . . . *Doctrina post Deum vestra debet quisque fidelis*, ut *constanter te-*
neat, quod *credebat*: Debet etiam infidelis, ut a perfidia sua, agnita verita-
te discedat, & APOSTOLICÆ INSTITVTIONIS LVCE PEREVSVS
erroris sui tenebras derelinquat, magisq; sequatur, & credat, quod per os
vestrum Dominus noster Iesus Christus de Sacramento Incarnationis suæ docet,
quàm id teneat, quod Diabolus humana salutis, & veritatis inimicus instil-
lat. Post epistolam 51. S. Leonis.

9. Ceretius Salonius, & Veranus Episcopi Gallicani ean-
dem erga sancti Leonis epistolam reverentiam professi fuerant
his verbis; *Illa specialis doctrina vestra pagina ita per omnium Ecclesiarum*
conventicula celebratur, ut *verè consona omnium sententia declaretur*; merito
illic Principatum Sedis Apostolicæ constitutum, unde adhuc Apostolici Spiritus
oracula referuntur. Post epist. 98. S. Leonis.

10. Concilium Turonense II. anno 570. Can. 21. suam
erga sanctæ Sedis Decreta observantiam significat his ver-
bis; *Quis Sacerdotum contra Decreta talia*, quæ à Sede Apostolica pro-
cesserunt, *agere præsumat . . . . .* & *quorum Autorum valere possit præ-*
dicatio, nisi quod Sedes Apostolica semper aut intronisit, aut apocryphos fe-
cit? Et Patres nostri hoc semper custodierunt, quod cerum præcepit au-
toritas. Nos ergo hoc sequentes, quod vel Apostolus Paulus, VEL PAPA
INNOCENTIUS statuit, in Canonibus nostris inferentes statuimus obser-
vandum, &c.

11. Quam huic antiquorum Gallorum reverentiæ erga
sanctæ Sedis de fide oracula concordaverint, eorum posterius
usque ad extrema tempora; in illorum historiis licet obser-
vare, nec non in Gallicanorum Conciliorum monumentis
à Pa-

à Patre Jacobo Sirmondo collectis, iterumque in sequentibus capitibus demonstrabitur.

12. Interim tamen animadvertendum est cæteras Nationes in ea obedientia Gallis non celsisse. De Italica nemo dubitat, de Ecclesia Africana, quæ à Gallis in exemplum tam libenter assumitur, dicemus inferius. De Hispanica præter ea, quæ in primo libro retulimus, libet Epistolæ Concilii Tarracoenensis ad Hilarium Papam scriptæ, ac in Concilio Romano lectæ anno 465. principium, & finem exscribere. *Esti nulla extaret* (inquiunt Episcopi Tarracoenensis Provinciæ cum suo Metropolitano) *necessitas Ecclesiastica disciplina, expetendum re vera nobis fuerat illud privilegium Sedis vestræ, quo susceptis Regni clavibus post Resurrectionem Salvatoris per totum Orbem beatissimi Petri singularis prædicationis universum illuminationi prospexit: cuius Vicarii Principatus, sicut eminet, ita metuendus est ab omnibus, & amandus. Proinde nos Deum in vobis penitus adorantes, cui sine querela servitis, ad fidem recurrimus, Apostolico ore laudatam, inde responsa querentes, VNDE NIHIL ERRORE, nihil præsumptione, sed Pontificali totum deliberatione præcipitur. Queruntur postea de Sylvano Episcopo Calaguræ, ejusdem Provinciæ, quod multa patrasset, postponens Patrum regulas, & Romani Pontificis instituta, denique contra veritatem Canonum, contra Synodi constituta. (Has enim veras Ecclesiæ libertates fartas rectas servari cupiebant) Concludunt in hunc modum; Proinde quia his præsumptionibus, qua unitatem dividunt, qua schisma faciunt, velociter debet occurrere: quasumus Sedem vestram, ut quid super hac parte observare velitis, APOSTOLICIS AFFATIBVS INSTRVAMVR quatenus fraternitate collecta, prolatis in medium veneranda Synodi Constitutis contra rebellionis spiritum vestrâ autoritate subnixi, quid oporteat de ordinatore & ordinato fieri intelligere, Deo adjuvante, possimus. Erit profecto vester triumphus, si Apostolatus vestri temporibus, quod sancti Petri Cathedra obtinet, Catholica audiat Ecclesia, si novella zizaniorum semina fuerint extirpata.*

13. Sanctus Thomas Archiepiscopus Cantuariensis epist. 97. edit. P. Lupi. Omnibus Episcopis Angliæ, quorum erat Primas scripsit; *Quis Romanam Ecclesiam Caput omnium Ecclesiarum, & FONTEM CATHOLICÆ DOCTRINÆ ambigit esse? Quis claves Regni Cælorum Petro traditas esse ignorat? Nonne IN FIDE, ET DOCTRINA PETRI, totius Ecclesiæ structura cinsurgit, donec occurramus omnes Christo in virum perfectum, in unitatem fidei, & agnitionem filii Dei? . . . ., Quicum-*

que sit, qui rigat, aut plantat, Deus nulli dat incrementum, nisi illi, quæ plantavit in fide Petri, & doctrina ipsius acquiescit. Sanè ad eum maxima populi judicia referuntur, à Romano examinanda Pontifice, &c.

C A P U T VI.

Probatum sanctorum Patrum, ac primò à sancti Irenæi autoritate, certitudo iudicii summi Pontificis in quæstionibus Fidei.

1. **Q**Uoniam Illustrissimi Antistites Gallicani libertatum suarum fundamenta, non solum Sacris Canonibus, sed etiam Patrum traditione, niti volunt; postquam Conciliorum testimonia protulimus, exhibenda est sanctorum Patrum doctrina, in qua generatim tria potissimum notanda sunt (ne sæpius repetere cogamur): quamvis non omnia semper in singulis testimoniis occurrant. Primum, Ecclesiam Romanam esse unitatis centrum, quò concurrendum sit ad vitanda schismata. Secundum; illuc confugiendum, quando dubia, præsertim difficiliora, oriuntur circa fidem; & hinc veritatem fidei ab Apostolis traditæ addiscendam. Tertium; has sanctæ Sedis prærogativas auctoritati beato Petro à Christo impetratæ, & collatæ, necnon ejusdem auctoritatis ad beati Petri successores transmissioni, non autem accedenti Ecclesiæ consensui, tribuendas; atque adeò Christum non pro solo Petro, sed pro ejus etiam successoribus Romanis Pontificibus rogasse, ut non deficeret fides eorum; ac si qua emergat, præsertim circa fidem, contentio, in petra illius firmitate stare debere, quicumque voluerit casum devitare; illi petra incumbere, qui intra Ecclesiam super illam ædificatam permanere cupierit; ab hærede Petri confirmandos, qui à Sathana fuerint expetiti, & contra fidem tentati.

2. Schisma est, ut docet sanctus Thomas 2. 2. quæst. 39. art. 1. cum à summo Pontifice receditur: in schismate autem non est fides, ut tradit S. Ambrosius §. 10. referendus: ut ergo & schisma, & hæresis periculum vitentur, adhærendum

dum est summo Pontifici; Ecclesia unitas, inquit S. Thomas, in duobus attenditur, scilicet in connexione membrorum Ecclesia adinvicem, seu communicatione, & iterum in ordine omnium membrorum Ecclesia ad unum Caput. . . . . hoc autem Caput est ipse Christus, cujus vicem in Ecclesia gerit summus Pontifex; & ideo schismatici dicuntur, qui subesse re-
mune summo Pontifici, & qui membris Ecclesia ei subiectis communicare recu-
sant. Sed quorsum sancti Patres tam diligenter monent vitan-
dum esse schisma. Nam si Romani Pontifices in eodem, quo
alii periculo erroris versantur, longè præstaret illis non tam
arctè conjungi. Quid enim, si, ut posse creduntur, revera
fallantur; nonne illos sequi perniciosum erit?

3. Quomodo certi, ac securi erunt in fide summo Ponti-
fici adhærentes, si summus ipse Pontifex labilis sit? Philo-
sophorum axiomæ est; quidquid multiplex, varium, incer-
tum, inconstans est; debere ad aliquid reduci, quod sit
simplex, uniforme, certum, ac constans. Si igitur Epis-
copi dissentiant inter se circa veritatem fidei, adeoque ab in-
vicem separentur, quâ poterit regulâ discerni, à quorum
partibus stet veritas, & apud quos sit vera Ecclesia; nisi sum-
mus Pontifex immobile sit unitatis, & communionis cen-
trum, fidelissimus veritatis Custos, firmum Ecclesiæ funda-
mentum, & sanum mystici Corporis Christi Caput, cui qui
communicet, & consentiat, Catholicus judicetur? sed ad
sanctorum Patrum doctrinam accedamus.

4. Adcò est insigne testimonium sancti Irenæi, ad pro-
bandam summi Pontificis in solvendis fidei quæstionibus au-
toritatem; ut vel solum declarationi Comitiorum Cleri Gal-
licani præponderet, atque ad certam fidem faciendam penè
sufficiat. Si enim testis probitatem spectes, Sanctus est, fidei
zelo flagrantissimus, dignusque, qui cùm omnibus ferè ci-
vitatibus suæ Christianis glorioso Martyrio vitam clauderet: si
ætatem, est omnium Patrum Latinorum antiquissimus (licet
ex ejus stylo aliqui eum Græcè scripsisse conjiciant, alii
utroque idiomate suspicentur) Episcopus Lugdunensis jam
anno 180. si scientiam, ab Apostolorum discipulis, præser-
tim à beato Polycarpo Divinas traditiones edoctus: si lo-
cum, atque ordinem, in celeberrima Galliarum Civitate An-
tistes, atque adcò omnium, quæ in illis partibus erant,
Christia-

392 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
Christianorum sententiæ conscius : si testimonium ipsum inspicias, luculentum iudicabis.

5. Sic enim Irenæus lib. 3. adversus hæreses cap. 3. traditionem Ecclesiæ opponens hæreticis, ait; *Sed quoniam valde longum est, in hoc tali volumine omnium Ecclesiarum enumerare successiones; maxima, & antiquissima, & omnibus cognita, à glorióssimis duobus Apostolis Petro, & Paulo Roma fundata, & constituta Ecclesia, eam, quam habet ab Apostolis, traditionem, & annunciatam hominibus fidem, per successiones Episcoporum pervenientem usque ad nos, indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo, vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem, & malam sententiam, præterquam oportet colligunt. AD HANC ENIM ECCLESIAM PROPTER POTENTIOREM PRINCIPALITATEM NECESSE EST OMNEM CONVENIRE ECCLESIAM, hoc est, eos, qui sunt undique fideles. IN QVA SEMPER AB HIS, QUI SVNT VNDIQVE CONSERVATA EST EA, QVÆ EST AB APOSTOLIS TRADITIO.*

6. Unica statim occurrit difficultas, quod scilicet S. Irenæus non de solo summo Pontifice, sed de Ecclesia Romana loquatur. Verum hoc discrimen nihil Episcopos Gallicanos juvat, qui ut Papæ iudicium irreformabile sit, non solius Ecclesiæ Romanæ particularis, sed Ecclesiæ universæ consensum requirunt. Equidem si res eò reducatur, ut summi Pontificis Decreta circa fidem indubitata futura sint accedente solius Ecclesiæ Romanæ consensu, facilius schismatibus via præcludetur, cum omnino prompta sint ejus membra ad sequendum Capitis sui ductum. Adde quod si concedatur Ecclesiam Romanam prout ab aliis Ecclesiis particularibus distinguitur, privilegio non errandi esse præditam; non erit operosè laborandum, ut demonstretur quidquid habet Ecclesia Romana vel dignitatis, vel autoritatis, totum à Capite, summo scilicet Pontifice, in alia membra effluere, ut ex iis patet, quæ jam contra Launoium disputata sunt.

7. Nec opus erit ad B. Cypriani auctoritatem recurrere, qui Ecclesiam in Episcopo esse scribit ad Florentium Pupianum epist. 69. edit. Pamel. ut Ecclesiam Romanam in Romano Pontifice continere dicamus: sanctus ipse Irenæus in verbis supra relatis satis insinuat, quæ Ecclesiæ Romanæ tribuit, ipsi propter successionem episcoporum à B. Petro inchoa-

choatam competere ; A gloriosissimis duobus Apostolis Petro , & Paulo fundata , & constituta Ecclesia , eam , quam habet ab Apostolis traditionem , & annunciatam hominibus fidem per successionem Episcoporum pervenientem usque ad nos indicantes , &c. Idem continuo post verba supra exscripta , B. Petri successores singulatinim enumerat.

8. Observandum est autem ex mente sancti Irenæi ad statuenda contra Hæreticos fidei dogmata , solam Ecclesiæ Romanæ traditionem sufficere , nec omnino esse necessarium aliarum Ecclesiarum traditiones inquirere , licet utile sit , cum id commodè fieri potest , ad opprimendam Sectariorum pertinaciam ; Sed quoniam inquit , valde longum est in hoc tali volumine omnium Ecclesiarum enumerare successiones , maxima , & antiquissima , & omnibus cognita à gloriosissimis duobus Apostolis Petro , & Paulo Roma fundata , & constituta Ecclesia , eam quam habet ab Apostolis traditionem , & annunciatam hominibus fidem , per successiones Episcoporum pervenientem usque ad nos , indicantes , confundimus omnes eos , qui quoquo modo , vel per sui placentiam malam , vel vanam gloriam , vel per cæcitatem , & malam sententiam , præter quam oportet colligunt , id est separatim ab Ecclesia universalis conventicula faciunt , seseque congregant. Sed , si summi Pontificis , seu Ecclesiæ Romanæ , iudicium non est irreformabile , quomodo indicatâ ejus traditione confundentur omnes hæretici ? Non erit satis continuatam à S. Petro usque ad nos Episcoporum successionem ostendere , atque quid tradant Principis Apostolorum successores , exhibere , nisi accedat Ecclesiæ universæ consensus , & demonstretur similiter Episcoporum omnium aliarum Ecclesiarum successio , atque accepta per illos ab Apostolis traditio.

9. Sed dixerit quis non solius Ecclesiæ Romanæ , sed & cujuslibet alterius traditio indubitata fidei esset , si constaret eam ab Apostolis descendisse. Quis enim hæreticus auderet , certum Apostoli cujusvis testimonium recusare ? Ita sanè ; atque hinc colligitur S. Irenæum non reposuisse vim convincendorum hæreticorum , in eo solo , quod Apostoli Petrus , & Paulus contrariam doctrinam tradiderint , sed in eo etiam quod certissimum sit Petri successores esse , qui eam nobis traditionem communicant. Alioquin enim quid opus fuisset illius successionis in Episcopatu seriem tam accuratè

D d d

texe-

394 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
texere? Cur non potuissent alii, quam illius Apostoli suc-
cessores, testes adhiberi? Quia inquires, verisimilius est, ut
notat S. Irenæus, Apostolos Arcana fidei suis successoribus
concredituros. Valet quidem hæc ratio in B. Petro, qui
Coadjutores habuisse dicitur illos, qui ei successerunt. Sed
id in subsequens locum non habet; quippè cum sæpius
ignorarint, qui sibi essent successuri.

10. Adde quod eadem ratio militaret pro Ecclesia Antio-
chena, in qua primùm sedit B. Petrus, & in qua successo-
rem suum ipse constituit; & pro Alexandrina, quam per
B. Marcum fundavit; Imò pro qualibet alia, cum nulla sit
quæ vel immediatè, vel mediatè fundata non fuerit ab ali-
quo ex Apostolis, quibus omnibus dixit Christus. Joan. 15.
v. 15. *Omnia quæcumque audivi à Patre meo nota feci vobis.* Sumitur
quidem veritatis argumentum ex illa Episcoporum jam ab
Apostolis propagatione; sed certitudo à solius Petri succef-
forum serie, vel à tota Episcoporum ab Apostolis descen-
tium collectione; non autem à cujuscvis alius singularis Epif-
copi, præter Romanum, testimonio.

11. Sanctus Irenæus solius Ecclesiæ Romanæ traditione
indicatâ, censet confundendos hæreticos, causamque affert;
*Ad hanc enim Ecclesiam propter potentioris principalitatem, necesse est omnem
convenire Ecclesiam; hoc est eos, qui sunt undique fideles.* Quomodo si
ad Ecclesiam Romanam omnis Ecclesia, & omnes undique fideles con-
venire teneantur, & ab ea decipi possent, non sequeretur totam
Ecclesiam in errorem induci posse. Non enim illuc conveni-
re tenentur, nisi ut doceantur, non docentur, nisi ut discant,
& credant.

12. Apertius significat idem S. Episcopus causam, cur ad
Ecclesiam Romanam, omnem Ecclesiam, omnesque fideles
convenire oporteat, eam esse; quod scilicet ibi semper con-
servata sit traditio Apostolica pro universa Ecclesia, seu pro
omnium omninò instructione. *In qua semper ab his, qui sunt undi-
que, conservata est ea, quæ est ab Apostolis traditio.*

13. Quod comprobatur propositum à S. Irenæo Corinthio-
rum exemplum. Licet enim Corinthi Ecclesia à B. Paulo fun-
data, & docta fuisset, ejusque adhuc recens esset memoria,
dissenserunt tamen inter se Corinthii circa veritatem ab ipso
tradi-

traditam. Quare necesse illis fuit ad Ecclesiam Romanam, utpotè fidelissimam Apostolicarum traditionum custodem, pro cunctorum informatione recurrere. Dissensione non modicā inter eos, qui Corinthi essent, factā, scripsit quæ est Romæ Ecclesia, potentissimas litteras Corinthiis, ad pacem eos congregans, & annuntians, quam in recenti ab Apostolis receperant traditionem. Si Apostolicis temporibus viciniore, de ea, quam in recenti ab Apostolis receperant traditione, ambigentes ad concordiam nonnisi per Sedem Apostolicam revocati sunt, quanto magis qui longius ab Apostolica origine recesserunt, ut unitatem fidei custodiant ad illud unitatis centrum convenire indigent, eique firmiter adhærere?

14. Tribuuntur autem Ecclesiæ Romanæ litteræ ad Corinthios missæ, licet à S. Clemente scriptæ sint, ut tradit Eusebius histor. Eccles. lib. 3. cap. 12. his verbis, *hujus vero Clementis una fertur esse epistola, omnium judicio approbata, illustris illa quidem, & digna planè admiratione, quam TANQVAM EX ROMANÆ ECCLESIAE PERSONA ad Corinthiorum Ecclesiam tum quidem exaravit, cum jam Corinthi gravis esset inflata seditio. Hanc sanè cum veterum, tum nostræ ipsarum memoria plurimis in Ecclesiis publicè lectam, usurparant, cognovimus. Idèd igitur à S. Irenæo dicitur, scripsit quæ est Romæ Ecclesia; quia S. Clemens scripsit, tanquam ex Romanæ Ecclesiæ persona. Ita S. Hieronymus lib. de scriptoribus Ecclesiasticis cap. 25. de S. Clemente ait; scripsit ex persona Romanæ Ecclesiæ ad Ecclesiam Corinthiorum valde utilem epistolam, quæ & in nonnullis locis publicè legitur. Non, quòd Pontifex esset tantum ab Epistolis, aut à secretis Ecclesiæ Romanæ, sed quia licet penes ipsum esset auctoritas, res tamen nonnisi præmissâ consultatione decernebat.*

15. Itaque S. Irenæus, dum ait, quod ad hanc Ecclesiam propter potentiorē principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, non solum quid ipse sentiret, sed etiam quid traditio à temporibus Apostolorum faciendum doceret, declaravit. Ecclesia enim Corinthi ad Ecclesiam Romanam recurrerat, tanquam ad unitatis centrum, ut hinc peteret divisionis suæ remedium, & Apostolicam traditionem certò edisceret. Nam antequam sanctus Clemens Corinthiis scriberet potentissimas litteras, ad pacem eos congregans, & reparans fidem

eorum, consultus fuerat à Corinthiis, ut docent illæ litteræ, quas publicæ luci restituit Patricius Junius Scoto-Britannus: in iis enim excusat Clemens suam in respondendo tarditatem; *Propter calamitates, & casus adversos, qui nobis acciderunt, Fratres dilecti, postulat vestris tardius nos animum adiecisse veremur.*

16. Quantâ verò cum reverentiâ excepta sit sancti Pontificis responsio, animadvertere licet in verbis Eusebii, ac sancti Hieronymi supra relatis, siquidem adhuc eorum tempore, idest post tria sæcula publicè in Ecclesiis legebantur ejus litteræ, quas verè sanctus Irenæus appellavit potentissimas, tum propter eam, quam continent doctrinam, tum propter scribentis potentiorē principalitatem.

17. Ad sanctum Anicetum Romanum Pontificem similiter, ut testatur idem sanctus Irenæus in epistola, cujus fragmentum refertur ab Eusebio lib. 5. histor. Eccles. cap. 24. recurrit Asiana Ecclesia pro quæstione de die celebrandi Paschatis, licet non perinde illius responsis acquieverit; quod tamen facere debuisse comprobavit eventus receptâ à Concilio generali Nicæno, ac tandem à tota Ecclesia, Sedis Apostolicæ sententiâ. Omni denique tempore ad hanc Ecclesiam propter potentiorē principalitatem omnis convenit Ecclesia. Omnes illa ubique Christianos curavit, ad pacem congregans, & reparans fidem eorum.

C A P U T VII.

Aliorum Patrum eadem de re testimonia.

1. **A** Beato Hyppolito Episcopo, & Martyre, qui circa annum 230. obiit, oratione de consummatione Mundi dicitur Princeps Petrus, FIDEI PETRA, quem beatum judicavit Christus Deus noster, ille DOCTOR ECCLESIAE, ille primus Discipulorum, ille qui REGNI CLAVES HABET, &c. Si ut indubitatū est, Romanus Pontifex Petri officio successit, cur etiam ipse non erit fidei Petra, Doctor Ecclesia, Regni claves habens?

2. Sanctus Basilius Magnus epist. 52. quæ est ad S. Athanasium, quanta sit Episcopi Romani autoritas in decidendis fidei quæstionibus, & in corrigendis quæ perperam à Conciliis

ciliis generalibus gesta sunt, his verbis significat; *Visum est mihi consentaneum, ut scribatur Episcopo Romano, ut quæ hic gerantur, consideret, & sententiam suam exponat: Et quoniam difficile est, ut communi, ac Synodico decreto aliqui illinc mittantur, ipse SVA AVTORITATE IN ISTA CAUSA VSVS viros eligat . . . . . omniaq; secum habentes, quæ in Arimino facta sunt, ad ea rescienda, quæ illic per vim, & violentiam gesta sunt . . . . .* Queritur autem, & hoc à nonnullis illis, ut & nobis ipsis videtur, necessario ut Marcelli hæresim illi cum venerint, tanquam malam ac noxiam, & à sana fide alienam exterminent. Non putabat sanctus Basilius ad stabiliendam fidem opus esse Concilio generali, quod congregari non posse videbat (Difficile est ut communi, ac Synodico decreto aliqui illinc mittantur) postulandum tantum censeret ut Romanus Pontifex sententiam suam exponat . . . . Ipse sua auctoritate, ut in ista causa, scilicet Concilii Ariminensis, usus viros eligat, &c. ut Marcelli hæresim illi cum venerint, tanquam malam, & noxiam, & à sancta fide alienam exterminent. Conqueritur quidem acerbè S. Basilius de Episcopis Occidentalibus, etiam de Romano Pontifice in alia epistola, de modo scilicet agendi. Cæterum enim hujus auctoritatem & sanctus Basilius, & alii Episcopi Orientales summè venerabantur, ut ex epist. 74. ejusdem sancti Patris evidens fit. Sic enim de Eustathio Episcopo Sebasteno scribit. *Quæ verò sint illi à Beatissimo Episcopo Liberio precepta, & ad quæ conserferit, nobis clam est: nisi quod Epistolam attulit, per quam restitueretur: Eam ubi Tyana Synodo exhibuit, in suum locum restitutus est.*

3. Sancto Basilio conjunctissimus sanctus Gregorius Nazianzenus, carmine de vita sua perseverantiam Ecclesiæ Romanæ in fide, à qua Constantinopolitana exciderat, tribuit dignitati Capitis, veterem Romam sic novæ opponens;

*Fides vetusta recta erat jam antiquitùs,
Et certa perstat nunc item nexu pio
Quodcumque labens sol videt, devinciens:
Ut universi Præsident mundi decet,
Totam colit quæ numinis concordiam.
Nova verò quondam (de mea jam non mea,
Nunc firmo nobis) RECTI-PES ERAT IN FIDE,
At non item post mersa sub letbo gravi.*

Ddd 3

Ora-

398 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
Oratione autem 26. super Petrum fundatam Ecclesiam tradit. *Vides, inquit, quemadmodum ex Christi discipulis magnis utique omnibus, & excelsis, atque electione dignis hic Petra vocetur, atque Ecclesia fundamenta in fidem suam accipiat. Quamobrem orat. 7. vocat eum Ecclesiæ columen, quod conseruandæ inconcussæ Ecclesiæ Dei officium significat.*

4. S. Optatus Episcopus Milevitanus lib. 2. contra Parmenianum supradicta confirmat. *Cathedra, inquit, una est, & negare non audes scire te Petro primam in urbe Cathedram esse collocatam, ubi sederit omnium Apostolorum Caput Petrus, inde Cephas appellatus, in quo uno Cathedra unitas ab omnibus servaretur, nec ceteri Apostoli singulas sibi quisque defenderent, ut jam schismaticus, & peccator esset qui contra singularem Cathedram alteram collocaret. Ergo Cathedra una est, qua est prima de dotibus. In ea sedit primus Petrus, probat autem Donatistas clavibus carere, eo quod Petri Cathedræ adversarentur, claves legimus accepisse Petrum, Principem scilicet nostrum, cui à Christo dictum est; Tibi dabo claves Regni Cælorum, & portæ inferorum non vincunt eas. Unde est ergo quod claves Regni vobis usurpare contenditis, qui contra Cathedram Petri vestris præsumptionibus, & audaciis, sacrilegio militatis?* Lib. 1. dixerat, *Cæcilianus omnium supra memoratorum sententiis innocens est pronuntiatus, etiam Melchiadis sententia, QVA IUDICIUM CLAVSVM EST. Quæ quidem verba sic interpretatur Illustrissimus Gabriel de Laubespine Episcopus Aurelianensis; Quasi diceret etiam à summo Pontifice absolutus, POST CUIVS IUDICIUM DE CÆCILIANI INNOCENTIA NON EST DVBITANDVM.*

5. Sanctus Ambrosius duo docet notatu dignissima; Primum; Catholicitatis, ut ita dixerim notam esse consensum cum Romana Ecclesia: Alterum, fidem non esse in schismate, quod, ut capite superiori ex Divo Thoma ostendimus, non consistit in sola separatione ab universo Ecclesiæ corpore, sed etiam in divisione à capite; *Inde (à Romana Ecclesia) in omnes, veneranda communionis jura dimanant, inquit Concilium Aquileiense in epist. Synodic. quæ est 4. inter epist. S. Ambrosii. Sic igitur scribit S. Ambrosius in libro de obitu Satyri fratris; Advocavit ad se Episcopum, nec ullam veram putavit, nisi veræ fidei gratiam, percontatusq; ex eo est, utrumnam cum Episcopis Catholicis, hoc est cum Romana Ecclesia conveniret, & fortè ad id locorum in schismate Religionis illius Ecclesia erat. Lucifer enim se à nostra tunc temporis*

coni-

continuatione diuiferat, & quamquam pro fide exulasset, & fidei sue reliquisset heredes, non putavit tamen fidem esse in schismate. Sermone autem 62. de temp. seu in Evang. Dom. 4. post Pentecost. insinuat firmitatem in fide à Christo per Magisterium Petri Ecclesiæ conferri, dicitur Petro duc in altum, hæc est in profundum disputationem generationis Divinæ. Quid enim tam profundum, quam quod ait Petrus ad Dominum: Tu es Christus filius Dei vivi? . . . . . HANC IGITUR SOLAM ECCLESIAE NAVEM ASCENDIT DOMINUS, IN QVA PETRVS MAGISTER EST CONSTITVTVS, dicente Domino: SVPER HANC PETRAM ADIFICABO ECCLESIAM MEAM. Libro autem 4. de fide ad Gratianum cap 3. ita Petrum Ecclesiæ Præpositum à Christo docet & Ecclesiæ firmitatem cum Ecclesiæ firmitate conjunctam, ut ad eam conjunctionem significandam Petri nomen institutum fuerit. Habet in Evangelio, quod Petro dixit: rogavi pro te ut non deficiat fides tua: eidem autem supra dicenti: Tu es Christus filius Dei vivi, respondit: Tu es Petrus, & super hanc Petram edificabo Ecclesiam, & tibi dabo claves Regni Cælorum. Ergo cui propria autoritate Regnum dabit, huius fidem firmare non poterat? Quem cum Petram dixit, firmamentum Ecclesiæ indicavit.

6. Sanctus Hieronymus epist. 57. sic scribit ad Damasum Papam; Quoniam vetusto Oriens inter se populorum furere collisus indississam Domini tunicam, & desuper textum minutatim per singula discerpit, & Christi vineam exterminat vulpes, ut inter lacus contritus, qui aquam non habent, difficile, ubi fons signatus, & hortus ille conclusus sit, possit intelligi. Ideo mihi CATHEDRAM PETRI, ET FIDEM APOSTOLICO ORE LAUDATAM CENSVI CONSVLENDAM. Inde nunc mea anima postulans cibum, unde olim Christi vestimenta suscepi . . . . . ego nullum primum, nisi Christum sequens, Beatitudini Tue, id est Cathedra Petri communionem confocior: SVPER ILLAM PETRAM ADIFICATAM ECCLESIAM SCIO. Quicumque extra hanc domum agnum conderit, propheta est. Si quis in arca Noë non fuerit, peribit regnante diluvio . . . . . quicumque tecum non colligit, spargit; Huc est; qui Christi non est, Antichristi est. Et epist. 58 quæ est ad eundem Damasum; Nunc præsidiis fulta Mundi Ariana rabies frenit. Nunc in tres partes scissa Ecclesia ad se rapere me festinat: Monachorum circa manentium antiqua in me surgit autoritas. Ego interim clamo: SI QVIS CATHEDRA PETRI IUNGITVR MEVS EST. Meletius, Vitalis, atque Paulinus tibi habere se dicunt: Possem credere, si hoc unus assereret. Nunc, aut
duo

duo mentiuntur, aut omnes. Idcirco obtestor Beatitudinem Tuam per Crucem Domini, per necessarium fidei nostra decus, per Passionem Christi, ut qui Apostolos honore sequeris, sequaris & merito.

7. Hoc sancti Hieronymi exemplo docemur ad Petri successorem confugiendum in periculo schismatis; cum ille constitutus sit Caput, ut per conjunctionem cum illo constaret Ecclesiae unitas, ac firmitas, & schismatis tolleretur occasio, quod sanctus Hieronymus docet lib. i. in Jovinianum his verbis; *At dicis super Petrum fundatur Ecclesia, licet id ipsum in alio loco super omnes Apostolos fiat, & cuncti claves Regni Caelorum accipiant, & ex a quo super eos Ecclesia fortitudo solidetur; tamen propterea inter duodecim VNVS ELIGITVR, VT CAPITE CONSTITVTO SCHISMATIS TOLLERETVR OCCASIO.* Beati Hieronymi doctrinâ, & exemplo fortassis adductus fuit Justinianus, priusquam esset Imperium adeptus, ut Hormisdam Pontificem consuleret, an unus de Trinitate crucifixus prædicari deberet; cum esset hac de re dissensio. *Hoc enim, inquit epist. 3. post Hormisdæ sexagesimam quintam, CREDIMVS ESSE CATHOLICVM QVOD VESTRO RELIGIOSO RESPONSO NOBIS FVERIT INTIMATVM.*

8. Tribuitur eidem sancto Doctori epistola quædam ad sanctum Damasum, continens Symboli explanationem. Sed Bellarminus de Scriptor. Ecclesiast. probat eam esse Pelagii hæresiarchæ. Argumentum tamen, quod ex ea sumitur ad probandam infallibilem iudicii summi Pontificis circa fidei quæstiones certitudinem, non videtur minoris efficacis. Demonstrat enim aded jam primis Ecclesiae sæculis apud omnes constitisse, Romanum Pontificem esse huiusmodi controversiarum Iudicem, ut vel ipsi Hæresiarchæ ab hæreseos accusatione tutos se esse scirent, dummodo ipsorum fides Papæ probaretur. His autem verbis clauditur illa epistola; *Hac fides est Papa beatissime, quam in Ecclesia Catholica didicimus, quamq; semper tenuimus, & tenemus. In qua si minus peritè, aut parum cautè aliquid fortè positum est, emendari cupimus à te, qui Petri & fidem, & Sedem tenes. Sin autem hac nostra confessio Apostolatus tui iudicio comprobatur, quicumque me maculare voluerit, se imperitum, vel malevolum, vel etiam non Catholicum; non me hereticum comprobabit.* Alia sunt quamplurima hæreticorum, Sedis Apostolicæ communionem ambientium, & per frau-

fraudem obtinere studentium, exempla; ut intelligas ex ipsorum etiam hæreticorum praxi, vera esse, quæ sancti Patres de Ecclesia Romana effati sunt.

9. A sancto Joanne Chrysostomo de decem millium debitoribus, serm. 1. Petrus appellatur *Chori Apostolorum Princeps, os Discipulorum*, *COLUMNA ECCLESIAE, FIRMAMENTUM FIDEI, confessionis fundamentum*, orbis terrarum Piscator, qui genus nostrum ex profundis errorum in Cælum subtraxit. Et lib. ad eos, qui scandalizati sunt cap. 17. *fundamentum Ecclesiae, Princeps Cætus Discipulorum*. Docet autem idem Sanctus pluribus in locis, Petri nomen ob fidei firmitatem Apostolorum Principi impositum, insinuatque illum ob eam firmitatem fundamentum Ecclesiæ fuisse constitutum tom. 5. in illa verba, Paulus vocatus serm. 49. ante medium; *Petrus quidem, inquit, certe à virtute sic vocavit, & in eius nomine FIRMITATIS FIDEI ARGUMENTUM, ET INDICIUM collocavit, ut appellatione sua PERPETUO tanquam Magistrum quædam ejusmodi firmitatis utatur*. Et in cap. 2. epist. ad Gal. *sed prius dicendum est de Petro, & quomodo hic unus ante ceteros Discipulos solitus sit profiteri: quandoquidem etiam cognomen sortitus est OB IMMUTABLEM, ET IMMOBILEM FIDEM*. Cum enim omnes essent interrogati, hic ante ceteros proficiens: Tu es, inquit, Christus filius Dei vivi. Quo tempore illi & claves Regni Cælorum tradita sunt. Vide quæ diximus lib. 5. cap. 12. In hoc sicut & in cæteris ferè omnibus sancto Joanni Chrysostomo consonat Theophylactus Bulgarorum Archiepiscopus in illud Lucæ 22. *Regavi pro te Petre, &c.* Ejus verba cap. 3. §. 3. retulimus.

10. S. Cyrillus Alexandrinus libro 4. Dialog. de Trinitate, B. Petri de Christi Divinitate confessioni præmium illud collatum scribit, ut Ecclesia in ejus fide fundaretur ac firmaretur immobiliter & insuperabiliter. Ubi, inquit, interrogavit Salvator circa fines Casarea, quæ vocatur Philippi: *Quem dicunt homines esse filium hominis: & quis rumor de illa per Judæorum vagetur regionem, hoc est finitimas Judæa Civitates. Puerilibus & indecoris popularium opinionibus relictis valde sapienter & scienter clamabat dicens: Tu es Christus filius Dei vivi. Jam VERO DE ILLO SENTENTIÆ REMUNERATIONEM NON MVLTO POST REPORTAVIT, Christo dicente: Beatus es Simon Barjona: quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus cælestis. Et ego dico tibi, quod tu es Petrus & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam,*

Ecc

&

& porta inferi non pravelebunt contra illam. Per annominationem ALIUD NIHIL QVAM INCONCVSSAM ET FIRMISSIMAM DISCIPLINAM FIDEM VOCAVIT, in qua Ecclesia Christi ita fundata & firmata esset, ut non laberetur & esset inexpugnabilis inferorum portis, in perpetuum manens.

11. Theodoretus epist. ad Renatum Presbyterum Romanum hanc tribuit Ecclesiæ Romanæ laudem; Tenet sancta ista Sedes gubernacula regendarum cuncti orbis Ecclesiarum, cum propter alia, tum quia semper hæretici factoris expertus permanfit. Non est autem adepta sancta Sedes privilegium regendarum cuncti orbis Ecclesiarum, postquam experientia comprobavit ipsam permanfisse hæreseos expertem; suas namque prærogativas jam à Christo ipso acceperat, sed propter acceptum etiam à Christo privilegium non errandi, ac in errorem non mittendi, quod perpetua demonstravit experientia.

12. Sanctus Gregorius epist. 52. lib. 4. quæ est ad omnes Galliæ Episcopos, qui erant sub Hildeberto, anno 595. scripta, se fidei quæstionum Judicem declarat, asseritque sententiam, quâ illas determinaturus sit, congruam sine dubio fore: Si quam verò, inquit, contentionem, quod longè faciat Divina potentia, de fidei causa evenire contigerit, aut negotium emerferit, cujus vehemens sit fortasse dubietas, & pro sua magnitudine iudicio Sedis Apostolicæ indigeat. Examinatâ diligentius veritate, relatione suâ ad nostram studeat perducere notionem, quatenus A NOBIS VALEAT CONGRVA SINE DV-BIO SENTENTIA TERMINARI.

13. Exstat in Codicibus plurium Bibliothecarum, & à Baronio refertur epistola sancti Maximi Martyris ad Marinum Diaconum scribentis, in qua continetur istud de Romano Pontifice, ejusque Sede elogium. Omnes termini terra, & quicumque ubique terrarum Christum Dominum purâ mente, & orthodoxâ fide confitentur, quasi ad solem æterni luminis sanctissimam Romanorum Ecclesiam, & ejus confessionem, & fidem intenti respiciunt, ex ipsa rutilantem splendorem recipientes spiritualium, & sanctorum dogmatum. Quemadmodum sex illa sancta Synodi disertis verbis, & magna cum Religione exposuerunt apertissimè pronunciantes Fidei Symbolum. Ab initio enim Adventûs Incarnati Verbi universæ utique terrarum Christianarum Ecclesiæ à sancta Romanorum Ecclesia originem habuerunt, FVNDAMENTVM SOLIDVM, & maximum, contra quod porta inferi nullo pacto pravelebunt, juxta ipsiusmet Salvatoris promissionem,

tem, VT HABEAT CLAVES, scilicet ORTHODOXÆ in ipsam FIDEI, & confessionis, & aperiat illis, qui ad ipsam Romanam Ecclesiam cum pietate accedunt, veram, & realem solam pietatem quærentes. Et claudat è contra, & obstruat omne os Hæreticorum, quod loquitur iniquitatem in Cælum. Ubi vides Romanorum Ecclesiam idè esse fundamentum solidum, & maximum, contra quod porta inferi nullo pacto prævalebunt, quia habet claves orthodoxæ fidei, quæ sine privilegio non errandi constare non possunt.

14. Beda homil. in festo Petri, & Pauli eandem sententiam his verbis profitetur; Idè beatus Petrus, qui Christum verâ fide confessus, vero est amore secutus specialiter claves Regni Cælorum, & Principatum judicaria potestatis accepit, ut omnes per orbem credentes intelligant, quia quicumque ab unitate fidei, vel societatis illius quolibet modo semetipsos segregant, tales nec peccatorum vinculis absolvi, nec januam possunt Regni Cælestis ingredi. Ex quibus concludit; Unde nos NECESSE EST totâ intentione, fratres charissimi, ET FIDEI, QVAM DOCVIT SACRAMENTA DISCERE, & congruentia fidei opera demonstrare. Adè certum erat Pothoni Abbati Prumiensi, errorem apud sanctam Sedem locum habere non posse, ut secus sentientes stultitiæ arguat. Stultitia quidem elogio denotandi, qui illam Petri Sedem ALIQUO PRAYO DOGMATE FALLERE POSSE arbitrati sunt, qua nec se fefellit, nec ab aliqua hæresi V. N. QVAM FALLI POTVIT. In Chron. ad annum 865.

15. Decreveram prætermittere testimonium Petri Damiani in serm. 23. qui est de nativitate S. Joann. Baptistæ, eo quod Ecclesiam materiale cum vera Ecclesia Romana ex hominibus constante commiscere, atque adè argumentum non multum efficax subministrare videretur; sed illud apud Launoium legenti, & rursus attentius consideranti mihi visum est præstantissimi viri mentem luculenter significare; Ait ergo Petrus Damianus: Illa mater, & MAGISTRA ECCLESiarVM OMNIUM ECCLESIA ROMANA, cui dictum est; EGO PRO TE ROGAVI, VT NON DEFICIAT FIDES TVA, in honore sancti Joannis Baptistæ post Salvatoris nomen consecrata est, & signata. Undè habet nisi à summo Pontifice Romana Ecclesia, quod sit Magistra Ecclesiarum omnium, quodque non deficiat ejus fides? sed absque ullius æquivocationis umbra mentem suam aperit. Petrus Damiani opusc. 5. cap. 1. dum ait; Non dubium quia quis-

Ecc 2

quis

quis cuilibet Ecclesiæ jus suum detrahit, iniustitiam facit : qui autem Romanæ Ecclesiæ privilegium ab ipso summo omnium Ecclesiarum capite traditum auferre conatur, hic procul dubio in hæresim labitur : & cum ille notetur iniustus : hic est dicendus hereticus. Fidem quippè violat, qui adversus illam agit, quæ MATER EST FIDEI, & illi contumax invenitur, qui eam cunctis Ecclesiis prætulisse cognoscitur.

16. Sanctus Bernardus clarissimum Gallicanæ, atque universalis Ecclesiæ lumen, infallibile summi Pontificis iudicium in decidendis circa fidem controversiis passim in suis scriptis commendat. Oportet (inquit epist. 190. scribens ad Innocentium II.) ad vestrum referri Apostolatum periculaque, & scandala emergentia in Regno Dei, ea præsertim, quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potissimum resarciri damna fidei, ubi non possit fides sentire defectum : hac quippè huius prærogativa Sedis. Cui enim alteri aliquando dictum est; EGO PRO TE ROGAVI PETRE, UT NON DEFICIAT FIDES TVA. Ergo quod sequitur à Petri successore exigitur, ET TV ALIQUANDO CONVERSUS CONFIRMA FRATRES TVOS. Id quidem modò necessarium. Tempus est ut vestrum agnoscatis, Pater amantissime, Principatum, probetis zelum, ministerium honoretis; in eo planè Petri impletis vicem, cujus tenetis & Sedem, si vestrâ admonitione CORDA IN FIDE FLUCTVANTIA CONFIRMATIS, SI VESTRA AVTORITATE CONTERITIS FIDEI CORRUPTORES. Liberiùs solebat sanctus Bernardus de summis Pontificibus, & ad summos Pontifices loqui, quàm ut adulationis possit esse suspectus. Audi adhuc de privilegiis beati Joannis Baptistæ concionantem, paulò ante finem; Mater, & Magistra omnium Ecclesiarum Ecclesia Romana, cui dictum est. EGO PRO TE ROGAVI, PETRE, NE DEFICIAT FIDES TVA, &c. Non ergo pro solo Petro, sed pro ejus etiam in Ecclesia Romana successoribus rogavit Dominus, ut non deficeret fides eorum.

17. Sanctum Bernardum secutus est Petrus Abbas Cellensis in epist. I. quæ est ad Alexandrum Romanum Pontificem; In gravissimis questionibus, sicut olim ad Moysen, sic nunc, Pater venerande, AB OMNI ECCLESIA DEI recurritur ad beati Petri, & vestram Sedem. Tam enim communiter communis imponitur vobis sollicitudo omnium Ecclesiarum, quàm singulariter, & specialiter Petro videtur dictum. ET TV CONVERSUS CONFIRMA FRATRES TVOS. Verba illa singulariter, & specialiter non excludunt Petri successores ab officio & pri-
vi-

ECCLESIAE GALLICANÆ. LIB. VII. 405
vilegio confirmandorum fratrum (alioquin enim evidenter
sibi contradiceret Scriptor) sed munus illud reliquis Prælati
modo illo singulari , & speciali competere negant.

C A P U T V I I I .

Sententia Sancti Cypriani de judicio Papæ in ma- teria Fidei.

1. **Q**ui judicium summi Pontificis de fidei quæstionibus
negant esse irreformabile , proferunt ex antiquis Pa-
tribus , & Doctoribus præcipuè sanctum Cyprianum , &
sanctum Augustinum , quorum hac de re testimonium , sicut
magno momenti , sic luculentum arbitrantur.

2. Equidem diffiteri non possumus Beatum Cyprianum ,
cùm de baptismo ab hæreticis collato disceptaret adversus
sanctum Stephanum , ejus judicium non solum uti reforma-
bile non suscepisse , sed etiam tanquam falsum , & Eccle-
siasticæ consuetudini contrarium , rejecisse.

3. Sed primò docet nos sanctus Augustinus , Divi Cy-
priani doctrinam ad sacræ Scripturæ normam esse revocan-
dam. Nos enim , inquit lib. 2. contra Cresconium Grammati-
cum cap. 31. nullam Cypriano facimus injuriam , cùm ejus quaslibet litteras
a Canonica Divinarum Scripturarum autoritate distinguimus. Et cap. 32.
Ego hujus epistolæ autoritate non teneor , quia litteras Cypriani non ut Canoni-
cas habeo , sed eas ex Canonicis considero , & quod in eis Divinarum Scriptu-
rarum autoritati congruit , cum laude ejus accipio , quod autem non congruit ,
cum pace ejus respuo.

4. Secundò animadvertendum est Beatum illum Martyrem
quantumvis dignitatis , ac jurisdictionis suæ tuendæ studio-
sum , reverentiùs de sancta Sede locutum ante celebrem illam
de baptismo ab hæreticis collato , disceptionem. Nam de
Felicissimo , qui ejus ad Episcopatum Carthaginensem electio-
ni adversatus fuerat , ac postmodum in eum schisma con-
flaverat , & de Fortunato , hæc inter alia scripsit ad sanctum
Cornelium Papam epist. 55. seu 3. lib. 1. quorum partem

Ecc 3

Epif-

Episcopi Gallicani anno 1681. in processu verbali retulerunt. *Navigare audent, & ad Petri Cathedram, atque ad Ecclesiam principalem, unde dignitas Sacerdotalis exorta est, à schismaticis, & prophanis litteras ferre, nec cogitare eos esse Romanos (quorum fides, Apostolo predicante, laudata est) ad quos perfidia habere non possit accessum. Si Ecclesia Romana Petri Cathedra est; cur, qui in ea sedet Pontifex, privilegio non gaudeat Beato Petro, ut non deficeret ejus fides, & ut fratres à Sathana tentatos confirmare posset, à Christo obtento? Si unitas Sacerdotalis ab Ecclesia illa principali exorta est, nonne ad eam, ceu ad centrum immobile conveniendum est, cum Ecclesiæ particulares, schismate, aut contentionibus circa fidem commoventur, concutiuntur, discinduntur? Ut quid Romanorum fides laudatur, & quomodo arcebitur ab eis perfidia, si illic fides deficiat?*

5. Tertio sanctus Cyprianus non solum sanctam Sedem, sed & in ipsa sedentem Romanum Pontificem, tanquam centrum unitatis Ecclesiasticæ, ac signum conjunctionis cum Ecclesia Catholica notavit his verbis epist. 52. seu 2. lib. 4. *Scriptisti etiam ut exemplum earundem litterarum ad Cornelium Collegam nostrum transmitterem, ut depositâ omni solitudine jam sciret, te (scribit ad Antonianum Episcopum) secum, hoc est cum Ecclesia Catholica communicare. Et in epist. 45. sanctum Cornelium sic alloquitur; Scimus nos hortatos eos esse, ut ECCLESIAE CATHOLICAE RADICEM, ET MATRICEM AGNOSCERENT, AC TENERENT..... ut te universi Collegæ nostri, & communicationem tuam, id est Catholica Ecclesia unitatem pariter, & charitatem probarent firmiter, ac tenerent. Quod Divinitus evenisse, & Consilium nostrum providenter profecisse gaudemus. Sic enim nunc Episcopatus tui, & veritas pariter, & dignitas apertissimâ luce, & firmissima comprobatione fundata est.*

6. Quarto eam dignitatem non ut nudum signum, sed ut Primatum cum jurisdictione conjunctum esse sentiebat, cum S. Stephani auctoritatem contra hæreticos, idest contra Marcianum Episcopum Arelatensem, Novatiani sectam secutum, exerceri postulabat his verbis; *Dirigantur in provinciam, & ad plebem Arelata consistentem à te litteræ, quibus abstento Marciano alius in locum ejus substituatur, & grex Christi qui in hodiernum ab illo dissipatus, & vulneratus contemnitur, colligatur. Epist. 67.*

7. Quinto sanctus Cyprianus epist. 69. hæresum, & schisma-

matum originem tribuit Episcopi, qui unus est, contemptui. Inde enim schismata, & hæreses obortæ sunt, & oriuntur, dum Episcopus, qui unus est, & Ecclesia præst, superba quorundam presumptione contemnitur, & homo dignatione Dei honoratus, indignus hominibus judicatur. Plurimum Episcopum, qui unus esse dicitur à sancto Cypriano, Romanum Pontificem toti Ecclesiæ præfectum, intelligunt; Alii, quorum interpretatio Autoris magis videtur intentioni congruere, cujuslibet Diocesis Episcopum significatum volunt. Sed si Episcopi particularis ea est dignitas, ut ab ejus obedientia sine schismatis, aut hæresis periculo non declinetur, quia peculiari Dei auxilio juvari præsumitur, licet Episcopi multi hæretici, aut etiam Hæresiarchæ fuerint. Quotò putamus auxilio juvandum Episcoporum Caput, Petri successorem, Christi que Vicarium, & unitatis centrum. Nonne quisquis ab eo recedet, aut in hæresim, aut in schisma necesse est impingat?

8. Postquam autem permittente Deo Cyprianus in errorem lapsus est, circa baptismum eorum, qui ab hæreticis hoc sacramentum receperant; non solum, ut diximus sancti Stephani Papæ sententiæ non acquievit, verum etiam eam quantum potuit, adhibito etiam aliorum Episcoporum suffragio, impugnare conatus est. Sed in hoc descendenda est humana infirmitas; eique qui stat, videndum ne cadat. Absurdum autem est quæ tunc temporis vel egit, vel scripsit Cyprianus, in exemplum, vel auctoritatem adducere. Primum enim certum est ipsum tunc in erroris tenebris versatum, atque adversus sanctum Stephanum modestiæ, ac mansuetudinis metas transgressum, circa ejus auctoritatem caligare facile potuisse.

9. Secundò, si audiendus esset Cyprianus in hac contentione disputans, quilibet Episcopus non solum à Romano Pontifice, sed etiam à Concilio Oecumenico corripì non posset, in iis etiam, quæ ad fidem pertinerent: sic enim in Concilio Carthaginensi 87. Episcoporum præfatus est: *Supereft, ut de hac ipsa re singuli quid sentiamus, proferamus, neminem judicantes, aut à jure communionis aliquem, si adversum senserit, amoventes. Neque enim quisquam nostrum Episcopum sese Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem Collegas suos adigit: Quando ha-*
beat

408 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,

beat omnis Episcopus pro licentia libertatis, & potestatis suæ arbitrium proprium; tamque judicari ab alio non possit, quam nec ipse potest alterum judicare; sed expectemus universi judicium Domini nostri Jesu Christi, qui unus, & solus habet potestatem & prapenendi nos in Ecclesia sua gubernatione, & de actu nostro judicandi. Si unus, & solus Jesus Christus haberet potestatem de actu Episcoporum judicandi, eamque cum nemine communicasset, non haberet illam Concilium Oecumenicum magis, quam Papa. Sed si Papa eâ caret, cur antea Beatus Cyprianus hortatus fuerat sanctum Stephanum, ut Marcianum deponeret, quantumvis hæreticum?

10. Itaque qui sanctum illum Martyrem contra summi Pontificis auctoritatem in decidendis fidei quæstionibus laudant, magnam suæ causæ invidiam conflant; & sancto Cypriano faciunt injuriam, dum ea commemorant, quæ aut ipse adhuc vivus correxit, aut certè jam improbat. Sicut sanctus ille Martyr in errore versabatur circa Baptismum, dum ab Ecclesia principali dissentiebat, à qua unitatem Sacerdotalem exortari esse docuerat; ita in eo quod judicium illius Sedis in quæstionibus fidei reformabile putavit, facile potuit à recto tramite declinare. Quamquam in illo ipso loco, qui frequentius, & ab hæreticis contra Primatum, & à quibusdam Catholicis contra plenitudinem potestatis summi Pontificis objicitur, ex libro scilicet de unitate Ecclesiæ, beatus Cyprianus jam circa Baptismum ab hæreticis administratum errans, non potuit non perspicere, Petri Cathedram nequaquam deleri posse, nisi Ecclesiâ ipsâ desertâ, summumque Pontificem singulari quodam modo esse Christianorum Pastorem? *Super illum VNUM* (nota vocem illam, VNUM quam de beato Petro accipit Cyprianus) *adificat Ecclesiam suam; illi pascendas mandat oves suas.* . . . . & infra, *qui Cathedram Petri, SUPER QUAM FVNDATA EST ECCLESIA, deserit, in Ecclesia se esse confidit?*

11. Sanctum Cyprianum hæreticorum baptismum rejicientem excusat beatus Augustinus; Primò quidem charitatem ejus commendando; *Illum namque in candore sancta anima charitatis ubera contegebant.* De baptismo contra Donatistas lib. 1. in fine: & alibi sæpè. Secundò supponendo ipsum sententiam mutasse: *Correxisset istam sententiam*, inquit epist. 48. quæ est ad Vincen-
tium,

tium, non invenitur, non incongruenter tamen de tali Virò existimandum est, quod correxerit, & fortasse suppressum sit ab eis, qui hoc errore delectati sunt, & tanto velut patrocinio carere noluerunt. Tertiò opponendo Martyrii meritum, ut, si qua in ejus lucidam mentem ex humana conditione nebula irrepserrat, gloriosâ serenitate fulgentis sanguinis fugaretur. Quod ergo ille vir sanctus de Baptismo aliter sentiens, quàm res se habebat, qua postea pertractata, & diligentissimâ consideratione firmata est, in Catholica unitate permansit, & charitatis ubertate compensatum est, & passionis falce purgatum. Quartò, allegando rem nondum à Concilio universali definitam fuisse. Quæ ratio, quia videtur supponere judicium summi Pontificis esse reformabile, quo in sensu sit accipienda, diligentius est inquirendum.

C A P U T IX.

Sententia sancti Augustini de judicio Papæ in materia Fidei.

1. **Q**ui sancti Cypriani auctoritatem summi Pontificis infallibili de quæstionibus Fidei judicio opponunt, farentur quidem, nec enim diffiteri possunt, cum in causa Baptismatis errasse, non autem in eo, quod sententiæ Romani Pontificis sibi necessario assentiendum esse non duxit; idque S. Augustini testimonio confirmant. Sufficeret fortasse reponere sanctum Augustinum non ita sentire potuisse, quandoquidem, ut in superiori capite vidimus, non est ausus B. Cyprianum omninò à peccato excusare, quamvis insinuet veniale fuisse ejus peccatum, ideoque nebulam illam serenitate fulgentis sanguinis fugatam, errorem charitatis ubertate compensatum, & passionis falce purgatum. Quæ autem potuit alia esse Cypriani culpa, quàm inobedientia erga decretum summi Pontificis?

2. Etenim variis ille rationibus, & Scripturæ locis sententiam suam tueri conabatur; & tutiorem sequi videbatur partem, cum iteratio Baptismi salutem apud hæreticos baptizatorum securiorem redderet; nec injuria fieret Sacramen-

F f f to

410 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
to, quod cum hominum causâ institutum sit, nec censetur
prophanari, dum necessarium existimatur, neque censetur
iterari, quod, an ritè factum fuerit, dubitatur. Præterea
non solâ suâ opinione ductus fuerat Cyprianus. Nam aliqui
ante illum, multò plures cum illo, idem sentiebant. Cujus
igitur culpæ reus esse potuit, nisi quod hæc omnia post Ro-
mani Pontificis sententiam non poterant excusare, quæ in-
noxium effecissent, silente hoc oraculo. Volunt tamen ali-
qui (quod Cypriani peccatum minuit) rem tanquam de fide
non fuisse definitam à Romano Pontifice.

3. Sed indicat sanctus Augustinus de verbis Apostoli serm.
2. in fine, sufficere ad certitudinem perfectam iudicium sanctæ
Sedis, nec ulterius quidquam requirendum. *Jam de hac causa
duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam, inde etiam rescripta venerunt,
CAUSA FINITA EST, error utinam finiatur, & lib. 1. contra Ju-
lianum cap. 4. Cui Ecclesiæ (Romanæ) præsidem B. Innocentium
si audire voluisses, jam tunc periculosam juventutem tuam Pelagianis laqueis
exuisses. Quid enim potuit vir ille sanctus, Africanis respondere Conciliis,
nisi quod antiquitus Apostolica Sedes, & Romana cum cæteris tenet perseve-
rans Ecclesiæ.*

4. Et epist. 157. condemnationem à summis Pontificibus
factam in toto orbe docet esse exsequendam. *Conciliorum Episco-
palium vigilantia, in adjutorio Salvatoris, qui suam tuetur Ecclesiam, etiam
à duobus venerabilibus Antistitibus Apostolica Sedis, Papa Innocentio, & Papa
Zozimo, nisi correcti etiam egerint penitentiam toto Christiano orbe damnati
sint. Cur autem B. Innocentius aliud non potuerat Africanis
respondere Conciliis, nisi quod omnes tenebant Ecclesiæ?
aut cur Concilia Episcopalia toto orbe damnent, ab illo, &
à Zozimo damnatos? quia nimirum portæ inferi non possunt
prævalere adversus Petri Sedem, ut inquit idem Doctor in
Psalmo contra partem Donati. Numerate Sacerdotes, vel ab ipsa Pe-
tri Sede, & in ordine illo Patrum, quis cui successerit, videte, ipsa est petra,
quam non vincunt superba inferorum portæ.*

5. Si quando ergo sanctus ille Doctor Concilium plena-
rium post iudicium Papæ, necessarium dicit, necessitatem
illam refert, non ad veritatem rei definitæ, quasi omninò,
& indubitatè certa non sit, sed ad convincendam errantium
pertinaciam, supremum Pontificis Tribunal non tantum ve-

ne-

nerantium, quando solum judicat, quam dum ceteri omnes Episcopi consentiunt. Id patet in epist. 162: ubi de Donatistis hoc scribit, quod præcipuè pro Conciliis contra Romanum Pontificem allegatur; *Ecce putemus illos Episcopos, qui Romæ judicarunt, non bonos Judices fuisse, restabat adhuc plenarium universæ Ecclesiæ Concilium, ubi etiam cum ipsis Judicibus causa posset agitari, ut si malè judicasse convicti essent eorum sententia solverentur.* Ubi sanctus Augustinus argumentatur ad mentem Donatistarum. *Ecce putemus. Quodnam autem fuisset illorum consilium, aperuerat his verbis, quæ immediatè præcedunt. Elegerunt, sicut dicitur, ad duas agere causam cum Cæciliano apud Ecclesias transmarinas, parati ad utrumque, ut si eum potuissent quacumque versutia falsa criminationis vincere, satarent plenissimè cupiditatem suam: si autem non possent, in eadem quidem perversitate durarent; sed jam tamen quasi haberent, quod dicerent, malos Judices se esse perpeffos, quæ vox est omnium malorum litigatorum, cum fuerint etiam manifestissimè veritate superati: quasi non eis ad hoc dici posset, & iustissimè dici.* *Ecce putemus, &c.* Ex quibus verbis colligitur Sanctum disputare in eo loco, non tam de autoritate judicii à Romano Pontifice prolati, quam de ejus justitia; idque ad mentem Donatistarum, conquerentium malos Judices se esse perpeffos; cui querelæ respondet sanctus Doctor, restare adhuc plenarium universæ Ecclesiæ Concilium, ubi etiam cum ipsis Judicibus causa posset agitari; ut si malè judicasse convicti essent, eorum sententiæ solverentur. Sufficiebat sancto Augustino, ut probaret vanam esse Donatistarum excusationem, schisma ob iniquitatem suorum Judicum falsò excusantium; quæ certè excusatio vana comprobatur, ex eo quod, sicut à Romano Pontifice ad Concilium Arelatense causa delata fuerat, ita potuisset ad Concilium universale perferri, ut adhuc diligentius negotium discuteretur, ac omnis tolleretur schismatis occasio, seu prætextus.

6. Cæterum Concilium illud absolutè necessarium non fuisse sentiebat S. Augustinus, cum subjungat de Arelatensi; *Deditille (Imperator Constantinus) aliud Arelatense judicium, aliorum scilicet Episcoporum, non quia jam necesse erat, sed eorum perversitatibus cedens, & omni modo cupiens tantam impudentiam cohibere.*

7. Adde quod non comparat S. Augustinus Romanum Pontificem cum Concilio Oecumenico, à quo ipse absit, sed

412 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
Pontificem sine Concilio, cum Pontifice in Concilio. Licet autem infallibile sit Pontificis sine Concilio Oecumenico iudicium in causis fidei; clariùs tamen apparet ejus iudicii æquitas, causâ coram omnibus Episcopis agitâtâ, & ab omnibus prolâtâ sententiâ. Maximè cum de facto est quæstio vel principalis, vel accessoria.

8. Locus alter, ubi sanctus Augustinus Concilium plenarium videtur Papæ anteferre, est in tractatu de Baptismo contra Donatistas. lib. 1. cap. 18. cujus hæc sunt verba. *De Baptismi ergo quæstione jam quantum arbitror, satis differui, & quia hoc manifestissimum schisma est, quod Donatistarum nomine nuncupatur, restat, ut hoc de Baptismo piè credamus, quod universa Ecclesia, à sacrilegio schismatis remota, custodit. In qua tamen si aliud alii, & aliud alii adhuc de ista quæstione salvâ pace sentirent, donec universali Concilio unum aliquid eliquatum sincerumq; placuisset, humana infirmitatis errorem cooperiret charitas unitatis, sicut scriptum est, quia charitas cooperit multitudinem peccatorum. Quâ enim absente cetera inaniter habentur, eâdem præsentē, quædam venialiter non habentur. Verùm in his verbis non comparatur Concilium plenarium cum summo Pontifice, cujus quidem nulla in illis fit mentio: sed supponitur casus, in quo diversæ essent opiniones inter Catholicos: tunc enim quisque suam tueri posset; donec controversia esset ab Ecclesia universa definita, quæ definitio in Concilio plenario sine dubio fieri potuisset.*

9. Sed quæres fortasse, cur S. Augustinus hanc definitionem à Concilio plenario fieri voluerit, potius quàm à Romano Pontifice, si utriusque iudicium erat irreformabile? Quia contra Donatistas disputabat, qui nec S. Melchiadis, nec Constantini, nec Concilii Arelatensis iudicio acquieverant. Quamobrem nullum supererat, ad quod vocari possent Tribunal, præter Concilium Oecumenicum: non quod necessarium esset ad certitudinem, & rectitudinem sententiæ, ut notavit S. Augustinus Epist. 162. sed ut inexcusabilis appareret illorum contumacia, & ab Ecclesia discessio; *Dedit ille (Constantinus) aliud Arelatense iudicium, aliorum scilicet Episcoporum: NON QUIA IAM NECESSE ERAT, SED EORVM PERVERSITATIBVS CEDENS, & omnimodo cupiens tantam impudentiam cohibere. Quia etiam unius, quantæcumque sit Dignitatis, ju-*

judicium esse infallibile, supra humanam rationem est, nec nisi fide, ac traditione sciri potest: quod autem sententia Senatorum ex toto orbe congregatorum, nec minus merito quàm numero insignium, veritatem attingat, etiam si fides non doceret, ratio suaderet humana. Ideo Concilium generale pertinacissimis hominibus erat proponendum, quod si recusarent, rei à nemine non haberentur. Nec tamen quod de Concilio generali affirmavit S. Augustinus, de summo Pontifice negavit; standum scilicet ejus sententiæ.

10. At, inquires, in causa, de qua S. Augustinus agebat, summus Pontifex jus jam dixerat. Non constat S. Stephanum definiisse tanquam de fide, baptizatos ab Hæreticis non esse rebaptizandos, sed tantum jussisse non rebaptizari; cujus signum est, quod non excommunicavit, sed excommunicatione dignos censuit secus agentes. Præterea S. Augustinus non loquebatur de illa quæstione pro illo statu, in quo res tunc temporis erant; sed ex hypothesi, quod essent diversæ opiniones, ut patet ex his verbis; *Restat ut hoc de baptismo pie credamus, quod universa Ecclesia, à sacrilegio schismatis remota, custodit. In qua tamen si aliud alii, & aliud alii adhuc de ista quæstione salva pace sentirent, &c.* Cum autem S. Augustinus adversus Donatistas scribebat, quæstio jam à plenario Concilio definita fuerat, ut ipse frequenter repetit. Itaque non poterat Concilii plenarii auctoritatem requirere pro eo, in quo res erat, statu; atque adeo nec ad Pontificis judicium respicere, sed ad controversiam, quasi nondum direptam. Alioquin licuisset aliis aliud sentire, dummodò salva pace, etiam circa id quod universa Ecclesia à sacrilegio schismatis remota custodiebat. Non erat igitur S. Augustino proposita comparatio plenarii Concilii cum Romano Pontifice in ferendo de quæstionibus fidei judicio.

11. Quid quod S. Augustinus nusquam tam apertè de summi Pontificis, ut de Concilii Oecumenici judicio, pronuntiavit, non esse irreformabile. Nam lib. 2. contra Donatistas objectioni Donatistarum, quam cap. 1. his verbis proponit; *Quid ergo isti dicunt, cum veritatis viribus præsocantur, cui consentire nolunt? Cyprianus, inquiunt, cujus tantum meritum novimus, tantamq; doctrinam cum multis Coepiscopis suis, sententias proprias conferentibus,*

in Concilio statuit, Hæreticos, vel schismaticos, id est omnes, qui extra unius Ecclesiæ communionem sunt, baptismum non habere; & idè quisquis ab eis baptizatus ad Ecclesiam venerit, esse in Ecclesia baptizandum. Huic, inquam, objectioni respondens cap. 3. sic resumit; Vos certè nobis objicere soletis Cypriani litteras, Cypriani sententiam, Cypriani Concilium. Cur auctoritatem Cypriani pro vestro schismate assumitis, & ejus exemplum pro Ecclesiæ pace respuitis. Quis autem nesciat S. Scripturam Canonicam tam veteris, quam novi Testamenti, certis suis terminis contineri, eamq; omnibus posterioribus Episcoporum litteris ita præponi, ut de illa omnino dubitari, & disceptari non possit, utrum verum, vel utrum rectum sit, quidquid in ea scriptum esse constiterit, Episcoporum autem litteras, quæ post confirmatum Canonem vel scriptæ sunt, vel scribuntur, & per sermonem fortè sapientiores cujuslibet in ea re peritioris, & per aliorum Episcoporum graviores auctoritatem, doctioremq; prudentiam, & per Concilia licere reprehendi, si quid in eis fortè à veritate deviatum est. Et ipsa Concilia, quæ per singulas regiones, vel Provincias sunt, plenariorum Conciliorum auctoritati, quæ sunt ex universo Orbe Christiano sine ulla ambagibus cedere: ipsaq; plenaria sæpe priora posterioribus emendari, cum aliquo experimento rerum aperitur, quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat, sine ullo Typho sacrilegæ superbiæ, sine ulla inflata cervice arrogantia, sine ulla contentione livida invidiæ cum sancta humilitate, cum pace Catholica, cum charitate Christiana. Respondeant huic S. Augustini loco, qui judicium Concilii judicio Papæ in quæstionibus fidei præponunt. Quod illi pro Concilio, nos pro Pontifice, tantoque facilius, quod, primò hic expressissima emendationis Concilii mentio sit; Ipsaq; plenaria sæpe priora posterioribus emendari, &c. Quæ de plenariis Africanis intelligi non debent, cum de illis loquatur, quæ sunt ex universo Orbe Christiano. De Papæ sententia non ita clarè S. Augustinus. Secundò hæc de Concilio dicta sunt occasione hæresis, scilicet Donatistarum baptismum iterantium. Quod verò epist. 162. de Melchiadis sententia, ex suppositione quod fuisset falsa, per Concilium emendari potuisse scripsit, ad fidem non pertinebat, sed ad electionem Cæciliani. Nam tempore Melchiadis, nondum Donatistæ Hæretici evaserant. Quod autem ea lib. 1. de baptis. contra Donatistas objectum est, dictum quidem est occasione erroris S. Cypriani, baptizatos ab Hæreticis iterum baptizandos contendentis, sed sine expressa summi Pontificis definitionis mentione, qui quidem baptis-

baptismum repeti vetuerat, & rectissimè, sed rem tanquam de fide ab illo definitam fuisse non constat.

12. Denique, si verum esset, S. Augustinum illi sententiæ fuisse, quæ infallibilitatem soli Concilio Oecumenico tribuit, imò totam Africam in agnoscendâ sanctæ Sedis auctoritate, non solum in materia fidei, sed in aliis etiam, v. g. in Appellationibus, difficilem se aliquando præbuisse; meminisse oporteret. Deum, qui non omnia simul omnibus solet clarè manifestare, sed per partes & gradus, prout ipsi placet, ad hanc cognitionem tandem Africanos perduxisse, imò quasi necessitate pertraxisse. Jam quidem antea ad Concilia Cleri Romani circa lapsos post mortem S. Fabiani, & ad auxilium S. Cornelii pro conservanda propria Dignitate confugerat sanctus ipse Cyprianus. S. Augustinus Innocentii & Zosimi auctoritate maximè Pelagianos impugnavit. Hujus Sedis sententiâ Cæcilianus, ejusque defensores Donatistas represserunt. Et, ne plura commemorem, ac extra quæstionem, quam præ manibus habeo, excurram, potuitne Ecclesia Africana luculentius infallibile sanctæ Sedis judicium in definiendis fidei quæstionibus confiteri, quàm epistolâ illâ Synodicâ trium Conciliorum Africanorum, quæ ad Theodorum Papam scripta, lecta est sub ejus successore Martino I. in Concilio Lateranensi an. 649. act. 2.

13. *Magnam & indeficientem* (sic incipit illa epistola) omnibus Christianis fluente redundantem apud Apostolicam Sedem consistere fontem, nullus ambigere possit, de quo rivuli procedunt affluenter, universum largissimè irrigantes orbem Christianorum, cui etiam in honorem beatissimi Petri, Patroni Decreta peculiarem omnem decere reverentiam in requirendis Dei rebus, quæ omnino & sollicitè debent, maximè verò iudicij, ab ipso Præsulum examinari vertice Apostolico, cujus vetusta sollicitudo est tam mala damnare, quàm probe laudanda. Antiquis enim regulis sancitum est, ut quidquid, quavis in remotis, vel in longinquo positis ageretur Provinciis, non prius tractandum, vel accipiendum sit, nisi ad notitiam Alma Sedis vestra fuisset deductum, ut hujus auctoritate jura quæ fuisset pronuntiatio firmaretur, in leg. sumerent cetera Ecclesia velut de natâ suo fonte prædicationis exordium, & per diversas totius mundi Regiones puritatis incorrupta manarent fidei Sacramenta salutis. Videri potest ibidem, id est act. seu decr. 2. Concil. Lateranens. anno 649. libellus Stephani Episcopi Dorensis, ubi præter

416 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
ter alia dicitur ; In Apostolica Sede Orthodoxorum dogmatum fundamenta
existere.

14. Relatio Possessoris Episcopi Afri per Justinum Diaconum Hormisdæ Papæ, quæ exstat post epist. 69. ejusdem Hormisdæ, sic incipit ; *Decet & expedit ad capitis recurrere medicamentum, quoties agitur de sanitate membrorum. Quis enim majorem circa subiectos sollicitudinem gerit, aut à quo magis est nutantis fidei stabilitas expectanda, quam ab ejus Preside, cujus primus à Christo Rector audivit : Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.*

C A P U T X.

Sententia Cleri Gallicani de judicio Papæ in causis Fidei.

1. **T**Oti Clero Gallicano tribuendum non est, quod gestum est ab Episcopis Parisiis congregatis. Non enim conventus ille, qui non errandi privilegium summo Pontifici adimere tentavit, Concilium Nationale erat, nec ii, ex quibus constabat, aliorum procuracionem ad definiendas eas quæstiones acceperant. Imo admodum odiosa reliquis omnibus, vel ferè omnibus in Gallia, sicut & in omnibus aliis Nationibus visa est declaratio illorum Episcoporum, vel ob id saltem, quod tunc temporis edita esset, cum non aliò spectare posse videretur, quàm ut summum Pontificem pro Ecclesiarum Gallicanarum libertate contendentem dederet.

2. Si autem ex cæteris (quod præsumendum non est, saltem de multis) pœnarum in Edicto Regio declarationem illam confirmante contentarum metu, aliqui ad istorum sententiam accederent, audienda potius esset Gallicana Ecclesia, tunc temporis loquens, cum minus suspectus erat ejus clamor. Episcoporum illius Nationis tum seorsim, tum simul, de sanctæ Sedis Decretis circa fidem olim differentium verba retulimus in capitibus superioribus. Sed ne putes sequentibus temporibus defecisse Fidem ac Religionem illius Cleri, addenda sunt diversorum temporum exempla, ex qui-

ECCLESIAE GALLICANAE. LIB. VII. 417
quibus & aliis, quasi perpetuae traditionis series contexi
posset.

3. Hincmarus Archiepiscopus Remensis, quem ad extol-
lendam nimis auctoritatem Pontificis Romani proclivem ne-
mo, qui ejus ingenium perspectum habuerit, facile suspica-
bitur, illustre testimonium hac in parte reddit sanctae Sedi in
praefatione opusculi de divortio Lotharii Regis, & Gerbergae
Reginae. De omnibus dubiis vel obscuris, inquit, qua ad recta fidei te-
norem, vel pietatis dogmata pertinent, sancta Romana Ecclesia, ut omnium
Ecclesiarum Mater & Magistra, nutrix & doctrix, est consulenda, & ejus
salubria monita sunt tenenda, maxime ab his, qui in illis Regionibus habitant,
in quibus Divina gratia per ejus praedicationem omnes in fide genuit, & Ca-
tholico lacte nutrit, quos ad vitam praordinavit aeternam. Si omnium
Ecclesiarum Magistra & Doctrix est Ecclesia Romana, cur non Eccle-
siae Gallicanae, vel etiam universae? An haec tota distingui-
tur ab omnibus suis partibus? An sensus compositus a sen-
su diviso hac in re olim discretus est? At, inquires, Ecclesia
Romana consulenda est, & ejus monita tenenda, sed ea conditione dum-
modo sint salubria. Irridet, & non profitetur, qui summum
Pontificem in eo sensu alloquitur, aut de Ecclesia Romana
ita loquitur; cujus enim vel vilissimi hominis monita non sunt
tenenda, si salubria sint? sed ea ipsa ratione quod ab Ecclesia
Romana dantur, quae est omnium Ecclesiarum Magistra & Doctrix, sa-
lubria habenda sunt, & tenenda.

4. Ivo Carnotensis epist. 8. ad Riccherium Senonensem
Archiepiscopum, cum qui Ecclesiae Romanae non concordat,
haeticum declarat; Dicitis etiam in litteris, me Sedem invasisse Gaufridi
Coepiscopi vestri, in quo manifeste contra sedem Apostolicam caput erigitis,
dum quod illa aedificat, vos, quantum in vobis est, destruitis; & quod illa
destruxit, vos aedificare contenditis. HUIUS IUDICIIS ET CONSTI-
TUTIONIBUS OBIARE PLANE EST HAETICAE PRAVITA-
TIS NOTAM INCURRERE, cum Scriptura dicat: Haeticum esse constat,
qui Romana Ecclesia non concordat.

5. Jacobus Cardinalis Vitriacus in hist. Orient. cap. 75.
anno 1230. Patet ergo, inquit, CUM SUPER HANC PETRAM,
PRO QVA DOMINVS ROGAVIT VT NON DEFICERET FIDES
EIVS, POST CHRISTVM AEDIFICATA SIT ET FVNDATA
CHRISTI ECCLESIA, QVOD OMNES QVI AB ECCLESIA

G g g

Ro-

418 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
ROMANA RECEDVNT, ABSQVE FVNDAMENTO AEDIFICENT
*in vanum laborantes, & ab eo qui a Domino Cephas appellatus est, separati,
Acephali, & monstrosi homines merito sunt reputandi.*

6. Quæ esset Ecclesiæ Parisiensis de judicio summi Pontificis in decidendis quæstionibus ad fidem spectantibus sententia anno 1324. declaravit Stephanus Episcopus Parisiensis literis pro B. Thomæ Aquinatis doctrina editis. *De Concilio, ut ibi dicitur, venerabilium virorum Decani & Capituli Parisiensis, & Venerabilis P. D. Guillelmi Dei gratiâ Archiepiscopi Viennensis Sacræ Theologiæ Professoris, & aliorum 23. Magistrorum in Theologia, nec non 39. Baccalaureorum in Theologia.* Hæc enim declaratio facta est ob eam causam, quæ his verbis exprimitur. Nos igitur attendentes cum eis quod SACROSANCTA ROMANA ECCLESIA FIDELIVM OMNIVM MATER ET MAGISTRA IN FIRMISSIMA PETRI CHRISTI VICARII CONFESIONE FVNDATA, AD QVAM VELVT AD VNIVERSALEM REGVLAM CATHOLICÆ VERITATIS PERTINET APPROBATIO ET REPROBATIO DOCTRINARVM, DECLARATIO DVBIORVM, DETERMINATIO TENENDORVM, ET CONFVTATIO ERRORVM, *presatum Doctorem venerabilem, cujus doctrinâ fulget Ecclesia ut Sole Luna, nuper Sanctorum Cathalogo ascribendum, doctrina diligenti excussione & examinatione prahatâ super vita ipsius & doctrina, ipsumq; quoad vitam puram, ac doctrinam salutarem vbi terra commendabilem predicavit, &c.* Quæ declaratio eo majoris est ponderis, quod qui eam edidit Episcopus, idem antea quasdam D. Thomæ sententias impugnari permiserat. Unde constat illum ideo mutasse sententiam, quia, ut significat Romana Ecclesia sancti Doctoris doctrinam commendarat. Hist. Univers. Paris. tom. 4. ad dictum an. 1324.

7. Franciscus Archiepiscopus Rotomagensis in Apologia Evangelii pro Catholicis ad Jacobum Majoris Britanniæ Regem, Parisiis anno 1625. edita lib. 2. cap. 1. multa scribit, quibus infallibile summi Pontificis iudicium in materia fidei probat. *Grandi, inquit, quodam privilegio Romanus Pontifex Custos Fidei φύλαξ τῆς πίστεως à Patribus habitus, ut Ephesina acta Celestino Papa χελεσίνω τῷ φύλαγι πίστεως Celestino Custodi Fidei acclamatum testatur. Nec non & postea insertum Chalcedonensibus actis insigne monumentum illud est Petri Episcopi Ravennatis epist. ad Eutychem. In omnibus autem hortamur te, frater honorabilis, ut his, quæ à beatissimo Papa Romana Civitatis scripta sunt*

sunt, obedienter attendas, quoniam R. Petrus, qui in propria Sede & vivis & presens, præstat querentibus Fidei veritatem. Nos enim pro studio Pacis & Fidei extra consensum Romana Civitatis Episcopi causas fidei definire non possumus, &c. Denique multa colligit Romani Pontificis epitheta idipsum significantia; quod sit Custos Fidei, violata Fidei Vindex, Caput totius Fidei, &c. Cap. 2. refert partem epistolæ Agathonis Pontificis in sextæ Synodi act. 4. Synodicè lectæ, de Ecclesia Romana dicentis ad Imperatores; *Hæc spiritualis Mater vestri tranquillissimæ Imperii Apostolica Christi Ecclesia, quæ per Dei Omnipotentis gratiam a transiit Apostolica traditionis nunquam errasse probabitur, nec hæreticis negotiis depravata succubuit, sed ut ab exordio Fidei Christiana precepit ab Antioribus suis Apostolorum Christi Principibus illibata sine tenus permanet.* Cap. 12. majori cum energia; CUI NON PATET, inquit, FIDEI OSTIUM ROMANIS CLAVIBVS APERIENDVM, A ROMANOQVE PONTIFICE PATEFACIENDVM ESSE.

8. Jam à primis sæculis, ut testatur S. Leo epist. 89. sancta Sedes ab Episcopis Gallicanis innumeris est relationibus consultata, qui mos nunquam non viguit. Porro ejus responsa ita suscipiebantur, ut postea consulentes non vacillarent, atque adeo reformabilia esse non suspicarentur, quod tum ex multis, quæ jam diximus constat, tum hic confirmandum est testimonio celeberrimi Ægidii Archiepiscopi Bituricensis, qui expositione cap. cum Marthæ. De celebr. Miss. ait; *Archiepiscopus igitur Lugdunensis de omnibus his dubitans, SEDEM PETRI, AD QVAM PERTINET MAIORES CAVSAS, ET PRÆSERTIM ARTICVLOS FIDEI, ET EA QVÆ AD ARTICVLOS ORDINANTVR, DECIDERE, CONSVLVIT, NE IN IPSIS VLTËRIVS VACILLARET.*

9. Nicolaus Coeffeteau Theologus Parisiensis, ac postea Massiliensis Episcopus in tractatu pro sacra Monarchia Ecclesiæ Catholicæ, Apostolicæ & Romanæ adversus Rempublicam Marci Antonii de Dominis Archiepiscopi Spalatenis part. 5. discuss. num. 5 cap. 12. lib. 1. Indefectibile fidei lumen in summo Pontifice his verbis astruit; *Dico igitur non esse par lumen in reliquis cum summo Pontifice. Namq, VNI EI IN PERSONA PETRI DICTVM EST, EGO ROGAVI PRO TE VT NON DEFICIAT FIDES TVA. Quare ex luce collustratus plus ejus oculis certum quam multum oculi, &c.*

10. Luculentius mentem suam aperit Illustrissimus Gabriel Albaspineus Aurelianensis Episcopus in hæc verba Tertulliani, Episcopus Episcoporum lib. de Pudicitia; *Quæcumque igitur, inquit, ratione aut mente de Romano Pontifice hæc dixerit Tertullianus, serio vel per ludibrium, illis tamen temporibus PENES EVM IOTESTATEM FVISSE DE REBVS FIDEI IVDICIA PEREMPTORIA FERRE, & totius orbis Episcopos monere atque docere, quis non agnoscit? Eoq; magis quod unus Tertullianus jam heresi implicitus, de hac re cæteris Ecclesiæ Episcopis non reluctantibus conqueratur: nam de his rebus eum oppugnando conjecturam facit, eâ tempestate id juris Romanis Episcopis concessum fuisse, eosq; revera hanc potestatem exercuisse. Vide ejus notam in hæc verba S. Optati Episcopi Milevitani de B. Petro loquentis lib. 2. de schism. Donat. Qui ducit ad se Angelum.*

11. Illustrissimus Petrus de Marca Archiepiscopus Tolosanus in quodam M. S. quod Stephanus Baluzius in compendio ejus vitæ libris de Concordia præfixo, asserit ultimum esse Illustrissimi illius Archiepiscopi opus, paulò ante mortem ab ipso confectum, infallibile Papæ in Fidei quæstionibus judicium ita defendit, ut opinionem contrariam antiquorum Doctorum Universitatis Parisiensis (Gersonium & alios innuebat, de quibus postea) ab Ecclesiâ tolerari tantum asseruerit; cæterum tunc ipsiusmet Universitatis, & aliarum omnium Doctores, pro infallibili Papæ judicio stare.

12. Non Episcopi singulares tantum, sed ut olim Concilia, ita posterioribus temporibus conventus, & Comitia Cleri Gallicani privilegium illud sanctæ Sedis venerata sunt. Celeberrimus Conventus Melodunensis an. 1579. tit. 1. Constitutionum, qui est de fidei professione, sic decrevit; *operam dabunt ii quibus hæc cura demandata est, Episcopi scilicet & eorum Vicarii, ut in omnibus Synodis tam Diocesanis quàm Provincialibus, omnes & SINGULI TVM CLERICI, TVM LAICI AMPLECTANTVR, ET APERTA PROFESSIONE EAM FIDEM PRONVNCIENT, QVAM S. ROMANA ECCLESIA, MAGISTRA, COLUMMA, ET FIRMAMENTVM VERITATIS PROFITETVR ET COLIT. Ad hanc enim propter suam principalitatem necesse est omnes convenire Ecclesias.*

13. Sed quid sibi volunt verba illa epistolæ Comitiorum Generalium Cleri Gallicani ad Innocentium X. Pontificem Maximum 8. Kal. Novembr. 1650. SCIMVS VBI CA-

PVT

ECCLESIAE GALLICANÆ. LIB. VII. 421
 PVT ECCLESIAE IBI TOTIVS FIDEI ARCEM, TOTIVS ET
 DISCIPLINÆ METROPOLIM; Eoq; convenitur à nobis libentius, quo in
 Prasulum Primatis sinu Prasides, si quando illis dolet, maximè à vulneribus
 Ecclesiæ iustissimas querelas suas deponere par est. Adeone parum tuta
 est Religio nostra, ut tutius fidei arcem hæresi disjici posse sen-
 tiamus? Adeone parum firma est Petra, super quam Christus
 ædificavit Ecclesiam suam, ut portæ Inferi prævalere pos-
 sint adversus eam? Adeone inefficax Christi Oratio, ut Pe-
 tri, pro quo rogavit, defectura sit fides in ejus successoribus?
 Sed Ecclesiæ Gallicanæ mens luculentius apparet in
 Epistolis anno 1653. in ultimo capite hujus libri referen-
 dis.

C A P U T X I.

*Probaturs autoritate Universitatis Parisiensis ac Docto-
 rum Particularium illius, nec non Senatus Pari-
 siensis, Papæ judicium in causis Fidei esse irreforma-
 bile.*

1. **A**NNO 1387. tota Universitas Parisiensis in Consisto-
 rio apud Clementem, quem tanquam legitimum Pon-
 tificem sequebatur, per Magistrum Petrum de Alliaco in-
 fallibile Romani Pontificis judicium in Causis fidei esse pro-
 fessa est his verbis in histor. Univers. ad hunc annum rela-
 tis; Igitur pro vestris humilibus filiis Universitatis prædictæ, & pro nobis eo-
 rum Nunciis, qui suis in hac parte obsequimur mandatis, & documentis inni-
 timur, corde & ore unanimiter protestamur, quod quidquid hætenus in hac
 causa per eos actum est, & quidquid in ea nunc vel alias pro eis acturi, aut
 dicturi sumus, totum correctioni, & judicio Sedis Apostolicæ & sedentis in ea
 summi Pontificis humiliter submittimus; dicentes cum B. Hieronymo 24. quæst.
 I. Hac est fides, Pater Beatissime quam in Catholica Ecclesia didicimus, in
 qua si minus peritè, aut minus caute fortè aliquid positum est, EMENDARI
 PETIMVS A TE, QVI PETRI FIDEM ET SEDEM TENES.
 NON IGNORAMVS ENIM SED FIRMISSIME TENEMVS, ET
 NVLLATENVS DVBITAMVS, QVOD SANCTA SEDES APOS-
 TOLICA EST ILLA CATHEDRA PETRI, SVpra QVAM EO-

Ggg 3

DEM

422 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
DEM HIERONYMO TESTE FVNDATA EST ECCLESIA, ut
habetur eadem quaestione in cap. Quoniam vetus. Et sicut dicit Cyprianus 93.
dist. Qui Cathedram. DE QVA SEDE, IN PERSONA PETRI
APOSTOLI IN EA SEDENTIS DICTVM EST, PETRE RO-
GAVI PRO TE VT NON DEFICIAT FIDES TVA Luc. 22. Hæc
est igitur ad quam determinatio fidei, & approbatio veritatis Catholica, ac hæ-
retica impietatis detestatio maximè pertinet.

2. Adeo erat veneranda illi Universitati sententia de infal-
libili iudicio Papæ, ut ante hunc annum nullus ejus Facultatis
Doctor ab ea recesserit, & postea, licet occasione schisma-
tis, aut aliorum dissidiorum ab ea nonnulli declinaverint,
nunquam tamen ab ipsis Universitatis incunabulis usque ad
postremas contentiones defuerint Doctores, qui eam seque-
rentur. De antiquis testatur generatim Andreas Duvallius
Academiæ Parisiensis alumnus, ac Theologiæ Professor, in
lib. De suprema Romani Pontificis in Ecclesiam potestate, anno 1614. in
lucem emissio, & à duobus aliis Doctoribus approbato, sen-
sisse illos privilegium in fide non errandi à Petro ad ejus
successores defluxisse, nec nisi à ducentis annis quemquam ab
ea sententia recessisse. Hæc sunt ejus verba; Velint nolint Adver-
sarii, liquido constat veteres Ecclesiæ Gallicanæ Proceres hanc in summis Pon-
tificibus Petri successoribus infallibilitatem semper agnovisse, Christi, Domi-
ni Orationem in Petro non stetisse, sed ad ejus successores certissimè transisse,
EOSQUE, QUI HANC VERITATEM IMPVGNARE CONATI
SVNT, A DVCENTIS AVT CIRCITER ANNIS, QVIEVS IN
ECCLESIAM HORRENDA SCHISMATA IRRVERVNT, COE-
PISSE. Quæ Doctoris assertio exemplis est roboranda.

3. Alcuinus S. Benedicti Monachus Caroli Magni Præcep-
tor, ei que, ut volunt Galli, fundandæ illius Universitatis
autor, hæc habet lib. 1. de Divin. offic. cap. 19. Religionis
cultum sic Dominus instituit, ut in Beatissimo Petro principaliter collocaret, at-
que ab ipso quasi capite dona sua vellet in corpus omne manare. (Nota hæc
verba, in corpus omne, ne putes Alcuinum sensisse, à summo
Pontifice in alias Ecclesias seorsim acceptas, non autem in cor-
pus ipsum Ecclesiæ universalis, fidei veritatem, aliaque Di-
vina dona manare.) Unde constat ab universali Orbis communione sepa-
ratos esse, sicut docet B. Pelagius, qui qualibet dissensione inter sacra Myste-
ria Apostolici Pontificis memoriam secundum consuetudinem non frequentant.

4. Al-

4. Albertus Magnus S. Thomæ Magister, qui tanto Discipulorum concursu Parisiis docuit, ut, cum schola nimis esset angusta, in foro quod ab ejus nomine nuncupatur, legere coactus sit, ex verbis Christi ad Petrum; *Rogavi pro te, &c.* infert, Petri successores à fide, quantumvis illa impetatur, non defecturos. *Hæc argumentum inquit, efficax est pro Sede Petri, & succedere ipsius, quod fides ejus non finaliter deficiat.* Obscuritatem aliquam paret vox illa, *finaliter*, ac fortè de perseverantia finali in fine aliquis eam interpretaretur; nisi constaret eam quidem interpretationem S. Petro posse accommodari, non autem successoribus ejus, quibus si non esset datum in determinandis fidei quæstionibus non errandi privilegium, multò minus affirmare liceret, promissam ipsis, ut privatis personis, finalem in fide perseverantiam, multò minus de Sede ipsa B. Petri, cujus etiam meminit (*pro Sede Petri & succedere ipsius*) posset illa vox, *finaliter*, accipi. Ea igitur vis est vocis illius; posset scilicet Romanum Pontificem in rebus ad fidem spectantibus, dum eas agitat, ac discutit, aliquatenus fluctuare, quemadmodum Joanni XXII. contigit circa visionem Beatificam ante judicium universale; rebus tamen agitatis & discussis ante posse quidquam solemniter definire, ac toti Ecclesiæ credendum proponere, quod sit ab Orthodoxa fide alienum.

5. Sanctus Thomas Aquinas Universitatis Parisiensis Alumnus, ac in ea deinde celeberrimus Magister, non potuit luculentius supremum & infallibile summi Pontificis, in decidendis circa fidem dubiis judicium profiteri, quàm his verbis 2. 2. quæst. 1. art. 10. *Ad illius auctoritatem pertinet editio symboli, ad cuius auctoritatem pertinet determinare ea, quæ sunt fidei, ut ab omnibus inconcusse fide teneantur. Hoc autem pertinet ad auctoritatem summi Pontificis, ad quem majores & difficiliore Ecclesiæ quæstiones referuntur, ut dicitur in Decret. extra de Baptismo c. Majores. Unde & Dominus Luc. 22. Petro dixit, quem summum Pontificem constituit, Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Quæ cavillatione locum istum obscurabit Launoïus? Non hic ad Ecclesiam Romanam, non hic ad Sedem Apostolicam, sed ad auctoritatem summi Pontificis pertinere dicitur *finaliter* determinare ea quæ sunt fidei, ut ab omnibus inconcusse teneantur.

6. At fortasse, licet non exprimat, intelligit tamen S. Thomas casum, cum summus Pontifex in Concilio Oecumenico sedet, ac praesidet. Contra verò eam restrictionem expressis verbis rejicit S. ille Doctor de potentia quæst. 10. art. 4. ad 13. ubi postquam summo Pontifici, sicut & Concilio Oecumenico auctoritatem tribuit interpretandi Symbolum, subjungit; *Sicut autem posterior Synodus potestatem habet interpretandi Symbolum à priore Synodo conditum, ac ponendi aliqua ad ejus explanationem, ut ex prædictis patet; ita etiam Romanus Pontifex hoc sua auctoritate potest, cujus auctoritate sola Synodus congregari potest, & à quo sententia Synodi confirmatur, & ad ipsum à Synodo appellatur. Quæ omnia patent ex gestis Chalcedonensis Synodi. Objectionem de necessitate Concilii præoccupat his verbis; NEC EST NECESSARIUM, QVOD AD EIVS EXPOSITIONEM FACIENDAM VNIVERSALE CONCILIUM CONGREGETVR, cum quandoque id fieri prohibeant bellorum dissidia, sicut in septima Synodo legitur, quod Constantinus Augustus dixit, quod propter imminencia bella universaliter Episcopos congregare non potuit: sed tamen illi qui convenerunt, quadam dubia in fide exorta, sequentes sententiam Agathonis Papa determinaverunt. Scilicet quod in Christo sint due voluntates & due actiones, & similiter Patres in Chalcedonensi Synodo congregati secuti sunt sententiam Leonis Papa, qui determinavit Christum esse in duabus naturis post incarnationem.*

7. Antiquos secuti sunt novi quamplures: Joannes à Ce-laia Doctoratus Lauream in Universitate Parisiensi affecutus, in 3. sentent. dist. 25. quæst. 4. quintam hanc ponit conclusionem; QVINTA CONCLUSIO EST ISTA. ROMANÆ SEDIS IUDICIUM IN HIS QUÆ FIDEI SVNT, ET AD HVMANAM SALVTEM NECESSARIA, ERRARE NEQVIT; *Quod probatur ex promissione Salvatoris Nostri Luc. 22. quæ verba allegat Bernardus scribens Innocentio Papa . . . . . Idem asserunt D. Cyrillus, & D. Chrysostomus, & D. Gregorius. Deinde illorum rejicit sententiam, qui infallibilitatem penes Ecclesiam universalem tantum, non autem penes Romanum Pontificem solitariae sumptum reponunt. Contra istam conclusionem arguitur. Doctores Catholici glossant illam auctoritatem Salvatoris de universali Ecclesia, & non de Sede Romana, ergo malè assumitur talis auctoritas pro fundamento istarum conclusionum. Ad hanc replicam responderetur negando antecedens, imò necessarium est dicere, quod non intelligitur de universali Ecclesia. Nam subjungitur; Et tu aliquando conversus, &c.*

Idcirco

Idcirco D. Cyrillus, & D. Chrysostomus, & D. Leo, & B. Agatho, & D. Bernardus, & Anselmus, & Albertus Magnus, & D. Thomas glossant præfatam auctoritatem de Ecclesia Romana, ut distinguitur ab aliis Ecclesiis.

8. Andreas Duvallius, ut supra diximus Doctor Sorbonicus, & in Academia Parisiensi Regius Theologiæ Professor de suprema Romani Pontificis in Ecclesiam potestate Tractatum emisit in lucem ann. 1614. cumque approbarunt G. J. Roger, & J. Roche Facultatis Theologiæ Parisiensis Doctores his inter alia verbis. *Juris ut fiat publici opera pretium duximus ad sanctissimi Domini nostri Papa auctoritatem tuendam, nec non ad summam cum eodem Capite suo visibili Romano Pontifice unionem artificissime retinendam, cui aliter schismaticorum mala minus malusq. animus male & seditione consultum vellet.* 10. Kal. Febr. an. sal. 1614.

9. Joannes Puteanus Augustinianus Professor Regius in Academia Tolosana, qui Parisiis Theologiam didicerat, in 2. 2. S. Thomæ quæst. 1. art. 6. dubit. 2. conclusionem hanc secundam ponit; SOLIVS PONTIFICIS MAXIMI EST RES DE FIDE CATHOLICA DEFINIRE, ET EASDEM CERTO ET INDVLTANTER PROPONERE CREDENDAS, quam sacra Scripturæ, Patrumque, atque aliorum Doctorum testimoniis probat. In solutione autem primæ objectionis infallibilitatem, quam habent Episcopi in Concilio universali, connexioni, quam habent cum summo Pontifice, adscribit, eamque Concilio, absente summo Pontifice, denegat. *Infalibilis ipsa assistentia Spiritus sancti non est aliunde repetenda, quam a promissione D. Petro facta. Unde propter connexionem quam supponimus dari inter Episcopos & Pontificem Maximum, in Concilio Generali, statuendum est, Episcopos illic congregatos nullo modo errare posse in rebus de fide decidendis. SI TAMEN FVERINT CONGREGATI TOTIVS ORBIS EPISCOPI ABSENTE PONTIFICE MAXIMO, ET EIVS LEGATIS, EPISCOPI SVBICIVNTVR ERRORIBVS.*

10. Leonardus Coquæus etiam Augustinianus in Universitate Parisiensi Doctor Theologus in Antimornæo tom. 1. pag. 83. QVOMODO Igitur, inquit, AGRE FERVNT (Hæretici) NOS ROMANVM PONTIFICEM CONCILIIIS SVPERIOREM ASSERERE? ET ROMANO PONTIFICI, ET CONCILIIIS OECVMENICIS IN SPIRITV SANCTO LEGI-

Hhh

TIME

426 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,

TIME CONGREGATIS TANTVM DEFERIMVS, VT NEC IL-
LVM, NEC ISTA, IN DEFINIENDIS, QVÆ AD FIDEM ET
MORES PERTINENT, AC REGIMEN ECCLESIAE SPECTANT,
ERRARE POSSE ASSERAMVS: NEC QVIDQVAM TOTI EC-
CLESIAE PROPONERE CREDENDVM, QVOD SIT ERRONEVM;
*ut haereticus aut temerarius ille sit nobis, qui vel Romani Pontificis, vel Occu-
menicorum Conciliorum statutis ac definitionibus refragari audeat. Tomo au-
tem 2. pag. 237. Cum sedeat in Cathedra Petri, pro quo Dominus roga-
vit ut non deficeret fides ejus; & ut confirmaret fratres suos, non finet eum
ex illa Cathedra aliquem errorem loco fidei salutifera obtrudere fidelibus cre-
dendum.*

11. Hervæus Natalis Brito Ordinis Fratrum Prædicatorum
Generalis in tract. de potestate Papæ, quem refert, & se-
quitur S. Antoninus Archiepiscopus Florentinus, ejusdem Or-
dinis, 3. part. summæ Theologiæ tit. 22. cap. 2. §. 3. probat
necessitatem unius capituli in Ecclesia ex necessitate conformi-
tatis in veritate fidei & morum hoc modo; *In tota universitate
Christiana debet esse conformitas de his, quæ pertinent ad veritatem fidei & bo-
nos mores circa necessaria ad salutem. Sed talis conformitas non potest salvari,
nisi in ordine ad unum Caput, seu unum Præsidentem, ad quem spectet sen-
tentiare quid credendum, & quid non credendum. Ergo, &c. An Christus
constituens summum Pontificem ad definiendas ejusmodi
controverfias pro tota universitate Christiana, negavit quæ necessa-
ria erant, ut certa esset ejus definitio, circa necessaria ad salu-
tem?*

12. Infallibile judicium Papæ in decidendis fidei contro-
verfiis probat Michael Mauclerus Parisinus Doctor Sorboni-
cus in libris de Monarchia Divina Ecclesiastica & seculari
Christiana Parisiis an. 1622. editis, & Gregorio XV. ac Lu-
dovico XIII. Regi Franciæ dicatis 2. part. lib. 4. capp. 4. 5.
6. & 7. eamque communem esse in Scholis Theologorum
sententiam asserit dicto cap. 4. his verbis; *Hæc illa communis sacræ
sapientiæ Professorum, quæ docetur in Scholis, assertio, disceptationum causa-
rumq; de fide cursorum, morumq; Romani Pontificis in Cathedra Petri sedentis
consopitum judicio finire. Sic senserunt Doctores Gallicani aliquâ
schismatis, vel alterius diffidii occasione non exasperati.*

14. Ita ad autoritatem Joannis Gersonii ejusque sequa-
cium respondet Andreas Duvalius part. 2. quæst. 1. *Scio quidem*
in

in re Pontificia, Alliacenſem, Gerſonium, & Almainum non eſſe tanta auctoritatis, quia tempore ſchiſmatis floruerunt & ſcripſerunt, duo priores, quando tres ſe pro Pontificibus gerebant: poſtremus verò, nempe Almainus tempore Julii II. & Conciliabuli Turonenſis, quo Gallia ſub Ludovico XII. à Sede Apoſtolica deſecerat, &c. Aliam aſſert reſponſionem quæſt. 4. ad nonum. Joannes Gerſon, inquit, Jacobus Almain & Joannes Major celebres ſchola Pariſienſis Doctores cum nonnullis aliis privilegium inſallibilitatis Pontifici denegarunt, ſed illud ei conceſſerunt alii, quorum quidam multo ſunt illis celeberrimi, ut D. Thomas 2. 2. quæſt. 1. art. 10. Ad ſummum Pontificem pertinet ea, quæ ſunt fidei deſignare, ut ab omnibus inconcuſſa fide teneantur. Itemque D. Bonaventura ſingulare ſchola Pariſienſis decus & ornamentum, & cuius doctrinam Gerſon ad ſtudentes in Collegio Navarra miris laudibus ad Cælum uſque extollit: Hervæus Armericus, Henricus Gandavensis, & Joannes de Celais ambo Societatis Sorbonicæ: itemque Doctores illi, qui in Conſtitutiſ ſchola Generalibus errores Maleſoni condemnarunt, hiſ verbis; Ad ſanctam Apoſtolicam Sedem pertinet auctoritate judiciali ſuprema circa ea, quæ ſunt fidei deſignare. Quo fit ut inique Vigorius me tanquam ſchola Pariſienſis deſertorem, & veluti perverſum ſcriptis ſuis traducere & proſcindere præſumat, præſertim cum, ut in Elencho contra Richerium aperte ſignificavimus, nihil quidquam à Facultate Pariſienſi contra Pontificis inſallibilitatem unquam ſit deſertum.

14. Ludovicus Bail in apparatu ad Concilia quæſt. 43. & ſequ. non ſolum juxta S. Thomæ, quam ſupra declaravimus mentem, ſed & per ipſa ejus verba reſpondet ad quæſtiones de judicio Papæ in quæſtionibus Fidei. Hunc, alioſque nonnullos citamus; quia licet fortasſe non tanti ſint ponderis: tamen cum Galli ſint, Galliæ mentem teſtantur.

15. Denique tamen Universitas Pariſienſis nonnihil ab antiqua doctrina reſceſſit; ſed certis gradibus ac ſerè invita. Namque adhuc menſe Maio 1663. quo tempore ortum fuerat diſſidium inter Alexandrum Papam, & Regem Chriſtianiſſimum, prodiit Decretum cum hoc titulo; Declarationes ſacra Facultatis ſacta apud Regem Chriſtianiſſimum ſuper quibuſdam propoſitionibus, quæ nonnulli ipſi voluerunt adſcribere. Quintus articulus erat iſte; Doctrinam Facultatis non eſſe, quod ſummus Pontifex ſit ſupra Concilium. Sextus; Non eſſe doctrinam, vel dogma Facultatis, quod ſummus Pontifex nullo accedente Eccleſiæ conſenſu ſit inſallibilis. Hic Facultas modo negati-vo reſpondet non eſſe doctrinam, &c. Apertiùs deinde locuta eſt

428 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
in censura librorum Jacobi Vernant anno 1664. & Amadæi
Guimenei anno 1665.

16. Nihilominus antiquum usum nondum immutavit, neque mutare suadentibus obtemperandum duxit, de quo usu Andreas Duvalius; *Laudabilis*, inquit, *in Academia Parisiensi viget consuetudo*, qua Baccalarei de quæstionibus Theologicis solemniter responsuri protestationes præmittunt, se nolle quicquam contra Decreta sanctæ Matris Ecclesiæ, necnon sanctæ Sedis Apostolicæ & Romanæ asserere, aut defendere, & si quid in actu disputationis adversus ejusmodi Decreta, illis exciderit, vel ignorantia, vel immemoria, vel lingua præcipitio attribuendum velle.

17. Autoritati Universitatis Parisiensis adjungenda est, quam illa tam frequenter imploravit, cuique ut primum ultrò, ita deinde invita subjacuit, Senatûs Parisiensis autoritas. Ille igitur Senatus ad Ludovicum XI. per Joannem Lozellier Inquisitionum Cameræ Præsidentem, cujus oratio refertur à Petro Puteano inter Tractatus de libertatibus Ecclesiæ Gallicæ, ita Regem alloquitur art. 20. „Protestatur Curia Vestra
„Majestati se nullo modo propter quæcumque inferius dicenda velle excellenti sanctitati, dignitati, honori, &
„autoritati nostri sancti Patris Papæ, sanctæque Sedis Apostolicæ derogare: sed contra ei omnem honorem, reverentiam, & obedientiam, quam omnes boni fideles Catholici supremo Ecclesiæ Pastori præstare tenentur, sicut veros filios Ecclesiæ Matri sanctissimæ reddere, & exhibere: protestans insuper si quid dictum factumque à se fuerit quod correctione egeat, illud totum velle se omninò Ecclesiæ sanctæ Apostolicæ & Romanæ determinationi submittere, quæ errare non potest juxta Canonem. A recta 24. quæst. 1.

C A P U T X I I.

Probatur testimonio summorum Pontificum in quæstionibus Fidei Romani Pontificis judicium esse certissimum.

1. **S**I summorum Pontificum tanquam in propria causa loquentium rejicienda esset autoritas, nec eorum Dignitatis, Sanctitatis, aut meriti habenda ratio, pari vel potiori etiam

etiam ratione recusari posset Concilium Constantiense, cujus Decretis, quæ alibi examinata sunt, nititur hæc propositio, cum in propria etiam causa loqueretur. Verum nefas est de illis præsertim, qui sanctitate ac doctrina conspicui fuerunt, suspicari eos propriæ Dignitatis augendæ causâ doctrinam inducere voluisse, quæ, si erronea esset, totius Religionis Christianæ fundamenta concuteret.

2. Sanctus Innocentius à S. Augustino, & ab aliis Patribus tantopere commendatus epist. 25. ad Episcopos Milevitani Concilii an. 417. Romanam Ecclesiam ut fidei fontem perenniter fluentem exhibet; *Neque enim hoc vestram credo latere prudentiam, qui id etiam actione firmastis, scientes quod per omnes Provincias de Apostolico fonte petentibus responsa semper emanant. Præsertim quæties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres, & Coepiscopos nostros nuntius ad Petrum, id est sui nominis & honoris autorem referre debere, velut nunc retulit vestra dilectio, quod per totum mundum possit Ecclesiis omnibus in commune prodesse.* Notentur hæc verba, *nuntius ad Petrum*, ad quem fidei quæstiones referuntur, dum referuntur ad ejus successorem; Quia nimirum sicut officio, sic & fidei firmitati officio necessariæ, succedit.

3. Relationes olim ad sanctam Sedem ex omnibus Christiani Orbis Provinciis, præsertim ex Gallia fieri solitas fatentur Galli: sed forsan responsiones non esse irreformabiles existimant. Contrarium S. Innocentius sentiebat, quandoquidem epistolâ ad Episcopos Macedoniæ à Dionisio Exiguo cum aliis collectâ, injuriæ adversus sanctam Sedem tribuebat, quod secundum consuleretur, quasi ejus sententia in dubium revocaretur. *Adverti, inquit, Sedi Apostolica, ad quam relatio quasi ad caput Ecclesiarum missa currebat, aliquam fieri injuriam, cujus adhuc in ambiguum sententia duceretur.* Hanc etiam exceptionem excludunt multi Doctores, quorum testimonia supra reddita sunt, ut in eis observare licuit.

4. Sanctus Cælestinus Legatos mittens in Orientem, ipsis contendere prohibuit, præcepit verò de aliorum sententiis judicare: qua jussione significabat non esse ab Episcopis expectandum consensum, ut esset irreformabile Papæ judicium, sed per ipsius judicium, & per instructionem ab eo datam componenda, atque ad unitatem redigenda variè sententiarum

H h h 3

Epis-

430 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
Episcoporum suffragia. Ad disceptationem si fuerit deventum, vos de eorum sententiis dijudicare debetis, non subire certamen. Commonitor. Cælest. apud Christianum Lupum ad Ephesin. Concil. varior. Patr. Epist. cap. 236.

5. Sancti Leonis Magni testimonium protulimus cap. 3. sed Launoius, ut illi vim detrahat par. 5. epist. 2. illud de S. Petro tantum, ac pro tempore Passionis duntaxat interpretatur, malæ fidei accusans Bellarminum, quod omiserit eam partem, in qua Passionis fit mentio. Sed cadit hæc accusatio, si reddatur pars alia testimonii, quam Launoius ipse omisit, & in qua sermo fit de tempore post Passionem. Sequitur enim; Cum itaque dilectissimi, tantum nobis videamus præsidium Divinitus institutum, rationabiliter & justè Ducis Nostri meritis, & Dignitate letamur, gratias agentes sempiterno Regi Redemptori Nostro Jesu Christo, qui tantam potentiam dedit ei, quem totius Ecclesiæ Principem fecit, ut si quid etiam nostris temporibus rectè per nos agitur, rectèque disponitur, illius sit gubernaculis deputandum, cui dictum est; Et tu confirma fratres tuos; & cui post resurrectionem suam Dominus ad trinam æterni amoris professionem mystica insinuatione ter dixit; Pasce oves meas: quod nunc quoque procul dubio facit, & mandatum Domini pius Pastor exequitur, confirmans nos cohortationibus suis, & pro nobis orare non cessans. Non enim Christus post Passionem Petro commisit oves suas, ut tempore Passionis eas pasceret; nec de illo tantum tempore intelligi possunt hæc verba; Quod nunc quoque procul dubio facit, &c. At inquires facit hoc Petrus cohortationibus suis & orationibus. Ita est; sed facit etiam quia, ut idem S. Leo dicit in serm. 2. in Anniversario Assumptionis suæ ante medium, in Romano Pontifice omnium Pastorum sollicitudo cum commendatarum sibi ovium custodiâ perseverat, & ejus etiam dignitas in indigno hærede non deficit. Non est autem inutilis proposito Bellarmini S. Leonis autoritas, etiamsi partem tantum attulerit, nec quæ ex illa consequuntur, expresse-rit; quia scilicet cum ex verbis, quæ recitaverat, sequeretur, potestatem sancto Petro collatam, tanquam supremo Pastori, & ut fratres confirmaret; in promptu erat unicuique concludere, eadem potestate muniri, qui eidem officio à Domino præponatur.

6. Sancti Agathonis etiam testimonium jam reddidimus, sed multiplici telo Launoius illud impetit. Primò distinguens

guens Apostolicam Christi Ecclesiam, (idest Romanam, de qua, ut fatetur Launoïus loquitur Agatho) à Romano Pontifice. Sed ut jam alibi insinuavimus, inutilis est distinctio. Sufficit enim ut non errandi privilegium Ecclesiæ Romanæ concedatur; Planum est enim illud à Pontifice in Clerum derivari, idque verba ipsa Evangelii ab Agathone recitata ostendunt; *Ego autem rogavi pro te, &c.* Adde quod ad propositum nostrum satis est, ut Pontificis judicium certum sit, antequam universæ Ecclesiæ consensus accesserit. Secundò distinguit Launoïus jus à facto, notatque quod Agatho *questionem facti non juris tractat*, cum ait Apostolica Christi Ecclesia, idest, Romana, à tramite Apostolica traditionis nusquam errasse probatur, aut Hereticis novitatibus unquam depravata succubuit. Benè quidem Launoïus, si ibi sisteret Agatho; sed causam continuò assert, quæ jus validius quàm factum adstruit. Prosequitur enim; *Quia dictum est Petro: Simen ecce Sathanas, &c.* Ego autem rogavi pro te, &c. Hic Dominus folem Petri non dissecuram promissit, & confirmare eum fratres suos admonuit. Quod Apostolicus Pontifex mea exiguitatis Prædecessores confiderenter fecisse cunctis est argumentum. Tertiò Launoïus circa hæc ultima verba notat, Agathonem indefinitè scribere: Apostolicos Pontifices Prædecessores confirmasse fratres suos: sed desinente non scribere Apostolicos Pontifices Prædecessores omnes confirmasse fratres. Sed nonne juxta regulas Dialecticæ propositio indefinita de facto circumstantiis non limitato, æquivaleret universali? At, inquit Launoïus, multi Pontifices secus fecerunt. Utrum aliqui præcepto implendo defuerint, sive defectu spei consequendi fructus, sive etiam per negligentiam, quæstio est de facto nequaquam juri præjudicans. Sufficit ut Pontifices præceptum sibi à Christo impositum de confirmandis fratribus scientes, regulariter & ordinariè illud cum autoritate, sæpe cum utilitate, præstiterint. Sancti Gregorii testimonium jam retulimus.

7. Nicolaus I. in epistola ad Michaelem Imperatorem privilegia sanctæ Sedi in persona B. Petri à Christo collata immota semper futura esse constanter affirmat, inter quæ illud sine dubio præcipuum est, ut vacillantes in fide confirmet, quemadmodum fecerat S. Leo erga Concilium Ephesinum secundum. *Quomodo*, inquit, *non egeat qualibet Synodus Romana Sedes, quomodo in Ephesino Latrocínio cunctis Præsulibus, & ipsis quoque Pa-*

triar-

432 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,

triarchis prolabantibus, nisi Magnus Leo, imitator scilicet illius Leonis, de quo scriptum est; Vicit Leo de tribu Juda; divinitus excitatus, os aperiens totum Orbem, & ipsos quoque Augustos concuteret, & ad pietatem commoveret; Religio Catholica penitus cornisset. Et inferius; Cum Ecclesiæ Romanæ privilegia Christi ore in B. Petro firmata in Ecclesia ipsa disposita, antiquitus servata, & à Sanctis Universalibus Synodis celebrata, atque à cuncta Ecclesia jugiter venerata, nullatenus possint minui, nullatenus infringi, nullatenus commutari, quoniam fundamentum quod Deus posuit, humanus non valet amovere conatus: & quod Deus statuit, firmum validumq; consistit, &c.

8. Parcius de privilegiis Ecclesiæ Romanæ Nicolaus, quam ad eum scribens S. Ignatius Patriarcha Constantinopolitanus, cujus epistola lecta est in act. 3. octavæ Synodi, & in qua tum Petri dignitatem & potestatem, tum ad successores transmissionem luculentissimè profitetur his præcipuè verbis; DIXIT PETRO MAGNO, ET SUMMO APOSTOLORVM, TU ES PETRVS, ET SUPER HANC PETRAM ÆDIFICABO ECCLESIAM MEAM, ET PORTÆ INFERI NON PRÆVALEBUNT ADVERSUS EAM. ET ITERVM; TIBI DABO CLAVES REGNI CÆLORVM: ET QVODCVMQVE LIGAVERIS SUPER TERRAM ERIT LIGATVM ET IN CÆLIS: ET QVODCVMQVE SOLVERIS SUPER TERRAM ERIT SOLVTVM ET IN CÆLIS. TALES ENIM BEATAS VOCES NON SECVNDVM QVANDAM VTIQVE SORTEM APOSTOLORVM PRINCIPI SOLVM CIRCVMSCRIPSIT, ET DEFINIVIT, SED PER EVM AD OMNES, QVI POST ILLVM SECVNDVM IPSVM EFFICIENDI ERANT SUMMI PASTORES ET DIVINISSIMI SACRIQVE PONTIFICES SENIORIS ROMÆ, TRANSMISIT. Et ideo ab olim & prisco tempore in exortis hæresibus, & pravariationibus Eradicatores, & Interemptores malorum zizaniorum & labefactorum & penitus insanabiliter agrotantium membrorum multi multoties facti sunt eorum, qui sanctitatem & summam Paternitatem tuam illic præcesserunt, scilicet Principis Apostolorum, & illius zelum in fide, quæ secundum Christum est imitantes. Quibus verbis non solum B. Petri, sed & successorum ejus autoritas explicatur. Si quis eorum ponderi aliquid detractum velit, quod eo tempore scripta sint, cum S. Ignatius Romani Pontificis ope indigeret, animadvertat sanctum esse qui scribit, adeoque in rebus tanti momenti ab adulatione remotum; non illum dumtaxat sanctum Patriarcham Con-

Constantinopolitanum ad beati Petri Sedem confugisse : Epistolam ejus in Concilio generali lectam ab aliquo improbandam fore, si quid Episcopo Romano concessisset in præjudicium Concilii generalis.

9. Quod argumentum multò efficacius evadit, si animadvertatur plures epistolas, ejusdem autoritatis facientes mentionem perlectas, & similia elogia in favorem Romani Pontificis ab Episcopis, à Legatis, vel à Pontificibus ipsis prolata, contradicente nemine, fuisse. Quod jam de Legatis Cœlestini in Concilio Ephesino notavimus, de epistola Agathonis in sexta Synodo recitata, aliisque nonnullis. Id, si semel aut bis tantum contigisset, inadvertentiæ tribui posset; sed quomodo fieri potuisset, ut tantus Præsum numerus toties rem adeò insignem inattentâ mente audisset?

10. Quæ circa testimonia Sanctorum Leonis I. & Agathonis adversus Launoi objectiones notata sunt, valent etiam adversus ea, quæ Nicolai I. modò adductis, & Leonis IX. cap. 3. relatis, & ex parte etiam Innocentii III. mox exscribendis verbis opponit.

11. Sed repetendum est testimonium S. Leonis IX. ut ex ejus cum altero ejusdem Sancti collatione clarior fiat adversus Launoium ejus sententia. Igitur S. Leo IX. quî ab aliis VIII. tantum numeratur, antea Episcopus Tullensis, indefectibilem Romani Pontificis fidem Christi oratione impetratam non potuit luculentius explicare, quàm his epistolæ 5. quæ est ad Petrum Antiochenum, verbis; *Nimirum solus est ille (Petrus) pro quo, ne deficeret ejus fides, Dominus & Salvator asseruit se rogasse dicenti, Simon Simon ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum, ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; Et tu aliquando conversus confirmas fratres tuos. Quæ venerabilis & efficax oratio obtinuit, quod hactenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius usque in sæculum sæculi: sed confirmabit corda fratrum variis concutienda fidei periculationibus, sicut usque nunc confirmare non cessavit.*

12. Vox illa, *creditur*, etsi, quando de fide Divina est sermo, assensum omninò firmum significat, cum de opinione humana dicitur, dubitationem plerumque, aut suspicionem de contrario innuit, quod nimirum solus Deus erroris &

fraudis expers sit. Itaque, ne quis in secundo sensu vocem illam interpretetur, afferendus est alius locus ex epistola prima ejusdem sancti Pontificis, ubi omni cum securitate, ac firmitate loquitur, ac mirum in modum explicat verba Christi toties laudata. Taliter, inquit cap. 6. epist. 1. *sancta Ecclesia super petram, id est Christum, & super Petrum vel Cepham filium Joannis, qui prius Simon dicebatur, edificata; quia inferi portis, disputationibus scilicet Hæreticorum, quæ vanos ad interitum introducunt, nullatenus foret superanda, sic pollicetur ipsa veritas, per quam sunt vera quacumque sunt vera, porta inferi non prevalebunt adversus eam, cujus promissionis effectum se precibus impetrasse à Patre, idem filius protestatur dicendo ad Petrum: Simon ecce Sathanas, &c. Erit ergo quisquam tanta demerita, qui orationem illius, cujus velle est posse, audeat in aliquo vacuum putare? Audi jam quantâ cum constantiâ privilegium B. Petri ad successores transiisse continuatâ omnium temporum experientiâ confirmet. Nonne à Sede Principis Apostolorum, Romanâ videlicet Ecclesiâ, tam per eundem Petrum quàm per successores suos reprobata, & convicta, atque expugnata sunt omnium Hæreticorum commenta, & fratrum corda in fide Petri, quæ hæcenus nec deficit, nec usque in finem deficiet, sunt confirmata.*

13. Launoius hanc autoritatem elidere duplici præcipuè ratione molitur. Prima interpretando eam de Ecclesia universali. Sed quàm sit consona textui glossa, judicet quicumque Latinam linguam intelligit. Convenit quidem Ecclesiæ universæ firmitas, de qua Leo in principio loquitur, sed specialiter Ecclesiæ Romanæ aptatur, quia scilicet ab ea in alias derivatur. Secunda Launoii responsio est, verum non esse quod ait Leo, à Petri Sede commenta Hæreticorum omnium expugnata esse; quod inductione nititur demonstrare: quasi possit Launoius scire, an non intervenerit autoritas S. Petri, aut successorum ejus, sive in principio, sive in progressu profligationis hæresum. Et intervenisse de facto contra nonnullas earum, quas enumerat, si opus esset, ex certis documentis demonstraretur, v. g. contra Pauli Samosatani, contra Eunomii & aliorum errores, ex S. Athanasii epist. ad Orthodoxos, Theodoro Eccles. hist. lib. 5. cap. 8. 9. 10. & 11. libello Synodico exstante in tom. 2. Juris Canonici veteris Christophori Justelli, Photio de Synodis, & epist. ad Michaelem Bulgariæ Principem cap. 2. epist. Damasi ad Pauli-

ECCLESIAE GALLICANÆ. LIB. VII. 435
linum Antiochenum in collect. Rom. Holstenii par. 1. Et
P. Labbe tom. 2.

14. Leonis testimonium confirmat his verbis Gregorius VII.
in lib. 8. epist. 1. quæ est ad Simandensem Archiepiscopum ;
*Quæ (Ecclesia Romana) per R. Petrum , quasi quodam privilegio ab ipsis
Fidei primordis a sanctis Patribus omnium Mater Ecclesiarum adstruitur , & ita
usque in finem semper habebitur in qua nullus unquam hæreticus præfuisse dig-
nosceretur , nec unquam præficiendum , præsertim Domino promittente , confidi-
mus. At enim Dominus Jesus : Ego rogavi pro te , Petre , ut non deficiat
fides tua. Hunc locum profert Launoius , ut verba illa , Ego ro-
gavi pro te , ostendat non de solo Romano Pontifice , sed de
Ecclesia Romana esse accipienda. Sed patet sanctum illum
Pontificem hoc privilegium Ecclesiæ Romanæ eâ tantum de
causa tribuere , quod illi Petri successor præsit. Hoc signifi-
cat particula illa , enim. Idem enim Ecclesia Romana est mater
omnium aliarum , quia ei nunquam præfectus est , neque
præficietur hæreticus. Idem non est præfectus , neque præ-
ficietur hæreticus , quia Dominus rogavit pro Petro , ut
non deficeret fides ejus , scilicet neque in ipso , neque in ejus
successoribus.*

15. Superfluum esset posteriorum Pontificum hac de re
testimonia proferre , cum nemo dubitet , eos suum in fidei
quæstionibus judicium irreformabile æstimasse. Unicum igitur
dumtaxat adducam , scilicet Innocentii III. qui verba In-
nocentii I. quæ principio retulimus , interpretabitur , si ta-
men cuiquam possunt videri obscura : Igitur Innocentius III.
in epist. ad Episcopum Arelatensem docet majores causas , &
præsertim quæ ad fidem pertinent , idem ad Romanum Pon-
tificem esse perferendas , quod indefectibilis sit ejus , ut Pe-
tri , fides. *Majores , inquit , Ecclesiæ causas , præsertim articulos Fidei
ad Petri Sedem referendas intelligit , qui novit pro eo Dominum exorasse ne de-
ficiat fides ejus.*

16. Notat Launoius Innocentium non dicere id , quod ad Sedem Apo-
stolicam judicandum refertur , illi certo , & sine ullo erroris periculo judicatum
iri. Quid igitur sibi volunt illa verba , quæ rationem conti-
nent , cur causæ fidei ad Petri Sedem referendæ sint ; Dominum
exorasse ne deficiat fides ejus ? Nam si certo & sine ullo erroris periculo judi-
catum non eunt , Dominus quidem oravit , sed non exoravit. Exorasse

436 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
autem Innocentius, & plures alii affirmant. Apertius mentem suam explicat Innocentius serm. 2. in consecrat. Pont. Max. Nisi enim ego solidatus essem in fide, quomodo possem alios in fide firmare? Quod ad officium meum noscitur specialiter pertinere. Domino protestante; Ego, inquit, pro te rogavi Petre ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Rogavit & impetravit: quoniam exauditus est in omnibus pro sua reverentia. Et ideo fides Apostolica Sedis in nulla unquam turbatione defecit, sed integra semper & illibata permansit: ut Petri privilegium persisteret inconcussum. Jam etiam supra vidimus Innocentium I. ægrè tulisse quod sancta Sedes super iisdem quæstionibus secundum consuleretur, quasi non esset indubitata prima ejus sententia.

17. Agnoscunt omnes, etiam Gallicani hujus relationis necessitatem, cujus tot legerunt exempla Episcoporum sanctitate insignium, præsertim suæ nationis jam à primis sæculis, ut S. Victicii Rotomagensis, S. Exuperii Tolosani, S. Cæsarii Arelatensis, & aliorum circa disciplinam; aliorum circa fidem & mores, ut jam olim S. Leo Magnus ad Episcopos Provinciæ Viennensis scripserit; Nobiscum itaque fraternitas vestra recognoscat Apostolicam Sedem pro sui reverentia à vestra etiam Provinciæ Sacerdotibus, innumeris relationibus esse consultam, & per diversarum, quemadmodum vetus consuetudo poscebat, appellationem causarum, aut retractata, aut confirmata fuisse judicia. Sed unde oritur illa necessitas consulendæ sanctæ Sedis in causis majoribus, præsertim articulos Fidei contingentibus, nisi ex eo quod pro Petro Dominus exoraverit ne deficeret fides ejus, ut inquit Innocentius III. ac plures alii iam citati? Quisnam autem ex tot antiquis Episcopis Gallicanis huiusmodi causas ad Apostolicam Sedem referentibus existimavit reformandum, aut reformabile esse illius judicium.

C A-

CAPUT XIII.

Quàm sit Generalis in Ecclesia consensus de irreformabili judicio Romani Pontificis in fidei quæstionibus.

1. **C**ommunis adeò est hæc doctrina de infallibili Romani Pontificis judicio in quæstionibus fidei; ut hanc ipsam conditionem habere videatur, quâ cum Illustrissimi Præsules Gallicani judicium illud irreformabile esse profitentur; ut scilicet Ecclesiæ universæ consensus accesserit. Etenim tot tantique Doctores ex omni natione, ex omni facultate, ex omni ordine eam defenderunt, ut nesciam quid, ad eam toti Ecclesiæ adscribendam, desideretur. Eorum Cathalogum texuerunt multi, præsertim Theophilus Rainaudus in opusculo inscripto *Avril*, ubi, puncto scilicet undecimo, hanc esse totius Societatis Jesu sententiam affirmat, enumeratis quamplurimis ejus Doctoribus, quorum multi tempora controversiarum occasione Libri Cornelii Jansenii motarum antecesserunt, ne putes eam à Societate ad faciliorem Jansenii oppugnationem advocatam, sed veritatis & religionis studio jam olim delectam. Eandem cum D. Thoma tuctur Ordo Dominicanorum, & alii quasi certatim: quamvis privatus aliquis Principibus addictus à majorum ac fratrum semita interdum recedat.

2. Jam suprâ notavimus D. Petrum de Marca testari eam omnibus Universitatibus esse communem, contrariam autem, quam antiquis tantum Parisiensibus (puta Gersonio & ejus coætaneis aut superioribus) tribuit, solum ab Ecclesia tolerari. Emissus fuit in lucem anno 1682. liber cum hoc titulo; *Doctrina quam de primatu, autoritate ac infallibilitate Romani Pontificis tradiderunt Lovanienſis sanctæ Theologiæ Professores tam vetres quam recentiores*, in quo quamplurimi enumerantur. Sperandum est idem à cæteris Academiis præstandum. Porro Lovanienſis ita judicium Papæ reformabile esse non censuit, ut tanquam fidei regulam proposuerit anno 1544. nam inter articulos circa fidem Orthodoxam editos, iste vigesimus quintus est; *cetera fide tenenda sunt*

438 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,

sunt non solum quæ Scripturâ expressè sunt prodita, sed etiam quæ per traditionem Ecclesia Catholica credenda accepimus, & quæ definita sunt super fidei & morum negotiis PER CATHEDRAM PETRI, vel per Concilia Generalia legitimè congregata.

3. Doctoribus jam adductis paucos adjungemus, quia vel Galli, vel à Launoio citati, velpictate ac doctrinâ conspicui extiterunt. Scribebat Alexandro III. Petrus Blesensis epist. 68. *Sicut eminentiam Apostolica sedis magistram omnium Ecclesiarum profite-mur: Sic ab ipsa consilia in ambiguis, in angustis solatia, responsa in dubiis expectamus.* Si erraret magistra omnium Ecclesiarum, errarent omnes Ecclesiæ, atque adedò universa Ecclesia, quæ nonnisi ex illis constat, ut sæpè notavimus.

4. Hugo seu Ugo de S. Caro à Launoio citatus sic interpretatur hæc verba Joan. ult. *Dicit Simoni Petro Jesus. Nota quod specialiter loquitur Petro soli, alios preteriens. Cur hoc? Respondemus. Eximius Apostolorum erat Petrus, & os Apostolorum, & vertex Collegii. Ideò & Paulus ascendit videre Petrum præ aliis Gal. 1.* Ita ergo Petrus erat vertex Collegii, ut prætermittis aliis eum solum tanquam Collegium integrum repræsentantem Christus alloqueretur: ita erat aliorum os, ut pro omnibus respondere posset, aliis etiam non consultis.

5. Augustinus Triumphus sanctorum Thomæ ac Bonaventuræ Parisiis Discipulus, deinde in ejus urbis Academia Doctor, ac denique Professor, de potestate Ecclesiastica quæst. 10. art. 3. sic scribit; *Papam posse aliquid addere supra illa quæ sunt fidei, dupliciter potest intelligi, vel quantum ad dubiorum interpretationem, vel quantum ad occultorum, & implicitorum explicationem. Utrouque modo potest Papa aliquid addere super illa, quæ sunt fidei: quæ SI ALIQUA SVNT DVBIA, ET OBSCVRA IN FIDE, AD EVM PERTINET INTERPRETARI, ET DETERMINARE. POST CVIVS DETERMINATIONEM HÆRETICVM ESSET CONTRARIVM PERTINACITER ASSE- RERE.*

6. Nicolaus Liranus ad hoc verbum, *confirma.* Luc. 18. addit; *Hoc dicit ei (Petro) quia Ecclesia erat sibi committenda, ut habetur Joan. ult. ubi ter dicitur ei à Christo. Pasce agnos meos. Ex hoc etiam patet, FIDEM NON DEFICERE VSQVE AD FINEM MVNDI IN ECCLESIA ROMANA, QUÆ A PETRO POST CHRISTVM FVN- DATA EST.*

7. Dio-

7. Dionysius Carthusianus, cujus etiam autoritate utitur Launoïus, in hæc verba; *Ego autem rogavi pro te. Item, inquit, quoniam Petro specialiter fuit Ecclesia committenda. Unde quod dicitur, ut non deficiat fides tua, exponitur, ut non deficiat fides Ecclesia tibi committenda.* Hactenus videtur Ecclesiæ tantum universæ indeficientem fidem adstruere: sed ecce unde in reliquas Ecclesias hæc fidei firmitas derivetur; SICQVE EX VERBIS HIS SYMITVR ARGUMENTVM, QVOD FIDES ROMANÆ ECCLESIE, QVAM IN EA PETRVS PLANTAVIT, SIT VSQVE IN FINEM SÆCVLI DV RATVRA.

8. Quoniam Launoïo Dominicum Bañes tanquam sibi faventem adducere placuit, referamus ejus hæc de re doctrinam, ex qua cuncta, quæ hactenus dicta sunt, confirmantur. Bañes igitur in 2. 2. S. Thomæ quæst. 1. art. 10. has ponit conclusiones. Conclusio prima. *In publico fidei iudicio non est distinguenda Sedes ab Apostolico Praside vel summo Pontifice, neque Romana Sedes a Pontifice Romano.* Vide jam quomodo faveat Launoïo illum citanti, ut probet Christi orationem pro Petro factam, ne fidem unquam amitteret quantumvis tentaretur à diabolo, sed in ea & gratia Dei tum demum perseveraret, quasi ultra processurus non esset orationis effectus. Hæc est quarta Conclusio. *In publico fidei iudicio non potest summus Pontifex errare. Hanc Conclusionem assertit D. Thomas; & citatis multis aliis Autoribus subjungit; QVOCIRCA ARBITROR HANC CONCLVSIONEM TANQVAM APOSTOLICAM TRADITIONEM ESSE TENENDAM. ET QVIDEM, VT TALIS HABERETVR AB OMNIBVS FIDELIBVS, NISI A TEMPORE CONCILII CONSTANTIENSIS IN AGRO DOMINI INIMICVS ROMO, ID EST DIABOLVS, ZIZANIAM SVPERSEMINAVET. ETENIM VSQVE AD ILLA TEMPORA SOLI GRÆCI ERRABANT IN HAC PARTE. Atque ita D. Thomas inopuse citato hunc errorem tanquam Græcorum singularem narrat. Et procul dubio, si quæstio hæc ad Concilium deferretur, non dubito quin prædicta Conclusio definiretur tanquam vera fides.*

9. Non magis faret Launoïo Maldonatus, cujus etiam testimonio usus est. Maldonatus enim super verba multoties repetita; *Ego autem rogavi pro te, &c.* sic scribit; *Quodq, dicit Petro, ejus quoque Successoribus totiq, Ecclesia dictum putandum est; tamq, certi debemus esse successorum Petri, totiq, Ecclesia fidem non desitutam,*
quam

440 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
 quàm certi sumus ejus, cum tentatus est, fidem non defecisse. Obscurita-
 tem fortassis pareret totius Ecclesiæ cum Petro in illis verbis
 conjunctio: sed eam tollunt quæ sequuntur; itaque rectè ex hoc
 loco antiqui, gravesq; Autores collegerunt Ecclesiæ Romanæ, & Successorum
 in ea Petri fidem fore perpetuam. Omnis enim Ecclesiæ fides afferebatur in Pe-
 tro, qui Ecclesiæ Caput futurus erat. Et super hæc verba; Et tu aliquan-
 do, &c. Hinc demum manifestum est, nec de illo solùm tempore, quo nega-
 vit Petrus, nec de illo solùm Petro; sed de omnibus ejus Successoribus loqui
 Christum. Nec enim tempore Passionis ceteros Apostolos Petrus confirmavit:
 & confirmandi alios necessitas perpetua futura erat. Itaque IN PERSONA
 PETRI OMNES PETRI SUCCESSORES IUBET FRATRES
 IN FIDE SERVARE. QVOMODO FIRMARE POSSVNT, SI
 ERRARE IPSI POSSVNT? PROPTEREA ENIM CHRISTVS
 PRO FIDE ORAVIT PETRI, NE DEFICERET, VT ALIOS
 CONFIRMARE POSSET, INTELLIGENS ALIOS CONFIR-
 MARE NON POSSE, SI EIVS FIDES DEFECISSET. Id etiam
 significat illud, aliquando, idest si quando opus erit, si quis in fide aliquando
 mutabit.

10. Si extra Galliam Autores quæreremus Gallis oppo-
 nendos, qui tempore Concilii Constantiensis doctrinam
 invexerunt autoritati Romani Pontificis adversam, non de-
 futuri essent, qui nec doctrinâ inferiores, & vitæ sancti-
 tate Ecclesiæ judicio essent superiores. S. Thomas Archiepis-
 copus Cantuariensis celeberrimus libertatum Ecclesiæ De-
 fensor, & Martyr epist. 97. edit. P. Christiani Lupi, quæ est
 ad omnes Episcopos Angliæ. Quis Romanam Ecclesiam, inquit,
 Caput omnium Ecclesiarum & fontem Catholicæ doctrinæ ambigit esse? Quis
 claves Regni Cælorum Petro traditas esse ignorat? Nonne in fide & doctrina
 Petri totius Ecclesiæ structura consurgit, donec occurramus omnes Christo in
 virum perfectum, in unitatem fidei, & agnitionem filii Dei? . . . . . Qui-
 cumque sit qui rigat aut plantat, Deus nulli dat incrementum, nisi illi qui
 plantavit in fide Petri, & doctrinæ ipsius acquiescit, &c. Et epist. 122.
 quæ est ad Gilbertum Londoniensem Episcopum; Solus infide-
 lis, aut qui eum errore superat, hæreticus aut schismaticus Apostolicis obrectat
 obedire mandatis. Vide epist. 69.

11. Circa ipsamet tempora Concilii Constantiensis florue-
 runt, in Italia præsertim, sanctissimi Doctissimiq; viri,
 qui Romani Pontificis autoritatem strenuè propugnarunt,
 quos

ECCLESIAE GALLICANÆ. LIB. VII. 441
quos inter sanctus Antoninus Archiepiscopus Florentinus,
cujus mentionem suprâ fecimus, in summa Theologica par.
4. tit. 8. cap. 3. §. 5. irreformabile declarat judicium Papæ
his verbis; LICET PAPA IN PARTICVLARI ERRARE POS-
SIT, VT IN IVDICIALIBVS, IN QVIBVS PROCEditVR PER
INFORMATIONEM, ALIAS IN HIS QVÆ PERTINENT AD
FIDEM, ERRARE NON POTEST, SCILICET VT PAPA IN
DETERMINANDO, *etiamsi ut particularis & privata persona. Unde magis*
standum est sententia Papæ de pertinentibus ad fidem quam in iudicio præferret,
quàm opinioni quorumcumque sapientium. Papam autem Concilio su-
periozem esse pluribus probat in 3. par.

12. Beatus Joannes de Capistrano de Papæ & Concilii,
sive Ecclesiæ autoritate 3. par. 2. Principalis, eandem supe-
rioritatem, quæ infallibilitatem iudicii circa fidem necessa-
riò supponit, adstruit variis rationibus, quarum una hæc
est; *Succedit*, inquit, NAMQVE PAPA LOCO PETRI IN EA-
DEM PERFECTIONE POTESTATIS, ET VICARIATVS DIG-
NITATE, QVA ET IPSE B. PETRVS A CHRISTO EVIT IN
VNIVERSALI ECCLESIA SVBLIMATVS.

C A P U T X I V.

*Respondetur argumentis, quæ auctoritati Papæ in deciden-
dis infallibiliter Fidei quæstionibus opponuntur.*

1. **E**X iis quæ adversus privilegium non errandi in deci-
dendis Fidei quæstionibus objici solent, duo tantum
alicujus momenti videntur. Cætera enim vel parvi ponderis
sunt, vel jam aliâ occasione soluta. Primò igitur objicitur
inutilem fore Conciliorum Oecumenicorum convocationem
ad dirimendas circa fidem controversias, si solus Pontifex
certò, ac sine ullo erroris periculo eas posset definire; cum
tamen videamus summos ipsos Pontifices, Imperatores, Epis-
copos nullis curis, nullis impensis, nullis laboribus peper-
cisse, ut celebrarentur Concilia Generalia. Objicitur secun-
dò errasse de facto plures Pontifices in causis fidei; at-
que adeò, cum necessaria sit ab actu ad potentiam conse-
cutio,

K k k

442 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
cutio, potuisse in suis judiciis falli, qui revera decepti
sunt.

2. Quod ad Concilia spectat, utilitas à necessitate distin-
guenda est: & necessitas quidem, aut ex ipsa re nascitur,
aut ex personarum quibuscum agitur conditione. Concilio-
rum præsertim Generalium maximam esse utilitatem nemo
inficiatur. Necessaria etiam illa esse ad frangendam Hæreti-
corum pertinaciam plurima confirmant Ecclesiasticæ historiæ
exempla: an autem ad certitudinem judicii omninò iis opus
sit, quæstio est, & affirmantibus incumbit onus probandi:
cùm, ut lib. 5. cap. 10. probavimus; Scriptura sacra Pontifi-
ci clarè suffragetur, & ejus judicii certitudinem multis proba-
tionibus jam constituerimus.

3. Non colligitur illa necessitas ex summorum Pontificum
ad congreganda Concilia consensu, vel etiam curâ & solici-
tudine: quia cùm summus Pontifex diligentiam adhibere
teneatur, quam requirit negotii gravitas, & patitur rerum
status, nec modò Scripturas, sed & traditiones scrutari; nul-
la est convenientior assequendæ veritatis ratio, quàm si to-
tius orbis Christiani Episcoporum sententia requiratur, ac sin-
gularum Ecclesiarum traditiones, & singulorum Pastorum
sententiæ inter se conferantur. Itaque quantum commodè
fieri potest, non est prætermittenda ea investigandæ veritatis
via, quæ utinam semper præsto esset. Illam suo exemplo
primus Pontifex Petrus præmonstravit.

4. Etenim quamvis B. Petrus, cùm loco proditoris Judæ
substituendus esset alius, qui Apostolico fungeretur officio,
potuisset eum eligere; tamen præ humilitate ac prudentia
non solum alios Apostolos, sed etiam reliquos fideles congre-
gatos, electionis participes effecit, ut observat S. Joannes
Chrysostomus homil. 3. in Act. Apost. ubi post hæc verba;
Viri fratres, oportet eligere è nobis, addit; *Multitudini permittit judicium,*
simul eos qui eligebantur, reddens reverendos, & se ipsum liberans ab invidia
simultateq; , quæ poterat à cæteris oberiri. Nam & semper ingentia gignit
mala. Et infra: An non licebat ei eligere? licebat, & quidem maximè.
Verùm id non facit, ne cui videretur gratificari. . . . . Cæterùm senten-
tiam ipse prætulit, sed hanc quoque declarans suam non esse, sed è supernis
profectam, juxta prophetiam. Itaque recitator fuit, non præceptor.

5. Na-

5. Natura pares non gignit; peccatum ad ambiendum præ aliis & in alios Principatum impellit: ut etiam inter Apostolos fuerit contentio, quis eorum videretur esse major; quod dissidium noluit Christus componere assignato unicuique suo ordine, sed potius præscriptâ humilitatis formâ, ut quisque alteri se supponere contenderet. *Qui major est in vobis, fiat sicut minor: & qui præcessor est, sicut ministrator.* Luc. 22. vers. 26. Quamobrem, excepto Petro, quem aliis præposuit, nullum inter eos potestatis discrimen constituit. Itaque ut levius sit subjectionis, & obedientiæ jugum, communi concordia, ac regiminis suavitati expedit, ut rectores quæ propriâ autoritate efficere possent, communi subditorum consilio exequantur. Nil igitur mirum, si in Christi familia, in qua pax summa, & humilitas tantò profundior, quantò quis altiori eminet dignitate, vigere debent, Romanus Pontifex cum fratribus suis communi sententiâ quoties & quantum commodè potest, graviora Ecclesiæ negotia gerere studeat, etiam si solus posset.

6. Præterea qui ad Concilia accedunt, vel Fideles sunt, vel Hæretici: si Fideles, instruuntur non tantum de veritate, quæ fortè ipsis erat occulta, sed etiam de causis, ac rationibus, ut juxta præceptum Apostoli sint parati semper ad satisfactionem omni poscenti eos rationem de ea, quæ in ipsis est. *spe. 1. Petri cap. 3. vers. 14.* Cumque ex cunctis orbis Christiani partibus aliquis in Conciliis Oecumenicis intersit; *in omnem terram exit sonus eorum, & in fines orbis terra verba eorum.* Hæretici autem convincuntur ab omnibus, dijudicantur ab omnibus. *1. Corint. cap. 14. vers. 24.* Et vel convertuntur, vel confunduntur, & à Christi grege separantur, ne alios secum in ruinam trahant, ut pluries in Conciliis factum legimus.

7. Frequenter enim non de dogmate ipso, sed de personis ferendum est judicium, & ne qua supersit injustitiæ, vel obreptionis suspicio, aut prætextus, examinanda est illorum doctrina, audiendæ rationes, colligenda suffragia, ut & procedendi ratio, & Senatorum numerus, ac Senatûs dignitas & majestas obstruant os loquentium iniqua; cujus diligentia tunc major est necessitas, cum Hæretici vel Sectarum numero, vel potentiâ sæculari, vel aliâ quâpiam autoritate

444 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
pollent. Ideo Adrianus II. epist. 2. ad Basilium Imperatorem
scribebat; *Volumus ergo per vestra pietatis industriam numerosum celebrari
Concilium, cui nostri quoque ministri praesidentes, & culparum personarum-
que differentias liquido cognoscentes, juxta quod in mandatis acceperunt,
singulorum liberè discretionibus exerceant; in quo videlicet sacro cœtu execrandi
vanitatis Concilii, quod adversus Sedis hujus actum est prorsus injuriam, cuncta
decernimus exemplaria prorsus à possessoribus suis ablata in mediumq; delata
contemplantibus cunctis igni cremari; nec superesse apud quemlibet ex his om-
nibus saltem unum iota, vel unum apicem, nisi forte quis totius Clericatus,
immo totius Christiani nominis dignitate anathemate percussus carere volue-
rit, &c.*

8. Circa dogma etiam, quantumvis certum sit, aliquâ
interdum utendum est œconomiâ, ut libentius recipiatur;
quæ quatenus adhibenda sit, in plurimorum Cœtu facilis
agnoscitur. Ita in Concilio Jerosolymitano, quod A. 15.
describitur, licet B. Petrus suâ sententiâ veritatem certò as-
secutus fuisset; scilicet, non esse circumcidendos, qui ad
fidem convertebantur; *Quid tentatis Deum, imponere jugum super cer-
vices Discipulorum, quod neque Patres nostri, neque nos portare potuimus:*
tamen S. Jacobus huic sententiæ addidit; *scribendum, ut abstine-
rent se non solum à contaminationibus simulacrorum, & fornicatione, sed
etiam à suffocatis & sanguine; nimirum, ne, si Moyse, qui
maximo ubique ab aliquibus in honore habebatur, lex tota
statim rejiceretur, multi ejus veneratores à suscipienda Christi
fide retardarentur; Quod temperamentum omnibus placuit.*
*Licet Petrus à Deo electus esset, ut per os ejus audirent gentes verbum Evan-
gelii, & crederent: tamen ad controversiam, quam solus po-
tuisset definire suavius & convenientius componendam, Con-
cilium haberi consensit. Verum se aliorum consilio non om-
nino indigere ad assequendam veritatem fidei satis indicavit,
dum primus sententiam ferens, illam adèò indubitatam ha-
buit, ut illi sine tentatione Dei contradici non posse intre-
pidè affirmaverit; Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere jugum super
cervices Discipulorum, &c. A. 15. Quod verò à S. Jacobo addi-
tum est, temperamentum erat partim lumine naturali notum,
partim temporarium & prudentiale.*

9. Quia autem summi Pontificis judicium idèò minoris
faciunt, quia non ita suscipitur ab omnibus, ut aliqui, vel
etiam

etiam multi non repugnent, & Concilium Generale postulent, non advertunt similiter Ecclesiæ universæ sententiam contemni. Sunt enim innumeri Hæretici, qui Ecclesiæ Catholicæ sensui repugnant. Imò in hoc sunt Hæretici. Atque si quis attentè consideret res in Conciliis Generalibus tractatas, comperiet eas plerumque adeò non fuisse dubias, ut Patres ad Hæreticorum voces, tanquam ad Blasphemias execrandas inhoruerint, aliquando etiam aures occluserint, ne velauditâ impietate polluerentur. Hæreticorum illud est ingenium, ut & summi Pontificis, & Concilii, & Ecclesiæ universæ doctrinam aliquando fraudulenter eludant, & occultè rejiciant, aliquando vi apertâ impetant, & impugnent, quod nihil ejus veritati, ac certitudini detrahit.

10, Quamobrem sæpè significarunt summi Pontifices ad Concilia Generalia scribentes se non doctrinam eorum examini subicere, sed tanquam indubitatam ab omnibus recipiendam eorum operâ optare. Hoc testatur Commonitorium Papæ Cœlestini Episcopis & Presbyteris euntibus ad Orientem, supra citatum. Eo etiam pertinent hæc S. Leonis verba in epist. ad Concilium Chalcedonense; *Nunc in Vicariis meis adsum, & jam dudum in fidei Catholica predicatione non desum; ut qui non potestis ignorare quid ex antiqua traditione credamus, non possitis dubitare quid cupiamus.* UNDE FRATRES CHARISSIMI, REIECTA PENITVS AVDACCIA DISPUTANDI CONTRA FIDEM DIVINITVS INSPIRATAM, VANA ERRANTIVM INFIDELITAS CONQVIESCAT, NEC LICEAT DEFENDI, QVOD NON LICET CREDI; CVM SECUNDVM EVANGELICAS AVTORITATES, SECUNDVM PROPHETICAS VOCES, APOSTOLICAMQVE DOCTRINAM, PLENISSIME ET LUCIDISSIME PER LITTERAS, QVAS AD B. MEMORIAE FLAVIANVM EPISCOPVM MISIMVS, FVERIT DECLARATVM, QVÆ SIT DE SACRAMENTO INCARNATIONIS DOMINI NOSTRI JESV CHRISTI PIA ET SINCERA CONFESSIO.

11. In epistola 1. S. Agathonis ad Imperatores Constantinum, Heraclium, & Tiberium, quæ lecta est in act. 4. Concilii sexti Generalis plurima sunt, quæ judicium Romani Pontificis ut certissimum à Conciliis Generalibus recipi doceant. Ejusmodi sunt ista: *Cujus (Petri) annisente præsidio, hæc*

446 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,

Apostolica ejus Ecclesia nunquam à via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est, CVIVS AVTORITATEM, VTPOTE APOSTOLORVM OMNIVM PRINCIPIS, SEMPER OMNIS CATHOLICA CHRISTI ECCLESIA, ET VNIVERSALES SYNODI FIDELITER AMPLECTENTES, IN CVNCTIS SECVTÆ SVNT, &c. Non minorem præferebat securitatem ac certitudinem epist. ejusdem Agathonis simul & Romanæ Synodi ad eisdem Imperatores.

12. Adrianus I. eadem constantiâ scribit epist. 2. ad Tarasium Patriarcham Constantinopolitanum. *Sed vestra Sanctitas, inquit, eisdem piissimis Imperatoribus & Triumphatoribus alacriter suggerat, ut imprimis Pseudosyllogus (id est falsus cœtus seu conventus) ille, qui sine Apostolica Sede inordinate & insyllogistice factus est adversus venerabilium Patrum traditionem contra Divinas imagines anathematizetur, presentibus Aporchisariis nostris, & omne zizanium eradicetur ab Ecclesia, & Domini Nostri Jesu Christi sermo compleatur; quia porta inferi non prevalebunt adversus eam: Et rursus: Tu es Petrus & super hanc Petram adificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claves Regni Cœlorum; & quacunque solveris super terram, erunt soluta & in Cœlis.*

13. Non soli Pontifices supremam hanc auctoritatem sibi tribuerunt. S. Flavianus Constantinopolitanus epist. ad S. Leonem, quæ refertur in actis Concilii Chalced. part. 1. num. 4. solam S. Leonis auctoritatem sufficere affirmat ad extinguendam Eutychetis hæresim absque convocatione Concilii Generalis. Itaque Chalcedonense, quod postea fuit habitum, necessarium non fuisset, nisi hæresiarcha ille ope Dioscori Patriarchæ Alexandrini, & Chrysaphii Theodosii Junioris Imperatoris Eunuchi ope Episcopos in latrocinio Ephesino ad suas partes vi armatâ traxisset, aut in exilium mittendos curasset, quod horrendam in Ecclesia Orientali pepererat confusionem. Similes causæ, non autem incertitudo judicii summorum Pontificum in causis Fidei, aliorum Conciliorum Generalium celebrandorum necessitatem induxerunt. Sunt autem hæc S. Flaviani verba in epist. prædicta; CAUSA EGRET SOLVM MODO VESTRO SOLATIO ATQVE DEFENSIONE, qua debeat consensus proprio ad tranquillitatem & pacem cuncta perducere: SIC ENIM HÆRESIS QUÆ SVRREXIT, ET TVRBÆ QUÆ PROPTER EAM FACTÆ SVNT, FACILLIME DESTRVENTVR, Deo coope-

rans

tante per vestras sacratissimas litteras. REMOVEBITVR AVTEM ET CONCILIUM, QVOD FIERI DIVVLGATVR, quatenus nequaquam ubique sanctissima turbentur Ecclesia.

14. Non enim, inquit Barlaamus Episcopus Gyracensis ad amicos suos in Græcia constitutos scribens, eo QVOD SIT MAIORIS AVTORITATIS, ET MAGIS POSSIT GENERALE CONCILIUM, QVAM APOSTOLICA SEDES, GENERALIA AGGREGENTVR CONCILIA, sed quia incidentes quaestiones difficultiores sint & majori indigeant discussione. Est autem summi Pontificis, ut patet ex Concilio Tridentino sess. 25. de recip. & observan. Decret. Concil. discernere, an tanta sit difficultas, ut Concilii Generalis Concilio indigeat.

15. Joannes Monachus sup. 6. Decret. de sent. & re judic. ca. Ad Apostolica num. 3. vers. revocare. Concilii Generalis Consilium ad solemnitatem tantum requiri affirmat. Nota quod Papa sententiam suam non supposuit correctioni vel emendationi de consilio Concilii seu aliorum, sed sua dumtaxat emendationi reservavit, sed dicit quod super emendatione sententia sua consilium Concilii quaereret, & hac requisitio non est necessitatis, sed solemnitatis tantum; quia Papa sine Concilio potest procedere ad sententiam, cum habeat plenitudinem potestatis. 2. quaest. 6. Decret. 1. de poeni. & remis. cum ex eo in fin. n. 4. Et Papa dat robur Conciliis non contra sup. de elec. significasti.

C A P U T X V.

Respondetur argumento à fictitiis Pontificum erroribus desumpto.

1. **H**æretici antiqua Ecclesiæ monumenta diligentissimè pervolverunt, adversus Catholicam fidem argumenta perquirentes, speciatim verò adversus dignitatem & auctoritatem Romani Pontificis, quâ diligentia quadraginta Pontificibus errorem affinxerunt. Verùm illi à Catholicis scriptoribus validissimè confutati sunt: & in plerisque quidem res erat admodum facilis, siquidem hæretici sententias suæ hæresi contrarias, errores vocaverant, vel aliàs contra historiam aut rationem non obscurè peccaverant; adeò ut in numero,

mero, qui propter suam magnitudinem suspicionem aliquam incautis, aut nimium credulis ingesturus videbatur, nullus demonstretur hæreticus. Verum quia aliquorum innocentia, & in fide firmitas, vel propter defectum, vel propter obscuritatem antiquorum monumentorum non ita evidentibus argumentis ostenditur, Catholici quidam scriptores, veritatis, ut sibi videbantur, studio, sed fortasse verius averso à summi Pontificis potestate animo (quod de nonnullis sine temeritatis nota liceret affirmare) à partibus hæreticorum hac in re stare maluerunt, eorumque sententiam confirmare, quam pium erga sanctam Sedem aliorum Catholicorum affectum imitari, qui ejus Pastores ab hæresis accusatione strenuè vindicarunt; alii aliquem unum, alii plures, alii omnes. Joannes Launoius in ea controversia aliquid novi adversus summum Pontificem detexisse sibi visus est, quod à nobis prætermitti non debet.

2. In primis par. 5. epist. 1. conatus est S. Stephanum non minùs quàm S. Cyprianum in errore circa Baptisma hæreticorum versatum probare; quia scilicet sicut iste nullorum, sic ille omnium omninò hæreticorum Baptisma probabat, modo Christi Baptisma esset. Hoc autem sic ostendere nititur.

3. Sanctus Augustinus in lib. de unico Baptismo cap. 14. asserit quod Stephanus Baptismum Christi in nullo iterandum esse censebat, & hoc facientibus graviter succensebat. In libro autem 3. contra Donatistas cap. 15. quod si Evangelicis verbis in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, Marcion Baptismum consecrabat, integrum erat Sacramentum. Sanctus verò Cyprianus, inquit Launoius, epistolâ ad Tubaianum, scribit Marcionem non baptizasse in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. Ex quibus sic concludit; Quapropter nemini mirum videri debet, Doctorem sanctum (loquitur de B. Augustino) Romano Pontifici indeficientis judicii privilegium nusquam adscribere, nec illum pro supremo, vel ultimo controversiarum fidei Judice habere. Quippe Judex talis nusquam errare debet, ut Stephanum hac in re errasse Augustinus significat, consentiens Baptismum qui verbis Evangelicis, In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti non consecratur, cassum & irritum esse, contra quam Stephanus in epist. ad Africanos decreverat. Pluribus vitiis laborat iste discursus.

4. Primò enim falsum est S. Augustinum consensisse, aut sal-

saltem significasse Baptismum quiverbis Evangelicis In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti non consecratur, cassum & irritum esse. Dicit quidem Augustinus loco supra citato Baptismum, si ita consecratur, integrum esse Sacramentum; non tamen negat, Baptismum in nomine Christi collatum valere, quæ duo valde diversa sunt. Sciebat enim Magistrum suum S. Ambrosium lib. 1. de Spiritu sancto cap. 3. quem postea plures secuti sunt, quos citat Bellarminus de Baptismo lib. 1. cap. 3. validum putasse. De hujus sententiæ veritate non est modò quæstio, (eam optimè tractavit Bellarminus loco citato) sed de S. Augustini testimonio.

5. Secundò falsum est S. Stephanum docuisse Baptismum sine expressa invocatione Sanctissimæ Trinitatis valere. Contrarium testatur Firmilianus in epist. ad S. Cyprianum, inter cujus epistolas est ordine 75. in edit. Pam. & Rigal. Refertur etiam à Philippo Labbeo tom. 1. Concil. Sic enim scribit Firmilianus Cæsareæ Cappadocum Episcopus de S. Stephano, & de aliis qui sancto huic Pontifici consentiebant; Illud quoque absurdum quo non putant quarendum esse, quis sit ille qui baptizaverit, eo quod qui baptizatus sit gratiam consequi potuerit, invocata Trinitate nominum Patris & Filii & Spiritus sancti. Quibusdam interjectis addit: Non omnes autem, qui nomen Christi invocant, audiri, & invocationem suam consequi aliquid gratia posse Dominus ipse manifestat, dicens; Multi venient in nomine meo dicentes; Ego sum Christus, & multos fallent. Nulla quippe differentia est inter Pseudo-Prophetam & Hæreticum. Nam ut ille in nomine Dei, aut Christi, ita ille in Sacramento Baptismi fallit. Ex quibus colligitur illam invocationem Christi, de qua in hac materia fiebat sermo, supposuisse invocatam Trinitatem nominum Patris & Filii & Spiritus sancti, ut qui baptizabatur gratiam consequi posset.

6. Etenim S. Stephanus nihil innovandum statuerat: atqui certissimum est, Baptismum cum invocatione Trinitatis conferri solitum, hæc enim est antiquitas, quam retentam fuisse studio præsertim S. Stephani docet Vincentius Lerinensis infra citandus. Id etiam constat ex Tractatu, cujus titulus est; Non delere denuò baptizari qui semel in nomine Domini nostri Jesu Christi sint tincti. Exstat tom. 1. Concil. Philippi Labbei ante Concilium Carthaginense tertium sub S. Cypriano habitum; eumque prædictus Labbeus ex dictione conjicit, Autoris esse ab ævo Cypriani parum distantis. Habetur etiam inter opera

S. Cypriani edit. Rigaltii. Hæc sunt verba illius Autoris ante medium tractatus. *Nec astimes huic tractatui contrarium esse quod dicit Dominus : Ite , docete gentes , tingite eos in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. Quia cum hoc verum & rectum , & omnibus modis in Ecclesia observandum sit , & observari quoque solitum sit , &c. Atqui S. Stephanus , quod in Ecclesia observari solitum erat , omnibus modis observandum volebat. Prosequitur autem continuò Autor ; Et tamen considerare oportet , quod invocatio nominis Jesu non debet à nobis futilis videri , &c. Non ergo invocatio Trinitatis & invocatio Christi sese mutuò excludebant.*

7. Eusebius lib. 67. hist. Eccles. cap. 3. S. Stephani consilium exprimit his verbis ; *Verum Stephanus nihil adversus traditionem , quæ jam inde ab ultimis temporibus obtinuerat , innovandum ratus , gravissimè id tulit ; scilicet quod rebaptizarentur ii , qui ab hæreticis baptizati fuissent , juxta traditionem quæ jam inde ab ultimis temporibus obtinuerat , secundum quam expressè invocanda erat sanctissima Trinitas.*

8. Si quando igitur S. Stephanus de Baptismo loquens Christi mentionem fecerat. Nunquam tamen docuerat Baptismum per solam invocationem Christi valere , absque invocatione trium personarum sanctissimæ Trinitatis ; nec id de eo scripsit S. Cyprianus : nec etiam tradidit Marcionis Baptisma eo tantum fieri modo solitum , ut ex ejus approbatione illa Stephani opinio colligi possit. Christi ergo mentio eo pertinebat , ut assereretur Baptisma Christi , hoc est à Christo institutum , ac juxta formam ab eo præscriptam & in ejus nomine collatum , ab ipso virtutem habere , à quocunque conferretur ; *Nec querendum esse , ut referebat Firmilianus , quis esset ille qui baptizasset , eo quod qui baptizatus esset , gratiam consequi potuisset invocata Trinitate. Sanctus quidem Cyprianus epist. ad Jubaianum hæc scripsit , quæ opponit Launoïus ; Quomodo ergo quidam dicunt foris extra Ecclesiam in id & contra Ecclesiam modo in nomine Jesu Christi ubicunque & quomodocunque Gentilem baptizatum remissionem peccatorum consequi posse , quando ipse Christus gentes baptizari jubeat in plera & adunata Trinitate. Verum hæc verba non significant omissam fuisse invocationem sanctissimæ Trinitatis , sed baptizantibus ac baptizatis defuisse veram fidem Trinitatis , atque ideo Christi nomen non potuisse vim Baptismo conferre.*

9. Is

9. Is Cypriani sensus, præter illa quæ jam diximus, colligitur ex eo quod in tota illa epistola vim faciat in fidei rectæ defectu. Ita cum post initium epistolæ dixisset; De Marcione interim solo, cujus mentio in epistola a te ad nos transmissa facta est, examinemus an possit baptismatis ejus ratio constare: Dominus enim post resurrectionem Discipulos suos mittens, quemadmodum baptizare deberent, instituit & docuit dicens: Data est mihi omnis potestas in Cælo & in terra. Ite ergo & docete omnes gentes baptizantes eos, In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. Instituit Trinitatem, cujus Sacramento gentes baptizarentur. Subsumit, non negando Marcionem ita baptizasse; sed, cum malè de Trinitate sentiret, utiliter baptizare potuisse. Numquid hanc Trinitatem Marcion tenet? Numquid eundem asserit quem & nos Patrem Creatorem? Numquid eundem unum Filium Christum de Maria Virgine partum, qui sermo caro factus sit? qui peccata nostra portaverit, &c. Ex quibus verbis & ex historia Ecclesiastica constat Marcionem circa Christum errasse, sicut circa alias Sanctissimæ Trinitatis personas; atque aded non est quod credamus ipsum in nomine solius Christi, potius quàm in nomine totius Trinitatis baptizasse.

10. Præterea (quod in Launoi Dialectica argumentum est efficacissimum) S. Augustinus in eo ipso loco, quem ipse refert ex lib. de unico Baptismo cap. 14. non dicit S. Stephanum censuisse valere Baptismum in solius Christi nomine collatum; sed (quod plus quàm negativum argumentum est) quod Stephanus Baptismum Christi in nullo iterandum esse censuit, & hoc facientibus graviter succensuit. Quinam autem est Baptismus Christi, nisi quem Christus instituit, & cujus formam præscripsit?

11. Denique si Launoius S. Stephanum errasse contendat, necesse est ut ejusdem erroris conscium ac reum faciat ipsum S. Augustinum, cujus testimonio illius errorem probare nititur. Nam S. ille Doctor propugnabit adversus S. Cyprianum baptismum in nomine Christi datum, quem S. Stephanus adversus eundem defenderat, ut legere est in libris de baptismo contra Donatistas, in quorum §. tertio, quarto & quinto confutat epistolas ad Jubaianum, & ad Pompeium, quibus utitur Launoius. Præcipue autem lib. 4. cap. 10. respondet his S. Cypriani verbis epist. ad Jubaianum; Aliud est eos qui intus in Ecclesia sunt, de nomine Christi loqui: aliud eos qui foris sunt, & con-

tra Ecclesiam faciunt, in nomine Christi baptizare. Lib. autem 5. cap. 13. S. Stephani mentem & exponit & confirmat. Qui utique Stephanus, inquit, non propterea communicavit hæreticis, quia baptisma Christi, quod in eorum perversitate integrum mansisse cognovit, improbare non ausus est. Ecce quod erat illud baptisma hæreticorum, quod S. Stephanus non improbabat; scilicet quod in eorum perversitate integrum mansisse cognoverat. Quomodo ad ista cæcutiit Launoius? Nimirum vehementi ad deprimendam sanctæ Sedis Dignitatem studio excæcatus. At addit Augustinus; Apostoli autem nihil quidem ex inde præceperunt, sed consuetudo illa quæ opponebatur Cypriano, ab eorum traditione exordium sumpsisse credenda est; sicut sunt multa quæ universa tenet Ecclesia. Non errabat ergo Stephanus illam consuetudinem servans & servari præcipiens, quæ ab Apostolis orta fuerat.

12. Oculatior fuit Launoius in detegendo Stephani errore, quam Centuriatores Magdeburgenses, qui tantâ curâ in Pontifices inquisierunt, ut haberent quod objicerent. Sanctum enim Stephanum prætermiserunt, non omisuri si quid erroris in eo prætexere potuissent, cum tot alios injustè accusaverint. Pudeat hodie Catholicum erroris accusare Pontificem, quem non solum moderni hæretici silentio, sed etiam antiqui Elogio commendarunt. Nam illud ipsum caput 14. lib. 1. S. Augustini de unico baptismo contra Petilianum Donatistarum Episcopum Constantinensem, quod citat Launoius sic incipit; *sed volo solvat mihi iste questionem: quandoquidem cum Romanæ Ecclesia per ordinem commemoraret Episcopos, inter eos commemoravit & Stephanum, quos Episcopatum illibatè gessisse confessus est. Cum ergo Stephanus non solum non rebaptizaret hæreticos, verum etiam hoc facientes, vel, ut fieret, decernentes, excommunicandos esse censeret, sicut aliorum Episcoporum, & ipsius Cypriani litteræ ostendunt; tamen cum eo Cyprianus in unitatis pace permansit. Gessit ergo illibatè Stephanus Episcopatum, ac nonnisi calumniosè potest accusari.*

13. Tardius venit, in manus octava pars epistolarum Launoii, in quarum ultima idem argumentum versat, cumque responsum meditarer, comperi, si quid novæ difficultatis illic occurreret, optimè fuisse discussum ab eruditissimo viro Emanuele Schelstrate, Antiquitatis illustratæ par. 2. cap. 5. præsertim art. 5. Quamobrem nihil necesse est circa epistolam illam immorari.

C A-

CAPUT XVI.

Respondetur quibusdam aliis exemplis à Launoio adductis.

1. **I**Nter B. Petri successores nullus est, qui tum ab hæreticis, tum ab iis Catholicis qui non errandi privilegium Romano Pontifici denegant, crebrioribus telis impetatur, quam Honorius I. In eum frequentius convertitur & validius infigitur Launoii stylus, sed ejus patrocinium susceperunt plures Catholici, ex quibus R. P. Franciscus Marchese Presbyter Oratorii Romani integrum volumen in ejus defensionem scripsit. Illic omnia quæ à Launoio contra Honorium allegantur, fusè subtiliterque discussa invenies; licet Autor Launoium non nominet, ejus, vel potius ab eo repetitis rationibus respondens: multa reperies quæ seorsim sumpta, multo magis aliis, quæ ejusdem non sunt ponderis (resistente scilicet antiquitatis obscuritate) adjuta, æquo & bene affecto Judici sufficiant ad ferendam pro summi illius Pontificis fide, atque innocentia sententiam.

2. Si Launoius Eruditissimi P. Sirmundi, cui multum se debere fateatur, ob eam nimirum causam, quam notat Ludovicus Moreri in suo magno Dictionario Gallico, scilicet quod eum tanquam Magistrum habuerit artis censoriæ, seu critices, si, inquam, Discipulus Magistri pium erga sanctam Sedem affectum imitatus fuisset, Honorium ab omni erroris labe purum præstitisset. Nam quæ Pater Sirmundus monumenta ab Anastasio collecta edidit, certa sunt illius Pontificis fidei testimonia. Si testes eo majorem faciant fidem, quo & res quas narrant certiùs norunt, & ob vitæ integritatem, pietatem ac sanctitatem à mendacio magis abhorrent; duæ illæ conditiones in iis eminuerunt, qui pro Honorio adducuntur.

3. Joannes IV. Papa zelo fidei, misericordiâ erga pauperes, constantiâ, & vitæ sanctitate conspicuus triennio post obitum Honorii Apologiam scripsit pro eo, quia Pyrrhus Patriarcha Constantinopolitanus hæresis suæ fautorem extitisse fal-

sò afferbat. In qua quidem Apologia Joannes explicat mentem Honorii, quam ostendit à Monothelitarum errore valde fuisse diversam.

4. Eam autem interpretationem Joannes non pro suo erga Honorium affectu excogitaverat; sed ab eo ipso, qui Honorio ab epistolis fuerat, qui illas ipsas scripserat, quas Pyrrhus pro se interpretabatur, quique doctrinâ, & pietate totum Occidentem, teste S. Maximo, illustrabat, diligenter sciscitatus erat veram dictantis sententiam.

5. Sanctus erat Maximus, qui Honorium tum in disputatione cum Pyrrho, tum in duabus epistolis paucis post annis defendit, atque aded de mendacio minimè suspectus. Græcus erat, atque adeo nimio erga Ecclesiam Romanam studio minimè excæcatus. Coætaneus erat, & partem eorum quæ referebat, suis ipse oculis viderat, atque aded veritatis bene conscius.

6. Satis superque Launoio fuissent hæc testimonia, si Honorium defendum suscepisset, ut eum innoxium demonstraret, & ea dilueret quæ summo illi Pontifici opponit epist. 1. to. 3. & alibi, præsertim cum testimonia prædicta omnibus, quæ adversus Pontificem illum proferuntur, antiquiora sint. Imò suffecisset silentium illustrium scriptorum satis antiquorum, v. g. Pauli Diaconi Aquileiensis, Theophanis, Georgii Monachi. Est enim illi admodum familiare istud argumenti genus. Sed eam laudem non ambibat: ad oppugnandum non ad propugnandum proclive erat ejus ingenium. Cumque receptis communiter opinionibus bellum frequentius indiceret, conjecturis supradictorum testimoniorum robore longè inferioribus uti cogeatur; quas tamen ceu demonstrationes habebat.

7. Liberii etiam exemplum commemorat Launoius. Pecavit ille quidem, ut verisimilius apparet: non tamen aliquid fidei contrarium Ecclesiæ credendum proposuit. Certè qui summo Pontifici negant non errandi privilegium, quia Liberius exilii ærumnarum pertæsus S. Athanasii condemnationi, & formulæ fidei veritatem integram non explicanti, sed falsi nihil continenti subscripsit, pari ratione Concilia Generalia errori obnoxia fateri cogetur, quia Concilium Arimin-

minense Arianis ita favit, ut totus pœnè orbis Christianus miraretur se esse Arianum, & secundum Concilium Ephesinum S. Flavianum Episcopum Constantinopolitanum à sua Dignitate deiecit; Eutichem hærsiarcham ob hærsem à Flaviano Synodicè dejectum restituit, ejusque errori non rejecto mutilo symbolo, patrocinatum est. Si autem Arimini, & Ephesi vim factam Episcopis, etiam verè Catholicis, fuisse respondeas: adeoque Concilio Oecumenico non esse tribuenda illorum gesta: similiter etiam quæ à Liberio fidem integram interius servante, extorta sunt, non debent ipsi, nisi ut privatæ personæ adscribi, quam à peccato tutam non facit Dignitas.

8. Peccatum autem Liberii alicujus hæræsis promulgationem, aut etiam professionem non fuisse constat: quia fidei formula cui subscripsit, nullum exprimebat errorem; Vide quæ optimè notavit Joannes David Doctor Gallicanus dissertatione de judiciis Canonicis Episcoporum cap. 7. art. 3. Sed, ut jam diximus, neque istum, neque alium quenquam Pontificem aliquid fidei contrarium tanquam de fide credendum proposuisse plures ostenderunt. Itaque pauca tantum adjicimus, quæ à Launoio, vel solo vel diligentius notata sunt.

9. Vel Bonifacium VIII. vel Clementem V. errasse ostendere nititur epist. 1. tom. 3. supra citatâ, quia Clemens V. constitutionem Bonifacii, quæ incipit, *Unam sanctam*, nullius esse, aut futuram esse roboris, & autoritatis decernit in cap. *Meruit. de privil. sed falsum est quod ait Launoius Clementem V. in cap. Meruit. Constitutionem, unam sanctam, nullius esse, aut futuram esse roboris decrevisse.* Declaravit enim dumtaxat se nolle Regi aut Regno Francorum per dictam constitutionem aliquod præjudicium generari, aut amplius Regem vel Regnum quàm antea Ecclesiæ subjici. Notentur verba hæc, *amplius quàm antea.* Hinc est (inquit) quod nos dicto Regi & Regno per definitionem, seu declarationem bonæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII. Prædecessoris nostri, quæ incipit, *Unam sanctam*, nullum volumus, vel intendimus præjudicium generari. Nec quod per illam Rex, Regnum, Regnicula prælibati amplius Ecclesiæ sint subjeti, quàm antea existebant. Sed omnia intelligantur in eodem esse statu quo erant ante definitionem præfatam, tam quântum ad Ecclesiam, quàm etiam quoad Regem & Regnum superius nominatos.

10. Nes-

456 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,

10. Nescio quâ fide possit Joanni XXII. invidia conflari, quasi definierit animas corpore exutas nonnisi post iudicium finale Deum intuitivè visuras, cùm ipse tam apertè negaverit controversiam à se definitam. An solemnitis definitio à summo Pontifice ita fit ut Ecclesiam lateat; cui nisi proponatur ut fide divinâ tenenda, solemnitis haberi non debet? Mentem suam declarat Joannes epist. 1. *Ne super his qua de animabus separatis à corpore & purgatis, an citra resurrectionem corporum, Divinam essentiam visione illâ videlicet, quam vocat Apostolus facialem, videant, tam per nos quàm per nonnullos alios in praesentia nostra, recitando & allegando Sacram Scripturam, ac originalia & dicta Sanctorum vel alias ratiocinando, saepius dicta sunt, aliter, quàm per nos dicta & intellecta fuerant, intelligantur, ac dicantur, & auribus fidelium valeant inculcari: ecce quod nostram intentionem, quam circa statum animarum separatarum habemus & habuimus, seriè praesentium declaramus. Fatemur siquidem & credimus quod anima purgata separata à corporibus, sint in Caelo, Caelorum Regno & Paradiso cum Christo in consortio Angelorum congregata, & videant Deum facie ad faciem, & Divinam essentiam clarè, in quantum conditio & status patitur animae separata.*

11. Si quis autem Joanni ipsi asserenti se contrarium antea non dixisse, nisi fortè recitando, & allegando Sacram Scripturam, ac originalia & dicta Sanctorum, vel alias ratiocinando, fidem adhibere dubitet, confirmabitur testimonio Doctorum Parisiensium tunc temporis à Rege Francorum Philippo VI. seu Valesio consultorum. Ipsi enim cùm sententiam suam promere vellentur ob debitam summo Pontifici reverentiam, eò tamen adducti sunt, Advertentes, inquiunt, quod multorum fide dignorum relatione audivimus, quod quidquid in hac materia Sanctitas suas dixit, non asserendo seu opinando protulerit, sed solummodo recitando. In hist. Univers. Paris. tom. 4. adan. 1332.

Julium II. errasse contendit, quia definiit Simoniam veram atque indubitatam haeresim esse, & Papam simoniacè electum non haeticum modò, sed etiam haeresiarcham esse: verum Julius in ea Constitutione, quam sine dubio intelligit Launoïus, quæque incipit, *Cùm tam Divino, &c.* nihil definit de Simonia. Est enim illius Constitutionis scopus impedire, ne summus Pontifex simoniacè eligatur. Eâ occasione §. 1. haeresis Simoniacæ meminit, non definiens Simoniam esse haeresim, sed eam illo nomine notans,

notans, quo in Jure Canonico passim insignitur. Non definit etiam Papam simoniacè electum hoc ipso fore hæresiarcham, sed eisdem pœnis plectendum, quibus si hæresiarcha existeret. *Si contigerit*, inquit, electionem Romani Pontificis per *Simoniacam hæresim celebrari*. . . . . *Electus non Apostolicus, sed Apostolicus, & tanquam Simoniacus* (vel Simon Magus) *& hæresiarcha, & ad prædicta omnia & singula perpetuò inhabilis habeatur & sit.* Verbum illud sit, refertur, ut patet, ad verbum, *inhabilis*, non autem ad verbum hæresiarcha. Voces autem *tanquam*, & *habeatur*, aperte declarant Julium nullam hic definitionem constituere circa hæresim Papæ simoniaci, nisi fortè definitionem appelles simplicem nuncupationem in jure usitatam; sicut non definit hujusmodi Pontificem simoniacè electum fore Magum, Ethnicum & Publicanum, licet §. 3. permittat eum ut Magum, Ethnicum, Publicanum, & Hæresiarcham evitare.

13. Pluribus in locis, sed præcipuè epist. 5. tom. 1. Launoïus Sixti V. exemplum profert, ut probet posse Summos Pontifices errare. Et quia nonnulli Theologi hoc sibi exemplum objicientes, non satis aptè respondisse videbantur, variis facetiis eorum doctrinam exagitat; ut ita non solum eorum responsiones, sed & sententiam quam tuentur, ridiculam exhibeat. Verùm satis est ut legantur verba illa Sixti V. quæ Launoïus adducit, ut illa nullo modo ejus proposito favere Lector advertat. Sic enim Sixtus V. apud Launoïum habet: *Illud sane certum atque exporatum esse volumus nostros hos labores ac vigilias eò nunquam spectasse, ut nova Editio in lucem exeat, sed ut vulgata vetus ex Tridentina Synodi præscripta emendatissima, pristinaq; sua puritati, qualis primum ab ipsius interpretis manu stylaq; prodierat, quoad ejus fieri potest, restituta imprimatur.* Addit Launoïus; *Verba hæc virum sibi præfidentem, & de Bibliorum emendatione perfectissima securum obiciunt. At neque Bibliorum editio, neque Sixti diploma suppressa essent, nisi Sixtus errasset.* Possemus nos subjungere; verba hæc Launoïum Pontificiæ Dignitati insensum, & præ nimio illam persequendi ardore excæcatum obiciunt.

14. Quamnam enim ex his Sixti verbis significant ipsum de Bibliorum emendatione perfectissima securum? An quia Pontifex declarat se eò spectasse, asserit etiam pervenisse? Semperne qui ad aliquem scopum tetendisse se affirmat, confidit etiam se cum

M m m

atti-

458 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
attigisse? Quin etiam, si Sixtus declarasset se *Biblicorum emenda-*
tionem perfectissimam assecutum, ea verba de fidei certitudine nulla-
tenus intelligi possent, sed tantum de morali, quæ post ad-
hibitam accuratam diligentiam haberi potest. Non enim aliter
accipi possunt illa verba, *quoad ejus fieri potest*, quam ut indicent
id cum absoluta securitate asseri non posse.

15. At, inquit Launoïus, *neque Biblicorum editio, neque Sixti di-*
ploma suppressa essent, nisi Sixtus errasset. Quasi verò error sola sup-
primendorum Actorum causa sit. Emendaverat Sixtus V. edi-
tionem vulgatam peritissimorum virorum operâ usus. Emen-
dationem illam, quamvis admodum utilem, ad perfectiorem
statum, sive repertis novis Codicibus, sive habitâ aliorum pe-
ritissimorum Virorum copiâ, perducì posse animadvertens Cle-
mens VIII. editionem Sixti non suppressit; sed eam perficien-
dam, priusquam publicaretur, curavit. Quamobrem in lucem
deinde fuit emissa, præfixis & Sixti & Clementis nominibus,
ut videre est in variis editionibus exinde factis cum alibi, tum
in Gallia.

16. Cæterum quis cum voluptate non contempletur Lau-
noïum inter tot conatus ad abrogandam Papæ infallibilita-
tem, tam diligenter, tamque frequenter Adriani VI. auto-
ritatem jactare; quasi cæteri Pontifices quamplurimi erras-
sent, & omnes errare potuissent in proponenda Ecclesiæ uni-
versæ fidei doctrina; solius autem Adriani privati adhuc
Doctores, & antequam de Pontificatu vel ipse, vel alius
quisquam pro eo cogitaret, infallibile fuisset judicium. At
Pontifex factus sententiam non retractavit. Tot tamque gra-
vibus negotiis & curis distentus fuit per illud tempus, aliun-
dè satis breve, quo Ecclesiæ clavum tenuit, ut mirum non
sit, eum de corrigendis Commentariis Scholasticis minimè co-
gitasse. Sed etsi pristinam retinisset sententiam, num idcir-
co vinceret Launoïus? An privata Pontificis opinio solem-
nis definitionis loco habenda esset? An in deneganda sibi
infallibilitate solum infallibilis existimandus esset Ponti-
fex?

C A-

CAPUT XVII.

An iudicium Papæ sit infallibile, quod ei Ecclesiæ consensus accedat: an verò ei accedat Ecclesiæ consensus, quod infallibile sit.

1. QUæcumque hætenus dicta sunt, ed tendebant ut ostenderetur iudicium Papæ in fidei quæstionibus esse certissimum, antequam accedat Ecclesiæ consensus; imò ideo Ecclesiæ consensum accedere, quia certissimum est. Tribuitur enim, ut animadvertere licuit, illa certitudo promissioni Petro factæ, aut orationi pro illo à Christo porrectæ, aut alii simili rationi, quæ indicat Romanum Pontificem, sicut in pascendi totius Gregis Christi, ac regendæ universæ illius Ecclesiæ officio; ita & salubris fidei ac morum pastus ab erroris veneno discernendi, & fratrum adversus hæresum status, per doctrinam à Patre cœlesti revelatam confirmandorum privilegio successisse. Id nihilominus in hoc capite specialius est ostendendum.

2. Illustrissimi Antistites Gallicani aliquid, & quidem eximium Summo Pontifici concedere voluerunt magnificis illis quartæ propositionis verbis; *In fidei quæque quæstionibus præcipuas Summi Pontificis esse partes, ipsius Decreta ad omnes, & singulas Ecclesias pertinere.* Hinc ad minimum colligendum videtur omnes, & singulas Ecclesias iudicio Papæ in causis fidei stare debere, donec reformetur à Concilio universali, etiamsi nondum Ecclesiæ universæ consensus accesserit. Equidem hoc pacto schismati occurritur, si modò fideliter servetur ab omnibus & singulis Ecclesiis. Verùm (quæ est hominum conditio, ac propriæ sententiæ studium) difficile est, ut conquiescant partes, quamdiu iudicium prolatum errori obnoxium putabunt; itaque cum difficillima sit Concilii generalis congregatio, perpetuis diffidiis turbabitur Ecclesia. Cum autem innumera extent exempla hæresum absque autoritate Conciliorum generalium solo Romanorum Pontificum iudicio extinctarum, quod signum est illud tanquam infallibile fuisse susceptum; quor-

M m m 2

sum

sum hodie præmissa commendatione obex apponitur, ne illi, utpotè reformabili internus præstetur assensus?

3. Nescio an aliquod habitum fuerit Concilium generale à primo Nicæno ad Tridentinum, quod absolutè necessarium à Catholicis judicaretur ad detegendam fidei veritatem. Neque enim ante Concilium Nicænum dubitabant Catholici; an Filius esset consubstantialis Patri, neque ante Constantinopolitanum; an Spiritus sanctus esset consubstantialis Patri & Filio, & sic de cæteris Conciliis, quæ omnia necessaria fuerunt, non quod dubium esset inter Catholicos circa fidem, sed quod frangenda esset hæreticorum pertinacia, & inquirendæ viæ ad sistendum hæresis progressum, & promovendam fidei publicationem. Itaque Conciliorum congregatio nulum arguit erroris periculum in judiciis Papæ, quæ fortè præcefferant: è contra verò infallibilem eis certitudinem inesse ostendit præstitus ab Ecclesia universa consensus in damnatione infinitarum propemodum hæresum absque convocatione Concilii generalis, ut mox dicebam.

4. Certè si Papæ iudicium ante Ecclesiæ universæ assensum non est irreformabile, nescio quæ sint præcipuæ illæ summi Pontificis partes, & ejus Decretorum vis in omnes & singulas Ecclesias. Nam & cujuslibet, non solum Episcopi, vel Doctoris, sed etiam fidelis iudicium est irreformabile accedente consensu Ecclesiæ. Cum enim Ecclesia sit columna & firmamentum veritatis, errori fidei contrario consentire non potest. Ne igitur inanis sit autoritas B. Petro collata, cum in præmium suæ fidei constitutus est Ecclesiæ fundamentum: ne confirmandis fratribus inutilis fuerit Christi pro ejus fide indeficiente oratio; ne illius curæ commissum sit Christi ovile absque certa discretionem pascuorum, quæ oves impinguantur, aut infectura sint; neve transeunte ad ejus successores officio, non transiisse quoque auctoritatem dicamus; ut in fidei quæstionibus præcipuas summi Pontificis esse partes asserere liceat; ejusque Decreta ab omnibus & singulis Ecclesiis tutò recipi possint; ne deceptis universis & singulis Ecclesiis Ecclesia universa (quod fieri nequit) decepta inveniatur, affirmandum videtur Ecclesiam iudicio summi Pontificis idèò consentire, quia est infallibile, & illa nonnisi certæ veritati assen-

assentire potest; non verò illud iudicium ideo esse infallibile, quia Ecclesia ei consentit. Prius enim est rem esse certam, quàm Ecclesiam ei consentire. Summus Pontifex est omnium fidelium Doctor, atque adeò suscipienda est ejus doctrina, quia certa est; non autem solum certa est, quia suscipitur. Illequidem Ecclesiæ consensus signum est certitudinis iudicii, quia, ut diximus Ecclesia errori consentire non potest. At non est certitudinis causa, sed illam potius supponit.

5. Hanc esse mentem Ecclesiæ, quæ in toto hoc libro adduximus, suadent argumenta. Sed præcipuè, quod ex universæ historiæ Ecclesiasticæ serie constet Ecclesias omnes, omniq̃ue tempore ad Romanam recurrisse in dubiis circa fidem, & ejus responsa tanquam oracula suscepisse, idq̃ue speciatim de Gallicana testatur S. Leo epist. 89. jam citatâ. *Nobiscum itaque vestra fraternitas recognoscat Apostolicam Sedem pro sui reverentia à vestra etiam Provincia Sacerdotibus innumeris relationibus esse consultam: & regula est ab universa Ecclesia recepta, causas fidei ad sanctam Sedem esse referendas; hanc tradidit S. Innocentius I. epist. 25. seu rescripto ad Milevitanum Concilium; Quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes Fratres & Coepiscopos nostros, non nisi ad Petrum, id est, sui nominis & honoris autorem referre debere: renovarunt plurimi alii Pontifices, & executi sunt Antistites, præsertim, ut diximus, Gallicani. Absurdum autem esset dicere consultum fuisse Romanum Pontificem tanquam Jurisperitum, aut Doctorem aliquem privatum, cujus sententiæ stare, vel ulteriori examini subicere liberum esset consulentibus. E contra in omnibus ferè hujusmodi consultationibus fit expressa mentio permanentis in Ecclesia Romana & in ejus Pontifice indeficientis fidei Petri. Postulabatur ut pro ambiguitate tollenda consilia Episcoporum auctoritate Sedis Apostolica firmarentur; quod docet exemplum S. Cæsarii Arelatensis: inter epistolas Bonifacii II. epist. 2.*

6. In tota historia Ecclesiastica paucissimi reperiuntur Catholici, qui solemnî Papæ iudicio circa fidem restiterint, eosq̃ue omnes in errore versatos eventus comprobavit, quod adhuc signum est, illud certissimum esse antequam accedat Ecclesiæ consensus; nec nisi ad convincendam hæreticorum obstinationem res iterum in Conciliis tractatas fuisse, an-

462 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
nuentibus ipsismet Pontificibus. Unde B. Augustinus, qui
ut B. Cyprianum excuset, Concilium plenarium, sive gene-
rale alicubi videtur exigere ad statuendum indubitatum dog-
ma, in aliis locis sufficere iudicium Romani Pontificis affir-
mat. Ita serm. 2. De verbis Apost. causam finitam esse post
Romanorum Pontificum rescripta, licet nondum finitus esset
error, declaravit. Verba jam alibi retulimus. Et caput 50.
lib. 2. retractationum sic inchoat. *Postea quam Pelagiana hæresis cum
suis autoribus ab Episcopis Ecclesia Romana, prius Innocentio, deinde Zozimo,
cooperantibus Conciliorum Africanorum litteris, convicta atque damnata est;
scripsi duos libros adversus eos, unum de gratia Christi, alterum de peccato
Originali. Illa autem convictio non potest intelligi de con-
victione argumentorum vi factâ, aut de illius hæresis extir-
patione. (Alioquin enim non fuisset opus, ut D. Augusti-
nus duos illos libros postea scriberet, nec tamdiu perstitisset
error) sed de iudicio irreformabili. Neque autoritate illa præ-
ditum erat iudicium ex eo quod accessisset Ecclesiæ consen-
sus; tantum enim Conciliorum Africanorum fit mentio,
quæ Ecclesiam universam representare nequaquam potuerant.
Quamobrem sanctus Doctor epist. 157. quæ est ad Optatum,
damnationem prædictorum hæreticorum per totum orbem
tribuit autoritati eorundem Pontificum, Conciliis autem
Episcopalibus (Africanis scilicet) solam vigilantiam, Cujus
(hæresis) vel autores, vel certè acerrimi notissimique suasores, cum
Pelagius, & Calestius extitissent, Conciliorum Episcopaliū vigilantia in ad-
jutorio Salvatoris, qui suam tuetur Ecclesiam, etiam à duobus venerabilibus
Antistitibus Apostolica Sedis, Papa Innocentio, & Papa Zozimo, nisi cor-
recti etiam egerint penitentiam, toto Christiano orbe damnati sint.*

7. Animadvertite hic, prolatâ Romanorum Præsulum so-
lemni sententiâ, damnationem in toto Orbe factam censerî;
nondum enim Ecclesiæ universæ consensus accesserat, cum
nondum constaret; an Episcopi encyclicas Summorum Pon-
tificum litteras acceperint. Addit enim Augustinus: *De quibus
exempla recentium litterarum, sive quæ specialiter ad Afros, sive quæ universa-
liter ad omnes Episcopos de memorata Sede manarunt, ne fortè ad vestram sancti-
tatem nondum pervenerint, vobis curavimus mitti ab eis fratribus, quibus & has
litteras, ut tuæ venerationi dirigerent dedimus.*

8. Dum igitur S. Augustinus B. Cyprianum excusat S. Ste-
phano

phano Papæ circa baptismi ab hæreticis collati validitatem resistentem; eo quod causa nondum fuisset à plenario Concilio definita, supponit iudicium illud non fuisse solemnem definitionem, quæ nonnisi post examinatam, & agitatam cum ea quâ par est diligentiam causam profertur; sine qua diligentia vel à Conciliis etiam œcumenicis quæstiones ejusmodi definiri posse negat idem S. Augustinus de baptismo contra Donatistas lib. 2. cap. 4. *Quomodo enim inquit potuit ista res tantis altercationis nebulis involuta ad plenarii Concilii luculentam illustrationem, confirmationemq; perducì, nisi primò diutius per Orbis terrarum Regiones, multis hinc atque hinc disputationibus & collationibus Episcoporum pertractatam constaret?* Apertius in capite immediatè præcedenti dixerat; *Ipsa plenaria (Concilia) sæpe prius posterioribus emendari, cum aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat.* Itaque non censebat irreformabilia esse Conciliorum iudicia, nisi debitam adhibuissent ad detegendam occultam, & latentem veritatem diligentiam, quo etiam sensu accipiendus esset sicubi videretur innuere, iudicium Summi Pontificis non esse irreformabile; ut scilicet intelligeretur de casu, in quo non præcessisset examen necessarium ad solemnem edendam definitionem. Quamquam non videtur Deus permissurus, ut vel Concilium generale legitimum, vel Summus Pontifex quidquam solemniter definiant, nisi præviâ discussione necessaria ad omnimodam certitudinem. Alioquin enim liceret semper de illorum definitionibus dubitare, etiamsi nulla vis aperta intercessisset ad eas extorquendas. Quomodo enim privati Christiani scire possent, quo quantove opus fuisset examine, ac utrum decisionem anteceffisset?

9. Atque ita sensisse S. Augustinum credendum est, nisi dicas, quod non est verisimile, ipsum solius Ecclesiæ universalis, non autem vel Concilii generalis, vel Summi Pontificis iudicium irreformabile putasse: quam doctrinam tradidit Panormitanus, inter Catholicos solus quem sciam.

10. Non recolo modo alium ex iis, quos Ecclesia veneratur ut Sanctos, præter Cyprianum tunc temporis errantem, Summi Pontificis iudicio circa fidei quæstionem repugnasse. Imò dum alius quis circa principalia disciplinæ capita à Romano Pontifice dissensit, sequiorem partem secutus fuisse totius

Ec-

Ecclesiæ iudicio compertus est. Ita v. g. referente Eusebio Eccles. hist. lib. 5. cap. 23. & 24. cùm S. Polycarpus à S. Aniceto, ac postmodùm alii Asiæ Episcopi ab aliis Pontificibus Romanis dissentirent circa diem, quo celebrandum erat Pascha, licet in favorem Asianorum S. Joannis Apostoli, & aliorum Sanctorum Traditio, imò Evangelium ipsum allegaretur, prevaluit iudicium Summorum Pontificum, Pascha die tantùm Dominico celebrandum statuentium, sententiæ Asianorum decimâ quartâ Lunâ, quocumque die accideret, sive Dominico, sive alio illud celebrantium, plurimisq̃ Conciliis, etiam primo generali Nicæno decretum est, Pascha die Dominico fieri debere.

II. Non tamen usque ad Ecclesiæ consensum in Concilio Nicæno, ac in aliis præstitum suspensa est vis iudicii Romani Pontificis. Nam, ut verbis Eusebii ex antiqua versione utar; Victor, qui tunc Romana Ecclesia præerat, totius Asiæ Ecclesias cum aliis finitimis, tanquam alterius fidei, & opinionis, simul omnes (ut complectar brevi) à communi unitate Ecclesiæ amputare conatur, & in eos per litteras graviter invehitur: atque omnes fratres eam incolentes Regionem, prorsus à communione secludendos edixit. Tantùm aberat, ut S. Victor decreti sui validitati necessarium crederet Ecclesiæ universæ consensum, ut plurimas Ecclesias invitas ad consensum illum censuris compelleret. Licet autem aliæ Ecclesiæ, quæ Victori circa diem celebrandi Paschatis consentiebant, censurarum usum contra tot Ecclesias Orthodoxas non probarent; auctoritatem tamen non negabant, ut videre est apud Eusebium loco citato, ubi de sancto Irenæo Episcopo Lugdunensi nominatim sic scribit; Irenæus quamquam per litteras scriptas ex persona fratrum in Gallia quibus præerat, tradit Mysterium Resurrectionis Domini solo die Dominico recolendum quidem esse: Victorem tamen de hoc, videlicet ne tam multas Ecclesias omnino propter traditionis ex antiqua consuetudine inter illas usurpatam observationem à corpore universæ Christi Ecclesiæ penitus amputet, cùm pleraque alia, tum ista, quæ sequuntur, appositè & convenienter admonet, &c. Nota hæc verba, A corpore universæ Christi Ecclesiæ penitus amputet, quæ apertè significant Romani Pontificis in universam Ecclesiam auctoritatem. Non enim Victor ab illarum Ecclesiarum communione solus recedebat, sed eas ab universo Ecclesiæ corpore sequestrabat. Si cui fortè nimius videretur ejus Pontificis

cis

cis erga tot Ecclesias rigor pro re ad fidem, saltem proximè, non spectante, causas legerit apud Baronium ad annum 198. rigorem illum tunc temporis necessarium fuisse ostendentem.

12. Sed ut redeamus ad quæstiones fidei, hæresibus, & schismatis via panditur in tanta congregandarum hodie Synodorum Generalium difficultate, & tam modicâ inter diversarum, vel etiam inimicarum ditionum, & nationum Præsules communione, nisi judicium Romani Pontificis tanquam certissimum suscipiendum sit. Quamobrem consultius est modernorum Antistitum Gallicanorum declarationem postponere sententiæ aliorum multò plurium, qui non ita pridem, & consulendam sanctam Sedem in quæstionibus fidei, & ejus Decretis internum animi obsequium deberi, etiam antequam Ecclesiæ universæ consensus accesserit, tam apertè declaraverant, ut eorum mens nullis argutiarum nebulis possit obscurari. Sic enim legimus in litteris octuagintaquinque Episcoporum Galliæ ad Innocentium X. an. 1653. scriptis. *Majores causas ad Sedem apostolicam referri solemus Ecclesia mos est, quem fides Petri nunquam deficiens perpetuo retineri pro jure suo postulat. Equissima huic legi obsequentes, &c.* Vides hic, jus esse Romani Pontificis in fide Petri nunquam deficiente fundatum, ut majores causæ ad eum referantur. Audi jam quanta sit ejus Decretorum vis & efficacia; *Expertæ est nuper Beatitudo vestra quantum Apostolica Sedes in gemini capitis errore prosligando valuerit auctoritas. Continuo sedata est tempestas, atque ad Christi vocem venti, & mare obdormierunt.* Non esse autem necessarium reliquorum Episcoporum consensum, ut illis Decretis Christiani omnes, ipsius quoque mentis obsequium præstare teneantur, docent aliæ litteræ à 30. ex iis Episcopis, reliquis absentibus, scriptæ eidem Pontifici 19. Julii eodem anno; *Non solum ex Christi Domini Nostri pollicitatione Petro factâ, sed etiam ex actis priorum Pontificum, & ex Anathematismis adversus Apollinarium, & Macedonium, nondum ab ulla Synodo Oecumenica damnatos, à Danao, paulò ante jactis, iudicia pro sancienda regvla fidei a summis Pontificibus lata super Episcoporum consultatione (sive svam in actis relationis sententiam ponant, sive omittant, provt illis colliberit) divina aqve, ac svmma per universam*

Nnn

Ec-

466 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
 ECCLESIAM AVTORITATE NITI: CUI CHRISTIANI OMNES
 EX OFFICIO IPSIVS QVOQVE MENTIS OBSEQVIVM PRÆSTA-
 RE TENEANTVR. *Eâ nos quoque sententiâ, ac fide imbuti, &c.* Licet
 autem hic Episcoporum sententiæ mentio fiat; tamen, præ-
 terquam quod eam exprimi non esse necessarium declaratur, de
 Episcopis tantum consulentibus est sermo, quorum nomine
 non intelligitur Ecclesia; quippe cum vel singulares, vel
 alicujus Provinciæ aut Regni, non totius orbis Antistites si-
 mul sanctam Sedem consultant. Unde circa finem Epistolæ ad-
 dunt Præsules Gallicani; Porro nos Innocentio X. cujus ore Petrus lo-
 quutus est, ut Leoni I. acclamabat quarta Synodus, hanc Divinam Lauream
 gratulati, sacros inter Ecclesia sacros, quod olim de Synodis Oecumenicis fie-
 ri solitum, constitutionem istam ab eo editam lubentes ex animo reponemus.

13. Eadem fuit antiquorum Gallorum sententia, ut jam
 probavimus, & adhuc probari posset. Epistola sex Episcopo-
 rum ad Innocentium II. an. 1140. scripta inter S. Bernardi
 Epistolas 370. sic incipit; NULLI DVBIUM EST QVOD EA,
 QVÆ APOSTOLICA FIRMANTVR AVTORITATE, RATA SEM-
 PER EXISTVNT, NEC ALICVIVS POSSVNT DEINCEPS MV-
 TILARI CAVILLATIONE, VEL INVIDIA DEPRAVARI. Ea
 propter ad vestram Apostolicam Sedem, Beatissime Pater, referre dignum cen-
 suimus, quædam, quæ nuper in nostra contigit tractari presentia. Quæ quo-
 niam & nobis, & multis Religiosis & sapientibus viris rationabiliter actavisa
 sunt, vestra serenitatis expectant comprobari judicio, simul & autoritate per-
 petuò roborari.

14. Potho Presbyter Prumiensis de statu domus Dei lib. 3.
 Hoc namque privilegium, inquit B. Petro Apostolorum Principi Cœlesti De-
 creto principaliter traditum atque firmatum, sancti Patres cum magna venera-
 tione suscipientes, atque sanctam Romanam Ecclesiam servantes; tam in Gene-
 ralibus Conciliis, quàm & in cæteris scripturis, & gestis suis, universalem
 Matrem appellaverunt, & sicut ejus documenta in confirmatione fidei, & eru-
 ditione sacra Religionis, ita etiam judicia susceperunt in hoc consentientes, &
 quasi uno spiritu, & una voce concordantes, omnes majores res, & præcipua
 negotia, nec non omnium Ecclesiarum judicia ad eam quasi ad Matrem & Ca-
 put debere referri, ab ea nusquam appellari, judicia ejus à nemine retractari,
 aut refelli debere vel posse.

15. Præverat illi ejusdem Monasterii Abbas Regino, qui
 longè

ECCLESIAE GALLICANÆ. LIB. VII. 467
longè antea scripserat in Chron. ad annum 859. quod jam supra retulimus ; scilicet STULTITIÆ QUIDEM ELOGIO DENOTANDI , QVI ILLAM PETRI SEDEM ALIQVO PRAYO DOGMATE FALLERE POSSE ARBITRATI SVNT , QVÆ NEC SE FEFELLIT , NEC AB ALIQVA HÆRESI VNQVAM FALLI POTVIT.

C A P U T XVIII.

De Autoritate summi Pontificis circa Censuram Librorum.

1. **A**ccendit nostro ævo multorum Litteratorum animos vehemens nova circa res antiquas scribendi prurigo ; quasi nihil jam laudis esset in sequendis communibus sententiis , aut certius moderni scire possent quæ primis sunt gesta temporibus , quàm qui viciniore extiterunt. Si novitatis amor ille circa disciplinas tantum humanas & naturales versaretur , æquiori animo ferretur , ut minùs utilibus studiis occupati subtilioris ingenii acumen in illo exercerent , atque illinc , quam fortè ambiunt , qualemcumque gloriam perciperent. Sed ipsam etiam Religionis disciplinam tentant : quam circa , quoniam innumeri prodierunt libri , parvi æstimandi viderentur qui de novo eduntur , nisi legendi cupiditatem acueret novitas , aut forsitan temeritas. Unde fit ut multitudo Doctorum , quorum tanta fuerat penuria , tantaque necessitas ad hæreticos , Catholicorum inscitiam magis , quàm propria eruditione venenum erroris facilè propinantes , veritatis solidè ac scitè propositæ vi cohibendos , incipiat ferè ipsi Ecclesiæ gravis evadere , ob nimiam librorum illorum copiam , quorum lectio propter subtiliorem & audaciorem doctrinam Christianæ simplicitati , docilitati , atque adeò religioni non parùm nocet , vel saltem hoc habet incommodi , quod ab evolvendis utilioribus antiquorum operibus avertat , ac disputandi magis , quàm benè vivendi studium pariat.

2. Quoniam autem Romani Pontificis , utpotè supremi
N n n 2 Pasto-

Pastoris est, curare ut oves sibi à Christo commissæ in Pascua omninò salubria inducantur; dare operam debet, non solum ut error à veritate discernatur, quid orthodoxum, quid hæreticum, quid salubre, quid corruptum sit declarando; sed etiam ut amoveantur pericula sorbendi veneni sub specie salutiferi potus, ac cibi proficui. Qua in re, cum nihil sit humanæ præsumptioni & arrogantiae gravius, quàm si opera, quæ plerique Autores magis deplorant, quàm parentes proprios liberos, censurâ publicâ inurantur; raros videas qui adversus suorum librorum Judicem non obmurmurent; multos qui sententiam iniquitatis accusent; nonnullos qui in Pontificem calamum convertant.

3. Vix quidem inter Catholicos quemquam reperias, qui jus illud damnandorum, prohibendorumve librorum Romano Pontifici competere neget. Sed multi ejus censuram violantes, inobedientiæ culpam obvolvere futilibus excusationibus conantur, obtendentes illam, sicut alia pleraque Decreta, ultra montes vim non habere, quasi Romani Pontificis potestas à Christo fuerit Alpibus circumscripta, vel Ecclesia monstruosum corpus sit, cujus pars capitis ductum sequi, altera se ipsam regere debeat. Alii, ut liberiùs Pontificis ordinationibus sese subtrahant, eas asserunt non à Pontifice proficisci, sed à Congregationibus, in quibus Monachorum, antiquioris, reconditoris ac solidioris litteraturæ ignarorum, & certis quibusdam Scholarum formulis serviliter addictorum, suffragia prævaleant; quasi Decreta, in scio Papâ, nec ad eum factâ fideli omnium relatione, ab Officialibus ad id muneris deputatis proferrentur, aut deberet illa edere Pontifex non adhibitis convenientibus mediis, Theologorum scilicet consultationibus: aut illorum dumtaxat expectenda essent suffragia, qui sibi cæteris doctiores videntur ac sapientiores.

4. Apostolicum est oraculum, quod *corrumpunt mores bonos colloquia mala* 1. Cor. 15. vers. 33. cujus veritatem etsi Spiritus Sancti autoritas indubitata non faceret, infelix nimis experientia comprobaret. Est enim sermo malus flatus pestilens, qui homines innumeros inficit, ac plerosque interficit, non solum simplices & incautos, sed etiam sibi præfidentes.

Tunc

Tunc autem periculosior est corrupta doctrina, cum ex libris hauritur. Qui enim ad legendum accedit, discipuli affectum atque docilitatem affert: ac sæpè Autorem scriptis differentem, ceu Magistrum habet, quem vivâ voce loquentem audire dedignaretur. Præterea difficile est, ut liber cum voluptate legatur, (quemadmodum ferè semper legitur: quis enim invitus lectionem prosequitur) quin ei fides habeatur; præsertim si, ut solet, error sub verborum lenocinio, aut compositionis artificio latens propinetur. Sapientissimum igitur Pastorum, ac præcipuè Supremi consilium est, ut fideles sibi subditos à legendis perniciosis libris avertant, ipsosque libros exterminent.

5. Quod non est de illis tantum accipiendum, qui doctrinam continent apertè falsam ac malam. Hi enim nonnisi volentes decipiunt, aut fortè omninò ignaros: at verò qui venenum occultum gerunt, etiam prudentiores fallunt. Undè non rarò contingit, ut perniciosiores sint ac virus longius profundant, quàm ii, quorum aperta corruptio fideles salutis suæ non immemores à lectione dehortatur.

6. Quamobrem miror, quod in Gallia tam parvi fieri videantur Decreta libros damnantia, vel prohibentia. Eorum Autores fortasse sua opera iniquè notata ob nimiam existimationem credentes, aut ad fugiendum pudorem aliis suadere conantes, violationem præcepti excusant sub eo injustitiæ prætextu: alii verò propensione naturæ corruptæ ad falsam libertatem inditæ indulgentes nituntur in vetitum, excitatâ per prohibitionem curiositate.

7. An enim deest summo Pontifici autoritas ad damnandos ac prohibendos malos libros? An ejus judicia in fidei ac morum quæstionibus ad omnes & singulas pertinebunt Ecclesias, eisquæ omnes Christiani parere tenebuntur: & impunè contemni poterunt ejus Decreta, libros, quos ipse judicavit hæresim continere, aut doctrinam ad fidei, vel proborum morum corruptionem, inducentem, à fidelium manibus amovementia? Sanè quantumvis angustis limitibus coerceas supremi Pastoris potestatem, non video qua ratione quis dissiteri queat, ipsum jus habere impediendi

quò minus fides ac mores Christianorum in discrimen per doctrinam ad minus periculosam adducantur?

8. Hanc ejus facultatem Conciliis Generalibus non esse subordinatam significavit Concilium Tridentinum in continuatione sess. 25. cap. 3. ubi librorum examen à Patribus ad id deputatis confectum Romano Pontifici exhiberi præcipitur; ut res, ejus, non autem Concilii, à quo inchoata fuerat, autoritate concludatur; *Sacro sancta Synodus*, hæc sunt verba Decreti, in 2. sessione sub sanctissimo Domino nostro Pio IV. celebrata, delectis quibusdam Patribus commisit, ut de variis censuris, ac libris, vel suspectis, vel perniciosis, quid factum opus esset, considerarent; atque ad ipsam sanctam Synodum referrent: audiens nunc huic operi ab eis extremam manum impositam esse; nec tamen, ob librorum varietatem, & multitudinem possit distinctè, & commodè à sancta Synodo dijudicari; præcipit, ut, quidquid ab illis præstitum est, SANCTISSIMO ROMANO PONTIFICI EXHIBEATUR: VT EIVS IUDICIO, ATQVE AVTORITATE TERMINETVR, ET EVLGETVR.

9. Sed ut Gallis domesticum & antiquum Canonem proponamus, audi Concilium Turonense secundum an. 567. can. 20. summi Pontificis autoritatem, stylo rei gravitate digno, vindicantis; *Et quorum Autorum valere possit prædicatio, nisi quos Sedes Apostolica semper aut intromisit, aut Apocryphos fecit, & Patres nostri hoc semper custodierunt quod eorum præcepit autoritas?*

10. At, inquires, libris qui reprobantur, bona insunt plurima: quidni ergo juxta Pauli præceptum primæ Thessal. 5. Omnia probentur, ut quod bonum est teneatur? Respondeo cum delectum non ad quemlibet pertinere; sed ad peritos: nec ad illos quidem, nisi ex commissione; aut cum licentia, postquam autoritate Superiorum Ecclesiasticorum libri prohibiti sunt. Alioquin inutilis erit omnis censura. Quotus enim quisque est inter eos, qui litteris operam dederunt, adeò modestus, ut suam eruditionem agnoscendis in libris quos legit, erroribus, aut suam virtutem rejiciendis illis imparem arbitretur? Præterea num desunt Ecclesiæ libri, quos inoffenso pede quisque percurrat? Num quæ nobis scitu necessaria, vel utilia sunt, alibi reperire licet, quàm in hujusmodi libris ad minus suspectis, atque adeò periculosis?

¶ 1. Sed

11. Sed vanus, aut etiam injustus est timor ad librorum valdè utilium damnationem aut prohibitionem impellens. Autoris justè damnati, vel viri errori jam adhærentis, aut de se arroganter sentientis voces sunt istæ. Pius enim ac humilis Christianus in obedientia legitimis superioribus præstitâ securius ad salutem præsidium positum, quàm in mediis, proprio arbitrio, ac contra Ducis à Christo constituti præceptum adhibitis, confidit. Quandonam tanta est legendi alicujus libri prohibiti necessitas, tam tuta omnis ejus doctrina, tam probè affectus Lector, ut judicare liceat rem Deo gratiorem præstiturum, qui ejus Vicarii mandatum hujusmodi lectione violaverit? Nonne ita sentientium temeritas meretur, ut à Deo deserantur, & in errorem aliàs. facile devitandum impingant. Equidem, si attentè observaveris, paucos videas libris prohibitis evolvendis delectari, qui aliquo pravo vel periculoso præjudicio non sint imbuti.

LIBER OCTAVUS

De origine Jurisdictionis Ecclesiasticæ.

I. Uemadmodum Illustrissimi Antistites Gallicani quæstiones gravissimas, ac sopitas excitarunt, easque contra sanctam Sedem præjudicarunt, eo, quantum ex temporis circumstantia conijcere licet, sine, ut summum Pontificem à proferendo circa Regaliæ controversiam judicio deterrent; aut, si quod pronunciaret, minoris videretur esse autoritatis; ita & ipsi, & qui eorum partibus favent, jurisdictionem Episcoporum extollere satagunt; ut depressâ illinc dignitate sanctæ Sedis, elatâ hinc Episcoporum potestate, minoris culpæ videatur contemptus, sive neglectus Decretorum Papæ, libertatem Ecclesiarum Gallicanarum tuentis. Idcirco inculcatur frequenter Jurisdictionem Episcoporum ita esse de Jure Divino, ut eam à sancta Sede neutiquam accipiant.

II. Satiùs esset ut omissis hujus contentioni-
bus, inter caput, & membra is vigeret consen-
sus, quem sanitas corporis postulat, ne scissuræ
fierent, quæ nunquam sine periculo, imò nun-
quam

ECCLESIAE GALLICANÆ. LIB. VIII. 473
quam sine damno contingunt. Sed metuunt fortassis Præsules, ne, si suam jurisdictionem à summo Pontifice recognoscant, nimis Episcopalis autoritas vilescat: verum nonne tantundem metuum est, ne Papæ mandata pro Ecclesiæ utilitate contemnantur ab Episcopis, si suam jurisdictionem, non secus ac ipse suam, à Deo immediate se obtinere arbitrentur? Jure Divino Romanus Pontifex in alios Episcopos Primatum etiam jurisdictionis habet; satis hoc est, ut justa ejus præcepta non possint ab eis absque culpâ detrectari, aut negligi. Data est illi hæc potestas in ædificationem, non in destructionem; sufficit hoc, ut nonnisi justa, & possibilia præcipiat. Supprimendæ fuerant aliæ contentiones.

III. Verum tamen quoniam ex origine jurisdictionis, pendere quodammodo creditur, & vis præcipiendi, & obligatio parendi, juvat hic eam paulò diligentius investigare.

C A P U T   P R I M U M.

Quid sit Jurisdictio Ecclesiastica.

1. **I**N communi quidem Jurisdictio auctoritatem quandam significat, vel in personas, vel in res, ut rectè, justèque ordinentur; Jurisdictio autem Ecclesiastica dicitur Jus illud, quod pænes Ecclesiasticos Pastores est, ut & Christiani Homines, & res Deo consecratæ, ad Dei cultum, & Religionis exercitia ritè disponantur.

O o o

2. Ut

474 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,

2. Ut ista Jurisdictionis descriptio magis elucidetur, & quid in controversiam veniat, unusquisque facile possit agnoscere, animadvertere juvat, in Ecclesiæ Ministro quinque distingui; Primò characterem, cum potestate in eo fundata offerendi Sacrificii, aut aliqua munia circa illud obeundi; Extremam unctionem, & si Episcopus ordinetur, Confirmationem etiam & Ordinem conferendi. Secundò potestatem ligandi, & solvendi in foro interno, idest peccata audiendi, convenientes pro eis satisfactiones injungendi, & remittendi, vel, si opus sit, retinendi, & hoc quidem indefinite, hoc est non assignatis personis, in quas debeat, aut possit potestas illa exerceri. Tertiò determinationem illius potestatis ad certas personas, quæ illi potestati subjiciuntur. Quartò potestatem ligandi & solvendi in foro externo, idest in ordine ad Ecclesiam, & communitatem, Leges ferendo, ad earum observationem obligando, ab iis dispensando, Censuras ferendo, ab iis absolvendo, aliæque præstando, ad externum fidelium regimen necessaria. Quintò potestatem etiam in hac potestate, quæ forum externum respicit, considerari ordo ad subditos determinatos; quamvis ille ordo five subditorum assignatio, vix ab ipsius potestatis collatione sejungatur.

3. Character imprimatur, & potestas circa Sacrificium communicatur in receptione Sacramenti Ordinis, in quo, quia non solum circa Christi corpus naturale, sed etiam circa mysticum operandi datur facultas, cum Spiritus sanctus accipitur, obtinetur potestas retinendi & remittendi peccata: sed quia nullius momenti est ea sententia, quæ profertur in non subditum, si tempore Ordinationis non supponatur ordinato plebs aliqua, sibi collatâ uti non poterit facultate, donec Diœcesi, Parochiæ, aut aliquibus fidelibus præfectus fuerit.

4. De duobus primis, scilicet de potestate offerendi Sacrificii, & potestate solvendi, vel ligandi sine ordine ad aliquos subditos, vix aliqua nascitur difficultas. Licet enim possit Episcopus ordinare Clericos, vel ab eorum ordinatione abstinere, licentiam sacrificandi, vel concedere, vel negare; tamen ubi quis semel ordinatus fuerit, character ut-
potè

potè indelebili, nunquam spoliari poterit, adeoque, quamvis licitè justum superioris mandatum circa celebrandam Missam transgredi non possit; tamen si transgrediatur, verè sacrificium conficiet, etiam invito superiore. Usu quoque solvendi vel ligandi carebit, sed non potestate illa, quasi aptitudinali, quippè cum, ut diximus utriusque fundamentum sit character, quem semel à Deo impressum nullus mortalium possit delere. Circa jurisdictionem in foro externo maximè, vel etiam in foro interno, quoad usum, & applicationem, est controversia; de qua in proximè sequentibus capitibus.

5. Sed in ipso limine gravissima occurrit difficultas; cur scilicet potestas jurisdictionis necessaria sit, ultra potestatem Ordinis, quatenus ista refertur ad Corpus Christi mysticum. Etenim cum ordinatur Sacerdos, non solum traditur ei potestas conficiendi verum Christi Corpus, sed etiam sanctificandi ejus corpus mysticum, idest fideles, per absolutionem à peccatis, ut patet ex ordinationis forma. Cujus igitur rei Sacerdos indiget ad absolvendum à peccatis, postquam ad dandam illam absolutionem Spiritum sanctum tempore ordinationis accepit: Cum hæc verba; *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remisistis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt,* quæ Sacerdotibus, dum ordinantur, ab Episcopo dicuntur, illa ipsa sint, quæ Christus protulit, cum Apostolos Sacramenti pœnitentiæ Ministros constituit: Cur modò minoris erunt, quàm tunc, efficaciæ? Cur sicut tunc Apostoli absque nova facultate poterant à peccatis absolvere quoslibet fideles, non poterunt etiam modò Presbyteri?

6. Nemini quidem fideli dubitare licet, quin præter potestatem Ordinis requiratur adhuc alia, scilicet Jurisdictionis, ut qui jam Sacerdos ordinatus est, peccata validè remittat. Id enim definitum est à duobus Conciliis Oecumenicis, Florentino scilicet, & Tridentino. Declarat Concilium Florentinum in Decreto unionis Armenorum, quod *Minister hujus Sacramenti (Pœnitentiæ scilicet) est Sacerdos, habens auctoritatem absolvendi, vel ordinariam, vel ex commissione superioris.*

7. Clariùs illam distinctionem expressit Concilium Trid. sess. 14. de Sacramento Pœnitentiæ cap. 7. *Quoniam igitur natura, & ratio judicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur,*

persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ORDINARIAM, AVT SVBDELEGATAM non habet jurisdictionem. Constat igitur, quod quamvis, ut inquit idem Concilium sess. 23. de Reform. cap. 15. Presbyteri in sua ordinatione à peccatis absolvendi potestatem accipiant, cā tamen uti non possunt etiam validè, nisi eis subiciantur fideles, quod idem de aliis jurisdictionis partibus dicendum est.

8. Quomodò autem illa Jurisdictionis potestas à potestate Ordinis differat, non ità facilè explicatur. Deus quidem potestatem solvendi, & ligandi per se immediatè confert omnibus Episcopis & Presbyteris. Ad ipsum enim solum pertinet remittendarum injuriarum in se commissarum facultatem concedere. Sed quia hoc debet fieri per modum judicii: judicium autem à superiore in subditos ferendum est; non potest facultas illa solvendi ac ligandi in usum reduci, nisi ab eo qui subditos habeat. Quæ Prælatio seu subditorum assignatio, Jurisdictio dicitur. Quamvis autem omnibus Presbyteris in ordinatione dicatur; *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, &c.* Solis tamen Apostolis antea dictum est à Christo; *Sicut misit me Pater & ego mitto vos*, quibus verbis secundum probabiliorem sententiam jurisdictionem, & quidem amplissimam illis contulit, cæteris autem, quibus illa missio in ordinatione non datur, præter Ordinem necessaria est alia potestas, quæ dicitur Jurisdictio. Discrimen inter potestatem Ordinis & potestatem Jurisdictionis alii aliter exponunt; Omnes tamen, quod ad propositum nostrum satis est, consentiunt illas distinctas esse, utramque ad validam Sacramenti administrationem, saltem extra casum mortis requiri, neutram seorsim sufficere; atque Jurisdictionis eam esse vim, ut potestas absolvendi à peccatis in ordinatione accepta, validè possit exerceri circa plebem, aut personas aliquas determinatas, circa quas nullum esset alioquin ejus exercitium. Videri potest Suarez de pœnit. disput. 16. sect. 3.

9. Præcipuus hujus libri scopus est Jurisdictionis causam inquirere: & de primaria quidem atque originaria, non est ambigendi locus. Certum enim est, ut jam innuimus, illam Christo

Christo acceptam referri debere, qui ait Matt. 28. *Data est mihi omnis potestas in Cælo, & in terra. Euntes ergo docete omnes gentes;* & Joan. 20. *Sicut misit me Pater & ego mitto vos, accipite Spiritum Sanctum, &c.* De proxima verò Jurisdictionis causa non ita constat. Summum quidem Pontificem à Deo ipso suam jurisdictionem habere, non autem ab Ecclesia, soli Hæretici negant, quamvis ejus exercitium, seu usum Ecclesiæ dispositioni nonnulli Catholici, quos secuti sunt nuper Illustrissimi Antistites Gallicani, subesse contendunt. De iis è contra, qui jurisdictione tantum delegatâ præditi sunt, vulgata Theologorum, & Jurisperitorum doctrina est, eos à suis delegantibus potestatem mutuari. Difficultas igitur tantum est de jurisdictione ordinaria cæterorum Prælatorum, utrum à Deo sit immediatè; an autem ab eo, qui Titulum, Beneficium, seu Dignitatem, cui annexa est, confert.

C A P U T I I.

De distinctione, ac distributione Dignitatum Ecclesiasticarum.

1. **A** Scensurus in Cælum Christus prædicare, baptizare, & docere per universum mundum omnibus Apostolis præcepit his verbis Matt. ult. *Data est mihi omnis potestas in Cælo, & in terra. Euntes ergo docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris & Filii, & Spiritus Sancti, docentes eos servare omnia quacunque mandavi vobis.* Verum quamvis quilibet Apostolus posset in qualibet mundi parte ea omnia efficere: tamen ex communi consensu, & ex Sancti Spiritus instinctu diviserunt sibi orbis terrarum Provincias, ac in quam quisque profecturus esset, decreverunt, ut sic ordo servaretur, & facilius adimpleretur Psalmistæ vaticinium. *In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terra verba eorum Psal. 18.*

2. Joannes Gersonius ita factam suspicatur inter ipsos etiam Apostolos divisionem, ut non posset quilibet in quemlibet uti sua potestate, sed tantum in assignatam sibi quisque Provinciam, ut jam tunc Monarchicum regimen exerceretur.

478 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,

Et fortè , inquit Gersonius de potestate Ecclesiastica consid. 9. quoad usum , vel exercitium potestatis Ecclesiastica sic evenit ipsi etiam Apostolis , & Discipulis , quod post immediatam concessionem utriusque potestatis , & usus , factam à Christo , postmodum crescente numero fidelium , fuit ad tollendum schisma , & ad exemplar dandum Posteris. Limitatio facta talis potestatis quoad usum , & hoc per Petrum summum Pontificem de consensu totius Ecclesia primitivæ , vel generalis Concilii , ut non quilibet posset in quemlibet uti potestate sua , attentâ Christi ordinatione primaria , quâ voluit Ecclesiam suam regi principaliter SVB VNO , ET AB VNO MONARCHA , sicut est una fides , unum Baptisma , & una Ecclesia unitate capitis tam primarii , quàm Vicarii , quoniam iste est optimus Principatus præsertim in spiritualibus ad conservationem unitatis fidei , ad quam obligantur omnes. Non tamen adeò scrupulosè observata videtur ab ipsis Apostolis illa Provinciarum distinctio , ut si qua sese offerret occasio , non susciperetur ab uno cura illorum , qui videbantur ad alterum pertinere , dummodò nulla hinc oriretur perturbatio. Itaque Paulus postmodum convertendis præcipuè Gentibus destinatus , circa Judæos plurimum laboravit , similiter & Petrus , qui Judæorum peculiarem sibi curam assumpserat , prædicavit etiam Gentibus , atque apud eas Primatus sui cathedram constituit.

3. Quoniam autem Apostolis nec ubique adesse , nec semper vivere datum fuerat , necesse fuit , ut potestatem suam cum aliis communicarent , qui Apostolica munia , defunctis illis , aut absentibus , obirent : *hujus rei gratia* , inquit Paulus ad Tit. 1. *Reliqui te Creta ut ea qua defunt corrigas , & constituas per Civitates Presbyteros , sicut & ego disposui tibi.* Sed quæ in Apostolis plenissima , & unita fuit , inter alios est divisa pro Apostolorum arbitrio , à quibus alii uni tantum Civitati præpositi sunt , alii pluribus : alii plebi tantum , alii etiam Pastoribus ; unde orta creditur Patriarcharum , Exarchorum , Primatum , Metropolitanorum , & Episcoporum varietas : Quæ eò pertinet ; ut ordinatè cuncta in Ecclesia gerantur , quemadmodum de divisione inter Apostolos ipsos factâ notavit Gersonius.

4. Limitatam ab Apostolis Episcoporum Jurisdictionem fuisse , colligunt ex illis B. Pauli ad Titum verbis , S. Joannes Chrysostomus , ejusque interpretationum sectator Theophylactus ;

latus; ista sunt S. Chrysostomi verba Homil. 2. in Epist. ad Titum; Et constitueres, inquit, per Civitates Presbyteros. Episcopos hic intelligi vult, quemadmodum alias sapius diximus: Ut ego tibi constitui, siquis est sine crimine. Per civitates, inquit. Neque enim profecto volebat Insulam totam uni viro perimitti; SED VNICVIQVE PROPRIAM CVRAM, AC SOLICITVDINEM INDICI.

5. Mirabilem illum variorum graduum Ecclesiasticorum ordinem elegantissimè describit S. Leo Epist. 84. cap. ult. Etsi Dignitas sit communis, non est tamen ordo generalis: quoniam, & inter Beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quadam discretio potestatis, & cum omnium par esset electio, uni tamen datum est, ut ceteris præmineret, de qua forma Episcoporum orta est distinctio, & magnâ ordinatione provisum est, ne omnes sibi cuncta vindicarent, sed essent in singulis Provinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia: Et rursus quidam in maioribus urbibus constituti sollicitudinem susciperent ampliore, per quos AD VNAM PETRI SEDEM VNIVERSALIS ECCLESIAE CVRA CONFLVERET, & nihil usquam à suo capite disideret.

6. Epistola verò 89. docet non solum Ecclesiae curam per varios gradus ad B. Petrum tanquam ad Caput reduci: sed & ab illo capite per Dei dona in omne corpus Ecclesiae manare; Hujus, inquit, muneris Sacramentum ita Deus ad omnium Apostolorum effusum pertinere voluit, ut IN BEATISSIMO PETRO APOSTOLORVM OMNIVM SYMMO PRINCIPALITER COLLOCARIT: & ab ipso quasi quodam capite, dona sua velit in corpus omne manare: ut exortem se mysteriū intelligeret esse Divini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere. Locum hunc clarè interpretatus videtur Mauclerus 2. p. lib. 2. cap. 15. S. Petrus à Christo Domino tanquam Vicarius ejus, ac princeps totius Ecclesiastici cœtus, & orbis solus potestatis juridica claves accepit, ut in persona totius Ecclesia, id est omnium Pastorum, & Prælatorum Ecclesiasticorum, ut quicquid jurisdictionis Ecclesiastica à quocumque Pastore exerceretur, id totum S. Petro supremo Ecclesia Principi, ac visibili capiti acceptum referretur, ab ejusque auctoritate in totum corpus Christi Domini, quod est Ecclesia, visibile diffunderetur. Vide S. Bonaventuram cap. 12. referendum.

7. Non exstant quidem antiqua monimenta, quibus doceamur quonam tempore, aut quonam modo fuerit facta prima distributio Diœceseon, ac Provinciarum Operariis Evangelicis, qui convertendis ad fidem, aut jam conversis plebi-

bus

480 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
 bus præfecti sunt. Ordinem tamen à B. Petro observatum
 eum fuisse, quem secuti sunt ejus Successores, vel illi similli-
 mum prudens quisque sibi facilè suadebit. Eximium ejus exstat
 exemplum in lib. 12. epist. 15. S. Gregorii Magni, qui col-
 lapsam in Anglia Religionem, cum per S. Augustinum illuc
 missum restituisset, regendi Populi fidelis formam præscrip-
 sit, & varia officia instituens, unicuique suam contulit au-
 toritatem, ut scilicet S. Augustinus cæteris omnibus præffet;
 Archiepiscopus Londoniensis duodecim sub se haberet Epif-
 copos; Episcopus Eboracensis totidem, si modò tum ab illa ci-
 vitate, tum à circumvicinis fides susciperetur, ac numerum
 illum Prælatorum, numerus fidelium exigeret. Nec præsentì
 tantum necessitati occurrit, sed & futurum regimen disposuit,
 puta Londoniensem Archiepiscopum à Synodo propria con-
 secrandum, Eboracensem Londoniensi non cessurum, sed
 priorem fore qui prius fuisset ordinatus: communi utrius-
 que consilio generalia illius Christianitatis negotia gerenda.
 Ut autem nunquam non meminissent à quo fonte profluxis-
 set illorum autoritas, voluit, ut uterque à Sede Apostolica
 pallium acciperet.

8. Aliud habetur exemplum in Capitulari Gregorii II. art.
 3. ubi Martiniano Episcopo, Georgio Presbytero, &c. in
 Bavariam missis ita præcipit; *Ut consideratis locorum spatiis, juxta
 gehemnationem uniuscujusque Ducis Episcopia disponatis, & subjacentia singu-
 lis Sedibus terminetis. Et si tres, aut quatuor vel majoris numeri visa fuerint
 constituta Sedes, reservato præcipua Sedis loco pro Archiepiscopo resedendo,
 adhibito trium Episcoporum conventu, probabiles fide, ac boni testimonii, &
 eruditos sanctæ doctrinæ viros ordinetis Antistites* EX AVTORITATE B. PE-
 TRI APOSTOLI, & in subsequenti vigoris traditâ dispensatione locis eis
 traditis collocantes.

C A-

CAPUT III.

*Dignitatem & auctoritatem Ecclesiarum Patriarchalium
à B. Petro vel ejus successoribus ortam esse.*

1. **C**hristum, antequam ex hoc mundo proficisceretur, nullam Parochiarum, Diœceson, Provinciarum, Exarchatum, vel Patriarchatum distinctionem constituisse, ex tota Evangelii serie colligitur, præsertim ex verbis illis, quæ in Cælum profecturus ad Apostolos habuit Matt. ult. *Euntes docete omnes gentes*, quæ indistinctam, & illimitatam missionem continent; licet fortè Apostolis formam præscripserit, juxta quam disponendi essent Pastorum gradus & officia, quò cuncta suavius administrarentur, & utiliùs, esset-que Ecclesia hostibus suis *terribilis ut Castrorum acies ordinata*. Amplissima erat potestas omnium Apostolorum, prout exigebat primo illo tempore rerum status, cum nimirum non tam regenda, quàm efformanda erat Ecclesia. Tunc enim dispergendi erant per totum orbem Pastores, qui oves undique ad Christi caulam adducerent; Piscatores, qui collectis undique piscibus, Ecclesiæ sagenam implerent; Venatores, qui ubique venantes viventem prædam in domum Dei reportarent.

2. Verùm cum maxima exstitit fidelium copia, constituenda fuit totius regiminis Ecclesiastici forma. Quamobrem sicut in exercitu Imperator seu Dux unicuique Officiali præsertim primario suas partes, suumque munus assignat, imò & dignitatem tribuit, nisi jam id à Principe præstitum fuerit: ita B. Petrus, quem suum in terris Vicarium, & supremum omnium fidelium Pastorem Christus creaverat, varias Dignitates Ecclesiasticas, & officia instituit, secundum formam à Christo acceptam, vel à Spiritu sancto suggestam, ultra ea quæ per se Salvator ipse ordinaverat.

3. Itaque Sedem suam in Ecclesia Romana defigens, eam cæterarum omnium Matrem, ac Magistram esse voluit, eique ultra reliquarum communem sollicitudinem specialem re-

P p p

ser-

fervavit Occidentalium curam. Alexandrinam & Antiochenam, ad Patriarchalem Dignitatem evexit, plurimarum eis Provinciarum præfecturam committens. Est ergo, inquit Gelasius I. in Concilio Romano anno 494. prima Petri Apostoli Sedes Romana Ecclesia, non habens maculam, neque rugam, nec aliquid ejusmodi. Secunda autem Sedes apud Alexandriam B. Petri nomine à Marco ejus Discipulo & Evangelista consecrata est, ipseque A PETRO APOSTOLO in Ægyptum directus verbum veritatis predicavit & gloriosum consummavit Martyrium. Tertia verò Sedes apud Antiochiam ejusdem Beatissimi PETRI NOMINE habetur honorabilis, eò quod illic, priusquam Romam venisset, habitavit, & illic primum nomen novellæ gentis exortum est. Baronius, & alii putant hæc ad verbum desumpta ex alio antiquiori Concilio habito sub Damaso anno 382. Similia etiam habet Nicolaus I. in respons. ad consulta Bulgarorum cap. 92.

4. Harum Ecclesiarum foundationem, & exaltationem S. Petro luculentiùs adscribit S. Gregorius lib. 6. epist. 37. quæ est ad Eulogium Episcopum Alexandrinum; Quis enim, inquit, nesciat Sanctam Ecclesiam in Apostolorum Principis soliditate firmatam, qui firmitatem mentis traxit in nomine, ut Petrus à Petra vocaretur? cui veritatis voce dicitur: TIBI DABO CLAVES REGNI COELORVM: cui rursus dicitur: ET TU ALIQUANDO CONVERSUS CONFIRMA FRATRES TVOS: Iterumque, Simon Joannis amas me? PASCE OVES MEAS. Itaque, cum multi sint Apostoli, pro ipso tamen Principatu SOLA APOSTOLORVM PRINCIPIS SEDES in auctoritatem convaluit. Ipse enim sublimavit Sedem, in qua etiam quiescere, & præsentem vitam finire dignatus est. IPSE DECORAVIT SEDEM, IN QVA EVANGELISTAM DISCIPVLVM MISIT. IPSE FIRMAVIT SEDEM, IN QVA SEPTEM ANNIS QVAMVIS DISCESSVRVS SEDIT.

5. Licet autem majorum Urbium Episcopis sæpè in plures alios tributa sit auctoritas, quia commodior erat ad illos recursus, ob frequentia negotia, quæ illuc ex circumjacentibus Provinciis Præsules evocabant: tamen non à civili Urbium excellentia, sed à S. Petri auctoritate præstantiam suam consecutas esse illas Ecclesias affirmat sanctus Innocentius I. Epistola 18. quæ est ad Alexandrum Episcopum Antiochenum cap. 1. ubi de Antiochena Ecclesia loquens; Advertimus, inquit, non tam pro Civitatis magnificentia hoc eidem attributum, quam quod prima Primi Apostoli Sedes esse monstretur, ubi & nomen accepit Religio Christiana-

Christiana, & quæ conventum Apostolorum apud se fieri celeberrimum meruit, quæq; urbis Roma Sedi non cederet, nisi, quod illa in transitu meruit, SUSCEPTVM ISTA APVD SE, CONSUMMATVMQVE GAVDERET.

6. Ridet S. Gelasius primus Epist. 13. quæ est ad Episcopos Dardaniæ, illos, qui Ecclesiarum prærogativam ab urbium politica dignitate repetunt; Risimus autem, quod prærogativam volunt Acacio comparari, quia Episcopus fuerit regia Civitatis. Numquid apud Ravennam, apud Mediolanum, Sirmium, apud Treviros multis temporibus non constitit Imperator? Numquid-nam harum urbium Sacerdotes ultra mensuram sibi met antiquitus deputatam, quidpiam suis Dignitatibus usurparunt?

7. Hincmarus Archiepiscopus Remensis in Opus. 55. Capitulum cap. 16. Ecclesiarum Patriarchalium dignitatem ad B. Petrum referendam multifariam ostendit; Sedes Ecclesiarum, inquit, scilicet Romana, Alexandrina atque Antiochena, idcirco species iter legimus, Sedes divi, cum plurima Sedes, & Apostolorum, sicut Jacobi Hierosolymæ, & Joannis apud Ephesum, in qua sedet & Timotheus B. Pauli Discipulus, & multa alia principalium Civitatum, quoniam Sedes sunt, quin perius, licet disparentur longinquitate terrarum, VNA SEDES SVNT MAGNI PETRI APOSTOLORVM PRINCIPIS, &c.

8. Beatus Petrus Damiani lib. 2. Epist. 16. propositâ sibi difficultate circa Ecclesiarum excellentiam, quod scilicet Hierosolymitana cæteris preferenda videatur, quia Hierosolymis perfectum est redemptionis mysterium, respondet Ecclesiarum dignitatem, non Christi, qui omnibus præsidet excellentia; sed Petri privilegio esse metiendam; Quoniam Hierosolymis passus est Dominus universis Ecclesiis non Romana, sed Hierosolymitana potius præesse deberet Ecclesia. Verumtamen cum ex autoritate Canonum, Romana Ecclesia primum teneat locum, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, Constantinopolitana quartum, Hierosolymitana jam quintum; constat Dominum salvatorem non uniuslibet Cathedræ speciali jure præesse, sed cunctis unum Pastorem universaliter præsidere. Liqueat ergo Ecclesiarum ordinem esse dispositum IUXTA PRIVILEGIUM PETRI, non secundum incomparabilem excellentiam Redemptoris. Quod ait Petrus Damiani, ex autoritate Canonum Romanam Ecclesiam primum tenere locum, non ita est accipiendum, quasi Canones hanc illi Ecclesiæ prærogativam contulerint, sed tantum, quod illi collatam fuisse declaraverint. Itaque

senfisse illum dubitare non sinunt alia ejus verba , præsertim opus. 5. cap. 1. ubi mirum in modum Ecclesiæ Romanæ dignitatem , & auctoritatem explicat. *Romanam , inquit , Ecclesiam , solus ipse fundavit , & super Petram fidei mox nascentis erexit , qui B. Petro æterna vitæ clavigero , terreni , simul & Cælestis Imperii jura commisit , &c.*

9. Quia ejusdem est concedere , ac in concessorum possessione confirmare ; si quando ambitio Ecclesiæ privilegiis à B. Petro concessis spoliare tentavit , earum tuitionem pro virili susceperunt ejus Successores. Ita cum Anatolius Episcopus Constantinopolitanus acceptâ occasione depositionis Dioscori Alexandrini in Synodo Chalcedonensi factæ , nec non destitutionis Domni Antiocheni à latrocinio Ephesino tentatæ , & à S Leone perfectæ , utriusque illius Ecclesiæ jura invadere moliretur , & à Concilio Chalcedonensi usurpationem suam probandam curasset , obstitit ei validissimè S. Leo , ut ex multis patet ejus Epistolis , præsertim ex 46. cap. 5. ubi hæc inter alia leguntur ; *Nihil Alexandrinæ Sedi , ejus , quam per S. Marcum Evangelistam B. Petri Discipulum meruit , pereat Dignitatis ; Nec Dioscoro impietatis suæ pertinaciâ corrumpente , splendor tanta Ecclesiæ tenebris obscuratur alienis. Antiochena quoque Ecclesia , in qua primum prædicante Apostolo Petro Christianum nomen exortum est , in paternæ constitutionis ordine perseveret , & in gradu tertio collocata , nunquam se fiat inferior. Aliud enim sum Sedes , aliud præsidentes. Quia verò , ut diximus Episcopi Concilii Chalcedonensis , sanctæ Sedis Legatis tùm absentibus , ac postea reclamantibus , Patriarchalem Dignitatem prædicto Anatolio detulerant , eorum Decretum , seu Canonem cassavit S. Leo ut patet ex ejus Epistola 55. quæ est ad Pulcheriam Augustam cap. 3. consensiones verò , inquit , Episcoporum sanctorum Canonum apud Nicæam conditorum regulis repugnantes , unirà nobiscum vestra fidei pietate in irritum mittimus & PER AVTORITYTEM B. PETRI APOSTOLI , generali prorsus definitione cassamus.*

10. Nec inanem fuisse illius S. Pontificis conatum in comprimenda Episcoporum Constantinopolitanorum ambitione testantur ejus litteræ tum ad Anatolium , tum ad Marcianum Imperatorem. Ad illum sic scribit in epist. 71. cap. 3. *Illam autem culpam , quam de augenda potestate , alienâ (ut asseris) adhortatione*

com-

contraxeris, efficacius atque sincerius, tua charitas diluisset, si quod tentari sine tua voluntate non potuit, non ad sola Clericorum consilia transulisses. Quia sicut in mala suasionem delinquitur, ita & in mala consensione peccatur; sed gratiam mihi, frater charissime, est, quod dilectio tua id proficetur sibi displicere, quod tunc etiam placere non debuit, &c. Epistolâ verò 59. Marcianum Dignitatis Patriarchalis Episcopo Constantinopolitano delatæ abrogationi acquieville, apertè insinuat his verbis: Mihi autem multum fiducia, Deo per vos operante collatum est, quod probasse vos observantiam meam de Custodia Canonum paternarum, pietatis vestra affatibus indicatis. Et merito geminatur gaudium meum, cum vobis religiosissime placere cognosco, ut & Fides Nicæna suam teneat firmitatem, & privilegia Ecclesiarum illibata permaneant.

11. Idem confirmat Gelasius epistolâ 13. quæ est ad Episcopos Dardaniæ. Audiant, inquit, Marcianum, S. Memoria Papam Leonem summi laudibus prosequitur, quod Canonum regulas violari nulla fuerit ratione perpeffus. Audiant Anatolium Clericum Constantinopolitanum potius, quam se, talia tentasse consentem, atque in Apostolici Prasulis totum dicentem positum potestate. Anatolii Epistola ad S. Leonem edita est in collectione Romana Lucæ Holstenii in secunda sectione Synodi Romanæ sub Bonifacio secundo num. 22. In ea & se excusat Anatolius, & S. Leonis potestatem agnoscit; Quæ Constantinopolitana gratiæ sedis sancta sunt, inquit, in Chalcedonensi nuper universali Synodo, pro certo Beatitudo vestra hoc habeat nullam esse culpam in me. Et infra; Cum & sic gestorum vis omnis, & confirmatio auctoritati vestra Benedictionis fuerit reservata.

12. Acacio similiter eadem de causa obstitit Gelasius, ut videre est in ejus Epistola 13. supra citata, quæ est ad Episcopos Dardaniæ; Nec minorem adhibuerunt diligentiam subsequentes Pontifices in conservandis Patriarchalium Ecclesiarum privilegiis. Idcirco Dioscorus Diaconus, ut ipse scribit ad Hormisdam Papam in Epistola, quæ exstat post 65. prædicti Hormisdæ, impedivit, quod minus Paulus Presbyter Constantinopolitanæ Ecclesiæ in Patriarcham Antiochenum electus, ordinaretur Constantinopoli, ne adversus Ecclesiam Antiochenam hæc ordinatio, tanquam præjudicium opponi aliquando posset. Nunc, inquit Dioscorus, etsi post labores, etsi post intentiones plures Antiochena Ecclesia ordinata est, electus est quidam Paulus nomine Presbyter Constantinopolitana Ecclesia, quem huic

PPP 3 honori

honori aptissimum Imperatoris testimonio comprobatum voluerunt, & tentaverunt hic ordinare. Ego iussionis vestrae non inmemor CONTRADIXI, dicens: IVSSIT D. NOSTER BEATISSIMVS PAPA SECVNDVM ANTIQVAM CONSVETVDINEM IBI (scilicet Antiochiæ) EVM EPISCOPVM ORDINARI. Hoc obtinuit quod praecepistis.

13. Leo Papa IX. epistolâ 5. quæ est ad Petrum Episcopum Antiochenum, suam ei opem pollicetur ad tuenda Patriarchalia jura Ecclesiæ Antiochenæ; Pro cujus (B. Petri) excellentia tertiam à Romana Ecclesia dignitatem retinet Antiochena, quam te defendere summo opere monemus, non tuae gloriae causâ, sed pro Sedis, cui ad tempus praesides, antiqua honorificentia. Nec revoceris ab hac intentione cuiuslibet pompâ, vel arrogantia, quin constanter defendas honorem, quem Antiochena Ecclesia reliquerunt omnia sanctorum Patrum Concilia. Ad quod utique, si oportuerit, MAXIMA MATER, ROMANA SCILICET, ATQVE PRIMA SEDES, tam dilecta sibi filia, immo consociæ nusquam deerit, quia quosdam conari minuire antiquam dignitatem Antiochena Ecclesia audivimus. Epistolâ 6. corripit Michaellem Archiepiscopum Constantinopolitanum, quod Patriarchas Alexandrinum, & Antiochenum suæ potestati subicere conaretur.

14. Cæterum ne (quod facillimè accidit; aded ad affectandam libertatem & independentiam propendet hominum ingenium) è memoria Patriarcharum excideret, undè suam mutuati fuissent Dignitatem, reservata sunt nonnulla summo Pontifici in signum superioritatis. Varia enim sunt in historiis Ecclesiasticis exempla petita Patriarcharum confirmationis à sancta Sede. Quædam affert D. Petrus de Marca lib. 6. cap. 5. §. 2. ex Epistolis S. Leonis & S. Simplicii: sed illa communionis Ecclesiasticæ signa, non veras confirmationes fuisse vult. Verum ipse textus contrarium suadet. Etenim in Epist. 44. S. Leonis plurima sunt, quæ auctoritatem summi Pontificis declarant. Ut ista cap. 2. cum secundum suæ consecrationis (Anatolii Episcopi Constantinopolitani, qui Patriarchatum ambiebat, nondum tamen adeptus erat) autores ejus initia titubarent, benigniores circa ipsum, quam justiores esse volumus. Et ista cap. 3. satis sit quod pradieto vestrae pietatis auxilio, & MEI FAVORIS ASSENSV Episcopatum tanta urbis obtinuit (Anatolius.) Non dedignetur regiam Civitatem, quam Apostolicam non potest facere Sedem. Et in Epistola sequenti, quæ est ad Pulcheriam Augustam cap. 2.

frater

frater & Coepiscopus meus Anatolius parum considerans quanto pietatis vestra beneficio, & MEI FAVORIS ASSENSU Constantinopolitana Ecclesia Sacerdotium fuerit consecutus, non tam de acceptis gavisus, quam de immodicis appetendis supra mensuram sui hominis accensus est.

15. In epistola autem 17. S. Simplicii, quæ est ad Acacium clarius exprimitur confirmatio; Nuper ab Ægyptia Synodo quæ & numero plurima, & Fidei Catholica est communione suffulta, atque ab ipso omni propendens Clero Alexandrina Sedis ad nos ex more relatio missa patefecit, sanctæ memoria fratrem quemdam (vel quondam) & Coepiscopum nostrum obisse Timotheum, inque ejus vice causam fidelium voluntate Joannem, cui ad Sacerdotium constare crederentur omnia, subrogatum, ut nihil unum restare videretur, nisi ut Dei nostro gratias ageremus nobis, atque gaudentibus, ut sine strepitu, quod Catholicis in defuncti ministerium successisset Antistes, APOSTOLICÆ QUOQUE MODERATIONIS ASSENSU votum suorum firmitatem, &c. Hoc igitur, quod restabat, erat necessarium ad firmitatem electionis, scilicet APOSTOLICÆ MODERATIONIS ASSENSUS.

16. Prætermitto ordinationes autoritate summorum Pontificum in Patriarchalibus Sedibus factas, vel suspensas, & alia subjectionis signa. Istum tantum addo, in quo exhibetur velut typus constitutionis Patriarchalium Dignitatum. Quando in Generali Concilio Lateranensi sub Innocentio III. facta est unio Græcorum cum Ecclesia Latina, quæ occasio postulabat, ut Græci à Latinis humanissimè haberentur, non aliter confirmata est Patriarcharum Dignitas, quàm adjectâ conditione de testificatione superioritatis Romanæ Sedis, ut habet cap. 5. illius Concilii Decretorum, cujus sunt hæc verba; Antiqua Patriarchalium Sedium privilegia renovantes, sacra universali Synodo approbante sancimus, ut post Romanam Ecclesiam, quæ disponente Domino SUPER OMNES ALIAS ORDINARIÆ POTESTATIS OBTINET PRINCIPATUM, utpote mater universorum Christi fidelium, & Magistra, Constantinopolitana primum, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, Hierosolymitana quartum locum obtineant servatâ cuilibet propriâ Dignitate, ita quod postquam eorum Antistes à Romano Pontifice receperint pallium, quod est plenitudinis officii Pontificalis insigne, PRÆSTITO SIBI FIDELITATIS ET OBEDIENTIÆ IVRAMENTO, licenter & ipsi suis suffraganeis pallium largiantur, recipientes pro se professionem canonicam, & PRO ROMANA ECCLESIA sponsonem obedientiam ab eisdem.

C A-

CAPUT IV.

De phantastico Galliae Patriarcha.

1. **E**Ditis in lucem duobus voluminibus Petri Puteani de Libertatibus Ecclesiae Gallicanae, suspicatus quidam ob doctrinam in illis contentam, & ob alia indicia consilium esse creandi Patriarchae in Gallia, epistolam Paræneticam scripsit sub nomine Optati Galli ad omnes Episcopos illius Regni, ut huic molimini sese maturè opponerent. Exagitata est illa suspicio cum ab Isaacio Haberto Theologo Parisiensi, ac postea Episcopo Vabrensi, opusculo quodam stylo Oratorio conscripto, tum ab Illustrissimo Petro de Marca libris de Concordia Sacerdotii, & Imperii compositis. Insedit nihilominus plurium animis concepta de affectato Patriarchatu opinio, quam fovent subobscuri quandoque rumores. Vanæ quidem sunt ea de re minæ, ac in flectendis ad prætermittendum officium animis sapientum, quorum interest, minus idoneæ: Quia tamen simpliciores hinc commoveri videntur, propius ad considerandum idæalem illum Patriarcham admovenda est consideratio.

2. Cui metuendum esset ab illo monstro? Certè non summo Pontifici, cujus autoritas, cum Christum ipsum habeat autorem, nullis humanis machinationibus imminui potest ab iis, qui in Religione Christiana perseverare statuerunt: *Præsertim*, inquit Nicolaus I. epist. 8. quæ est ad Michaellem Imperatorem, cum Ecclesie Romana privilegia, Christi ore in B. Petro firmata, in Ecclesia ipsa disposita, antiquitus observata, & à Sanctis Universalibus Synodis celebrata, atque à cuncta Ecclesia jugiter venerata, nullatenus possint minui, nullatenus infringi, nullatenus commutari; Quoniam fundamentum, quod Deus posuit humanus non valet amovere conatus. Et quod Deus statuit firmum, validumq; consistit. Illeg; potissimum peccat, qui Dei ordinationi resistere tentat. Privilegia, inquam, illius Sedis, vel Ecclesie perpetua sunt, Divinitus radicata, atque plantata sunt; IMPINGI POSSVNT, TRANSFERRI NON POSSVNT; TRAHI POSSVNT, EVELLI NON POSSVNT. Insinuaverat eidem Pontifici Hermintrudis Regina Fran-

Franciae Carolum Calvum Regem Sedis Apostolicæ jura impetiturum, nisi quod optabat à Papa consequeretur, aucturum verò, si voti compos fieret; sed intrepide respondit Nicolaus epist. 36. *Quod autem scripsistis, quia si exaudiamus filium nostrum, non detrimentum sed augmentum Ecclesia nostra privilegiis generetur. Nos certissime credimus, quia PRIVILEGIA SANCTÆ ROMANÆ ECCLESIAE NULLVM POSSVNT SVSTINERE DETRIMENTVM, nec plantatio, quam Cœlestis Pater noster plantavit, eradicari, nec fundamenta, quæ summus posuit Architectus, queant quibuscumque, & quantiscumque fluctuationibus amoveri.* Epistolâ etiam 42. juxta aliam epistolam Gelasii ad Orientales; *Privilegia sua, inquit, à Christo Ecclesia Romana per Petrum consecrata est.*

3. Verisimilior esset timendi ratio Episcopis ipsis Gallicanis, si quando in Principem æquitatis & religionis minus amantem, ac in Archiepiscopum urbis Regiæ ambitiosum, & Regis studio, atque autoritate fultum inciderent, ne instituto Patriarchatu, libertate Canonica, & magnâ propriæ Dignitatis parte privarentur. Unde enim orta est Episcoporum Metropolitanorum, Exarchorum, ac denique Patriarcharum Orientalium depressio, nisi ab Episcopis Constantinopolitanis ambitionis æstro percitis, & Imperatorum potentiâ armatis? A quibus etiam deinde totus Oriens in schisma, & demùm in hæresim attractus est: Homines scilicet carnales, Dignitates Ecclesiasticas ex urbium amplitudine, ac Principum illic commorantium Majestate, non ex Apostolorum, vel Ecclesiæ primaria dispositione metientes, putarunt, sicut Civitates Regiæ cæteris præminent, ita qui in eis sedent Præsules, Coepiscopis posse dominari. Quâ in re ipsi met Coepiscopi eorum apud Principem gratiam modò metuentes, modò implorantes, propriæ servituti colla, partim spontè, partim inviti submiserunt.

4. Sed ut ad Patriarcham Gallicanum redeamus; à quo crearetur? A quo suam Dignitatem & autoritatem acciperet? A Christo? A summo Pontifice? A Rege? Ab Episcopis ipsis Gallicanis? Non à Christo: quis enim ita desipiat, ut arbitretur Dignitatem Ecclesiasticam in Evangelio per septemdecim sæcula non detectam, ab Apostolis, ipso jubente, non collatam, ab ipso rursus de Cœlo descendente

Q q q

fore

490 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
fore tribuendam. Fidem non inueniret hujusmodi constitu-
tio extraordinaria sine plurimorum miraculorum confirma-
tione.

5. Christiani sunt, & Catholici, qui Regnum Franciæ incolunt, atque adeò verendum non est, ne Patriarchalis Dignitatis cum autoritate spirituali creandæ jus Regi adscribant. Illam sine autoritate Romani Pontificis institui, aut alicui Ecclesiæ impertiri non posse, quantumvis intercedat Principum sæcularium voluntas, docet S. Leo epist. 44. quæ est ad Marcianum Augustum cap. 3. occasione Anatolii Episcopi Constantinopolitani Dignitatem Patriarchalem ambiens; *Habet, inquit, sicut optamus Constantinopolitana Civitas suam gloriam, & protegente dexterâ Dei diuturno clementiâ vestra finiatur imperio. Alia tamen est ratio rerum sæcularium, alia Divinarum; Nec PRÆTER ILLAM PETRAM, QVAM DOMINVS IN FVNDAMENTO POSVIT, stabilis erit illa constructio.* Idem etiam scribit Nicolaus I. respondens ad consulta Bulgarorum cap. 73. verbis infra referendis. Imò Concilium Chalcedonense Dignitatem, quâ ex assensu Imperatoris Episcopum Constantinopolitanum auxerat, stare sine Romani Pontificis autoritate non posse sensit, ut in ejus Synodica ad S. Leonem videre est. Certè si Principes non possunt Metropolim Ecclesiasticam facere, ut capite sequenti probabimus, quâ poterunt Sedem Patriarchalem constituisse? Aut quam habebit jurisdictionem spirituales Patriarcha hoc modo creatus.

6. A Summo quidem Pontifice posset quis ad Patriarchalem Dignitatem provehi; sed tunc Patriarcha non minùs, immò magis subiectus esset sanctæ Sedi. Vocaretur enim in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis, ipsâque sollicitudinis participatione ad arctiorem cum supremo Ecclesiæ capite conjunctionem adstringeretur. Verùm exemplis Constantinopolitanorum, & aliorum Episcoporum edocti Pontifices, quàm difficile sit, ut ambitio adeptis tranquillè fruatur, & ulteriora, etiam vetita, non appetat, vix ad indulgendam illam exaltationem inducerentur.

7. At numquid possent Episcopi, Curia id optantis favorem aucupantes, vel indignationem metuentes, sibimet caput unum imponere, ac suam in id potestatem cōferre? Certè, si
juxta

juxta vulgatam Juris regulam, *nemo plus juris ad alium transferre potest quam ipse habeat* ff. de jur. l. 54. non eximeret Episcoporum consensus Patriarcham à summi Pontificis autoritate, cui nihilominus subjacerent ipsi, nec prorsus successores suos ligarent. Etenim, si, ut communiter docent Juris Canonici periti, Episcopus sine summi Pontificis licentia Ecclesiæ suæ servitutem nequit imponere, & quæ circa hujusmodi fiunt, suos tantum tenent Autores; non magis ad Successores transiret Patriarchæ ab ipsis constituti, quam Vicarii ab ipsis nominati potestas.

8. Accedit quodd Summi Pontificis est omnium Ecclesiarum jura defendere, sedulamque operam dare, ne vel ab ipsis Præsulibus lædantur. Atqui Gallicanæ Ecclesiæ maxima ex creato Patriarcha detrimenta paterentur. Plurimum enim earum imminueretur libertas, si Episcopis omnibus novus superior præficeretur. Metropolitanorum Dignitas obscuraretur, ac ferè deperiret, si vigeret Patriarchalis.

9. Denique non potest major Dignitas à minore constitui, Patriarchalis à Metropolitana, vel ab Episcopali, ut monet Nicolaus I. in resp. ad conf. Bulg. cap. 73. his verbis: *A quo autem sit Patriarcha ordinandus, interrogatis: Et idcirco scitote, quia in loco, ubi nunquam Patriarcha, vel Archiepiscopus constitutus est, à majore est penitus instituendus: quoniam secundum Apostolum minus à majore benedicitur. Deinde vero accepta licentiâ, & pallii usu, ordinat ipse sibi deinceps Episcopos, qui Successorem suum valeant ordinare. Vos tamen sive Patriarcham, sive Archiepiscopum, sive Episcopum vobis ordinari postuletis, à nemine nunc velle congruentius, QUAM A PONTIFICI SEDIS B. PETRI, A QVO ET EPISCOPATUS ET APOSTOLATUS SUMPSIT INITIVM, hunc ordinari, valeatis.* Præter rationem generalem, specialem aliam considerabat Nicolaus, quod scilicet Bulgari ad fidem Catholicam fuissent conversi ope Romani Pontificis, quæ ratio etiam locum habet in Gallia, in qua ex Innocentio I. à B. Petro, aut ab ejus Successoribus, sive illorum autoritate omnes illic fundatæ sunt Ecclesiæ.

10. Sanè licet, ut diximus, Episcopi Concilii Chalcedonenſis, favente Imperatore Marciano, Ecclesiam Constantinopolitanam Patriarchali Dignitate insignire, refragantibus Apostolicæ Sedis Legatis, tentassent, Canon ille diu effectu

Qqq 2 caruit,

492 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS ,
caruit , renitentibus Summis Pontificibus , nec plenè obti-
nuit , donec accessit eorum assensus.

II. Concludamus igitur cum S. Leone epist. 89. quæ est
ad Episcopos per Provinciam Viennensem constitutos in causa
Hilarii Arelatenfis Episcopi aliquam juris Patriarchici partem
ambientis , neminem debere jus indebitum in alios Episcopos
usurpare , neque posse Episcopos propria Dignitatis jura in
alium transferre , & ad sanctam Sedem pertinere hujusmodi
usurpationem castigare. *Alienum jus* , inquit S. Leo , *alter sibi non*
audet vindicare. Suis limitibus , suis terminis , sit unusquisque contentus , & pri-
villegium sibi debitum in alium transferre se posse noverit non licere. Quod si quis
negligens Apostolicas sanctiones plus gratiæ tribuens personali sui honoris deser-
tor esse voluerit , privilegium suum in alium transferre posse se credens , non is ,
cui cesserit , sed is , qui intra Provinciam antiquitate Episcopali ceteros præ-
venit Sacerdotes , ordinandi sibi vindicet potestatem.

C A P U T V.

Primates , & Metropolitanos , in Gallia præsertim , suam
à summo Pontifice auctoritatem traxisse.

I. **P**rimates illos , qui olim in variis Galliæ partibus à Ro-
mano Pontifice ad vitam dumtaxat constituebantur ,
suam ab eo jurisdictionem habuisse nemo dubitabit , qui consti-
tutionis formam attenderit. Nam vicariâ tantum auctoritate
pollebant , ut expressè docent summorum Pontificum Episto-
læ , quibus illa concedebatur. Sic S. Remigius à Papa Hor-
misda , vel , ut alii volunt , à Symmacho in Regno Clodo-
vei recenter ad fidem conversi ; sic Arelate Cæsarius à Sym-
macho , Auxanius , & Aurelianus à Vigilio , Sapaudius à Pe-
lagio I. Virgilius à Gregorio Magno , sic alii ab aliis in Gal-
lia constituti sunt Vicarii Apostolici , & S. Bonifacius in to-
to Regno à Zaccharia , ut ex summorum illorum Pontifi-
cum Epistolis constat. Ubi autem Primatus non personæ , sed
Sedi , sive personæ pro se , ac pro successoribus datus est ,
ut Archiepiscopo Lugdunensi in quatuor Provincias Lug-
dunenses , quæ sunt Lugdunensis propriè dicta , Rotoma-
gensis ,

gensis, Turonensis, & Senonensis, non ideo minus debetur hæc Dignitas sanctæ Sedis auctoritati, quia cum ampliori favore concessa fuerit.

2. Plenitudo potestatis, inquit S. Bernardus Epistola 131. *super universas orbis Ecclesias singulari prerogativa Apostolica Sedi donata est; qui igitur huic potestati resistit, Dei ordinationi resistit. POTEST, SI UTI-
B IUDICAVERIT, NOVOS ORDINARE EPISCOPATVS,* ubi hactenus non fuerunt. *Potest eis qui sunt, ALTOS DEPRIMERE,* ALIOS SVLLIMARE, prout ratio sibi dictaverit, ita VT DE EPISCOPIS CREARE ARCHIEPISCOPOS LICEAT, ET E CONVERSO, si necesse visum fuerit. Eam potestatem Jacobus de Thermis Abbas Carolioci ejusdem Ordinis Cisterciensis magis explicat in Tract. contra impugnatores exempt. & privil. *Po-
set, inquit, facere ex certa, & rationabili causa, quod in Regno, vel in Regione, ubi sunt Patriarcha, Primates, & Archiepiscopi, non esset Pri-
mas, nec Archiepiscopus, nec Patriarcha, ita quod omnes Episcopi sibi im-
mediate subessent.* Et de Primatibus quidem disquisitio tantæ utilitatis non est, cum in Galliâ, præter Lugdunensem, qui appellationes ab aliis Provinciis etiamnum recipit, cæteri vel in sua tantum Provincia eo jure utantur, vel solo Primatis titulo sine ulla jurisdictione gaudeant.

3. Metropolitanorum Dignitas antiquissima quidem est; à Christo tamen immediatè instituta nullibi legitur in sacris Scripturis. Apostolos illius autores extitisse plerique conjiciunt, ex quibusdam novi testamenti locis, præcipuè ex potestate à B. Paulo tradita B. Tito Discipulo suo, Episcopos, quos nomine Presbyterorum intelligit, per Civitates constituendi: quod Metropolitanum munus est. *Hujus rei gratiâ reliquite Creta, ut ea, quæ desunt corrigas, & constituas per Civitates Presbyteros, sicut & ego disposui tibi.* Tit. 1. Christus solum Petrum cæteris Apostolis præposuit. Itaque nemo cæteris Episcopis jure Divino præest nisi Petri successor.

4. Nihil autem opus est modò quæstiones illas agitare, utrum illimitata reliquorum Apostolorum Jurisdictio fuerit tantum delegata, an ordinaria? Utrum ex consensu tantum B. Petri Episcopos Provinciis integris præfecerint? Utrum sic præfectorum Episcoporum successores potestatem ordinata serie accepisse censeantur ab ipsis Apostolis? *Cum mani-*

festum sit (ut verbis utamur S. Innocentii I. epist. prima, quæ est ad Decentium Eugubinum Episcopum) in omnem Italianam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, Insulasq; interjacentes nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus, AVT EIVS SUCCESSORES CONSTITVERINT SACERDOTES.

5. Metropolitancam Dignitatem à Romana Sede in Gallia institutam fuisse, cum non esset, ex eo etiam colligitur, quod ab ea illic restituta est, cum defecisset. Cum enim per annos ferè 60. nullos habuisset Metropolitanos Regnum illud, licet extarent adhuc Metropoliticæ Sedes, seu Ecclesiæ in primariis Provinciarum Civitatibus, implorata est Zachariæ summi Pontificis autoritas, qui eam illis Dignitatem restauravit per S. Bonifacium, ut ex utriusque litteris constat, idque juxta preces Principum Pippini, & Carlomanni; *Franci* (verba sunt S. Bonifacii ad S. Zachariam) ut seniores dicunt, plusquam per tempus 80. annorum Synodum non fecerunt, nec Archiepiscopum habuerunt, &c. Sanctus autem Zacharias scribit ad S. Bonifacium; De Episcopis verò Metropolitanis idest Grimone, quem nos jam compertum habemus, & de Abel, & Arberto, quos per unamquamque Metropolim per Provincias constituisti, hos per tuum testimonium CONFIRMAMVS, ET PALLIA DIRIGIMVS, ad eorum firmissimam stabilitatem, & Ecclesiæ Dei augmentum, ut in meliori proficiant statu.

6. Principio quidem, cum à Romano Pontifice ordinabantur Metropolitanæ, non ita facilè ab istorum animis deleri poterat memoria receptæ ab illo autoritatis: sed coegit locorum distantia, ordinationem, vel Episcopis comprovincialibus, vel viciniore Metropolitano permittere, ut de Metropolitanis Mediolanensi, & Aquileiensi testatur Pelagius I. in epistola, cujus fragmentum refertur à Gratiano 24. quæst. 1. can. 33. Nempe is mos antiquus fuit, ut quia pro longinquitate, vel difficultate itineris, ab Apostolico onerosum illis fuerit ordinari, ipsi se invicem Mediolanensis & Aquileiensis ordinari Episcopi debuissent: Ita tamen ut in ea Civitate, in qua erat ordinandus Episcopus, alterius Civitatis Pontifex occurrere debuisset; ut & ordinandi electio à proprio Ordinatore, ex consensu universalis, cui præficiendus erat, Ecclesiæ meliùs ac faciliùs potuisset agnosci, & in sua, qui ad Episcopatum provehendus erat, nec tamen Ordinatori suo subdendus fuerat, ordinaretur Ecclesiæ. Hanc tamen concessionem postea Sedes Apostolica revocavit, ut ex S. Gregorio Magno ediscimus.

Sic

Sic enim scribit epist. 31. lib. 2. *Obitum Laurentii Ecclesia Mediolanensis Episcopi excellentiam vestram jam credimus cognovisse: & quia, quantum ex Cleri relatione didicimus in Constantio filio nostro Diacono ejusdem Ecclesia, omnium consistit electio, necesse fuit pro servanda consuetudine militem Ecclesia nostra dirigere, qui cum, in quo omnium voluntates, atque consensum concorditer convenire cognoverit, à suis Episcopis, sicut vetus mos exigit, CVM NOSTRO TAMEN ASSENSU faciat consecrari.* Et lib. 2. epist. 68. quæ est 29. indictionis undecimæ: *Latores presentium Joannem Subdiaconum nostrum ad hoc, Deo favente, transmisimus, ut electum vestrum suâ imminentiâ Dei Omnipotentis solatio secundum morem predecessoris ejus faciat Episcopum consecrari. Nam sicut ab aliis nostra exigimus, ita singulis sua jura servamus. Denique epist. 65. lib. 8. quæ est ad Mediolanenses: Ut igitur in ordinando eo, qui à vobis electus est, nulla possit mora contingere, Pantaemonem Notarium nostrum transmisimus, qui cum, ut moris est, ANNVENTE CONSENSVS NOSTRI AVTORITATE faciat consecrari.*

7. In Illyrico Vicarius Apostolicus, Episcopus scilicet Thessalonicensis Metropolitanos ordinabat, & ab eis consulebatur in singulorum Episcoporum ordinatione, ut ex pluribus Summorum Pontificum litteris edocemur, præsertim è S. Leonis Epistola ad Anastasium Episcopum Thessalonicensem, ad quem sic scribit: *Nullus te inconsulto per illas Ecclesias ordinetur Antistes: ita enim fiet, ut sint de eligendis matura judicia, dum tua dilectionis examinatio firmidetur. Quisquis verò à Metropolitanis Episcopus CONTRA NOSTRAM PRÆCEPTIONEM præter tuam notitiam fuerit ordinatus, nullam sibi apud nos status sui reveris esse firmitatem, eosque usurpationis suæ rationem, qui hoc præsumpserint reddituros. Singulis autem Metropolitanis, sicut potestas ista committitur, ut in suis Provinciis jus habeant ordinandi, ita eos Metropolitanos A TE VOLVIMUS ORDINARI.* In Synodo Rom. collect. Holsten. n. 24. vide etiam epist. 84. ejusdem Sancti cap. 6. Ex qua Epistola, & ex aliis ejusdem, ac subsequentium Pontificum apertissimè constat totam Episcopi Thessalonicensis in reliquos Illyrici Metropolitanos auctoritatem à Romano Pontifice pependisse, non ab illo imaginario Patriarchatu, quem ei assignerat Petrus de Marca lib. 6. de Concor. Sacerd. & Imper. cap. 5. n. 3. quod se alibi accuratè explicare asserit, quodque potius improbare videtur in dissertatione de Primatu Lugdunensi, & cæteris Primatibus, quæ ad-

496 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
adjuncta est à Philippo Labbe Concilio Claromontano sub
Urbano II.

8. Hoc jurisdictionis suæ exercitium, & autoritatis signum
in Illyrico sibi reservandum duxit Romanus Pontifex, ve-
ritus fortasse, ne accideret aliquando quod re ipsa tandem
contigit, ut Episcopus Constantinopolitanus Imperatorum
potentiâ partem illam Patriarchatus Occidentalis, Constanti-
nopoli, quàm Romæ viciniorem, invaderet. In aliis autem
Occidentis Provinciis, in quibus similis usurpatio non time-
batur, quibusque propter distantiam promptè providere non
poterat Ecclesia Romana, permessa est, ut diximus, Metro-
politanorum ordinatio Episcopis comprovincialibus, aut Me-
tropolitanis vicinioribus.

C A P U T V I.

*De eodem argumento, scilicet dependentiâ Metropolita-
norum à sancta Sede.*

1. **Q**UOD fuerit in Gallia primis sæculis Metropolitanarum à
sancta Sede dependentiæ signum, non ita liquet, sed
cùm restituta fuit in eo Regno à Zacharia Pontifice Digni-
tas illa, concessum est, ut suprâ diximus, Metropolitanis
pallium, quod collationem potestatis significabat.

2. Illustrissimus quidem Petrus de Marca semper sollicitus,
ne Summi Pontificis autoritas nimis excreseat, & S. Bonifa-
cio illius augendæ & Episcopis Gallicanis impediendi augmen-
ti consilium tribuit, quod isti pallium ab illo impetratum ac-
ceptare differrent: Bonifacius eos (inquit Marca de Metropoli-
tanis loquens lib. 6. cap. 7. §. 4.) coegit illud (pallium) à Romana
Sede quærere, ut eâ ratione illos magis obnoxios esse faceret ei Sedi, ac praci-
puo quodam jure Episcopo Romano subjiceret. At illi, quibus unicus metus erat,
ne novitate illa adigerentur ad insolitam quamdam reverentiam in Sedem Aposto-
licam, ac ne insuper exciderent ab ea autoritate, quam Canones tribuunt Me-
tropolitanis, in ambiguo fuere, an promissis stare deberent. Sed eam Fran-
corum difficultatem ex eo ortam esse, quod rumor sparsus
esset, Summum Pontificem pro palliis pecuniam accipere,
innuit

innuit ipsemet Zacharias epist. 5. Postquam enim suam significavit admirationem de restricta trium palliorum petitione ad unius postulationem, statim subiungit: *Reperimus etiam in memoratis tuis litteris, quæ nimis animos nostros conturbant, quod talia à te nobis referantur, quasi nos corruptores finis Canonum, & Patrum rescindere traditiones quaramus; ac per hoc, quod absit, cum nostris Clericis in Simoniacam hæresim incidamus, accipientes, & compellentes, ut hi, quibus pallia tribuimus, nobis præmia largiantur, expetentes ab illis pecunias. Sed charissime Frater, &c.*

3. In Pallio, ut scribit Paschalis II. ad Archiepiscopum Poloniæ apud Baronium ad annum 1102. Plenitudo conceditur Pontificalis officii, quia juxta Sedis Apostolicæ, & totius Ecclesiæ consuetudinem, antè acceptum pallium Metropolitanis minime licet, aut Episcopus consecrare, aut Synodum celebrare. Consentiant cæteri Pontifices, ut S. Gregorius Magnus, cujus verba suprâ retulimus, & Nicolaus I. cujus sunt ista; *Sane interim non in Throno sedentem (Patriarcham, vel Archiepiscopum) &, præter Corpus Christi, non consecrantem, prius quam pallium à Sede Romana percipiat, sicuti Galliarum unus & Germania, & aliorum Regionum Archiepiscopi agere comprobantur. Nicolaus I. in responsione ad consul. Bulg. cap. 73.*

4. Metropolitanæ Dignitatis confirmationem à Patriarchis pendere, ac pallium ejus confirmationis signum esse supponit evidenter octava Synodus Oecumenica his verbis Canonis 17. *Priscam consuetudinem decernit in omnibus conservari, ita ut earum (Sedium Patriarchalium) Præsules universorum Metropolitanorum, qui ab ipsis præveniantur, & sive per manus impositionem, sive per pallii dationem Episcopalis Dignitatis firmitatem accipiant, potestatem habeant, videlicet, ad convocandum eos, urgente necessitate, ad Synodalem conventum, vel etiam ad coercendum illos, & corrigendum, cum summa eis super quibusdam delictis fuerint accusavit.*

5. Cæterum Paschalis II. in Epistola mox laudata suspicionem amoveret, quam aliqui, ut Marca loco suprâ citato concipiebant, pallii concessionem eo spectare, ut protenderetur summi Pontificis autoritas; asserit enim nihil exigi, quod ab omnibus Episcopis non debeat, etiamsi non requireretur; *Quod non, etiam præter exactionem nostram, ab omnibus debeat Episcopis observari.*

6. Nicolaus I. Hincmaro Archiepiscopo Remensi privilegia Sedis suæ confirmari postulanti appositè respondet epist. 28.

R r r

iniquè

498 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
 iniquè impugnari ab illo Archiepiscopo privilegia Ecclesiæ
 Romanæ, sine quibus constare non possent Ecclesiæ Remen-
 sis privilegia; Privilegia præterea ab Apostolica Sede vestra Ecclesiæ confir-
 manda deposcitis, qui tamen nostra privilegia, quantum in vobis est, infirma-
 re satagitis. Porro salutiferum, sanctam Romanam Ecclesiam appellatis, qui
 tamen in eo ne aliqui salventur, quantum potestis, satagere procuratis. Quo-
 modò, rogo, privilegia tua stare poterunt, si ita privilegia illa cassentur, PER
 QVÆ TVA PRIVILEGIA INITIVM SVMPISSE NOSCVNTVR.
 Idipsum agnovit ipse Remensis, quandoquidem scripsit ad
 Nicolaum Papam; Favente Domino in hac devotione manebo sciens privi-
 legium Metropolitanæ Sedis Remorum, cui me Divina dignatio servire disposuit,
 in summo privilegio sanctæ Sedis Romanæ manere, & privilegium esse Sedis
 Romanæ, si suâ autoritate privilegium sibi subiectæ Sedis fecerit vigere, &
 studuerit confirmare.

7. Itaque cùm Metropolitanis negata est à Suffraganeis de-
 bita obedientia, invocata est Sedis Romanæ autoritas, ut
 inde robur, & auxilium acciperent privilegia Metropoli-
 tica, unde originem duxerant. Exemplum suppeditat episto-
 la Joannis XIII. ad Episcopos Britannia, hæc inter alia con-
 tinens; Arduinus Turonensis Ecclesiæ Archiepiscopus, veniens ad Aposto-
 lorum Limina Romam oratum, interpellavit nos, quod jura sui Archiepis-
 copatus, quæ ab antiquis temporibus PER DECRETA SANCTORVM
 PONTIFICVM SANCTÆ ROMANÆ MATRIS ECCLESIAE suis
 prædecessoribus concessa & confirmata fuerunt, à vestro Archiepiscopo sublata
 videntur, &c.

8. Sed, ut redeamus ad Metropolitanum Remensem. (Di-
 vina enim providentia illos ipsos, qui sanctæ Sedis autorita-
 tem ægrè ferunt, aut laturi sunt, ad illam confugere non
 rarò compellit, ut quam spontè agnoscere recusant, vel in-
 viti fateantur.) Hincmarus qui contra sanctam Sedem tam
 frequenter recalcitraturus erat, non aliter suam Dignitatem
 securè possidere potuit, quàm obtentâ Romani Pontificis
 confirmatione: & ne causari posset, adhibitam à se hanc
 cautelam ex prudentia, ob privatam necessitatem; eâ oc-
 casione summi Pontificis potestatem professi sunt omnes
 Episcopi Gallicani, ut perhibent acta secundi Concilii
 Sueffionensis anni 853. parte tertia, his verbis; porrexit etiam
 (Hincmarus) Epistolam totius Gallie Episcoporum manibus subscriptam
 ad

ad Apostolicam Sedem pro confirmatione ipsius ordinationis. Quæ de Metropolitans dictasunt, ex iis, quæ postea de Episcopis dicuntur, plurimum lucis accipient, ac validè confirmabuntur.

C A P U T VII.

Cur in disceptationibus de jurisdictione consuetudo pro lege habita fuerit?

1. **I**N omni controversiarum genere possessio, præsertim si sit antiqua, & pacifica plurimum valet ad movendos in eam partem Judicum animos. In decidendis de jurisdictione quæstionibus, ea quasi unica regula fuit omni ferè tempore observata à Conciliis, & à summis Pontificibus, ut antiqua consuetudo retineretur. Ita cùm Meletius Lycopolitanus in Thebaidis, ac vicinæ Ægypti Ecclesias à Patriarchatu Alexandrino distractas, jurisdictionem usurpasset, Concilium Nicænum illam injuriam reparavit hoc Canone, qui sextus est, & sic incipit; *Antiqua consuetudo servetur per Ægyptum, Lybiam, & Pentapolim; ita ut Alexandrinus Episcopus harum omnium habeat potestatem, &c.* Ita etiam licet Patriarcha Antiochenus Joannes nomine, Concilio Ephesino esset infestus, Concilium tamen Ecclesias Cypri, quæ ab illo in ordinationibus Episcoporum nequaquam pendere asseriebantur, noluit liberas declarare, nisi facto diligenti examine, atque sub conditione, ut patet exactis Synodalibus, & ex Decreto ea de re edito; *Si non est vetus mos, quod Episcopus Antiochenus ordinet in Cypro, sicut libellis, & propriis vocibus docuerunt religiosissimi viri, qui ad Sanctam Synodum accesserunt, habebunt jus suum intactum, & inviolatum, qui sanctis in Cypro Ecclesiis præsunt, secundum Canones SS. Patrum, & veterem consuetudinem per se ipsos ordinationes religiosissimorum Episcoporum facientes.* Occurrunt alia passim in actis Conciliorum, & in litteris summorum Pontificum, quæ congerere superfluum esset, cùm à nemine negetur, vindicatam acriter fuisse in hujusmodi contentionibus consuetudinem. Sed inquirenda est causa illius praxeos.

2. Posset enim aliquis hinc suspicari Patriarchas, aliosque

R r r 2

An-

500 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,

Antistites suam jurisdictionem non B. Petro, vel reliquis Apostolis, eorumve successoribus debere, sed usui, seu communi majorum consensui. Verum depellitur hæc suspicio ex ipsismet Canonibus, Decretis, & Decretalibus illas controversias dirimentibus. Nec enim cujusvis consuetudinis habuerunt rationem, sed ejus, quam constaret ab Apostolis ortam, vel quæ, propter suam antiquitatem, hominum memoriam excedentem, ab illis orta præsumeretur. Id insinuat Can. 6. Concilii Nicæni his verbis; *Antiqua consuetudo: ut ex illorum comparatione cum similibus Concilii Ephesini infra patebit: hæc ejusdem Canonis verba; Quandoquidem & Episcopo Romano hoc est consuetum; sive; Quia & urbis Romæ Episcopo parilis mos est, quæ immediatè sequuntur post ista; Ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem, ita interpretatur Joannes Cabassutius Presbyter Congregationis Gallicanæ Oratorii Domini Jesu, in notitia Conciliorum cap. 18. alterius edit. sic intelligenda sunt, inquit, ut ideoprafata in Ægyptum, Lybiam, & Pentapolim Alexandrino Præsuli competat autoritas, QVIA ID EI PRIMVS TRIBVERE SOLET ROMANVS EPISCOPVS, puta quia consentit, ut Jurisdictio à B. Petro primis Antiochiæ Patriarchis impertita, ad eorum successores transeat, qui sensus, si recipiatur, nulla supererit de jure Summi Pontificis dubitatio, etiam ubi solius fiet mentio consuetudinis.*

3. Porro in Concilio Ephesino Episcopi Cyprii affirmarunt, non solum consuetudinem esse, ut in ea Insula Metropolitani ordinarentur à Suffraganeis, sed etiam eam consuetudinem ab Apostolis esse profectam. *A sanctis Apostolis, inquit Zenon Episcopus Curienfis, nunquam possent ostendere quod adsuerit Antiocherus, & ordinaverit, vel communicaverit unquam Insula ordinationis gratiam, neque alius quisquam . . . . nunquam vel adsuit, vel ordinavit, neque in Metropoli, neque in alia Civitate, sed Synodus nostra Provincia congregata constituebat Metropolitanum. Libellus autem ipsorum Episcoporum Cypri, Concilio in actione septima oblatus, hæc inter alia continet; Ideo obsecramus & ad sancta vestra genua procidimus, ut Canonica sententiâ etiam nunc sicut initio à temporibus Apostolorum, & constitutionibus, & Canonibus sanctissime & magnæ Synodi Nicænæ illaesa, & superior insidiis & potentia permaneat nostra Cypriorum Synodus. Post multas interrogationes & responsiones Concilium, ut supra diximus*

mus . rem definivit sub conditione , *Si non est vetus mos , quod Episcopus Antiochenus ordinet in Cypri , &c.* Quod autem per veterem morem , seu , ut habet Canon Nicænus , per antiquam consuetudinem significetur ea , quæ ab ipsa Ecclesiarum fundatione derivata est , explicant non solum verba Episcoporum Cypri mox relata ; Sicuti initio à temporibus Apostolorum ; sed etiam quæ illis respondent verba sequentia prædicti Decreti Ephesini , quod deinde ad omnes Ecclesias extenditur ; *Istud autem etiam in aliis Diocesis , & in omnibus Provinciis servetur , ut nullus piossimorum Episcoporum aliam Provinciam occupet , quæ antea & ab initio sub sua , vel Antecessorum suorum potestate non fuit . . . .* Placuit igitur sancta Synodus ut unicuique Provincia pura & inviolata , QUÆ IAM INDE AB INITIO HABUIT , sua iura serventur , IUXTA VETEREM CONSVETVDINEM. Notanda sunt verba illa , QUÆ IAM INDE AB INITIO HABUIT , quibus respondent ista IUXTA VETEREM CONSVETVDINEM.

4. Sed quare concessionis Apostolorum non est potius facta mentio in huiusmodi judiciis , quam consuetudinis ? Cur v. g. Canon sextus Nicænus Patriarchæ Alexandrini potestatem in Ecclesias à Meletio usurpatas non retulit ad B. Petrum , à quo S. Marcus Alexandriæ præfectus est , sed ad antiquam consuetudinem ? Multiplex est ratio. Prima quia non ita facile scitu erat , à quo quæque fundata fuisset Ecclesia ; qui ei limites præfixi , quæ autoritas concessa ; & alia id generis : consuetudo autem antiqua signum erat , omnia , ita ut erant , fuisse ab initio , vel postmodum legitimè constituta. Secunda ratio erat , quia Pontifices & Episcopi , quæcumque ab Apostolis , & à propinquiore illorum successoribus gesta fuerant , quasi à Spiritu sancto specialiter dirigente suggesta maximè venerabantur ; ideoque nihil innovari volebant , non solum circa ea , quæ certum erat fuisse ab Apostolis , vel Apostolicis viris ordinata , sed etiam quæ ex antiqua consuetudine coniciebant tam præstantes habuisse Autores. Tertia quia cum omnes Apostoli (B. Petro excepto) fuissent æquales , etiam si constitisset à quo quæque Ecclesia fuisset fundata , inde tamen eorum inter se prærogativæ cognosci non potuissent ; itaque certior , & compendiosior via terminandarum litium erat ,

502 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
ut consuetudo antiqua staret. Hinc oritur quarta ratio, quia
scilicet judiciis, quæ secundum antiquam consuetudinem fe-
runtur, libentius partes acquiescunt; quod nimirum ex om-
nium consensu in pari causa melior sit conditio possidentis.
Par autem causa facilè judicatur, cum obscura sunt utrinque
jura, & incertæ rationes. Unde ad possessionem, seu consue-
tudinem necessariò recurrendum est. Denique non est effica-
cior ratio fovendæ pacis, & tranquillitatis, quàm observatio
consuetudinis, *ipsa quidem mutatio consuetudinis*, ut scribit S. Au-
gustinus ad Januarium epist. 118. *etiam quæ adjuvat utilitate, no-
vitate perturbat.*

5. Non igitur ad consuetudinem, seu usum attenditur,
quasi ad causam jurisdictionis, sed potius tanquam ad effectum
& signum illius. Nec inde colligitur non pendere illam à
B. Petri Successoribus, sed B. Petri ordinationem, ac dispo-
sitionem ab ejus Successoribus, & à tota Ecclesia religiosissi-
mè custodiri, dum scitur; atque ut cognoscatur, per con-
suetudinem antiquam investigari. Nam *nulla potest consuetudine in-
troducti, quod aliquis præter sui Superioris licentiam Confissorem sibi eligere va-
leat, qui eum possit solvere vel ligare.* Cap. *Si Episcopus.* de pœnit. &
remission. in 6. quod etiam dicendum de aliis jurisdictionis
actibus.

C A P U T V I I I.

Utrum jurisdictio Episcoporum sit à Deo immediatè.

2. **E** Arum Dignitatum, quas à Christo ipso institutas fuisse
in Scripturis sacris non legimus, acceptas Ecclesiæ
referre non est admodum difficile: præcipuasque in earum in-
stitutione partes B. Petro, ejusque Successoribus adscribere
par est, vel etiam omninò necessarium, saltem quantum ad
eas Regiones, in quibus soli Ecclesias fundarunt. Verùm quia
Episcopatus Christum habet autorem, contendunt aliqui ju-
risdictionem Episcopalem, non solum in communi, sed etiam
Episcopi uniuscujusque, à Deo esse immediatè.

2. Abstinuissimus ab hujus quæstionis tractatione, non
solum

solum propter ejus difficultatem ; sed etiam , quia cum sacrum hunc Ordinem maximè veneremur , & venerandum omnibus cupiamus , displicent nobis , quæcumque venerationem illam possunt quavis occasione imminuere ; nisi animadvertissemus illustrissimos Episcopos Parisiis congregatos suam in Deum jurisdictionem referre tum maximè conatos , cum justis Summi Pontificis Decretis repugnabant , quasi ab ea censura tuti videri vellent , auctoritatem nimirum suam non à sancta Sede , sed à Christo habentes , cui nequeat Summus Pontifex derogare ; imò nec modum ponere , nisi certo ordine ac cum certis formulis , quas ipsimet , quorum interest , impedian.

3. Potestatem jurisdictionis , absolutè , ac in se consideratam à Christo ipso fuisse institutam testantur hæc Evangelii verba : *Amen dico vobis , quæcumque alligaveritis super terram , erunt ligata & in Cælo : & quæcumque solveritis super terram , erunt soluta & in Cælo.* Matt. 18. vers. 18. Quamobrem etiam Præbyteri ex Episcoporum commissione confessiones audientes , dum quempiam absolvunt , ex præscripta in Rituali forma , se id auctoritate Christi præstare declarant. *Domine noster Jesus Christus te absolvas , & ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis , &c.* Equidem quis potest peccata dimittere , nisi solus Deus ? Quis nisi solus Deus potest illorum dimittendorum facultatem tribuere ? Concil. Trid. sess. 23. de ref. expressè declarat quod *Præbyteri in sua ordinatione à peccatis absolvendi potestatem accipiunt.*

4. Sed quantum ad propagationem , seu communicationem jurisdictionis , prout ab ordine distinguitur , si , ut communiter explicatur , nihil aliud sit , quam assignatio , & subjectio subditorum , in quos exerceatur à Christo instituta regendi populi auctoritas , non videtur posse cujusvis Episcopi jurisdictio ad Christum immediatè referri. Quod enim hi , vel illi fideles ad hanc Diocesim pertineant , ex institutione Divina non provénit. Christus Ecclesiam suam in Patriarchatus , Provincias , Dioceses , aut Parochias non distribuit. Facta est ergo hæc subditorum assignatio ab Apostolis , præsertim à B. Petro , vel ab ejus Successoribus , quando Episcopi quos mittebant , certam aliquam Parochiam , Provinciam , vel Diocesim regendam assignarunt , eaque assignatio ad Episcoporum

rum sic missorum successores transit, ut scilicet eam Provinciam, vel Diocesim, non aliam, subditam haberent. Quod quid aliud est, quàm jurisdictionem accipere, in eo sensu, quem suprà diximus? Hæc enim Parochiarum, vel Provinciarum distinctio, non ad solam politiam externam pertinet, sed ut valeant, quæ ab Episcopis constituuntur ordinationes aut censuræ, & quæ conceduntur dispensationes, absolutiones, & alia hujusmodi, quæ nullius essent momenti, si ab Episcopis præstarentur extra propriam Parochiam, ac erga sibi non subditos.

5. Itaque dum à summo Pontifice uniuntur Episcopatus, confertur jurisdictio Episcopo; quandoquidem ei subjiciuntur fideles, in quos potest post unionem, cum antea non posset, munia Episcopalia exercere; cum autem dividuntur Episcopatus, subtrahuntur Episcopo subditi, in quos jam non poterit, cum posset antea, jurisdictione uti. Sicut ergo institutis jam Episcopatibus Papa unione, vel divisione jurisdictionem Episcoporum auget, vel minuit; ita dum Episcopatus primò constituit, jurisdictionem primis Episcopis contulit: Qui autem Episcopatum deinde adepti sunt, vel à Romano Pontifice promoti sunt, atque ita jurisdictionem ab eo immediatè receperunt: vel ab iis constituti sunt, quibus summus Pontifex hanc concesserat facultatem, atque adeo per summi Pontificis auctoritatem.

6. Indubitatum est post Concilium Tridentinum, posse summum Pontificem certorum casuum absolutionem sibi reservare: ita ut, si post illam reservationem Episcopi absolvere tentarent, etiam proprios Diocesanos, nihil efficerent: Potest, factà reservatione Episcopo facultatem impertiri ab illis casibus absolvendi. Non posset autem summus Pontifex in hujusmodi casibus jurisdictionem Episcopis adimere, vel concedere, si eam à jure Divino haberent; non posset fideles subditos, non subditos, quantum ad casus reservados efficere, si Deus ipse subdidisset.

7. Potest etiam summus Pontifex, dum justa intercedit causa, jurisdictionem Episcopis auferre, eos deponendo; immò potest, licet non debeat, etiam sine causa jurisdictionem restituere, illos in pristinum statum reponendo. Pendet ergo
illo-

illorum Jurisdictio à summo Pontifice. Idèd licet Eucharistiam validè conficiant, quantumvis justè à Pontifice prohiberi, & quantumvis conficientes peccent; solvere tamen, vel ligare in neutro foro possunt, justè vetante summo Pontifice, quia scilicet primum est de jure Divino, secundum, quantum ad materiam, in quam exercendum est, à summo Pontifice derivatum.

8. Nec dicas datam esse summo Pontifici totius Ecclesiæ curam, ita ut possit secundum rectam rationem, & præscriptum sacrorum Canonum, Episcopos corrigere, sibi casus reservare, Episcopatus unire, vel dividere; hinc tamen non rectè inferri jurisdictionem, quam Papa dedit, antea dedisse: sicut enim potest Judex per suam sententiam vitam auferre, quam non dederat: ita & Pontifex Episcopalem jurisdictionem, quam non communicaverit, tollere potest, in pœnam criminis. Sed maxima disparitas est. Possunt enim Judices vitam auferre tantum, non ablatam reddere, quia nec dare poterant. Papa verò ut jam diximus, jurisdictionem tollit, & sublatam reddit; quod datam ab eo fuisse arguit.

9. Respondebis, Papam quidem posse justà de causa Episcopos jurisdictione spoliare, non autem sine causa; quod signum est illam à Deo, non autem à Pontifice, saltem absolute, pendere. Si enim Episcopus injustè deponatur, validè suâ jurisdictione uti poterit, etiam invito summo Pontifice. Sed ex eo argumento istud tantum efficitur, summum Pontificem non adeo esse liberum, ad tollendam jurisdictionem, ubi eam largitus est, ut ad retinendam, antequam impertitus fuerit, quod nemini mirum videri debet; cum etiam in regimine politico judices quidem delegati revocentur ad nutum; ordinarii autem, non sine causa, ut sæpe præjudicatum esse legimus in Senatus-Consultorum collectoribus, adversus Dominos temporales; imò etiam aliquandò adversus Episcopos, aut alios Superiores Ecclesiasticos.

10. Gallicani Præsules litteras, quibus Beneficia Parochialia conferunt, eâ formâ conficiunt, quâ Theologorum Parisiensium opinioni, jurisdictionem Parochorum de jure

Sff

Divi-

506 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
Divino esse asserentium, non assentiri se significant, sed
potius se jurisdictionem Parochis tribuere, dum Parochiam
conferunt; ejus tamen sine causa revocandæ facultatem om-
ninò non habent. Uterentur enim non rarò. Reponent for-
tassis id ita ab Ecclesia statutum esse, ac ob defectus similis
statuti se reliquis Presbyteris Beneficium non obtinentibus
liberrimè jurisdictionem vel negare vel annuere, vel auferre,
vel prorogare: sed si à Deo provenit, quod Episcopi juris-
dictionem Parochis impertiant, quòmodo ab Ecclesia coarctari
potest hæc eorum facultas? Porro non minus ab Episco-
po conferri videtur jurisdictio Sacerdoti, dum ad vitam,
quàm dum ad tempus tantum conceditur, licet in primo casu
difficilius revocetur.

11. Plurimum desudavit Illustrissimus Petrus de Marca
lib. 1. cap. 7. & alibi in restringendis ordinationibus Metro-
politanorum & Episcoporum à Romano Pontifice consecran-
dorum intra Regiones suburbicarias, volens scilicet juxta
Ruffini, & interpretis Dionysio antiquioris verba, Cano-
nem 6. Concilii Nicæni comparisonem inter Patriarchas
Alexandrinum, & Romanum, ita instituisse, ut Alexan-
drinus in toto suo Patriarchatu eandem obtineret potestatem,
quàm Romanus, non in toto Occidente, sed in solis Ec-
clesiis suburbicariis, in quibus & ordinationes Episcoporum
faciebat, & congregationes Synodorum; quo discrimine vi-
detur insinuare majorem esse summi Pontificis, etiam tan-
quam Patriarchæ Occidentis, autoritatem in suburbicarias
quàm in reliquas Occidentis Ecclesias. Unde posset fortasse
aliquis suspicari Episcoporum suburbicariorum jurisdictionem
à Patriarcha Romano, à quo ordinantur, pendere; non au-
tem aliorum v. g. Gallicanorum.

12. Sed impossibile est, quantumcumque se torqueat Mar-
ca, & quæcumque amplectatur Regionum suburbicariarum
acceptionem, cum eas de toto Occidente nolit intelligere,
ut possit aliquam Imperii divisionem assignare, in qua subur-
bicariæ regiones exactè Ecclesias omnes complectantur, qua-
rum Episcopos Romanus Pontifex ordinabat. Res est evidens,
si Regiones suburbicariæ juxta magis propriam acceptionem
intra centenarium ab urbe milliarium concludantur, idque
fateri

fateri videtur ipse Marca num. 6. cum locis suburbicariis etiam totam Metropolim Romanam non comprehendi agnoscit. *Per loca suburbicaria*, inquit, *Regiones illas quatuor intellexit, quas aliquot Civitatibus adjectis integram Metropolim Romanam e 69. Episcopatibus constare constituent.* Sed quid de Ecclesiis Mediolanensi, & Aquileinfi dicet, ac de toto Illyrico?

13. Veram discriminis in Episcoporum Occidentalium ordinatione rationem jam assignavimus, quod nimirum Gallia, & aliæ Patriarchatus Occidentalis Provinciæ ita erant Romæ remotæ, ut ordinandi Episcopi commodè illuc accedere non possent, nec tam erant alteri Patriarchæ vicinæ, ut usurpationis esset periculum: quare permixta est Metropolitanis Episcoporum, & Episcopis Metropolitanorum ordinatio, vel Metropolitanis vicinis invicem. Cum enim Patriarcharum jure contineantur Episcoporum ordinationes, ut probat ipsemet Marca eodem cap. 7. num. 1. & 2. cur Patriarcha Romanus eâ facultate solus careret in maxima sui Patriarchatus parte, qui & cæteris Patriarchis Dignitate Patriarchali æqualis est, & universali Primatu illis superior. Equidem Venerabilis Beda in hist. Eccles. gentis Anglorum lib. 3. cap. 29. & alibi tradit Episcopos Anglicanos Romæ ordinari solitos: libro autem 2. cap. 18. permissam seu renovatam ab Honorio I. Episcopis Dorovernensi & Eboracensi ordinationem Episcopi in locum præmortui. *Vice B. Petri Apostolorum Principis*, inquit Honorius epist. 6. à Beda relatâ, *autoritatem tribuimus, ut quando unus ex vobis divina ad se jusserit gratia vocari, is, qui superstes fuerit, alterum in loco defuncti debeat Episcopum ordinare.* Causam quam diximus affert, quia ut & vobis concederemus, longa terrarum marisque intervalla, qua inter nos ac vos obstant, ad hac nos condescendere coegerunt; ut nulla possit Ecclesiarum vestrarum jactura per cujuslibet occasionis obtentum pervenire.

14. Quid quod in aliis Patriarchatibus habenda erat etiam ratio distantiae locorum, pro quibus ordinandi erant Pastores, ut docet S. Innocentius I. epist. 18. quæ est ad Alexandrum Antiochenum. Itaque, inquit, *arbitramur frater charissime, ut sicut Metropolitanos auctoritate ordinas singulari, sic & ceteros non sine permissu, consensientiaq, tua finas Episcopos procreari.* In quibus hunc modum rectè servabis, ut longè positis litteris datis, ordinari censeas ab his, qui nunc eos

suotantum ordinant arbitrato: vicinos autem, si estimas, ad manus impositionem tue gratie statuas pervenire.

15. Præterea si juxta regulam à Marca propositam, & plurimum commendatam; qui pertinet ad Synodum pertinet ad consecrationem. Nonne summi Pontifices Gallicanos Episcopos ad Concilium Romam evocarunt, aliquando cum Italiæ tantum, aliquando cum aliarum Provinciarum Præsulibus? Id de S. Damaso testatur his verbis Theodoretus, Ecclesiasticæ Historiæ lib. 2. cap. 22. *Fuit autem scriptionis princeps Damasus, vir variis virtutum generibus ornatus, qui post Liberium Præsulatum Romanæ Ecclesiæ sortitus esset. Cum hoc faciebant ergo Episcopi Italiæ, & Galatiæ, quæ nunc Gallia appellatur, congregati Romæ, quorum, & ipsorum nomina exponere nimis longum arbitratus sum.*

16. Epistolæ Synodicæ Agathonis Papæ & Romanæ Synodi 125. Episcoporum, quæ fuit velut instructio Legatorum, qui missi sunt ad Synodum sextam celebrandam, superscriptio erat ista: *Piissimis, &c. Agatho Episcopus servus servorum Dei, cum universis Episcopis subjacentibus Concilio Apostolicæ Sedis.* Ei autem subscripserunt inter alios Adeodatus Episcopus Ecclesiæ Leucorum, Felix Episcopus Arelatensis, & Taurinus Diaconus Ecclesiæ Telonenfis Legati Synodi per Galliarum Provincias constitutæ.

17. Sicut autem propter locorum distantiam non ita frequenter vocati sunt Episcopi Gallicani ad Concilium Romanum, ita eadem de causa illorum ordinationem sibi non reservavit Pontifex Romanus.

C A P U T IX.

Confirmatur Jurisdictionem Episcoporum à Summo Pontifice pendere.

1. **E** piscopalem Ordinem sine titulo, id est sine assignata plebe, quæ regenda sit, atque adeo sine jurisdictione conferri validè posse, quamvis non expediat, docet Joannes Gersonius tractatu de statibus Ecclesiasticis considerat. 8. de statu Prælatorum, *Status Episcopalis, inquit, licet esse possit in aliquo sine*

sine plebe, & sine usu, vel exercitio, hoc fieri non convenit, quia vanum & inutile in Ecclesia videretur; quoniam frustra est potestas, cui non subest operatio. Ubi notanda est distinctio inter non habere plebem, & non habere usum, vel exercitium; Ne quis verba Gersonii accipiat de Episcopis, quos Titulares vocant, qui, licet usu & exercitio suæ jurisdictionis careant, tamen sine plebe propriè non sunt. Ordinantur enim ad aliquam Ecclesiam in partibus infidelium existentem: nec eorum ordinatio monstruosa censi debet; tum quod possint Infideles illi ad fidem converti etiam ipsorum Episcoporum prædicatione, tum quod interim illorum Episcoporum opera necessaria sit Episcopis in partibus fidelium alicui Diocesi præpositis, cui regendæ propter senium, infirmam valetudinem, aliamve causam impares sunt.

2. Pater Christianus Lupus in Canonem 6. Concilii Chalcedonensis id non solum fieri validè posse, sed factum fuisse aliquando colligit ex Sozomeno. Sic autem scribit Hermias Sozomenus Hist. Eccles. lib. 6. cap. 34. Adde his Barsen, & Eulogium, qui ambo post creabantur Episcopi non Urbis alicujus, sed honoris causa, qui veluti vita præ antea compensata in propriis Monasteriis, illis deferrebat, ad quem motum Lazarus quoque, de quo supra diximus Episcopus fuit. Idem refert iisdemque ferè verbis Nicephorus Callistus lib. 11. cap. 40. Existere præterea Barsen, & Eulogium, qui ambo post longum Monastici exercitii certamen Episcopi sunt facti, non in Urbe aliqua, sed honoris gratia in Monasteriis suis Episcopalem consecuti sunt consecrationem: ita ut rectè aliquis Dignitatem eam tanquam præmium, seu remunerationem philosophandi instituto eos accepisse dicat; sicuti & Lazarus de quo paulò ante post S. Heliodorum mentionem fecimus.

3. Non deerit fortasse, qui Barsen, Eulogium, & Lazarum arbitretur propria Monasteria pro Diocesium habuisse; sed non constat Monasteria illi Episcoporum, in quorum erant territorio, jurisdictioni fuisse subtracta, nec pariebantur Canones duos Episcopos eisdem locis, & personis præesse. Verùm quidquid sit de facto, quod ab Ecclesiæ praxi ordinaria abhorrent: non video cur si non licitè, saltem validè possint Episcopi, quemadmodum & Sacerdotes sine plebe ordinari. Quamvis enim major sit illorum, quàm istorum dignitas, & potior autoritas, non tamen ita diversus ordo, ut istis possit, illis non possit imprimi character, & conferri

SIO TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,

Spiritus Sanctus cum potestate remittendi, & retinendi peccata, nullis assignatis subditis. Eo autem casu certum est jurisdictionem ab eo conferendam, qui eos ad regendam aliquam plebem mitteret, siquidem jurisdictio nihil aliud est quàm subditorum assignatio.

4. Summus quidem Pontifex, cum toti Ecclesiæ præfici non possit, nisi ab eo, qui totâ Ecclesiâ major est, jurisdictionem suam consequitur ex vi institutionis Divinæ, & à Deo immediatè ante omnem confirmationem, & coronationem, statim atque designatus est per electionem eorum, ad quos pertinet jus eligendi. At verò cum particularium Ecclesiarum regimen à superioribus Ecclesiasticis, præsertim à summo, conferri possit, non est cur pro illa collatione ad Deum immediatè recurratur.

5. At, inquit Pater Thomassinus, cum Episcopi seu Reges sint ad administrandum spirituale Regnum destinati, perinde absurdum videtur, si Episcopus sine plebe ordinetur ac si constituatur Rex sine Regno, & sine subditis; hoc est sicut Rex non est qui Regno caret; ità nec Episcopus, qui nulli Parochiæ præficitur. Verùm præterquam quod Reges licet Regno renuncient, Regalem quandam dignitatem retinent: & Episcopi quamvis propriam Diœcesim abdicent, Episcopalem characterem non exuunt. Presbyterorum etiam est Regale Sacerdotium: nec illis frustra dicitur ab Episcopo. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata remittentur eis, &c.* & tamen jurisdictionem ordinatione non obtinent, sed eam postmodum, vel cum titulo, vel per simplicem commissionem accipiunt.

6. Objicitur præterea exemplum Episcoporum vagorum. Concilium enim Vermeriense anno 752. can. 14. decrevit, *ut ab Episcopis ambulantis per Patrias ordinatio Presbyterorum non fiat; si autem boni sunt illi Presbyteri, iterum consecrentur*: quibus verbis illas ordinationes non solum illicitas, sed etiam nullas esse significat: quandoquidem eas iterari mandat, seu ordines conferri, quasi nunquam antea verè collatos: quia nimirum Episcopi sine plebe non reputabantur veri Episcopi. Verùm triennio post immutatum, vel saltem temperatum est hoc decretum. Sic enim statuit Concilium Vernense anno 755. can.

can. 13. De Episcopis vagantibus (sive vacantibus) qui Parochias non habent , nec sciunt ordinationem eorum , qualiter fuit , placuit juxta instituta sanctorum Patrum , ut in alterius Parochia ministrare , nec ullam ordinationem facere debeant , sine jussione Episcopi , cujus Parochia est. Et si hoc facere presumpserint , ab officio suspendantur , interim quod ad Synodum exinde venerint , & ibidem secundum canonicam institutionem accipiant sententiam ; nisi tantum pro itineris causa. Et si ullus Clericus , aut Laicus talem Episcopum , aut Presbyterum defenserit sine connatu Episcopi , cujus Parochia est , excommunicetur usque ad emendationem.

7. Continet Canon iste Vernensis causam Vermeriensis. Dubitabatur enim an Episcopi ambulantes per Patrias , seu vagantes revera ordinati fuissent. Ratio dubitandi erat , quia Parochias non habebant , & ab Ecclesiæ usu alienum erat , ut Episcopi ordinentur , nisi ad certam plebem. Quamobrem majoris securitatis causâ præcepit Concilium Vermeriense , ut ordinationes ab ipsis factæ , tanquam nullæ haberentur , & si personæ idoneæ judicaretur , ab Episcopis , de quibus nulla esset dubitatio , manuum impositionem acciperent. Sed quia poterant Episcopi illi vagantes , & plebem non habentes , fuisse revera ordinati , æquius censuit Concilium Vernense , ut usque dum in Synodo rationem pro se reddidissent , judicium de ordinationibus ab ipsis factis differretur.

8. Eas nullas esse judicavit Concilium Cabilonense secundum anno 813. can. 43. dum ait ; Sunt in quibusdam locis Scoti , qui se dicunt Episcopos esse , & multos negligentes , absque licentia Dominorum suorum , sive Magistrum , Presbyteros , & Diacones ordinant : quorum ordinationem , quia plerumque in simoniam incidit & multis erroribus subjacet , modis omnibus irritam fieri debere omnes uno consensu decrevimus. Sed præterquam quod similibus verbis aliquando exprimitur suspensio ab executione Ordinum verè receptorum , ordinationes à Scotis , factæ dicuntur multis erroribus subjacere. Accedit quod ignorabatur etiam de illis Scotis , an re vera manuum impositione consecrati fuissent , ut triennio post Concilium Cabilonense , affirmavit Concilium apud Celichyt an. 816. can. 5. cujus hæc verba sunt. Quinto Interdictum est : ut nullus permittatur de genere Scotorum in alicujus Diocesi Sacrum sibi ministerium usurpare , neque ei consentire liceat ex sacro Ordine aliquid attingere , vel ab eis
acci-

accipere in baptismo, aut in celebratione Missarum, vel etiam Eucharistiam populo præbere, quia incertum est nobis unde, & an ab aliquo ordinentur.

9. Non urget magis quod à Chorepiscopis ducitur argumentum. Verum enim quidem est Carolum Magnum, post sententiam Leonis III. & Episcoporum Gallicanorum, ordinationes illorum ceu nullas habuisse præcipuè ex duplici capite. *Nam Episcopi non erant, inquit Capitul. lib. 7. cap. 187. quia nec ad quendam Civitatis Episcopalem sedem titulati erant, nec canonice à tribus Episcopis ordinati.* Ingens est controversia, utrum Chorepiscopi Episcopalem ordinem, seu manuum impositionem ad ordinem Episcopalem acceperint, affirmantibus aliis, aliis negantibus, aliis observantibus Chorepiscopos non fuisse omnes eodem modo ac ritu constitutos, sed alios Episcopali caractere fuisse insignitos, alios verò nequaquam. Verba Caroli Magni videntur illis favere, qui negant, illo saltem tempore Chorepiscopis manus, sicut Episcopis, impositas. Istis enim nonnisi à tribus imponuntur, ac cum deputatione ad certæ Civitatis Ecclesiam. Quis autem credat contra utrumque illud caput, tantopere à Canonibus commendatum, communiter ab Episcopis Chorepiscoporum ordinatoribus fore peccandum, si Episcopalem ordinationem facere intendissent.

10. Sed quidquid sit de Chorepiscoporum ordine, nihil refert ad quætionem, quam modò præ manibus habemus. Certissimum enim est Chorepiscopos ad certam plebem regendam constitutos fuisse. Nam, ut vel ipsum nomen innuit, erant Episcopi pagorum, seu vicorum: idest pro Episcopis extra Urbem, plebi præpositi, ibique ferè omnia munia Episcopalia obeuntes, quamvis sub Episcopo Civitatis. Nihil autem refert utrum plebs, cui aliquis præficitur, sit numerosa, vel non; in Civitate, vel in pago, ut sit titulus sufficiens ad ordinationem. Licet enim vetuerint Canones Episcopos nisi in Civitatibus ordinare; ordinationem tamen ex hoc capite nullam esse non obicitur. Difficultas autem modò est; utrum defectus tituli irritam reddat Episcopi ordinationem? At illa in Chorepiscopis locum non habebat, ut diximus, quia territorium habebant, licet Episco-

po Civitatis subiectum. Nihil enim obest eandem plebem pluribus Pastoribus subordinatis subesse.

11. Episcoporum auctoritatem à summo Pontifice proficisci aliqui adhuc probant exemplo Moyſis, & 70. virorum, quos ipſe ſibi tanquam adiutores in regendo populo Judaico adiunxit num. 10. Ut enim, inquiunt, 70. virorum auctoritas à Moyſe pendeat, à quo Dominus de ſpiritu, quem ei dederat, abſtulit, & in eos contulit, non imminuto tamen Moyſis ſpiritu (alioquin enim non tam fuiſſet adjutus, & ſublevatus, quam debilitatus) ita Episcoporum auctoritas eſt participatio quædam poteſtatis ſummi Pontificis, ad quam velut fontem & originem refundenda eſt.

12. Præterea Eccleſia eſt ſtatus Monarchicus, cujus Monarcha ſummus Pontifex eandem pollet auctoritate in omnes, & populos Chriſtianos, & populorum Judices, & Rectores, quæ Imperator, aut Rex in omnes Principes, Provinciarum Gubernatores, Prætores, alioſque Præfectos. Atqui certum eſt, & apud Juriconſultos indubitatum, jurisdictionem omnem à Rege, tanquam ab origine derivari, & in cæteros omnes emanare. Quid ni de ſummo Pontifice idem ſentiantur, ut ſit ipſe fons jurisdictionis Eccleſiaſticæ?

13. Accedit quod auctoritas Episcoporum ſi à Chriſto immediatè oriretur, æqualis foret in omnibus. Maxima autem in ea inæqualitas obſervatur; cùm alii pluribus, alii paucioribus præſint, quam inæqualitatem quis alius conſtituit, quàm is, qui Parochias inſtituit, eiſque præfecit Episcopos, B. Petrus, ejusque Succeſſores in omnibus ſaltem illis Provinciis, quas hodie complectitur Eccleſia.

C A P U T X.

Rurſus confirmatur Jurisdictionem Episcoporum eſſe immediatè à ſummo Pontifice.

1. **A** Poſtolos omnes jurisdictionem ſuam à Chriſto immediatè habuiſſe probatur ex eo, quod ab ipſo miſſi ſunt; ſicut miſit me vivens Pater, & ego mitto vos. Joan. 20. verſ. 21.

T t t

Eun-

Euntes ergo docete omnes gentes Matt. ultimo vers. 19. Ergo è contra Episcopi, qui à Christo immediatè missi non sunt, jurisdictionem ab ipso immediatè non acceperunt. Sicut enim committens Commissario, ita mittens misso confert auctoritatem. Quamobrem qui ab Apostolis mittebantur, modò unius Provinciæ, modò Regni integri curam assumebant. Aliquando alios Episcopos, vel plures, vel pauciores, aliquando nullos constituere poterant. Aliquando ad certum opus, aliquando ad integrum & perpetuum regimen deputabantur, prout Apostolis attentâ Ecclesiæ necessitate vel utilitate videbatur.

2. Qui ab Apostolis missi fuerant acceptæ potestatis participes alios efficiebant, juxta præscriptam sibi ab Apostolis mensuram, quam excedere non potuissent. Sive autem quis ad certum opus per aliquod tempus destinaretur, sive Pastor ordinarius statueretur, jurisdictionem habebat ab Apostolis: quemadmodum Episcopus Presbyterum alicui suæ Diœcesis parti præponens, sive Vicarium perpetuum cum constituat, sive ad nutum revocabilem, jurisdictionem ei tribuit.

3. Quin etiam Apostolis adscribenda erat jurisdictio Episcoporum, quos non ipsi, sed ex ipsorum concessione alii ordinabant. Sive enim defuncto Episcopo alium ipsi Apostoli substituerent, sive substituendi facultatem vicinioribus Episcopis aut Metropoleos Antistiti præberent, prout exigebat locorum vel propinquitas, vel distantia, Apostolicâ id fiebat auctoritate. Nec sibi Christus reservaverat Episcoporum in singulis Diœcesibus, aut Provinciis constitutionem, sed regimen, & politiam Ecclesiasticam Apostolis commiserat; *constituens eos Principes super omnem terram*, cum potestate creandorum officialium, & assignandæ cuique suæ Provinciæ: paucis quibusdam fortassis exceptis, quos ipsemet Spiritus sanctus elegisse videtur, ut S. Paulum & S. Barnabam de quibus legimus in actis Apostolorum cap. 13. vers. 2. *Ministrantibus autem illis* (scilicet Apostolis) *Domino, & jejunantibus, dixit illis Spiritus sanctus: segregate mihi Saulum & Barnabam, in opus, ad quod assumpsit eos.* Et vers. 4. *Et ipsi quidem missi à Spiritu sancto abierunt Seleuciam, &c.* Sed de hac electione in capite sequenti.

4. Quam-

4. Quamvis autem Apostolis amplissima sit potestas à Christo collata, universæ tamen Ecclesiæ Pastor constitutus est Petrus; ipse politus est domus Dei fundamentum: ipsi traditæ sunt claves; ipsi commissæ sunt oves modo singulari. Quamobrem ad ipsum præcipuè referenda est jurisdictio aliorum Prælatorum, ut docet S. Thomas in hæc verba Psalmi 41. *Constitues eos Principes super omnem terram.* Affirmat enim quod *ab ipso Prælati constituentur per summum Pontificem Hieronymum.* §. *Nemo assumat sibi honorem.* Moxque causam insinuat his verbis; *Petrus obtinuit principatum universalem Ecclesiæ.* Joann. 21. *Pasce oves meas.* Imò ab ipso solo vel ab ejus successoribus missi sunt Episcopi in illas Provincias, quibus hodie præcipuè constat Ecclesiæ, quod jam sæpè monuimus; *Præsertim*, inquit S. Innocentius epist. 1. quæ est ad Decentium Episcopum Eugubinum, *cùm sit manifestum in omni Italia, Gallias, Hispanias, Africam, ac Siciliam Insulasque interiacentes nullum instituisse Ecclesias, nisi eos QUOS VENERABILIS APOSTOLUS PETRUS; AUT EIVS SUCCESSORES CONSTITVERINT SACERDOTES.* Ostendimus suprà B. Petrum Ecclesiis Patriarchalibus Dignitatem contulisse: ac probari posset alias, quæ post ipsas majori autoritate præditæ fuerunt, primos à Beatissimo illo Apostolo Episcopos accepisse, ut de Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, & Bithynia indicat prima ejus Epistola cap. 1. & cap. 5. De Constantinopoli, S. Agapetus epist. ad Petrum Hierosolymitanum in Concil. Const. sub Mena act. prima; de aliis, alii.

5. Certè qui olim in suis Parochiis, seu Provinciis, aut Diocæsis, vel etiam in locis circumvicinis, novas cathedras Episcopales eligebant, jurisdictionem se novis Episcopis conferre arbitrabantur, cum ejus aliquam partem, & aliquod signum retinerent, puta futurorum quoque Prælatorum ordinationem, confirmationem, convocationem ad Synodum, correctionem & similia; unde Primatûm jus ortum aliqui arbitrati sunt, reservatâ Ecclesiæ Matrîci in suas filias autoritate. Potiori ergo ratione Petro, Petrique successoribus tribuenda est jurisdictio Episcoporum Ecclesiis ab ipsis fundatis præficiendorum. Quamobrem à SS. Doctõribus, & à Theologis Episcoporum jurisdictio à B. Petro dicitur orta. Quod non tantum de ordinis communis, sed etiam de

516 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
causalitatis, ut in scholis loquuntur, prioritate, intelligen-
dum significant eorum verba.

6. Sanctus Optatus Episcopus Milevitanus lib. 7. contra
Parmenianum; *Bono unitatis*, inquit, *B. Petrus* (cui satis erat, si
postquam negavit, solam veniam consequeretur) & PRÆFERRI OMNI-
BUS APOSTOLIS MERUIT, ET CLAVES REGNI CÆLORVM
COMMUNICANDAS CÆTERIS SOLVS ACCEPIT. Non ergo
PRÆFERRI OMNIBVS APOSTOLIS MERUIT solius honoris or-
dine: sed ET CLAVES REGNI CÆLORVM SOLVS ACCEPIT.
Si solus; non ergo alii cum eo, saltem eodem prorsus mo-
do. Imò ex his verbis, COMMUNICANDAS CÆTERIS, infe-
runt aliqui Petrum ipsum immediatè cæteris etiam Aposto-
lis claves, seu jurisdictionem communicasse. Sed cum S. Op-
tatus non exprimat à quo facienda esset communicatio,
præstat ejus verba cum distributione accomoda interpretari,
ut Apostolis quidem Christus, aliis autem Prælati Petrus,
vel cum Petri consensu, reliqui Apostoli communicave-
rint.

7. Sanctus Gregorius Nyssenus adversus eos, qui castiga-
tiones ægrè ferunt, id tradit de Episcopis his verbis; *Nihil*
falsi, aut mendacii scriptum est in Evangeliiis, neque Christi prædictio exi-
tum fallacem habet. PER PETRVM Episcopis dedit clavem cælestium hono-
rum. Non in Petro solùm, sed PER PETRVM Episcopis.

8. Sanctus Innocentius in epist. ad Concilium Carthagi-
nense, quæ est 91. inter Epistolas S. Augustini, asserit, quod
à B. Petro IPSE EPISCOPATVS ET TOTA AVTORITAS nomi-
nis hujus emerfit. Et in epistola ad Concilium Milevitanum,
quæ est 93. inter S. Augustini epistolas. *Præsentim*, inquit,
quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres, & Coepiscopos nostros,
nonnisi ad Petrum, idest SVI NOMINIS, ET HONORIS AVTO-
REM referre debere. Hæc verba, *autoritas, & autorem*, aliquid
specialiùs, quàm prioritatem ordinis sine dubio designant.

9. Stephanus Episcopus Larissæ in Thessalia ad Bonifa-
cium II scribit apud Labbeum; *quia Domino dicente tertid. Amas*
me? Pasce oves meas, tradidit prius volis mandatum ostendens, & PER
VOS deinde omnibus per universam Mundum sanctis Ecclesiis condonavit.

10. Sanctus Leo Magnus eundem sensum apertiùs decla-
rasse videtur serm. 3. de assumptione sua his verbis; *Magnum*
&

& mirabile, dilectissimi, huic viro (Petro) consortium potentia sua tribuit Divina dignatio: & si quid cum eo commune ceteris voluit esse Principibus, nunquam NISI PER EVM dedit, quidquid aliis non negavit. Non poterant verba majoris energiae adhiberi, quam ista; nunquam nisi per ipsum dedit, quodquid aliis non negavit. Et alibi; hujus muneris (scilicet prædicationis veritatis) sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum effusum velut pertinere, ut in Beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret, ut AB IPSO quasi quædam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet. Epist. 89. quæ est ad Episcopos Provinciæ Viennensis.

11. Joannes Episcopus Ravennas in epist. ad S. Greg. Mag. quæ habetur post epistolam 94. lib. 2. seu 55. indictionis 11. ejusdem Pontificis, sic se apud illum excusat; Et quibus causis ego sanctissima illi Sedi, QUÆ UNIVERSALI ECCLESIAE IVRA SUA TRANSMITTIT, præsumserim obviare, propter cujus conservandam auctoritatem, &c.

12. Id ipsum docet expressius S. Thomas in 4. sententiarum dist. 19. quæst. 1. art. 3. quæstiunculâ 1. ad primum ergo, inquit, dicendum, quod ad absolutionem requiritur duplex potestas, scilicet potestas ordinis, & potestas jurisdictionis. Prima quidem potestas est aequaliter in omnibus Sacerdotibus, non autem secunda. Et ideo ubi Dominus Joannis 20. dedit omnibus Apostolis communiter potestatem remittendi peccata, intelligitur de potestate, quæ confertur ordinem, unde & Sacerdotibus quando ordinantur, illa verba dicuntur; sed Petro dedit singulariter potestatem remittendi peccata. Matt. 16. ut intelligatur, quod ipse PRÆ ALIIS HABET POTESTATEM JURISDICTIONIS. Potestas autem ordinis quantum est de se, se extendit ad omnes absolvendos, & ideo indeterminatè Dominus dixit; Quorum remiseritis peccata, intelligens tamen, quod usus illius potestatis esse deberet præsupposita potestate Petro collata secundum ipsius ordinationem. Non ne ordinatio Petri pro usu potestatis remittendi peccata est collatio jurisdictionis? Id clarius explicat S. Doctor lib. 4. contra gentiles cap. 6. Petro sibi promissit, tibi dabo claves Regni Cælorum, ut ostenderetur potestas clavium PER EVM AD ALIOS DERIVANDA ad conservandam Ecclesiæ Unitatem.

13. Non minus apertè eandem doctrinam tradit S. Bonaventura opusc. Quare Fratres Minores prædicent & confessiones audiant; Proprius, inquit, Sacerdos dicitur, cui quisque specialiter gubernandus est commissus ab Ecclesiâ vice Dei. Prætermis-

518 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
igitur diversis distinctionibus, quatuor sunt cujusque plebis Parochialis proprii
Sacerdotes. Primus & precipuus est summus Pontifex, cui tota Ecclesiastici
gregis cura singularissimè commissa est, ITA QVOD OMNES INFERIO-
RES ECCLESIAE RECTORES, CVRAM, ET TOTAM POTES-
TATEM QVAM HABENT SVPER SVBDITOS AB IP SO ACCI-
PIVNT MEDIATE, VEL IMMEDIATE.

C A P U T X I.

Aliis Testimoniis eadem doctrina confirmatur.

1. QUàm communis sit hæc doctrina constaret, si quilibet
Ordo religiosus, pro suo erga summum Pontificem
studio instituti sui scriptorum, qui eam tradiderunt catenam
conficeret; si pari diligentia uterentur Universitatum Docto-
res. Nos aliquos dumtaxat referemus, qui vel studuerunt,
vel docuerunt in Gallia.

2. Sed occurrendum est exceptioni quam præsentio Gallos
opposituros, scilicet suspectum esse hac in parte Regularium
testimonium, eo quod ipsorum referat, ad tuenda contra
Episcopos sua privilegia, Papæ quidem potestatem extolle-
re, aliorum verò Prælatorum jurisdictionem deprimere. Hæc
objectio aliquam præ se ferret veri speciem, nisi ex iis scrip-
toribus aliquorum conspicua vitæ sanctitas cum eximia doctri-
na conjuncta, ut S. Thomæ, ac S. Bonaventuræ superiori
capite citatorum, aliorum nulli Ordini adscriptorum suffra-
gium, aliquorum etiam Episcopali Dignitate insignitorum
consensus, multitudo denique in illam sententiam conspiran-
tium, illam ab autoritate certam efficerent.

3. Illam solidè adstruit Herveus Natalis Brito, Ordinis
S. Dominici in tractatu de potestate Papæ, sub cujus initium ait;
Quidam ignorantes potestatem Sedis Apostolicæ, vel contemnentes eandem,
querentes suam potestatem statuere & indubitè ampliare, nolunt recognoscere
suam potestatem esse à Sede Apostolica, nec eam volunt recognoscere, sicut præ-
dictâ potestate Sedis Apostolicæ stabilitam, dicentes potestatem Episcoporum &
Curatorum æquè esse immediate à Deo, sicut potestatem Sedis Apostolicæ, &
potestatem prædictorum Episcoporum & Curatorum non esse à Papa, sed im-

me-

mediate à Christo; Quòd ERRONEVM IVDICO, ut infra patebit. Ad hujus ergo erroris exclusionem videnda sunt quadam in generali de potestate Jurisdictionis. Hervei doctrinam S. Antoninus, quamvis Archiepiscopus, suam facere non dubitavit parte 2. summæ Theologiæ tit. 22. cap. 3. cujus § quintum sic inchoat; De plenitudine potestatis Papalis & Jurisdictionis erga alias potestates inferiores, ut Patriarchas, Archiepiscopus, Episcopus, & Parochiales Curatos. Ubi sciendum secundum Herveum in dicto Tractatu, quòd omnis potestas Ecclesiastica alia à Papali subest ei quoad tria. Primo quantum ad correctionem abusus. Secundo QUANTVM AD INSTITUTIONEM, ET COLLATIONEM IPSIUS POTESTATIS inferioris. Tertio ad subsidium administrativum, &c. Vide si lubet ibi, & tit. 3. cap. 11. § 14.

4. Ut autem Scriptores Gallicanos prosequamur. Eandem sententiam amplexus est pluribus in locis veritatis magis quam augendæ propriæ Dignitatis studiosus Egidius Columna, Bitoricensis Archiepiscopus, Aquitaniæ Primas. Videri potest in lib. de renunciatione Papæ cap. 8. & alibi. Sed majoris ponderis est ejus suffragium in opere, in quo Jurisdictionis Episcopalis fundamenta firmitus stabilire opere pretium erat; scilicet ubi exemptiones impugnat, vel potius earum abusus, nempe opusc. contra exemptos, in cujus cap. 2. sic scribit; Cum Pontifices & Episcopi sint opera sapientia summi Pontificis, quia PER EVM, VEL PER AVTORITATEM EIVS SVNT ASSUMPTI IN PARTEM SOLICITVDINIS, &c. Vide ibidem cap. 25.

5. Thomas ab Argentina Theologiam Parisiis professus circa annum 1445. dist. 25. quæst. 1. art. 2. Cum igitur, inquit, Jurisdictio spiritalis cujuslibet Sacerdotis dependeat à Summo Pontifice, apud quem solum residet Jurisdictionis plenitudo, tam in fieri, quam in conservari, IPSE ENIM QUOTIDIE POTEST DARE ET AVTERE HVIUSMODI JURISDICTIONEM, prout ad statum Ecclesiæ gubernandum ipse viderit expedire: ideo potestas excommunicandi, quæ precise innititur Jurisdictioni, dependet à potestate Ecclesiæ, seu Summi Pontificis non solum in fieri, verum etiam in conservari, quia non dependet minus illud quod innititur, quam dependeat illud, cui innititur. Et eadem ratione potestas absolvendi in Foro pœnitentiæ, in quantum innititur jurisdictioni, dependet tam in fieri, quam in conservari à potestate Ecclesiæ. Et hinc est quod subtractâ jurisdictione per sententiam Juri, vel Judicis à Prelato, vel Sacerdote, tunc non possunt excom-

muni-

inunicare, nec poenitentias salutares inungere, & si de facto attentant, irritum est, & inane quod faciunt; quia potestas, quæ hæc facere deberent, non est eis conservata, sed potius irritata ab eo, à QVO DEPENDET HUIUSMODI POTESTATIS CONSERVATIO.

6. Joannes à Celaia in tertium sent. dist. 25. quæst. 7. idem sentit, etiam de Apostolis, & explicat, probatque in hunc modum; *Quaritur* septimò circa eandem distinctionem, utrum à Romano Pontifice deriveretur ad omnes alios Prælatos Ecclesiæ potestas jurisdictionis. Ad hanc difficultatem respondetur, affirmativè. . . . Jam probatur eadem responsio per rationes. Prima est talis. Ceteri Apostoli à Petro non habuerunt oves subditas immediate à Christo: ergo non habuerunt immediate potestatem jurisdictionis à Christo. Antecedens patet, quia soli Petro Salvator noster dedit oves Joann. ult. cap. & nulli alteri: ergo non habuerunt oves immediate à Christo. Secunda ratio talis est: in omni principatu potestas jurisdictionis derivatur ad quamcumque personam à Monarcha talis Principatus, teste D. Dionysio, tam in lib. de Cælesti Hierarchia, quàm de Ecclesiastica Hierarchia. Sed Papa est Monarcha in Principatu Ecclesiastico, ut probatum est superius, ergo AB IP SO DERIVATUR POTESTAS IN OMNES ALIOS PRÆLATOS ECCLESIAE. Tertia ratio talis est: teste eodem Dionysio in libris allegatis, Ecclesia nostra militans ordinata est ad instar cælesti Hierarchia: sed in cælesti Hierarchia est unus Monarcha, scilicet Dominus Deus, à quo derivatur potestas in omnes alios: ergo ita erit in Ecclesiastica Hierarchia: & non est ponendus alius à Pontifice Romano. Deinde solvit objectiones, sicque respondet; Arguitur autoritate Divi Bernardi in lib. de consid. ad Eugenium Papam dicentis; Erras, si, ut summam, ita & solam institutam à Deo, æstimas tuam Apostolicam potestatem: ergo alie potestates à Papatu sunt instituta à Deo, & per consequens potestates aliorum Prælatorum Ecclesiæ non derivantur à Romano Pontifice. Pro hujus argumenti solutione est advertendum, quod in quolibet Prælato Ecclesiæ possumus duo considerare, scilicet Dignitatem in se, & Dignitatem hujus persone: Dignitas in se immediate est instituta à Deo; Dignitas autem hujus persone, idest quod ista persona habeat istam Dignitatem, sive potestatem Ecclesiasticam non est à Deo immediate, SED MEDIANTE ROMANO PONTIFICI, QVI VOLUIT ISTVM INSTITVERE IN EPISCOPVM, vel Rectorem. Quamvis talis potestas sit mediata à Deo juxta illud Pauli ad Romanos 13. Omnis potestas est à Deo; isto notato respondetur ad formam argumenti negando ultimam consequentiam. Nam licet Dignitas Episcopalis, sive Rectoralis sit instituta à Deo: non tamen est institutum à Deo immediate, quod iste habeat Dignitatem Episcopalem vel Rectoralem, sed à Romano Pontifice.

7. Mi-

7. Michael Maucler parte 2. de Monarchia lib. 4. cap. 10. eandem tradit doctrinam. Marcum Antonium de Dominis Episcopum Spalatensem contrariam amplexum, confutandum sibi in hoc etiam puncto duxit Nicolaus Coeffeteau Episcopus Massiliæ nominatus discussione quinti capitis lib. 2. Spalatensis.

8. Joannes Puteanus Regius in Academia Tolosana Theologiæ Professor in secundam secundæ sancti Thomæ quæst. prima art. 6. dub. 3. in resp. ad primam objectionem, & ad instantias, jurisdictionem Episcoporum à Deo mediatè derivat, à summo Pontifice immediatè. *De lege namque communi Episcopi suam Dignitatem consequuntur à Deo per dependentiam à summo Pontifice, adeo ut potestas Episcopalis de jure communi pendeat intrinsecè & exordinatione Divina à potestate summi Pontificis. . . . Hæc autem est in Episcopis modo ordinario, atque adeo cum dependentia à summo Pontifice, penes quem est LIMITARE JURISDICTIONEM EPISCOPALEM, ut definitum fuit multoties, Et adhuc infra; Nihil accipit Pontifex Maximus ab Ecclesia, sed à solo Deo. Ecclesia autem illud omne, quod habet, à Pontifice maximo proxime, & immediate mutuatur; remotè verò, & mediatè à Deo.*

9. In specimine juris Ecclesiastici apud Gallos recepti Joannis Doujat Antecessoris Parisiensis, extat Tractatus Privilegorum, qua exemptiones dicuntur, Autore Joanne Lomedè in Senatu Parisiensi Patrono, in cujus cap. 3. num. 12. supradicta doctrina traditur. Episcopi (licet quod singulariter alloquendo Petrum, omnibus futuris Episcopis loqueretur) sunt à summo Pontifice tanquam Christi ministro & capite Ecclesia electi, assumpti & instituti, quorum summorum Pontificum est DIVIDERE, ET VNIRE DIOECESES, & imponere curam, &c.

10. Numero autem 13. ait idem Lomedè; *Glossa Pragmatica sanctionis in capite licet in vers. reservationes, De electione. Tenet per cap. Puro. 2. quæst. 7. & cap. mandata. De presumption. Episcopos in suis Diocesis Vicarios esse Papa. Ideo Legatos & Delegatos suos esse majores ordinariis.*

11. Non ergo augendæ propriæ Dignitatis desiderio tribuendum est, quod recentiores Pontifices declararunt Episcoporum honorem & jurisdictionem à sancta Sede effluere. Ac si quis eorum testimonia recusat, quod in propria causa loquantur: Cur non rejicietur etiam Episcoporum contrarium

522 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
rium sentientium autoritas, cum non minùs proclives sint
inferiores ad amovendum subjectionis jugum, quàm supe-
riores ad amplificandam suam Dignitatem? Cur igitur major
hac in parte fides debebitur Episcopis Gallicanis, quàm Six-
to V. Papæ, cujus hæc sunt verba constit. 74. an. 1587.
undecimo Kal. Febr. in institut. Congregationis pro consul-
tationibus Episcoporum, & aliorum Prælatorum §. 1. *Qua-
re ut ab Apostolica Sede, à qua tanquam à Matre honorem, & IVRIS-
DICTIONEM ACCEPERUNT, sibi, cum opus erit, auxilium, præsi-
diumq; paratum esse intelligant, ut greges suos tamò fructuosius pascant,*
quinque itidem Cardinales præponimus Episcoporum, & aliorum Prælatorum
consultationibus audiendis.

12. Nemo hætenus Bullas provisionis recusavit, eo quod
in hac forma essent, quæ jurisdictionem Episcopo à summo
Pontifice conferri significat; PROVIDEMVS ECCLESIAE N. de
persona N. & præficimus eum in Patrem & Pastorem, ac Episcopum ejus-
dem Ecclesiæ, committentes ei administrationem in temporalibus, & spiritua-
libus.

C A P U T X I I.

*Respondetur argumentis sententiæ, jurisdictionem Epis-
coporum ad Deum immediatè referentis.*

1. **C**ontra doctrinam in superioribus capitibus traditam
objici potest primò. Jus Divinum in Scripturis sacris
vel in traditione habemus, & hinc mutuandæ sunt leges,
secundùm quas controversiæ circa jus illud emergentes diri-
mendæ sunt. Itaque si Episcoporum autoritas à summi Pon-
tificis voluntate penderet, id Christus aut verbo, aut factò
expresè docuisset, aut saltem Apostoli ipsi; sicut cætera,
quæ de jure Divino sunt, aut Scriptura ipsa exprimit, aut
Apostoli usu, & traditione declararunt, vel saltem Aposto-
lorum tempore, aliquo, si non evidentissimo, ad minus
fatis aperto specimine demonstrata sunt; at verò Scriptura
sacra potius insinuat Episcoporum jurisdictionem à Deo esse
immediatè. Dominus enim noster Jesus Christus Apostolos
misit

misit his verbis. *Euntes docete omnes gentes.* Missio autem complectitur auctoritatem omnem ad ea peragenda, ad quæ quis mittitur. Porro quemadmodum summus Pontifex B. Petro Apostolorum Principi succedit, ejusque potestati ad regendum Christi ovile; ita Episcopi cæteris Apostolis. Ergo quemadmodum Apostoli non à B. Petro missionem, & jurisdictionem, sed à Christo ipso acceperunt: ita Episcopi non à summo Pontifice, sed à Christo. Verum distinguenda est in Apostolis duplex Dignitas; Apostolica scilicet, & Episcopalis. Ad primam pertinebat, ut Evangelium prædicarent, & Ecclesias ubivis fundarent, atque ordinarent. Ad secundam spectabat, ut Ecclesiam aliquam tanquam Pastores proprii, & ordinarii regerent, ibique munia Episcopalia obirent, sicut S. Jacobus Jerosolymitanæ præfuit Ecclesiæ, S. Joannes Ephesinæ, S. Petrus Antiochenæ, ac postmodum Romanæ. Successerunt Episcopi Apostolis in Dignitate Episcopali, non autem in Apostolica; quia scilicet ista non erat ordinaria, & ad successores transmittenda, sed extraordinaria, & tunc temporis necessaria, ut in omnem terram exiret sonus eorum, & in fines orbis terra verba eorum, ut jam supra notavimus. Solius Petri auctoritas non solum tanquam Episcopi Romani, sed etiam tanquam Ecclesiæ Capitis, & Christi Vicarii generalis ad suos successores transiit, quia hoc ad regimen Ecclesiæ, quod ipsius fundator optimum, atque adeo Monarchicum statuerat, erat necessarium. Cæterum in regimine Monarchico supremus Princeps officia aliis etiam Principibus distribuit, ac jurisdictionem confert. Nec refert si dicas Christum esse supremum Ecclesiæ Principem; nam ipse quidem per se invisibiliter Ecclesiam regit, sed visibilem administrationem, qualis est gubernatio populi fidelis, ad quam requiritur jurisdictio, visibili suo in terris Vicario committit.

2. Objicitur secundo, quod dispersi per orbem Apostoli Episcopos per Civitates non solum constituerunt ipsi, sed & alios constituendi facultatem impertiverunt. Nam B. Paulus scribit ad Titum cap. 1. *Hujus rei gratia reliqui te Crete, ut ea quæ desunt corrigas, & constituas per Civitates Presbyteros, sicut & ego constitui tibi;* sub nomine autem Presbyterorum Episcopos intelligit; subjungit

V V V 2

enim

524 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
 enim paulò post prædicta verba ; *Oportet enim Episcopum sine crimine esse, &c.* Atqui S. Paulus qui non ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum, & Deum Patrem constitutus fuerat Apostolus, ut ipsemet de se testatur epist. ad Gal. cap. 1. pro jurisdictione obtinenda, nec Titum, nec alios Episcopos, vel à se, vel ab illo ordinatos ad S. Petrum misit : unde conjicere licet ipsorum jurisdictionem à Christo immediatè fluxisse, & si cui homini adscribenda foret, videretur potius ad S. Paulum referenda. Nec ii soli, qui ab Apostolis facti sunt Episcopi, sed & qui ab istis, & rursus qui ab aliis, Episcopalia munia gesserunt non petitâ jurisdictione à B. Petro, vel ab ejus successoribus. Verùm præterquam quod Apostolica potestas in cæteris à Petro Apostolis erat extraordinaria, ut diximus, & non poterat ullus Episcopus creari, qui à supremo Ecclesiæ Pastore non penderet in regimine ovium Christi: quid mirum est si primis Ecclesiæ temporibus summi Pontifices in cavernis frequentissimè latitantes, quasi furtim, pauca tantùm Pastoralis officii munera exequi per se potuerint ; si totius terrarum orbis non ita specialem curam gesserint, atque illius curæ authentica monimenta ad nos usque non pervenerint. B. Petrus, antequam Apostoli varias in partes proficiscerentur, ac postmodum B. Petri successores alii expressè, alii tacitè consenserunt, ut Episcopi, quotquot ad populorum recens converforum regimen essent necessarii, ordinarentur, & ad eam Ecclesiæ portionem destinarentur, cui satis esse possent. Verumtamen ut potestatis origo nunquam ignoraretur, summi Pontifices, quemadmodum supra observavimus, aliquod superioritatis signum in Patriarchas, Primates, sæpe etiam in Metropolitanos, à quibus inferiores Episcopi ordinabantur, sibi reservarunt ; puta pallii concessionem, aut ordinationem ipsam. Apostolos omnes ordinem Episcopalem, cujus effectus est alios posse ordinare, à B. Petro recepisse nonnulli sentiunt. De B. Paulo, cujus speciatim exemplum opponitur, S. Leo epist. 81. cap. 1. scribit, quod cum Apostoli Paulum & Barnabam ex præcepto Spiritus sancti ad Evangelium gentibus mitterent predicandum, jejunantes, & orantes imposuerunt eis manus. Cum autem B. Petrus Antiochiæ, ubi constat ex cap. 13. Act. Apostolorum, ordinatum fuisse B. Paulum,
 cathe-

cathedram collocasset, essetque specialis Episcopus illius Ecclesiæ, Pauli ordinatio B. Petro meritò adscribitur. Ita expressè pronuntiavit Arator Subdiaconus Ecclesiæ Romanæ an. 544. hist. Apostolicæ lib. 2.

*Spiritus accensam verbo radiante lucernam,
Sub modio lucere vetans : secernite Saulum
Dixit in oris opus, quem mox sacravit euntem,
Impositâ Petrus ille manu, cui sermo Magistri
Omnia posse dedit . . . . .*

Itaque jam tum inter se consensisse B. illos Apostolos de ordinandis Ecclesiis verisimillimum est; sicut postea dexteræ sibi societatis dederunt, cum unus Judæorum, alter gentiliū, specialiorem curam suscepit. Cæterum primis etiam sæculis B. Petri ejusque Successorum non solum consensu, sed etiam autoritate, præpositos Ecclesiis Pastores suadet sequentium temporum praxis, quibus summi Pontifices suam liberius exercuerunt autoritatem. Nam, ut suprà vidimus, Episcopos, & Archiepiscopos in Provinciis, in quibus vel non fuerant, vel defecerant, statuantes, ordinationis, ac regiminis regulas, & potestatis mensuram præscripserunt, ac juris sui signum aliquod sibi reservarunt.

3. Opponitur tertio quod S. Paulus B. Timotheum ad Episcopalia munia ritè obeunda exhortans, solius impositionis manuum mentionem facit; *Admoneo te*, inquit secundæ Timoth. 1. *ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum . . . . . Collabora Evangelio secundum virtutem Dei, qui nos liberavit, & vocavit vocatione suâ sanctâ.* Non, ait, à me, sed, per impositionem manuum mearum; quia licet ministerium Pontificum necessarium sit ad ordinationem & commissionem regiminis animarum: Non est tamen jurisdictionis causa. Sed quemadmodum in Baptismo, licet *Petrus baptizet*, ut inquit S. Augustinus, *hic (Christus) est qui baptizat: Paulus baptizet; hic est qui baptizat, &c.* Ita in ordinatione manus ab Episcopis imponuntur, sed à Deo gratia infunditur, & potestas confertur. Verùm hæc S. Pauli verba de potestate ordinis, quæ per impositionem manuum confertur, patet esse intelligenda.

da. Nec refert, quod subinde muniorem Episcopatum sit mentio, tum quod utraque potestas eodem tempore conferretur, & qui ordinabatur, ad certæ plebis regimen jam destinaretur; tum quod gratia, quæ per ordinationem conferretur, ad exequenda ritè officia Episcopalia sit admodum necessaria; tum denique quia potestas jurisdictionis in plerisque supponit potestatem ordinis.

4. At, inquires, expressè declarat idem S. Apostolus *Spiritum Sanctum posuisse Episcopos regere Ecclesiam Dei*, quod ad jurisdictionem spectat, non ad ordinem. Sunt certè à Spiritu Sancto positi Episcopi ad regendam Ecclesiam Dei, quia confertur illis in ordinatione Spiritus Sanctus cum magna gratiarum copia, & characteris impressione, quibus apti fiunt ad Episcopales functiones, non tamen inde infertur jurisdictionem à Spiritu Sancto immediatè conferri. Quilibet enim Sacerdos & characterem, & nisi obicem ponat, Spiritus Sancti gratiam percipit, dum ordinatur: jurisdictionem tamen ab Episcopo habet, ut in Parochia, vel Diocesi Pœnitentiæ Sacramentum ministret. Adde quod verba illa non à Spiritu Sancto collatam Episcopis jurisdictionem, sed inspiratam eorum electionem significant, ut colligitur ex act. cap. 13. ubi Pauli & Barnabæ missio tribuitur, & Spiritui Sancto tanquam suggerenti, & ordinantibus tanquam suggesta exequentibus & immediatè mittentibus; *Ministrantibus autem illis Domino, & jejunantibus, dixit illis Spiritus Sanctus; segregate mihi Saulum & Barnabam, in opus ad quod assumpsi eos. Tunc jejunantes, & orantes, imponentesq; eis manus, dimiserunt illos. Et ipsi quidem missi à Spiritu Sancto abierunt Seleuciam, &c.* Observant Doctores, Ecclesiæ Ministros ex speciali Spiritus Sancti revelatione tunc creari solitos; ideoque illorum electionem Spiritui Sancto peculiariter adscribi.

5. Cum suprà dictum sit Apostolos indiscriminatim Ecclesias fundasse, Pastores illis præposuisse, hisque jurisdictionem contulisse, argui posset Episcoporum jurisdictionem ad alios Apostolos eorumque successores, perinde ut ad S. Petrum esse referendam. Sed præterquam quod stabit semper jurisdictionem Episcopalem non esse immediatè de jure Divino, contra quam contendunt Antistites Gallicani, nihil
cos

eos hoc argumentum juvat; quippe cum ut sæpe inculcavimus ex S. Innocentio, nullus, præter B. Petrum, aut ejus successores, in Galliis Ecclesias constituerit: imò qui ab aliis Apostolis constituti sunt Prælati, eos à B. Petro jurisdictionem habuisse docet S. Bonaventura opusc. Quare fratres Minores prædicent & confessiones audiant. Dominus Jesus Christus, inquit, omnium Creator, & Governator, sanctam Ecclesiam suam ascensurus in Cælum Apostolis regendam, & dilatandam commendavit, principaliter B. Petro Apostolo, cui de universo grege fidelium specialiter dixit tertio; *Pasce oves meas.* Sed ut ordinatius gubernaretur universalis Ecclesia, distinxerunt eam sancti Apostoli per Patriarchatus, Primatus, Archiepiscopatus, Episcopatus, Parochias, & alias canonicas distinctiones; ut quia per unum, vel per paucos non poterat singulis fidelium in omnibus saluti necessariis congruè satisfieri; plures ad hujus sollicitudinis partes per determinatos sibi limites pro utilitate animarum vocarentur. Et secundum curam Pastoralis amplitudinem, etiam quilibet istorum accepit certam autoritatis potestatem, residente plenitudine potestatis Ecclesia, apud Sedem Apostolicam. Romana Ecclesia, cui Apostolus Petrus Princeps Apostolorum specialiter præsedet, & successoribus suis ibidem eandem potestatem reliquit. Triplex est autem hujus potestatis plenitudo, scilicet quod ipse summus Pontifex solus habet totam plenitudinem autoritatis, quam Christus Ecclesia contulit, & quod ubique in omnibus Ecclesiis habet illam, sicut in sua speciali Sede Romana, & quod ab ipso manat in omnes inferiores per universam Ecclesiam omnis autoritas, prout singulis competit ei participari, sicut in Cælo ab ipso fonte totius boni Christo Jesu omnis gloria Sanctorum, licet eam differentes singuli participant pro capite suo, &c.

6. Denique dices, si jurisdictio Episcoporum à Papa esset, eam facile posset tollere, imò sine causa, si non licet, saltem validè, essetque verendum, ne eos non ut fratres, sed ut Vicarios haberet. Verùm licet summus Pontifex proximus sit Episcopalis jurisdictionis collator, non eam Præsulibus confert quasi Vicariis, licet eo nomine glossæ aliquæ utantur, sed quasi Pastoribus ordinariis, ut eam non ejus, sed proprio nomine, ac jure exercent. Sicut enim, licet Rex Senatui, aut Proregi, vel Toparchæ jus concederet Judices, aliosve officiales ordinarios ad regimen populi, creandi, eisque jurisdictionem cum officio ac titulo conferendi, præsertim si officia ipsa ille instituisset, quorum collationem cede-

528 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
cederet, non continuò tamen arbitrio Senatus, Proregis,
aut Toparchæ permetteret facultatem creatos semel Officia-
les absque ulla legitima causa revocandi: ita Christus, qui
Episcopatus est institutor, quique per Episcopos Ecclesiam
administrari voluit, etiamsi Petro ejusque Successoribus,
tanquam supremis Pastoribus, Episcopatum particularium,
& Episcoporum institutionem commiserit, nequaquam ta-
men eis (quasi Episcopus Romanus unicus Pastor esset, &
alii ejus tantum Vicarii, ac Commissarii, non verò Pastores)
jus tribuit ad libitum cæteros amovendi. Nec id unquam sen-
serunt summi Pontifices, sed potius magnam suæ Dignitatis
partem in eo posuerunt, ut unicuique Episcopo salva esset
sua Dignitas & integra Privilegia, nisi fortè crimine aliquo
iis privari mererentur. Ita sæpè S. Leo, S. Gregorius, alii-
que maximi Sanctissimi que Pontifices, & verbis & operibus
protestati sunt.

7. Sanctus Leo Episcopis Provinciæ Viennensis scribebat
epist. 89. se maximam ex servatis illorum juribus lætitiā
percipere. *Nostre enim, inquit, gratulationi hoc solum crescere profite-
mur, si, & Apostolica Sedis diligentia apud vos illibata servetur (Ordi-
natio) & per Sacerdotalis disciplina concordiam honori vestro perire, quod suum
est in propriis usurpationibus non sinamus.*

8. Sanctus Gregorius Magna sita Episcoporum non solum
jura salva cupiebat, sed & Dignitatem, & honorem, ut se
universalem Papam ab Episcopis vocari ægrè ferret, hac præ-
cipuè ratione, quod si universalis ipse diceretur, solus etiam
fortasse putaretur. En ipsius verba, humilitatis, tanto viro
dignæ, plena in epist. 30. lib. 7. quæ est ad Eulogium Epis-
copum Alexandrinum; *superba appellationis verbum universalem me Pa-
pam dicentes imprimere curatis, quod peto dulcissima mihi sanctitas vestra ul-
tra non faciat, quia vobis subtrahitur, quod alteri plusquam ratio exigit, præ-
betur. Ego enim non verbis quero prosperari, sed moribus; nec honorem esse de-
puto, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Meus namque ho-
nor est honor universalis Ecclesiæ. Meus honor est fratrum meorum solidus vi-
gor. Tunc ergo verè honoratus sum, cum singulis quibusque honor debitus non
negatur. Si enim universalem me Papam vestra Sanctitas dicit, negat se hoc
esse, quod me fatetur universum. Tam altè sanctissimi hujus Ponti-
ficis animo impressa erat affectio illa, ut eam non semel signi-
fica-*

haverit. *Mibi ipsi, inquit, lib. 2. epist. 37. Injuriam facio, dum fratrum meorum jura perturbo.*

9. Si, ut testatur ipsemet Maximus Pontifex, animarum cura est onus Angelicis humeris formidandum, non expedit ei, qui omnes totius Orbis terrarum homines, velut oves Pastori pascendas à Christo ipso sibi traditas, non dubitat, ut alios Pastores impediat, dum greges sibi specialiter commissos juxta sacrorum Canonum normam custodiant: sed ut illos hortetur, juvet, vel etiam protegat, ac novis favoribus augeat. Debet nihilominus datam sibi à Christo, & ab Ecclesia universa confirmatam, seu publicè, atque solemniter recognitam auctoritatem vindicare, ne ambitiosorum conatibus infringatur, aut enervetur, quod S. ipse Gregorius observabat; *Sicut inquit epistolà 39. lib. 2. nostra defendimus, sic omnibus Ecclesiis sua jura servamus.* Noverat documentum, quod Pastoribus in lib. de cura Pastoralis proposuerat, in usum, dum opus esset redigere; ut scilicet se Superiorem meminisset, & severitatem adhiberet; sed modum servabat, quem etiam ipse præscripsit in eodem lib. de cura Pastoralis parte 2. cap. 6. his verbis; *sit Rector bene agentibus per humilitatem factus, contra delinquentium vitia per zelum iustitiae erectus, ut & bonis, in nullo se præferat, & cum pravorum culpa exigit, potestatem protinus sui Prioratus agnoscat. &c.*

10. Tanta est in eo præcepto æquitas, ut à nemine negetur. Nam & summi Pontifices se animarum servos esse, non Dominos exemplo Apostolorum arbitrantur. *Servos vestros per Christum, inquit S. Paulus 2. Corint. 4. vers. 5. Servus servorum Dei, ait Pontifex;* undè consequitur eum Episcopis, portiones gregis Christi suæ curæ demandatas rectè administrantibus non invidere, non obstare, sed favere, sed auxiliari debere, quodque illi rectè gerant, sibi in tremendo Dei judicio, profuturum æstimare.

11. Sed Episcopi conqueri sine injuria nequeunt, quod summus Pontifex sibi à Christo præpositus sit: gaudere potius debent tanquam de maximo beneficio, quod, cum ipsi tot animarum constituti sint Pastores, saltem unum supra se Pastorem habeant, qui dormitantes excitet, laborantibus opem ferat, afflictos consoletur, persecutionem patientes

X x x

defen-

530 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
defendat, onus cum eis portet, rationem cum eis redditurus; imò qui eos errantes revocet, ac etiam reos plectat, ut, & illorum saluti, & gregis eis crediti utilitatibus consulat. Nam, ut monet S. Leo in epist. 84. supracitata; *qui scit, se quibusdam esse præpositum, non moleste ferat aliquem sibi esse prælatum: sed obedientiam, quam exigit, etiam ipse dependat.*

12. Iniquum esset, ut summorum Pontificum humilitas, ac modestia, minus promptos ad reverentiam, aut obedientiam efficeret. Certè S. Gregorius humillimus, ac mansuetissimus, quamvis juxta proprium præceptum omnibus bonis se præberet æqualem, aliorumque Pastorum honorem, suum duceret, omnium tamen se Superiorem profitebatur, dum id cujusvis culpa exigeret. Nam epist. 65. lib. 7. quæ est ad Joannem Episcopum Syracusanum sic scribit, occasione Episcopi Byzaceni Provinciæ Africæ, de crimine accusati; *Quod se dicit Sedi Apostolica subjici, & si qua culpa in Episcopis invenitur, nescio quis ei Episcopus subjectus non sit.*

C A P U T X I I I.

De Jurisdictione Clericorum Episcopis inferiorum.

1. **N**ihil est in sacris Scripturis, quod Archidiaconorum, aliorumve in Ecclesiastica Dignitate constitutorum jurisdictionem indicet à Deo immediatè profectam, sed constat potiùs hujusmodi Dignitates ab Ecclesia fuisse institutas. De origine jurisdictionis, quâ potiuntur Curati non nihil dubitatur.

2. Plures Doctores Parisienses eos putant septuaginta Discipulis successisse, quos Dominus noster Jesus-Christus *misit binos ante se in omnem locum, quo erat ipse venturus*, ut habetur apud S. Lucam cap. 10. ideoque illorum institutionem, non solum quantum ad ordinem, sed etiam quantum ad jurisdictionem, ad jus Divinum referentes, illos, sicut potestatem ordinis, ita & potestatem jurisdictionis à Deo immediatè accipere arbitrantur, quamvis Episcopo indigeant tum ut ordinentur, tum ut plebi præficiantur.

3. Ad-

3. Addunt jam tempore Apostolorum, non solum Episcopos, ad magnarum urbium regimen constitutos, sed & ceteros Presbyteros, qui minorum locorum curam gererent, qua in politia putant Apostolos non novi aliquid excogitasse, sed Christi præceptum executos fuisse.

4. Equidem S. Hieronymus Presbyterorum Dignitatem ita effert, ut eam Episcopali æquare videatur; qui tamen benignè est interpretandus, ne communi Ecclesiæ sententiæ contradicat, & Arianæ heresi, discrimen inter Episcopos, & Sacerdotes nullum agnoscenti, faveat, de quo Michael Medina eum criminari ausus est. *Sicut Presbyteri sciunt*, inquit S. Doctor comment. in epist. ad Tit. *se ex Ecclesia consuetudine ei, qui sibi prapostus fuerit, esse subiectos; ita Episcopi noverint se magis consuetudine, quam dispositionis Dominica veritate Presbyteris esse majores, & in commune debere Ecclesiam regere.* Sed omnimodam certè noluit æqualitatem inducere inter Episcopos, & inferioris ordinis Presbyteros, quod patet, cum ex aliis ejus libris, præcipuè ex epist. 85. quæ est ad Evagrium, in qua ordinationem Episcopo vindicat, quam denegat Presbytero: & ex epistola 1. quæ est ad Heliodorum, in qua Diaconis tertium dumtaxat gradum assignat, primo Episcopis concesso, secundo Presbyteris relicto: tum ex verbis, quæ immediatè suprà relatis adjunguntur; *Imitantes Moysen, qui cum haberet in potestate solus præesse populo Israel, septuaginta elegit, cum quibus populum judicaret.* Licet enim Deus Moyse præceperit, quod socer Jethro jam consuluerat, ut scilicet sibi septuaginta deligeret adjutores: tamen nemo dubitat, quin Moyses, cui reservatum est majorum causarum judicium, semper ipsis extiterit superior, etiam ex ordinatione Divina.

5. Habet quidem usus Ecclesiæ, ut Presbyteri Curati non reponantur in ordine Judicum tantum delegatorum, quibus & committitur, & aufertur jurisdictio ad libitum delegantis: sed non ita ut illorum jurisdictio dispositioni Dominicæ, non Episcoporum autoritati accepta referenda sit. Longè namque verius est, jurisdictionem illam ab Ecclesiastico jure, non à Divino, manasse. Nec enim septuaginta Discipuli à Domino missi, sunt ad plebem aliquam destinati, nec ad omne tempus, sed præmissi tantum Christo in omnem lo-

532 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
cum, quo erat ipse venturus: nec etiam Sacerdotali caractere fuerunt insigniti, vel autoritate populum regendi, Sacramenta ministrandi, vel reliqua efficiendi, quæ Pastoris sunt propria, sed tantum cohortationibus suis Christo venturo animos preparandi. Apostoli, licet similiter, atque præstantiori modo, missi fuissent, non tamen ordinem Sacerdotalem adepti sunt, donec (quod de septuaginta Discipulis, quibus Curati successisse dicuntur, nusquam in Evangelio legitur) in ultima cœna potestatem consecrandi, post resurrectionem, potestatem solvendi & ligandi recepissent.

6. Apostoli quidem, & Episcopi habuerunt Sacerdotes, quorum operâ in regendo populo Christiano uterentur, non tamen principio Sacerdotes illos plebi speciali tanquam Pastores ordinarios præponebant ad vitam, adeoque illa deputatio non ordinationi Divinæ immediatè, sed Ecclesiasticæ politicæ adscribenda est.

7. Et quoniam jus Divinum in Scripturis habemus, ut supra cum S. Augustino tract. 6. in Joan. notavimus, nullumque videmus à Christo Sacerdotem, præter Apostolos, missum ad regimen animarum, nescio quâ ratione ipsi tribuenda sit Curatorum constitutio immediata.

8. Hoc sanè certissimum est, jurisdictionem Sacerdotum jure Divino Episcopali esse subordinatam, & subjectam, ut luculenter docet S. Thomas opusc. contra impugnantes Religionem cap. 4. *Potestas Sacerdotis naturaliter, & ex jure Divino subditur potestati Episcopi, ut Dionysius probat. . . . . Sacerdos autem, qui ex jure Divino Episcopo subditur, in omnibus est ei subjectus. Æquum igitur est, ut Curati aliique Clerici S. Ignatium audiant in epistola ad Smirnenses sic monentem; Omnia vestra decenti ordine perficiantur in Christo. Laici Diaconis subjiciantur, Diaconi Presbyteris, Presbyteri Episcopo, Episcopus Christo, ut ipse Patri.*

9. Consultissimum etiam est, ut Episcopi Curatorum jurisdictionem, etiamsi juris Ecclesiastici tantum sit, ita tueantur, ut cum eis, quemadmodum monet S. Hieronymus in verbis jam relatis, in commune Ecclesiam regant, imitantes Moysen, qui cum haberet in potestate solus præesse populo Israel, &c. eosque eo loco habeant, quem exprimunt verba tempore ordinationis ab Ordinatore proferri solita; *Infirmi tui nostræ quasumus Domine*

hæc

hæc ADIVMENTA largire, qui quanto fragiliores sumus, tanto his pluribus indigemus. . . . . sint providi cooperatores Ordinis nostri.

10. Denique servanda est mutua illa concordia, quam præscribit Canon 17. Sardicensis Concilii; *sicut ille (Episcopus) Clericis sincerum exhibere debet amorem charitatis; ita quoque vicissim Ministri infucata debent Episcopo suo exhibere obsequia.*

11. Hæc Episcoporum erga Curatos humanitas ac benignitas, ac vicissim Curatorum, aliorumque jurisdictione Ecclesiastica præditorum erga Episcopos reverentia, & obedientia concordiam parient, sine qua multa oriuntur scandala, multæ contentiones, quarum occasione vera libertas Ecclesiæ sæpius violatur, interjectis ceu ab abusu appellationibus ad Judices sæculares.

12. Itaque sapientissimum S. Hieronymi consilium est, epistolâ ad Nepotianum; *Illud etiam dico, quod Episcopi Sacerdotes se esse noverint, non Dominos: honorent Clericos, ut & ipsis à Clericis quasi Episcopis honor deferatur. Scitum est illud Oratoris Domitii: cum ego te, inquit, habeam ut Principem, cum tu non me habes ut Senatorem? Quod Aaron, & filius ejus, hæc Episcopum & Presbyteros esse noverimus.*

13. Cæterum quotidie summus Pontifex beneficia Parochialia in omnibus Ecclesiæ partibus conferens, re ipsâ probat, Curatos jurisdictionem accipere, tunc quidem immediate ab ipso, alias autem mediante ipsius consensu. Nec cuiquam id dubium esse potest, si etiam Episcopalis jurisdictione ex eo fonte manare supponatur.

14. Certè cum Christus totum ovile, atque oves omnes, etiam ipsos Apostolos, ut alibi probabimus, B. Petro tanquam supremo Pastori, commiserit; ei que claves Regni Cælorum tanquam supremo dispensatori dederit, debet, quisquis gregis portionem regendam, aut distribuendos gratiæ thesauros suscipit, à Petro suum officium ac claves petere, non propriâ sibi autoritate, aut sine illius saltem consensu usurpare. *Supponitur, inquit Joan. Gerf. de potest. Eccles. confid. 10. insuper ex jam dictis, quod ex institutione Christi nullus in Ecclesia debet dare, vel suscipere gradus Hierarchicos, qui sunt purgare, illuminare, & persicere, si non interveniat verè, vel interpretative auctoritas summi Hierarchæ vel Monarchæ in Ecclesia sancta Dei, quatenus in ea vitetur confusio, & optimo regimine gubernetur ad exemplar Ecclesiæ triumphantis.*

X x x 3.

L I.

LIBER NONUS

In Edmundi Richerii Libellum de
Ecclesiastica & Politica potestate.

I. Uia occasione Declarationis Comitiorum Cleri Gallicani, quam discutimus, libelli Edmundi Richerii *de Ecclesiastica & Politica potestate* Vindiciæ nuper publicatæ sunt, quasi eadem essent utriusque fundamenta, hoc libro illius Libelli dogmata, licet à multis Scriptoribus jam confutata, & pluribus Censuris iniusta, persequi cogimur, præsertim cum Richerius suis principiis Libertatem Ecclesiæ Gallicanæ, de qua nobis est sermo, imò & Catholicæ, contineri affirmet; neque ita minus sit ab aliquo confutatus.

II. Sed notandum imprimis, magnum Illustrissimorum Antistitum Gallicanorum Declarationi odium potius quàm robur conciliari, cum doctrinæ ab Ecclesia Romana, à Conciliis Provincialibus, & ab Universitate Parisiensi damnatæ, nec non à Rege Christianissimo eliminatæ, atque à pluribus magni nominis Scriptoribus impugnatæ, præsidio indigere creditur.

C A-

CAPUT PRIMUM.

An Jurisdictio Ecclesiastica primario, ac essentialiter Ecclesie: Romano autem Pontifici, atque aliis Episcopis ministerialiter tantum, sicut facultas videndi oculis, conveniat: ad duos primos numeros Libelli Richeriani.

1. **R**icherius num. 1. totius doctrinæ suæ circapoteestatem Ecclesiasticam fundamentum ponit, quod est hujusmodi; *Tota jurisdictio Ecclesiastica primario, propriè ac essentialiter Ecclesie convenit: Romano autem Pontifici, atque aliis Episcopis instrumentaliter, ministerialiter, & quoad executionem tantum.* Ut convenienter ac consequenter loqueretur Richerius, secundam propositionis partem hoc modo debuerat efferre; *Romano autem Pontifici, atque aliis Episcopis, secundo improprie, atque accidentaliter tantum.* Nam primario respondet secundo; propriè opponitur improprie; essentialiter contradistinguitur accidentaliter. Itaque summus Pontifex non haberet suam jurisdictionem à Christo, sed ab Ecclesia, cui primario collata fuisset; Non haberet ipse propriè jurisdictionem, sed improprie: quia illam nomine Ecclesie, ac delegatâ tantum autoritate exerceret. Accidentaliter dumtaxat penes ipsum esset jurisdictio, & posset Ecclesia ejus exercitium alteri, puta simplici Presbytero committere; quod contra communem Ecclesie sensum esse statim apparet, & pugnat cum aliis Richerii verbis.

2. Sed assumenda est jam propositio prout jacet; ut scilicet jurisdictio conveniat Romano Pontifici, atque aliis Episcopis instrumentaliter, & quoad executionem tantum. Quæro igitur quænam sit causa principalis, cujus summus Pontifex, atque alii Episcopi sunt instrumenta? Quis est Dominus, cujus ipsi sunt Ministri? Quis est Judex, cujus ipsi sententias exequentur? si Christum causam principalem, Dominum, ac Judicem intellexit, verum sensit: sed sibi contradixit. Nam instrumentum à causa principali vim agendi recipit immediatè, Mini-

nister, & Executor à Domini vel Judicis imperio, aut judicio facultatem suam atque auctoritatem immediatè mutantur. Quomodo igitur tota jurisdictio Ecclesiastica primariò, propriè, ac essentialiter Ecclesiæ conveniet? Nisi fortè idem pluribus rebus, ut inter se distinctis, possit competere primariò propriè ac essentialiter. Si verò causa principalis, Dominus, ac Judex est ipsa Ecclesia: summus Pontifex, atque alii Episcopi non sunt, nisi instrumenta, Ministri, & executores Ecclesiæ, non autem Christi, nisi Ecclesiâ mediante. Hoc autem est contra definitionem Martini V. Papæ, & Concilii Constantiensis, hanc Wiclefi propositionem ordine trigessimam septimam condemnantium; *Nec Papa est proximus & immediatus Vicarius Christi*, & contra plurimas Facultatis Theologiæ Parisiensis declarationes.

3. Responderet fortassè Richerius, Christum quidem immediatè dedisse jurisdictionem toti Ecclesiæ: ita tamen ut ipsemet assignarit illius instrumenta, Ministros, & Executores, Romanum Pontificem, atque alios Episcopos. Sed recurrit difficultas, cujus scilicet virtute agant illa instrumenta, cujus nomine, atque auctoritate, illi Ministri & Executores? Verùm expendenda sunt argumenta, quibus probat, totam jurisdictionem Ecclesiasticam primariò, propriè, ac essentialiter Ecclesiæ convenire. Palmare illud est, à quo suum orditur Tractatum. *Vulgare*, inquit, atque indubitata fidei axioma, Deum & naturam prius atque immediatius ad totum suppositum, quàm ad aliquam partem suppositi, quamvis nobilissimam intendere: eamq; ob causam, facultatem videndi, v. g. toti datam esse homini, ut per oculum tanquam per organum & Ministrum hominis exerceretur: nam per, & propter hominem existit.

4. Inepta est comparatio Ecclesiæ cum supposito, non solum quia suppositum est quid singulare, Ecclesia autem integra communitas ex multis ac diversis suppositis constans; sed etiam quia, si Ecclesia cum aliquo supposito, seu homine singulari conferatur, non erit ipsa suppositum, sed pars suppositi. Est enim Ecclesia corpus mysticum, cujus spiritus, ac velut anima est ipsemet spiritus Christi, Spiritus Sanctus. Undè sicut corpus hominis non est suppositum, sed pars suppositi; ita Ecclesia corpus quidem dici potest, non autem suppositum, si consideretur seorsum à Spiritu quo vivificatur.

Undè

Undè consequitur ulteriùs , quod sicut falsum est , quod totum corpus hominis videat , licet verum sit , quod homo , vel anima videat per oculum , tanquam per organum & ministrum : ita licet dici posset Romanum Pontificem , aliosque Prælatos totius Ecclesiæ organa & ministros esse , si cum hominibus , qui Ecclesiæ corpus constant , intelligatur etiam spiritus Christi , à cujus virtute procedit autoritas Pastorum Ecclesiasticorum , quique cum ipsis baptizantibus baptizat , cum ipsis solventibus , vel ligantibus solvit , aut ligat ; qui denique totius Ecclesiasticæ jurisdictionis Institutor est atque primus autor ; tamen falsum est Ecclesiæ Pastores , cum in suos subditos jurisdictionem exercent , ipsorum subditorum , aut etiam omnium simul fidelium , atque in eo sensu Ecclesiæ mera existere organa.

5. Confundit Richerius finem jurisdictionis cum ejus subiecto. Christus Sacramenta , jurisdictionem , & cætera omnia propter totius Ecclesiæ corpus , non autem propter unius alicujus membri , quantumvis excellentis , bonum contulit. Non enim constituta est Ecclesia propter summum Pontificem , sed potius summus Pontifex propter Ecclesiam , sicut non fabricatur corpus propter caput , aut cor , sed potius caput , cor , & alia omnia membra producuntur , ut corpus integrum ac perfectum efformetur. *Omnia enim* , inquit B. Paulus 1. Corint. 3. ver. 22. *relatus à Richerio , vestra sunt , sive Paulus , sive Apollo , sive Cephas , sive Mundus , sive vita , sive mors , sive presentia , sive futura . Omnia enim vestra sunt : vos autem Christi : Christus autem Dei .* Atque in eo sensu certum est ; Christum prius , immediatius , atque essentialius claves , sive jurisdictionem toti dedisse Ecclesiæ quàm Petro : quia scilicet ultimus finis , atque aded in intentione prior , immediatior , & essentialior Christi Ecclesiam instituentis , fuit ipsius Ecclesiæ corporis , non autem solius ejus capitis , aut aliorum præcipuorum membrorum , bonum. At non est quæstio , cui , idest , pro cujus bono , aut propter quem finem ; sed cui tanquam subiecto ; cui tanquam œcono-
nomo , dispensatori , ac suo Vicario Christus immediatè contulerit potestatem solvendi vel ligandi ? Richerius affirmat , autoritatem illam toti corpori Ecclesiæ immediatè collatam ; ejus autem usum duntaxat & exercitium summo Pontifici ,

Y y

&

538 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
& aliis Pastoribus tanquam ministris commissum, illamque
sententiam sibi cum schola Parisiensi communem esse jactat.
Scholæ Parisiensis sententiam expendemus inferius. Audia-
mus modò Richerii probationes.

6. Numero secundo claves B. Petro, nomine totius Ec-
clesiæ, promissas his verbis Matth. 16. *Et ego tibi dabo claves*
Regni Cælorum, vult ordini Hierarchico fuisse collatas: pri-
mum Matt. 18. his verbis; *Dic Ecclesiæ, &c.* Verùm Ecclesiam
illic non pro universorum fidelium cœtu, sed pro Superiori-
bus Ecclesiasticis sumi docet S. Joannes Chrysostomus homil.
61. in Matt. ubi hæc verba; *Dic Ecclesiæ*: sic exponit; *Præsu-*
libus scilicet ac præfidentibus. Absurdum esset ita vocem illam, *Ec-*
clesiæ, interpretari, ut Christus voluerit reos incorrectos apud
universum fidelium cœtum accusari. Primò quia impossibile
est, ut omnes congregentur in eundem locum. Secundò quia
plerique, ut mulieres ac plebei non solum potestate, sed
etiam scientiâ carent. Tertiò quia per Ecclesiam Christus sig-
nificavit illos tantum, quibus statim dixit; *Quicumque alliga-*
veritis super terram ligata erunt & in Cælo; hoc est non omnem mul-
titudinem, sed solos Apostolos, quibuscum loquebatur,
eorumque successores. Quartò denique quia constans Eccle-
siæ usus est, ut peccatores apud Prælatos Ecclesiasticos, non
apud multitudinem, accusentur; nec etiam apud omnes Præ-
latos simul ac collectivè: alioquin enim convocandum esset
Concilium Oecumenicum, quoties Christianus secretò, ac
coram testibus frustra correptus, Ecclesiæ denuntiandus es-
set, sed apud solum ejus, qui corripendus est, Pastorem.
Quamobrem S. Thomas 2. 2. quæstione 33. art. 8. ad tertium
argumentum ab autoritate S. Augustini in Regula desumptum,
ubi in ordine correctionis fraternæ, peccatum prius Præpo-
sito, quam testibus manifestari præcipitur, respondet, *Quod*
Augustinus intelligit, quod prius dicatur Prælato, quàm testibus, secundum
quod Prælatus est quadam singularis persona, quæ magis potest prodesse quàm
alii: non autem quod dicatur ei, tanquam Ecclesiæ, idest sicut in loco judi-
cii residenti. Ac reverà tam apertè hunc sensum præferunt ver-
ba S. Augustini, tamque apertè alludunt ad prædictum Evan-
gelii locum, ut nullum possit esse dubium quin per Eccle-
siam, Superiorem Ecclesiasticum, seu Canonicum intellexe-
rit;

rit; hæc sunt regulæ verba cap. 23. *Antequam aliis demonstretur, per quos convincendus est, si negaverit, prius Prapósito debet ostendi, si admonitus neglexerit corrigi, ne forte possit secretius correptus non immutescere cæteris. Si autem negaverit, tunc neganti adhibendi sunt alii, ut jam coram omnibus possit, non ab uno teste argui, sed a duobus, vel tribus convinci. Convictus vero secundum Prapósito, vel etiam Presbyteri, ad cujus dispensationem pertinet, arbitrium, debet emendatoriam subire vindictam, quam si ferre recusaverit, etiam si ipse non abscesserit, de vestra societate projiciatur. Dicitur ergo Ecclesiæ, dum dicitur Prælato tanquam Judici: quia Ecclesia est in Prælato, sicut in capite.*

7. Nec obstat primorum Ecclesiæ sæculorum praxis, cum in fidelium cœtu denunciabantur, & censurâ Ecclesiasticâ percellerantur peccatores incorrecti, ut colligitur ex B. Paulo 1. Corint. 5. *Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, jam IUDICAVI, ut præsens, eum, qui sic operatus est in nomine Domini nostri Jesu Christi, congregatis vobis & meo spiritu cum virtute Domini nostri Jesu, tradere huiusmodi Satanae in interitum carnis: & ex Tertulliano apolog. cap. 39. Coimus in cætum & congregationem . . . . ibidem etiam exhortationes, castigationes, & censura Divina. Nam & iudicatur magno cum pondere . . . . summumque, futuri iudicii præiudicium est, si quis ita deliquerit, ut à communicatione orationis, & conventus, & omnis sancti commercii relegatur. Hæc, inquam, praxis, non obstat iis, quæ diximus. Iudicandi enim autoritas non erat penes fideles quoscumque, sed penes Pastores. Iudicavi, inquit S. Paulus, non autem iudicaverunt quicumque congregati erant. Et Tertullianus post suprâ relata verba, nullo interposito prosequitur; *Præsident probati quique Seniores honorem istum, non pretio, sed testimonio adepti. Neque enim pretio ulla res Dei constat.* Itaque sicut in Christianorum cœtibus soli Præfecti Ecclesiastici prædicabant, & alias functiones sacras exercebant, ita & pœnas spirituales decernebant. Populus autem aderat tantum ut testis & approbator, atque ut quod Pastores decernebant, quodque ad se attinebat, exequeretur, v. g. in vitandis excommunicatis.*

8. Secundò, Ecclesiæ datas ait Richerius claves per realem missionem, de qua Luc. 10. legimus; *Designavit Dominus, & alios septuaginta duos: & misit illos binos ante faciem suam, in omnem civitatem, & locum, quod erat ipse venturus.* Verùm hæc discipulorum missio, jurisdictio propriè nuncupari non potest. Non enim

540 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
mittebantur ad regendum populum, sed ut illum ad Christum
cum fructu suscipiendum præpararent; mittebat namque il-
los tantum in civitates & loca, quod erat ipse venturus. Sed
demus missionem illam, jurisdictionem fuisse: an inde legi-
timè concludet Richerius illam discipulis *individue & collectivè*
datam? Nonne potius significant illa verba; *Misit illos binos*,
quod singuli discipuli non erant tantum *instrumenta*, *Ministri*,
& *executores* totius Collegii, sed Christi. Adde quod illa mis-
sio erat tantum temporanea, ad præparandum, ut diximus,
populum adventui Christi.

9. Affert deinde hæc Christi verba in Evangelio S. Joannis
cap. 17. recitata; *Sicut me misit in mundum, ita & ego eos misi in mun-*
dum, & pro eis sanctifico me ipsum, ut sint & ipsi sanctificati in veritate,
ut & ipsi in nobis unum sint, ut credat mundus, quia tu me misisti, ut sint
consummati in unum, &c. Quibus verbis, inquit Richerius, liquidò
demonstratur Christum non tam uni, & soli Petro, quàm unitati infallibi-
lem clavium potestatem detulisse. Erravit, aut decipere voluit Ri-
cherius, his verbis Christi adstruens infallibilem clavium
potestatem unitati delatam. Vel enim intelligit sub illa uni-
tate comprehensos etiam laicos: & tunc error est asserere
infallibilem clavium potestatem etiam ipsis delatam. Idquæ etiam ag-
noscere, videtur ipse Richerius, dum paulò inferius con-
cludit hoc modo; *Consurgit, totum ordinem Hierarchicum, Episcopali &*
Sacerdotali ordine, constantem, immediatè, proportionatè tamen, atque sub-
ordinatè suam potestatem, & jurisdictionem, hoc est, facultatem regendi Ec-
clesiam à Christo derivare; ubi jurisdictionem penes Episcopos, &
Sacerdotes tantum reponit. Sanè discrimen intercedere ne-
cesse est, inter eos, qui regunt, & eos, qui reguntur: Si
autem penes omnes fideles esset facultas regendi, quinam
essent illi regimini subditi? Nec enim concederet ipsemet
Richerius, ita tantum datam Ecclesiæ jurisdictionem, ut
ejus regimen Democraticum sit, quale, aut etiam imper-
fectius sine dubio esset, si ejus participes essent quicumque
fideles, etiam laici, ac mulieres.

10. Si autem Richerius his Christi verbis; *Omnes unum sint,*
sicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint, ut sint
consummati in unum, unitatem ordinis Ecclesiastici tantum signi-
ficare voluit, ut indicat ejus conclusio, decipere voluit, ac
frau-

fraudulenter prætermisit verbum istum, *Non pro eis autem rogo tantum, sed & pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint*, quæ verba apertissimè declarant, unitatem illam non esse accipiendam de solo ordine Ecclesiastico, sed de omnibus fidelibus, neque de unitate in consortio jurisdictionis Ecclesiasticæ, sed de unitate charitatis; imò illa verba, *sicut tu me misisti in mundum, & ego misi eos in mundum*, non intelliguntur de missione jurisdictionis, quæ tunc collata sit, ut vult Richerius. Orabat enim tantum Christus pro Discipulis, ut servarentur à malo, quando cum mundo versarentur, atque tanto inter se animorum consensu agerent, ut hinc mundus agnosceret Christum à Patre missum, quippe qui tam intimam inter suos Discipulos concordiam statuisset. Totus ferè illius capitis contextus hanc præfert sententiam. *Non rogo ut tollas eos de mundo, sed ut serves eos à malo, &c.*

11. Citat etiam S. Cyprianum & S. Augustinum relatos 24. quæst. 1. Can. *Quodcumque*. Can. *Loquitur*. Can. *Alienus*. Sed illorum Patrum testimonia expendimus lib. 5. & 7. Addit Richerius hæc verba ex capite 20. Joannis; *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos: accipite Spiritum Sanctum, quorum remisistis peccata remittuntur eis, &c.* Undè concludit hoc modo: *Quando igitur missio vera & realis est collatio jurisdictionis, autore Apostolo 10. ad Rom. quomodo igitur predicabunt, nisi mittantur. Christus autem omnes Apostolos atque Discipulos, qui Episcopalem & Presbyteralem ordinem referebant, immediatè, individue, & collectivè misit, sicut à Patre suo, id est cum justa & spirituali auctoritate, ad Ecclesiam regendam necessarià missus fuerat: consurgit, totum ordinem Hierarchicum, Episcopali & Sacerdotali ordine constantem, immediatè, proportionatè tamen, atque subordinatè, suam potestatem, & jurisdictionem, hoc est facultatem regendi Ecclesiam à Christo derivare. Non immoramur circa discrimen missionis & jurisdictionis, quæ nonnihil distingui videntur, nec circa quæstionem, an omnes Apostoli suam à Christo jurisdictionem immediatè habuerint, quod etiam nonnulli, licet, ut videtur, sine sufficienti fundamento, negant. Modò enim tantum quæstio est, utrum Apostolos, & Discipulos, non solum immediatè, sed etiam individue & collectivè, miserit, quod asserit Richerius. Verum, primò, si hoc probaret, sibi contradiceret. Hic enim, id est num. 2. statuit ordinem Hierarchicum, immediatè ju-*

542 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
 jurisdictionem & facultatem regendi Ecclesiam à Christo deri-
 vare : in 1. autem num. tradit totam jurisdictionem Eccle-
 siasticam primariò , propriè ac essentialiter Ecclesia convenire : Romano au-
 tem Pontifici , atque aliis Episcopis instrumentaliter , ministerialiter , & quoad
 executionem tantum. Quomoddò enim summus Pontifex & Epis-
 copi facultatem regendi Ecclesiam à Christo immediatè de-
 rivaverunt , si eis comparatè ad Ecclesiam non competit ju-
 risdictio , nisi instrumentaliter , ministerialiter , & quoad
 executionem tantum , Ecclesiæ autem primariò , propriè ac
 essentialiter ? An causa principalis regitur ab instrumento ,
 Dominus à Ministro , Judex ab executore ? An qui habet
 primariam , propriam , & essentialem jurisdictionem , guber-
 natur ab eo , qui habet tantum facultatem instrumentalem ,
 ministerialem , ac executivam ? Secundò , si Christus Aposto-
 los atque Discipulos , qui Episcopalem & Presbyteralem or-
 dinem referebant individue & collectivè misit , non poterant quid-
 quam magni momenti agere seorsim , sed tantum omnes si-
 mul , vel saltem major eorum pars : sicut in Senatu non qui-
 libet , sed omnes vel plures simul Judices Senatusconsulta fe-
 runt : si quando autem aliquid seorsim exequentur , juris-
 dictione delegatà se id præstare profitentur. At certè Aposto-
 li in convertendis populis , in fundandis , ac regendis Eccle-
 siis , in ferendis vel tollendis censuris , &c. ab Ecclesia , vel
 à Collegio Apostolico delegatos se non præstabant. Imò
 S. Paulus non semel indicat , se ab Ecclesia non fuisse mis-
 sum , præsertim ad Galat. 1. *Paulus Apostolus non ab hominibus neque
 per hominem , &c. Cum autem placuit ei , qui me segregavit ex utero ma-
 tris meæ , & vocavit per gratiam suam , ut revelaret Filium suum in me , ut
 evangelizarem illum in Gentibus : continuò non acquievi carni & sanguini ,
 neque veni Jerosolymam ad Antecessores meos Apostolos.*

12. Adjungit Richerius illud D. Pauli testimonium act.
 20. *Attendite vobis & universo gregi , in quo vos Spiritus Sanctus posuit Epis-
 copos , regere Ecclesiam Dei.* Verum neque in illo testimonio , ne-
 que in aliis à Richerio ex sacra Scriptura suprà relatis , ver-
 bum aliquod est , quod significet jurisdictionem individue &
 collectivè Apostolis , discipulis , aut Episcopis datam. Pugnât
 cum ea sententia etiam locus S. Cypriani , quem citat Riche-
 rius ex 24. quæst. 1. can. loquitur. Si enim Episcopatus à sin-
 gulis

gulis in solidum pars tenetur, si, ut ait alibi idem S. Cyprianus, habet in Ecclesia administratione voluntatis sua arbitrium liberum unusquisque prepositus, rationem actus sui Domino redditurus; quomodo facultas regendi Ecclesiam data est ipsimet Ecclesiae, vel etiam ordini Hierarchico individue & collective?

13. Denique sententiam suam confirmat Richerius auctoritate D. Bernardi lib. 3. de confid. ad Eugenium cap. 4. quod integrum legi optat. Id & nos optamus. Nam in eo capite D. Bernardus indiscretas exemptiones reprehendit, præfertim quod turbent ordinem Hierarchicum, qua occasione dicit, à Deo etiam esse alias à Papali potestates, sed nihil dicit, unde sequatur jurisdictionem convenire Romano Pontifici instrumentaliter, ministerialiter, & quoad executionem tantum? Quæ autem sit ipsius eâ de re mens ipsemet explicat lib. 2. de confid. cap. 8. his verbis jam alibi relatis; Tuis cui claves tradita, cui oves credita sunt. Sunt quidem & alii Cæli janitores, & gregum Pastores, sed tu tanto gloriosior, quanto & differentius utrumque præ cæteris nomen hæreditasti. Habent illi sibi assignatos greges singuli singulos, TIBI VNIVERSI CREDITI, uni unus. Nec modo ovium, SED ET PASTORVM, tu unus omnium Pastor. Unde id probem quaris? Ex verbo Domini. Cui enim non dico Episcoporum, sed etiam apostolorum sic absolute, & indiscrete tota commissa sunt oves? Si me amas Petre, pascere oves meas? Quas? Illius vel illius populos Civitatis aut Regionis, aut certi Regni: Oves meas, inquit. Cui non plures, non designasse omnes? Nihil excipitur, ubi distinguitur nihil. Sed & in illo ipso capite, quod citat Richerius, sanctus Doctor, licet moneat summum Pontificem, ut potestate suâ in concedendis indiscrete exemptionibus non abutatur; plenitudinem tamen potestatis ipsi non deesse confiteretur; Sic scilicet, inquit, probatis vos habere plenitudinem potestatis, sed iustitia forte non ita. Facitis hoc, quia potestis, sed utrum & debeatis questio est. Ubinam illam plenam potestatem, quam summo Pontifici competere fatetur, in eum ab Ecclesia derivatam asseruit?

14. Allatis sententiæ suæ probationibus, solvit Richerius duas objectiones seu responsiones sibi contrarias, quarum altera petita est à distinctione fori exterioris, & interioris, in quorum primo jurisdictionem aliqui negant à Christo immediate discipulis collatam, in secundo datam concedunt.

Sed

Sed cum nos discrimen illud in Apostolorum jurisdictione non admiserimus, argumentum nobis minimè necessarium defendendum non recipimus. Quod addit se demonstraturum num. 6. facultatem excommunicandi immediatè creditam fuisse Ecclesiæ à Christo, circa illum numerum examinabimus.

15. Altera objectio seu responsio est, *potestatem jurisdictionis, primitus quidem institutam & collatam Ecclesiæ à Christo, sed ea lege, ut postmodum per Romanos Pontifices Petri Successores, propagaretur, atque aliis Episcopis communicaretur: eamq; ob causam omnem auctoritatem istinc hodie repeti ac derivari.* Jurisdictionem toti Ecclesiæ, prout Laicos etiam complectitur datam negamus: concedimus autem datam Apostolis, non individue & collectivè juxta Richerii sensum, ità scilicet, ut non exerceretur à singulis, nisi instrumentaliter, ministerialiter, aut quantum ad executionem; sed ità ut possent vel singuli, vel omnes simul, eà uti; cum hoc tamen discrimine, quod plenitudo jurisdictionis in B. Petro esset ordinaria, & ad suos successores transmittenda; in aliis autem Apostolis extraordinaria, & delegata; ità ut nullius eorum successores in toto orbe indistinctè possent Ecclesias fundare, vel regere, sed in ea quisque dumtaxat parte, quæ sibi fuisset assignata. Nec contrarium probat Richerius.

16. Jurisdictionem etiam per Romanos Pontifices Petri successores propagari, atque aliis Episcopis communicari defendimus lib. 8. superest ut responsionem à Richerio in hoc num. 2. allatam confutemus. *Respondetis, inquit praxi Ecclesiæ primitivæ & sacris Canonibus, exploratissimum esse collationes beneficiorum, sicut nunc eas vocitant, quadringentis & mille annis, communi jure, hoc est sacrosanctis electionibus, factas: ratio est, quoniam omnis principatus, quoad vim coactivam, ab hominum consensu pendet, ut lex Divina & naturalis confirmat.* Ergò à tempore quo Ecclesiis Cathedralibus Regni Franciæ non providetur per electiones, Episcopi Gallicani nullam vim coactivam habuerunt, siquidem ferè semper hætenus restitit Ecclesiæ Gallicana electionum abrogationi. Si Prælatorum potestas à subditorum consensu pendet, & illa dependentia lege Divina & naturali confirmatur; cum adversum eas, neque spatia temporum, neque privilegia locorum, neque Dignitates personarum unquam præscribere possint, nunquam poterunt Gal-

li à suis Episcopis excommunicari, aut aliâ censurâ Ecclesiasticâ puniri, donec liberum consensum præstiterint. Adhuc enim certò non constat, an illi, ad quos pertinebat jus eligendi, liberè consenserint: cùm Clerum, aliosque Ordines videamus variis protestationibus & supplicationibus adversum electionum abrogationem intercessisse.

17. Sed nec electio, præsertim quando fit à populi communitate, jurisdictionem ante confirmationem absolutè Prælati tribuit; atque aded, nec jus condendarum legum, infligendarum pœnarum spiritualium, &c. Quin etiam, si jurisdictio per electionem conferretur, sequeretur juxta mentem Richerii alium Ecclesiæ consensum desiderari, ut Prælati possent leges instituere, ac censuris plectere; adhuc enim, ut ipse ait num. 8. *Ecclesiam inconsultam, dissentientem, invitam vel inauditam obligare nequirent: quia leges tunc instituantur, cùm promulgantur, firmanur, cùm meritis utentium approbantur.*

C A P U T I I.

De Ecclesiæ definitione à Richerio tradita; De Ecclesiæ Capite, necnon de ejus statu & regimine. Ad num.

3. 4. & 5. Richerii.

1. **E**X his, quæ Richerius duobus primis numeris superiori à nobis capite discussis, ceu fundamenta jecit, quasdam conclusiones, quas ille principia vocat, directè & necessariò se colligere asserit. Primum illud principium est Ecclesiæ definitio, quam toti operi præfixam hic num. 3. repetit; scilicet; *Ecclesia est politia Monarchica, ad finem supernaturalem spirituales instituta, regimine Aristocratico, quod omnium optimum & nature convenientissimum est, temperata à summo animarum Pastore Domino nostro.* Si Joannes Launoius eodem affectu fuisset erga Richerium, quo erga Bellarminum, in hanc definitionem justiori zelo inductus fuisset, quàm in eam, quæ à Bellarmino tradita est. Qui enim integrâ & prolixâ epistolâ, quæ est in par. 8. & ad Nicolaum Gatinæum inscribitur, tot tantaque testimonia congregavit, ut probaret in Ecclesiæ definitione non conti-

Z z z

neri

546 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
neri ejus statum, aut regimen, cujus in ea describenda me-
minerat Bellarminus, quomodo putandus est probasse defini-
tionem, quæ nil aliud, saltem directè, complectitur? sed
inensus erat Papæ Monarchiæ Richerius; eam propugnabat
Bellarminus: idè libentibus ulnis excepit illius dogmata
Launoius, quæcumque excepit; quæ non potuit excipere,
subticuit: Bellarmini, si quos invenire potuit nœvos, quàm
diligenter explicuit, doctrinam, exemplo Richerii, quanto
valuit conatu, licet parum efficaci, impugnavit.

2. Possset tamen veram habere sententiam Richeriana Ec-
clesiæ definitio, si sanè intelligeretur. Verus enim ejus sen-
sus est, Ecclesiam esse communitatem ab uno solo supremo
Pastore gubernatam, nempe Romano Pontifice; ita tamen,
ut illius communitatis regendæ participes sint alii Pastores,
præsertim Episcopi, qui autoritate ordinariâ, & propriâ,
non vicariâ solùm, seu delegatâ, portionem gregis Christi
sibi commissam regant, ac supremo Pastori, in Conciliis
præsertim universalibus, non solùm tanquam Consilarii, sed
etiam tanquam Judices ad determinanda, quæ ad Ecclesiam
universalem spectantia proponuntur, assideant. Itaque Ec-
clesia est politia Monarchica, quia unus ei præsidet Monar-
cha. Est etiam regimine Aristocratico temperata, quia Epis-
copi, præterquam quod suis Diœcesibus præsident, rerum
etiam ad universalem Ecclesiam spectantium, dum in Con-
ciliis Oecumenicis legitimè proponuntur, participes fiunt.

3. Sed alio in sensu definitionem illam intellexit, si ta-
men intellexit, Richerius. Primò enim incertum est quid
intendat definire. Nam Ecclesiæ nomine universos fideles cu-
juscumque sexûs, statûs, aut gradûs complecti videtur nu-
mero primo, ubi Ecclesiam, cui convenire ait totam jurif-
dictionem Ecclesiasticam primariò, propriè, ac essentialiter,
distinguit à Romano Pontifice, atque aliis Episcopis, quibus
illam facultatem nonnisi instrumentaliter, ministerialiter, &
quoad executionem tantùm concedit, & luculentiùs numero
primo, ubi Ecclesiam explicat de cœtu Fidelium, sive de Christiana
Repubblica, *cujus unicum & solum caput, ac fundamentum essenziale est Christus
Dominus*. Et adhuc magis expressè in fine numeri quarti, ubi
Ecclesiam sic explicat, *id est universos Christianos*: numero autem se-
cun-

cundo, Ecclesiam ad solum ordinem Hierarchicum, Episcopali, & Sacerdotali ordine constantem, restringere videtur; aliquando autem, ut num. 15. & seqq. modò unum, modò alterum indiscriminatim significat.

4. Secundò non Ecclesiam, sed ejus regendæ rationem definire videtur Richerius, quando ait, quod est *politia Monarchica*. Politia enim communitatem, non tam aptè denotat, quàm gubernandæ communitatis modum.

5. Tertiò Monarchiam Ecclesiasticam explicat respectu Christi. Statim enim post definitionem, de ipso addit; *Qui Rex est, Monarcha, Dominus absolutus, Fundator, Petra, & Caput essentielle Ecclesia; ac absolutum, sive purè Monarchicum in eam habet imperium*. Quasi verò possit aliquod regimen, etiam Aristocraticum, aut Democraticum, non esse Monarchicum in eo sensu; cum universus mundus, etiam prout complectitur Angelos, unicum habeat Rectorem, Deum, qui est Dominus absolutus, Creator, Conservator, Gubernator, Rex, Monarcha, absolutum in omnia imperium obtineus. Sed, dum de politiarum differentia tractatur, quæritur, quis sit communitatis Rector immediatus, ac intra communitatem ipsam, an unus, an plures? Dum igitur de politia Ecclesiastica est quæstio, à quo visibilis Ecclesia visibiliter regatur, inquiritur. Itaque perperam concludit Richerius; *Istuc vero inducimus, hunc fidei articulum, credo unam sanctam Ecclesiam Catholicam, esse veritatis sempiterna: propterea quod lege Evangelicâ stante, Christus divortium cum Ecclesia sponsa facere non potest*. Si enim unitas Ecclesiæ ab unitate ejus sponsi Christi dumtaxat peteretur, ruerent argumenta sanctorum Patrum adversus Schismaticos: isti enim à Christo nequaquam recedere se profitebantur, sed vel à Romano Pontifice, vel ab Ecclesia, cujus erat ipse Caput visibile. Quamobrem illi etiam, qui Romani Pontificis Dignitatem & auctoritatem minùs explicuisse videntur, B. Petro, & ejus successoribus primatum à Christo collatum docent ad constituendam in Ecclesia unitatem, & tollendam schismatis occasionem.

6. Nec obstat, quod objicit Richerius, Sedem Apostolicam aliquando tres, aliquando septem annos vacasse. Non enim tanta est capitis moralis, quanta naturalis necessitas.

548 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
Refecto capite naturali, ne uno quidem momento corpus vivere potest: at verò non perit corpus civile, deficiente Rectore; imò nec statum suum propriè amittit. Mortuo enim Imperatore, vel Rege per electionem creari solito, non statim definit Monarchia, sufficit enim quòd communitas per Imperatorem aut Regem gubernari soleat, ut ejus politia Monarchica censeatur & dicatur; etiam in illo intervallo inter prioris Imperatoris vel Regis mortem, aut destitutionem, ac novi electionem, seu institutionem.

7. Quartò. Inconsequenter addit Richerius, politiam Monarchicam, quâ definit Ecclesiam, esse regimine Aristocratico temperatam. Si enim Monarchiam intelligit respiciens ad Christum Monarcham, incongruenter illius potestatem regimine Aristocratico temperatam dicit. Ejus enim auctoritati obsequuntur, non eam temperant, ejus Ministri. Si Romanum Pontificem Monarcham esse sensit, incongruenter etiam locutus est. Nam si tota jurisdictio Ecclesiastica primariò, propriè, ac essentialiter Ecclesiæ convenit: Romano autem Pontifici, atque aliis Episcopis instrumentaliter, ministerialiter, & quoad executionem tantum, sicut facultas videndi oculo, quemadmodum num. primo scripsit Richerius, politia Ecclesiastica nec Monarchica est, nec Aristocratica, imò nec propriè Democratica. Ecclesia enim ex Clericis & Laicis, ex viris & mulieribus constat; atque adeò magis propriè Pantocratica, vel saltem Democratica, regimine Aristocratico temperata diceretur: siquidem summus Pontifex est *caput ministeriale*, vel *symbolicum*, ac quasi figurativum dumtaxat: plenitudo autem jurisdictionis in Ecclesia residet.

8. *Secundum principium*, inquit Richerius num. 4. docet D. Petrum esse tantummodò dispensatorem, & caput ministeriale, non Dominum, aut fundatorem Ecclesiæ: hoc enim uni & soli Christo capiti essentiali, per quem & propter quem subsistat Ecclesiæ, competit. Hoc certè verissimum est. Nec justè reprehenderetur Richerius, si illius principii fines non excederet. Summus enim Pontifex cum Christo comparatus, est tantummodò dispensator & Minister, non Dominus, aut fundator Ecclesiæ: Christi est Ecclesiæ: ejus sunt oves & agni. Verum etiam est, quod subjungit Richerius;

rius; regimen Pastorum Ecclesiasticorum differre à sæculari, ac modestius & suavius esse debere: non tamen indè consequitur, regimen Ecclesiasticum esse Aristocraticum in eo sensu, quem explicat numeris seqq. aut non posse summum Pontificem, quos voluerit, in partem sollicitudinis vocare, eosque jurisdictionis participes facere, quod videtur negare Richerius.

9. Ineptè autem in fine hujus num. 4. ac fine præcedentis notat præceptum habendi Pontificis, ad semper, non pro semper obligare. Quorsum enim illa distinctio inter præcepta affirmativa & negativa assignari solita? Non agitur hic de præcepto habendi Pontificis, ut sciamus intra quod tempus debeat eligi, aut utrùm peccent ejus electores, si per aliquod tempus Ecclesiam capite carere permittant. Quæstio est an Ecclesia comparata ad suum caput visibile vera Monarchia dici queat; posse autem suprà ostendimus, etiam per illa intervalla, quibus sancta Sedes vacat.

10. Tertium principium, inquit Richerius num. 5. Statum Ecclesie ab ejusdem regimine distinguit: status enim Monarchicus est tum ad unitatem atque ordinem vindicandum, cum ad executionem Canonum, quæ Romanæ Pontifici, velut Capiti ministeriali congruit: regimen vero Aristocraticum, propter solidam providentiam, efficax consilium, & constitutiones eorundem Canonum: quam ob causam num. 1. diximus, claves toti datas fuisse Ecclesie, ut per unum exercerentur. Difficile captu est quid sibi velit illa distinctio inter statum & regimen, ac quomodò status Ecclesie Monarchicus sit; regimen verò Aristocraticum. Status enim propriè designare videtur, penes quos residere censeatur quasi permanenter, & immobiliter summa regendæ communis potestas. Regimen verò ipsius potestatis exercitium. V. g. Gallie status est Monarchicus, quia suprema potestas in uno, scilicet Rege, stat; regimen verò aliquatenus Aristocraticum est, quando Rex cum Comitiorum aut Parlamentorum consilio & assensu Regnum administrat. Videtur autem vox illa, *status*, aliquid immobilius & constanter significare, quàm regimen, quod permanente statu variari potest; ut in Gallia, permanente semper statu Monarchico Rex aliquando Comitiorum aut Senatum consilium & assensum postulat, aliquando de plenitudine potestatis & autoritatis

550 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
regiæ, non expectato cujusquam consensu, sua edicta exequenda præcipit. Si ergo *tota jurisdictio Ecclesiastica primariò, propriè ac essentialiter Ecclesiæ convenit*, ejus status non rectè Monarchicus dicitur: è contra verò si Romanus Pontifex, velut caput ministeriale executioni Canonum Ecclesiæ supremâ autoritate incumbit, Ecclesiæ regimen Monarchicum convenientius appellatur.

11. In summa, politiæ differentia essentialiter petitur, non ab iis, per quos instrumentaliter, ministerialiter & executivè jurisdictio exercetur; sed ab iis, quibus primariò, propriè, ac essentialiter convenit jurisdictio; itaque, si potestas suprema sit penes unum, quamvis plurimis instrumentis, ministris & executoribus utatur, erit Monarchia; si potestas suprema sit penes Optimates, erit Aristocratia, si penes populum, Democratia, quamvis Optimates, aut populus unico magistratui jurisdictionis exercitium committant, dummodò supremam apud se facultatem retineant præscribendarum, etiam illi magistratui, legum. Quis enim aut Regnum Galliæ Monarchicum esse neget, etiamsi aliquid de Aristocratia immixtum appareat, & Senatus edicta Regia quodammodò confirmet; & executioni demandari faciat? Quis Reipublicæ Venetæ politiam, Monarchiam appellet, etiamsi Dux à Republica electus maximum in singulos cives imperium obtineret, cum ipsius autoritas auctoritati Reipublicæ subsit. Si ergo summi Pontificis, & Episcoporum jurisdictio totius Ecclesiæ jurisdictioni subiacet, in definiendâ politiâ Ecclesiasticâ, tota Ecclesia est attendenda, non autem soli Pastores.

12. *Quæ autem*, inquit Richerius eodem num. 5. *ratio Oecumenici Concilii ad Romanum Pontificem, eadem quæque & Synodorum particularium ad suos Episcopos, quoniam particulares Ecclesias itidem Canone, non absolutâ potestate, à propriis Episcopis gubernari oportet. Viderint Illustrissimi Præsules Gallicani quid de hac Richerii doctrinâ sentiant. Licet enim antea Concilii tantum Oecumenici, & Provincialis expressam fecerit mentionem; propositio tamen ista, & ejus confirmatio in Synodis etiam Diœcesanis locum habet. Porro, si eadem est ratio Synodi particularis ad Episcopum, quæ Concilii Oecumenici ad Romanum Pontificem,*
juris-

jurisdictio Episcopalis *primario*, *proprie*, ac *essentialiter* Diœcesi convenit, aut Diœceseos Clero; (nam in hoc etiam num. dubium est quo in sensu Autor Ecclesiam sumat) Episcopo autem, atque Curatis, saltem seorsim consideratis, *instrumentaliter*, *ministerialiter*, & *quoad executionem tantum*. Atque sicut Concilium Oecumenicum summo Pontifice superius est, & potest etiam ipsum deponere, si Gallis credimus; ita etiam & Synodus particularis suo Episcopo præminebit; ipsumque poterit exautorare.

13. Nec dicas Episcoporum depositionem à Conciliis Oecumenicis esse summo Pontifici, aut, ut vult Joannes Gerbais, Conciliis Provincialibus reservatam. Jus enim Conciliorum particularium, perinde atque Generalium, lege Divina & naturali constitutum esse, illique derogari non posse, reponet Richerius. Subjungit enim; *Porro Senatum aut Consilium nativum Ecclesia à Domino institutum vocamus, non modo Episcopos, verum etiam omnes Presbyteros, curam animarum habentes: quorum illi Apostolis, hi verò septuaginta duobus discipulis successerunt dist. 68. can. Chorepiscopi 16. quest. 1. can. Ecclesia; & dist. 23. Can. Presbyter.* Ne autem putares in illo regimine Presbyteros Episcoporum tantum fuisse Ministros, addit; *Etenim quondam Presbyteri Ecclesiam in commune regerant, ut D. Hieronymus autor est can. legimus dist. 93.*

14. Si autem istes Presbyteros, quantumvis curam animarum habentes, cum septuaginta duobus discipulis tantum succedant, inferiores esse Episcopis Apostolis succedentibus in regimine populi Christiani; facilis erit Richerio responsio; de singulis quidem Presbyteris id verum esse, non autem de toto illorum cœtu: sicut singuli Episcopi jure Divino summi Pontificis jurisdictioni subsunt; at verò in Concilio Generali congregati, majorem habere potestatem dicuntur.

15. Ego certe illam propositionem Richerii, *qua est; ratio Oecumenici Concilii ad Romanum Pontificem, eadem quoque & Synodorum particularium ad suos Episcopos, admittens, non concludo; Ergo jurisdictio Episcopalis subjacet Synodo particulari, sicut Papa potestas, potestati Concilii Oecumenici; sed potius; Ergo jurisdictio Romani Pontificis non subjacet Concilio Generali, sicut nec Episcopalis Concilio particulari.*

CAPUT III.

Penes quem sit infallibilis potestas decernendi, aut constituendi Canones. Ad num. 6. Richerii.

1. **Q**uartum Richerii principium est; *Infallibilem potestatem decernendi, aut condendi Canones esse penes totam Ecclesiam, aut Generale Concilium illam representans.* Ea propositio primo aspectu videtur negari non posse. Quis enim Catholicus diffiteatur totam Ecclesiam, & Concilium generale infallibili Spiritus Sancti assistentiâ ab omni errore circa fidem & mores esse tutam. Verum errat Richerius, si Ecclesiam à Concilio Generali distinguens, intendit, ut videtur, potestatem illam infallibilem decernendi non penes solos Pastores esse; sed etiam penes populum. Non enim ad Laicos, multò minùs ad mulieres pertinet *infallibilis potestas decernendi, aut condendi Canones*, quantumvis Ecclesiæ membra sint. Concilium etiam Generale, si sine summo Pontifice accipiatur, quando is certus & legitimus existit, infallibili illâ potestate caret; imò nec Concilium verè Generale nuncupatur. Ut igitur hoc Richerii principium verum sit, ita est intelligendum, ut Concilium verè Generale, vel etiam universitas Pastorum Ecclesiæ extra Concilium, infallibilem potestatem habeat decernendi, aut condendi Canones. Et, si (quæ suppositio est omninò impossibilis) universitas Pastorum erraret in decernendo; universitas tamen fidelium non posset errare in acceptando aliquod Decretum, aliquemve Canonem fidei aut bonis moribus contrarium. Itaque infallibilitas activa penes universitatem Pastorum, passiva verò penes universitatem fidelium existit.

2. Sed latet in illa Richerii propositione, vel potiùs apparet in ejus probationibus, exclusio summi Pontificis extra Concilium Generale, ab illa infallibilitate activa decernendi, aut condendi Canones. Quamobrem expendendæ sunt ejus probationes: præsertim cum propositioni supradictæ addat; *Qua in re natura regiminis Aristocratici potissimum consistit.* Nescio

au-

autem, an, infallibilem potestatem decernendi, aut conden-
di Canones penes Generale Concilium reponens, intelligat
hanc *convenire Romano Pontifici, atque aliis Episcopis in Concilio Generali*
congregatis primario, proprie, ac essentialiter; an instrumentaliter, mi-
nisterialiter, & quoad executionem tantum. Si *primario, &c.* retractat
quod num. 1. dixerat, Ecclesiam à Romano Pontifice, aliis-
que Episcopis distinguens, & Ecclesiae quidem *primario, &c.*
jurisdictionem tribuens, Romano autem Pontifici, atque
aliis Episcopis *instrumentaliter, &c. tantum*, nisi Ecclesiam illic
intellexerit, Romanum Pontificem atque alios Episcopos
collectivè, illos, à se ipsis divisivè consideratis, distinguens.
Sed, si ea fuit ejus mens, Ecclesiam propriè dictam non de-
signavit definitione illà, quam libelli sui fronti præfixit,
& num. 3. repetiit. Romanus enim Pontifex, atque alii
Episcopi, etiam in Concilio Generali congregati, non sunt
Ecclesia, nisi representativè. Est enim Ecclesia omnium fide-
lium congregatio. Si autem infallibilem illam potestatem Ro-
mano Pontifici, atque aliis Episcopis in Concilio generali
congregatis *primario & proprie* non convenire sensit, ad-
versatur pluribus Conciliorum Constantiensis & Basileensis
Decretis; atque aded à multis in Gallia hæreticus erit cen-
sendus. Sed expendamus probationes ejus propositionis,
quam dicit partim Divino, partim naturali lumine de-
monstrari.

3. A lumine naturali hoc ducit argumentum; *Oculi quàm*
unus oculus, longius atque acius prospiciunt: ac nemini uni ne superbiret,
a Deo, vel a natura datum est, ut sapiat. Verùm, licet in definien-
dis fidei ac morum quæstionibus, ratione uti necesse sit: si
quis tamen solà ratione Decretorum, seu Canonum certitu-
dinem metiatur, probabiliora erunt Conciliorum Genera-
lium judicia, quàm singularium Doctorum; sed ad infalli-
bilem certitudinem non pertingent. Quamvis enim Augusti
illi cætus plurimis consent viris doctrinà & sapientià con-
spicuis; nihilominus absunt ab eis Doctores, interdum etiam
Episcopi numero plures, doctrinà & sapientià non inferio-
res, qui, si aliis accessissent, tota illorum congregatio *lon-*
gius atque acius prospexisset, quia pluribus oculis; minusque su-
perbirent singuli, si nonnisi in majori congregatione sape-

A a a a

rent.

554 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
rent. Non igitur soli multitudini adscribenda est infallibilis
potestas decernendi; (quamquam numerus & meritum Epif-
coporum ad excitandam debitam Concilio reverentiam non
parum conferant) sed Divinæ promissioni, quâ certi sumus,
neque Pastorum universitatem moraliter sumptam fidelium
universitati aliquid sanæ fidei, aut probis moribus contra-
rium proposituram, neque fidelium universitatem tale quid
suscepturam. Quamobrem etiam in summo Pontifice aliquid
Ecclesiæ universali proponente non est attendendum, an uni-
ca sit persona, sed utrum ei Christus in B. Petro promiserit
fidem nunquam defecturam: non utrum à natura, sed
utrum à Deo datum ei sit ut saperet, etiam sine omnium alio-
rum Pastorum consilio.

4. A Divino lumine dictum suum confirmat Richerius,
allegans 1. autoritatem B. Pauli 1. ad Cor. ex cujus cap.
12. profert hæc verba, sed interpolata; *Corpus Ecclesiæ non est
unum membrum, sed multa: si totum corpus oculus, ubi auditus.* Oculis
caruisse videtur Richerius hæc scribens, quandoquidem non
vidit, illum Apostoli locum manifestè sibi adversari. Si enim
totum corpus Ecclesiæ non est oculus, sed aliqua ejus mem-
bra oculorum officio funguntur, non ad totam Ecclesiam,
quatenus complectitur laicos, qui sunt inferiora ejus mem-
bra, spectat videre ac discernere, sed ad Pastores tantum,
qui sunt Ecclesiæ oculi, ut observant sancti Patres, nomi-
natim D. Gregorius Pastoral. cap. 1. Nec video quid con-
cludere potuerit Richerius circa infallibilem potestatem decer-
nendi, aut condendi Canones ex relatis Apostoli verbis. Ad-
dit ex ejusdem B. Pauli Epist. cap. 14. vers. 32. *Spiritus Pro-
phetarum Prophetis, idest Ecclesiæ, interpretante Richerio, sub-
jectus est.* Germanus illorum verborum sensus est, ut optimè
ibi explicat S. Thomas, Prophetas non ita spiritu Prophetiæ
abripi, ut nequeant impetum dicendi cohibere; aliisque lo-
quendi locum dare, quod & antecedentia & subsequencia
manifestè probant. Præcedit enim; *Quod si alii revelatum fuerit
sedenti, prior taceat. Potestis autem omnes per singulos prophetare, ut omnes
discant, & omnes exhortentur.* Vers. 30. & 31. sequitur autem; *Non
enim est dissensionis Deus, sed pacis* vers. 33. Neque fideliter verba
B. Pauli retulit Richerius, non enim in numero singulari di-
cit

cit Apostolus ; *Spiritus Prophetarum Prophetis subiectus est* : sed in numero plurali ; *Spiritus Prophetarum Prophetis subiecti sunt* , quâ loquendi formâ Apostolus apertiùs significat , quod antea diximus , Prophetas esse sui compotes in prophetandi usu. Non nego tamen quin totum Prophetarum collegium de singulis , qui se Spiritu Prophetiæ afflatos dicebant , iudicaret an à bono Spiritu moverentur , id enim docet Apostolus vers. 29. *Propheta autem duo aut tres dicant , & ceteri dijudicent.* Sed licet quod de Prophetis dicitur , Pastoribus & Doctoribus , à quibus eos Apostolus cap. 12. vers. 28. & 29. distinxit , accommodet Richerius , quid aliud inferre poterit , nisi , congregatis in Concilio Pontificibus , singulorum suffragia totius cœtus censuræ esse obnoxia ; atque adeò infallibilem potestatem decernendi penes totam congregationem existere , quod singulari summi Pontificis privilegio non præjudicat. Hic rursus repetit verba S. Cypriani ; *Episcopatus unus est , cujus à singulis in solidum pars tenetur* 24. *quæst. 1. can. loquitur.* Vix enim aliud alicujus momenti reperiatur , præter obscuram illam Cypriani , jam tum errorem de iterando Hæreticorum baptismo defendentis , auctoritatem , ad adstruendum regimen Aristocraticum eo sensu quo explicat ; quam tamen S. Cypriani auctoritatem Pontificiæ auctoritatis impugnatores parùm juvare jam alibi ostendimus.

5. Prosequitur Richerius ; *Itaque quod omnes tangit , necessarium est ab omnibus quoque comprobari.* Ergo cum fides omnes fideles tangat , necessarium erit ab omnibus quoque comprobari , hoc est Clericis & Laicis , nobilibus & plebeiis , viris & mulieribus. Ergone , donec accesserit illa comprobatio , incerta erunt Conciliorum Generalium Decreta ? Id ex Richerii ratione sequitur. Addit enim ; *Cum præsertim omnis Pontifex ex hominibus assumptus , circumdatus sit infirmitate : ac proinde fallere & falli potest , nisi Ecclesiam columnam & firmamentum veritatis* 1. ad Tim. 3. *in consilium adhibeat.* In eo enim loco Ecclesia pro universo fidelium cœtu accipitur , non pro Concilio generali : Paulus quippe Timotheum instruebat , quomodo se habere deberet , non in Concilio generali , sed in Ecclesiâ Ephesinâ , non seorsum ac separatim ab aliis Ecclesiis consideratâ , quandoquidem Ecclesia particularis Ephesiorum non erat *columna & firmamentum veritatis* ,

ut ejus in errorem lapsus comprobavit, sed cum quodam respectu ad alias Ecclesias, cum quibus constituebat corpus Ecclesiæ universalis, quæ non errandi privilegio gaudet. *Hæc tibi scribo*, inquit, *sperans, me ad te venire citò. Si autem tardavero, ut scias quomodo oporteat in Domo Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.* Tradit autem illi monimenta, non solum circa Episcopos & Diaconos, sed etiam circa mulieres, ut Ecclesia de solo ordine Hierarchico non possit accipi. Quo autem sensu Ecclesia sic accepta sit columna & firmamentum veritatis §. 1. innuimus.

6. Observat præterea Richerius, quod Ecclesia, non uni & soli Petro, Dominus in Cælum ascensus Spiritum veritatis pollicetur *Joan. 14. vers. 16. Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit, ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis.* Frustrà probat Spiritum Sanctum omnibus Apostolis datum. Quis enim hoc negat; sed, ut suum scopum attingeret, ostendendum ulterius esset, Spiritum Sanctum B. Petro, aut aliis Apostolis non astitisse, nisi *individue & collective.*

7. Etsi Richerius Ecclesiæ definitionem toti operi suo præmiserit, quasi omnium dicendorum principium & fundamentum; tamen omninò incertum est, quid definire voluerit, ut jam non semel observare licuit. Cum rei definitio traditur, nomen in propria significatione intelligitur. Itaque cum Ecclesia propriè sumpta, sit omnium fidelium congregatio; Concilium autem Generale non dicatur Ecclesia, nisi repræsentativè: dum Ecclesia simpliciter & absolute describitur de omnium fidelium congregatione, non de Concilio Generali accipienda est descriptio, nisi adjungatur aliquid, quo vocis illius significatio determinetur. Richerius autem modò in isto, modò in altero sensu Ecclesiam accipit, etiam in hoc numero sexto. Nam initio *totam Ecclesiam & Generale Concilium illam repræsentans*, expresse distinguit: post testimonium à sancto Joanne suprà relatum, adjungit; *Item Matth. 18. Ecclesiam sibi ipsi sufficientem & Architectonicen, infallibilis Trilunalis erectione constituit.* Fateor me non intelligere quid sibi velit Christum Ecclesiam sibi ipsi sufficientem constituisse. Non enim his verbis excludit Richerius indigentiam Divini regiminis: cujus autem alterius ope indigeret Ecclesia? Non enim extra ipsam sunt, nisi

nisi Infideles, vel qui ab ejus corpore per schisma recesserunt, vel per excommunicationem resecti sunt, quorum certè omnium ductu non est opus Ecclesiæ. Quà igitur ratione potuit Dominus Ecclesiam sibi ipsi sufficientem non constituturè; Ex scopo Richerii videtur ipsum ita interpretandum esse, ut voluerit Ecclesiam sibi ipsi sufficientem esse constitutam, ut non egeret regimine summi Pontificis; quasi summus Pontifex esset extra Ecclesiam, aut ejus regimini superfluus; frustraque B. Petro dictum fuisset; *super hanc petram edificabo Ecclesiam meam. Tibi dabo claves Regni Cælorum. Confirma fratres tuos. Pascue oves meas.* Facilius capitur Richerius dicens Christum Ecclesiam constituisse architectonicen. Hoc enim nomine vocant Philosophi artes, quæ cæteris imperant tanquam Ministris fini suo deservientibus, sicut Equestris imperat frænofactoriæ. Ita enim Richerius totam jurisdictionem Ecclesiasticam primariò, propriè, ac essentialiter Ecclesiæ; Romano autem Pontifici, atque aliis Episcopis instrumentaliter, ministerialiter, & quoad executionem tantum tribuit num. 1. verum id jam confutavimus.

8. Sed quomodò Ecclesiam architectonicen infallibilis Tribunalis erectione constituit Dominus? An Ecclesiam formaliter sumptam: an Concilium Generale ipsam repræsentans? Quomodo id factum narrat Richerius? Dum, inquit, B. Petrum rescire gestientem, quonies fratri suo peccanti indulgeret, in hunc modum informat: si peccaveris in te frater tuus, vade, corripe eum inter te & ipsum solum, &c. si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus: Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in Cælo, &c. Iterum dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super terram de omni re, quancumque petierint, fiet illis à Patre meo, qui in Cælis est: ubi enim duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Hujus testimonii occasione videtur Richerius explicare velle, quid Ecclesiæ nomine intellexerit. Sed nescio an non doctrinæ suæ densiores injiciat tenebras. Prosequitur enim; Quo ex proloquio discimus, Christum immediate concessisse ordini Hierarchico, quem hic nomine Ecclesia designat, facultatem excommunicandi. Ex his inferendum videretur, Richerium, dum num. 1. dixit, quod tota jurisdictio Ecclesiastica, primariò, propriè, ac essentialiter Ecclesiæ convenit, Ecclesiæ nomine intellexisse non totam fidelium congregationem, sed

558 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
ordinem tantum Hierarchicum : quando verò addidit, quod
jurisdictio convenit Romano Pontifici, atque aliis Episcopis, instrumentaliter,
ministerialiter, & quoad executionem tantum, Romanum Pontificem
& Episcopos divisim accepisse.

9. Sed obstat huic interpretationi similitudo, quam addit.
Sicut, inquit, facultas videndi oculo convenit, quam in principio fu-
sius explicuerat, dum sic orsus est; Vulgare est, atque indubitata
fidei axioma, Deum & naturam, prius atque immediatius ad totum supposi-
tum, quam ad aliquam partem suppositi, quamvis nobilissimam intendere :
eamq; ob causam, facultatem videndi, e. g. toti datam esse homini, ut per
oculum, tanquam per organum & ministerium hominis exerceretur : nam ocu-
lus per & propter hominem existit. Ubi per totum suppositum non-
nisi totum corpus Ecclesiæ, non autem solum ordinem Hie-
rarchicum significare potuisse videtur. Adde, quod in verbis
suprà relatis numeri 6. quem discutimus, monosyllabum il-
lud, *hic*, exceptionem indicat; ita ut alibi Ecclesia, non or-
dinem Hierarchicum tantum, ut *hic*, sed totum corpus Ec-
clesiæ designet.

10. Confirmat autem Christum immediatè concessisse or-
dini Hierarchico facultatem excommunicandi hanc ratione.
Nam, inquit, sicut denarius numerus eminenter & causaliter omnes capit
numeros : sic formula hæc, *dic Ecclesia*, eminenter inquam & causaliter,
plenitudinem potestatis Ecclesiastica, cum omni superiori Ecclesiastico, aliquâ
jurisdictione prædito, complectitur, sive sit Curio, Episcopus, Papa, aut Con-
cilium Generale, in quod omnes controversiæ, tanquam in ultimum atque in-
fallibile Tribunal, omnem potestatis plenitudinem continens resolvuntur. Quis
numerus eminenter & causaliter omnes capiat numeros,
Arithmetici dijudicent. Mihi certè obscura est prima illa com-
parationis pars; non enim video cur denarius numerus aliis
emineat, eorumque sit causa, potius, quam duodenarius,
v. g. cujus, utpotè ad partitiones commodioris, usus fre-
quentior est, ac de quo effatus est Beda homil. in natal. S. Be-
nedicti; Duodenario sæpè numero solet in Scripturis universitas designari.
Sed obscurius est ipsum comparisonis punctum. Rescire enim
vellem, quid his verbis (*formula hæc, dic Ecclesia eminenter, &c.*)
significare voluerit Richerius; utrum scilicet ex ejus mente
Christus aliquam jurisdictionem tribuerit singulis Curioni-
bus, Episcopis, ac Pontificibus Romanis immediatè; an ve-
rò

rò soli Concilio Generali. Si tribuit singulis : ergò ipsis non competit *instrumentaliter*, *ministerialiter*, & quoad executionem tantum, sed *primario* (saltem prout idem significat atque immediatè) *proprie*, ac *essentialiter*. Si non tribuit immediatè, non potest Curio, Episcopus, vel Papa judicare, nisi ex delegatione Concilii Generalis, atque aded congregandum erit Concilium Oecumenicum, ut Curioni, Episcopo, vel Papæ committat examen fratris in alium peccantis.

11. Respondebis fortè pro Richerio, generalem ad hoc commissionem à Conciliis Generalibus datam. Sed primò, ubinam est expressa? Nam si qua hujus rei fit mentio in Conciliis Generalibus, ea nequaquam commissio est, sed proprii officii commonitio. Secundò antequam haberentur Concilia Generalia, cujusmodi erat jurisdictio Curionis, Episcopi, aut Papæ contra reos procedentis? Tertiò quis unquam Curio (ex mente Richerii loquor, dum Curionibus jurisditionem contentiosam tribuere videor) Episcopus aut Papa proprios subditos puniens, se à Concilio Generali delegatum existimavit?

12. Prosequitur Richerius; Statim atque Dominus hoc protulit oraculum, *dixit Ecclesia*: continuo pluraliter subiungit, *Amen dico vobis, quicumque alligaveritis super terram, &c.* Unde liquido apparet, ibi formaliter & *proprie* non agi de Ecclesia pro unico homine, sed pro pluribus una congregatis. Eximium ratiocinandi genus! An ex eo quod in loco relato plurium fiat mentio, sequitur alibi soli Petro non fuisse dictum, *Super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claves Regni Cælorum*: rursus alibi; *Confirma fratres tuos*. Alibi denique; *Pasce oves meas*.

13. Sed mirum in modum sese in sequentibus implicat Richerius. Nam postquam probavit, quod Dominus impartitur Ecclesie facultatem sese congregandi in Concilium, atque infallibiliter decernendi, (dum scilicet verbis suprà relatis ex Matth. addit; iterum dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super terram, &c. Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum) notat Christum in hoc textu numerum certum pro incerto, ac minimum numerorum ideo expressisse, quo omnem tergiversandi occasionum litigiosis hominibus eriperet: ostenderetq;, ad justam Ecclesie moderationem, non unius tantum Romani Pontificis, sed trium aut duorum ad minus consensum & concordiam requiri. Certe

tè si duorum consensus sufficiat, frustra desudavit Richerius, ut summi Pontificis auctoritatem impugnaret. Nunquam enim Papa Decretum circa fidem aut mores edit, quin alium saltem sibi consentientem habeat, atque adedò vanus est ille impetus, quo infallibilem Pontificis auctoritatem oppugnare videtur, cum continuò addit; *Profectò quaecumque in partem se converterint adversarii, fateantur oportet hac verba (ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo) &c. absolutam, atque infallibilem unius Papae auctoritatem necessariò excludere.* Corruit etiam quod paulò antè observarat, scilicet Christum in hoc textu, *Concilium Aristocraticum Divinitus, non Oligarchicum humanitus institutum designare.* Duorum enim Concilium Oligarchicum convenientius diceretur, quàm Aristocraticum, nisi fortè vocem *humanitus*, conjungat cum *Oligarchicum*. Non enim humanitus, sed Divinitus esset institutum illud duorum aut trium Concilium. Cæterùm quod ait Richerius, *Dominum impartitum Ecclesia facultatem sese congregandi in Concilium*, non necessariò colligitur ex Christi verbis, si ita sumatur, ut Episcopi auctoritate propriâ sese possint congregare. Christus enim ait; *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo*; non autem exponit an alicujus superioris auctoritate congregandi sint. Imò legitimi superioris auctoritatem illis verbis, *in nomine meo*, indicari nonnulli arbitrantur?

14. Porro illa Christi verba; *Iterùm dico vobis, &c.* varii variè interpretantur, etiam ex sanctis Patribus, nec Conciliis Generalibus, nisi per consequentiam quamdam congruere videntur; imò non solùm hæretici, ut Calvinus; sed etiam Catholici quidam, ut Launoius, observarunt illa Conciliis Provincialibus perinde atque Generalibus convenire, ut lib. 5. vidimus. Quod addit Richerius *Ecclesiam invitam dissentientem, aut inconsultam obligari non posse*, idque usquequaque legi naturali congruere, absurdum esset, si vim obligandi legibus Ecclesiasticis admitteret, nisi ab omnibus approbatæ essent fidelibus, sicut antea voluisse videtur Richerius allatâ illâ regulâ; *Quod omnes tangit, necessum est ab omnibus quoque probari.*

15. Sententiam suam praxi veteris Ecclesiæ abundè confirmari ait. Nam, inquit, *Hierosolymitanum Concilium, omnium Apostolorum & Presbyterorum consensione, ac suffragiis ita concluditur. Actorum 15. Visum est Spiritui Sancto & nobis.* Verùm primò ex Apostolis tantùm Petrum, Joan-

Joannem & Jacobum, cum Paulo & Barnaba huic interfuisse Concilio colligitur ex epist. ad Gal. cap. 2. ubi B. Paulus juxta sanctum Epiphanium hæc. 28. & S. Hieronymus in illum locum epist. ad Gal. & alios, de tempore istius Concilii loquitur, & prædictorum tantum Apostolorum meminit; Certum ad minus est, Concilium illud Oecumenicum non fuisse. Cum enim habitum fuerit anno Christi 51. jam plurimi erant Episcopi, tum in Oriente, tum in Occidente. Et de Beatis Paulo & Barnaba dixerat antea, scilicet cap. 14. vers. 22. S. Lucas, quod in illis Provinciis, quos lustraverant, Antiochiam redeuntes, constituerant, *per singulas Ecclesias Presbyteros*, quo nomine designabantur olim etiam Episcopi: Concilium autem Jerosolymitanum solis illis Apostolis & Senioribus, qui tum Jerosolymis aderant, constabat, ut patet ex textu Act. Apost. Secundò potuisset quilibet Apostolorum controversiam tunc motam definire, cum omnes Spiritus Sancti gratiâ repleti fuissent. Sed Judæorum illius contentio- nis autorum superanda erat pertinacia præcipuorum Apostolorum autoritate, atque communi consilio Apostolorum & Seniorum res temperanda. Exemplum igitur hujus Concilii suadet quidem suavius & efficacius contentiones componi communi plurium consensione, quàm simplici definitione; monetque summos Pontifices, ut fratrum sententiam requirant, tum quia contra reverentiam Divinam esset, ut non adhibitis opportunis & congruentibus mediis veritatem sibi revelari postularent, tum quia publicæ pacis & concordie sese tenentur accommodare: non tamen convincit necessarium esse Concilium Generale, ut Decreta fidei aut morum infallibili Spiritus Sancti præsentia tribuantur.

16. Verba Patrum Ecclesiæ Africanæ ad Cælestinum I. à Richerio adducta, scilicet, *non esse credibile Deum unicuique inspirare examinis pultitiam & innumerabilibus congregatis in Concilium illam denegare*, de condendis Canonibus non sunt. Scripta enim fuerunt occasione Apiarii Presbyteri in Africa damnati, & Romæ absoluti; & de judiciis criminalibus intelligenda sunt, ut patet ex verbis antecedentibus; *Decreta Nicæna sive inferioris gradus Clericus, sive ipsos Episcopos suis Metropolitanis apertissimè commiserunt.*

Bbbb

Ne-

Neque intendebant Patres Africani Concilio Oecumenico prærogativam illam, quam Richerius summo Pontifici præripere conatur, vendicare. Sic enim prosequuntur; *Prudentissimè enim iustissimeque providerunt quacumque negotia in suis locis, ubi oria sunt, finienda: nec unicuique Provinciæ gratiam Sancti Spiritus defuturam, quâ equitas à Christi Sacerdotibus & prudenter videatur, & constantissimè teneatur.* Mentionem quidem deinde faciunt Concilii Generalis; sed eo nomine vocabant Concilium ex tota Africa. De judiciis ergo erat sermo, in quibus non solum summi Pontifices, sed & Concilia Generalia decipi possunt, propter incertitudinem testimonii humani, quo eorum sententia nititur; & quæ commodius in ipsis Provinciis instrui possunt, propter eam, quam afferunt Patres Africani rationem, scilicet examinandorum testium opportunitatem, qui præ sexûs, aut senectutis infirmitate, vel aliis impedimentis non possent in remotas Provincias sese conferre. Quare prædicta verba Concilio Oecumenico perinde atque summo Pontifici opponi possent.

17. Auctoritatem Zosimi tamquam palmarem opponunt summi Pontificis auctoritati quicumque illam graviter ferunt: quia nimirum sanctam Sedem Patrum Decretis derogare non posse profitetur; quasi verbis illis significaret, Concilium Oecumenicum esse Romano Pontifici superius. Sed aliam esse Zosimi sententiam, ejus verba testantur. Non enim defectum illum potestatis ad Superioritatem Concilii refert, sed ad antiquitatis studium, cujus retinentissima erat sancta Sedes. Necessitatem autem sequendæ antiquitatis, ex honestate, atque rerum ipsarum æquitate ac iustitiâ provenire, multifariam innuit Zosimus. *Contra Statuta Patrum, inquit, & sancti Trophimi reverentiam, qui primus Metropolitanus Arelatensis Civitatis EX HAC SEDE DIRECTVS EST, concedere vel mutare ne hujus quidem Sedis possit auctoritas. APVD NOS ENIM INCONVULSIS RADICIBVS VIVIT ANTIQVITAS, cui Decreta Patrum sanxere reverentiam.* Omisit Richerius, & omittere solent plerique alii hunc locum referentes, quæ ad sanctum Trophimum pertinent. Eodem modo declarat Zosimus sanctæ Sedis auctoritatem non posse concedere, vel mutare contra sancti Trophimi reverentiam, & contra Statuta Patrum id, quod ab Episcopis Concilii Tauri-

rinensis exortum fuerat : nemo autem dixerit hinc concludendum S. Trophimum Romano Pontifice fuisse superiorem, licet à sancta Sede contra ejus reverentiam nihil statui posse dixerit Zosimus. Contrarium ipsemet Pontifex insinuat, dum ait, quod S. Trophimus *primus Metropolitanus Arelatensis Civitatis ex hac Sede directus est*. In hujusmodi enim missionibus, major est qui mittit eo qui mittitur.

18. Atque inde alia oritur responsio, nimirum, Zosimum Patrum nomine Romanos Pontifices imprimis intellexisse, quod non simplici conjectura asserimus. Se ipsum enim explicat summus ille Pontifex. Concilium Taurinense circa an. 397. Can. 1. Proculo Episcopo Massiliensi ordinationem Episcoporum Provinciæ secundæ Narbonensis concesserat. Zosimus id ægrè ferens, quod factum esset *in Apostolica Sedis injuriam*, Canonem Concilii Taurinensis hac ipsa epistola evertit. Cum igitur Conciliorum generalium non meminerit, Provincialis autem, nempe Taurinensis Canonem abroget, perperam citatur pro Conciliis contra Papam; Patresque, quorum statuti se derogare non posse profiteretur, intelligendi sunt præcipuè summi Pontifices, quorum Decretis posset sine dubio derogare illorum successor, nisi, ut diximus, id vetaret reverentia antiquitati debita: (*Apud nos enim, inquit Zosimus, incommutis radiibus vivit antiquitas, cui Decreta Patrum sanxere reverentiam*) aut lex Divina vel naturalis.

19. Hæc est enim alia ratio, cur Zosimus existimavit, ne quidem sanctæ Sedis auctoritatem Patrum Decretis posse derogare; quia scilicet juris Divini aliquid plerumque continent, super quo à nemine dispensari valet. Id exprimit præfatus Pontifex his verbis epist. 6. occasione Urli & Tuentii Episcoporum ab eodem Proculo Massiliensi ordinatorum, scriptæ. *Cum adversus statuta Patrum venitor, non tantum illorum prudentia atque sententia, qui in ævum victura sanxerunt, sed ipsi quidammodi fidei & Catholica disciplina irrogatur injuria. Quid enim tam sanctum atque venerabile est, quam penitus non exorbitare ab itinere Majorum, quorum Canonica instituta veluti quadam fundamenta sunt serenæ fidei jacta ponderibus.*

20. Tantum autem abest ut in epistola à Richerio objecta Zosimus ideò Sedem Apostolicam contra statuta Patrum se

564 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
 nihil concedere vel mutare posse arbitretur, ob eam causam
 quod Concilium Oecumenicum sit Romano Pontifice su-
 perius, ut in illa ipsa epistola antiquissimi, & omnium
 sæculorum veneratione celeberrimi Concilii generalis primi
 Nicæni, nec non Concilii generalis Constantinopolitani pri-
 mi Canonibus deroget, ut Romanorum Pontificum Decreta
 custodiat. Statuit enim ut Episcopus Arelatensis in alienis
 Provinciis, scilicet in utraque Narbonensi & Viennensi Epis-
 coporum ordinandorum facultatem habeat, quantumvis re-
 nitentibus illarum Provinciarum Episcopis, contra quod ex-
 pressè decretum fuerat can. 6. Nicæno, & Constantinopoli-
 tano tertio, quia scilicet ob S. Trophimi primi Metropolitani
 Arelatensis illuc à sancta Sede directi, reverentiam, Ec-
 clesiæ Arelatensis privilegium illud putabat fuisse concess-
 sum.

21. Nescio cur Richerius, & alii ejusdem erga sanctam
 Sedem affectus, S. Gregorii locum dist. 15. Can. *Sicut Sancti*,
 ex ejus epist. 24. lib. 1. relatum allegant, ut summum Pon-
 tificem Concilio generali subjiciant. Cum Sanctus ille Doctor
 loquatur ibi de definitionibus fidei in Conciliis generalibus
 editis, quæ fuerant à sancta Sede approbatæ; quæque adedò
 infallibili certitudine præditæ erant, nec magis à Concilio
 Oecumenico quàm à Papa convelli poterant. Unde illas ut
 Evangelium venerari se profitetur. Cæterum enim summum
 Pontificem Conciliorum generalium legibus non teneri aper-
 tè declarat idem Sanctus epist. 31. lib. 6. ubi de Canonibus
 Concilii primi Constantinopolitani ait; *Romana autem Ecclesia*
eosdem Canones vel gesta Synodi illius hætenus non habet, nec accipit. Alia
 dedimus lib. 5. reprobatorum à sancta Sede Canonum exem-
 pla.

22. Quod ait Richerius; *Unum & solum Pontificem Romanum in*
Synodis Generalibus Decreta fidei Catholica non facere, sed inductione & consen-
su omnium Ecclesiarum particularium inito, illa universim inferre ac conclu-
dere, non concludit; signum id esse regiminis Aristocratici,
 saltem in eo, quo ille intelligit, sensu. Etsi enim in Conci-
 lio, Episcopi Judices sedeant, definitionum tamen certitu-
 do, atque Decretorum robur maximè ac præcipuè pendet à
 summo Pontifice, quod velex eo constat, quod in quibus-
 cum-

cumque Conciliis adfuit, per se, non per Legatos tantum, Decreta sunt ejus nomine edita, ut videre est in Conciliis generalibus, quinque Lateranensibus, duobus Lugdunensibus, & Constantiensi ipso, (cujus autoritas tanti fit ad deprimendam Pontificiam Dignitatem) ex quo Martinus V. Pape creatus est, & in pluribus Conciliis particularibus.

23. Confirmatur, inquit Richerius, *Can. Majores* 24. *quest. 1.* Nescio quid illo Canone confirmetur, aut quibus ejus verbis. Nec enim exprimit Richerius. Canon ille sic habet; *Majores nostri* Divina inspiratione cernentes necessario praeceperunt; ut quod contra unamquamque haeresim coacta semel Synodus pro fidei communionem, & veritate Catholicâ atque Apostolicâ promulgasset; non sicerent novis post hac retractationibus mutari: ne pravis occasio praeberetur, qua medicinaliter fuerant statuta, pulsandi. Hinc quidem confirmatur, veritatem fidei semel ritè determinatam non posse retractari; non autem summum Pontificem Concilio controversias fidei definiente esse inferiorem. Alioquin enim posteriora Concilia Oecumenica essent Prioribus inferiora, quia ipsa pariter non possunt ea, quæ semel legitimè definita fuerunt, revocare. Autoritas autem summi Pontificis in Concilia vix alibi luculentius declaratur, quàm in epistola Gelasii ad Episcopos Dardaniæ, ex qua desumptus est Canon prædictus, quæque 13 est inter illius Pontificis epistolas. Ait enim v. g. quod prima Sedes unamquamque Synodum sua auctoritate CONFIRMAT, & continuatâ moderatione CVSTODIT; pro scilicet principatu, quem B. Petrus Apostolus Domini voce perceptum, Ecclesiâ nihilominus subsequente & tenuit semper & retinet. Et infra; quod Apostolica Sedes frequenter, ut dictum est more Majorum, etiam sine ulla Synodo præcedente, & absolvendi quos Synodus inique damnaverat, & damnandi nulla existente Synodo quos oportuit, haluerit facultatem, &c. Atque adhuc inferius; Beatum Papam Leonem Sedis Apostolicæ Praefulem, cujus Synodus Chalcedonenfis auctoritate FIRMATA EST, quidquid ultra quam ab eodem pro fide & communionem Catholicâ atque Apostolicâ illi agendum, constaret esse delegatum, per occasionem congregationis illius, præter Nicænos Canones novâ videretur actione tentatum, competentem refutationem vacasse. Si qua in verbis adeò perspicuis superesset obscuritas, eam faciliè potuissimus auferre. *Canoni. Majores. 24. quest. 1. opponendo cap. Majores. De baptismo.* Cujus hæc sunt verba; *Majores Ecclesiæ causas, præferim*

566 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
articulos fidei contingentes, ad Petri Sedem referendas intelliget, qui cum
querenti Domino, quem Discipuli dicerent ipsum esse, respondisse notavit:
Tu es Christus Filius Dei vivi: & pro eo Dominum exorasse, ne deficiat fides
ejus.

C A P U T I V.

*De oratione Christi pro fide B. Petri. De necessitate
Conciliorum, ac vi Decretalium summorum Pontifi-
cum. De potestate summi Pontificis, præsertim cir-
ca Canones Conciliorum. Ad numeros 7. 8. & 9. Ri-
cherii.*

1. **O**bjicit sibi Richerius num. 7. orationem Christi pro
fide B. Petri, ac mandatum illi impositum de con-
firmandis Fratribus; Respondetque orationem, seu polli-
citationem Christi ad solum tempus Dominicæ passionis ex-
tendi: mandatum autem ad tempus ante resurrectionem.
Hanc interpretationem ut confirmet, notat 1. Christum non
dixisse Petro; Ego rogavi pro te ne unquam erres, aut ut sis infallibilis: Sed
tantum, Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & Petrum errasse
quidem, eus verò fidem nequaquam defecisse quoad habitum, sed quoad
actum. 2. Observat D. Petrum, postquam ex titubatione trina negationis,
quasi ex gravissimo sopore emerfit, multò magis idoneum fuisse, tum ad suos
Collegas fluctuantes confirmandos, tum ad fratres dispersos in Ecclesiam re-
vocandos, ut ibidem resurrectionem Domini præstolarentur. Unde con-
cludit; Istud privilegium soli Petro ob imminens scandalum Crucis, factum
esse.

2. Ne omnia repetamus, quæ hac de re jam diximus, suf-
ficiet hîc B. Hieronymi testimonium afferre, cujus, ut ar-
bitror, autoritas auctoritati Richerii præponderat. Tradit au-
tem apertissimè S. Hieronymus in hæc verba Matth. 16. *Vade
post me Satana*, indeficientem Petri fidem, aliasque prærogati-
vas ad tempus, quo re ipsâ, & ut dicitur, actualiter consti-
tutus est supremus Pastor, scilicet, post resurrectionem Joan.
21. fuisse dilatas, vel saltem tunc maximè perfectas; Prudens

Lector

Leſter inquirat, inquit beatus Doctor, quemodò poſt tantam beatitudinem : Beatus es Simon Barjona. Et : Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam : & porta inferi non prævalebunt adverſus eam. Et tibi dabo claves Regni Cælorum. Et quod ligaveris vel ſolveris ſuper terram, erit ligatum vel ſolutum in Cælo, hunc audiat : Vade retro me Satana, ſcandalum mihi es. Aut quæ ſit tam repentina converſio, ut poſt tanta præmia, Satanas appellatur. Sed ſi conſideret qui hoc querit, Petro illam benedictionem & beatitudinem ac poteſtatem, & ædificationem ſuper eum in futuro promiſſam, non in præſenti datam intelliget. *Ædificabo*, inquit ſuper te Eccleſiam meam, & porta inferi non prævalebunt adverſus eam, & dabo tibi claves Regni Cælorum : OMNIA DE FUTURO. Quæ ſi ſtatim dediſſet, nunquam in co præva conſeſſionis error inveniret locum.

3. Cæterum ex plurimis testimoniis, quæ lib. 7. adduximus, conſtat ſanctos Patres, Doctores, & Concilia, Chriſti pro Petro orationem, non ſolum pro ipſo, ſed etiam pro ejus ſucceſſoribus factam tradidiſſe. Et quamvis nonnulli de tempore Paſſionis illam interpretentur : non tamen ad illud ſolum tempus reſtringunt. Ejus fructum ad B. Petri ſucceſſores tranſmiſſum colligitur ex ipſomet mandato illi impoſito confirmandorum fratrum. *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua : & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* Luc. 22. Nam idè præcipuè pro Petro rogavit, ut ipſe confirmaret fratres ſuos, tanquam ſcilicet ſupremus Paſtor; quod officium, atque adè etiam indeſectibilis fidei privilegium ad ſucceſſores tranſiit. Notanda eſt hæc vox, *aliquando*, quæ frequentius ſignificat tempus non proximum, quale erat tempus præcedens Chriſti reſurrectionem, ſed remotum. Ac re ipſa non apparet tempore illo intermedio inter mortem & reſurrectionem Salvatoris Petrum confirmari fratres. Accedit quod multò major erat neceſſitas confirmandorum à Petri ſucceſſoribus ſucceſſorum aliorum Apoſtolorum, quàm Apoſtolorum ipſorum à Petro; atque adè ſi Chriſtus Diſcipulis ſuis providit confirmatâ Petri fide, injunctoquæ illi officio ſuſtinentæ aliorum fidei, multò magis futuris fidelibus, utpotè minoribus donis præditis, proſpicere neceſſum erat, obtentâ ſupremis illorum Paſtoribus fide non deficiente. Nec ſolum tempore paſſionis tentandi erant Apoſtoli; atque adè non illo ſolo tempore indigebat Petrus Chriſti oratione & auxilio,

(ut

568 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
(ut non deficeret fides ejus) aut alii Discipuli confirmatione
Petri: quamquam, ut dixi, longè minùs erat illis, quàm
eorum successoribus necessaria confirmatio in fide.

4. Occurret fortassè aliquis ex Richerio, vocem illam,
aliquando, non posse ad tempus longè distans referri, quando-
quidem conjuncta est cum ista, *conversus* quæ Petri conversio-
nem proximè futuram designat. Verùm, licet duarum illa-
rum vocum secunda primam sequatur, nullâ aliâ intermediâ;
non tamen unius significatum cum significato alterius tam
arctè conjunctum esse oportet. Potest enim illud, *aliquando*,
referri ad executionem mandati Petro imposito de confir-
mandis fratribus: quod certè mandatum non est executus
statim atque conversus est. Adde quod dictio illa, *conversus*, seu
dictio Græca, ἀποσπέρας, illi respondens in pluribus sacræ Scrip-
turæ locis accipitur, non pro conversione à peccato, sed
pro conversione ad aliquam personam, quâcum aliquid agen-
dum sit. Ita Act. 9. vers. 40. dicitur Petrus *conversus ad corpus*
Tabithæ. Act. 16. vers. 18. Paulus *conversus ad Pythonissam*
Apocal. 1. vers. 12. Joannes *conversus ut videret vocem qua loque-
batur*. Quid vetat igitur in eodem sensu accipi Luc. 22. vers.
32. *conversus confirma fratres*, id est, ad ipsos te convertens, ad
ipsos attendens? Præsertim cùm nondum B. Petro prædictum
fuisse futurum ejus peccatum; adeoque non videretur op-
portuna conversionis à peccato mentio.

5. Herclè, subjungit Richerius, si solus Papa, non Ecclesia col-
lectivè sumpta est infallibilis: insurgit Paulum gravissimè peccasse Galat. 2.
cùm demonstrat Petrum idèd fuisse reprehensibilem, quod ad veritatem Evange-
lii minime ambularet, quæ verba, inquit, valdè notanda sunt. At Her-
clè, id non insurgit. Num enim Paulus erat Ecclesia col-
lectivè sumpta? An Petrus totam Ecclesiam, tanquam ejus
caput non potiùs repræsentasset? Si superioris tantùm esset
reprehendere, sola vero Ecclesia collectivè sumpta, ut fate-
tur deinde Richerius, summo Pontifice superior est, non
potuisset Petrus nisi à Concilio generali corripì. At, inquit
Richerius, *isthac reprehensio appellationi aequipollet*; Quomodò ali-
quem reprehendere idem est, quod appellare ad Concilium?
Quia, inquit, si D. Petrus tum temporis B. Paulo restè monenti obstitisset,
non dubium est, quin Ecclesia in Concilium congregata dissidium inter illos
subor-

subortum diremisset : ut paulo antè controversiam super observatione legalium deciderat, Act. 15. Idem igitur est ita esse affectum, ut, si quis reprehendenti non obtemperaturus sit, interponenda censetur appellatio, etiamsi ne minima quidem verisimilitudinis umbra sit, quod in mentem venerit appellandi cogitatio. Idem, inquam, est atque appellare ad Concilium. Ita, inquires, quia B. Petrus superiorem alium non habebat. Quæ jurisprudentia correptioni fraternæ vim appellationis tribuit : ut quisquis fratrem corripit, ad ejus superiorem appellare censendus sit, si correptus rectè monenti obstiterit ?

6. Repones ita de B. Paulo præsumendum, quia de fide agebatur, quam sanam integramque conservari totius Ecclesiæ intererat. Sed quidquid sit de illa reprehensione, de qua variæ sunt inter sanctos Patres, & Ecclesiasticarum rerum Tractatores sententiæ, etiamsi vera esset illorum opinio, qui Petrum peccasse sentiunt; certum est ipsum in fide non errasse, multò minus aliquid contra fidem aut bonos mores statuisse. Illum omninò impeccabilem fuisse non contendimus; atque adedò fraternâ potuit indigere correctione : sed ita erat confirmatus in gratia, ut temerarium sit eum peccati mortalis, qualis fuisset hæresis, reum facere, aut supponere ipsum B. Paulo rectè monenti obstiturum contra fidem. Accedit quod Concilium Jersolymitanum omnium Apostolorum, ut vult Richerius num. 6. & Presbyterorum consensione, ac suffragiis concluderat, quod spectabat ad observationem legalium, circa quam supponitur peccasse Petrus. Si ergò D. Petrus tum temporis B. Paulo rectè monenti obstitisset adedò contumaciter, ut Ecclesia in Concilium congregata, disidium inter illos subortum dirimere debuisset, Petrus fuisset manifestus hæreticus, atque in eo casu, secundum quorumdam sententiam judicio Concilii Generalis obnoxius; ex qua exceptione particulari, non potest constitui generalis subjectio, sine vitio illo, quod Richerius & Launoïus defensoribus auctoritatis Papæ tam sæpè quàm immeritò tribuunt, nempe fallaciæ à dicto secundum quid, ad dictum simpliciter.

7. Suspecta sunt dona, quæ ab inimicis offeruntur. Quamobrem non satisfaciet summo Pontifici, quod ei Richerius concedere videtur in finem numeri sexti. Etsi enim profiteatur se illa adjungere pro ampliatiōe favorum; magis tamen tendunt

Cccc

ad

ad restrictionem jurium. Non fatetur D. Petrum *singulares personas*, aut *Ecclesias disgregatas* posse in fide per *sacra Scripturæ aut Canonum interpretationem* roborare; quod probat exemplo D. Hieronymi; & posse ad Sedem Apostolicam confugere oppressos, sicut factum legimus à Theodoro & aliis; nisi ut, cum in hoc liberalis visus fuerit, injustus non appareat, dum Romanum Pontificem Ecclesiæ universali seu Concilio sine ipso congregato subicit. Et perfugium ad sanctam Sedem ab appellatione ad ipsam distinguit; ut ejus potestatem simplicem charitatis sollicitudinem esse insinuat. Possemus nihilominus fructum ex illius favore percipere, nisi magis liberet, eum ex arbore ipsa colligere. Sanctus Hieronymus in verbis, quæ Richerius refert, testatur, se post Damasi responsionem fore securum. Nec eam securitatem in Damasi peritia, sed in officio Pastoris reponit; *A Pastore præsidium oris flagito. Discerne si placeat, non timebo tres Hippostasas dicere, si jubetis.* Certè si Petri successor non solum, *singulares personas*, sed etiam *Ecclesias disgregatas* potest in fide per *sacra Scripturæ Canonum interpretationem* roborare; idque non tamquam Doctor privatus, sed ex proprio officio, in maximo versabitur periculo Ecclesia universalis, quæ nonnisi ex Ecclesiis particularibus constat, nisi certa & tuta sit ejus interpretatio, cum non ita facilis sit Conciliorum generalium Congregatio, aut omnium Episcoporum consensus ad corrigendos ejus errores.

8. Itaque lentum periculo remedium parat Richerius num. 8. ubi ait; *Quintum principium indicat, frequentem celebrationem Synodorum, absolute & simpliciter necessariam ad Ecclesiam melius sanctiusque regendam.* Verba illa, *absolute & simpliciter necessariam*, à sequentibus temperantur, scilicet *ad Ecclesiam melius sanctiusque regendam*; ideoque utilitatem potius Conciliorum, quam absolutam eorum necessitatem inducunt. Sæpè autem professi sumus, nos Concilia Generalia dum congregari possunt sine schismatis, aut alterius gravissimi mali periculo, Ecclesiæ utilissima putare. Sed absolutam non esse illorum necessitatem probat experientia trium primorum sæculorum, & aliorum quorundam. Richerium parum juvat, quam affert ex Aristotele, ratio. Et si enim lege, quam absoluto unius imperio gubernari multò præstet, quoniam *lex instar Dei, amore, odio, aliisque affectibus humanis caret*, id perinde legibus

gibus Pontificiis, atque Synodalibus convenit. Cum enim Leges generales ponuntur, illarum conditores bonum publicum, atque ipsam rerum justitiam attendunt: Judex verò, dum de singularibus negotiis sententiam fert, aliquando amore, aliquando timore inflectitur, ut personarum potius, quàm justitiæ rationem habeat. Melius est igitur, ut in ferendis sententiis non proprium arbitrium, sed leges sequi teneatur.

9. Quoniam autem Richerio placuit ex Aristotele Conciliorum Generalium necessitatem confirmare, ostendendum est ex Aristotelis sententia contrarium potius sequi; cum doceat, leges ab uno vel à paucis, non à magna multitudine condendas; atque adeò, si Gentilis illius Philosophi auctoritati standum esset, non forent congregandi in Concilium Generale totius Orbis Episcopi. Id nominatim tradit lib. 1. Rethoric. cap. 1. inter princip. & med. simulque discrimen, quale modò dicebamus, inter Legem & Judicem statuit, unde patet à Richerio contra ejus mentem allegatum. *Maximè igitur, inquit Aristoteles, convenit rectè latas Leges, quacumque possint, omnia ipsas distinguere, & quam paucissima relinquere iis qui judicant. Primum; quia FACILIVS EST VNUM HABERE, (notatum habere) & paucos quàm multos qui bene existiment, & possint legem ferre, ac jus conformare. Deinde Legum lationes ex longi temporis considerationibus sunt: ac judicia derepentè, ut difficulter rectam habeant justitiæ & utilitatis rationem illi qui judicant. Atque judicium non est de rebus singularibus, nec de presentibus, sed de futuris & de universalibus: at concio, & Judex de presentibus ac definitis judicant, quibuscum & amor & odium & propria utilitas conjuncta sæpenumero est, ut non ampliùs possint perspicere satis id, quod verum est, sed obscuret judicium propria jucunditas vel molestia. Ac de aliis quidem, quemadmodum dicebamus, oportet quàm paucissimis efficere Dominum disceptatorem.*

10. Canones prædicant Galli, ut hîc Richerius, quasi verò ipsi soli Canones observent, Papa è contra Canones destruat. Meminerunt summi Pontifices sententiæ S. Gelasii in epist. superiori cap. citatâ; *Uniuscujusque Synodi constitutum, quod universalis Ecclesia probavit assensus, non aliquam magis exequi Sedem præ cæteris oportere, quàm primam, quæ & unamquamque Synodum suâ auctoritate confirmat, &c.* Sed quod ait Richerius, antiquitus nihil quidquam absque

cilio & moderatione Aristocraticâ statutum fuisse, non est usquequaque verum. Certum est Romanum Pontificem gravia negotia cum Episcoporum consilio tractare solitum, sed falsum est ipsum in Generali Concilio Decreta Ecclesiastica semper edidisse; Hoc testantur epistolæ Decretales à Dionysio Exiguo, cujus Codicem jam olim suscepit Ecclesia Gallicana, collectæ, & quarum nonnullæ ad Episcopos Gallicanos conscriptæ sunt. Nam vel illæ nullius Synodi, aut Episcopi deliberantis meminerunt (undè conjicitur antiquiores etiam Pontifices nihil quidem absque consilio, sed tamen multa sine Concilio statuisse, atque tunc tantum Episcopos convocasse, cùm Romæ illorum copia erat, ac temporis opportunitas sinebat) vel sicubi in illis Decretalibus fratrum, idest Presbyterorum, vel si vis, Episcoporum, sit mentio; illæ nihilominus Pontificis Romani auctoritatem aut solam aut longè præcipuam exhibent. Indubitatum est ad minus summos Pontifices plurima eaque gravissima sine Concilio Generali, ac sine moderatione Aristocraticâ aliarum Provinciarum statuisse, ac statuta illa in tota Ecclesia robur obtinuisse. Undè licet Richerio concederemus *antiquitus nihil quidquam absque Concilio Romano, & moderatione Aristocratica* Episcoporum specialis Provinciæ Romanæ statutum fuisse; fateri cogeretur Romanum Pontificem cum suo Concilio speciali Ecclesiam rexisse. Cumque id diffiteri non possit, ejusque propositio, de Concilio Oecumenico accepta, evidenter falsa sit; Tacitè recedit à suo principio; & causâ juxta proprias suas probationes cadit, si quidem Ecclesiæ regimen in eo sensu Aristocraticum dicit, quia per Concilia Generalia regi debet.

II. Scimus quidem, quod ait Richerius, Hincmarum Archiepiscopum Remensem, aliosque Episcopos, quos ille in suas partes traxerat, suppositis antiquiorum Pontificum epistolis parem cum aliis, quæ Conciliorum Canonibus erant consentaneæ, auctoritatem non tribuisse; sed scimus Nicolaum I. Papam jus sanctæ Sedis, quod solis illis epistolis non nitebatur, strenuè defendisse, quod testatur Canon. *Si Romanorum Pontificum Decreto, cæterorum opuscula Tractatorum approbantur, vel reprobantur; ita ut, quod Sedes Apostolica probavit hodie, teneatur acceptum*.

tum, & quod illa repulsi, hæcenus inefficax habeatur, quando potius quæ ipsa pro Catholica fide, pro sanis dogmatibus, pro variis & multisariis Ecclesiæ necessitatibus, & fidelium meritis diverso tempore scripsit, omni debent honore præferri, & ab omnibus prorsus in quibuscumque opportunitatibus discretionem vel dispensationem Magistræ reverenter assumi? Canon autem. Omnia, 25. quæst. 1. à Richerio etiam citatus, & S. Damaso suppositus est, & valde obscurus; Difficile namque capitur quid intelligatur per Decretalia de Ecclesiasticis ordinibus & Canonum promulgata disciplinæ, quæ sub gravi comminatione custodiri jubet. Quidquid sit, evidens est. Primò, illius Canonis scopum esse, ut Decretalia summorum Pontificum executioni fideliter demandentur. Secundò, licet Canonum fiat mentio, non tamen negari, quin Decreta Pontificia exequenda sint, etiam si Conciliorum Generalium Canonibus non fuerint roborata. Sic enim supponitur loqui Damasus; Omnia Decretalia, & cunctorum Decessorum nostrorum Constituta, quæ de Ecclesiasticis Ordinibus & Canonum promulgata sunt disciplinæ, ita à vobis & ab omnibus Episcopis, & cunctis generaliter Sacerdotibus custodiri debere mandamus; ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari. Sed Hincmarum summo Pontifici paruisse, vidimus lib. 3. Imò receptas postmodum in Gallia Decretales illas antiquas quantumvis suppositas constat, nec dissentientur ejus Nationis Scriptores.

12. Odiosa sunt & temeraria Richerii verba num. 6. & hoc num. 8. proposita; *Romani Pontifex, qui est Caput ministeriale, universalem Ecclesiam inconsultam, dissentientem, invitam, vel inauditam obligare nequit.* Ecquando enim legitimus Pontifex universalem Ecclesiam inconsultam, dissentientem, invitam, vel inauditam cogere voluit? Repugnarunt aliquando & aliquandiu Episcopi quidam, vel quædam Provinciæ Ecclesiasticæ; (quis enim in tanto hominum & morum varietate concordiam omnibus numeris perfectam, & Paradisi propriam in terra speret?) Ecclesia verò universalis nunquam visa est, nunquam videbitur repugnare Pontifici, nisi aut schismatico. aut incerto: frustra quæ desudant Scriptores Gallicani ad dirimendum chimericum certamen. Chimericum dico, si in altera comparationis parte ponantur omnes Episcopi, ut poni necesse est, si Concilium verè Generale futurum sit, in altera Pontifex solus.

13. Quàm alienus sit à D. Augustini mente sensus, qui ejus verbis relatis dist. 4. Can. In istis à Richerio, & ab aliis quibusdam, tribuitur, ostendimus lib. 2. Undè debile ponit Libertatis Ecclesiasticæ fundamentum Richerius, dum eam collocat in necessitate acceptationis legum, ut valeant ligare. Nulla unquam impofterum nova lex obligaret, si Ecclesiæ universalis consensus expectandus esset. Nam quæ poterit hodie lex constitui, quæ ab universis Provinciis statim acceptetur, imò à majori parte? Si interim Gallia suas libertates, suosque mores opponat statutis sibi non arridentibus, inutilis erit potestas condendarum legum: tantum enim temporis in postulando omnium consensu consumetur, ut in aliis Provinciis legis peritura sit autoritas, dum aliæ deliberabunt. Nec enim omnium Episcoporum sine Presbyterorum, curam animarum habentium, consilio suffragium sufficiet: quia Richerius num. 5. *Senatum aut consilium nativum Ecclesiæ à Domino institutum, vocat, non modò Episcopos, verùm etiam omnes Presbyteros, curam animarum habentes.* Imò cum Laici pars sint, licet minùs præcipua, maxima tamen Ecclesiæ Catholicæ, non debent ab ejus libertate excludi, atque adeò *inconsulti, dissentientes, inviti vel inauditi obligari nequibunt.* *Quicumque enim, ut ait B. Paulus ad Gal. 3. in Christo baptizati estis, Christum induistis. Non est Judæus, neque Græcus: non est servus, neque liber: non est masculus, neque femina. Omnes enim vos unum estis in Christo Jesu.* Num præcluderetur schismati via, ut vult Richerius, postulato totius Ecclesiæ consensu ad conferendam legibus vim obligandi? Nonne potiùs innumeris dissentionibus præberetur occasio?

14. De Hincmari Remensis mente circa Decretales, ante Concilium Nicænum editas, jam satis differuimus. Bene conclusisset, ut ait Richerius, illas *exiguae esse fidei, propterea quod Sacris Canonibus minimè concordarent*, si fides ad facti veritatem, non ad eorum qui scripsisse supponuntur, auctoritatem referatur. Illa enim contrarietas signum erat suppositionis. Concilia namque tot tamque insignium Pontificum Decreta, vel ob ipsorum sanctitatem, & ad Apostolorum tempora vicinitatem, etiam seclusâ illorum potestate, sine urgentissima gravissimaque necessitate, tantillùm immutare, nedum evertere, piaculum duxissent. Veruntamen, ut alibi ostendimus,

ex eo quod illæ epistolæ, quas veneratione dignas fatebatur, non essent de Canonibus promulgatæ, Hincmarus illas non magni esse roboris legitimè non concludebat.

15. Immeritò concludit Richerius; *Istinc autem planè dignoscitur, quo jure Majores nostri Galli usi fuerint*; quasi verò Hincmarum, & Episcopos, quos ille ad se traxerat, generaliter majorum suorum nomine debeant Galli censere. Certè dum tot laudibus à summis Pontificibus, & à Scriptoribus Ecclesiasticis celebrata est Ecclesia Gallicana, non intelligebantur eo nomine Hincmarus, & alii quidam, qui sanctæ Sedi pertinaçius restiterunt, sed tot tantique alii Præsules, atque omnium ordinum Viri, pietate atque erga sanctam Sedem reverentiâ & obedientiâ maximè conspicui, quorum laudes injustè sibi usurpant, qui ab eorum vestigiis quàm longè exorbitant. Sed cur Gallicani Antistites Hincmarum virum admodum durum & pertinacem, ne quid gravius dicam, ejusque sequaces, sanctæ Sedis auctoritatem occasione Decretalium suppositarum, imminuentes, tanquam Majores suos venerentur potius, quàm sanctum Irenæum, sanctum Avitum, sanctum Cæsarium & alios, tum antiquiores, tum recentiores, ac eos ipsos, qui prædictas Decretales amplexi sunt, quique, si circa facti veritatem erraverunt, nihilominus auctoritatem summi Pontificis agnoverunt; cumque ob suam pietatem commendatione digni sint, non est temerè despicienda illorum præsertim circa jus, sententia.

16. Sextum principium istud ponit Richerius n. 9. *Plenitudinem auctoritatis Pontificia defuiri, primò ad Ecclesias particulares per mundum dispersas, sed nequaquam ad Ecclesiam universalem in Concilium congregatam: secundo, ad executionem, interpretationem, & dispensationem, minimè verò ad institutionem Canonum, nisi per se aut per Legatos suos Concilio præsideat, atque omnium Patrum suffragia & consensum subducatur.* Eadem Richerii, aliorumque nonnullorum Gallorum propositio sæpius repetita, eandem sæpius cogit repetere responsionem. Quærerem à Richerio an Papa possit omnes Ecclesias particulares per mundum dispersas obligare: an aliquas tantum? si aliquas dumtaxat, quærem quas, & cur illas, non item alias? Cur non Gallicanam inter alias? si omnes: cur non universalem? Quandoquidem Ecclesia universalis nihil est aliud, quàm omnes Ecclesiæ particu-

ticulares per mundum dispersæ. Perinde enim est, ut omnes Ecclesiæ particulares per mundum dispersæ errorem fidei contrarium suscipere possint; ac si Ecclesia universa posset errare. Ut enim sæpè declararunt Præsules Gallicani & Schola Parisiensis, infallibilitas non convenit Ecclesiæ tunc tantum, quando est in Concilio Generali congregata. Imò nec Concilium Ecclesia universalis est formaliter, sed representativè tantum. Plus autem est Ecclesia universalis formaliter, quam pars ejus, quantumvis præcipua, totiusque corporis representativa, juxta fundamentum à Richerio in ipso limine positum, quod vocat vulgare, atque indubitata fidei axioma, nimirum *Deum & naturam, prius atque immediatius ad totum suppositum, quam ad aliquam partem suppositi, quamvis nobilissimam, intendere.*

17. De potestate condendorum Canonum, seu legum Ecclesiasticarum videnda sunt ea quæ diximus lib. 6. & suprâ de Decretalibus in Codice Dionysiano contentis. Quod addit Richerius, eo solum in casu Papam de Synodorum Decretis dispensare posse, quo ipsummet Concilium, si esset congregatum; ita verum est, si intelligatur Papam sine justa causa non debere dispensare; idque indicat vox illa, *violentur*, in testimonio Sancti Leonis I. à Richerio relato ex Can. *Privilegia. 2. causa 25. quæst. 2. Dispenratio*, inquit, *nobis credita est, & ad nostrum tendit reatum, si paternarum regula sanctionum nobis consentientibus, vel negligentibus violentur.* Idem etiam apertè significat S. Bernardus lib. 3. de confid. ad Eugenium cap. 10. à Richerio citatus. Neuter autem Pontifici potestatem in Conciliorum Generalium Canones negavit: imò supradicta verba scripsit S. Leo, dum Canonem Concilii Oecumenici, scilicet Chalcedonensis, 28. abrogavit, ut in origine videri potest, scilicet Sancti illius Pontificis epist. 54. Dices fortasse, sanctum Leonem Concilii Generalis Chalcedonensis non impugnasse Canonem, nisi ut Concilii etiam Generalis, Nicæni scilicet sextum Canonem propugnaret, ac suam cuique Patriarchæ & Exarcho jurisdictionem conservaret. At, qui Judex est inter duo Concilia, num in illa necesse est habeat jurisdictionem, & superioritatem? Repones, Nicænum Canonem majoris fuisse auctoritatis, quam Chalcedonensem: quia ille communi consensu; iste absentibus Legatis Romani Pontificis conditus fuerat.

rat. Atqui, cum Concilia posteriora prioribus absque dubio derogare possint, in iis quæ ad solam disciplinam pertinent, quid prohibuit quò minus Chalcedonense derogaret Nicæno, præsertim, cum præcessisset derogatio jam ab alio Concilio Generali, scilicet Constantinopolitano primo Can. 3. nisi defectus consensus Summi Pontificis? Vel ergo Concilium dici Generale nequit; vel Canones condere non potest, absente summo Pontifice, vel Concilium sine summo Pontifice minorem habet potestatem, quàm cum summo Pontifice; atque adeò non habet supremam, & consequenter summus Pontifex hujusmodi Conciliis sine summo Pontifice congregatis non suberit, quippe qui jam nec primum nec secundum in Ecclesia gradum obtineret, quod est contra Ecclesiæ doctrinam.

18. Sanctus Bernardus, ut ex verbis à nobis suprà relatis constat, etiam dum Pontificem suâ potestate non rectè uti putabat, potestatem tamen ei non deesse confitebatur. Zosimi etiam, cujus rursus meminit Richerius, veram sententiam suprà explicuimus, ex ea nullatenus probari potest, quod intendit Richerius, scilicet eo solùm in casu Papam de Synodorum Decretis dispensare posse, quo ipsummet Concilium, si esset congregatum. In eo enim sensu quo loquebatur Zosimus, eadem fuisset ejus sententia de Concilio Generali, (si quidem de illo cogitasset, quod ex ejus verbis nullo modo colligitur) atque de Sede Apostolica.

19. In his duobus articulis, inquit Richerius, (scilicet in autoritate Pontificia in Ecclesias particulares, & in executione, interpretatione, & dispensatione Canonum) *Status Monarchicus Ecclesiæ*, sive plenitudo jurisdictionis Papalis potissimum consistit: non autem in absoluta potestate, quam contra jus divinum & naturale, plerique recentiores in Ecclesiam invadere nituntur. Absit ut potestatem aliquam contra jus Divinum & naturale summo Pontifici tribuamus; sed contra jus Divinum & contra Ecclesiasticam traditionem esse putamus, negare summum Pontificem, Canones, seu leges Ecclesiasticas instituere posse, etiamsi per se, aut per Legatos suos Concilio non præsideat, & omnium Patrum suffragia & consensum subducat. Credimus etiam summi Pontificis esse, non Richerii, aut ejus Sectatorum, discernere, an dispensare

D d d

con-

578 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
conveniat : putamus præterea ejus legibus , si ab omnibus
Ecclesiis particularibus per mundum dispersis obtemperetur ,
ad quod eas teneri fatetur Richerius , ab Ecclesia universali
obtemperatum iri.

20. Contradicit sibi Richerius , cum absolutam potestatem
summi Pontificis à recentioribus in Ecclesiam inveni ait , quæ
verba novitatem significant , & tamen postea ad tempus transla-
tionis Imperii ad Francos , præcipue autem ad tempora Gre-
gorii VII. refert. Si quidem verum esset Pippinum , Carolum
Magnum , aliosque Francorum Reges , tot Capitularia & le-
ges Ecclesiasticas suâ præcisè autoritate condidisse , ut inani
conatu probare contendit Baluzius , mirum est quomodo po-
tuerit tunc temporis absoluta autoritas omnia decernendi , sum-
mis Pontificibus accrescere.

21. Launoius non tam desudavit in vindicando Principibus
sæcularibus jure convocandorum Conciliorum (licet ex quo
Concilia Generalia haberi cœperunt nunquam Episcopi in
unius Principis ditione fuerint) nisi ut tantundem jus Summi
Pontificis imminueret. Richerius verò asserit , quod historiæ
studiosi observabunt , *Papam regulariter & ordinariè jus habere convo-
candarum Synodorum Generalium* ; causamque addit , quæ Princi-
pibus sæcularibus non convenit ; *Quatenus* , inquit , *potestatem
habet super Ecclesias particulares disgregatas per Orbem terrarum*. Quamquam
autem Richerius in fine numeri 12. jus congregandorum Con-
ciliorum Generalium Imperatoribus tribuat , tamquam Legis
Divinæ , naturalis & Canonice executoribus ; tamen jus il-
lud Pontificibus quoque vindicat hoc numero 9. verbis modò
relatis ; atque adeò ejus testimonio compensari posset auto-
ritas Launoii , si secus sensisset. Videtur enim Launoius à
Richerio hausisse pleraque alia suæ adversus sanctam Sedem
doctrinæ principia , & animum in Curiam Romanam infen-
sum ; atque adeò ut Magistrum habuisse.

22. Hactenus dicta sic concludit Richerius , *Summa hujus dis-
putationis est , à statu Monarchico Ecclesia , unitatem , ordinem , cum efficaci
executione Canonum , procedere : à regimine autem Aristocratico , sanctissimum
consilium , atque infallibilem providentiam & decisionem ; quâ quidem Respu-
blica Christiana in perpetuam adificationem , & non in destructionem governa-
tur*. Si status Ecclesiæ Monarchicus est , quia uno capite vi-
sibili,

sibili, Christi Vicario regitur, & ab illo statu Monarchico Ecclesiæ unitas procedit; oportet ut omnes Ecclesiæ particulares per mundum dispersæ illi subsint, non solum quatenus particulares & dispersæ, sed etiam quatenus inter se communicantes & conjunctæ. Caput enim præsidet manibus, pedibus, cæterisque membris, non disjunctis atque dispersis, sed in unum corpus compactis atque coordinatis. Si Ecclesiæ Ordo à statu Monarchico procedit, oportet ut Monarcha, qui primus est in illo ordine, sit regula & mensura cæterorum, atque aliis credendi vivendique normam præferat, ut à capite in cætera membra spiritus, motus, & sensus derivantur.

C A P U T V.

In quo agitur de potestate Principum politicorum; & respondetur argumentis contra Monarchiam Ecclesiasticam.

Ad numeros 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. Richerii.

1. **V** Sque ad numerum 10. Richerius egit de potestate Ecclesiastica: hic de politica tractare incipit. Septimum, inquit, (scilicet principium) docet Ecclesiam sumptam pro cætu fidelium, sive pro Christiana Republica, unico & solo capite ac fundamento essentiali Christo Domino esse contentam: nihilominus, in ratione exercitii atque executionis regiminis ejusdem Christiana Republica, à duobus, Pontifice scilicet, & politico Principe differenter gubernari. Principium istud, principium schismatis est, nisi sanè explicetur. Dum de diversis politiarum formis seu speciebus agitur, illarum differentia attenditur penes illos, à quibus visibiliter regitur: alioquin, ut suprà dicebamus, unica esset totius mundi politiæ forma, scilicet Dei supremi rerum omnium moderatoris Monarchia. Itaque schismati via aperitur, si regimen Ecclesiasticum ex æquo penes duo capita, Pontificem scilicet, & politicum Principem reponatur. Si uni Ecclesiæ corpori duo capita præfiguntur, monstrum efficitur horrendum.

2. Responderet fortasse Richerius, se illis executionem tantum regiminis Reipublicæ Christianæ tribuere. Penes quem

D d d d 2

ergò

580 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
ergo erit potestas principalis. Penes totam Ecclesiam, inquires. Atqui monstrum adhuc horribilius fingis. Tot enim in Ecclesia Capita constituis, quot sunt viri & mulieres; ac regimen Ecclesie adscribis omni Democratiâ pejus. A regimine enim Democratico saltem mulieres excluduntur: si autem Pontifex & Princeps ita se habent, ut in rebus Ecclesiasticis Pontifex Principi præferatur, malè ex æquo collocantur. Dum enim alter alteri subest, uni tantum convenit Capitis nuncupatio.

3. Quas autem affert probationes, quamque adhibet explicationem, eæ suaderent, ipsum ita intellexisse, ut Pontifex esset caput in spiritualibus, & Princeps politicus in temporalibus; ac præterea juris Divini, naturalis & Canonici executor esset. Juxta illam distinctionem loquitur Canon. *Duo sunt.* dist. 92. quo in Canone præponitur Pontifex Imperatori. Sic enim incipit; *Duo sunt quippe, Imperator Auguste, quibus principaliter HIC MUNDVS REGITVR, autoritas sacra Pontificum & Regalis potestas* (non dicit Ecclesiam, sed mundum his duobus regi) *in quibus tantò gravius pondus est Sacerdotum, quantò etiam PRO IPSIS REGIBVS hominum in Divino sunt reddituri examine rationem* . . . . . *Nosti itaque inter hæc EX ILLORVM TE PENDERE IUDICIO; non illos ad tuam redigi posse voluntatem, &c.* Canon autem *Principes* 23. quæst. 5. docet quæ sint Principum partes circa disciplinam Ecclesiasticam; *Principes sæculi nonnunquam intra Ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenent; ut per eandem potestatem disciplinam Ecclesiasticam muniant. Caterum intra Ecclesiam potestates necessaria non essent, nisi, ut quod non pravalet Sacerdos efficere PER DOCTRINÆ SERMONEM, potestas hoc impleat per disciplinae terrorem.*

4. Juxta eandem distinctionem dixit Christus ipse Matt. 22. *Reddere quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei Deo;* hancque distinctionem confundendam non esse bene monet Richerius. Benè etiam n. 11. probat potestatem Principum in temporalia, nisi quòd ei nimis indulget, ut ex iis, quæ toto libro 4. dicta sunt colligitur v. g. cum locum D. Bernardi ex cap. 4. lib. 4. de confid. ad Eugenium, contra mentem illius Sancti interpretatur, ut *Ecclesia jus habeat tantum innuendi, docendi, & suadendi, quando Princeps politicus gladio uti debeat ad gloriam Dei:* quam interpretationem non patiuntur verba S. Bernardi.

nardi. Non enim gladium materiale Pontificis esse diceret, & ad nutum ejus evaginandum, si aliam non haberet circa illum auctoritatem, nisi quæ perito cuilibet competat, scilicet, *innuendi, docendi, & suadendi*. Tuus ergo & ipse, inquit S. Bernardus, tuo forsitan nutu, *cui non tuâ manu evaginandus: uterque ergo Ecclesia, & spiritualis scilicet gladius & materialis.*

5. Quod autem eodem num. 11. monet Richerius, etiam si vera esset eorum sententia, qui Principes in temporalibus potestati Ecclesiasticæ indirectè subesse arbitrantur, ab ea tamen scribenda esse abstinendum, verum fortassis esset, nisi scribere cogeret contraria Comitiorum Cleri Gallicani declaratio, & nisi metuendum esset, ne Principes, quorum multi Censuras Ecclesiasticas parùm reformidant, se in Principatu, qui ipsis omnium maximè cordi est, tutos omninò esse putantes, nullius mali temporalis metu cohibiti, quidvis audendi facultatem sibi esse existimarent. Cæterùm constat ex lib. 4. quàm malè suas rationes ineat Richerius, cùm duotantum sibi objicit, quæ ipse potissima putat, licet reverà inter omnia ultimum ferè locum mereantur.

6. De potestate Principum in condendis legibus ad Divini, naturalis, & Canonici Juris executionem, de qua Richerius agit num. 12. nos fusè lib. 11. Hic tantùm advertimus, quod jam notaverat Illustrissimus D. Petrus de Marca lib. 2. cap. 10. §. 7. id quod Constantinus Magnus Episcopis dicebat, referente Eusebio lib. 4. cap. 24. de vita illius Imperatoris; *Vos intra, ego autem extra Ecclesiam à Deo Episcopus constitutus sum*, aliam posse habere sententiam, quàm quæ à Richerio assignatur; sic enim habet Textus Græcus, *ἀλλ' ἐμὲ μὲν τῶν ἑκτὸς τῆς ἐκκλησίας ὄντ' ἐπὶ τοῖς ἐξωτὸς τοῦ θεοῦ καθεσθαι, ἐπὶ τῶν ἐντὸς δὲ τοῦ θεοῦ*; quæ sic verti possent; *Vos quidem enim qui sunt intra Ecclesiam, ego autem eorum qui sunt extra à Deo constitutus Episcopus sum*. Imò de personis potius, quàm de negotiis loqui Constantinum, licet ejus verba nudè sumpta de alterutris possent intelligi, suadent quæ sequuntur. Addit enim Eusebius; *Itaque cùm quæ loquebatur eadem mente fecim cogitaret, animum in omnes, qui ejus suberant Imperio, intentum habuit: hortatus pro virili, ut pluri omnes vitam excolerent*. Deindè caput sequens inchoat his verbis; *Hæc etiam ratione adductus est, & rectè sanè, ut frequentibus legibus & Edictis præciperet omnibus, ne Adolis-*

582 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
immolarent, nec oracula curiosè sectarentur, &c. Quidquid sit de suprà
relatis Constantini verbis, certum est, pium illum Impera-
torem non de potestate circa res Ecclesiasticas cum Episcopis
contendere voluisse; sed suum pro Religione studium signi-
ficare.

7. Affirmat num. 13. Richerius, *Nativas Ecclesia Catholica li-
bertates, sive jus commune à Deo & natura institutum, his octo proloquiis
ac fundamentis, tam perspicuè roborari, ut nemo in illud impingere possit,
quin eadem operà legem Divinam, naturalem, & Canoniam labefactet.* Hoc
quàm falsum sit patet ex illorum proloquiorum examine jam
facto, vel potius ex illorum fundamentorum everfione. De
appellationibus ab abusu, quibus ait hanc labefactionem re-
parari, fusè in libro ultimo dicemus. Sed recolendum est
quod jam libro primo notavimus, non ita esse antiquas liber-
tates Ecclesiæ Gallicanæ, si Richerius audiendus est; quan-
doquidem ait eas ortas esse ab hujusmodi appellationibus,
quas superiori sæculo natas videbimus; *Hæc ratio, inquit, pro-
cedendi Gallorum, originem præbuit Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus, ut eas vul-
gò nominant.*

8. Numero 14. quinque sibi objicit. 1. B. Petrum esse
Christi Vicarium; atque aded B. item Petro Christi Vica-
rio congruere, non modò totam jurisdictionem Ecclesiasti-
cam, verùm etiam auctoritatem in temporalia, saltem indi-
rectam, & in ordine ad spiritualia. Respondet inæqualem esse
Christi, & B. Petri, potestatem, quod nimis certum est, quàm
ut negari queat. At deficit in via Richerius, nisi ostendat,
B. Petro non fuisse concessam omnem potestatem necessa-
riam ad optimum ovilis ei à Christo commissi regimen; sed
potestatem illam ipsimet ovili traditam, ejus autem solam
executionem Summo Pontifici; nec potestatem temporalem
ullum ordinem habere ad spirituale; vel, si quis sit ordo,
spirituale temporali non præesse. Objicit sibi 2. curam fra-
trum Petro demandatam à Christo Luc. 22. qua videtur ex-
cludi necessitas Conciliorum. Qua de re Lectorem remittit
ad ea quæ scripserat n. 1. Nos quoque tunc circa illum nu-
merum, tum alibi nostram de necessitate Conciliorum sen-
tentiam, & illorum celebrationis desiderium exposuimus.

9. Tribus aliis objectionibus, seu propositionibus, nimi-
rum

rum tertiæ, Ecclesiam in Synodum congregatam, nullum planè jus habere aliquid decernendi, secluso, aut non consentiente Romano Pontifice. Quartæ, Summum Pontificem, omnes Canones universalium Conciliorum ad Ecclesiasticam politiam spectantes, posse ex animi sui sententia antiquare. Quintæ, Papam, non modo habere auctoritatem supra particulares Ecclesias per mundum disgregatas, verum etiam supra universale Concilium: cuique nullo in casu subijci, unicâ illâ solutione satisfacere conatur, scilicet. Petrum eandem cum Christo non habere potestatem in Ecclesiam; alioquin Ecclesiam non fore liberam. Verùm hæc solutio & minimi momenti est, & si quid habet roboris, provenit ex modo perquam odioso, quo propositiones quarta & quinta expressæ sunt. Quis enim credat posse Summum Pontificem ex animi sui sententia, hoc est, sine causa, Canones Conciliorum universalium antiquare? Quæ autem iusta causa esse potest, ut omnes Canones universalium Conciliorum, ad Ecclesiasticam politiam spectantes, antiquentur, usque omnino relaxetur, ac novum condatur? Quin etiam tantam sæpè habet politia Ecclesiastica cum fide, ac cum jure Divino & naturali affinitatem, ut impossibile videatur totam politiam immutare sine fidei detrimento, aut Juris Divini vel naturalis violatione, quo casu nulla fore summi Pontificis Decreta nemo non confitetur. Est enim, ut inquit D. Cyprianus lib. de disciplina & habitu Virginum, disciplina custos spei, retinaculum fidei, Dux itineris salutis, fomes ac nutrimentum bonæ indolis, magistra virtutis, facit in Christo manere semper, ac sugit Deo vivere, & ad præmissa Cælestia & Divina præmia pervenire. Sed cogitatio antiquandæ totius politiæ, atque novi omnino juris constituendi, adeò est absurda, ut nulli unquam Pontifici venerit in mentem, nulli unquam ventura sit. Alia est æquorum scriptorum sententia, quæ solidis rationibus, non odiosis & absurdis interpretationibus confutanda esset: nimirum posse summum Pontificem Canonibus Conciliorum Generalium derogare; necessariam esse plerumque causam, ut licitè derogat: non omnes dispensationes illicitas esse nullas: non esse temerè damnandum summi Pontificis factum: non esse insolenter resistendum, etiam cum Superior, rationis, propriæ potestatis, aut justitiæ limites videtur excessisse: sed exponendam veritatem, mediisque convenientibus & opportunis, quærendum remedium. Quod etiam quintæ propositioni addit,

584 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
 dit, quasi ab adversariis propositum, Papam Ecclesiæ nullo in
 casu subjici, nimis generale est; quia saltem pluribus de Pon-
 tificatu contendentibus, si eorum jura sint obscura, Eccle-
 siæ est, controversiam dirimere. Addunt plerique, Papam,
 si laberetur in hæresim, atque in ea obstinatè permaneret,
 (quod tamen neque accidit unquam, neque unquam even-
 turum arbitror) posse ab Ecclesiâ deponi, aliqui verò, ipso
 facto, Pontificatu privatum eo casu esse affirmant.

10. Ratio, quâ Richerius impugnat infallibilitatem sum-
 mi Pontificis, omnibus omninò potestatibus infensa est, &
 ex ea concluditur unumquemque suo arbitrio esse permit-
 tendum. Omnibus, inquit, hominibus est inditum à natura, ut liberi
 & beati esse velint: quis autem naturaliter beatus esse potest absque libertate?
 At si infallibilitas decernendi in uno & solo habitat Pontifice, nullus in Eccle-
 sia conventibus libertatem ferenda sententiæ obtinet. Simili omninò ratio-
 cinatione probaretur, neque Concilium Generale debere esse
 infallibile, quia tolleretur libertas, atque adedò beatitudo ab
 inferioribus Clericis & Laicis, qui multò plures numero sunt
 quàm Pastores; ac perinde concludi posset juxta Richerii
 verba; Si hac sententiâ invaleseat sequitur Christum extrema quæque passum,
 ut Ecclesiam, sponsam, idest universos Christianos despotico Episcoporum, &
 Curionum Imperio subderet: quod juri Divino & naturali funditus repugnat.
 Abutitur Richerius libertatis nomine, cum eam quam Christus
 sanguine suo nobis acquisivit, scilicet à servitute peccati, & à
 jugo legis Mosaicæ, confundit cum libertate à justitia, & ab
 obedientia debita illis, quibus ait Luc. 10. vers. 16. Qui vos au-
 dit, me audit; & qui vos spernit me spernit, ac præcipuè illi, quem in
 tota Ecclesia Vicarium suum constituit. Pari etiam prætextu
 libertatis abolendum esset Regnum, & genus omne Monar-
 chiæ temporalis.

11. Nihilominus hæ objectiones ex Richerii judicio non sunt
 unius assis. Alia tria enucleat numeris 15. & 16. quæ, ut ipse
 ait, aliquid videntur habere ponderis: primum est; Petrum Pastorem univer-
 salis Ecclesiæ constitutum à Christo Joan. 21. Pascite oves meas: hacq; Di-
 vinâ voce, neque Apostolos neque Concilium Generale excludi: omnes enim sunt
 oves Christi, proptereaq; à D. Petro, Christi Vicario, pasci debent. Istud
 argumentum plusquam aliquid, hoc est, plurimum ponderis
 videtur habere, & habet re ipsâ; præsertim si Sanctorum Pa-
 trum

trum testimonio roboretur, quorum testimonia jam alibi retulimus; v. g. sancti Joannis Chrysostomi, qui homil. 3. in Act. Apost. loquens de Apostolis congregatis ad electionem alicujus, loco Judæ proditoris, substituendi docet B. Petrum alios omnes in sua manu, hoc est, in sua potestate habuisse. Euthymii, qui cap. 78. in Luc. hæc verba; *Confirma fratres tuos*. Luc. 22. & cap. 18. in Joan. ista; *Pasce oves meas*, Joan. 21. de Apostolis præcipuè interpretatur, absque distinctione inter ipsos, & ipsorum Collegium. Necdum enim Theologi distinguebant in Apostolis, *collegialiter*, & *non collegialiter*: S. Bernardi lib. 2. de consid. cap. 8. oves Christi sine ulla exceptione Petro, ejusque successoribus commissas docentis, verbis suprâ adductis cap. 1. §. 12. Quid ergò? respondet Richerius, *Christum illis verbis non aliam dedisse Petro potestatem, quam ministerialem: officium verò Ministri & Dispensatoris esse, mandare executioni præcepta legis Divina, naturalis, & Canonica: sed juxta regulam temperamenti Aristocratici à Deo constituti: ac proinde Petrum, censeri Pastorem, quoad executionem Canonum, verbi Divini prædicationem, & alia ejusmodi, quæ ab uno, quam ab Ecclesia congregata in Concilium, melius persui possunt.*

12. Petrum cum Christo comparatum nonnisi Ministrum, dispensatorem & executorem fuisse jam observavimus; sed Ecclesiæ regimen ita esse institutum, ut summus Pontifex sit tantum Minister, dispensator, & executor eorum quæ fuerint ab Ecclesia in Conciliis Generalibus decreta, nec probavit Richerius numeris 4. 5. & 9. quò remittit, nec probare quisquam potest. Cujus enim Concilii Generalis executores esse poterant B. Petrus ejusque successores ante Concilium Nicænum, hoc est ante annum circiter 325. Illos Conciliorum particularium (quorum etiam paucissima Canones antea ediderant) meros executores non censebit Richerius, quandoquidem illis concedit num. 9. plenitudinem autoritatis Pontificiæ in Ecclesias particulares per mundum dispersas: negatque solum in Ecclesiam universalem in Concilium congregatam. Legem etiam Divinam & naturalem quis tum temporis interpretabatur? Tota, inquit, Ecclesia, licet dispersa. Quid ergo Episcopi, qui ante illud Concilium vel circa fidem aut legem naturalem vel Divinam Romanum Pontificem consulebant, ejus responsa tanquam dubia & incerta habebant, donec re-

Ecce li-

liquorum totius orbis Episcoporum sententiam rescivissent ? Undè id habet Richerius ? Non id significarunt sancti illi Episcopi.

13. *Secundum argumentum* quod sibi objicit Richerius, ut illud etiam Richerii verbis exprimamus, est, *Ecclesiam congregatam in Concilium, unicam familiam, unicum ovile, unicum regnum, & corpus visibile Christi constituere: ac propterea unicum etiam necessario habere caput visibile Romanum Pontificem: at monstrum immanè videretur, si unum, atque idem corpus duo suprema haberet capita, nempe Papam & Concilium Generale.* Hæc verba optimam rationem continent, licet non tam exâctè propositam. Non enim v. g. dici potest, quod Concilium Generale sit Caput Ecclesiæ congregatæ in Concilium; quandoquidem Ecclesia in Concilium congregata nihil aliud est, quàm ipsummet Concilium. Verumtamen vis rationis satis intelligitur, nimirum Ecclesiæ, cùm sit una, unicum caput præesse debere: si autem Concilium Generale esset caput Ecclesiæ; cùm ea quoque Dignitas Romano Pontifici competat, duo fore ejusdem corporis capita, atque aded monstrum futurum. Et quia responderi posset, summum Pontificem esse caput Ecclesiæ dispersæ, non autem in Concilium congregatæ, reponitur, etiam in eo statu, seu Concilium ipsum esse unicam familiam, unicum ovile, unicum Regnum, unicum corpus visibile Christi, atque aded unicum habere caput, non autem tot capita, quot Episcopos, & ex sententia Richerii, quot Curiones. Quid adhæc Richerius? Respondemus, inquit, *Ecclesiam esse politiam Monarchicam regimine Aristocratico temperatam: inde autem sequi necessariò, Concilium quoad directionem regiminis, coercionem, & potestatem sancientorum Canonum, supremam habere auctoritatem: Petrum verò, quoad executionem, atque exercitium, aut usum clavium erga Ecclesias particulares.*

14. Tantum abest, ut consequens necessariò sequatur ex antecedenti, ut contrarium potius sequatur. Si enim Ecclesia est politia Monarchica, directio regiminis, coercitio, & potestas sancientorum Canonum est penes unum. At, inquit, Richerius, politia illa Monarchica est regimine Aristocratico temperata. Non temperatur, sed destruitur Monarchia, dum auctoritas præcipua & principalis pluribus tribuitur, licet absque Monarchiæ præjudicio executio, exercitium, aut usus pluri-

pluribus committi possit. Quis enim v. g. (quod jam notavimus) Rempubicam Venetam appellat politiam Monarchicam, regimine Aristocratico temperatam, licet unico Duci executio, exercitium atque usus jurisdictionis committatur remanente in Senatoribus autoritate super ipsum etiam Ducem? Aut quis putet Regnum Franciæ politiam esse Aristocraticam Monarchico regimine temperatam; quamvis Senatus, Concilium Regium, aut alia quævis Curia, ex pluribus viris constans, executionem, aut exercitium & usum jurisdictionis habeat, remanente in Rege plenitudine potestatis.

15. Objicit sibi tertio Richerius cap. 20. Concilii Romani à 280. Episcopis sub Sylvestro Papa celebrati relatum 9. quæst. 3. Can. *Nemo*. Hujus quidem Concilii fides suspecta habetur: quia tamen simile Decretum in aliis veris Conciliis legitur, non sunt prætermittendæ aliæ Richerii circa illud responsiones. Sunt autem illius Concilii sive veri, sive suppositi verba prætermittenda; *Nemo judicabit primam Sedem justitiam temperare desiderantem, neque ab Augusto, neque ab omni Clero, neque à Regibus, neque à Populo Judex judicabitur*. Respondet Richerius primò id verum esse, si Papa justitiam temperare desideret. Sed non advertit aliud esse justitiam temperare desiderare, aliud re ipsâ illam temperare. Primus enim modus loquendi jurisdictionis exercitium designat; secundus verò judicii æquitatem ac rectitudinem. Licet ergo subtiliter & rigorosè Decreti illius verba cum Richerio accipiamus, summus Pontifex, etiamsi rectè non judicet, si tamen justitiam temperare desideraverit, à nemine poterit judicari. Quis autem Pontifex se justitiam temperare velle non profiteatur: & si dubitetur num alia sit illius intentio, quis erit secretorum cordis ejus Judex? Quamvis enim de facto malè judicet, à nemine potest judicari, an non justitiam temperare desideraverit.

16. Respondet secundò Concilium istud intelligendum esse de Conciliis particularibus, quale ipsum erat, atque aded verba illa, *neque ab omni Clero*, intelligi distributivè de Clero particulari, non collectivè de Generali Concilio; *Cujusmodi*, inquit, *est Constantiense, aut Basileense*. Si Decretum illud intelligendum est de Concilio particulari, quia in Concilio parti-

culari editum est, Concilium Constantiense intelligendum erit de tempore schismatis, quando non constat quis sit legitimus Pontifex; quia is erat Ecclesiæ status tempore Concilii Constantiensis, quod ea de causa congregatum est, & Decretum edidit, ad quod alludit Richerius. Sed de Concilii Constantiensis Decreto, ac Basileensis confirmatione jam alibi egimus. Cæterum, si de aliqua Ecclesia particulari *Decretum esset intelligendum*, non de alia sine dubio, quam de Ecclesia ipsius Urbis, aut Provinciæ Romanæ. Atqui 280. Episcopi, cum non nisi ex pluribus Provinciis convenire potuissent, Concilii Generalis speciem referrent, & numero plures essent, quam quælibet Concilia Generalia, & ipsummet, Constantiense, nec non qui Basileense, quando Decretum suprâ designatum editum vel confirmatum fuit, constituerunt, meminissent Concilii Generalis, si excipiendum putassent, ne sub nomine omnis Cleri intelligeretur.

17. De reliquis autoritatibus, quæ ex scriptis Romanorum Pontificum proferuntur & causa 9. quæst. 3. leguntur, non magnoperè laborat: unico verbo respondet; *Nemini in sua causa credendum, nisi conformiter ad legem Divinam, naturalem, & Canonicam loquatur.* Temeraria est illa responsio, verbis præsertim ita generalibus concepta. Non enim nisi temerè de Pontificibus, sapientiâ, doctrinâ, & sanctitate insignibus, quales fuerunt S. Leo, S. Gregorius & alii, dici aut sentiri potest, ipsos indebitam cum periculo totius Fidei ac Religionis, auctoritatem usurpasse. Adde, quod simili modo retorqueri posset, absurdum esse ex Episcoporum Constantiæ atque Basileæ congregatorum Decretis in propria causa velle persuadere Papam subesse Concilio.

18. Numero 17. repetit Richerius quod dixerat num. 1. *Papam per & propter Ecclesiam; non contra, Ecclesiam per, aut propter Papam existere, undè concludit; Ecclesiam jure divino & naturali providere atque impedire posse, ne Papa in sui destructionem gubernet.* Observavimus circa numerum primum confundi à Richerio finem regiminis Ecclesiastici cum ipsius subjecto. Regimen & potestas ipsa summi Pontificis est propter bonum totius Ecclesiæ, singulorum etiam salutem respicit; sed potestas regendi omnes & singulos fideles non residet in singulis, neque etiam in

om-

omnibus simul, sed in summo Pontifice, tanquam in Monarcha, in Episcopis, tanquam in Principibus, & in aliis Pastoribus, tanquam in Magistratibus inferioribus, sicut insinuat B. Paulus 1. ad Cor. 12. vers. 28.

CAPUT VI.

Confutantur responsiones Richerii in num. 18. adversus potestatem Ecclesiasticam circa temporalia.

1. **Q**uod Ecclesiam, inquit Richerius, indirectâ pollere autoritate in temporalia prædicent, verum est per modum doctrinæ, suasionis & exclusionis à communione Ecclesiastica: falsum autem per coactionem, aut Regum atque Principum depositionem. Hoc autem probat, quia Ecclesia neque Territorium, neque usum habet gladii materialis. Si per Territorium significat Richerius, ut vulgò Jurisconsulti, locum, in quo quis facultatem habeat pœnis temporalibus, atque morte etiam corporali malos terrendi, & re ipsâ puniendi, verum est Ecclesiam vi clavium non habere hujusmodi territorium, sed vel propriâ populi liberi electione, vel Principum concessione: at verò si territorium accipiat pro loco, in quo exercetur jurisdictio quælibet cum coactione, ac pœnarum inflictione, habet Ecclesia Territorium, ubicumque versantur homines baptismali caractere insigniti, cum eos ubique censuris ligandi habeat facultatem. Si denique Territorium sumatur pro loco, in quo pœna temporalis ad finem spirituales decerni possit, non proficientibus pœnis spiritualibus, ac deficiente alio remedio, quæstio est. Negat Richerius; affirmant alii.

2. Sed non est confundendus usus gladii materialis cum Territorio. Utitur enim gladio materiali, qui re ipsâ occidit, aut aliàs corporaliter plectit, quod Ecclesiasticis viris non congruit. Dum Concilia Generalia lib. 4. relata, ac nominatim Constantiense, & Basileense Imperatores, Reges, aliosve Principes deposuerunt, vel deponendos decreverunt, si fidei aut Religioni obessent, non sunt usa gladio materiali,

Eccc 3

Prin-

590 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
Principibus bellum inferendo; sed eos, ne gladio materiali in
perniciem Religionis abuterentur, impediunt. *Uterque Eccle-*
sia, & spiritualis scilicet gladius, & materialis: sed is quidem pro Ecclesia,
ille verò & ab Ecclesia exercendus est, ut inquit S. Bernardus, à Ri-
cherio num. 11. citatus.

3. Comparatio quam adducit Richerius, Pædagogi, disci-
pulos adversus disciplinam obdurescentes bonis paternis ex-
hæredantis, & Ecclesiæ, Reges aut Principes Christianos
abdicantis, est ex earum numero, quæ uno pede incedere,
nonaginta novem claudicare dicuntur. Defectus studii vix
tanti esse potest, ut illum exhæredatione punire conveniat;
persecutio contra Fidem & Religionem esset æternæ ruinæ
occasio, nisi sisteretur. Hæreditas ad studium non refertur,
sed sæpè studium ad hæreditatem: temporalia ad spiritualia,
tanquam ad principaliora, jure Divino & naturali ordinata
sunt; qui ordo pervertitur, dum potentia temporalis non solum
spiritualia bona non promovet, sed in ea etiam grassatur. Pue-
ri habent Patrem aut parentes, quibus & major & latior, quàm
Pædagogo potestas competit, & à quibus castigari efficacius
possunt. Reges & alii Principes supremi nullum alium in ter-
ris superiorem agnoscunt. Pædagogi nullam habent propriè
dictam jurisdictionem in pueros, quos leviter tantum corri-
gere ipsis licet, parentibus, à quibus facultatem illam quasi
delegatam receperunt, filios in sua cura retinentibus. Eccle-
sia verò supremam in spiritualibus obtinet potestatem, ad
quæ, ut diximus, temporalia, tanquam ad principaliora or-
dinata sunt. Neglectus disciplinæ scholasticæ solis plerumque
discipulis nocet; Fidei ac Religionis impugnatio, non so-
lum Principibus, sed & innumeris eorum subditis. Si disci-
pulorum exemplum condiscipulos trahit, penes Pædagogum
est illorum curam dimittere; Ecclesiæ, neque Principes, ne-
que Subditos, per Baptisma sibi aggregatos deferere fas est.
Ut disciplina scholastica non violetur, obstat sæpè naturalis
Constitutio. Fidei ac religioni nonnisi ex malitia bellum in-
fertur. Ad pueros non pertinet hæreditas, vel saltem ejus ad-
ministratio. Nam si parentes vivunt, ipsi Domini sunt; si
decesserunt, pueri sunt sub Tutoribus & Actoribus, à quo-
rum consensu pendent. Si discipuli sui juris esse supponun-
tur,

tur, non habet in eos Pædagogus potestatem, nisi quam illi contulerunt, quæ certè ad exhæredationem non pertinet. Ecclesiæ supremi Pastores à Christo ipso in omnes baptizatos jurisdictionem obtinent, quam non exercent, nisi circa id jus quod subditis competit.

4. Illud, ut verba Richerii in ipsum retorqueamus, à dicto secundum quid ad dictum simpliciter, ratiocinatio, quâ probatur Ecclesiam in temporalia Principum nullam, etiam indirectam, potestatem habere, ex eo quod Ecclesiastici se sævis, aut secularibus negotiis, non immisceant: & sufficientia politia Ecclesiastica ab observatione mandatorum Dei non à iure gladii, aut Monarchiâ temporali petenda sit: quasi Ecclesia subditos à juramento fidelitatis absolvens, gladio materiali Regem jugularet, aut ei bellum inferret, ut ipsius Regnum sibi vendicaret, Monarchicè à se gubernandum. Præcipua quidem Superiorum Ecclesiasticorum potestas expressa his verbis Matt. 28. hic à Richerio relatis, aliquibus omisiss; Eunt ergo, docete omnes gentes servare omnia quaecumque mandavi vobis: & ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi. Sed illis nullo interjecto, præmiserat Christus; Data est mihi omnis potestas in Cælo & in terra; quasi insinuans se illis potestatem conferre tum circa cælestia, tum circa terrena, quatenus opus esset ad amovenda obstacula, injuncti sibi officii spiritualis executionem impediencia.

5. Triplex hic sibi argumentum opponit Richerius, quorum primum ducitur ab exemplis veteris Testamenti. Huic respondet, Synagogam territorium, & jus meri Imperii habuisse, Ecclesiam non item. Sed, ut mox explicuimus, Ecclesia Territorio non caret: imò nec micro Imperio, quandoquidem ubique terrarum censuris, nominatim excommunicatione, quæ à juris Canonici Tractatoribus cum jure vitæ ac necis comparatur, fideles contumaces plectere potest, nec non à juramentis fidelitatis, sicut ab aliis, dummodò justa & necessaria causa intercedat, absolvere, ut lib. 4. ostendisse sufficienter credimus. Aliud discrimen observat Richerius, quod scilicet lex Evangelica ad Mosaicam, & ad quamcumque aliam politiam comparata, sit lex mansuetudinis & perfectissimæ libertatis. Verùm hæc libertas in eo præcipuè sita est, quòd Christiani ultrò, & ex Charitatis instinctu, non

au-

autem ex servili pœnæ timore moveri debeant ad implenda præcepta, ut S. Augustinus, & alii sancti Patres exponunt; non in eo quòd ab omni pœnâ debeant esse immunes, si contumaciter renitantur. Alioquin enim excommunicatio, quæ verorum Christianorum judicio damnatio est Regni temporalis privatione gravior, ab Ecclesia esset eliminanda.

6. Alterum argumentum, quod sibi objicit Launoïus, est caput tertium Synodi Lateranensis: quo statuitur Reges, atque Principes, qui hæreticos ex suis Dominiis minimè exterminaverint, esse abdicandos. Respondet, isthæc & similia ut Decretales Romanorum Pontificum nihil juris habere in Principes politicos; quia inquit, *Decreta hæc privatim, & proprio motu à Romanis Pontificibus, non Synodicè, id est totius Ecclesiæ consensu, sancita fuerunt: itaque non obligant.* O temeraria responsio! Quod in Concilio generali, imò Generalissimo assistentibus per se vel per suos Legatos omnibus Principibus Christianis, Decretum est, *proprio motu à Romanis Pontificibus non Synodicè, id est totius Ecclesiæ consensu sancitum fuit.* Ecquid ergo ultra requiritur, ut aliquid *Synodicè totius Ecclesiæ consensu sancitum dicatur?* An ut generatim omnes & singuli Christiani assensum præbeant? Et quid unquam fuit, aut erit unquam hoc modo sancitum? Nulla ergo unquam obligavit, aut obligatura est lex Ecclesiastica. Sed demus Richerio Papam in eo Concilio, & in aliis, quibus præsedit, hujusmodi Decreta proprio motu edidisse, atque ad eorum subscriptionem Episcopos, aliosque Judices & Assistentes coegisse: quid respondebit auctoritati, tanti apud ipsum ponderis, Conciliorum Constantiensis & Basiliensis contra Pontifices habitorum? An eorum Decreta, quæ lib. 4. retulimus, proprio motu à Romanis Pontificibus sancita dicet?

7. Objicit sibi 3. abdicationem Childerici Regis Francorum, & Imperii translationem ad Francos, quibus respondet absolutè negando *solâ Romanorum Pontificum auctoritate, absque populi consensu, auctoritate, aut postulatione factas.* Nota vocem illam, *solâ*; adeò enim certum est, eas *Romanorum Pontificum auctoritate factas* fuisse, ut id non possit non fateri, illucque confugiat ut neget, *solâ eorum auctoritate factas.* Sed ab illo & aliis exemplis se se expedit pronuncians, quod *moribus & Canonibus, non exemplis, Christianam Rempublicam gubernari voluit Dominus Noster Jesus Christus*

Christus. Sed quis illos nobis Canones in hac materia edet, quandoquidem qui in Conciliis generalibus conditi fuerunt, proprio motu summorum Pontificum sanciti fuisse, atque adeo non obligare dicuntur. Quis mores declarabit, aut Canones sanciet, quibus *Christianam Rempublicam* gubernari voluit Dominus noster *Iesus Christus*? Quis audeat cum Richerio contendere, qui exempla tot tantorumque Pontificum, & Conciliorum Generalium nihili faciens, de jure, non de facto disputari postulat? Sed si tam parvi pendenda est Conciliorum autoritas, cur ad illam tam sæpè nos vocat Richerius? Cur penes illam supremum Ecclesiæ regimen constituit interdum? Quis condet aut exponet jus, secundum quod de controversiis disputari possit?

7. Claudis libellum suum Richerius, remittens pro reliquarum objectionum solutione ad Tractatum Magistri Joannis Parisiensis, *de potestate regia & Papali*, qui est in 2. lib. Vindiciarum; Verùm si Richerius graviores illas esse existimabat, cur omisit, & opus suum mancum reliquit, nisi quia se illis plenè satisfacere non posse intellexit? Si leviores judicavit, non debemus de illarum solutione anxiam gerere sollicitudinem. Sed non sunt à nobis omninò prætermittendæ Richerii Vindiciæ, ne illius doctrinam labantem suffulsiſſe existimentur.

C A P U T VII.

Notæ in primum librum Vindiciarum Edmundi Richerii, qui Decretis Scholæ Parisiensis constat.

1. **V** Indicias suas Edmundus Richerius in quatuor libros distribuit, cujus divisionis monet in præfatione. Primus aliquot Decreta Facultatis Theologiæ Parisiensis complectitur. Secundus continet aliquot opuscula Doctorum Sorbonicorum, pro Philippo Pulchro Rege Franciæ adversus Bonifacium VIII. Papam. Tertius ea exhibet, quæ Petrus de Alliaco, & Joannes Gersonius emisertunt in lucem tempore Conciliorum Pisani, & Constantiensis. In quarto sunt ea,

Ffff

quæ

594 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
quæ Jacobus Almainus, & Joannes Major pro Ludovico XII.
adversus Julium II. & adversus scripta Cajetani edide-
runt.

2. In primis diligenter observandum est, quâ viâ ad scopum suum tendat Richerius. Collectionem suam sic inscribit; *Vindicia doctrina Majorum Scholæ Parisiensis, seu constans & perpetua Scholæ Parisiensis doctrina de autoritate & infallibilitate Ecclesiæ in rebus fidei & morum contra defensores Monarchiæ universalis & absolutæ Curie Romanæ.* Mox quasi thema adduntur verba S. Augustini ex lib. 2. contra Julianum cap. 10. *Quod invenerunt in Ecclesiâ, tenuerunt; quod didicerunt, docuerunt; quod à Patribus acceperunt hoc filiis tradiderunt.* Deinde proponitur illud Deuteron. 32. vers. 7. *Interroga Majores tuos, & dicent tibi.* Et in præfatione plura alia refert ad traditionem & ad libertatem Christianam spectantia; Itaque crederes ab Apostolorum tempore ad nos usque per singula sæcula seriem traditionis pro autoritate ac libertate Ecclesiæ contra summi Pontificis potestatem & infallibilitatem perducturum; præcipuè verò ex primorum Scholæ Parisiensis Doctorum testimoniis, & ex antiquissimis illius Academiæ Decretis catenam perpetuam contexturum: & ecce tibi exhibet Decreta, quorum primum sæculo 15. editum est, & opuscula 14. sæculo non antiquiora, tempore schismatis, aut dissidii inter Reges ac Regnum Galliæ, & Pontifices Romanos, à Doctoribus Romanæ Curie plerumque infensis conscripta; quod certè Vindiciarum genus non tam causam justam esse, quàm jure destitutam probat: quandoquidem pars illam defendens ad Advocatorum suorum testimonium & autoritatem, tanquam ad fortissimum præsidium confugit.

3. At fortè non tam illorum nomine, quàm argumentis sese tueri vult. Verùm non neglexerat Richerius, quæ sibi favere videbantur, à singularium Doctorum Tractatibus, licet non citatis, mutuari. Universitas enim non solet argumentis sua Decreta, ut privati suas opiniones, confirmare; sed judicum more, suppressis rationibus, decernere. Non tamen faciliè debent ejus judicia odio, vel alicui animi perturbationi adscribi, aut etiam parvi pendi, præsertim si repetita sint. Et magna certè deberetur doctrinæ Scholæ Parisiensis reverentia, si *constans & perpetua* esset, ut affirmat Richerius.

4. Sed

4. Sed undenam orditur Richerius traditionem Facultatis Theologiæ Parisiensis ? An à tempore Caroli Magni , quem plerique Galli Universitatis illius Urbis Fundatorem nominant ? An saltem à tempore Roberti Sorboni , cui celeberrimum Collegium Theologorum & nomen & institutionem debet ? Minimè verò : à tempore , quo maximè flagrabat schisma , atque ad illud extinguendum maximè anhelabat tota Ecclesia , præsertim Universitas Parisiensis , cujus tunc Cancellarius erat Joannes Gersonius eo zelo vehementer incensus. Ea enim de causa illo ipso anno habitum est Concilium Pisanum. Primum enim , quod producit Decretum datum est die 2. Mensis Januarii 1408. more Gallico ; id est 1409. more communi. Nullane usque ad id tempus edita fuerant ab Universitate Parisiensi de potestate Ecclesiasticâ Decreta ? Nulli ejus Alumni ea de re scripserant ? Sed saltem ex eo tempore fuitne *constans & perpetua* omnium ejus Universitatis Doctorum sententia ? Ut id pateat , non sunt repetenda , quæ in libris superioribus allata sunt à nobis testimonia. A Lectore , si dubitet , rursus videri possunt.

5. Sed accedamus propius ad doctrinam Scholæ Parisiensis , & consideremus an Curia Romanæ adeò infesta sit : neglectis iis , quæ ad causæ justitiam nihil faciunt , & quæ Richerii tantum affectum declarant , ut sunt , styli acrimonia , & denominatio Concilii Pisani habiti an. 1409. quod primum vocat , quasi nihili faciendum esset illud , quod ibidem sub Innocentio II. an. 1134. præsentè , plurimumque jurante S. Bernardo , à totius Occidentis Episcopis celebratum est , ac de quo Bernardus Abbas Bonævallis in vita S. Bernardi ait ; *Innocentius II. rursus Pisas revertitur , ibique aggregatis totius Occidentis Episcopis , alijsq. Religiosis viris , magne gloriæ Synodus celebratur. Affuit per omnia & Consilii & judicii & definitionibus omnibus sanctus* (Bernardus .) Sed magis cordi erat Richerio commendare Conciliabulum , quod tempore Ludovici XII. Regis Franciæ , illiusque sollicitationibus Pisis ex parte habitum est an. 1511. & in Galliam evocatum , quod tanquam schismaticum reprobatum est in Concilio Lateranensi 5. sess. 2. & 3. & ab ipsomet Ludovico repudiatum , ut in eodem Lateranensi sess. 8. legitur. His omissis , scholam Parisiensem audiamus.

F f f f 2

6. Pri-

6. Primò prædictæ Facultatis Theologicæ Decreto à Richerio relato cogitur Licentiatus quidam retractare nonnullas propositiones circa Sacramenti pœnitentiæ administrationem, verbi Dei prædicationem, ac Decimarum solutionem: quæ quidem propositiones, cum falsæ & scandalosæ essent, revocari certè debebant. Neque ea retractatio juribus sanctæ Sedis præjudicat. In prima quidem propositione, prout emendata est, dicuntur *Curati in Ecclesia Minores Pralati & Hierarchæ, ex primaria institutione Christi*: sed licet ipsius gradus institutio esset *ex primaria institutione Christi*, quod minus esse probabile superiori libro ostendimus, non tamen sequeretur unumquemque Parochum jurisdictionem suam immediatè à Christo recipere; multò minùs quod infert Gersonius à Richerio citatus, eos *vocem definitivam in Conciliis Ecclesia cum Episcopis habere*: ut enim Episcopi Ægyptii & alii ipsis adhærentes clamarunt in a. 1. Concilii Chalcedonensis, *Synodus Episcoporum est*. Nec antiquitas, quam Richerius, & alii scriptores Gallicani tam sæpè appellant, docet nos, Parochos in Conciliis generalibus definitivam vocem habuisse, aut etiam ad ea vocatos fuisse, nisi fortè tanquam consiliarios.

7. Alterum Theologiæ Parisiensis Decretum à Richerio exscriptum diei 3. Martii an. 1430. testatur, alium Licentiatum partim spontè, partim ordinante Universitate, aliquas propositiones revocasse circa jurisdictionem Ecclesiasticam: ac tria præcipuè declarasse. Primò quod *omnes potestates jurisdictionis Ecclesia, aliæ à Papali potestate, sunt ab ipso Christo, quantum ad institutionem & collationem primariam*. (Idque immediatè, ut dicitur in propositionibus sequentibus.) *A Papa autem & ab Ecclesia, quantum ad limitationem & dispensationem ministerialem*. Hæc propositio sensum verum, & iis, quæ à nobis superiori libro statuta sunt non oppositum, potest habere. Est enim Christus Episcopatum & alios gradus instituerit, atque Apostolis suis, & primis Ecclesiæ suæ ministris, etiam immediatè contulerit, atque ita ipse sit causa principalis illorum: *dispensantur tamen, & limitantur à summo Pontifice ipsius ministro ac Vicario, nec non totius Ecclesiæ capite*. Certum tamen est propositionem illam, si generaliter sumatur, veram non esse. Nec enim Christus Dignitatem Patriarchalem v. g. Exarchalem,

ECCLESIAE GALLICANÆ. LIB. IX. 597
chalem, aut Metropolitancam per se ipsum immediatè instituit.

8. Declaravit præterea dictus Licentiatus, quod *quandocumque in aliquo Concilio aliqua instituentur, tota autoritas dans vigorem statutis, residet, non in solo summo Pontifice, sed principaliter in Spiritu Sancto, & Ecclesia Catholica.* Quod *autoritas dans vigorem statutis Conciliorum residet principaliter in Spiritu Sancto, certò certius est.* Verum etiam in aliquo sensu est, illam autoritatem residere in Ecclesia. Sed istud obscurum est. Ecclesia enim potest intelligi vel formaliter pro tota fidelium collectione, atque in eo sensu falsum est, eam dare vigorem statutis. Laicis enim, qui pars ejus collectionis maxima sunt, convenit *obsequendi necessitas, non decernendi autoritas*: potest etiam Ecclesia sumi repræsentativè, hoc est, pro fidelium omnium Pastoribus; atque in isto sensu verum est, Ecclesiam dare vigorem statutis. Nec enim nihil faciunt reliqui Episcopi ad robur Decretorum Synodaliū. Sed summus Pontifex, ut caput illius mystici corporis, plus cæteris confert. Quia sicut ipsi, tanquam supremo Pastori, commissæ sunt universæ Christi oves; ita & principalis tradita est earum regendarum potestas. Quæ quidem Papæ prærogativa, ita cæterorum jurisdictioni præeminet, ut dum ipse Concilio interest, ejus nomine Decreta edantur, approbantibus cæteris, ut alibi observavimus.

9. Confessus est idem Licentiatus, quod *potestas Ecclesia de jure potest aliquid, & in certis casibus contra summum Pontificem.* Ea etiam propositio in eo sensu vera est, quo in usum redacta fuerat ante aliquot annos in Concilio Constantiensi, quando nimirum incertum erat apud plerosque, quis esset legitimus Pontifex. Sed verba illa, *in certis casibus*, exceptionem significant, quæ non solum regulam generalem non constituit, sed & regulam contrariam firmat.

10. Denique declaravit, Papam *Simoniam posse committere.* Qua in re distinguenda est vera Simonia contra jus Divinum, à quibusdam actibus ab Ecclesia ob Simoniam periculum prohibitis, licet veram Simoniam non contineant. Itemque in Simonia contra jus Divinum, discernenda est culpa à censura, quæ illam in certis casibus consequitur. Summus Pontifex jus divinum violans culpam non effugeret; censuram

Ffff 3

non

598 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
non incurreret. Juris merè positivi directioni subest, non
coactioni.

11. Huic secundo Decreto subjungit Richerius sex conclu-
siones articulorum ejusdem Facultatis Parisiensis contra Lu-
therum : sed illæ conclusiones Ecclesiæ quidem privilegium
in fide & moribus non errandi, controversias, aut dubia cir-
ca Scripturas sacras definiendi & determinandi, nec non ex-
communicandi potestatem adscribunt, ejusque traditiones
recipiendas declarant; idem tamen privilegium eandemque po-
testatem summo Pontifici non denegant.

12. Hæc autem est ultima ex illis sex conclusionibus; Nec
minùs certum est unum esse de jure Divino summum in Ecclesia Christi mili-
tante Pontificem : cui OMNES Christiani parere tenentur : qui quidem po-
testatem habet & indulgentias conferendi. Si summo Pontifici omnes
Christiani parere tenentur : ergo & omnes Episcopi, cum om-
nes sint Christiani : verùm, ut sæpè diximus, quid est Ecclesia
formaliter, nisi omnes Christiani; & repræsentativè nisi om-
nes Episcopi? Sed dices, fallacia est à sensu diviso ad sensum
compositum. Ità quidem esset, si Ecclesia tunc tantùm dice-
retur, cum Episcopi essent in Concilium Generale collecti,
aut fideles omnes in consilium universale congregati. At cum
ipsa fidelium multitudo, etiam prout sunt per totum orbem
dispersi, & Episcopi in propriis Dioccesibus residentes, Eccle-
sia propriè sint, non video quomodò in eo statu omnes sum-
mo Pontifici parere teneantur, non autem Ecclesia ipsa. Nisi
fortè dicamus omnes Christianos ad parendum teneri, nisi
communi consensu inter se per litteras aut Nuncios signifi-
cato, deliberent non parere sed præcipere; atque in eo casu
Pontificem Ecclesiæ subesse; quod absurdum videtur.

13. Dicitur in quarto ex illis sex articulis *potestatem excom-
municandi esse de jure Divino IMMEDIATE' à Christo Ecclesiæ concessam.*
Sed illud *immediatè* dicitur contra errorem Lutheri, qui ex-
communicationes ad politiam dumtaxat exteriorem valere,
non autem bonis spiritualibus privare; imò potius prodesse,
quam obesse affirmabat : unde sequi videbatur, illas ab ho-
minibus fuisse omninò excogitatas. Hæc enim erat proposi-
tio 18. ex damnatis à Leone X. an. 1520. *Excommunicationes sunt*
tantum externa pœna, nec privant hominem communibus spiritualibus Ecclesiæ
oratio-

orationibus. Et 19. Docendi sunt Christiani plus diligere excommunicationem, quam timere: quibus propositionibus opponitur articulus scholæ Parisiensis declarans, potestatem excommunicandi esse de jure Divino, etiam immediatè; atque aded excommunicationem esse timendam. Fuit autem illa potestas immediatè concessa Ecclesiæ; hoc est primariò propter ipsius bonum, non autem Ecclesiæ universæ sicut subjecto immediato, quemadmodum de jurisdictione in communi jam explicuimus.

14. Tertium Decretum die 5. Februarii an. 1483. editum, quo tempore maximè laborabant Galli pro defensione suæ Pragmaticæ Sanctionis ex Decretis Concilii Basileensis, ad quod admissi fuerant Curati, desumptæ, atque à Ludovico XI. Caroli VIII. tunc regnantis Patre repudiatæ, continet censuram quatuordecim propositionum, ubi quatuor tantum capita nobis adversari videntur. Primum, quod prima propositio in eo quod enuntiabat, Curatos suam facultatem habere ab Episcopo dumtaxat, gravi censurâ perstringitur; quare insinuat, eam potestatem esse de jure Divino: sed vox illa, *dumtaxat*, efficit, ut ad veritatem & justitiam censuræ sufficiat, potestatem Curatorum aliquo modo esse ab alio quàm ab Episcopo. Id autem multis modis absque præjudicio sententiæ nostræ contingere potest, prout variè exponitur natura jurisdictionis à Doctoribus scholasticis, qua de re videri potest Suares de pœnit. disput. 16. sect. 3. Certè potestas remittendi peccata in se absolutè, ac sine respectu ad aliquos subditos ab eo solo est, qui solus potest peccata dimittere; assignatio autem subditorum est ab Episcopo, vel alio beneficium conferente; atque aded licet Curatorum potestas sit ab Episcopo, non est ab eo *dumtaxat*.

15. Secundò, hæc propositio, quæ in ordine secunda est; *Parochianus confessus dictis fratribus, satisfecit Decretali: Omnis utriusque sexus. De pœnit. & remiss. nec tenetur confiteri proprio suo Curato semel in anno, nec ab eo petere licentiam*, hac censurâ notatur; Hæc propositio in forma, in qua jacet est falsa, & de heresi vehementer suspecta, juri communi contraria, & pulchrè revocanda. Verùm hæc censura non negat, Regulares, si à Papa delegentur, pœnitentes absolvere validè; atque confessione illis factâ satisfieri præcepto Ecclesiæ

cleriæ contento in prædicto Canone. *Omnis utriusque sexus*; etiam si confessio rursus Curato non fiat. Alioquin censura illius propositionis, sicut & tertiæ, que est de communione illorum, qui Regularibus confessi sunt, qua parte ad istam reducitur, potius esset hæretica, quàm propositiones ipsæ, quas afficit, ut patet ex damnatione propositionum Joannis de Poliaco, factâ à Joanne XXII. Papa extrav. *Vas electionis*. De hæreticis, & ab Ecclesia receptâ, imò & ab ipsamet Schola Parisiensi, ut in lib. 6. demonstravimus. Convenit igitur censuram ita interpretari, ut velit Curatorum licentiam à fidelibus postulari confitendi Regularibus, quod reverentiæ Pastoribus debitæ maximè convenit; & posset etiam absolutè necessarium esse, si summus Pontifex eam conditionem apponeret. Verùm hæc controversia ob nova Ecclesiæ Decreta Regulares Episcoporum approbationi subdientia, inutilis hodie videtur.

16. Tertiò, ista propositio ordine 8. *Papa posset totum jus Canonicum destruere, & novum construere*, declaratur scandalosa, blasphematoria, notoriè hæretica, & erronea. Reverà propositio complexè accepta est scandalosa: quatenus etiam in jure Canonico plurima continentur, quæ sunt juris Divini, est blasphematoria, hæretica, & erronea. Sed salva est summo Pontifici auctoritas dispensandi super iis, quæ sunt de jure positivo duntaxat, & etiam ea abrogandi, dum justa causa intercedit, ut intercedere præsumendum est, quando contrarium manifestè non apparet: nec non jus Divinum interpretandi.

17. Quartò, propositio 12. scilicet; *Quicumque contradicit voluntati Papæ paganizat, & sententiam excommunicationis incurrit (ipso facto:)* & à nullo Papæ reprehendi potest, nisi in materia hæresis, notatur ut falsa, scandalosa, & sapiens hæresim. Ista etiam censura variis modis, auctoritati Papæ non contrariis, salvari potest. Primò enim, si Papæ voluntas esset apertè injusta, liceret ei cum reverentia contradicere. Secundò non omnem contradictionem sequitur pœna excommunicationis. Tertiò Papa potest reprehendi extra casum hæresis. Aliud est enim reprehendere, aliud judicare. Quartò judicari etiam potest in casu schismatis, quando cum fundamento dubitatur an sit verus & legitimus Pontifex.

18. Quar-

18. Quartum Decretum suâ etiam epochâ nonnihil suspectum, editum scilicet anno 1497. post expeditionem Italianam Caroli VIII. Francorum Regis, ut notat Richerius, continet responsionem prædicto Regi factam, circa tres ab ipso missas quæstiones. Responsum est, primò, Papam debere quolibet decennio Concilium congregare, præsertim si magna sit in Ecclesia deordinatio. Id jam statuerat Concilium Constantiense; atque optandum esset, ut observari posset. Sed is est Christianarum Provinciarum status, ea Principum Catholicorum discordia, ut desiderari quidem, sed nondum sperari possit. Secundò responsum est, rogato ac renuente summo Pontifice, posse Principes tam Ecclesiasticos, quàm sæculares, & partes Ecclesiæ notabiles se congregare. Cujus utilitatis futura sit hujusmodi congregatio, instigantibus Principibus, sine summi Pontificis assensu, facta, comprobavit inter alia Conciliabulum, aliquot post annis à Ludovico XII. Caroli VIII. successore, primùm in Gallia congregatum, deinde, illo procurante, Pisis continuatum, postea in Franciam revocatum; ac denique à Concilio Lateranensi V. damnatum, & à Ludovico ipso repudiatum, ut suprâ notavimus. Tertiò responsum est, renuente summo Pontifice, ac reliquis Provinciis Christianis, posse unam, v. g. Regnum Franciæ, Concilium celebrare, & necessitatibus Ecclesiæ providere. Quis credat, eventurum unquam casum illum, ut sola Francia necessitati Ecclesiæ prospicere satagat, recusantibus, & summo Pontifice, & aliis Prælatibus Orbis Christiani. Verendum potius esset, ne sub prætextu adhibendi Ecclesiæ malis remedii, malorum omnium maximum schisma in Ecclesiam inveheretur. Non patietur Ecclesia Romana, vel etiam aliæ, ut zelus pro domo Dei à se in Galliam penitus exulet.

19. *Hæc responsio* (scilicet Carolo VIII. facta) inquit Richerius, aperte declarat quidnam Parisienses Theologi conformiter ad Constantiensis & Basileensis Synodi Decreta de autoritate Concilii supra Papam, & de Regum Christianorum potestate in Conciliis indicendis & congregandis, tum temporis sentirent atque docerent. Scimus quidem Concilium Constantiense in Gallia maximi fieri, ejusque occasione, quia nimirum feliciter diuturno, perniciosissimoque schismati finem imposuit, plures in eo Regno summam Conciliis generalibus

G g g g

auto-

602 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
autoritatem tribuere, sed non video quomodo hæc respon-
sio aperte declaret, quidnam Parisienses Theologi (ea de re) sentirent,
atque docerent. Aut de Regum Christianorum potestate in Conciliis indicendis
& congregandis, cum de neutro quidquam definiat; neutrum
ex illa meo iudicio sequatur: iudicet tamen quisquis le-
gerit. Eam, quia paulò prolixior est, non puto hîc exscri-
bendam.

20. Fortassè Richerius putavit, Doctores superiorem illam
autoritatem Concilii generalis indicatam voluisse illis verbis
responsionis ad secundam quæstionem, *Ecclesiam universalem repræ-
sentans*. Sed attentè legenti patet, illa dicta esse de Concilio ge-
nerali à summo Pontifice convocato, de quo sermo fuerat in
responsione ad primam quæstionem: non de Concilio sine
Papa congregato, de quo agebatur in secunda, quodque alii
potius opponitur tanquam Ecclesiam non repræsentans; hæc
enim sunt verba; *Principes tam Ecclesiastici, quam sæculares, & par-
tes Ecclesiæ notabiles possunt se congregare sine hoc, quod per dictum summum
Pontificem congregetur dictum Concilium Ecclesiam universalem repræsentans*.
Ubi etiam vides de Principibus sæcularibus, sicut de Eccle-
siasticis, dici quod possint se congregare; non autem quod
possint congregare Concilia.

21. Claudit hunc librum Richerius Censurâ ejusdem Facul-
tatis adversus undecim alias propositiones, ex quibus tertia,
quinta, sexta eadem sunt, quæ tertio Decreto notatæ fue-
rant, eademque censurâ afficiuntur. Quamobrem sufficiunt
quæ de illis jam dicta sunt. Aliæ ad institutum nostrum non
pertinent; nisi fortè quarta, quæ Regularibus privilegium
tribuit absolvendi à multis casibus, à quibus absolvere ne-
queant Curati: sed cum de facto magis, quam de jure aga-
tur, non videtur diutius immorandum circa ejus censuram,
quæ est hujusmodi; *Ista propositio censenda est falsa, & juri communi
contraria, scandalosa, & ideo nullatenus prædicanda*. Nam cum privi-
legia non supponenda, sed exhibenda sint, quæ juri com-
muni adversantur, censensa sunt falsa, & nequaquam prædi-
canda, quamdiu de illis non constat. Quæ Censorum mens col-
ligitur tum ex illa voce, *censenda est*, quæ inevidentiam sub-
indicat, tum ex eo quod in fine censuræ declaratur, quod
prædictorum articulorum qualificatio nullo modo derogat, nec præjudicat Clementi-

na Dudum. De sepulturis; quia scilicet est privilegium in corpore juris clausum, atque adeò notum & certum.

22. Hæc interpretati sumus pro nostro erga Facultatem Parisiensem studio. Sed, si cui videatur interpretatio illa menti ejus scholæ adamussim non congruere, provocamus ad alia ejus Decreta, edita antequam schismatis occasione, ac Joannis Gersonii præsertim impulsu, summi Pontificis auctoritatem, si non minuire, saltem quàm angustis posset limitibus concludere statuisset, & ob potestatis Pontificiæ abusus, præcipuè schismatis ejusdem tempore, potestatem ipsam gravem habere cœpisset. Antiquiorum autem illorum Decretorum exempla, quæ ubi tulit occasio, jam vidimus, sufficiunt. Plura videri possunt apud Mauclerum, Duvalium, & alios ejusdem Scholæ Doctores.

23. Denique, licet concederemus, scholam Parisiensem ita semper sensisse, ut Decretis à Richerio relatis significasse videretur, ejusque doctrinam esse veram; quid juvaret declarationem Illustrissimorum Præfulum Gallicanorum, pro cujus defensione modò in lucem emissa sunt? Ubi enim subtrahuntur Principes, quantum ad temporalia, à potestate indirecta Ecclesiæ? Ubi submittitur generaliter summus, & indubitatus Pontifex Concilio Generali? Ubi confirmantur regulæ, mores, & instituta à Regno, & Ecclesiâ Gallicanâ recepta? Ubi negatur summo Pontifici non errandi privilegium? Multis opus esset consequentiis, ut ista ex illis concluderentur.

C A P U T V I I I.

De Tractatibus, quibus constat liber secundus Richerii, ac speciatim de primo.

1. **N**on eadem prosequimur reverentiâ Tractatus illos, quos nonnulli scriptores pro Regum Francorum defensione tempore dissidiorum cum Romanis Pontificibus lucubrarunt, quâ Facultatis Theologicæ Decreta. Quis enim partis alicujus causam injustam præsumat, eo quod à partis adversæ Advocato impugnetur: aut quis miretur inveniri

G g g g 2

Scrip-

Scriptores, qui calamum suum Principibus commodent, vel vendant? Itaque menti statim occurrerat, iis Tractatibus non aliter respondere, quàm collectis & publicatis Tractatibus aliorum Doctorum ejusdem ætatis, sed contrariæ sententiæ, saltem æquè celebribus ac solidis. Verùm dum id ab aliis præstabitur, qui commodiùs, ob Manuscriptorum copiam, possunt; eorum qui nobis obijciuntur, vis est experienda.

2. Agmen ducit *quæstio disputata in utranque partem pro & contra Pontificiam potestatem*: cui ut autoritas conciliaretur, præfixum est nomen *Ægidii de Roma Archiepiscopi Bituricensis*, viri multorum laudibus, & suis ipsius operibus celeberrimi; ac de quo scripsit Joannes Bergomensis in *supplem. Chronic.* relatus à Cæsare Egassio Bulæo *hist. Universitatis Paris.* to. 3. in *Cathalogo Illustrium Academicorum*; *Ægidius Romanus Ordinis Eremitarum generalis Prior, & Bituricensis Archiepiscopus & Primas Aquitaniæ declaratus*, his temporibus ob ingenii magnitudinem Theologorum Princeps est appellatus. Quod quidem conici potest, si à curioso Lectore ejus volumina perspiciantur. Hic namque ex illustri Columnensium Romanorum familia natus, cum longo tempore Ordinem suum, omnemque Ecclesiam doctrinâ & moribus illustrasset, plurimog, labore Præceptoris sui S. Thoma Aquinatis opera apud Parisios defensisset, tandem miraculis clarus beato fine quievit. Qui sanctitatis merito *Beatus Doctor* est appellatus.

3. Sed tanto viro suppositam fuisse illam quæstionem, tum multa suadent, tum dubitare non sinit ejus Tractatus, cujus editionem meditatur eruditissimus ejusdem Ordinis S. Augustini Alumnus, apud quem Autographum extare audiui. Aded pugnat doctrina certi hujus Tractatus, cum quæstionis illius suppositæ doctrinâ, ut ejusdem Autoris esse nequeant. Neque enim is erat Ægidius, ut circa eandem controversiam aliud scripserit ad Bonifacii VIII. seu potius ad jurium sanctæ Sedis defensionem; aliud, & è regione contrarium in favorem discipuli sui Philippi IV. Francorum Regis; ac si ibi tam malè constitisset, parum valeret ejus autoritas.

4. Quis Ægidio quæstionem illam, ut certum ejus factum primus supposuerit, mihi compertum non est. Richerium laudo, quod fideliter ejus conclusionem exscripserit, quâ signifi-

nificatur, saltem incertum esse, an opus Autoris sit, cujus nomen præfert; sic enim habet. *Explicit questio prædicta, edita per bonam memoriam Ægidium de Roma Ordinis fratrum Eremitarum S. Augustini, SACRÆ THEOLOGIAE EXIMIUM PROFESSOREM AC Archiepiscopum Bituricensem, secundum quod fertur.* Ultima ista verba, *secundum quod fertur*, sine merâ cavillatione, aliò referri non possunt, quàm ut indicent, autorem quidem dici Ægidium, esse tamen incertum. Aded enim notorium est Ægidium fuisse Archiepiscopum Bituricensem, ut qui ea de re, nonnisi cum cautelâ, & hæsitans, loqueretur, quod denotant verba illa, *secundum quod fertur*, satis demonstraret parùm sibi notum esse illum *sacra Theologia eximium Professore*; adeoque paucam fidem mereretur ejus testimonium, celeberrimo illi viro istam quæstionem assignans.

§. Interim autem, dum Tractatus, quem modò dicebam, publici juris fiat, pauca ex illo proferam, ex Codice manuscripto optimæ notæ extracta, quæ mentem Ægidii Romani luculentissimè declarant. Sic igitur habet par. 1. cap. 3. Ejus titulus est; *Quod spiritualis potestas INSTITVERE habet terrenam potestatem: & si terrena potestas bona non fuerit, spiritualis potestas eam poterit judicare.* Deinde sequitur; Hugo de S. Victore in lib. de Sacramentis fidei Christiana par. 2. cap. 4. ait, quod SPIRITUALIS POTESTAS TERRENAM POTESTATEM ET INSTITVERE HABET ET INDICARE, si bona non fuerit. Igitur de Ecclesia, & de potestate Ecclesiastica verificatur illud vaticinium Jeremia: *Ecce constitui te hodie super gentes & Regna, ut evellas & destruas & disperdas & dissipes, ædifices & plantes. . . . .* Istud tamen vaticinium hodie de ipsa impletur Ecclesia, ut dicat Dominus Ecclesia; *Ecce hodie, id est à die qua firmata es, constitui te super gentes & Regna, ut destruas & evellas, ea de suo loco transferendo; ædifices & plantes, ipsa quidem Regna in loco alio ædificando & plantando.* Quia alias factum est: quia summus Pontifex transtulit Imperium de Oriente in Occidentem, ut in juris scientia est notatum. Concordant itaque rerum gesta cum auctoritate Doctorum . . . . . Sed dicet aliquis, quod Reges & Principes spiritualiter non temporaliter subsint Ecclesia. Sed temporalia ipsa (diceret aliquis) Ecclesia recognoscat ex dominio temporali, ut patuit ex donatione & collatione, quam fecit Ecclesia Constantinus. Sed sic dicentes vim argumenti non capiunt. Nam si solum spiritualiter Reges, & Principes subsint Ecclesia, non esset gladius sub gladio, non essent temporalia sub spiritualibus, non esset ordo

in potestatibus, non reducerentur infima in supremam per media: Si igitur hac ordinata sunt, oportet gladium temporalem subjici spirituali; oportet sub Vicario Christi regnum existere: & de jure, licet aliqui de facto contrarium agant, oportet Christi Vicarium SUPER IPSIS TEMPORALIBVS HABERE DOMINIVM. In eodem Codice habetur Tractatus Alexandri de S. Elpidio Augustiniani, viri etiam clarissimi; De Ecclesiastica potestate. Sed ejus & aliorum in Gallia non versatorum testimoniis referendis superfedemus; quamvis eandem tueantur sententiam.

6. Ne autem doctrinæ in dicta quæstione contentæ vim metuere videamur, si tantum eam quasi adulterinum partum contemnamus, illam diligentius consideremus. Præmittitur Epistolum quoddam cum hoc titulo; *Littera sive Bulla missa per Bonifacium VIII. Serenissimo Regi Philippo Pulchro*. Falsum, vel certè admodum suspectum esse illud Epistolum multi jam ostenderunt. Mihi mirum est, quod adeò breve cum sit, Bullæ titulo insigniatur, *littera seu bulla*, quasi epistolæ, aut litterarum nomen non satis significaret paucissimarum linearum præstantiam. Sunt autem illæ lineæ, quibus constat, stylo tam stricto, tamque ab eo cultu, qui in acerbioribus, etiam summorum Pontificum ad summos Pontifices epistolis interlucet, remoto, ut litteras seu bullam, in eâ saltem formâ, nunquam à Bonifacio VIII. ad Philippum Pulchrum missam existimem. Verba illa, *Regi Philippo Pulchro*, innuunt, etiam hunc titulum non fuisse illi epistolio præfixum tempore ipso Philippi; atque adeò neque ab Ægidio Romano. Qui enim præfixit, Regem adhuc regnantem designasset; Gallus quidem, nomine *Regis tantum*; alius autem, addito nomine *Francia, Regis nomini*. Sed omne de falsitate dubium abstergere videntur litteræ, quas scripserunt Anagninæ 6. Kal. Julii Pontificatus Bonifacii VIII. an. 8. S. R. E. Cardinales Ducibus, Comitibus, Baronibus, & Nobilibus Regni Franciæ. Volumus, inquiunt, vos pro certo tenere, quod prædictus Dominus Noster summus Pontifex nunquam scripsit Regi prædicto de Regno suo sibi subesse temporaliter, illudque ab eo tenere deberet: & providus vir Magister Jacobus Archidiaconus Narbonensis Notarius & Nuncius Domini nostri prædicti, sicut constanter affirmat, ipsi Domino Regi hoc ipsum vel simile nunquam verbaliter nuntiavit, aut scripto.

7. Sed

7. Sed etsi verè illa epistola fuisset à Bonifacio Regi scripta ; responsio quæ illi supponitur facta , quæque illi subditur in quæstione Ægidio supposita , adeò est summo Pontifici injuriosa ; ut , si à Principe irato erumpere potuit , non possit à viris , Christi Vicarium , ut veros Catholicos decet , colentibus , irreverentiæ Christiano Principe indignissimæ , non argui ; multò minùs tanquam Gallicanæ fortitudinis specimen laudari. Henricus Spondanus ad an. 1301. num. 11. Epistolium Bonifacii verè Philippo redditum tradit , sed à Petro Flota ex longiori epistola maliciosè interpolatum. Ad an. autem 1302. num. 8. epistolium etiam Philippi suspectum facit.

8. Sed ad quæstionem veniamus , quæ post illa duo epistolia hunc alium titulum præfert ; *Quæstio bene disputata ad argumenta super debato præcedentium litterarum*. Planum est , quæstionis illius statum longè alium esse ab eo , quem postulasset controversia inter Bonifacium & Philippum , saltè ut opponi posset Bonifacio , adversus quem tractata est , & ab eo , quem postularet declaratio Præsulum Gallicanorum , ut hinc aliquid præsidii mutuari posset. Nam neque Bonifacius plenam & directam potestatem in temporalia Principum sibi tribuebat ; & Episcopi Gallicani etiam indirectam Ecclesiæ negant. Quæstionis autem istius autor de potestate directâ præcipuè disputat , & indirectam Ecclesiæ nihilominus competere profitetur , quod per partes est demonstrandum.

9. Inprimis Bonifacius mentem suam adeò luculenter exposuit , ut nesciam , quâ fide possit illi sententia tam diversa affingi. Æquumne est , ut ad minuendam Regis culpam , Pontifex in invidiam immeritò trahatur ? En votum Bonifacii VIII. in Consistorio , ubi agebatur de discordia inter ipsum & Regem Franciæ ex m. s. Bibliothecæ S. Victoris Parisiensis , relato ab Henrico Spondano ad annum 1302. num.

10. *Quadráginta anni sunt , quod nos sumus experti in iure , & sumus QVOD DVÆ SVNT POTESTATES ORDINATÆ A DEO. Quis ergo debet credere , vel potest , quod tanta fatuitas , tanta insipientia sit vel fuerit in capite nostro. Dicimus quod in nullo volumus usurpare jurisdictionem Regis , & sic frater noster Portuensis dixit. Addidit quidem ; Non potest negare Rex , seu quicumque alter fidelis , quin sit nobis subiectus ratione peccati. Sed hæc*
sen-

608 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,

sententia neque nova erat, neque singularis: Siquidem id ipsum antea declaverat Innocentius III. in cap. *Novit; De iudiciis*. Quod ab omnibus receptum est, etiam in Gallia, ut lib. 4. vidimus; speciatim autem ab Autore hujus quæstionis, ut ex ejus verbis cap. seq. referendis constabit.

10. Sed prius nosse oportet quis sit status quæstionis ab isto Scriptore tractatæ. Illum his verbis exprimit; *Quæstio est utrum dignitas Pontificalis & Imperialis, sive Regalis sint duæ potestates ad invicem distinctæ: & hoc est querere, utrum summus Pontifex plenam jurisdictionem & ordinariam potestatem habeat tam in temporalibus quam in spiritualibus: ita quod omnes Principes temporales subsint ei quantum ad temporalia*. Quid facit hæc quæstio ad controversiam inter Bonifacium & Philippum; vel quid juvat declarationem Antistitum Gallicanorum? Num inficiabatur Bonifacius *Dignitatem Pontificalem & Imperialem, sive Regalem esse duas potestates ad invicem distinctas*. E contra id ita profitebatur, ut sententiam contrariam non solum juris insciitæ, sed etiam incredibili fatuitati & insipientiæ adscriberet. *Quadraginta anni sunt, quod nos sumus experti in jure, & scimus QVOD DVÆ SVNT POTESTATES ORDINATÆ A DEO: quis ergo debet credere, vel potest, quod tanta fatuitas, tanta insipientia sit, vel fuerit in capite nostro? An putabat Bonifacius, aut docent Theologi, summum Pontificem plenam jurisdictionem & ordinariam potestatem habere, tam in temporalibus, quam in spiritualibus extra patrimonium B. Petri? Num Pontifex juris peritissimus ignorabat cap. Per venerabilem; Qui filii sint legitimi; Ubi Innocentius III. expressè affirmarat, quod Rex (Francorum) Superiorem in temporalibus minimè recognoscit: aut caput Novit; De iudiciis, ubi idem Pontifex declaverat, quod non intendebat judicare de feudo: cujus ad ipsum (Regem Francorum) spectat judicium? Nonne ad illa jura Bonifacius manifestè alludebat his verbis; Dicimus quod in nullo volumus usurpare jurisdictionem Regis.*

11. At, inquires, volebat saltem Bonifacius, & docent multi Theologi, ac contendit Curia Romana, quod omnes Principes subsint summo Pontifici quantum ad temporalia. Ita est: sed in eo sensu, quem exhibent hæc verba Bonifacii; NON POTEST NEGARE REX, SEV QVICVMQVE ALTER FIDELIS, QVIN SIT NOBIS SVBIECTVS RATIONE PECCATI. Quæ sententia

tentia Bonifacio est antiquior, nedum recenter non excogitata, ut ex iis patet, quæ lib. 4. dicta sunt, & ex illis Decretalibus, ad quas allusisse Bonifacium diximus. Nam cap. Novit. postquam Innocentius præmisit se non intendere judicare de feudo, quippe cujus judicium spectaret ad Regem, addit; Sed decernere de peccato, cujus ad nos pertinet sine dubitatione censura, quam in quemlibet exercere possumus, & debemus. . . . . Nullus qui sit sana mentis ignorat, quin ad officium nostrum spectet de quocumque mortali peccato corripere quemlibet Christianum: Et si correctionem contempserit, PER DISTRICTIONEM ECCLESIASTICAM COERCERE. Et cap. Per venerabilem. Qui filii sint legitimi; Non solum in Ecclesiæ patrimonio (super quo plenam in temporalibus gerimus potestatem) verum etiam in aliis Regionibus, certis causis inspectis, temporalem jurisdictionem casualiter exercemus: non quod alieno juri præjudicare velimus, sed quia, sicut in Deuteronomio continetur: Si difficile & ambiguum apud te judicium esse perspexeris, &c. Quam doctrinam ita non refutavit hujusce questionis autor, ut eam expressè tradat, quod cap. seq. planum fiet.

C A P U T I X.

Vindicias Richerii complexè sumptas plus obesse, quàm prodesse Antistitum Gallicanorum declarationi.

I. **E**TIAMSI gravis esset Scriptorum, quos sibi Richerius vindices ascivit, autoritas; neque suspectum efficerent illorum testimonium circumstantiæ temporis, & scribendi occasio, seu consilium ac finis: tamen fortior non evaderet pars Illustrissimorum Antistitum Gallicanorum, nec causa illorum appareret æquior; saltem si omnia illa testimonia complexè accipiantur. Manifestius enim aliquibus illorum propositionibus adversantur, quàm aliis suffragentur: imò aliquando illis reverà opponuntur, quibus favere creduntur. Id ex parte observare jam licuit, quandò aliquibus ex illis testimoniis usi sumus. Sed rursus novis est exemplis confirmandum.

H h h h

2. Au-

610 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,

2. Autor quæstionis illius, quæ *Ægidio Romano* tribuitur, nihil scripsit, quod confirmet, saltem apertè, propositionem, in cuius solius confirmationem adductus videtur: & aliæ manifestè contradicit; imò & illi ipsi, in cuius patrocinium advocatus est. Ita enim non declarat cum Illustrissimis Episcopis Gallicanis, Reges & Principes in temporalibus nulli Ecclesiastica potestati Dei ordinatione subiacere; ut articuli 4. Summarium sit huiusmodi; In quibus terrena potestas sit subiecta spiritali potestati. Sed ut mens Autoris evidentior fiat, exhibendus est integer articulus, cuius partem jam dedimus lib. 4. cap. 8. §. 6.

3. Quarto declarandum est in quibus & quomodo potestas temporalis subiecta est spiritali potestati, & in quibus non. Ad cuius evidentiam notandum est, quod quedam sunt causæ merè spirituales, sicut causæ matrimoniales Extrav. de Decimis, per totum: Item causæ Simonie Extravag. De Simonia, per totum. Item causæ hæresis Extrav. De hæreticis cap. Ad abolendam, & cap. Vergentis, & cap. Excommunicamus: item causæ divortii Extrav. De procura. Et omnes aliæ causæ matrimoniales sunt spirituales. De quibus dicit Innocentius Extrav. de iudiciis super illam Decretalem, Novit, super verbo, Juramento. Nota crimen pacis fractæ, & perjurii directè pertinet ad iudicium Ecclesiæ, ut hîc in crimine Simonia, sacrilegii, usurarum, hæresis, separationis matrimonii, quantum ad thorum propter adulterium. Causæ merè temporales sunt causæ feudales, & causæ sanguinis, & huiusmodi. Istas commisit Deus immediatè & principaliter Imperatoribus & Regibus. De quibus nec Papa nec alii Prælati debuerunt se intromittere in Ecclesiâ primitiva, licet modo consuetudine de causis personalibus quibusdam & temporalibus ad utrumque Iudicem recurratur. Sed de Feudalibus in propriis feudis, non nisi ad Imperatores, Reges, & alios Principes. Unde illa Decretali dicit Papa, non negamus quin Imperator præcellat in temporalibus. Et ut Extrav. de iudiciis cap. Novit. dicit Papa. Non putes quod jurisdictionem Illustris Regis Francorum perturbare, aut minuire intendamus. Et infra. Qui filii sunt legitimi, dicit Papa, ad Regem non ad Ecclesiâ pertinet de talibus possessionibus iudicare. Item Extrav. De foro competenti. cap. Vero. Super verbo de Feudis, dicit Innocentius, quilibet Dominus quantumcumque villicus, vel etiam rusticus super feudalibus rebus jurisdictionem habet. Causæ mixtæ sunt causæ temporales, quæ connexionem quandam habent cum spiritalibus: sicut causæ feudales, quæ de se temporales est, connexionem potest habere cum juramento vel pacto: sicut patet de diffensione motâ inter Reges Francia & Angliæ super Comitatu Pictavienſi.

viens: Papa quia non potest directè cognoscere de causa feudali, indirectè ratione iuramenti vel pacti intrensis se de illa Extrav. De Judiciis cap. Novit. Ubi dicit Hostiensis in glossa super verbo, De feudo; Non intendimus cognoscere de feudo, sed tantum ratione pacti, inducendo illum ad penitentiam, quia illum non potest agere nisi satisfaciatur. Item causa dotis per se temporalis est, & ad sacularem Judicem pertinet, si de ipsa tantum agatur: tamen quando Judex Ecclesiasticus cognoscit principaliter de matrimonio, si incidat causa dotis tanquam accessoria, cognoscet de illa sicut de principali, cui est annexa, ut patet Extrav. De donatio. inter virum & uxorem cap. De prudentia. Ubi dicit Glossa. Quia si non est matrimonium neque dos, & ita dos accedet matrimonio: ideo qui cognoscit de principali, debet cognoscere de accessorio, ut habetur Extrav. de officio delegati, cap. Praterea, & cap. Prudentiam. Sic etiam de hereditate cognoscit Judex Ecclesiasticus ratione incidentis. Extrav. Qui filii sunt legitimii cap. Per tuas. Et cap. Ex tenure. Alii sunt plures casus speciales, in quibus Judex Ecclesiasticus cognoscit de temporalibus, quos enumerat Hostiensis in Glossa Extrav. De Judiciis cap. Novit. Sic ergo regulariter verum est, quod de causis merè spiritualibus solum Papa & alii Judices Ecclesiastici habent cognoscere. De causis verò merè temporalibus habent cognoscere Reges, Imperatores & alii Judices saculares. Et sic Rex Francia secularium jura non subest summo Pontifici, nec ei tenetur respondere de Feudo sui. POTEST TAMEN EI SVBIACERE INCIDENTER ET CASUALITER RATIONE CONNEXIONIS ALICVIUS CAUSÆ SPIRITUALIS, sicut habetur Extrav. De Judiciis cap. Novit. & Extrav. Qui filii sunt legitimii cap. per venerabilem.

4. Non minùs evidenter idem Autor art. seq. non errandi privilegium summo Pontifici competens firmat ex orationis Christi pro Petro efficacia. Hanc enim sibi objectionem proponit, & continuò solvit; Item utramque potestatem videtur Christus commississe Petro, quando dicit, Tu es Petrus & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam. Quia sicut in aedificatione materiali est unus lapis primarius & fundamentarius: sic in Ecclesia debet esse unus Princeps principalis totius Ecclesia fundamentum. Respondeo dicendo, quod hac Petri similitudo, super quam fundata erat Ecclesia, non est dominatio temporalis, sed immobilitas & inviolabilis stabilitas fidei Christiana, sicut insinuat Christus dicens: EGO PRO TE ROGAVI PETRE UT NON DEFICIAT FIDES TVA.

5. Sed fortasse cuipiam videbitur Scriptor illis, quæ in

H h h h 2

ar-

articulo quarto scripserat contradicere, dum hic subjungit; *De potestate enim temporali nullam fecit mentionem, quando dicit: Tu es Petrus, sed solum de potestate spiritali, quæ solum in ligando & absolvendo, à peccatis in foro conscientia consistit.* Certè nullius momenti esset autoritas sibi ipsi contradicentis, quantum ad illud in quo inesset contradictio; atque adeò frustra in confirmationem primæ propositionis Antistitum Gallicanorum allegaretur. Nequaquam verò sibi contrarius est in asserenda immobili, & inviolabili stabilitate fidei Christianæ, Petro ejusque successoribus. Attamen præstat Autorem ita intelligere, ut in contradictionem non incurrerit. *Intelligentia enim dictorum, ut ait S. Hilarius lib. 4. de Trinitate ex causis est assignanda dicendi: quia non sermoni res, sed rei est sermo subjectus.* Itaque quod hîc, ac in tota ista quæstione dicit Autor, de potestate ordinaria & directâ, ac de actuali ejus exercitio in bona temporalia, quæ Principibus, non Pontificibus competit, est accipiendum, ut ex quæstionis statu, atque ex argumentis constât; non autem de potestate indirectâ, quam adeò expressè in art. 4. Ecclesiæ concedit. Adde, quod prædicta Scriptoris verba non possunt tamarctam, ut videntur, habere sententiam; alioquin enim B. Petrus nullam habuisset in foro externo jurisdictionem, etiam quantum ad censuras, *sed solum potestatem spiritali, quæ solum in ligando & absolvendo à peccatis in foro conscientia consistit;* quod Catholicæ fidei repugnat. Vult ergo, vel solum illam potestatem Apostolorum Principi datam fuisse illis præcisè verbis Matth. 16. *Tu es Petrus, &c.* (Quæ tamen sententia adhuc falsa esset, cum illa verba ampliorem facultatem significant) non excludens alias, quæ in aliis Scripturæ locis continentur; vel potius sub potestate spiritali ligandi & absolvendi à peccatis ea omnia intellexit, quæ ad illam quâdam ratione referuntur: cujusmodi est jus impediendi, ne Principes Christiani autoritate sua abutantur in propriæ animæ ruinam, ac in subditorum & Catholicæ Religionis perniciem.

6. Cæterum idem autor eam assignavit originem potestatis, & autoritatis Patriarchalis; ut si quid simplicibus superesset timoris, ne tandem, quod nonnulli Galli aliquan-

dò

dò minitari visi sunt, de constituendo Patriarchâ, exequerentur, penitus illius verbis abstergi queat. Tradit enim tanquam rem fide Divinâ certam, Patriarchas omnem suam potestatem & auctoritatem à Sede Apostolica habere, ac meritò dicendum hæreticum qui id negaret. *Aliter potest dici*, inquit in eodem art. 5. *quod cum sermones inquirendi sint secundum materiam, sicut ait Apostolus, & intentio in tota illa distinctione sit, ostendere præminentiam Sedis Apostolica ad Sedes Patriarchales, quia Sedes Apostolica illas & instituit & auctoritatem dedit: unde Sedes Patriarchales quicquid potestatis & auctoritatis habent, dulium non est à Sede Apostolica emanare. Item Patriarcha auctoritatem habet limitatam in aliquâ mundi parte: SEDES AUTEM APOSTOLICA IN TOTO ORBE: VNDE QVANTVM POTEST SE EXTENDERE IN LONGVM ET LATVM TEMPORALIS POTESTAS IMPERII, TANTVM SE EXTENDIT AMPLITVDO SPIRITVALIS POTESTATIS, VIDELICET APOSTOLICÆ: ET QVICVMQVE ISTVD SINGVLARE PRIVILEGIUM CONARETVR AVERRE, ASSERENDO, QVOD SEDES PATRIARCHALES POTESTATEM ET AVTORITATEM SVAM A SEDE APOSTOLICA NON HABERENT ET SPIRITVALEM POTESTATEM, ISTE MERITO DICENDVS ESSIT HÆRETICVS.*

7. *Juannes de Parisiis, cujus Tractatus de potestate Regia & Papali in lib. 2. Vindictiarum Richerii, quæstionem, de qua egimus, sequitur, non minùs expressè agnoscit Summi Pontificis ad definiendas inconcussas iudicio fidei controversias potestatem, ejusque in totam Ecclesiam jurisdictionem. Sic enim scribit cap. 3. Manifestum est autem quod licet populi distinguantur per diversas Dioceses & Civitates, in quibus præsumunt Episcopi diversi in spiritualibus, tamen una est omnium fidelium Ecclesia, & unus populus Christianus. Et idcò sicut in qualibet Diocesi est unus Episcopus, qui est caput Ecclesia in illo loco vel populo: ita in tota Ecclesia, & in toto populo Christiano est unus summus Episcopus, scilicet Romanus, & Petri successor: ut sic Ecclesia militans per similitudinem à triumphante derivetur, ubi unus præsidet toti Universo. Apocalip. 21. Ipsi populus ejus erunt, & ipse Deus cum eis erit eorum Deus: Et Joëlis 1. Congregantur filii Juda & filii Israël pariter, ut ponant sibi caput unum: & Joan. 10. Fiet unum ovile & unus Pastor: quod quidem de Christo tantùm intelligi non potest, sed de aliquo alio Ministro, qui omnibus præsit loco ejus, Nam post corporalem subtractionem præsentia cor-*

614 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,

poralis Christi contingit interdum circa ea, quæ sunt fidei, quæstionem moveri, in quibus propter diversitatem opinionum vel sententiarum divideretur Ecclesia (quæ ad sui unitatem requirit fidei unitatem) nisi per unius sententiam Ecclesiæ unitas servaretur. Hic autem unus principatum huiusmodi habens est Petrus successor Christi, non quidem Synodali ordinatione, sed ex ore Domini, qui Ecclesiæ suæ noluit deficere in necessariis ad salutem ipso dicente Joann. ult. ante ascensionem Petro singulariter, PASCE OVES MEAS: & Luc. 22. ante Passionem, ET TU ALIQUANDO CONVERSVS CONFIRMA FRATRES TVOS.

8. Adeò cum Catholicæ Religionis doctrinâ consentit hæc sententia, ut etiam qui ab illa recedere meditabantur, ad eam identidem, quasi secreto fidei impulsu revocati videantur. Audi Joannem Gersonium Tract. de statibus Ecclesiasticis tit. De statu Prælatorum confid. 13. Status Episcopalis habet rationabiliter MONARCHAM SUPREMVM; SCILICET PAPAM RATIONE VNITATIS FIDEI ET SACRAMENTORVM: Sed hoc non ita perspicuum est esse debere ex institutione Christi, & pro utilitate universalis Ecclesiæ respectu dispensationis bonorum temporalium, & jurisdictionum contentiosarum, seu coercitivarum, quæ diversis Legibus, seu Decretalibus, aut Statutis pro diversitate locorum & temporum regi debent, sicut & alia merè temporalia, Regalia, vel Imperialia. Hinc bene dictum est, quod qualibet Provincia in sensu suo abundat. Itaque ex mente Gersonii verbis istis expressa; Papa Status Episcopalis Monarcha est; & quidem supremus, ratione unitatis Fidei & Sacramentorum: id est ut dissentientibus fortè cæteris Episcopis, ac in varias sententias distractis, multitudo ad unitatem per unius supremi Monarchæ iudicium reducatur; atque ita sicut unus est Dominus, sit etiam una fides, unum baptisma; quæ est ratio Doctoris Angelici.

9. Dubitabis fortasse, an ea fuerit Gersonii mens hoc in loco, quia contrariam alibi indicat. Sed, ut jam innui, hæc contradictio, si sibi Gersonius contradixit, tribuenda est hinc ejus in Pontificiæ potestatis, tempore schismatis, abusus commotioni, hinc Religionis & avitæ disciplinæ instinctui. Perspicua sunt Gersonii verba modò relata. Quomodò enim Papa erit Monarcha supremus, si ejus iudicium ab alio, puta à Concilio generali, possit reformari? Quomodò stabit unitas Fidei & Sacramentorum, nisi unius illius sententiæ in-

hærea-

hæreatur? Nonne poterunt in Conciliis Episcopi varii variè opinari? Nonne tunc unius autoritate ad unitatem erunt revocandi? Respondebis Monarchiam in eo consistere, quod Papæ sit, Ecclesiæ universæ providere, Concilia generalia convocando, & Canones exequendos curando; sed nonne Pontifex illam etiam potestatem habet circa jurisdictionem, & circa temporalia, circa quæ tamen Gersonius, quamvis dubitativè, minorem illi tribuit autoritatem; fortasse quia, cum longè minoris sint pretii, inferioribus plenius committenda videbantur, supremo autem Monarchæ reservanda, quæ ad unitatem Fidei & Sacramentorum spectarent.

10. Quæ circa Richerii Vindicias dicta sunt, sufficere mihi videntur, si minus ab absolutam eorum confutationem; quippè quæ opus integrum postularent, saltem ut constet eas non ita firmare Declarationem Illustrissimorum Antistitum Gallicanorum, ut (si hæc sola erant illius fundamenta & munimina, quæ brevi vulganda jactabantur) multum timendum sit sanctæ Sedi ab hujusmodi machinis.

C A P U T X.

Jurisdictio summi Pontificis, ejusque potestas, tum in definiendis fidei questionibus, tum in condendis Legibus, celebri Ecclesiæ Gallicanæ testimonio confirmantur.

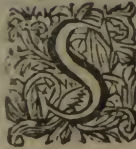
1. **P**RO aptissima Coronide, non solum hujus libri, sed etiam omnium præcedentium, in quibus generalia capita de summi Pontificis autoritate tractata sunt, visum est, antequam ad singularia puncta veniamus, quæ, præsertim à Laicis, tanquam Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ partes, proponuntur; quæque non tam à Clero Gallicano contra summum Pontificem, aut Curiam Romanam instructa sunt, quam ad extollendam Jurisdictionem sæcularem, oppressâ, vel depressâ Ecclesiasticâ, illis, quæ variis in locis dicta sunt de Cleri Gallicani circa potestatem summi Pontificis sententia, novum adjungendum esse testimonium; ut iterum evidentiùs constet, quantum Illustrissimi Episcopi Parisiis anno

H h h h 4

1682.

LIBER DECIMUS

De particularibus Libertatis Ecclesiæ Gallicanæ Capitibus à Petro Puteano assignatis.

I. Uperflua videretur famosi voluminis probationes Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ continentis, discussio, quippe quod & à Rege Christianissimo, & à Clero Gallicano, statim ut prodiit in lucem fuerit improbatum, nisi ejus Consarcinator Petrus Puteanus ob istum quoque Librum laudaretur à Scriptoribus Gallicanis, ejusque doctrina probaretur, & quasi lex plerumque haberetur, à sæcularibus forum præsertim sectantibus. Posset etiam fortasse aliquis suspicari Illustrissimos Antistites Gallicanos an. 1682. Parisiis congregatos has quoque Libertates, seu veriùs servitutes probasse verbis illis tertiæ propositionis; *Valere etiam regulas, mores, & instituta à Regno, & Ecclesia Gallicana recepta, Patrumque terminos manere inconcussos.* Ubi non confirmantur tantùm regulæ, mores & instituta, quæ ab Ecclesia Gallicana recepta fuerint, quæ

quæ Canonica disciplinæ consentanea præsumi facilius possent, sed etiam quæ à Regno, in quibus si censerentur quæcumque à Puteano, Fevreto, & aliis scripta sunt, periclitaretur ipsa fides & religio. Quamquam adeò sunt enormia pleraque, ut præsumendum non sit prædictos Dominos Episcopos contra Decessorum suorum exemplum illa confirmare voluisse, sed potius instituta à Regno simul, & ab Ecclesia, non autem à Sæculari tantum potestate, præcepta intellexisse.

II. Alterum Puteani volumen, cui præfixus est titulus; *Traité des Droits & Libertés de l'Eglise Gallicane*, cum nudas ferè propositiones sine probationibus contineat, eamque tantum fidem facere possit, quam exigunt probationes congestæ, peculiari confutatione, aut examine non indiget.

III. Utrumque autem volumen eo tantum spectat, ut jurisdictio Ecclesiastica sæculari subjiciatur. Quamobrem constitutâ distinctione inter utramque potestatem, si ex justitiæ legibus, non ex Principum potentia, vel ex aulicorum studio de doctrina ibi tradita judicetur, causâ ubique cadet Puteanus. Hanc autem distinctionem, etsi Elogiis communibus extollant, etiam qui potestates magis confundunt, tamen penitus tollunt in controversiis particularibus, ut auctoritatem Regiam, vel potius suam, propriumque commodum cum

618 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
Ecclesiasticorum jurium detrimento augeant. Ita-
que statuenda est, ceu primum fundamentum,
cum vel sola sufficere possit, si bona fides ubique
adhibeatur.

IV. Porro volumen istud non incongruè de-
finieris farraginem Actorum malorum, falsorum
dubiorum, Autoris intentum confutantium, ab
illegitima potestate profectorum, vi, vel fraude
executioni demandatorum, inter quæ tamen in-
serta sint nonnulla bona, vera, à legitima potesta-
te acta, ratione ac justitiâ in usum inducta, sed
pauciora, & eo fine confarcinata, ut Ecclesiastica
jurisdictio in servitum sub potestate laica detru-
deretur; qui finis patet ex titulis capitum, in quæ
acta illa congesta sunt, cum quibus tamen titulis
sæpè parum conveniunt.

V. Equidem cum magna, & præcipua illorum
actorum pars sint Senatus-consulta, vel alia instru-
menta à potestate sæculari ædita, sufficere videre-
tur eis constitutiones Ecclesiasticas, contra quas
edita sunt, è regione opponere. Quis enim Christia-
nus in materia Ecclesiastica summi Pontificis vel
Concilii generalis auctoritatem auctoritati Principis,
vel Senatus non anteponat. Nonne minùs præsu-
mendum est Ecclesiam Laicorum, quàm Laicos
Ecclesiæ jurisdictionem usurpasse?

VI. Cum autem Puteanus non tam scripserit,
quàm

ECCLESIAE GALLICANÆ. LIB. X. 619
quàm exscripserit, non confutatione indiget, sed
observatione. Quomodò enim v. g. confutes
Senatus-Consultum nullâ prolatâ ratione declarans
causam aliquam Ecclesiasticam ad Tribunal sæcula-
re pertinere, nisi admoventis distinctionem inter
utramque potestatem, & Lectoris justitiam in-
vocans. Hæc si adsit, superflua est ferè quævis Li-
bri impugnatio.

C A P U T   P R I M U M.

De distinctione inter Potestatem spiritualement, & temporalem.

1. **N**emo est adeò iniquus, qui speciem justitiæ non pre-
tendat, dum graviores etiam infert injurias: Distinctio-
nem inter Potestatem spiritualement & temporalem, ut jam in-
nuimus, non solum admittunt, sed etiam argumentis con-
firmant, qui sædius illas confundunt, aut ut alteram absor-
beat, altera vehementius enituntur. Quem non delectet lege-
re Carolum Fevret. Tract. de abusu lib. 1. cap. 7. num. 10.
utramque potestatem tam perspicuè discernentem, & dis-
crimen tam vario probationum genere illustrantem? Affert
ille Canones; scilicet Can. Duo sunt. dist. 96. Duo sunt, quibus prin-
cipaliter hic mundus regitur, autoritas sacra Pontificum, & regalis potestas.
Citat etiam Canonem sequentem, non tamen verba refert,
quæ ista sunt; Si Imperator Catholicus est (quod salvâ pace ipsius dixerim-
us) filius est, non Prasul Ecclesiæ. Quod ad Religionem competit, discere
ei convenit non docere: habet privilegia suæ potestatis, quæ administrandis le-
gibus publicis Divinitus consecutus est, ut ejus Beneficiis non ingratus contra
dispositionem cælestis ordinis nil usurpet. Ad Sacerdotes enim Deus voluit, quæ
Ecclesiæ disponenda sunt, pertinere, non ad sæculi potestates, quas si fideles
sunt, Ecclesiæ suæ Sacerdotibus voluit esse subjeetas. . . . . Imperatores

Christiani subdere debent executiones suas Ecclesiasticis Praesulibus non praefere. Idem omnibus istius distinctionis Canonibus statuitur.

2. Adducit etiam Fevretus ex Can. *Quoniam*. dist. 10. qui pars est Canonis, cum ad verum dist. 96. haec verba nonnihil immutata; *Sic Deus actibus propriis, & Dignitatibus distinctis utriusque potestatis officia discrevit, ut & Christiani Principes pro aeterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro cursu temporalium Imperia libus legibus uterentur. Quatenus spiritualis actio à carnalibus distet incurfibus; & militans Deo negotiis non se implicet secularibus: ac vicissim Divina non attingat, qui est temporalibus intentus.* Sunt etiam in hac dist. 10. alii Canones huc pertinentes.

3. Laudat Justiniani novell. 6. in proem. unde pauca describit, sed, omiſſis illis, quæ clariùs distinctionem designant. Sic autem habet novellæ 6. præfatio; *Maxima quidem in hominibus sunt dona Dei à supernâ collata clementiâ, Sacerdotium, & Imperium: illud quidem Divinis ministrans; hoc autem humanis praesidens, ac diligentiam exhibens: ex uno eodemq; principio utraque procedentia humanam exornant vitam.*

4. „Adjungit Fevretus; A Deo sunt immediatè Papatus
„ & Imperium, & idè Deus æternus duos constituit Vi-
„ carios, unum in spiritualibus, alterum in temporalibus.
„ De Rossell. Tract. de potest. Pap. & Imp. Duas illas po-
„ testates distinguit ex eo quod una exerceatur in animas,
„ in corpus altera; quod unius gladius spiritualis sit, alte-
„ rius autem materialis; quod non solum actus, seu functio-
„ nes, sed etiam objecta & fines diversos habeant; quod sint
„ duo Principatus, duo genera hominum, duo gladii, duæ
„ jurisdictiones; una spiritualis, alia temporalis. Addit testi-
„ monium Synesii Episcopi Tolemaidis.

5. Ex Hincmaro in epist. ad Episcopos quosdam Franciæ, profert hæc verba; *Sicut in Pontificibus, ac Regibus ordinum sunt divisa vocabula, ita sunt in unaquaque professione divisa ordinationum officia.*
„ Ex quodam Procuratore Regio ista; duas illas jurisdic-
„ tiones, quibus principaliter mundus regitur, à Deo fuisse ab
„ invicem separatas, distinctas, & divisas, ita ut neutra al-
„ teri subesset, Ex Poëta Gauthero in gestis Federici Enobar-
bæ hoc Disticum.

*Ecclesiam regat ille suam, Divinaq; jura
Temperet, Imperium nobis fascesq; relinquat.*

Ex

Ex S. Fulgentio libro de prædest. & grat. sequentia; *Quantum pertinet ad hujus temporis vitam, in Ecclesia nemo Pontificis potior, & in sæculo Christiano nemo Imperatore celsior.*

6. Parum juvaret nosse distinctionem inter duas illas potestates intercedere, nisi sciretur, quæ sint utriusque munia & officia. Hæc, ut inquit Fevretus, ab eodem Deo assignata sunt. à quo constitutæ sunt ipsæ potestates; scilicet Paralip. lib. 2. cap. 19. unde ista excerpsit aliquibus prætermis-
sis; *Omniem causam, quæ venerit ad vos fratrum vestrorum, ubicunque qualis est de mandato, de lege, de ceremoniis, de justificationibus, Amarias Sacerdos, & Pontifex vester in his, quæ ad Dominum pertinent, præstabit. Porro Zabadias filius Ismael, qui est Dux in Domo Juda, super ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent.* Et Deuter. cap. 7. *Si difficile- & antiquum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem, & sanguinem; causam, & causam; lepram, & lepram. . . . . venies ad Sacerdotes Levitici generis, & ad Judicem, qui fuerit illo tempore.* Quocirca Lyranus observat duarum jurisdictionum differentiam his verbis; *In spiritualibus recursus est ad summum Sacerdotem; In temporalibus ad Iudicem: adeo ut ab inferioribus Iudicibus Ecclesiasticis appelletur ad summum Pontificem, & ab inferioribus Principibus, & Iudicibus secularibus ad Regem, seu Imperatorem.*

7. Denique ambas illas potestates, & inter ipsarum munia distinctionem cunctis Nationibus innotuisse probat Fevretus multis autoritatibus, quarum luculentissima videtur „Bobadillæ Hispani lib. 2. Politic. cap. 18. cujus est ista sententia; „*Republicæ everio ex Officiorum perturbatione nascitur; speciatim quod potestates & Judices Ecclesiastici, & Sæculares alteri alterorum jurisdictionem invadunt, & administrare, exercere, atque usurpare ambiunt utrumque gladium, non reddentes quod Cæsaris est Cæsari, & quod Dei est Deo.* Ità disputat Fevretus; sed utrùm cum hac doctrina consentiant, quæ in duobus illius Tractatûs voluminibus scripsit, judicabit Lector quilibet, si modò ratione utatur, & aliquam justitiæ legem sequatur, nedum si pietatem ac religionem. Sed de illo Autore rursus libro ultimo.

8. Distinctionem inter potestatem spiritualem, & temporalem jam versarat egregiè Illustrissimus Petrus de Marca lib. 2. de concord. Sacerd. & Imper. cap. 1. à num. 4. ubi facilem di-

cit utriusque limitum discretionem, quam tamen in præfatione difficillimam esse dixerat. Eam etiam difficultatem agnovit Fevretus in sua præfatione. Ego impossibilem arbitror iis, qui alterutrius terminos protendendi studio ducuntur. *Quibus autem finibus regi debeant suprema illa potestates*, inquit Marca præd. num. 4. satis antiqui Patres nobis præverunt; ut difficile non sit, *tritissimâ viâ eorum vestigia sectari*, nisi quis malit consultò, & datâ operâ in errores impingere. Regium Imperium quietem publicam; Episcoporum sollicitudo felicitatem æternam hominibus procurat, restante Apostolo. Reges secularibus, Pontifices spiritualibus ordinandis se impendunt. Verissimè autem subjungit; *Quamdiu neutra potestatum in alienos limites insiliet mutuâ concordia res Christiana amplificabitur*. Utinam deposito proprii commodi affectu, agnoscendis limitibus daretur opera, nec pueret, aut pigeret ab alienis resiliere. Equidem, prosequitur Marca, *hodie satis perspecta esse reor isthac, qua protuli axiomata*, non solum juris humani, atque Divini callentibus, sed etiam cuilibet è trivio. Illa tamen pluribus probationibus communit.

9. Prima est Osi Episcopi Cordubensis ad Constantium Imperatorem admonitio à S. Athanasio in epistola ad solitariam vitam agentes relata. Tibi Deus, inquit Osius, Imperium commisit; nobis, qua sunt Ecclesia concredidit. Et quemadmodum qui tuum Imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi Divina. Ita & tu cave, ne qua sunt Ecclesia, ad te trahens magno crimini obnoxius fias. Date, scriptum est, qua sunt Casaris, Casari; & qua sunt Dei, Deo. Neque igitur fas est nobis in terris Imperium tenere, neque tu Thymiamatum, & Sactorum potestatem habes, Imperator. Constantiam illam longè postea imitatus est S. Theodorus Studita Leonem Armenum sic allocutus, ut testatur Theosterictus in vita S. Nicetæ apud Surium ad diem 3. Aprilis. Respondit autem, & Theodorus vehemens Ecclesiæ Magister, Dux Studitarum: nec tentes nunc, ô Imperator Ecclesiasticum statum dissolvere; ait enim Apostolus: Quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia primum Apostolos, deinde Prophetas, tertio Pastores & Doctores ad perfectionem Sanctorum; non dixit Reges. Tibi quidem ô Imperator, civilis status, & exercitus commissus est. Hac igitur cura, Ecclesiam autem Pastoribus & Doctoribus (ut ait Apostolus) derelinque. Ita Theodorus Leoni Armeno anno 814.

10. Secundò SS. Patres, & alios Scriptores, nonnullos etiam Imperatores refert Marca. Gregorium Nazianzenum, Isido-

Isidorum Pelusiotem, Joannem Chrysostomum, Synesium, Gelasium, Symmacum, Gregorium II. Nicolaum I. Innocentium III. Metrophanem, Valentianum, Justinianum, & Ludovicum Pium. Concludit; *Possẽ in hanc sententiam plurimos Ecclesiæ Gallicanæ Autores laudare, Hincmarum, Ivonem, Bernardum, Petrum Blesensem; sed satis esse duxi in re nota parcere diligentia, quàm nimia sedulitate fastidium movere Lectori.* Addit tamen testimonium Lupi Ferrariensis epist. 81. scribentis, *quod Christus potestatem suam ad gubernandam Ecclesiam in Sacerdotes divisit & Reges; ut quod sancti docerent Pontifices, & ipsi implerent, & impleri facerent devotissimi Reges.*

11. Dixerat num. 5. Petrus de Marca, Gelasii potestatis utriusque terminos constituentis definitionem amplexos esse, gregem, Episcopos, & Proceres Ecclesiæ Gallicanæ in Concilio Parisiensi & in libris Capitularium. Rem eandem postea persecutus est anno 1646. in libel. Barcinone edito, & libris de Concordia, dum iterum prodierunt in lucem, præfixo.

12. Posito igitur illo principio tanquam certissimo, & omnium sententiâ comprobato; nimis distat spirituale à temporali, sacrum à profano, quàm ut possint eorum limites, sinceri, ac veritatem & justitiam, potiùs quàm proprium commodum, & honorem sectantis Judicis cognitionem effugere. Si qua post examen superest difficultas, aut obscuritas, ab iniquo affectu plerumque ortum habet. Nec unquam vulgaræ illæ allegationes, executionis Canonum, possessorii, abusus Ecclesiasticæ potestatis, ac similia, probabilem æquis hominibus, nedum Deo infinitè sapienti & justo, efficient alienæ jurisdictionis usurpationem. Sed quoniam communia, & ut Dialectici loquuntur, abstracta non tam ægrè conceduntur, quia non incommodant, descendamus ad singularia, percuramusque Capita Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, ad quæ revocatæ sunt à Puteano illarum probationes.

CAPUT II.

*De Regum Franciæ meritis erga Ecclesiam, eorumque cum
summis Pontificibus necessitudine ad tria prima Capita
probationum Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ.*

1. **I**stius Voluminis Capiti primo appositus est titulus, qui nos labore relevat examinandi, quæcumque complectitur. Cum enim de pietate, ac meritis sit Regum Franciæ erga Ecclesiam, summos Pontifices, ac sanctam Sedem; eò tantum videtur spectare, ut religio Christianissimorum illorum Principum commendetur; quam eis laudem tantum abest, ut nos invidemus; ut etiam, si quid conferre possemus, augere omninò cuperemus, quò propositis potentissimo Regi Ludovico XIV. Majorum ac Prædecessorum exemplis, magis ac magis accenderetur ejus erga Ecclesiam, & adversus Ecclesiæ hostes zelus, suorumque ipse posterorum imitationi illustriora relinqueret exempla.

2. Significat autem Puteanus jam in ipso limine, quod sit ejus consilium, cum in titulo primi Capitis, Regum Franciæ duntaxat meminerit. Ex quo intelligitur ipsum non Ecclesiæ Gallicanæ, sed Regis, ejusque Officialium, ac Judicum causam agere; quandoquidem nusquam, aut rarissimè Cleri, qui Ecclesiæ sine dubio prima, & præcipua pars est, merita, & jura commemorat, nisi fortè ut potestati sæculari submittat. Nonnè debuerunt etiam in hoc primo Capite Antiquorum Episcoporum Galliæ erga sanctam Sedem reverentia, & obedientia, strictissimaque cum illâ conjunctio commendari? Nihilnè ad honorem Regni Christianissimi pertinet vetusillius Cleri cum Romano Pontifice tum in fide, tum in moribus & disciplina consensus? sed si laudes Regum Francorum explicandas susceperat Scriptor iste, cur prætermisit ipsorum fidem, & quæ à tot sæculis in throno Gallico inviolata permansit, quæque totius Religionis, atque adeò Ecclesiæ ipsius fundamentum est? Nimirum politicè de rebus Ecclesiasticis, non autem Ecclesiasticè scribebat. Itaque Re-

Regum erga Ecclesiam, & Pontifices beneficia, temporalia præcipuè, alia verò nonnisi quæ plurimum habent splendoris, explicat.

3. Cæterum Caput istud primum nonnulla complectitur fallæ, v. g. quod refertur num. 3. ex Sigeberto à Gratiano exscriptum dist. 63. cap. *Adrianus. De potestate summum Pontificem eligendi & Episcopos investendi*, quæ supponitur Carolo Magno ab Adriano Papa data, quod jam multi Scriptores validissimè confutarunt: nonnulla modum apertissimè excedunt, ut num. 6. hæc elogia; *Christi fidelium supremo Principi, inclite sanctitatis miraculis, in hac virtute divina, ac felicitate mirabile; præfulgente Philippo, &c.* Quæ nonnisi per adulationem Philippo Pulchro concini potuerunt. Tale est etiam quod in fine dicitur; *Regem non solum temporalitatem, sed etiam Divinitatem obtinere*; Alia, nisi sanè interpreteris, falsam ingerent sententiam, ut istud eodem num. 6. *Ad defensionem, & exaltationem ipsius fidei, ipse Dominus Rex cellatam sibi recepit à Domino potestatem, itemque Prælati sunt in partem sollicitudinis vacati.* Verum, ut jam insinuavimus, curandum magis est, ut Reges Galliæ, Majorum suorum pietatem imitantes, se laudibus dignos reddant, quàm ut quæ illis tributa sunt encomia, ad severam veritatis normam exigantur.

4. Porro satius fuisset nonnulla ex iis, quæ Puteanus Regibus adscribit prætermittere; qualia sunt quæ sub num. 4. de Carolo VI. & num. 6. de Philippo IV. refert. Certè enim quæ à Philippo IV. adversus Bonifacium, aut à Carolo VI. ejusque Patre in favorem Pontificum, aut Pseudo-Pontificum Avenionensium gesta sunt, antiquam Regum Franciæ gloriam, & eorum erga sanctam Sedem præclara merita potiùs obscurarunt, præstaretque illa æternâ oblivione deleri, quàm in laudis argumentum assumi.

5. Caput secundum & Caput tertium magnam probant intercessisse necessitudinem inter summos Pontifices & Reges Franciæ, quæ utinam integra semper custodita fuisset; utinam arctius, atque arctius indies stringeretur.

6. Observari autem potest in istis Capitibus, sicut & alibi frequenter, Puteanum multò minùs de Ecclesiæ, quàm de Regis Dignitate curare. Non solum ea præmittit, quæ in Regis honorem vergunt; sed etiam si quæ Pontifici fa-

K k k k

vere

626 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
vere videntur, ea quantum potest, extenuat, v. g. cap. 3.
sub num. 2 hæc verba Ludovici XI. ad Pium II. *Utere deinceps in
Regno nostro potestate tua, ut voles, atque illam exerce.* Clausulam vo-
cat valdè novam, & extraordinariam; quasi novum esset, & ex-
traordinarium in Gallia, ut Papa suâ potestate uteretur, ut vel-
let, non prohibente Rege.

7. Debet quidem summus Pontifex voluntatem suam ad
rationis ac justitiæ leges conformare; sed quod ejus confor-
mationis in rebus spiritualibus & Ecclesiasticis (quales erant
illæ, de quibus loquebatur Ludovicus, ut patet ex contextu ejus
litterarum, quæ referuntur integræ à Philippo Labbeo tom.
14. sub sessione 4. Concilii Lateranensis V.) Principes sæcula-
res sese Judices constituent, & Sacris Canonibus, & antiquorum
Regum Religioni repugnat. Sed hæc præludia tantum sunt.
Atrociùs offendetur Ecclesiastica jurisdictio in sequentibus.

C A P U T I I I.

*De excommunicationibus contra Reges, & Regios Offi-
ciales ad cap. 4. & 5. Puteani.*

1. **P**uteanus cap. 4. Reges Franciæ cap. autem 5. Regios
Officiales, dum propria Officia exercent, excommu-
nicationibus subjici non posse affirmat; sed non satis intel-
ligitur ejus consilium. Hic enim, ut alibi, diversa testimo-
nia congerit, quæ inter se pugnant, mutuoque sese destruunt.
Aliqua ex his actis, quæ in his capitibus exscribit, præroga-
tivam illam, quod Rex nequeat excommunicari, privilegium
esse innunt à sancta Sede concessum; v. g. quæ extant cap.
4. num. 20. 21. 26. Alia prærogativam illam restringunt ad
casus, in quibus agitur de temporalibus Regni, ut cap. 4.
num. 9. 11. 13. 16. 18. 22. 23. 24. 25. 26. Quid de hoc ul-
timo, ad quod pertinent cap. 4. & 7. sentiendum sit, colligi
potest ex doctrina toto lib. 4. tradita.

2. Privilegia quamplurima scimus Franciæ Regibus, etiam
circa censuras, à summis Pontificibus esse concessa, quibus
ut liberè gaudeant nemo debet ægrè ferre. Quocirca ita mo-
net

net D. Petrus de Marca lib. 3. cap. 10. num. 3. Sanè dubitandum non est, quin eximia quadam jura in rebus Ecclesiasticis nostri Reges obtineant, quæ cæteris Principibus hodie non competunt. Quod nulli mirum videri debet, qui privilegiorum multitudinem ex officiorum magnitudine metietur. Conturbaret profecto Ecclesia Romana, nec suppeterent illi facultates, quibus cum Galliarum Regibus decideret; nisi liberalitatis, & perfectæ donationis titulo, immensam beneficiorum suorum molem in eam contulissent. Si ergò liberalitate summi Pontifices rependere volunt, quod ex mera donantium liberalitate consecuti sunt, non est cæteri Principes nobis invidere benigniorem erga Reges nostros Romana Sedis remissionem. Certent nobiscum liberalitate, tunc integrum illis erit de privilegiis quoque nobiscum certare.

3. Meruit, inquit Clemens V. in diplomate dato Lugduni Kal. Februarii Pont. sui an. 1. Charissimi filii nostri Philippi Regis Francorum Illustris, sincera devotionis ad nos, & Ecclesiam Romanam integritas, & Progenitorum suorum præclara merita meruerunt, meruit insuper fida Regnicolarum pietas, ac devotionis sinceritas, ut tam Regnum, quam Regem ferve benevolo prosequamur. Meruerunt igitur Christianissimi Principes, Regnumque Christianissimum, non solum ut sua illis jura servarentur illæsa, sed præcipuis, ac singularibus beneficiis, gratiis & favoribus ab Ecclesia cumularentur, quamdiu majorum vestigia sectantes in Ecclesiam liberaliter refunderent, & in ejus protectionem, & exaltationem insumerent, quod acceperant ab ea.

4. Sed rem Christianissimi Regis pessimè gerunt, qui eximia, quæ ab Ecclesia obtinuit, privilegia de jure communi esse, aut Regiæ Coronæ propria contendunt. Cum enim ipsa rerum natura, & juris communis notitia, hujusmodi prærogativas Regi ob suam Coronam competere non posse certissimè suadeant, atque aliundè nullo fulciri privilegio Autores illi, tacitè saltem, fateantur; injustè, ac violenter usurpatas nemo non suspicatur, quod avitam Regum Galliarum pietatem, ac gloriæ splendorem obumbrat.

5. Indultum est plerisque Regibus Galliarum, ut ab aliis, quam à Romanis Pontificibus excommunicari non possent: Gallici Autores generatim asseverant Galliarum Reges, & eorum Officiales excommunicari non posse, quæ propositio non solum contra praxim antiquam, sed etiam contra fidem manifestè pugnat, nisi benignà interpretatione temperetur,

K k k k 2

ac

ac in eo sensu non intelligatur, quem præ se ferre videntur verba, quibus apud aliquos Autores, ut apud Carolum Fevret. lib. 1. de abusu cap. 6. num. 9. & sequentibus exprimitur; ut scilicet neque ab Episcopis, neque à summo Pontifice in Principes, aut eorum Officiales, aut Regna possint ferri censuræ.

6. *Esse de grege Christi* (verba sunt Michaelis Maucleri Doctoris Parisiensis in Tract. de Monarchia Divina, Ecclesiastica, & sæculari Christiana par. 2. lib. 3. cap. 15.) & non subijci directioni, & correctioni Pastoris à Christo Domino super ovile suum constituti, manifesta contradictio, sine extraordinariâ quadam ab ipso Domino ordinatâ in sacris apparente Scripturis exemptione, aut miraculo aliquo, certâq; revelatione alicui factâ, censeri debet. Neque enim ovis aliqui sine Pastore concipi potest, nisi extra ovile vaga, & errans rapacibus lupis facta prada cito strangulata devoraretur juxta illud Propheta Regii; Erravi sicut ovis, quæ perii, undè dogma illud schismaticorum illorum tempore Henrici Imperatoris cum impietate mordicè asserentium Regem, aut alium Principem à Romano Pontifice excommunicari non posse, hæreticum ab Ecclesia judicatum est, sacris obstitens Scripturis, Ecclesiæ Decretis, sanctorumque Patrum doctrinis oppositum.

7. Si quis Mauclerum existimat nimium Ecclesiasticæ auctoritati favisse, audiat Regiæ defensore. Insuper inquit Jacobus Almain quæst. resumptiva de dominio naturali, civili & Ecclesiastico secundæ Conclusionis 2. parte: Cum illi potestati (Ecclesiasticæ) non ex institutione humana, sed Divina cuncti fideles subijciantur, & quando aliquis subijcitur alicui, non ex proprio consensu, sed auctoritate alicujus, non potest ab illa subiectione eximi, nisi auctoritate ejus, qui eum subjecit, vel auctoritate sui superioris, si habeat superiorem: hinc est quod contra obedientiam debitam Ecclesiæ præscribi non potest, & multi Imperatores & Reges hac potestate fuerunt excommunicati.

8. Plurima sunt in Francorum historiis, excommunicatorum, non solum à sancta Sede, vel à Conciliis, sed etiam ab Episcopis, Regum exempla & eorum vel resipiscentiæ, vel castigatæ à Deo etiam in hac vita contumaciæ. De Chariberto in prima Dynastia sic scribit Gregorius Turonensis hist. Franc. lib. 4. cap. 26. Post hæc Manovisam Merofledis sororem conjugio copulavit. Pro qua causa à S. Germano Episcopo excommunicatus uterque est. Sed cum eam Rex relinquere nollet, percussa judicio Dei obiit. Nec multò post & ipse Rex post eam decessit Charibertus.

9. In

9. In secunda Dynastia Lotharius II. Imperatoris Lotharii filius ob repulsam uxorem, & superinductam pellicem à Nicolao I. excommunicationis vinculo innodatus, & ab Adriano II. data fide de recipienda uxore absolutus fuit. Sed Romã rediens obiit Placentiæ, & milites ejus morbo consumpti sunt: quam mortem Regino, & Signius datæ fidei violationi adscribunt.

10. In tertia Dynastia Robertus, aliàs meritò Pii nomen consecutus, ob incestas nuptias simili censura percussus fuerat, sed ea pœna medicina ei fuit, quæ ad salutarem cum pœnitentiam induxit. Rem scitu, & admiratione dignissimam, narrat Cardinalis Petrus Damiani lib. 2. epist. 15. quæ est ad Desiderium Abbatem Cassinensem, & Cardinalem, ejusque Monasterii Monachos. Robertus, inquit, Gallorum Rex Avus istius Philippi, qui in paterni juris sceptris successit, propinquam sibi copulavit uxorem, ex qua suscepit filium, Anserinum per omnia collum, & caput habentem, quos etiam, virum scilicet, & uxorem omnes ferè Galliarum Episcopi communi simul excommunicare sententia, cujus Sacerdotalis edicti tantus omnem undique populum terror invasit, ut ab ejus universi societate recederent, nec præter duos sibi servulos ad necessarij viçtus obsequium, qui tamen & ipsi omnia vasa, in quibus Rex edebat, vel bibebat, percepto cibo abominabilia judicantes palulum ignibus exhibebant. Histantium Rex cunctatus angustius ad sanum consilium rediens divortit incestum, iniitq; legale concubium. Vides quanta fuerit olim Regum, ac Regni religio circa Ecclesiasticas censuras, & quanta obedientia à subditis, & servis etiam Regis, adversus ipsummet Regem, Ecclesiæ præstita; sed vides etiam, quis fuerit illius Religionis & obedientiæ fructus.

11. Philippus item I. Roberti Nepos an. 1094. in Concilio, cui Hugo Archiepiscopus Lugdunensis Legatus Apostolicus præfuit, Anathemate obstrictus est, quod dimissa uxore legitima aliam duxisset; quæ censura confirmata est an. sequenti ab Urbano II. Papa è Gallia oriundo in Synodo Claromontana, cui interfuerunt 13. Archiepiscopi, & 215. Episcopi; eo tamen vinculo absolutus fuit an. 1104. à Legato Paschalis II. ut docet Ivo epist. 166. & 169. Philippus etiam II. eandem expertus fuisset censuram, nisi repudiata concubinâ uxorem legitimam recepisset post interdictum Reg-

K k k k 3

num.

num. Nam, ut notat Henricus Spondanus ad annum 1198. num. 9. Rex praesentens Legatum velle procedere contra ipsum, per nuncios suos fecit ad Sedem Apostolicam appellari. Legatus, non ut appellationi deferret, sed ut differret ad tempus, quatenus mandatum Apostolicum alibi commodius adimpleretur, tandem apud Divionem facto Concilio interdicti sententiam promulgavit, mandans universis Francorum Prelatis, sub poena suspensionis, ut & ipsi illud observarent, & ab aliis observari facerent. Illorum vero nonnulli illud firmiter observarunt, alii vero minimè, donec rursus ab Innocentio iussi omnes humiliter paruerunt.

12. Ex quibus exemplis patet Reges Galliae, & Regnum aliter olim de censuris Ecclesiasticis, quam modò, sensisse, easque magis reformidasse. Quamquam non defuerunt etiam posterioribus saeculis similia religionis indicia. Nam, ut notat Henricus Spondanus ad annum 1589. num. 16. & colligitur ex epist. 223. Cardinalis Ossati, quæ est ad Henricum IV. Regem Franciæ, Henricus III. ejus Prædecessor Ecclesiasticâ sepulturâ caruit à prædicto anno 1589. usque ad annum 1610. jubente summo Pontifice ob excommunicationem, in quam incurrerat propter illatam Cardinali Guisio necem. Undè si qui adulatores Regibus Christianissimis persuadere nitantur, illos ab omni censurarum fulmine tutos esse, quid aliud præstant, nisi ut Principes suos falsâ illâ securitate ab avita Religione subducant, & ad perpetranda quælibet crimina impunitatis spe alliciant: ac sic eò digniores censuris efficiant, quò eos censuras contemnere docent. Regios Officiales censuris obnoxios esse quis dubitet? Illas etiam præterito saeculo refugisse demonstrat exemplum Senatus Aquensis, qui missis ad Concilium Lateranense Legatis occurrit censuræ, ad quam infligendam se accingebat Leo X. ut perhibent acta ultimi Concilii Lateranensis sess. 8.

13. Maxima certè cautela est adhibenda, dum de Regibus excommunicandis agitur; nec sine gravissima necessitate, ac frustra tentatis aliis mediis, illuc deveniendum. Oportet tamen, ut Principes meminerint se, si filii sint, extra disciplinam non esse; *Quis enim filius quem non corripit Pater*, ut Divinitus ratiocinatur S. Paulus ad Hebr. 12. Suis igitur in hoc, & in aliis gaudeat privilegiis Rex Christianissimus; sed Ecclesiam

clesiam Matrem semper agnoscat, à cuius dilectione, & obedientia in rebus ad salutem animæ spectantibus nullo potest eximi privilegio, multò minùs Regiæ coronæ Dignitate; ac si quid supra cæteros Principes circa res Ecclesiasticas obtinet, Ecclesiæ referat acceptum. *Quidquid præter Canonum & Decretalium mentem in Gallia circa res Ecclesiasticas agitur, id fieri ex privilegiis Apostolicis, non autem mero jure Regio, ut quidam autumabant, protestatus est in libello Barcinone edito anno 1646. Illustrissimus Petrus de Marca.*

14. Ut autem ad Puteanum redeamus, ejusque probationum vim experiamur: Non Canones, ut postularet Libertatum Gallicanarum definitio, profert, sed testimonia, quæ ipsi adversantur, vel suspecta sunt, ut probationem hac in re nullam efficiant. v. g. num. 1. refert fragmentum vitæ Ludovici Pii Imperatoris, in quo hæc habentur; Cùm verò rumor usquequaque diffusus fereret de cæteris, quod verum erat, de Papa verò Romano, quod idem adesset, ut tam Imperatorem, quam Episcopos excommunicationis vinculis irretire vellet, si qui inobedientes essent suæ, filiorumque Imperatoris voluntati: Pariem quid subripuit Episcopis Imperatoris præsumptio audaciæ, assertoribus nullo modo se velle ejus voluntati succumbere; sed si excommunicatus adveniret, excommunicatus abiret, cùm aliter se habeat antiquorum Canonum autoritas. Ubi vides responsum Episcoporum tribui præsumptivi audaciæ, licet tunc de Imperio ageretur.

15. Sub eodem numero primo recitat verba quædam quasi à Gallis proposita, cùm Rex Lotharius conjugem legitimam repudiasset; Dicunt sapientes, quia iste Princeps nullorum legibus, vel judiciis subjacet, nisi solius Dei, qui eum in Regno, quod suus Pater illi dimisit, Regem constituit, & si voluerit pro hac, vel pro alia causa, ibit ad Placitum, vel ad Synodum: & si noluerit, liberè & libenter dimittet: & sicut à suis Episcopis, quidquid egerit, non debet excommunicari: ita ab aliis Episcopis non debet judicari; quoniam solius Dei Principatus debet subijci; à quo solo potuit in Principatu constitui: & quod facit, & qualis est in regimine, Divino sit nutu: sicut scriptum est. Cor Regis in manu Dei est; quocumque voluerit vertet illud. Mirum quod non erubuerit Puteanus hoc testimonio uti, locum, unde sumptum est, designans. Audi enim quomodò relatis his verbis respondeat Hincmarus Remensis opusc. de Divortio Lotharii Regis & Tetbergæ Reginæ, undè illa extraxit Puteanus; *Hæc rex non est*

632 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
est Catholici Christiani, sed nimium blasphemus, & spiritu diabolico plenus, &c.
Deinde prædictam confutat objectionem.

16. Numero secundo producit testimonium Ivonis, ut probet eum, qui à Rege in gratiam aut ad mensam receptus sit, posse ad Communionem Ecclesiasticam admitti: sed hoc testimonium ad suam originem relatum, ad materiam non pertinet. Excerptum enim est ex Concilio Toletano 12. cap. 3. Editus est autem Canon ille adversus eos, qui *contra Regem, Gentem, vel Patriam egerant*, Quibus si Rex parceret, volebant Patres ab Ecclesia quoque indulgeri. Vide notas Garfiae Loaisæ in illud caput.

17. Quæ numero quarto refert ex Matthæo Paris. Historico Romanis Pontificibus parùm æquo, licet, si vera sint, ostendant Francos non omninò probasse excommunicationem, ac depositionem Friderici Imperatoris à Gregorio IX. factam: jus tamen illud penes Ecclesiam fuisse, si Imperator hæreticus extitisset, ostendunt.

18. Universitas studii Parisiensis, cujus conclusiones sub num. 5. adducit, declarat quidem, non esse obediendum cuidam excommunicationi in Regem & Principes latæ. Sed quid mirum, nam conclusione secunda definit, quod ejus censuræ Autor *Petrus de Luna non est nominandus Benedictus, nec Papa nec Cardinalis, nec nomine cujuscunque Dignitatis, nec sibi obediendum est tanquam Pastori, sub pœnis fautorum schismatis*; ac re verâ indignissimè, ac pessimè illum in Gallia habitum exhibet eodem num. 5.

19. Quod autem num. 31. ejusdem Universitatis circa potestatem Ecclesiæ in Principes, præsertim hæreticos, Decretum producitur, alio Universitatis Decreto infirmatur, de quo fit mentio apud Henricum Spondanum ad an. 1590. num. 3. qui Henrico IV. Francorum Regi, cujus occasione utrumque editum est, non potuit esse infensus, cum multis ei nominibus debitor existeret.

C A.

CAPUT IV.

*De potestate Judicum sæcularium circa censuras, ad capp.
6. & 8. Puteani.*

1. **N**on solum Regios Judices, & Officiales à censuris eximit Puteanus, sed eis etiam alios eximendi facultatem tribuit pluribus in locis, præsertim cap. 6. & 8. Præterimus septimum, quia, ut cap. superiori notavimus, quæ illic, nec non cap. 4. & alibi de independentia Regis in temporalibus dicuntur, ad doctrinam lib. 4. expendenda sunt, vel, si mavis, ad regulam Decretalis Innocentii III. relatæ à Puteano præd. cap. 7. num. 4. In ea enim summo Pontifici directæ in temporalia jurisdictio negatur, indirectæ ratione peccati asseritur. Non enim intendimus judicare de feudo, cujus ad ipsum spectat judicium, nisi fortè juri communi per speciale privilegium, vel contrariam consuetudinem aliquid sit detractum; sed decernere de peccato, cujus ad nos pertinet sine dubitatione censura, quam in quolibet exercere possumus & debemus. Non igitur injuriosum sibi debet Regia Dignitas reputare, si super hoc Apostolico judicio se committat.

2. Quantum autem ad potestatem Judicum sæcularium circa censuras, in primis notandum est, quod in aliis ferè omnibus licet observare, non solum non niti Canonibus, sed cum Canonibus etiam pugnare, quorum observatio libertas Ecclesiæ dicitur ab ipsismet Ecclesiasticæ libertatis impugnantibus. Senatus-consulta proferuntur ad constituendam Senatus in negotiis spiritualibus jurisdictionem; sed summorum Pontificum Decreta & Constitutiones opponimus. Si autem testimonia Pontificum, tanquam in propria causa loquentium reculantur; rejiciatur autoritas sæcularium sibi jus dicentium, & cum de rebus Ecclesiasticis agatur, ad Canones, præsertim Conciliorum Oecumenicorum, quibus ex omnium consensu præsidet Spiritus Sanctus, & ad sunt etiam Laici pro jurium suorum defensione, recurra-
tur.

3. Vult Puteanus posse Judices sæculares excommunica-

LIII

tiones

tiones abusivas declarare, atque Iudices Ecclesiasticos cogere ad absolvendos ad cautelam eos, qui excommunicari fuerint. Quomodo id probat? Variis Senatum Placitis, ac similibus documentis. Contrarium ostenditur pluribus summorum Pontificum Constitutionibus. Utris credet Catholicus? An neutris? Stet saltem Conciliorum statutis.

4. Concilium generale Lugdunense sub Gregorio X. cui Rex Franciæ per suos Legatos interfuit, Libertatem Ecclesiæ circa censurarum usum duabus Constitutionibus scilicet 20. & 31. asseruit. Vigesiinæ verba sunt ista; *Absolutionis Beneficium ab excommunicationis sententia, vel quancunque revocationem ipsius aut suspensionis, seu etiam interdicti per vim & metum extortam presentis constitutionis autoritate omnino viribus vacuamus. Ne autem sine vindicta violentiæ crescat audacia, eos, qui absolutionem, sive revocationem huiusmodi, vel metu extorsint, excommunicationis sententiæ decernimus subjacere.* Constitutio autem 31. sic se habet: *Quicumque pro eo, quod in Reges, Principes, Barones, Balliuos, vel quoslibet Ministros eorum, aut quoscunque alios, excommunicationis, suspensionis, seu interdicti sententiæ fuerit promulgata, licentiam alicui dederint occidendi, capiendi, seu alias in personis, aut bonis suis, vel suorum, gravandi eos, qui tales sententiæ protulerunt, sive quorum sunt occasione prolata, vel easdem sententiæ observantes, seu taliter excommunicatis communicare nolentes, nisi licentiam ipsam re integrâ revocarint, vel si ad bonorum captionem occasione ipsius licentiæ sit processum, nisi bona ipsa sint infra octo dierum spatium restituta, aut satisfactio pro ipsis impensa, in excommunicationis sententiâ incidunt ipso facto.*

5. Manifestius repugnat Concilio Tridentino doctrina Puteani cap. 6. 8. & 9. adscribentis Iudicibus sæcularibus jus præcipiendi superioribus Ecclesiasticis, ut à censuris absolvant. Hæc sunt Concilii verba sess. 25. de reform. cap. 3. *Nefas autem sit sæculari cuilibet Magistratui prohibere Ecclesiastico Iudici, ne quem excommunicet, aut mandare, ut latam excommunicationem revocet, sub prætextu, quod contenta in presenti Decreto non sint observata; cum non ad sæculares, sed ad Ecclesiasticos hæc cognitio pertineat. Quæ ultima verba notanda sunt, ne quis existimet praxim Gallicanorum Magistratuum posse jus facere adversus hanc Ecclesiæ jurisdictionem. Respuetur fortassis à Gallis hujus Concilii autoritas: sed utrum in materia spiritali Concilio Oecumenico adhibenda sit fides, potius quàm Curiis sæcularibus, quarum pla-*

placita proferuntur, nescio quomodo possit à Catholicis in dubium revocari.

6. Quid quod ab ipsis etiam Regibus Christianissimis illa Parliamentorum praxis fuit prohibita. Id constat ex edicti Melodunensis anni 1580. art. 23. à Puteano citato cap. 8. num. 8. sub finem, & relato tom. 5. parte 8. tit. 2. actorum Cleri Gallicani. „ Prohibemus, inquit, Henricus III. Sigil-
 „ lorum Cancelliarum nostrarum Custodibus, ne rescripta
 „ Appellatoria, (Gallicè Lettres de Relief) expediantur qui-
 „ bus jubeatur, ut in carcere detenti Judicum Ecclesiastico-
 „ rum autoritate, illinc educantur, aut ut beneficium ab-
 „ solutionis illis conferatur, qui à prædictis Judicibus fue-
 „ rint excommunicati. Edicti etiam Melodunensis an. 1571.
 art. 18. sic decretum fuerat; *Atque ut omnis amoveatur difficultas ab*
 art. 16. *Constitutionum nostrarum Aurelianensium anni 1560. statuimus, ut*
Prælati, Pastores, & Curati possint monitionibus & censuris Ecclesiasticis
uti in iis casibus, in quibus licet per sancta Decreta, & Concilia. Refer-
 tur etiam hoc Edictum loco citato actorum Cleri Gallicani,
 & articulus iste seorsim tom. 2. parte 1. cap. 19. ubi nota-
 tur, cum fuisse verificatum, ut illic dicitur eà conditione,
 ut Clerici pro debitis pecuniariis non excommunicarentur,
 atque Senatus-consultum huic edicto consonum fuisse prola-
 rum 22. Januar. 1573.

7. Carolus Fevret. lib. 7. de abusu cap. 2. luculentiùs af-
 firmat potestatem absolvendi ab excommunicatione ad caute-
 lam ad Curias sæculares pertinere, quod hæresis manifesta
 est; nisi fortè ab ea nota excusetur, quia initio illius numeri,
 finem excommunicationis ad cautelam eum assignat, *ut liti-*
gantes legitimam personam haberent standi in iudicio, ut testabiles, vel testes
esse possent; denique ut lis cum eis legitimo Marte decurrere posset. Verùm
 postea effectum spiritualem ejusmodi absolutioni tribuit,
 cum ait; „ Duluc in suis Placitis, seu Arrestis lib. 2. tit. 2.
 „ Arresto 9. meminit clausulæ supra positæ in rescriptis Ap-
 „ pellatoriis inferi solitæ; & ait Curiam jure meritò conce-
 „ dere illas absolutiones ad cautelam, cum pium ac religio-
 „ sum esset, ut Christianus Sathanicæ tyrannidi addictus,
 „ modis omnibus in libertatem assereretur. Dixerat autem
 antea hujusmodi absolutiones regulariter quidem ab Eccle-

fiasticis Judicibus impertiendas esse; quia tamen illi difficiliiores, ac morosiores se præbebant, recursum esse ad Magistratus Civiles, præsertim ad Curias supremas, utpotè ex Ecclesiasticis, & ex Laicis Judicibus constantes, quasi non esset minimus in Parlamentis Senatorum Ecclesiasticorum numerus, & non haberentur hujusmodi Curia simpliciter sæculares, nullatenus autem Ecclesiasticæ.

8. Hæreticum igitur esset Curiis sæcularibus, quod videtur Puteanus intendere cap. 6. præsertim in tit. num. 11. & in num. 19. potestatem tribuere illos, qui verè sunt excommunicati, ab hujusmodi vinculis liberandi, & sententias de rebus spiritualibus à Judicibus Ecclesiasticis prolatas everendi, atque, ut vulgò dicitur, cassandi, & annullandi. Si autem Senatus-consulta ita interpretari pietas suadeat, non ut excommunicatos absolvant, sed verè excommunicatos non esse declarent; præterquam quod extra proprios limites semper excurrunt (Theologorum enim est, non juris civilis consultorum de censuræ validitate, aut invaliditate decernere, vel etiam Episcoporum, aliorumve Judicum Ecclesiasticorum, si judicialis sententia proferenda sit) quid juvat Judicis sæcularis declaratio, ut à Censuræ vinculo solvatur, quire vera illo innodatus coram Deo existit?

9. Licet autem benigniùs Puteani, & Fevreti mentem interpretemur, & supponamus eos non aliter jus circa absolutiones ad cautelam vindicasse Curiis sæcularibus, quàm ut possent imperare Judicibus Ecclesiasticis, eosque cogere ad absolvendos excommunicatos (quod tamen ipsis non licere jam ostendimus) quomodò ferendus erit idem Fevretus in eo, quod illis Curiis permittit, quem voluerint Judicem Ecclesiasticum, quamvis personæ absolvendæ non sit superior, committere? Si enim Curia ipsa neminem potest absolvere, cum non Magistratibus politicis, sed Apostolis, eorumque Successoribus dictum sit Matt. 18. *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in Cælo, & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in Cælo.* Quomodò absolvendi potestatem, quam non habet, conferre poterit, præsertim cum majus aliquid sit potestatem aliquam alteri communicare, quàm per se illam exercere.

C A-

CAPUT V.

De citationibus Romam, de executione Litterarum Apostolicarum in Gallia, & de Conciliis illic celebrandis, ad capp. 9. 10. & 11. Puteani.

1. **C**irca Caput nonum distinguendum est jus commune à privilegiis, aut concordatis particularibus, itemque causæ spirituales & Ecclesiasticæ à temporalibus, & sæcularibus. Equidem in concordatis inter Leonem X. Papam, & Franciscum I. Regem Francorum tit. *de Causis*, & tit. *de frivolis appellationibus*, præscribitur modus procedendi in controversiis, sive in prima instantia, sive in causa appellationis, à quo non est recedendum, cum ita inter sanctam Sedem & Franciæ Regnum convenerit; ac præterea quæ ibi constituta sunt, maximâ æquitate nitantur. In causis etiam merè temporalibus, & sæcularibus nullo privilegio, nulloque concordato est opus, ut Galli Romam non evocentur. Cæterum, & contra Concordata ipsa, & contra Romani Pontificis Primatum, & supremam jurisdictionem pugnaret, qui universim assereret, in nullo casu debere Gallos in Romana Curia litigare, neque per se, neque per Procuratores, ut libro sexto demonstravimus.

2. Pontificiæ jurisdictionis usum & exercitium Puteanus cap. 10. Regi Galliæ, ejusque Officialibus subjicit. Vult enim compilerator iste Bullas, seu Litteras Apostolicas in Gallia executioni demandari non posse, absque assensu, seu, ut ipse loquitur, *absque pareatis* à Rege, vel ab ejus Officialibus concessis. Istæne sunt Ecclesiæ Gallicanæ libertates, ut indiscriminatum quæcumque à sancta Sede proficiscuntur ab arbitrio potestatum sæcularium pendeant? Itanè antiqui Galli, quorum Religio tantoperè laudatur, erga sanctam Sedem se habebant.

3. Sed qui sunt illi Canones, quibus constat hoc libertatis caput? An Arresta, & Litteræ Regiæ Canones nuncupantur; non enim alias invenit sui lemmatis probationes Puteanus;

638 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
nus; & quas affert, sunt omnes schismate, à quo sunt cuncta in
Gallia confusa, posteriores. Dum Rex aliquid contra suum Sta-
tum à Bullis Pontificiis metuere, ideoque ab illis sibi velle cave-
re afferit, probabilis videtur excusatio. At verò quin iusta man-
data summi Pontificis, in rebus spiritualibus, & Ecclesiasti-
cis executioni mandentur, per vim quidem, & injuriam im-
pediri à potestatibus sæcularibus potest; nullus tamen obsta-
re valet quò minùs quodcumque successor Petri ligaverit su-
per terram, sit ligatum & in Cælis, nisi fortè ut loquitur
S. Paulus primæ Corint. decimo vers. 23. *Dominum quis annuletur
ac fortior illo sit.* Plura lib. 2. de hoc puncto dicta sunt.

4. Capite undecimo probat Synodos indictas, eisque
puncta tractanda proposita fuisse à Regibus Franciæ, ab iisque
postulatam statutorum confirmationem, & ad executionem
auxilium. In hoc quidem capite referuntur aliquorum, non
quidem generalium, sed particularium Conciliorum fragmen-
ta: sed non minùs violatur vera libertas Ecclesiæ ex consilio
Autoris, si ex eo quod olim factum est, probare intendit, non
solum jus esse Principibus Synodos convocandi, illis delibe-
randa proponendi, illarum Canones roborandi, & executio-
nem curandi, sed etiam sine ipsorum autoritate Prælatos non
posse legitimè convenire, negotia, nisi quæ ipsi jusserint,
definire, & fideles ad Decretorum suorum executionem obli-
gare. Horret omnis veri Christiani animus ad doctrinam,
quæ fidei, ac disciplinæ negat posse consuli, nisi ex præscripto
Principum sæcularium.

5. Triplex probationum genus est in hoc cap. 11. Primæ
desumptæ sunt ex Conciliis sub prima Regum Dynastia cele-
bratis. Secundæ à Conciliis habitis sub secunda Dynastia.
Reliquæ ex posterioribus Conciliis, & ex Curiarum sæcula-
rium monumentis. Primæ quidem ostendunt Reges Franciæ
consensum convocationi Synodorum præbuisse. Qui quidem
consensus interdum honoris causâ vocatur jussio, ut in Aure-
lianensi primo, vel præceptio, ut in Aurelianensi secundo;
interdum tantum consensus, ut in Arvernensi anno 535. ali-
quando invitatio, ut in Parisiensi secundo: alias aliis nominibus
designatur, ut animadvertere licet in exemplis à Puteano ad-
ductis.

6. Sed

6. Sed Synodus Turonensis secunda anni 567. quam citat num. 5. non relatis ejus verbis, docet Can. 21. omnibus illis nominibus solum consensum esse intelligendum. Etenim quamvis Episcopi Concilii Aurelianensis primi dicant *Clodoveum gloriosissimum Regem omnes Sacerdotes ad Concilium venire IVSSISSE*. Concilium Turonense idem ita exprimit; *In Synodo Aurelianensi, quam invictissimus Rex Clodoveus fieri SUPPLICAVIT*. Ubi jussione supplicationem interpretatur: utrumque autem idem significat, scilicet consensum, quo nomine, omnium maxime proprio, utitur Concilium Arvernense, ut diximus.

7. Ampliorem in Conciliis auctoritatem exercuerunt Principes secundæ Dynastiæ. Verum id sine summorum Pontificum assensu, imò & rogatu factum non fuisse ostendimus, ubi de Capitularibus Regum Francorum disceremus lib. 11.

8. Quæ tertio loco afferuntur ex Curiarum sæcularium documentis, sicut & alia quamplurima, quæ in hoc volumine sparsa sunt, arguunt tantum Ecclesiasticam auctoritatem maximum in Gallia detrimentum posterioribus sæculis passam fuisse, ac Laicos Episcoporum, & Synodorum potestatem ferè omnem ad se pedetentim traxisse; Episcopos autem, si quid præter antiquam Ecclesiæ libertatem, & Canonicam disciplinam admiserunt, vel invitos cessisse, vel non debere in exemplum proponi, utpotè qui à majoribus fuerint degeneres.

9. Quæ ad Concilia præsertim Gallicana spectant, fusiùs disputabuntur inferiùs lib. 11. occasione Domini de Marca.

C A P U T V I.

De auctoritate Concilii generalis, de Appellationibus à Papa ad futurum Concilium, nec non de receptione, ac publicatione Conciliorum generalium in Gallia ad capp. 12. 13. 14. Puteani.

1. **E**X comparatione summi Pontificis cum Conciliis generalibus, de qua in lib. 5. disputatum est, colligi potest, quid judicandum sit de iis, quæ cap. 12. & 13. probanda sunt.

640 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
fufcipit Puteanus. Sufficit hic circa ejus probationes animad-
vertere poffe omnes in eum retorqueri, ac juxta ejus metho-
dum illa ipfa exempla in favorem fummorum Pontificum con-
verti. Sunt enim exempla Epifcoporum, aut Principum fum-
mis Pontificibus repugnantium, quibus opponitur autoritas
fummorum Pontificum in illis ipsis cafibus Epifcopis, aut
Principibus præcipientium. An non æquius eft præfumere in
hujusmodi difceptationibus fupremos Ecclefie Paftores rectè
egiffe, quàm inferiores jure reftitiffe, nifi aliundè contra-
rium evidenter demonftratur.

2. Sunt aliqua ex iis exemplis magis fufpecta, ita quod
num. 2. ex Glabro Rodulpho refertur, falſum eſſe inferiùs
videbimus, & ex parte colligemus ex ipſo Domino de Mar-
ca, qui eà etiam autoritate utitur.

3. Capite 13. Appellationum à ſummo Pontifice ad Con-
cilium profert exempla, quorum omnium vetuſtiſſimum,
ſaltem pro Gallia, eſt Philippi Pulchri, quem nemo eorum,
qui ſanctam Sedem & Papam, ut par eſt, colunt, imitatione
dignum judicabit, cùm nullus ex Francorum Regibus tam
injuriòſè ſummu Pontificem habuerit. Ejuſmodi res, ut
obliterarentur tanquam ſibi totiùque Gallie probroſæ, ma-
ximopere conatus eſt ipſemet Philippus. Itaque qui eas in
memoriam hominum revocant, quaſi eſſent laude dignæ,
Regis illius honori apud veros Chriſtianos plurimùm detra-
hunt, ac erga ſanctam Sedem, & Chriſti Vicarium, ſe non
rectè affectos produnt. Quis enim ignorat, Regem illum,
licet ei Benediſtus XI. cenſurarum omnium abſolutionem
ultrò conceſſiſſet, Clementem V. ad Pontificiam Dignita-
tem variis artibus evehendum curaffe, ut pleniorẽ conſe-
queretur remiſſionem. Hanc enim primam ab eo conditionem
exegit. Bulæuſ hiſtor. Univerſ. Pariſ. tom. 4. ad an. 1305.
rem ita narrat; Rex (Philippus IV.) alias ſibi inſenſum Bertrandum
ad oppidum Angelinam in ſanctonibus evocat, monet qua agerentur, pactoq;
inito eum Sacramento adegiſſe dicitur, ut quinque capita ſibi, ſi Pontifex fo-
ret, concederet. Primum amplam veniam capti Bonifacii, laſaq; Majestatis
Pontificie. Ac re ipſâ multa in actis Pontificiis ad illud diſſi-
dium pertinentia juſſu Clementis V. deleta ſunt.

4. Sed nec illud prætermittendum eſt, quod Philippus, ei-
que

que adhaerentes à Bonifacio VIII. appellantes, supponebant eum non esse legitimum Pontificem, conscii scilicet appellationem suam alioquin omni colore fore carituram. Quod ex eo etiam colligitur, quod ad futurum legitimum Pontificem, perinde atque ad Concilium appellabant, ut habetur in instrumentis à Puteano exscriptis. In primo, de Pontificis Accusatoribus ista leguntur. Moti, ut dicebant fervore fidei, sincera devotionis affectu, & zelo charitatis inducti, sacrosancta Romana, ac universali Ecclesia Matrisua, quam sub dñi Domini Bonifacii praesidentia periculose deprimi, ac deformationem enormem, & jacturam pati dicebant, compatiens ab intimis, ac Christiana fidei, in qua salus animarum consistit, & qua suis temporibus, proh dolor, miserabiliter contabescit, & deperit, ut dicebant, periculo condolentes, ad ipsius Ecclesiae & totius Christianitatis salutare regimen, & bonum statum ac reparationem, & exaltationem Catholice fidei votis, ut dicebant, ferventibus intendentes (necessaria erat verborum illorum, ut dicebant, frequens repetitio: est enim difficile creditu Accusatores Bonifacii, zelo, quem prae se ferebant, verè motos fuisse) maxime, cum eidem Ecclesiae, fidei fundamento, & animarum salutis summe expediat, ut Dominici gregis ovili, non NISI VERUS, ET LEGITIMUS, AC VERE ET LEGITIME PASTOR PRÆSIT.

5. Ipsi autem deliberantes sic concludunt; Pro nobis, Ecclesiis, Parochiis, & subditis nostris, ac pro nobis adhaerentibus, seu adherere volentibus in hac parte, ad praedictum Concilium congregandum, & AD FUTURUM VERUM, ET LEGITIMUM SYMMVM PONTIFICEM, & ad illum, vel illos, ad quem vel quos, de jure fuerit appellandum, provocamus, & appellamus, &c. Idem observare licet in aliis instrumentis, ut in appellatione ipsiusmet Philippi, quæ refertur num. 5. ejusdem capituli, in appellatione diversarum Civitatum linguae Occitanæ, quæ habentur ibidem articulo 7.

6. Post tempus schismatis, cujus sæpè facta est mentio (ut videas quâ occasione, nempe dissidiorum, vel schismatis natum sit genus illud appellationum) appellarunt etiam alii Reges; sed eorum consilium intelligitur ex titulo præfixo litteris Ludovici XI. datis 20. Novembris 1478. & exscriptis in eodem capite 13. num. 12. nimirum facultatem dari Legatis Regiis appellandi ad Concilium futurum, si Papa negaret, quod ex parte Regis rogaretur, aut vellet contra

M m m m

ipsum

642 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
 ipsum, ejusve subditos procedere. Hujus Principis technam
 detegit Henricus Spondanus ad an. 1478. num. 8. his ver-
 bis; *Quod videlicet, (ut putatur) NON TAM HÆC SERIO AGE-*
RET, QVAM VT SCRVPVLVM PONTIFICI MOVERET in gra-
tiam Florentinorum, HVIUSMODI SIMVLATIONVM INSIGNIS AR-
TIFEX, &c.

7. Non ita constans est inter Gallos doctrina sanctæ Sedis
 privilegiis aduersa, quin unius articuli obliuiscantur, etiam
 dum alium statuere nituntur. Ludovicus XI. in prædictis Lit-
 teris appellationem ad Concilium summo Pontifici minatur,
 ut propositum sibi finem consequatur; sed ei facultatem tri-
 buit, Principes Turcæ bellum inferre recusantes, abjicien-
 di, & puniendi. Sed quomodo poterit Papa renitentes plecte-
 re, si ipsis liceat à Pontifice ad Concilium generale appel-
 lare, ad quod tamen provocat Ludovicus, si non plectat?
 utram appellationem admittet? An Ludovici, an renuentium
 Turcæ bellum indicare? utramque non poterit, quia con-
 trariæ erunt. En verba Ludovici; *Ut pacem cum Illustrissima Liga*
velit (Papa) componere, illam tueri, & defendere à dicto illo perfido Tur-
co, & aliis infidelibus, & nullos Confederatos, seu cum ipso perfido Turco,
& immanissimo intelligentiam, aut abstinentiam Guerra habentes sustinere, aut
illis favorem exhibere: QVIN IMO TALES TANQVAM REOS CRI-
MINIS LÆSÆ MAIESTATIS DIVINÆ, ABJICERE, AVT PV-
NIRE: & casu, quo ipse summus Pontifex præmissa facere denegaverit,
seu plus debito distulerit, vel aliqua in contrarium præmissorum, aut aliquid
contra nos, Regnum, & Regniculas nostros fecerit, seu in futurum attentare
presumpserit, ad intimandum, & appellationem ab ipso interjectam in Con-
gregatione prædicta Aureliani, & de novo si opus fuerit, appellandum ab ipso
summo Pontifice malè consulto ad eundem summum Pontificem benè consultum,
seu præfatum proximum futurum Concilium universalis Ecclesiæ, &c.

8. Adhæsit Universitas Parisiensis appellationi Philippi IV.
 & ipsa etiam aliquando ex eo tempore, quo cœperunt plures
 ejus Doctores Concilium summo Pontifici præponere, pro
 suis juribus appellavit. Sed notanda est formula, ejus præser-
 tim instrumenti, quod refertur à Putcano num. 5. *A sanctissimo*
nostro Papa Innocentio VIII. minùs debite consulto, AD SE IPSVM ME-
LIVS CONSVLENDVM, ET AD SANCTAM SEDEM APOSTO-
LICAM ETIAM MELIVS CONSVLENDAM, nec non ad sacrosanctam
Syno-

Synodum universalem celebrandam, illonque, vel illos, ad quem, seu ad quos de jure provocare, & appellare nobis licet, in his scriptis, tam pro nobis, quam pro nostris adhaerentibus, & adhaerentibus, quam etiam pro Vicariis dictorum Magistrorum, Doctorum, & Scholarum, eorumque, in beneficiis Divinis deservientium provocamus, & appellamus. Illa ad diversos Judices appellatio innuere videtur dubitare, appellantes, an ad alium, quam ad Papam melius consulendum, & ad sanctam Sedem Apostolicam etiam melius consulendam de jure provocare, & appellare ipsis liceat.

9. Citat quidem in fine dicti capitis 13. appellationes aliorum extra Galliam Principum, sed nihilò laudabiliore. Prima, & antiquior quam Philippi Regis, est Friderici II. Imperatoris, seu ejus Legati, quem cæteri Principes imitati videntur. Verùm Friderici Legatus non à Papà ad Concilium, sed à Concilio generali, scilicet Lugdunenli primo ad aliud generalius provocavit, sub eo prætextu, (qui à quovis facile poterit obtendi, ut omnia Ecclesiastica judicia eludat) quod illud non esset satis generale.

10. Libera erit omninò Gallia, sed à justitia, si posteriores quidam ejus libertatis vindices audiantur. Nam si Pontificis Decreta non arideant, vel omninò contemnentur, utpotè offendentia *regulas, mores, & instituta à Regno, & Ecclesia Gallicana recepta*, vel ab eis ad futurum Concilium provocabitur: Concilii autem Decreta non recipientur, atque adeò non obligabunt juxta illorum Scriptorum doctrinam. *Non hæc quidem protuli*, inquit Joannes Gerbasius differt. de Causis majoribus art. 12. num. 6. *ut ab hac Tridentini Concilii singulari lege eximantur Galli, cum ne ulla quidem alia, acceptationis defectu, eos liget.* Egrè ferrent hæc verba aures verè Catholicæ à Procuratore Regio prolata; sed quis à Theologo possit hæc audire? Quid igitur, acceptatio à Clero facta nullam inducit obligationem? Itanè mutata est postremis his temporibus autoritas Conciliorum Oecumenicorum? Clerus Gallicanus anno 1625. Parisiis congregatus professus est, se teneri ad observationem Concilii Tridentini, Gerbasius è contra nullà ejus lege Gallos ligari affirmat.

11. Falsum est, ut in 2. lib. demonstravimus, acceptationem esse necessariam, ut lex justa obliget: & falsum est nullam Concilii Tridentini legem fuisse acceptatam in Gallia.

M m m m 2

Utram-

Utramque falsitatem evertit Decretum Cleri Gallicani prædicto anno 1625. editum tom. 1. Actorum Cleri, & à Puteano cap. 14. num. 3. relatum. Ejus Decreti verba Latinè reddita, sunt ista; „Cardinales, Archiepiscopi, Episcopi, Prælati, & „alii Ecclesiastici Viri, repræsentantes Clerum universum „Franciæ, congregati annuente Rege, Parisiis in Conventu „Augustinianorum, post maturam circa publicationem Concilii Tridentini deliberationem unanimiter agnoverunt, & „declararunt, agnoscunt, & declarant, se obligari pro suo „officio, & conscientia ad recipiendum, sicut re ipsâ receperunt, & recipiunt præfatum Concilium, & spondent se „illud observaturos, quantum possunt per functionem suam „& auctoritatem spiritualem & Pastoralem; Quæ deliberatio singulorum subscriptionibus, ac juramento ad sancta Evangelia, confirmata fuit. Recepit igitur tunc temporis Clerus Gallicanus Concilium Tridentinum, & professus est, se teneri non solum ad observandum Concilium, postquam illud acceptasset, sed etiam ad illud acceptandum. Augustissimus erat cœtus; siquidem aderant tres Cardinales, quinquaginta Episcopi, triginta verò secundi ordinis. Non fuit præceps deliberatio, cum antea sæpissimè, vehementissimèque institissent Prælati apud Reges, ut reciperetur Concilium, quod testantur acta Cleri quamplurima, citata à Puteano, ubi suprâ; acceptatum præterea fuit in variis Conciliis Provincialibus.

12. At non fuit acceptatum à Rege; ne id quidem verum usquequaque est, quandoquidem multa ejus decreta in ordinationes Regias translata sunt, sed quare non fuit absolutè receptum. Causas in primo libro notavimus. Hoc tantum monemus eos, qui vim legum Ecclesiasticarum à Principum arbitrio pendere volunt, ut considerent quantum periculi subitura sit Religio, si Principes mali extiterint.

13. Oblitus est Puteanus in hoc capite protestationis à se factæ in præfatione ad Lectorem. Ibi enim ait; „summo perè „cautum est, ne quid ex actis deduceretur, aut quæ indè sequantur, declararentur. *Faciet quisque, ut sibi videbitur.* In hoc „autem cap. 14. num. 2. relatâ declaratione Caroli VII. Francorum Regis, addit; Ex hoc instrumento inferitur, Decreta „Conciliorum generalium, quæ ad politiam spectant, effectum „in

, in Francia non sortiri, nisi Regum nostrorum edicta accedant. De facto dumtaxat cum loqui crederem, nisi titulo capitis ad Conciliorum generalium receptionem & publicationem in Francia, non solum permissionem, sed etiam auctoritatem Regis concurrere statuisset.

14. Cæterum in pluribus famosæ Pragmaticæ Sanctionis locis indicatur non ita liberum esse Galliæ, decreta Conciliorum generalium respuere, vel immutare, v. g. in litteris, quæ decreta præcedunt, habetur hæc declaratio. *Sacra Basileensis Synodi decreta, ordinationes, & statuta, aliqua simpliciter, ut jacent, alia vero cum certis modificationibus, & formis non hesitatione potestatis, & auctoritatis condentis, & promulgantur, ipsius scilicet Sacra Basileensis Synodi, sed quatenus commoditatibus, temporibus, & moribus Regionum, & personarum sæpe satorum nostrorum Regni ac Delphinatus congruere, convenire, conspexerunt, prout inferius plenius annotatur, & inseritur, illic & indilate recipienda consenserunt, & acceptanda deliberaverunt.* Circa varia etiam Decreta Congregatio Gallicana, dum illa temperanda censet, ad Concilium recurrendum monet, ac generatim in conclusione ait; *Illæ Decreta, circa quæ fuerunt facta prænotata modificationes, acceptantur: prout etiam acceptantur.* SUB SPE SCILICET, QVOD IPSÆ MODIFICATIONES PER SACRVM CONCILIUM ADMITTENTVR; PRO QVO REGII ORATORES INSTABVNT VICE REGIA, ET ECCLESIAE REGNI, ET DELPHINATVS.

C A P U T VII.

Percurruntur octo capita Puteani, scilicet à 15. ad 22.

1. Quoniam quæ ad Prælaturarum dispositionem pertinent, per concordata inter Leonem X. Papam, & Franciscum I. Regem Francorum, sunt constituta, supervacaneum esset, & Lectoribus prolixitate ingratum, singulorum, quæ Puteanus cap. 15. affert de anteriori Franciæ praxi, examen.

2. Materia Regaliæ, de qua agitur à Puteano cap. 16. tam diligenter, tamque eruditè versata fuit, scriptis, tum Latine, tum Gallicè tractatibus, ut nihil illi lucis accedere

M m m m 3

posse

646 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
posse videatur. Eadem etiam occasione video actum esse de
juramento fidelitatis, ab Episcopis Regi præstando, de quo
Puteanus cap. 17. nihilque hodiè difficultatis esse scio circa
hujusmodi juramentorum praxim, nisi circa ejus insinuationem,
seu registrationem, quam volunt ad finem Regaliæ
imponendum, necessariam; quâ de re optimè etiam disce-
runt, qui de Regalia nuper scripsere.

3. Nisi circa necessaria tantum immorari mens esset, mul-
ta notari possent circa ea, quibus prædicta Puteani capita
constant; prætermittendum tamen non est Reges Franciæ
vicissim Episcopis juramentum præstare solitos. Extant an-
tiqua exempla inter Capitularia Regum Francorum à Ste-
phano Baluzio collecta, & viget adhuc usus, ut Rex dum
inauguratur, juret, se privilegium canonicum servaturum,
quod cum ad veras Ecclesiæ Libertates pertineat, taceri non
debit, quasi hoc Regiam Majestatem dedeceret, unde illi
maximus decor accedit.

4. Tot sunt Ecclesiæ Canones, de Episcoporum, & Pa-
rochorum residentia, quam melioris notæ Doctores de jure
Divino esse affirmant, ut laudandus sit Regum Christianissi-
morum zelus in præstanda exequendis illis Legibus Eccle-
siasticis autoritate; plurimumque commendandus esset Rex
Christianissimus, si Prælatos, quos in Curia magis quam in
propria Diœcesi commorari delectat, quorumque aliqui nul-
lum fortè aliud negotium apud suam Majestatem magis so-
licitè, quamvis minus apertè, prosequuntur, quam ut no-
va, vel pinguiora beneficia consequantur, ad commissum ovi-
le remeare præciperet, exemplo suorum Prædecessorum, &
Justiniani Novella 6. cap. 2. & aliorum: sic enim exequere-
tur Canones, Episcopis ad comitatum sine necessitate ac-
matura deliberatione accedere prohibentes. Pudendum è con-
tra est, quod Pastores Gallicani tot actis ad residentiam co-
gentibus, quot referuntur à Puteano cap. 18. præbuerint
occasionem, dimissis frequenter ovibus sibi à Christo con-
creditæ; quæ culpa in plures Augusti illius Cleri Rectores
non cadit, quandoquidem omni ævo multi ovili suo assidue,
seduloque invigilarunt, & omnes probi Pastoris partes ex-
pleverunt.

§. Re-

5. Regem autem tanquam sanctorum Canonum executorem Prælatos ad residentiam compulisse par est credere, cum in plerisque actis expressa fiat Canonum mentio. Res est aliunde tam justa, tamque necessaria, ut Principum illam procurantium zelum excitare Ecclesia censeatur.

6. Prælatos licentiâ Regis vel præcepto indigere, ut à Regno profiscantur capitis 19. titulus est, imò etiamsi à summo Pontifice ad Concilium generale evocarentur, ut indicatur num. 8. Prima Lemmatis probatio hunc habet titulum; *Ex Concilio Agathensi sub Clodoveo Rege anno 506. can. 35.* Frustra fit mentio Clodovei à Puteano, cum ne unus quidem Episcopus Regni Francorum huic Concilio interfuerit, ut patet ex subscriptionibus, & notavit D. de Marca lib. 6. cap. 18. §. 1. Sed concedamus ejus, utpote in loco modò Regi Franciæ subdito, celebrati decreta vim legis obtinere; quid statuitur canone illo 35. ut Episcopi Metropolitano ad ordinationem summi Pontificis aut ad Synodum invitanti pareant, *exceptâ gravi infirmitate corporis, aut præceptione regia.* Sed hoc non probat intentum; non enim agitur de exeundo à Regno, siquidem omnium Episcoporum Agathæ congregatorum Metropolitani erant intra idem Regnum Tolosanum Visigothorum; nisi fortè, quod verisimile nequaquam est, *ordinatio summi Pontificis*, non de quolibet Episcopo, sed de Romano tantum intelligatur. Verum ne tunc quidem aliud probaret Canon, quàm excusandum Episcopum Romam non euntem, non solum si graviter ægrotaret, sed etiam si ex præcepto Regis alteri negotio incumberet: alioquin enim diceretur, *excepta prohibitione, non, excepta præceptione Regia.*

7. Secunda probatio est exemplum Salonii, & Sagittarii à Rege Gunthramno licentiam accedendi Romam postulantium, & impetrantium, ut refert Gregorius Turonensis hist. Franc. lib. 5. cap. 21. Sed hoc exemplum parum efficax est. Quid enim mirum, si Episcopi de homicidiis, adulteriis, aliisque sceleribus convicti, patrociniū imploraverint Regis, quem, ut ait Gregorius, *propitiū sibi nossent.* Non enim solâ licentiâ, sed & favore indigebant. Rex verò, addit idem Historicus, *annuens petitionibus eorum datis epistolis* (quæ de sola licentiâ non videntur intelligendæ) *eos abire permisit.* Qui

648 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,

accedentes coram Papa Joanne, exponunt se nullius rationis existentibus causis dimotos. Ille vero Epistolas ad Regem dirigit, in quibus locis suis eos restituere jubet. Quod Rex sine mora, castigatis prius illis, verbis multis, implevit. Num Rex, qui summo Pontifici sine mora parendum censuit, perditos homines, qui à nemine illorum accusationem prosequente innoxii reputati fuerant, restituere jubenti, juris sui esse duxisset, Episcopos ad Concilium generale à Papa vocatos retinere.

8. Afferuntur deinde duo loca Hincmari Rhemensis Archiepiscopi, negantis posse Episcopos à Regno decedere sine consensu Regis. Sed jam lib. 3. cap. 7. Vidimus ipsum de facto loqui non de jure: & ex alio ejus loco scilicet epist. 17. tom. 2. evidenter ostendimus, ipsum sensitse Episcopos Romam à Pontifice vocatos accedere debere.

9. Minoris momenti est exemplum Philippi IV. à Bonifacio VIII. dissidentis, & Caroli VII. Basileensibus contra Eugenium IV. faventis. Quid enim mirum, si primus sciens Episcopos adversum se Romam vocari, eos illuc proficisci non siverit, & contra suam prohibitionem profectos malè habuerit; alter suscepto Concilii Basileensis Patrocinio, ab ipsismet Episcopis rogatus, Ferrariam, quo ab Eugenio vocati fuerant, ire vetuerit.

10. At nonne, sicut in rebus temporalibus, & secularibus, Regi, ita in spiritualibus, & Ecclesiasticis Summo Pontifici tenentur Præsules obedire? Cùm ergo commune totius Ecclesiæ bonum postulat, ut Prælati aliò se conferant, Pontificem jubentem, potiùs quàm Regem vetantem debent audire, nisi fortè per vim detineantur, aut graviora indè mala consecutura sint. Si aliquis infedisset justitiæ amor confarcinatoris animo, propositionem ad eos casus restrinxisset, in quibus Episcopi gravi suspitione laborarent, alicujus contra Regem, vel Regnum machinationis; aut dixisset dumtaxat debitum Regiæ Majestati reverentiæ officium esse, eo insalutato non abire.

11. Quandoquidem Puteanus suas omnes probationes à facto & autoritate ducendas putavit: cur hic & alibi ei displicuerunt exemplum & sententia S. Ludovici? An servitus est, Gallorum nobilitate indigna, sanctos imitari ac sequi.

Guil-

Guillelmus de Nangiaco in vita S. Ludovici refert epistolam sancti illius Regis ad Imperatorem Fredericum, in qua hæc habentur; *Vos unitatem pacis & concordia distrumpentes, Prælatos Regni nostri ad Sedem apostolicam accedentes, cui TAM EX FIDE, QUAM EX OBEDIENTIA TENEBANTUR, NEC EIUS POTERANT RECUSARE MANDATA, in mari, quod moleste scriimus, capi fecistis, & ipsos sub gravi custodia detinetis.* An majoris ponderis est autoritas Philippi Pulchri, aut Caroli VII. quàm S. Ludovici? Nota hæc ejus verba; *Cui (Sedi Apostolicæ) tam ex fide, quam ex obedientia tenebantur, nec ejus poterant recusare mandata.*

12. Non soli B. Ludovici religioni, sed veritatis certitudini tribuenda est illa sententia. Scripserat antea S. Bernardus epistolâ 131. quæ est ad Mediolanenses; *Potest (Papa) a finibus terra sublimis quasvis personas Ecclesiasticas evocare, & cogere ad suam præsentiam, non semel, aut bis, sed quoties expedire videtur.*

13. Quid juvat Puteanum in cap. 20. hujus voluminis, ac in alio integro volumine, ab isto, quod percurrimus, distincto, schismatis, & dissidiorum perpetua oblivione delendorum memoriam revocare. An Regno Gallicano gloriosum est cum summis Pontificibus disceptasse? An à justitia ita stetit Gallia & in causa, & in modo, ut tantopere cavendum sit, ne pereant illa monumenta? Qui veras, & sinceræ earum rerum historias legerunt, hinc non parum immutata norunt antiquæ pietatis, & religionis laudem, Gallicano Regno ægregiis in sanctam Sedem, & summos Pontifices officiis partam.

14. Quin potestas sæcularis in aliquibus saltem ex iis actis, quæ in eodem cap. 20. referuntur, modum suum exceßerit, non videtur à Catholico posse negari; v. g. quod Senatus Placito num. 43. relato, Archiepiscopum Turonensem delegaverit, seu commiserit ad conferendum beneficium curatum, ut illa collatio eundem haberet effectum, quem habuisset in Curiâ Romanâ facta: quod Henricus IV. Rex Franciæ, & Navarrae litteris num. 44. exscriptis Oeconomum spirituales deputaverit ad conferenda Beneficia, Parochias, Prioratus, & Dignitates; quodque Oeconomus ille spiritualis Beneficia contulerit sub hac forma, quæ legitur in ejus litteris ibidem extantibus; *Virtute dñi nostri Oeconomatus con-*

N n n n

tuli-

tulimus, & donavimus, &c. Quis enim Catholicus affirmare audeat posse Parochum absolvere à peccatis, vel Priorem posse Monachos excommunicare, potestate solum acceptà à Rege, vel à Senatu, aut ab eorum delegatis.

15. Idem cum proportionem dicendum de collatione aliorum Beneficiorum, licet in eis non sit æquale periculum. Quamvis enim jurisdictionem non habeant annexam, adeoque minùs aliorum fidelium salutem noceat Beneficiorum intrusio; nullum tamen est, quod spirituale aliquod jus non habeat.

16. Patet certè ex actis in 21. cap. contentis potestates sæculares in Gallia, renuente summo Pontifice, vel Episcopis, aliquando Beneficia de facto contulisse, vel alicui facultatem legitimam non habenti officium illud commississe. Sed quid inde concluditur, nisi conculcatos fuisse Canones innumeros, quibus sub gravissimis pœnis prohibetur, ne laici Beneficia Ecclesiastica conferant, vel Clerici ab eis collata recipiant. Magistratum sæcularium Placita titulos Canonicos non esse, quibus in tuto ponatur Beneficiorum conscientia, nemo non videt, nisi jam præ avaritia & ambitione in mentis cæcitatem, & cordis duritiam prolapsus sit. Tederet Canones referre, per hanc portam in Beneficia ingredi vetantes, quod à nemine ignorentur, & à pluribus Autoribus collecti sint; ut à Gratiano ca. 16. quæst. 7. quam his verbis inchoat; *Quod autem Ecclesias de manu laicorum accipere, nec Abbati, nec alicui liceat, omnium Canonum testatur autoritas.* Ab Antonio Augustino Juris Pontificii veteris Epitome lib. 15. tit. 7. & ab aliis. Vide rursus quomodo speciosa libertatum Gallicanarum definitio plerisque illarum capitibus conveniat; idest quàm directè illis opponatur.

17. Quæ circa 22. caput notanda essent de pecuniarum ab Ecclesia Gallicana per Curiam Romanam exactione, partim dicta sunt lib. 6. partim circa duo ultima capita istius voluminis dicuntur.

C A P U T V I I I.

*De Legatis, ac Vice-Legatis sanctæ Sedis ad capp. 23.
& 24. Puteani.*

1. **R**omanus Pontifex omnium Christi fidelium Pastor est, ac simul multarum Provinciarum Princeps temporalis. Itaque duplicis generis Legatos mittere potest, scilicet pro negotiis Politicis, ac pro spiritualibus. Equidem qui ab eo tanquam Principe temporali mittuntur Legati, omnibus à jure Gentium, vel à consuetudine inter alios Principes Christianos inductis Legibus obnoxii sunt, nisi quod in Papa non ita præscinditur Principis temporalis ratio à supremi Ecclesiæ Pastoris Dignitate, quin ejus Legatis, quæcumque negotia gerant, specialis reverentia debeat, præsertim cum Princeps non sit, nisi quia successor B. Petri, cujus Patrimonium vocatur, quod habet dominium temporale Romana Ecclesia.

2. Si autem spiritualibus tantum, & Ecclesiasticis rebus tractandis, Legati deputentur, Legationis suæ litteras tenentur exhibere. Hoc enim tam canonico, quam civili jure cautum est cap. *Cum in jure peritus de offic. deleg. & lege unica cod. de mandatis Principum*. Sed eorum facultates, aut jurisdictionem restringere, aut etiam examinare, ad potestatem sæcularem non pertinet. In hujusmodi enim rebus Principes Papæ subsunt, nec sine ordinis à Christo constituti confusione ejus mandata suæ, vel Judicum suorum, censuræ subjicere possunt.

3. Equidem si Regi justa esset timendi causa, ne quod ex Legatione detrimentum in legitimis suis juribus pateretur, non illi vitio verteretur, quod illud modo congruo præcaveret. Ita refert Henricus Spondanus ad annum 1625. num. 5. & Puteanus cap. 23. num. 82. Cardinalis Francisci Barberini facultates, non nisi cum hac conditione admissas fuisse, quod intra sex septimanas Breve Pontificium obtineret, quo titulus Regis Navarræ per incogitantiam omissus diceretur, non autem ut indè aliquod præjudicium Regi Franciæ

N n n 2

in

in jus Regni Navarræ fieret. Sed obtentu conservandorum Regis aut Regni jurium, omnia Papæ mandata circa res spirituales, & Ecclesiasticas, Judicum sæcularium arbitrio permittere, justitiæ, antiquorum Gallorum religioni, & Ecclesiæ Romanæ autoritati repugnat. Itaque omnia illa exempla, quæ à Puteano cap. 23. & 24. afferuntur, eâ tantum ratione justa esse possunt, si Regibus Franciæ, aut eorum Curiis propositum fuit vera jura Regia tueri, non autem potestatis Pontificiæ exercitio impedimentum præstare.

4. Id agnoverunt Reges Franciæ, etiam Philippus IV. tempore dissidii cum Bonifacio VIII. ut probat unus ex articulis missis à Bonifacio ad Philippum per Cardinalem Sanctorum Marcellini & Petri, cum responsione Regis. Est enim articulus ille hujusmodi, à Puteano relatus cap. 23. num. 2. *Item ad denuntiandum, & declarandum eidem, quod Romanus Pontifex Legatos de Latere, ac Nuncios liberè mittere potest ad quavis Imperia, Regna, vel loca prout vult, absque petitione cujuslibet, vel consensu, usu, vel consuetudine contrariis non obstantibus.* Non poterat jus sanctæ Sedis clariùs & apertiùs explicari. Quid igitur ad hæc respondit Rex Philippus, quem vel Ecclesiæ cum suorum jurium dispendio, vel personæ ipsius Pontificis, jam sibi odiosæ, impensius favisse nemo suspicabitur. *Respondet Rex, quod non impedivit, nec impedire intendit, Legatos, Nuncios, vel alias quascumque personas, quò minùs liberè ingredi valeant Regnum suum, nisi sibi & Regno sint legitimâ ratione suspecti, vel aliàs habeat justam causam.*

5. Quæ prædictus Puteanus sub numeris sequentibus descripsit, schismate, quod, uti jam sæpè notavimus, maximam disciplinæ Canoniciæ confusionem invexit, posteriora sunt; & quid factum fuerit, non quid fieri debuerit, plerumque ostendunt. Numero autem primo proponit exempla epistolæ fidei publicæ, seu salvi conductûs, à Carolo Majore domus dati Bonifacio Episcopo misso S. Petri in Franciam venienti; sed quod Legati sanctæ Sedis protegantur, & defendantur, ad officium Principum spectat; qui eos in suæ Legationis exercitio juvare debent, impedire nequaquam sine injuria possunt. Citat præterea Glabrum Rodolphum, cujus testimonium alibi expendemus: & epistolam Concilii Africani ad Papam Cælestinum, de qua modò pauca dicenda sunt.

6. Ad-

6. Adverte hic, quod in pluribus aliis locis licet observare, quomodo erga sanctam Sedem sit affectus Puteanus. Prætermisissis enim exemplis, in quibus moderatio, & justitia magis elucet, ea tantum seligit, in quibus vel animi commotione, vel ignorantia, vel aliqua aliâ causâ est aliquid actum adversus summos Pontifices, etiam si ad propositum non faciant. Miserat Papa Zosimus paulò ante mortem Legatos in Africam occasione appellationis, quam Apiarius Presbyter à sententia Episcoporum Africanorum ad sanctam Sedem emisserat, iique à Conciliis Africanis recepti fuerant. Sed quia eorum facultas, seu jus sanctæ Sedis ad mittendos in Provincias Legatos pro judicio interpositarum ad se appellationum, Canonibus Concilii Sardicensis, sub nomine Nicæni, à Zosimo confirmatum fuerat: & Episcopi Africani, quibus ignoti erant Canones veri Concilii Sardicensis, quique inter Nicænos non legebant eos, qui sibi allegabantur, scripserunt ad Bonifacium Zosimi, interea defuncti, successorem, rogantes ut ab Ecclesiis Orientalibus exemplaria Concilii Nicæni sibi mittenda curaret, & spondentes se interim servaturos, quæ in Commonitorio Legatorum continebantur. Apiarius, petita veniâ communioni restitutus, in nova crimina relapsus est, propter quæ rursus ab Episcopis Africanis est excommunicatus, sed à Cælestino Bonifacii successore in communionem receptus est; missusque Faustinus Legatus in Africam, ut ejus causâ maturè discussâ definitivum ferretur judicium. Apiarius crimina sua in Concilio confessus, justè se excommunicatum fuisse demonstravit.

7. Episcopi Africani indignati, quod scelerati criminum poenas evaderent, aut saltem diu effugerent, atque adeò justorum judiciorum vim eluderent, rescripserunt Cælestino epistolam illam, quam innuit Puteanus, quamque hæretici, & alii, qui sanctæ Sedis auctoritatem impatienter ferunt, tam frequenter, tamque importunè obtrudere solent. Eam sanctæ Sedis juribus minimè adversari aliqui arbitrantur, nec in ea appellationes ad sanctam Sedem, vel Legationes in Provincias ad judicandas illas appellationes improbari, sed modum dumtaxat; idque significare videntur hæc Concilii Africani verba, seu adverbia; *Facilius, festinatio, precipitanter, prapropere, indebi-*

654 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
rè. Sic enim scribit ; *Præfato itaque debita salutationis officio impendio deprecamur , ut deinceps ad vestras aures hinc venientes non FACILIVS admittatis , nec à nobis excommunicatos in communionem ultra velitis accipere : quia hoc etiam Nicæno Concilio definitum facile adverter Venerabilitas tua. Nam etsi de inferioribus Clericis , vel Laicis videtur ibi præcaveri , quanto magis hoc de Episcopis voluit observari , ne in sua Provincia à communionem suspensi , à tua Sanctitate vel FESTINATO , vel PRÆPROPERE , vel INDEBITE videantur communioni restitui. Cælestinus autem ideò in antecessum Apiarium absolverat , quia cum ad se provocasse crediderat , ut notat idem Concilium ; Quem tua Sanctitas credens appellasse , (quod probare non potuit) communioni reddiderat : quæ verba jus appellationum recipiendarum summo Pontifici competere innuunt.*

8. Equidem tam frequenter Romani Pontifices hæreticorum , atque improborum technis decepti , recta Episcoporum judicia suspendebant , ut iusta videretur Africanorum quærela , si eo tantum spectabat , ut major adhiberetur ad vitandas ejusmodi fraudes cautela. Non enim solus restitutionem suam suffuratus fuerat Apiarius , sed paulò antè Pelagius , & Cælestius Zosimo Catholicos se fingentes , ab eo ut Catholici habiti fuerant.

9. Si autem , ut aliqui ex illius epistolæ contextu colligunt , etiam appellationes ipsas ad sanctam Sedem , atque adèò Legationes ad illas judicandas rejiciebant Episcopi Africani ; ea erat causa , quia , ut suprà diximus , Canones veri Concilii Sardicensis ignorabant , & disciplinam in illis constitutam in Canonibus Nicænis , sub quorum nomine , quia nimirum Nicæni cæteros præibant , secundum usum jam inductum , citabantur , non reperiebant. Sed ubi tenebræ illæ dissipatæ sunt ; & appellationes ad sanctam Sedem , & ejus Legationes in Africa , sicut in aliis Provinciis Christianis , liberè admissæ sunt , quod pluribus exemplis comprobari posset. Videri potest S. Leo epist. 87. non longè post id tempus scriptâ , & S. Gregorius , qui lib. 2. epistola 33. ad Columbum Episcopum Numidiæ scribit in hunc modum ; *Fraternitatem tuam scriptis præsentibus duximus adhortandam , ut veniente ad te Hilario Chartulario nostro , adunato Episcoporum universali Concilio , habito præ oculis terrore venturi Judicis , causa eadem* (scilicet Maximiani Episcopi , qui præmio
cor-

corruptus Donatistarum Episcopum fieri permiserat) *subtili, ac solerti debeat indagatione perquiri.*

10. Sed & antè tempus scriptæ epistolæ supradictæ auctoritatem suam in Episcopos Africanos Romanus Pontifex exercuerat, teste S. Augustino, qui unus fuit ex Patribus epistolæ prædictæ Autoribus. Is enim paulò antè sancti Cælestini iudicio se submiserat, ut patet ex ejus epistola 262. in qua alia refert exercitiæ Pontificiæ jurisdictionis exempla. *Existat, inquit, exemplo ipsa Sede Apostolica judicante, vel aliorum judicata firmante, quosdam pro culpa quibusdam nec Episcopali spoliatos honore, nec relictos omninodis impariter. Qua ut a nostris temporibus remotissima non requiramus, recentia memorabo. Clamet prius Provincia Casariensis Episcopus, &c.*

11. Denique quorsum hanc epistolam citat Puteanus, cum in ea nulla Principum, pro quibus tamen ipse in hoc capite certat, fiat mentio? Satis nimirum illi est, ut auctoritatem sanctæ Sedis deprimat: nam facile postea Episcopi, quibus favere adversus summos Pontifices videtur, Regum potestati subjicientur.

12. Illustrissimus Petrus de Marca lib. 6. de concord Sacerd. & Imp. cap. 19. num. 7. & seqq. affert exempla, primò Vigillii Papæ scribentis ad Auxanum Episcopum Arelatensem, *se pro ejus pietatis affectu, & pro gloriosissimi Regis Childeberti Christiana devotione mandatis suas ei vices conferre: & ad Aurelium Auxanum successorem, se eandem administrationem committere, Childeberti Francorum Regis Christiana, & Deo placita in perhibendo ei testimonio voluntate accedente.* Secundò Pelagii primi ad Childebertum scribentis *se secundum petitionem ejus Legatum constituisse, seu Vicarium Sapaudum Arelatensem.* Tertiò S. Gregorii à Regina Brunehilde mittendi in Galliam Legati licentiam postulantis. Ex quibus infert necessarium esse Regum consensum, ut Legati facultatibus suis utantur in Gallia. Verum ex his exemplis aliud quidquam inferri non potest, quàm postulatum aliquando illum consensum, ut res ex ambarum potestatum concordia feliciùs gererentur, & Principes libentius opem suam præstarent Legatis, si quando eam indigerent; aliquando ipsosmet Principes intercessores adhibitos ab Episcopis ad obtinendam Legationem; non autem necessarium omninò esse prædictum consensum.

13. Si

13. Si ad spiritualia tantum negotia destinentur Legati, eos Principum consensu non egere, nisi ut eorum ope, quæ sibi sunt injuncta facilius exequantur, per se patet, & probari potest pluribus exemplis Legatorum à summis Pontificibus, non petita ullâ Principum licentiâ, missorum. Ita missus est Petrus Damiani ab Alexandro II. circa an. 1062. ut constat ex hujus Pontificis epistola 21. apud Philippum Labbeum tom. 9. Concil. in qua nulla fit Regis mentio. Ita Callistus II. Cardinalem quemdam misit, eumque Ludovico VI. commendavit his verbis, quæ significant Principum quidem esse, Legatos juvare, non autem circa eorum Legationem aliquam jurisdictionem exercere. Sanè *Charissimum filium nostrum sanctæ Sedis nostræ Presbyterum Cardinalem nobilitati tuæ attentius commendamus. Nos enim à latere nostro eum secundum antiquam Sedis Apostolicæ consuetudinem ad terram potestatis tuæ pro corrigendo & confirmando, quæ corrigenda, & confirmanda fuerint, delegamus. Regamus igitur Excellentiam tuam, & in Domino commonemus, ut eum tanquam Vicarium nostrum reverenter suscipias, honestè habeas, & ita ei facultatis tuæ consilium, & auxilium præbeas, quatenus sibi injunctum possit Ministerium adimplere. Callist. II. epist. 23. Nec afferri potest exemplum aliquod magno schismate antiquius, vel certum aliud argumentum, quo prædicti consensus necessitas ostendatur.*

14. Imò Principes, sicut & cæteros, Legatis Apostolicis obtemperare debere in rebus spiritualibus, & Ecclesiasticis ratio suadet, & confirmant exempla. Gregorius VII. epist. 5. append. 2. apud prædictum Labbeum tom. 10. scribit non solum *Omnibus Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, sed etiam Regibus, Principibus, Clericis quoque, ac Laicis in Narbonensi Gallia, Guasconia, Hispaniæ Regione; & tamen indiscriminatim ab omnibus recipi jubet Amatam Oloronensem Episcopum S. R. E. Legatum; Quem, inquit, sicut nostram, imò B. Petri præsentiam vos suscipere, Apostolica autoritate julemus.*

15. Gregorii forsitan ingenio tribueretur ea formula, quæ auctoritatem maximam significat. Sed alii Pontifices ante ipsum, licet animi minus generosi, aliam etiam vivaciorem usurparant. Joannes VIII. mitis adeò indolis, ut ignaviæ ab aliquibus accusaretur, licet ageretur de Dominio Principum Francorum, Legatos misit, & eorum Legationem hæc clau-
sulâ

fulâ corroboravit epist. 3. apud Sirm. tom. 3. quæ est ad Episcopos in Regno Ludovici Regis Baioariæ constitutos. Nam cum *juscumque sit gradus, ordinis, sublimitatis, sive professionis, qui cum presentibus Legatis nostris, Joanne Siculensi, itemque Joanne Tuscanensi, venerabilibus Episcopis, quos vice nostrâ illas in partes ad examinanda simulq; definienda Canonice sive legaliter, quæ hoc anno inter utrosque emergere negotia, convenire in loco ab eis designato, eisq; satisfacere humiliter decreverit, autoritate Dei Omnipotentis, sanctorumque Apostolorum Petri & Pauli, nostræq; mediocritatis, veniam sibi deinceps denegari, nec amodò communionis nostræ, ut verbis sanctissimi Prædecessoris nostri utamur, futurum esse consortem, quisquis esse noluerit disciplina.* Hanc ultimam clausulam repetit epist. 4. quæ est ad Comites in eodem Regno constitutos.

16. Ultimis quidem temporibus inductus est usus, ut non solum de assensu Regum Christianissimorum Legati suis facultatibus utantur; sed etiam ut illæ facultates verificentur, imò aliquando modificatæ sunt. Sed ipsa rei novitas eum usum à Libertatibus Gallicanis, quæ antiquitate nituntur, excludit. Nam ut ait prædictus de Marca dicto libro 6. cap. 31. num. 8. prima omnium modificatio singillatim facta continetur in literis Francisci I. pro Legatione Cardinalis Carnosini anno 1514. quod tempus causam indicat, nimirum gravissima dissidia, quæ paulò antea intercefferant inter Ludovicum XII. Francorum Regem, & Julium II. Romanum Pontificem, quæque inter eorum successores nondum plenè composita fuerant, ut non mirum sit, si eâ diligentiam voluerit Rex præcavere, ne quid in Regno suo contra se Legati Apostolici molirentur. Verùm ex hujusmodi casibus prorsus extraordinariis regulam generalem conficere, contra omnes juris, & rationis leges est.

CAPUT IX.

*De publicatione Indulgentiarum, de collectione Eleëmofynarum, de Societatibus, & de possessione Beneficiorum.
Ad capp. 25. & 26. Puteani.*

1. **C** Apite 25. in Regem confertur potestas impediendi, ne absque sua vel Parlamentorum licentia, Indulgentiæ publicentur; ne quærantur eleëmofynæ illarum occasione; neve instituantur Societates seu Confraternitates. Si qui abusus in hujusmodi publicationem, quæstum, aut Societates irrepserint, Canonum contra illos editorum executionem Principes laudabiliter urgebunt; ac si quid sub pietatis specie contra Regem, aut Regnum aliqui machinarentur, possent à Magistratibus comprimi. At, si ea Religionis officia ad id, ad quod sanctè sunt instituta, colliment, ea bona impedire posse, non est Ecclesiæ libertas, nec jus Principum Christianorum. Earum rerum cura ad Episcopos non ad Magistratus sæculares spectat.

2. Reditus Beneficiorum temporales sunt; sed jus eos percipiendi, nonnisi spirituale dici potest, utpotè fundatum in celebratione Divini Sacrificii, recitatione Horarum Canonicarum, administratione Sacramentorum, exercitio spiritualis jurisdictionis, & cæteris spiritualibus operibus. Quare nemini unquam dubium fuit, quin Simonix crimen ab iis patretur, qui Beneficia vel emere, vel vendere, aliove contractu, non gratuitò distrahare, vel accipere præsumperint, quod necessariò res esse sacras, & spirituales supponit. Quomodò ergò ad iudicium sæculare spectaret controversiarum beneficiorum decisio?

3. Undè Judicibus Laicis esset potestas Curatos, Canonicos, aliosque Beneficiarios, suis Placitis, seu, ut vocant, Arrestis constituere? Numquid si vitiosus sit ejus, cui favent, titulus, possent ipsi jurisdictionem spirituales conferre, ut valida sint, quæ confecturus est, Sacramenta.

4. Fatentur, qui Laicam jurisdictionem ad has materias pro-

ten-

tendunt, Judices sæculares non de petitorio, sed de possessorio, non de jure, sed de facto debere sententiam ferre, hoc est non definire, quæ provisio sit canonica vel vitiosa; sed quis magis legitimè possidere videatur, ut is in sua possessione servetur, donec de jure prolata fuerit ab Ecclesiastico Judice ultima sententia; idque ne partes ad arma concurrant, quod frequenter accidit, dum plures rem eandem possidere conantur; quodque ne accadat, inquiunt, Principis est impedire. Sed nonne de possessorio, sicut de petitorio per plurima sæcula jus dixerunt Officiales Ecclesiastici in Gallia, sicut in aliis Provinciis Christianis? Cur ergo gens adeò antiquitatis retinens à veteri illa disciplina recessit? Hæc certè immutatio Episcopis tribuenda non est. Fatetur enim Carolus Fevretus lib. 4. de abusu cap. 11. num. 6. ab illis ægrè admodum admissam.

5. Primam prætensi à Judicibus sæcularibus juris probationem petit Puteanus à quadam deliberatione Senatus Parisiensis anno 1411. vetantis, Ne Cardinalis Pisanus Joannis XXIII. ad Carolum VI. Regem Francia Nuncius, seu Legatus diceret Regem, ejusque Judices, præcipuè Curiam ipsam non posse de causis possessoriis Beneficiorum cognoscere. Hæc quidem verba probant intentionem Senatûs, sed non ejus justitiam. Cæterum tunc usus ille adeò erat Pontificis illius Curia incognitus, adeoque iis, qui eum norant, improbatus, ut prædictus Cardinalis scripserit in epistola, circa quam deliberabat Senatus; *Deus scit QUANTVM ECCLESIASTICÆ IVRISDICTIONIS (notentur hæc verba) QUOTIDIE VSRPATVR. De omnibus causis Ecclesiasticis possessoriis indistinctè cognoscunt, inter personas Ecclesiasticas, Religiosas, Abbates, Episcopos, ac etiam Cardinales. Et totum procedit à Clericis, qui sunt in illa Curia. Licet autem tunc schismatis tempus esset, multaque permittere cogenerentur Pontifices, quorum partes Gallia sequebatur, adversus Ecclesiasticam libertatem, magnam tamen retinebant auctoritatem in Ecclesia Gallicana, etiam circa controversias beneficiales, ut testantur prædicti Joannis XXIII. litteræ, præsertim quæ referuntur à Bulæo in tom. 5. histor. Univers. Paris. ad an. 1412. ante finem.*

6. Puteanus numeris 2. & 3. profert duas Constitutiones Martini V. declarantis pœnas aliâ suâ constitutione latas in

O o o o 2 cos,

660 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
eos, qui ad Iudices sæculares recurrerent in causis Ecclesiasticis, nominatim in beneficialibus, non afficere subditos Regis Franciæ. Verum illæ litteræ, Judicum Regiorum conscientiæ in tuto ponendæ impares sunt. Confirmant etiam duntaxat jus, si quod erat, nullum autem concedunt. *Per hoc autem nullum jus, seu jurisdictionem in præmissis cognoscendis eidem Regi de novo acquiri volumus, sed antiquum, si quod habet, tantummodò conservari.*

7. Allegatum enunciatur ipsum Regem, & suos Progenitores super omni possessorio a tanto tempore, quod de ejus contrario memoria non existat, consuevisse cognoscere; Quæ conditio deficiebat, cum nondum eo tempore passim & constanter lites de Beneficiis coram Iudicibus sæcularibus agitantur, ut monumenta etiamnum extantia testantur; undè mirum est Carolum Fevret. qui lib. 4. cap. 11. num. 3. autoritate Joannis Galli, & Guidonis Papæ, probat eum usum tempore Martini V. non fuisse constantem, renitentibus nimirum Episcopis, imò testimonio Philippi Probi confirmat centum post id tempus annis Ecclesiasticos Iudices de possessorio Beneficiorum cognoscere potuisse cumulativè cum laicis, quibus eam cognitionem permiserat Romanus Pontifex: Mirum, inquam, est eum in illo ipso numero affirmare possessorium beneficiale nunquam in Curiis Ecclesiasticis fuisse tractatum, & numero 2. ejusdem capituli coronæ jus illud esse, ac verè Regium. Ita scilicet constant Libertates Gallicanæ, ut qui eas justas ostendere nituntur, sibi ipsis non possint non contradicere.

8. Constitutiones illæ, seu privilegia indicant facultatem Judicum Regiorum exerceri tantum inter Clericos, Ecclesiasticosq; personas, ad Beneficiorum suorum possessionem ipsius Regis auxilium implorantes; puta ne quis per vim à sua possessione deturbetur, præsertim in casu possessorii retinenda possessionis. Itaque Beneficiorum fructus essent tantummodò sequestro committendi, ut diremptâ lite apud Ecclesiasticum tribunal victori consignarentur, vel potius ille, cujus titulus Episcopi iudicio magis probatus fuisset, in possessione esset defendendus, aut si per vim ab ea fuisset deturbatus, autoritate Regiæ restituendus. At nonne super tituli validitate pronunciant Iudices Laici, siquidem, ut notat Petrus Rebuffus, discrimen inter profanum, &
be-

beneficiale possessorium interponitur, ut in profano sola possessio, à qua quis se dejectum conqueritur, in beneficiis autem provisio, seu titulus attendatur.

9. Etiam si possessorii nomine donentur causæ beneficiales apud sæculares Judices, revera tamen ut petitoriæ judicantur: tum quia, ut diximus, ex titulis dirimuntur: tum quia super iis iudicium ab Ecclesia non profertur. Pars enim, quæ in possessorio succubuit factis primæ litis sumptibus, qui maximi sunt, plerumque prosequendæ secundæ impar est, nec dilationes, & cavillationes partis adversæ, quæ, cum fructibus gaudeat, processum, si possit, in infinitum protrahet, se unquam superaturam esse confidit. Imò, ut insinuat Carolus Fevret. Traët. de abusu lib. 4. cap. 11. num. 6. post Louëtum, datâ super possessorio sententiâ, non sineretur quis ab Ecclesiastico Iudice contrarium iudicium obtinere, vel illud executioni demandare, nisi fortè novum jus coram sæculari non allegatum supervenisset: quasi tanta sit Iudicis sæcularis de re spiritali decernentis peritia, tanta ejus auctoritas, ut possessionem tantùm discutiens, jus ipsum certissimè attingat.

10. Possessio propriè rerum temporalium est. Cur ergo quod in Beneficiis est spirituale, Ecclesiæ non dimittitur omninò? Cur Episcopo, cui sæpe constat alterum ex litigantibus jus nullum habere, non licet alteri, cujus Canonicus est titulus, Beneficii officia exequenda committere, præsertim cum jurisdictionem spirituales requirunt, ac sine illa salus animarum certissimæ ruinæ patet? Cur arguetur tanquam sua potestate abusus Prælatus, si confessiones audire inhibeat ei, quem norit verè non esse Curatum, atque aded nullâ jurisdictione præditum, imò fortè jurisdictionis incapacem? An toleranda erunt innumera sacrilegia, ne lædatur reverentia Iudici Laico debita, apud quem causa possessionis tractatur?

11. Delicior erat conscientia Iudicum sæcularium tempore Joannis Galli, hoc est circa initium decimi quinti sæculi. Is enim quæst. 136. testatur, tunc non admittendam fore querelam (Galli vocant *Complainte*) pro possessione Beneficii Curati, aut ejus fructuum, quia, inquit, hoc erat merè spirituale.

O o o o 3

12. Post

12. Post Martini V. declarationes affertur à Puteano num. 4. alia Eugenii IV. earum primam confirmantis. Verùm illa provisionalis tantùm est; donec aliud autoritate præfatâ desuper ordinatum fuerit. Neque generalis est, cùm primam tantùm Martini V. declaret; „ atque adeò malè hoc ei lemmâ præfixit Puteanus; Bulla Eugenii IV. quâ declaratur, „ Bullas Pontificum circa possessorium Beneficiorum non habere locum in Francia.

13. Breve Leonis X. ad Præsidentes, & Consiliarios Parlamenti Curia Tolosana exhibet Puteanus num. 7. ut ostendat Judicem in Francia cognoscere de possessorio Beneficiorum, approbante Papâ. In eo brevi, quod non extat in Regestis Pontificiis, supponitur commendari Senatui Tolosano Joannes de Anseduna litterarum Apostolicarum Abbreviator, cui Papa Beneficia contulerat, super quibus lis erat in dicto Senatu. Verùm præterquam quod hoc non est approbare saltem expressè usum judicandi de possessorio Beneficiorum; ejus Pontificis mens certiùs perspicitur in iis, quæ Concilio generali præsidens fecit, quam in litteris, quæ ab Officiali Curia suæ proprio commodo studente, furtim obtineri potuerunt. Leo X. à quo dicitur datum prædictum Breve die 17. Novembris 1513. mense sequenti, hoc est 17. Decembris ejusdem anni in Concilio Lateranensi sessione 8. monitorium pœnale decrevit adversus Senatores Parlamenti Aquisextiensis, Ecclesiasticam jurisdictionem violantes in variis capitibus, quorum unum erat de cognitione causarum Beneficialium. Quocirca id, de quo Judices sæculares in Francia cognoscunt, possessorium fictè dumtaxat dici, sed revera petitorium esse significavit, eumque usum abolere deliberavit. Erat enim articulus ille prædicti monitorii expressus his verbis; *Causas spirituales & beneficiales non tantùm super possessorio, sed etiam POSSESSORII CONFICTO COLORE SUPER TITULO AUDIUNT*, &c. Nonne illa est possessorii ratio, quam hodiè Judices Galli ad suam jurisdictionem pertinere contendunt? Non tantùm de possessorio, cujus cognitio ad petitorii Judicem de jure spectat, sed de petitorio ipso quantumvis spirituali, hoc est de titulo, *possessorii conficto colore* judicant. Nec enim quis de facto possideat,

ECCLESIAE GALLICANÆ. LIB. X. 663
deat, sed quis justiore possidendi titulum habeat, exami-
nant, & cum tuentur, etiam si Beneficiis animarum Cura,
vel jurisdictio spiritualis inest.

C A P U T X.

*De puniendis auctoritate Regiâ Clericis in officio laico de-
linquentibus, Hæreticis quietem publicam turbantibus,
& Concionatoribus seditiosis: de Alienigenis ad Bene-
ficia Regni non admittendis: ac de officiis Ecclesiæ Gal-
licanæ: ad capita 27. 28. 29. & 30. Puteani.*

1. **C**apiti 27. hunc titulum præposuit Puteanus, „Posse
„Regem de crimine Officialium suorum Clericorum,
„quod in officiorum suorum exercitio admiserint, judicare;
„non obstante privilegio Clericali. Hoc probat num. 1. quo-
dam Senatusconsulto post medium sæculum 13. dato. Age-
batur de eadē duorum hominum in carcere Cathalaunensis
Episcopi. Quæstio erat, an ejus rei Judex esset Senatus. Ne-
gabat Episcopus, allegans privilegium Clericale; affirmabat
pars altera, eo quod ageretur de culpa admissa occasione ju-
risdictionis Laicalis, Episcopo tanquam Baroni & Pari Fran-
ciæ competentis, atque ita judicatum est. Sed hoc judicium
non dirigebatur propriè in personam ipsius Episcopi, sed in
exercitium jurisdictionis à Rege acceptæ. Neque fuisset ei
pœna indicta, si ulterius processum fuisset, & probata fuisset
Episcopi negligentia (non enim addit Puteanus, an illud
Senatusconsultum effectum aliquem sortitum fuerit) nisi in
jurisdictione ipsa: ut patet ex instrumento sequenti.

2. Nam post id tempus, scilicet anno 1313. Rex, qui, ut
probat Henricus Spondanus, tunc erat Philippus IV. dictus
Pulcher in litteris à Puteano ibidem num. 2. exscriptis, de-
clarat, Parlamentum, Guilielmum Boutellum Clericum Re-
portatorem Regium Inquestarum privasse officio, eò quod
processuum & Inquestarum secreta revelaret; sed hoc modo:
primò ad requisitionem Officialium Parlamenti. Secundò per
Offi-

Officiale[m] Episcopi Parisiensis, & ipsius Ordinarii captus fuerat, & ejus bona mobilia sequestro commendata. Tertiò consultus fuerat Rex, an ulteriùs esset procedendum; qui responderat puniendum esse, quantum ad ipsum pertineret. Quartò reus per propriam confessionem, & aliis probationibus convictus officio Regio privatus fuit. Quintò intra hos terminos stetit Parlamentum; *Adjungentes* (verba sunt ipsius instrumenti, seu Litterarum Regiarum) *quod ipsi dictum Officiale[m]* (Episcopi Parisiensis) *non intendebant impedire, quatenùs ipse de dicto Guilielmo, & ejus bonis pradiotis, prout ad eum pertinet, faciat, quod rationabiliter fuerit faciendum.*

3. Ubi aliud est notatu dignum, & hodiernæ Gallorum doctrinæ adversum, scilicet de bonis saltem mobilibus Clericorum judicium, etiam ex Regis jurisdictionis suæ studiosissimi, & acerrimi vindicis sententiâ, ad Officiales Ecclesiasticos pertinuisse.

4. Numero tertio exstat Senatusconsultum anni 1496. (notanda epocha, tempus scilicet dissidii inter Alexandrum VI. Pontificem, & Carolum VIII. Francorum Regem) quo quidem Senatusconsulto ad pœnas, officii Regii privatione majores, damnatus est Clericus in Parlamento Parisiensi Confiliarius. Sed num. 4. profertur Bulla Clementis VII. quæ tum prædicti Senatusconsulti, tum aliarum, si quæ sint, probationum vim elueret. Quamobrem laudarem Puteanum hîc, & alibi sæpè de bona fide, quia testimonia efficacissima contra se-ipsum adducit, nisi ex propositis sibi lemmatibus constaret, cum in ejusmodi probationibus attendisse, non ad id, quod Ecclesiæ jus manifestè asserere perspicitur, si ab æquo Judice legatur, sed quodei adversari videbatur; qua de causa magnoperè cavit, ne quid afferret ex iis, in quibus solius Ecclesiæ jus elucet. Numero igitur quarto exstat Bulla Clementis VII. Francisco primo concedentis facultatem puniendorum Clericorum in Officiorum Regiorum exercitio delinquentium.

5. Fuit autem data hæc Constitutio; primò ad instantiam Regis; *Pro parte tua Majestatis nobis nuper exhibita petitio continebat. . . . . Pro parte tua nobis fuit humiliter supplicatum. . . . . Nos itaque hujusmodi supplicationibus inclinati.* Secundò pro Clericis uxoratis, non bigamis

mis officia merè laica exercentibus ; Quod quandoque tua Majestatis Officiales Clerici usurati officia merè secularia in Regno tuo, & aliis locis tibi subiectis exercentes, eo sibi velamine confecto, quod cum unica, & virgine conjugati privilegio Clericali gaudere debeant, & à Judicum secularium examine & correptione exempti existunt, &c. Ex quibus constat ante id tempus, idest ante annum 1530. non fuisse, saltem legitimè, judicatos à Judicibus sæcularibus Clericos, nisi qui privilegio Clericali carebant. Tertiò facultas puniendi Clericos conjugatos Officiales Regios eâ conditione Regi concessa est, ut Clericos etiam conjugatos, qui non essent Officiales Regii, privilegio Clericali faceret gaudere; *dummodo alios Clericos conjugatos privilegio Clericali gaudentes, tuos Officiales non existentes, dicto privilegio Clericali gaudere facias.* Quartò non solum Pontifex in ea Bulla, sed etiam Rex in litteris patentibus ad ejus verificationem datis, & ibidem à Puteano relatis, declaravit illam facultatem non à jure Regio, sed à concessione Pontificis emanasse. *Autoritate Apostolica, inquit Papa, tenore presentium licentiam concedimus, scilicet puniri faciendi Clericos conjugatos, etiam monogamos in officiorum sæcularium exercitio delinquentes.* Rex autem enunciat se ad Papam recurrisse, Bullam prædictam impetrasse, eamque post examen judicatam supplicationi suæ conformem, & Regni sui bono admodum utilem. Quintò, Privilegium illud, factà expressâ Bullæ mentione, ab eodem Francisco I. & ejus filio Henrico II. adductum, probant exempla ibidem à Puteano subjuncta.

6. Nescio quomodò non vidit Puteanus sibi etiam apertissimè adversari, quod refert ultimo loco ex Constitutionibus Barcinonensibus manuscriptis Jacobi II. Aragoniæ Regis anno 1291. scilicet; *Item quod aliquis Clericus, vel alius homo, qui habeat consuram, non possit tenere aliquo tempore aliquod officium nostrum, salvis Cancellario, & Consiliario nostro, & Eleemosynario nostro, & Judicibus, qui sciunt jus, pro eo quod si delinquerent in aliquo, quod nos possemus eos punire inde.* Quomodò inde assumptum suum probat Puteanus (nimirum posse Regem Clericos in officio Regio delinquentes punire, non obstante privilegio Clericali) cum è contra Rex Aragoniæ ideò nolit habere Clericos Officiales, quia non posset eos punire? An quia excipiuntur Cancellarius,

Pppp

rius,

666 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
rius, Consiliarius, Eleëmofynarius, & Judices jus scientes ?
sed hæc exceptio ad prohibitionem refertur, non ad privile-
gium Clericale. Absurdum enim esset ita Regis mentem in-
terpretari, ut intelligeret se inferiores quidem Officiales in
officio à se accepto peccantes non posse plectere, obstante
privilegio Clericali; posse autem, nihil obstante illo privi-
legio, in Eleëmofynarium, Cancellarium, & alios præci-
puos animadvertere. Supponit è contra Rex, hujusmodi exi-
mia officia non fore gerenda, nisi à viris, quorum perspecta sit
probitas, quiq̃ue sub spe impunitatis ob privilegium Clericale
peccaturi non sint; atque adeò nec puniendi, vel saltem id
tam rarò eventurum, ut eorum privilegium Regi non sit al-
laturum incommodum.

7. Capiti 28. hunc Puteanus titulum præfixit; *De judicio
hæreticorum publica quietis perturbatorum.* Sed quod sit ejus consilium
non satis apparet. Certum est, & plerisque actis illic relatis
constat, ad Ecclesiam pertinere de controversiis Fidei judi-
care, qua in re Procurator Regius Senatus Aquisensis respon-
dens quibusdam articulis querelarum Officialium Pontificio-
rum anno 1527. declaravit ad articulum 16. æquum esse, ut
de crimine hæresis Judicibus Ecclesiasticis relinqueretur ju-
diciū, ac revera nunquam de illo Judices Regios jusdixisse,
nisi fortè seditio cum hæresi fuisset conjuncta, quæ declara-
tio refertur à Puteano in capite 36. num. 17. Ultrò fatetur Se-
natus Parisiensis, cujus Deputatorum oratio ad Carolum IX.
Regem Franciæ anno 1560. habita, refertur numero ultimo,
Imperatores, Reges, Principes & alias cujusvis ordinis, &
conditionis personas Ecclesiæ subesse. Certum etiam est posse,
imò & debere Potestates sæculares opem, autoritatemq̃ue
suam ad extirpandas hæreses apertas, & corrigendos, vel pu-
niendos subditos suos, doctrinam ab Ecclesia declaratam hæ-
reticam profitentes, impendere, eòque tendunt reliqua ferè
omnia in eo capite contenta. Certum adhuc est, in proflig-
atione hæreseos, ac hæreticorum punitione, unicuique po-
testati suam jurisdictionem salvam esse debere, atque plura
ex illis actis testantur sæpè unamquamque suas partes in Gal-
lia explevisse. Contigit quidem interdum, ut potestas sæ-
cularis Ecclesiasticæ fines ingrederetur; sed tuendæ Fidei ne-
cessi-

cessitas ad huiusmodi transgressionem attendere non sinebat, magisque laudabatur zelus, quam reprehenderetur excessus.

8. Laudatur in eo capite, atque in sequenti exercitium Inquisitionis, quod tamen Galli moderni tantum abest ut probent, ut etiam gravi odio prosequi videantur, quasi rem utilissimam, sub prætextu quorundam abusuum damnare præstet, quam abusus, si qui illapsi sint, amputare. Nimirum queruntur à quibusdam Inquisitoribus adhibitam severitatem, nonnullos avaritiam sectatos. Verum hæc, & similia, personarum vitia sunt, non officii. Sed nescio quâ fide Galli, ut sacro illi Tribunali odium concilient, illud accusant, aut sacram Indicis Congregationem, quasi Regum Interfectores patrocinetur, eò quod notaverit Senatusconsultum prolatum adversus Joannem Castellum Henrico IV. Regi mortem inferre conatum, cum nonnisi per atrocem, & apertam calumniam Sacræ Congregationi tribui possit, quod probaverit tantum scelus, gravissimis pœnis expiatum, quandoquidem id tantum in eo Senatusconsulto displicuit, quod censuris Apostolicis autoritas detraheretur.

9. Hæc autem non eò spectant, ut Inquisitionis exercitium in Gallia renovandum significem, sed ne sacrum illud Tribunal, Ecclesiæ tantoperè necessarium, & à quo Gallia ipsa maximos olim, uberimosque fructus percepit, debitâ sibi apud fideles reverentiâ careat. Illud quidem etiam viri verè Catholici non necessarium in eo Regno arbitrantur, ob Episcoporum vigilantiam, ac Regis pro Fide zelum, sed illud conviciis ac detractionibus prosequi, hominis est admodum iniqui, vel criminum sibi conscii, propter quæ à sacro illo Tribunali plecti mereretur.

10. Prædicandi munus, si quod aliud in Ecclesia Dei, spirituale sine dubio est, ac proprium Episcoporum. Apostolis enim, quibus successerunt, præcepit Christus Marci ultimo: *Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creature.* Quod ut exequerentur, curam pauperum, quantumvis laudabilem, dimiserunt Diaconis. Nos vero, inquiunt Act. 6. *orationi, & ministerio verbi instantes erimus.* Si quid igitur in eo munere peccetur ab iis, qui Episcoporum vice illud obeunt, ab Episcopis cor-

668 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
rigendi sunt, qui nimis hodie Regi fideles sunt, quam ut
desides sese præbituri sint in eo officio, si quid adversus Re-
giam Majestatem, aut contra publicam pacem prædicaretur,
ut eorum negligentiam à se supplendam esse, non possint
causari sæculares Magistratus. Debet quidem Laica potestas
brachium suum, si opus sit, Prælati ad correctionem eo-
rum, qui ministerio verbi scandalosè abutuntur, commo-
dare, ut præstitum est nonnullis actis à Puteano cap. 29. ex-
scriptis: suo autem jure non potest personas Deo sacras in
functione Divinissima peccantes plectere. In exemplis, quæ
adducit Puteanus, præterquam quod sæculo proximè elapso
antiquiora non sunt, & solius potestatis sæcularis autoritate
sunt munita, aut Ecclesiæ tantum ad exequenda sua judicia,
& Decreta collatum est auxilium; aut Reges, quorum nu-
tabat Imperium, quique plures in Clero patiebantur Adver-
sarios, jus suum, quod prædicationibus publicè impugnari
audiebant, non aliâ posse tueri ratione arbitrati sunt, quam
si Prædicatores per suos etiam Judices comprimerent; quod,
etsi legitimè factum fuisset, inconsequentiam trahi nulla-
tenus deberet: vel certè Judices Laici falcem in alienam mes-
sem miserunt contra Canones, & contra morem antiquum
Regni etiam Gallicani.

11. Quamvis secundum jus Canonicum in conferendis Be-
neficiis plerumque non sit attendenda personæ Patria; ratio-
nes tamen non paucæ postulare videntur, ut uniuscujusque
Regni Beneficia indigenis conferantur, quod A&is in capi-
te 30. à Puteano relatis statuitur, dummodò digni reperian-
tur. Sed hujusmodi statuta, cum circa rem spirituales, nem-
pe Beneficiorum dispensationem, versentur, ab Ecclesia eden-
da essent, non à Principibus; nec tunc vim habere debent;
cum propter indigenarum defectum, aut aliam justam cau-
sam magna Ecclesiæ necessitas, aut evidens utilitas illis de-
rogari postulat; quæ omnia de Regularibus, de quibus etiam
illic agitur, intelligenda sunt pari, & fortè majori ratione,
quia illorum status à negotiis sæcularibus longiùs distat, &
Regimen minùs est cum administratione politica connexum.

12. Missalium, & Breviariorum Ecclesiasticorum parti-
cularium Franciæ, mutationem mandato, seu ordini, &
per-

permissione Regis subicere, quid aliud est, quàm Ecclesiam in rebus Diviniorebus sæcularis potestatis servam facere?

13. Num sicut sine Regis mandato, ac licentiâ mutari non possunt libri sacrificii conficiendi formam continentes, ita & contra indiscriminatim poterunt de ejus mandato, ac licencia? si quis ergo Regis religionem sefellerit, ac facultatem impetraverit inducendorum Codicum, in quibus desint verba consecrationis, admittendi erunt, ac juxta illos celebranda Divina Mysteria, & officia, etiamsi Clerus, & milites obstant, & Deus ipse contrariam voluntatem miraculis significet, quemadmodum contigisse in Ecclesia Toletana narrat Rodericus Toletanus in fragmento exscripto à Puteano cap. 31. num. 4. quod tamen fabulæ, quàm historiæ similis mihi videtur. Talibus scilicet Canonibus nituntur, quas ipse Autor vocat Libertates Gallicanas. Id ab eo libertas reputatur, quod in eo fragmento his verbis exprimitur; *Sed cum Rex (scilicet Castellanus & Legionensis Alfonsus) esset magnanimus, & sue voluntatis pertinax executor, nec miraculo territus, nec supplicatione suusus, voluit inclinari, sed mortis supplicia, & direptionem minitans resistentibus, præcepit ut Gallicanum officium in omnibus Regni sui finibus servaretur, & tunc cunctis stentibus, ac dolentibus inolevit pro-verbium; Quò volunt Reges, vadunt leges.*

14. Verùm, si hæc vel historia, vel fabula referenda putabatur, titulo capitis insinuandum erat, mandato Regio præire debere præceptum Ecclesiasticum. Ità enim in principio fragmenti legitur: *Gallicanum Officium suscipere à Legato, & Principe cogebantur.*

15. Ex reliquis Actis in prædicto capite 31. relatis, illa quæ antiqua sunt, nullam Regibus circa Divina officia tribuunt auctoritatem, sed ostendunt solummodò Ecclesiam Gallicanam suas habuisse orationes speciales, vel ab Ecclesia Romana, petente Rege, acceptas; quæ autem acta recentia sunt, præterquam quod generatim novitate sunt suspecta in materias, ubi pro conservanda antiquitate certari dicitur; rationes, quæ Theologiæ Parisiensi adscribuntur, adversus eos, qui Breviarium ex decreto Concilii Tridentini correctum antiquo Parisiensi substituendum putabant, stylo adedò irreverenti, & temerario scriptæ sunt, & partim adedò inep-

P p p p 3 tæ,

tæ, ut meritò instrumentum eas continens Sorbonæ decreto proscriptum sit. Quod autem Puteanus, qui decreti illius meminit, adjungit, Curiam contra illud auctoritatem suam interposuisse, atque ita instrumentum tutum servasse, magis hac in parte Curia vim inferentis religionem obscurat, quam justitiam demonstrat.

16. Ego quidem fateor eam, quam de augusti illius Senatus religione, & æquitate opinionem, lectis antiquis ejus sapientissimis, piis justisque Placitis, & præclaris pro Ecclesia, & Republica gestis, conceperam, plurimum imminutam ob ea, quæ posterioribus temporibus adversus Ecclesiasticam jurisdictionem tentavit. Misera certè Ecclesia Gallicana; siquidem ejus jura, testantibus in processu verbali Episcopis an. 1681. Parisiis congregatis, cæteri omnes illius Regni Judices minus quàm Senatus Parisiensis servant illæsa. Quid enim v. g. Ecclesiasticæ Libertati, & jurisdictioni magis infestum, quàm quod Arresto à Puteano relato ibidem num. 7. statuitur in materia Divinorum Officiorum; „Declarat malè & abusivè processum, ordinatum, & executioni demandatum, cum à dicto Episcopo (Andegavensi,) tum ab ejus Officiali, & Promotore. Ordinatur quod servitium Divinum ordinarium in Ecclesia Trinitatis continuabitur. Inhibuit, inhibetque dicto Episcopo quidquam innovare in exercitio, & celebratione Divini servitii in Ecclesiis suæ Diocesis absque auctoritate Regis. En libertas Ecclesiæ Gallicanæ. En religio ejus defensorum, & protectorum. Major potestati sæculari adscribitur circa Divina officia auctoritas, quàm exercere sineretur Episcopus, imò summus Pontifex, vel Ecclesia universa congregata in Concilio Oecumenico, Tridentino scilicet, de cujus exequendo Decreto circa Divina officia agebatur.

17. Sed gravius, quia generalius, est vulnus, quod in dicto Arresto sequitur, (nisi fortè aliquis Typographi error est;) „Ejus quoque Promotori, & Officiali (inhibet) „ne curam, jurisdictionem, aut cognitionem suscipiant, „nisi quæ ipsis à Constitutionibus (Regiis) tribuitur. Constitutiones ergo Regiæ, jurisdictionis Ecclesiasticæ circa Divina officia sunt origo.

18. Equi-

18. Equitati, ac Religioni magis consentaneæ videntur litteræ Regiæ, quæ subinde afferuntur, cum Missalis, & Breviarii Ecclesiæ Romanæ usum permittant. Nihilominus Ecclesiæ Libertas offenditur, quod in hujusmodi rebus necessaria putetur Regis autoritas. Ut enim notat jurium Regionum non negligens vindex Illustrissimus Petrus de Marca lib. 2. cap. 7. num. 1. *Cum ipsam Clericorum mysterium jure Divino sit institutum, quæ necessaria sunt ad illud explicandum, aut vindicandum, ei potestati commissa censentur, quæ jus imponendarum manuum à Christo Domino nostro accepit.*

C A P U T X I.

De Regularibus, & de aliis materiis Ecclesiasticis. Ad capp. 32. 33. 34. 35. 36. 37. & 38. Puteani.

1. **N**OVOS Regularium Ordines in Galliam admitti non posse, vel illic stabiliri, aut nova Monasteria construi, absque expressa Regis licentia cap. 32. à Puteano probandum suscipitur. Quæ in re cum possint interdum rationes civiles, & temporales cum spiritualibus commisceri, uniuscujusque potestatis est, quod ad ipsam pertinet curare; sed sub eo prætextu spirituali Regularium regimini, sive circa electiones, sive circa Capitula generalia, sive circa delictorum correctionem, de quibus agitur cap. 33. sese Magistratus sæculares immiscere sine injuria non possunt, præsertim dum eorum auxilium juxta Canonum præscriptum non imploratur.

2. Quæ in re multifariam est peccatum; atque adeò graviter, ut mirum sit non erubescere virum Catholicum (qualem nescio non fuisse Puteanum) hujusmodi exempla in Libertatis Ecclesiæ Gallicanæ defensionem adducere. Quomodo enim cum fide Catholica cohæret, ut Censurarum usus penes Laicos legitimè reponatur? Affert ille in præd. cap. 33. num. 23. Senatus-Consultum anni 1599. quo Capuccino cuidam, nomine Archangelo à Podio, indicta est suspensio ab officio prædicationis per sex menses, Simplicem esse

esse prohibitionem ad removendum scandalum, quod ex Concionibus creandum timeretur, factam interpretarer, nisi temporis spatium suspensioni præscriptum censuræ Ecclesiasticæ formam exhiberet. Non enim per sex menses dumtaxat vitandum est scandalum. Itaque prohibitio illa pœna erat, non cautela dumtaxat.

3. Repugnat Religioni, & antiquæ Gallorum pietati, ut Adolescentibus, cum ad ætatem à Canonibus præscriptam pervenerunt, tollatur libertas, quæ ipsis jure Divino, ac naturali competit, genus vitæ, quod sibi ad salutem opportunius judicant, deligendi, sub prætextu servandi honoris Parentibus à filiis debiti: Quid enim, si Parentes, ut sæpè contingit, proprio affectui, aut familiæ utilitati, aut gloriæ, magis consulant, quàm Divino cultui, & priorum filiorum perpetuæ felicitati? Hæc certè Jurisprudentia cum omnium Theologorum, ac cum Sanctorum Patrum doctrinâ pugnat. Quomodò v. g. Senatus-Consultum anni 1602. prædicto cap. 33. num. 26. relatum Capuccinis prohibens generatim, filios absque consensu Patrum ad habitum, aut professionem admittere, concordat cum exhortatione S. Hieronymi epist. 1. quæ est ad Heliodorum, quam quidem exhortationem, ceu Divinum quoddam Oraculum, omnibus deinde sæculis venerata est Ecclesia; *licet sparsa crine, & scissis vestibus ubera, quibus te nutrierat, Mater ostendat: licet in limine Pater jaceat: per calcatum perge Patrem; siccis oculis ad vexillum crucis evola. Solum pietatis genus est, in hac re esse crudelem? Numquid sanius, & sacris Canonibus magis consentaneè, judicatum fuerat anno 1583. referente Puteano ibidem num. 22. vetandum esse Parentibus, ne filium ab ingressu Cappuccinorum deterrerent, si legitimam ætatem adeptus in ea voluntate perseveraret? Sed ita crescit in eo Regno pietas, & Religionis profectus, præsertim apud Laicos.*

4. Atque hæc sunt justa Dei judicia, ut personæ Ecclesiasticæ, sive sæculares, sive Regulares, quæ Superiorum Ecclesiasticorum Tribunal fugientes, ad Laicorum Curias recurrerant, quo se sanctiori disciplinæ subtraherent, aut fortassis etiam, ut veras injurias repellerent; postmodum jugo, quod sibi ultrò, ac contra sacrorum Canonum prohibitio-

nem

nem imposuerunt, adeò præmantur, ut officia magis spiritualia, & proprio statui magis convenientia, liberè exequi non sinantur. Ità dum Episcopi adversus Regulares privilegiis se tuentes; Regulares adversus Episcopos Hierarchicâ suâ autoritate utentes; Clerici adversus Episcopos, Regulares adversus Religionis Superiores, Laicos Judices adeunt, Ecclesiasticarum, & spiritualium rerum dispositionem ad ipsos devolvunt; unde regimen Ecclesiæ penes sæculares potestates, potius quàm penes Ecclesiæ Pastores, residere in Gallia hodie videtur, quod verendum est, ne Deus ulteriori poenâ ulciscatur. Id probant diversa acta in hoc, & in aliis capitibus à Puteano descripta.

5. Utinam pro Monasteriorum reformatione toties à sacris Conciliis præscriptâ suam auctoritatem impenderent Potestates sæculares, ac non potius reformare conantibus hodiè obstitent. Tamen dum Reformatoribus auxilium legitimè præstant, non jure proprio agere ipsis licet, ut intendere videtur cap. 34. sed ad executionem Canonum Ecclesiasticorum. Idem dicendum de variis disciplinæ Ecclesiasticæ articulis sub cap. 35. collocatis, in quibus tamen, ut patet ex actis illic relatis, Magistratus sæculares Ecclesiasticæ jurisdictionis terminos sæpè invadunt: quod ex ipsa rerum temporalium, & spiritualium, profanarum, & sacrarum distinctione facillè dignoscitur.

6. Applicanda est eadem doctrina capiti 36. cujus titulus est; „Miscellanea diversarum materiarum ad Libertates Ecclesiæ Gallicanæ spectantium. Nec excusat Judices sæculares, quod, ut jam diximus, ipsæmet personæ Ecclesiasticæ jurisdictionem eis detulerunt, sive quod, cum essent reæ, sperarent, eos sibi magis propitios, ob hanc voluntariam submissionem fore (quod facillè præsumi potest, v. g. de Episcopo illo Meldensi, qui ut habetur ibi num. 19. anno 1525. protestatus est. „Se si reus probaretur, ab ea Curia puniri velle; illud tribunal aliis omnibus præeligere; neque „alios postulare Judices) sive quia Judicium Ecclesiasticorum præjudicia suis desideriis magis adversari sciebant. Non enim minùs sacra est Jurisdictio Ecclesiastica quàm sæcularis, ut ista non possit, possit illa ex consensu partium transferri ad

Judices aliàs incompetentes ; quod tamen volunt Judices sæculares , ut observare potes in responsionibus Procuratoris Regii Senatus Provinciæ , quæ referuntur num. 19. ejusdem capituli. Nam in responsione ad primum articulum officialium Romani Pontificis , defenditur usus incarcerandorum à Laicis Sacerdotum , aliorumque Clericorum , ex eo quod pro debitis pecuniariis sigillo rigoroso Provinciæ se submiserint ; in responsione verò ad 13. negatur posse Laicos sese jurisdictioni Ecclesiasticæ submittere , nisi in casibus à jure præscriptis.

7. Sed non est prætermittendus primus articulus , notatu scilicet dignissimus ; nempe ; „ Urbem Gratianopolitanam „ locum esse , in quo Reges Franciæ , ac summi Pontifices „ sese invisebant. Is est titulus num. 1. præfixus. Numquid hinc concludendum est , Libertatis Ecclesiæ Gallicanæ partem esse , ut Papa Gratianopolim sese conferat , cum eum illic vocare Regi visum fuerit. Sub hoc num. ponitur epistola Hugonis Regis ad Joannem Papam sic scribentis ; *Gratianopolis Civitas in consinio Italia , & Gallia sita est , ad quam Romani Pontifices Francorum Regibus occurrere soliti fuerunt. Hoc , si vobis placet , iterare possibile est. At si nos , & nostra invisere libet , summo cum honore descendentem de Alpibus excipiemus , morantem , ac redeuntem debitis obsequiis prosequemur.*

8. Verùm non advertit Puteanus , quàm adversa esset suis libertatibus hæc epistola. Non enim reverentiam tantum Regis , cujus plurima continet specimina , sed etiam subjectionem significat in re admodum cara. Arnulphum Lotharii Regis defuncti filium , ac Ludovici , qui ei successerat in Regno , quiq̃ue postea & ipse mortuus fuerat , fratrem , Hugo Capetus , in quem excluso Carolo Lotharii fratre , ac Ludovici Patruo , nuper translata fuerat Regia Dignitas , ad Archiepiscopatum Remensem evehendum curaverat , ut eum hoc Beneficio suas in partes traheret : captâ autem , & direptâ Remorum Civitate à Carolo , de Regno adhuc cum Hugone contendente , Hugo Arnulphum , licet à Carolo abductum tanquam bello captum , licet gravibus censuris Depredatores Civitatis persequentem de prodicione , suspectum habuit. Quamobrem , ut ab Episcopali Dignitate deponeretur ,

tur, effecit. Sed huic depositioni viriliter obstitit Joannes XV. Pontifex, ad quem ea occasione scripsit Hugo epistolam à Puteano relata: sed in ea illud vel maximè observandum est, quod protestatur Rex, se summi Pontificis, licet de crimine Læsæ Majestatis ageretur, judicium non declinare. Addit enim statim post verba suprà relata; *Hoc ex integro affectu dicimus, ut intelligatis, & cognoscatis nos, & nostros, vestra nolle declinare judicia*, ac re ipsà in suam Sedem restitutus est Arnulphus.

9. Nihil frequentius videas inculcatum in actis à Puteano relatis, ac in aliis, quæ à Curiis sæcularibus Galliæ emanant, vel etiam in libris Scriptorum sæcularium illius Regni, quàm Regem, ejusque Officiales esse Protectores, ac vindices sacrorum Canonum; ab eis abusus circa Canonum violationem mediis appellationibus, quæ tanquam ab abusu dicuntur, emendari; eam esse veram libertatem Ecclesiæ Gallicanæ, ut secundum Canones ei vivere liceat; & alia his similia, quæ speciem præferunt eximiam: sed cùm ad particularia capita descenditur, Canonibus violationem Canonum substitutam deprehendis, ut multis jam exemplis comprobavimus. Tale est, quod continetur sub num. 24. hujus capitis 36. circa quod versamur. Legibus enim tum Ecclesiasticis, tum Civilibus, vetitum est ne Clericis in rebus, quas ex Ecclesia perceperunt, Parentes, aut Propinqui succedant, ut alibi ostendimus; & tamen hic variis statutis consuetudinariis probatur Propinquiore Cognatos succedere Beneficiariis: etiam in fructibus à Beneficiis provenientius. Itaque Ecclesiæ libertas est, servandorum Canonum obligatione solvi: Ecclesiæ bona, resistentibus Canonibus in familias sæculares transferri.

10. Quod de Regularium Ordinibus, Monasteriis, ac disciplinâ, circa capita 32. 33. & 34. est dictum, ad Universitates, & Scholas publicas accommodandum est, quas negat Puteanus cap. 37. sine autoritate, ac consensu Regis reformari, nedum constitui posse.

11. Trigesimum octavum caput inscribitur; *De exemptionibus Ecclesiarum, Capitulorum, Abbatiarum, & Monasteriorum à Prælatiis legitimis, & ordinariis*, sub quo titulo collocat nonnulla monu-

676 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
 menta, ex quibus constat olim Episcopos privilegia spiritua-
 lia, Reges verò temporalia Monasteriis concessisse, ut Mo-
 nachi majori cum quiete Deo inservirent, sed continet etiam
 aliqua Senatus-consulta circa exemptionem Capitulorum
 ab Episcopali jurisdictione, quæ materia fori Ecclesiastici,
 non sæcularis est, ut per se patet: hinc igitur nihil conclu-
 dendum est, nisi Curias sæculares, postremis præsertim tem-
 poribus, causarum Ecclesiasticarum cognitionem usurpasse,
 ut suprà notavimus.

C A P U T X I I.

*De subsidiis à Clero Regi Franciæ, aut summo Pon-
 tifici præstandis: ad duosultima capp. Puteani.*

1. **Æ** Quum est, ut subsidia & Regibus, & summis Pon-
 tificibus à Clero Gallicano aliquando conferantur,
 de quo Puteanus in duobus ultimis capitibus. Sed cùm Ec-
 clesiæ bona sacra sint, iniquum est, ut in eis exigendis sum-
 mus Pontifex à consensu Regiorum Officialium pendeat;
 Rex autem, quæ sibi necessaria duxerit, non expectato sum-
 mi Pontificis consensu, exigat.

2. Profert quidem Puteanus capite 39. num. 10. Bullam
 Bonifacii VIII. declarantis, Regibus Franciæ licere, oc-
 currente necessitate, à Clericis ipsi subditis, ad tuitio-
 nem Regni auxilium pecuniarium accipere, inconsulto etiam
 Romano Pontifice. Sed sufficit modò huic constitutioni
 aliam in corpore juris clausam, & ab eodem Bonifacio edi-
 tam opponere, scilicet; *Clericis Laicos de Immunit. Eccles.*
in 6. quam suum robur aliquandiu obtinuisse constat, ex ec-
quod Clemens V. ad instantiam ejusdem Regis, cujus favo-
re ad summum Pontificatum evectus fuerat, eam tempera-
vit, ut patet Clem. unicâ de immunit. Eccles. ita tamen ut
Decreta Concilii Lateranensis tertii sub Alexandro III. cap.
19. & Lateranensis IV. sub Innocentio III. cap. 46. obser-
vari voluerit; Quæ, inquit, nos sub obtestatione Divini judicii præci-
pinus observari. Glossa super verb. Quoniam ex constitutione. Rex Fran-
ciæ,

cia, inquit, qui fuit passiva causa constitutionis, fuit activa causa revocationis; atque aded æquum est, ut Gallia revocationis conditionem impleat; præsertim cum executionem Conciliorum generalium præcipiat.

3. En igitur Concilii Lateranensis IV. cap. 46. quod alterius Concilii etiam Lateranensis Decretum commemorat, *Adversus Consules, ac Rectores Civitatum, & alios, qui Ecclesias, & viros Ecclesiasticos tallis, & collectis & exactionibus aliis aggravare nituntur, volens immunitati Ecclesiastica Lateranense Concilium providere, presumptionem hujusmodi sub Anathematis districtione prohibuit: Transgressores, & Fautores eorum, excommunicationi præcipiens subjacere, donec satisfactionem impendant competentem. Verum si quando forsam Episcopus simul cum Clericis tantam necessitatem, vel utilitatem prospexerint, ut absque ulla coactione ad relevandas utilitates, vel necessitates communes, ubi Laicorum non suppetunt facultates, subsidia per Ecclesias duxerint conferenda: prædicti Laici humiliter, & devotè recipiant, cum actione gratiarum. PROPTER IMPRUDENTIAM Tamen quorundam, ROMANVM PRIUS CONSULANT PONTIFICEM, CIVIS INTEREST COMMUNIBVS UTILITATIBVS PROVIDERE.*

4. Huic autem conditioni, postulandæ summi Pontificis licentiæ, paruerunt, tum Reges subsequentes, ut testatur Henricus Spondanus ad annum 1336. & aliis in locis, tum ipsemet Philippus IV. ut scribit Odericus Raynaldus ad annum 1306. num. 4. Alia ministrat exempla ipsemet Puteanus cap. 40. præsertim num. 2. & 5. ut nemini dubium esse possit, quin Reges Christianissimi lege illâ teneantur.

5. Si verò Clerus non expectato Papæ consensu, Regibus subsidia conferre se posse arbitratus est, justas luit suæ libertatis pœnas: aut verius, quia oblitus libertates suas in observandis Conciliorum generalium Decretis se reposuisse, à præcepto Concilii Lateranensis IV. recessit, jugum sibi tum decimarum, tum Doni gratuiti imposuit; quod nescio an unquam deponet. Commodum id quidem plerisque Deputatis, qui eâ ratione Principis gratiam promerentur, ex quâ maxima aliquando beneficia consequuntur; sed reliquo Clero grave, cujus quidem donum est gratuitum, quia mercedem non sperat, sed nescio an ita voluntarium.

Q q q q 3

6. Si

6. Si quandò Reges bellum , aut aliud negotium suscipiunt , quod Religioni conducatur , dubium non est , quin Ecclesia teneatur eis necessaria subsidia subministrare. Cùm enim , ut sæpè notavimus , bona Ecclesiæ , Dei bona sint , in quos possent convenientiùs sumptus impendi , quàm in perferendam Dei notitiam ad barbaras & infideles gentes , aut ad tuendam fidem , & Religionem in terris Christianorum. Sic Philippo II. sic sancto Ludovico , aliisque Regibus Galliæ concessæ sunt Decimæ , & alia adjumenta temporalia , ut Christianis Infidelium tyrannide oppressis opem ferrent , aut ut hæreticos in proprio Regno comprimerent.

7. Sed numquid etiam ob temporalem Regni necessitatem possent hujusmodi subsidia ex bonis Ecclesiasticis colligi ? Sanè securitas Ecclesiarum , & bonorum Ecclesiasticorum cum incolumitate status politici conjuncta est , præsertim cùm ab hostibus Infidelibus , aut hæreticis impetitur. Itaque tunc Ecclesia , Regem ejus ope indigentem juvans , propriis etiam rationibus consulit.

8. Verùm necessitatibus Regni , quibus opitulari tenetur Ecclesia , non intelliguntur , Regia magnificentia , Imperii merè sæcularis propagatio , aliæve rationes omninò temporales. Patet enim cum usum longè ab illo distare , cui destinatum est sacrum Ecclesiæ patrimonium ; metuendumque esset , ne non tam juvaretur Rex , aut Regnum , quàm concitaretur ira Divina , si quæ ad Divinum cultum , ad Ministrorum Christi , & Pauperum alimoniam deputata sunt , expensis profanis consumerentur.

9. Statuerat Rex Clotharius tertiam reddituum Ecclesiasticorum sui Regni partem fisco addicere , consentientibus (non tamen omnino liberè) Episcopis , sancto Injurioso Episcopo Turonensi excepto , qui ab aliorum sententiâ discrepans Regem ab eo consilio deterruit , eam objiciens rationem , fore ut Deus Regnum Clothario auferret , si ipse bona Deo consecrata tolleret. Rem narrat his verbis Gregorius ejusdem Sedis Episcopus Hist. Franc. lib. 4. cap. 2. Denique Clotharius Rex indixerat , ut omnes Ecclesia Regni sui tertiam partem fructuum fisco dissolverent. Quod licet inviti , cùm omnes Episcopi consensissent , atque subscripsissent , viriliter hoc B. Injuriosus respuens subscribere dedignatus est dicens,

cens, si volueris res Dei tollere, Dominus Regnum tuum velociter auferet, quia iniquum est, ut Pauperes, quos tuo debes alere horreo, ab eorum stipe tua horrea repleantur. Et iratus contra Regem, nec vale dicens, abscessit. Tunc commotus Rex, timens etiam virtutem B. Martini misit post eum cum muneribus, veniam precans, & hoc quod fecerat dammans, simulque rogans, ut pro se virtutem B. Martini Antistitis exoraret.

10. Antistites in Concilio Meldensi congregati Carolo Calvo constanter, sapienterque declararunt mala, quibus tunc Gallia præmebatur, Ecclesiasticorum bonorum usurpationi esse adscribenda. Quò circa prudenter Baronius ad annum 850 Francorum, inquit, tunc quidem enituit robur, cum in Regibus cultus pietatis excelleret, elanguit enim defecit, & Ecclesia sunt prostituta Laicis, quorum redditibus non sunt illi roborati, vel erecti, sed enervati penitusque depressi. Luxuriam ista, & aperuerunt ea Principibus ipsis Reverendissimi Patres in Meldensi Concilio, & ad putridum vulnus opportuna apposuerunt remedia, sed recusavit ille (Carolus Calvus) ea omnia suscipere, unde iusto Dei iudicio factum est, ut, qui latas à sanctis Patribus leges subire remisit, à Northmannis coactus sit durissima suscipere iura; & qui Ecclesiarum bona Laicis tradebat, coactus sit sua largiri Northmannis. Sed sicut nulla est sentia emendatio in Rege, ita nec quievit Northmannorum flagellum in manu Dei.

11. Philippus Augustus Rex Franciæ, cum Othone Imperatore certamen initurus, militibus suis spem victoriæ suadebat, hæc oratione, quæ refertur à Rigordo in historiade ejus gestis ad annum 1215. Rex autem antequam congrediretur, hæc brevi, & humili oratione suos fuit milites allocutus: in Deo tota spes & fiducia nostra est posita. Rex Otho, & ex rebus suis a D. Papa excommunicati sunt, qui sunt iniurii & destructores rerum S. Ecclesiæ & pecunia, quæ eis stipendia ministrantur, de lacrymis Pauperum, & de rapina Ecclesiarum Dei, & Clericorum acquisita est. Nos autem Christiani sumus, & communionem & pacem S. Ecclesiæ fruimur; & quamvis peccatores simus, tamen Ecclesiæ Dei consentimus, & Cleri pro posse nostro defendimus libertates. Unde presumere fiducialiter debemus de Dei misericordia, qui nobis licet peccatoribus dabit de suis, & de nostris hostibus triumphare. Divinum numen sibi maximè propitium expertus est, reportatâ gloriosissimâ victoriâ. Plura leguntur in historiis, & in orationibus à Clero Gallicano ad Reges habitis, ex quibus constat Deum injustam bonorum suorum acceptationem, etiam facultatum legitimè partarum spoliatioe ulcisci.

12. Quam-

12. Quamobrem, ut ex Decreto Concilii Lateranensis sup-
 praticato colligitur, principiò causa consideranda est, ne si
 perperam capiantur Ecclesiæ bona, non tam adjutorium Re-
 gi, quàm perniciēs conquiratur: deindè servandus est modus,
 id enim, quod ultra necessitatem exigitur, injustè usurpatur.
 Quæ ratio ubique, sed maximè tunc valet, cùm non Eccle-
 siæ, aut Religionis, sed Regis aut Regni res agitur. Tunc
 imprimis ex fisco depromenda sunt, quæ potest suppeditare.
 Quippè cùm Fiscus, ut, & Galli vocant, Domanium ideò
 Regibus reservatum sit, ut hinc fierent sumptus, quos aut
 justitiæ dispensatio, aut hostium propulsatio, aut alia ne-
 gotia ad Populi quietem conducentia requirunt; tum, si
 publica deficient, recurrendum ad privata, & profana: Quo-
 niam sicut ab initio debuit unusquisque pro sua facultate, ac
 Regni necessitate Principi conferre ea, quibus indigebat ad
 curandum bonum publicum; ità cùm prima non sufficiunt,
 tenetur eadem ratione nova superaddere. Sed si ea sit hostium
 potentia, & Civium egestas, ut Rex impar sit præstandis
 sumptibus, nisi Ecclesia opem ferat; tum denique Ecclesiastica
 bona in subsidium vocabuntur.

13. Quocircà mirum videtur, cur Galli, qui suas libertates
 tunc maximè sibi adhibendas censuerunt, cùm summus Pon-
 tifex, aut, ut ipsi dicunt, Curia Romana subsidium aliquod
 postulabat, quod gravius videretur, id duram servitutem re-
 putantes, ut habetur hist. Univers. Paris. tom. 5. &c. Tamen
 Ecclesiæ Gallicanæ Libertatibus accenseant jus, quod Regi
 tribuunt, hujusmodi subsidia exigendi ab Ecclesiis sui Regni,
 dum iis opus habet. Sed magis adhuc mirum, quod summum
 Pontificem asserant nihil obtinere posse sine consensu, ac li-
 centia Regis; Regi autem summi Pontificis consensum ne-
 cessarium non esse? Puteanus cap. 22. & 29. Carol. Fevret.
 lib. 1. cap. 8. num. 6. & 7. quasi minor adhibenda esset cau-
 tio, dum bona Deo consecrata in juvando Principe sæculari
 expenduntur, quàm dum à Christi Vicario in Ecclesiæ utili-
 tatem sunt infumenda, aut in ea Rex plus haberet autoritatis,
 quàm Papa.

14. Non ea fuit olim, ut suprà insinuavimus, Christia-
 nissimorum Principum, ac Cleri Gallicani sententia, quando-
 quidem

quidem summi Pontificis assensu confirmari optabant dona, quæ Regibus conferebantur, etiam in Ecclesiæ utilitatem convertenda. Exstant tum in medii temporis, tum in alterius sæculi Conciliorum Oecumenicorum actis concessionem Decimarum, ad præstandos belli Infidelibus inferendi sumptus; legi possunt acta Concilii generalis Lateranensis sub Innocentio III. anno 1215. Concilii generalis Lugdunensis sub Innocentio IV. anno 1245. Concilii generalis Viennensis anno 1311. Vita Benedicti XII. Papæ. Concilium generale Lateranense sub Leone X. anno 1517. &c. Philippus IV. Romani Pontificis consensum tunc tantum sibi non expectandum volebat, cum eâ necessitate urgeretur, quæ Romam adeundi tempus non concederet.

15. Sed numquid sufficit Cleri Gallicani voluntas? Expe-
dit certè tum Regis, tum Ecclesiasticorum virorum saluti,
ut non sufficiat. Quàm enim verendum est, ne plurimi co-
rum, qui Comitibus generalibus Cleri interfunt, aut metu,
aut spe ducantur ad elargiendos Ecclesiasticos redditus, quo-
rum ipsi minimam partem pendentes, maximam ex alienis
bonis liberaliter profusis usuram se consecuturos confidunt.
Quot enim sunt secundi ordinis Clerici, qui primum am-
bientes, eoquæ se non posse sine Principis favore ascendere in-
telligentes, ejus captandæ benevolentia occasionem avidè
arrepturi sunt? Quot ex utroque ordine, qui aut plura, aut
pinguiora Beneficia exoptant? Quot denique qui Regi pla-
cendum, aut saltem non displicendum, etiam cum bonorum
Ecclesiasticorum dispendio, arbitrantur, prætexentes tempo-
ralium jacturam Regiâ in spiritualibus protectione abundè
compensandam? Cum igitur consensus hujusmodi debeat Re-
gi esse suspectus, etiam à summo Pontifice confirmatus:
quantò magis exclusâ illâ confirmatione. Præsertim cum Cle-
rici Dispensatores sint, non Domini.

16. Adhuc majus imminet periculum Ecclesiastici ordinis Vi-
ris, (quorum esset ad sanctorum Antistitem exemplum Christia-
nissimo Principi significare, quàm perniciosum sit, Christi pa-
trimonium in usus non necessarios, & profanos convertere)
si præposterâ in Regem liberalitate conscientiam ejus compes-
cant: si propriis utilitatibus inhiantes, Beneficiorum, quorum

R r r r

sunt

682 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS, &c.

sunt Procuratores substantiam prodigant: iisq̃ facultatem adi-
mant restaurandorum, ornandorumq̃ Templorum, alendo-
rum pauperum, aliorumq̃ bonorum operum præstandorum.

17. Denique sicut, nisi iusta causa subsit, nec Regis, nec Cle-
ri conscientia tuta est in imponendis subsidii: ita utrorumque
salus periclitatur, nisi, cessante causâ, removeatur ab Ecclesia
onus. Quid enim iuvat præcessisse optimum bonorum Eccle-
siasticorum usum, si pravus, aut inutilis succedat?

18. In his, quæ suggestimus, fideliter custodiendis vera con-
sistit Ecclesiæ libertas, in illis contemnendis gravis est Sponsæ
Christi servitus. Ejus quidem in præsentiarum dulcis apparet
fructus, sed maximum est periculum, quod qui non metuunt,
aut de bonorum Ecclesiasticorum conditione, aut de Divina
iustitia rectè non sentiant.

19. Metu illo se affici pluries testati sunt religiosi Principes,
præsertim Carolus Magnus in pluribus Capitularibus; Novimus,
inquit, Capitular. 8. anno 803. relato in Capitularibus Bene-
dicti Levitæ lib. 7. cap. 132. multa Regna & Reges eorum propterea ceci-
disse, quia Ecclesias expoliaverunt, resq̃ earum vastaverunt, abstulerunt, alie-
naverunt, vel diripuerunt, Episcopisq̃ & Sacerdotibus, atque, quod majus est,
Ecclesiis eorum abstulerunt, & pugnantibus dederunt. Quapropter nec fontes in
bello, nec in fide stabiles fuerunt, nec victores extiterunt; sed terga multi vul-
nerati, & plures interfecti verterunt, Regnaque & Regiones, & quod pejus
est, Regna Cælestia perdiderunt, atque propriis hereditatibus caruerunt, & hæc-
tenus carent. Quæ omnia vitantes, nec talia facere, nec consentire, nec infan-
tibus, aut successoribus nostris exemplum dare volumus.

20. In eodem Capitulari 8. refertur petitio Populi ad præ-
dictum Imperatorem, in qua declaratur, quâ intentione, & quâ
formâ bona Ecclesiis offerrentur. Est autem forma hujusmodi;
Offero Deo, atque dedico omnes res, quæ hac in chartula tenentur inscrite, pro
remissione peccatorum meorum, ac Parentum, & filiorum (aut pro quocumque
illas Deo deliberare voluerit) ad serviendum ex his Deo in sacrificiis, Missarum-
que solemnibus, orationibus, luminariis, pauperum ac Clericorum alimoniis, &
ceteris Divinis cultibus, atque illius Ecclesiæ utilitatibus. Si quis autem eas inde,
quod fieri nullatenus credo, abstulerit, sub pœna sacrilegii ex hoc Domino Deo,
cui eas offero atque dedico, districtissimas reddat rationes. Huic formulæ
subjunguntur ista verba; Ponit etiam in ea alias conjurationes, quas enu-
merare longum est.

L I-

LIBER UNDECIMUS

*In quo expenduntur aliorum Scriptorum
Gallicanorum sententiæ de Libertati-
bus Ecclesiæ Gallicanæ.*

PAuci hodie scribunt in Gallia, qui occurrentem autoritatis summi Pontificis constringendæ, Regiæ verò amplificandæ, occasionem, idque sæpenumerò sub obtentu tuendarum suarum Libertatum, obviis ulnis non excipiant; ut ferè dixeris Galliam pœnitere, quod olim Sanctam Sedem tantâ reverentiâ prosecuta fuerit, tantâ humilitate audierit, tanto zelo defenderit. Singulorum dicta persequi, neque est necessarium, & nimii, diuturniorisq̃ue laboris opus est. Quamobrem præcipua tantùm Capita seligemus, ex quorum scilicet examine, de cæteris facilè feretur iudicium; præsertim cum etiam quæ hætenus dicta sunt, vel sola sufficere viderentur.

Rrrr 2

C A

CAPUT PRIMUM.

De Libris Illustrissimi Petri de Marca de Concordia Sacerdotii & Imperii, seu de Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ.

1. **C**ommota fuerat, non solum Roma, sed etiam Gallia editis à Petro Putcano voluminibus, de quibus in superiori libro disputatum est. Quo circa iussus est Illustrissimus Petrus de Marca doctrinam illic contentam ita temperare, ut schismatis quidem, cuius prænuncia videbantur illa volumina, suspicionem amoveret; Libertates tamen Ecclesiæ Gallicanæ illæsas, integrasque servaret. Munere sibi demandato ad Regiorum Ministrorum voluntatem appositè, sed non sine præiudicio Ecclesiæ, functus est. Cum enim Aulæ industriâ esset instructus, ita res componere conatus est, ut cuique parti satisfacisse videretur, licet revera unius tantum causam egisset.

2. In quatuor libros opus suum distinxit; plures tamen pollicitus, fortè cum animo standi promissis; fortè ut Ecclesia, si quatuor primis se læsam doleret, speraret posterioribus hanc sibi refarciendam injuriam, quod aliquoties insinuat, & in libris ipsis, & in Apologiis suis. Quatuor illis, quatuor alios addidit Stephanus Baluzius post mortem Autoris, ab eo tamen, ut asserit, compositos, in quibus ita non refarcitur, ut etiam augeatur damnum ab aliis illatum. Et quantum ex postremis Marcæ operibus, sive manuscriptis, sive etiam typis excusis conjicere licet, doctrinam in illis contentam, antequam publici juris fierent, in aliquibus saltem Capitibus immutaturus erat. Nec enim illi ipsi sunt, quos promiserat; vel saltem non omnia continent, de quibus se acturum sponderat.

3. In libro primo summi Pontificis Dignitatem, & auctoritatem plurimum commendat, & confirmat; ut statim Lector arbitretur, eum non minus pro tuendis Sanctæ Sedis juribus, quam pro vindicandis Libertatibus Gallicanis certare. Sed
lectis

lectis libris sequentibus oritur suspicio, in primo ipsum benevolentiam captare voluisse, ut in aliis lædens minùs offenderet; nam in eo etiam verba quædam Ecclesiæ minùs æqua ab Autore de industria videntur interjecta, ut iis se tueri posset, si quando sibi posteriora prioribus contradicere objiceretur. In secundo libro Regiam Majestatem, & jurisdictionem, quantum Pontificiam in primo, & ampliùs extollit. Potest certè utraque potestas seorsim, cum utraque suprema sit, altera in spiritualibus, in temporalibus altera, usque ad Cælum evehi. Sed cum inter se comparantur, si aliò, quàm ad veritatem, & justitiam respiciatur, difficillimum, imò impossibile est, quæcumque ars adhibeatur, injustitiæ notam, & alterutrius potestatis, ac forsan utriusque querelas effugere.

4. Quid enim, ut hæc tantum exempla proponamus, juvat auctoritatem Romani Pontificis in condendis Legibus Ecclesiasticis, aut proferendis judiciis cap. 8. 9. & 10. lib. 1. tam solidis argumentis constituisse, quandoquidem capp. 15. 16. & 17. lib. 2. Autor probare contendit, leges illas non obligare in Gallia, nisi acceptentur; & expressè affirmat dicto cap. 16. num. 6. *Nihil obtrudendum esse fidelibus, quod eos offendere aliquo pacto possit; atque adeò legem Ecclesiasticam minùs commodam pro non scriptâ esse habendam?* In quo versabitur eximia illa summi Pontificis auctoritas, si nullam habeant vim leges ejus, nisi acceptatæ fuerint, & si quæcumque minus commodæ sint, pro non scriptis habeantur? Certè quæ commodæ sunt, sine Papæ mandato, imò sæpè contra ipsius mandatum, aut prohibitionem usurpantur.

5. Caput 10. & 11. ejusdem libri 2. Ecclesiæ suam jurisdictionem asserere videtur, licet revera Regiam ultra debitos terminos proferat. Nam cap. 10. num. 8. insinuat confirmationem Principum vim obligandi Canonibus circa disciplinam editis conferre, licet num. 13. laudato Facundi Hermianensis loco, ubi de Marciano Imperatore dicitur; *Ob hoc itaque vir temperans, & suo contentus officio Ecclesiasticorum Canonum executor esse voluit, non conditor, non exactor: addat Marca; Hic est certus lines, quem Regia auctoritati in his negotiis præfigere oportet, ne inconsultò trahamur ad eam adulationem, qua Principibus suis totius disciplina Ecclesiastica sum-*

686 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
nam Græci deferebant. Verùm tamen quod generatim Ecclesiæ concessisse videbatur, retractat cap. 11. num. 4. autoritate Joannis Scholastici Patriarchæ Constantinopolitani. Et ejusdem cap. 11. num. 3. Constitutiones omnes Justiniani circa res Ecclesiasticas defendit; quarum tamen multæ jurisdictionem Ecclesiasticam imminuunt, & unam, scilicet de prolatione verborum Consecrationis, ipsemet Marca damnare coactus fuerat cap. 6. num. 6.

6. Cæterum in prædicto cap. 11. num. 3. Bellarmini, quem citat, circa impedimenta Matrimonii totam mentem non exprimit. Silet enim Illustrissimum illum Cardinalem docuisse, ut impedimenta à Constitutionibus Imperialibus inducta Matrimonium dirimerent, necessarium fuisse Ecclesiæ assensum, ab eo tempore, quo contractus ad Sacramenti dignitatem erectus est.

7. Ibidem num. 6. cum dixisset, *Principum eam fuisse mentem, ut nihil sibi licere putarent in eos Canones, qui editi fuissent à Conciliis Oecumenicis; quia Oecumenicorum Conciliorum Canonibus nimium tribuisse sibi videbatur, conditionem statim adjecit, nempe si Canones fuissent Edicto publicè recepti. Sed quid si Edictum receptionis Edicto contrario revocetur. An Canones Edicto recepti, an Edictum receptionem revocans, prævalebit?*

8. Tertius Marcæ liber ad Libertates Ecclesiæ Gallicanæ descendit, in quo, sicut & in secundo, licet modò in unam, modò in alteram partem declinet, ut neutram offendere videatur; cò tamen tanquam ad ultimum scopum pervenit, ut persuadere conetur nullam esse summi Pontificis auctoritatem in Ecclesiam Gallicanam, nisi Gallia, & præcipuè Rex consentiat. Nam postquàm in tribus ultimis capitibus libri 2. acceptionem omninò necessariam esse, ut lex obliget, probare enixus est in 3. libro capite 15. num. 4. acceptionem illam docet etiam esse necessariam, ut à Canonibus recedatur, & summi Pontificis dispensationes valeant. At verò, inquit, si status publicus, aut recepta in Regno jura lædantur, amplectenda est sententia eorum, qui in universum dispensationes sine justa causa indultas, invalidas esse censent. Quod verum esse in speciem, quam tracto hac collectione demonstratur. Vel dispensationes illa sine legitima, & justa causa conceduntur, & hoc casu nulla dicenda sunt, propter ea, quæ superius al-

lata

lata sunt argumenta. Sed quid si dispensatio in se iusta sit, Ecclesiæ tamen Gallicanæ usui non conveniat? Tunc non solum iniusta, sed & invalida erit, eâ ipsâ ratione ex ejus Autoris mente. Prosequitur enim, Vel probabili quadam ratione nituntur, respectu ejus habito, cui conceduntur; sed usui recepto in Ecclesia Gallicana repugnant, quo certa quadam regula è Canonibus & Decretis Pontificum petita, ita firmata sunt, ut juxta legum illarum naturalem conditionem perpetua apud nos esse debeant: hoc casu dispensatio carebit iustâ causâ, quod attinet ad statum publicum Ecclesiæ Gallicanæ, atque idem nulla erit. Ne quis autem arbitretur, hoc provenire ex sola rerum utilitate, non autem ex voluntate pendere, adjungit; Præcipue cum dispensandi ratio in his negotiorum articulis, recepta non fuerit consuetudine aliquâ. Ut enim lex Ecclesiastica debet usu recipi; ita & dispensatio illius legis debet usu probari. At, inquires, ratio & justitia regula erunt ejus, vel legum, vel dispensationum acceptationis. Commoditate metiendam esse pluribus in locis tradit in hoc libro 3. Nam capite 6. num. 5. Enim verò, inquit, in Gallia quod ad disciplinam attinet, Decretalium Constitutis locum damus, cum bonâ Romanorum Pontificum veniâ, quæ nostris rebus, & utilitati publicæ accomodata sunt. Quatenus Ecclesiæ Gallicanæ commodis expedit. Et lib. 4. cap. 1. num. 1. quatenus Ecclesiæ Gallicanæ commodis expedit ut pro rerum ac temporum conditionibus, summi Pontificis Rescriptis juris rigor aliquando temperetur. Et lib. 2. cap. 16. num. 6. jam relato; Legem Ecclesiasticam minus commutandam pro non scripta esse habendam.

9. Nec in hoc dissimilis est apud Gallos Conciliorum Oecumenicorum, ac summorum Pontificum conditio, ut testatur Autor lib. 3. cap. 7. num. 1. his verbis; Libertates perinde tuemur, si de Concilii generalis novis Decretis, ac si de Romani Pontificis constitutionibus agatur. Nec ad firmitatem illarum libertatum requiritur (si Marce credimus) ut Concilii generalis Decreto nitantur. Quin etiam subjungit; Receptos mores & consuetudines Ecclesiæ Gallicanæ nostro usui commodas adedò retinemus, ut etsi Canone Concilii generalis destituamur, quo illa firmata sint, tamen ab iis nobis discedendum esse non censeamus. Omnia firmitas! quæ, licet Canone Concilii generalis destituta, à nullo potest Concilio Oecumenico, à nullo Pontifice concuti!

10. In quarto libro agit de legum executione, quæ hodie per appellationes ab abusu procurari dicitur ex parte Principum,

688 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
pum, sed de his appellationibus dicemus libro sequenti. Por-
rò Marca in hoc libro, sicut in aliis, quamvis exempla usur-
patæ jurisdictionis Ecclesiasticæ nonnihil temperare videatur,
eò tamen semper redit, ut de consensu Principum omnia geri
velit, ipsosque ita Canonum custodes constituat, ut ferè Do-
minos esse insinuet.

11. Capite primo num. 1. monet, quæcumque apud veteres
Principes in causis olim viguerunt, locum apud Gallos habe-
re non posse, hinc tamen usum fori hodiernum confirmat;
ut scilicet stent immota, quæ in usu sunt in Gallia, satisque
sit, si in cæteris rebus, utpotè iniquioribus, antiquos non
imitetur. Antiqui enim, v. g. Imperatores, ut refert ibidem
num. 6. *Deturbationem, quæ vacantem Ecclesiam redderet, sui arbitrii esse
putabant. At verò, ut subjungit pœnam illam expulsionis, cum vacatione
Episcopatus hodie irrogare non possunt Principes.* Quidni etiam hodie,
si olim? Citius enim provideretur à Rege Christianissimo Ec-
clesiis vacantibus, nec tamdiu Archiepiscopo caruisset Pari-
siensis, si expectandus non fuisset consensus Eminentissimi
Cardinalis Retzii, ut illi præficeretur Illustrissimus Petrus de
Marca. Nonnè vox illa, *hodie*, potestatem illam olim penes
Principes fuisse indicat? si ad jus Regium pertinebat, desue-
tudine sopiri, sed non extingui potuit. Vide quàm facilè
subverti possint, quæ Marca Ecclesiæ reservat, si stent aliæ
illius sententiæ.

12. Prætermitto quamplurima, quæ in iisdem libris confu-
tatione, vel saltem examine indigerent, quia licet ad argu-
mentum nostrum pertinere videantur, minùs tamen afferunt
detrimenti; c. g. 3. capp. 10. 11. & 12. immensa ferè beneficia
Ecclesiæ Romanæ à Regibus Francorum collata fuisse con-
tendit Marca, quorum tamen pars magna multis dubia est,
ab aliis falsa omninò judicatur, licet Reges Christianissimos
olim de Ecclesia Romana, & de summis Pontificibus optimè
meritos fuisse nemo possit negare. Verùm quoniam eò tendit
hæc beneficiorum commemoratio, ut quæ in Gallia contra jus
commune aguntur, privilegio Ecclesiastico fulciantur: ego
Ecclesiæ Gallicanæ nec debitæ gloriæ, nec veris privilegiis
invideo, dummodò, quod unum mihi cordi est, prætextu
liberalitatis aut libertatis debita summo Pontifici obedientia
non

non negetur . miserrima servitus non inducatur , neque potestas Ecclesiastica opprimatur à sæculari.

13. Dum placet Ecclesiæ suos Benefactores aliquo privilegio insignire , id ego servitutem , aut potestatis sæcularis abusum non ausim appellare , præsertim cum hinc alii ad similia erga Christi sponsam officia incitentur. *Non est* , inquit Marca lib. 3. cap. 10. num. 8. jam suprà relato , *cur ceteri Principes nobis invidcant , benigniorem erga Reges nostros Romanæ Sedis remissionem. Certent nobiscum liberalitate , tunc integrum illis erit de privilegiis quoque nobiscum certare.* Sed viderint Galli ne gloriam à Majoribus ad se propagatam denigrent , si quæ illi generosè , ac sine ulla spe retributionis ab hominibus consequendæ , præstiterunt , ipsi hodie sibi persolvi velint ; ne pro beneficiis temporalibus collatis , jura spiritualia longè pretiosiora postulent , aut per vim usurpent ; neve privilegiis se tueantur , quæ nunquam extiterint. Sanè ex utriusque juris dispositione frustrà allegantur , quæ non exhibentur.

14. Circa secundum tomum non immoror : tum quia ex iis , quæ continet , plurima jam aliâ occasione discussa sunt ; tum quia , ut suprà insinuavi , non dubito , quin si Autor diutius vixisset , multa fuisset immutaturus ; tum denique quia summa quatuor illorum librorum argumenta egregiè sunt ab aliis v. g. Joanne David , Christiano Lupo , Emanuele Schelstrate tractata. Quæ in 5. de Legatis continentur , eò præsertim spectant , ut sine consensu Regio nihil in Gallia moliantur , de quo in capitibus præcedentibus dictum est occasione Petri Puteani. Circa librum 6. qui est de Conciliis pauca dicemus capite sequenti : nam pleraque ad praxim modernam non attinent. Quæ in 7. & etiam initio 4. de judiciis Ecclesiasticis , præcipuè de Episcoporum depositionibus perperam ab Autore scripta sunt , validdè impugnavit prædictus Joannes David Doctor Parisiensis integro volumine. Quæ autem in 8. de Regalia disputata sunt , abundè illustrata fuerunt , editis tum Latinè , tum Italicè , tum Gallicè scriptis. Plura continet liber 4. Ecclesiasticæ jurisdictioni ac veræ illius libertati infesta , quæ nos aliquantò diutius distinebunt.

CAPUT II.

*De autoritate Principum circa Concilia , in particulari
circa conuocationem illorum , ac præsentiam , &
præfidentiam in illis.*

1. **M**ulta intercedunt discrimina , inter Synagogam & Ecclesiam : sed illud imprimis quod magis spiritualia sint hujus bona , magis spiritualis ejus jurisdictio , spiritualibus armis sese tueatur. *Non secundum carnem militamus ,* inquit S. Paulus 2. Corinth. 10. *nam arma militia nostræ non carnalia sunt.* Porro arma illa cum sæpè parùm à malis Christianis reformidentur , ab Infidelibus contemnantur , solâ interdum patientiâ opus est. *Ecce ,* inquit Christus ad Apostolos , *Ego mitto vos sicut agnos inter lupos* Lucæ 10. 3.

2. Sed licet Ecclesiam suam Christus ad patiendum , quàm ad resistendum persecutionibus , & ad injurias perferendas , quàm ad ulciscendas paratiorem velit ; tamen præter curam , quam ipsemet de illa gerit juxta promissionem suam ; *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Matt. ultimo ; Principes idèò ad fidem vocavit , aut fideles ad Principatum euexit , ut autoritate suâ malos comprimerent , & Matrem suam ab hostibus , aut inobedientium filiorum infestationibus liberarent. *Intra Ecclesiam potestates necessaria non essent ,* inquit S. Isidorus Hispalensis de summo bono lib. 3. cap. 53. *nisi , ut quod non prævalet Sacerdos efficere per doctrinæ sermonem , potestas hoc imperet per disciplinæ terrorem.*

3. Verùm quod Christus tanquam officium , & debitum Principibus erga Ecclesiam imposuit , hoc politici tanquam jus , & autoritatem in ipsam interpretantur , & quos ille sponsæ suæ constituit custodes , protectores , & defensores , ipsi arbitros , duces , ac dominos efficiunt : quam ut matrem colere , audire , ac sequi Christiani omnes tenentur , ei ut ancillæ præcipere , ac leges ponere suadent. Quid enim aliud est , Principibus tribuere facultatem non solùm Ecclesiam ad Concilia convocandi , sed etiam Conciliis tractanda pro-

ponendi, ita ut de aliis deliberare non liceat: Ordinem ac modum præscribendi, à quo si recedatur, inane sit quidquid fiat: Decreta Conciliorum confirmandi, sine qua confirmatione robore careant: Judicata suspendendi, donec novo iudicio, aut novo examine probata fuerint: Concilia, ex quibus libuerit Episcopis, constandi: Jurisdictionem aliundè non habentibus conferendi: Causam unius Provinciæ, alterius Provinciæ Episcopis definiendam committendi: aliaque similia præstandi. Hæc sunt ex Petro de Marca Imperatorum Romanorum in Ecclesia jura. Præferat illa omnia, si crudè dicerentur, horrorem Christianis animis incussura. Quamobrem capite primo in fine num. 1. ei commotioni occurrere festinat his verbis, jam suprâ indicatis; *Quæcumque apud veteres Principes in causis olim viguerunt, locum apud nos habere non possunt. Quid ni etiam apud vos? An quia hæc olim à Principibus usurpata sunt, contra Ecclesiæ libertatem, & jura, per vim, ac sine legitima facultate? Nequaquam. Sed quia, inquit, immutata aliquantisper disciplina antiquum illum ordinem nullo pacto admittere potest. Itaque si rursus immutetur aliquantisper disciplina, quæcumque apud veteres Principes olim viguerunt, locum apud Gallos habere poterunt; quoniam, ut ait Marca cap. 5. initio; quemadmodum Imperii Romani mole in varias partes dissecta, Galliarum Provincia in victoria præmium Francorum Regibus, Divini numinis auspiciis, cesserunt, ita etiam Imperii jura plenè, & integrè cum illis communicata sunt.*

4. Ex iis pleraque adeò manifestè cum rationis, ac fidei regulis pugnant, ut proposuisse, confutasse sit. Et sanè ipsum etiam Autorem illorum puduisset, nisi pro suo more interjectis aliquibus verbis emollisset. Ne quis autem arbitretur ea in usum evocari posse, expendenda sunt exempla, quæ profert; raro enim aliud genus probationum adducit, aut adducere potest; pro causis tam malis militare nequeunt rationes, quarum falsitatem, aut debilitatem detegere in promptu non sit; sed priùs quæ alibi de Conciliis diximus, pauca quædam adjiciemus. Nec enim necesse est quæcumque de illis scripsit D. de Marca minutim expendere.

5. Licet consensus Principum ad congreganda Concilia de facto necessarius sit, ac possint ipsi etiam de jure, illorum

Ssss 2

con-

692 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
congregationem impedire, cum iustis de causis metuunt aliquid contra sua, vel Regni jura moliendum; ut tempore Ludovici Pii, & aliàs, quamvis rarissimè, contigit: tamen convocandi Concilii jus omne penes Principes reponere, injustum, & Ecclesiæ perniciosissimum est. Hinc enim Principes colligerent, licere sibi pro libitu ea vel permittere, vel vetare, ex quo maxima damna pateretur Ecclesia, quippe quorum remedia vix nisi à Conciliis sperari possint. Hoc demonstrat ipsiusmet Galliæ exemplum, in qua jam dudum nulla habita sunt Concilia Ecclesiastica, etiamsi desierint causæ suspicionum, quæ Reges à permittenda Synodorum congregatione deterrebant: undè fit ut quæ in Conciliis Provincialibus determinari solebant, ad Tribunalia sæcularia perferantur, in detrimentum jurisdictionis, & libertatis Ecclesiæ.

6. Habita sunt in Imperatorum, & Regum Palatiis nonnulla Concilia, ut Nicænum primum in aula Palatii Constantini, quemadmodum tradit Eusebius lib. 3. vitæ Constantini cap. 12. Sextum pariter sub Constantini Pogonati Imperio in ea Regiæ parte, quæ Trullus dicebatur. In Gallia non solum Reges voluerunt; sed & Præsules aliquando postularunt congregari in Palatio Concilia; adedò certi erant integram sibi, plenamque fore suffragiorum libertatem. Sed absurdum esset inde concludere omnia in Palatiis congreganda esse, quasi aptior esset tractandis rebus Divinis locus, Principis, quàm ipsius Dei Basilica. Concilium Constantinopolitanum Primum celebratum est in sacra Æde Sanctorum Martyrum Pantaleonis & Marini, Ephesinum in Æde B. Mariæ, Chalcedonense in templo S. Euphemie, Nicænum secundum in Basilica Metropolitana illius urbis, Constantinopolitanum quartum in Ecclesia S. Sophiæ, & alia ferè omnia, præsertim generalia, in aliis Ecclesiis. Certè quæ ratio Aulicis hominibus suasit penes Principem esse, si libuerit, locum Conciliis assignare Palatium (puta ut Principes commodius interessent, ac suâ præsentia Episcopos continerent, moverent, & inflecterent) eadem suadet non esse jus illud tribuendum Regibus. Nihil enim est tam necessarium cuilibet Congregationi, maximèverò Ecclesiasticæ, quàm libertas, quæ

quæ plurimum auctoritate sæculari debilitatur; imò etiam Aulicorum propriis cupiditatibus impulsorum, artibus, ac potentia sæpè omnino tollitur.

7. Prodest quidem præsentia Principis optimè rerum Ecclesiasticarum notitiâ instructi, & erga Religionem affecti. Verùm cum experientia docuerit, optimorum etiam Principum Religionem à Ministris, veletiam à perversis Episcopis seduci non rarò posse, præstat integram hujusmodi cœtibus libertatem relinquere, ac Ecclesiasticis viris Divina & Ecclesiastica negotia tractanda dimittere; expeditque, ut Principes Conciliis Provincialibus, & Nationalibus, in quibus maximè reformidaretur illorum potentia, non intersint. Factum id quidem aliquoties, ut diximus, præsertim sub secundæ Dynastiæ Regibus, quorum erat auctoritas necessaria ob collapsam & fere extinctam in Gallia disciplinam Ecclesiasticam, ac innumeras penè difficultates, quas vix superasset Ordo Ecclesiasticus sine auxilio Principum, qui se ad id præstandum promptos, ac devotissimos exhibebant. At verò cum hodiè Regii Officiales in id conspirasse videantur, ut Ecclesiasticam auctoritatem deprimant, vel potius in Regem, ac in se transferant, verendum esset, ne Rex Christianissimus illorum, qui, dum propriis utilitatibus laborant, jura Regia videntur curare, consiliis inductus, etiam præter suam intentionem Ecclesiastica jura læderet, Episcopis plerisque dissentire non audentibus. Justum esse hunc timorem multorum Episcoporum Aulicis artibus injustè ac per vim depositorum exempla, quæ alibi recensuimus, fidem faciunt. Quamobrem octava Synodus Oecumenica Principum in Conciliis præsentiam necessariam non esse declaravit, imò & absentiam optavit, à Conciliis præsertim non Oecumenicis.

8. Ea est hodie Principum sæcularium potentia, ut metuendum eis omnino non sit, ne quid in hujusmodi cœtibus adversus eorum jura statuatur; ac, si quid fortè incautè decretum fuerit, quod displiceat, facilè illius executionem impediant. Itaque minimè dubium est, quin illorum præsentia minùs sit ad Regias rationes tuendas necessaria, quàm suffragiorum libertati contraria.

Ssss 3

9. Cer-

9. Certè si in Conciliis Principes adesse non debent, multò minùs præesse, si præsidèntia auctoritatem significet. Hæc enim ad Ecclesiam pertinet, id est ad eum Episcopum, qui cæteris, vel jure suo, vel ex delegatione superior sit. Ejus est primum locum occupare, determinanda proponere, suffragia rogare, ac juxta illorum pluralitatem concludere. Olim quidem aliquando Principibus in Gallia, dum Conventibus intererant, primus locus concedebatur; ipsi sententiam Episcoporum postulabant, aliquando etiam proprio nomine Decreta edebant. At illa propriè Concilia Ecclesiastica non erant, sed Regni Comititia, in quibus sæcularia etiam tractabantur negotia, & Laici jus habebant suffragii. Nam causæ spirituales ab Episcopis seorsim definiebantur; dum autem aliæ causæ Ecclesiasticæ discutiebantur, Principes quasi Ecclesiasticæ disciplinæ promotores à Summo Pontifice rogati, & ab Episcopis acceptati, non autem quasi Judices, multò minùs tanquam Præsides Ecclesiastici, aderant, nec suo nomine Canones quasi Conditores, sed quasi Protectores promulgabant.

20. Antiquum Comitiorum Gallicanorum ordinem describit Hincmarus in Epistola ad Episcopos quosdam Galliæ ex Adelardo; *Quæ utraque tamen, inquit cap. 35. seniorum susceptacula sic in duobus divisa erant, ut primò omnes Episcopi, Abbates, vel hujusmodi honorificentiores Clerici absque ulla Laicorum commixtione congregarentur. Similiter Comites, vel hujusmodi Principes sibi inter honorificabiliter à cætera multitudine primo mane segregarentur, quousque tempus sive præsentis sive absente Rege occurrerent: Et tunc prædicti seniores more solito, Clerici ad suam, Laici verò ad suam constitutam Curiam, subselliis similiter honorificabiliter præparatis, convocarentur. Qui cum separati à cæteris essent, in eorum manebat potestate, quando simul, vel quando separati residerent, prout eos tractanda causa qualitas docebat, sive de spiritualibus, sive de secularibus, seu etiam commixtis. Similiter si propter quamlibet discendi, vel investigandi causam quemlibet convocare voluissent & re compertâ discedere, in eorum voluntate manebat.*

II. Quamquam, ut verum fatear, tantus erat olim Principum cum Ecclesia consensus, ut mutuis potiùs officiis inter se decertarent, quàm potestatis limites scrupulosè observarent.

ECCLESIAE GALLICANÆ. LIB. XI. 695
rent. Dummodò libera essent Episcoporum suffragia, cætera
olim non tanti esse momenti judicabantur, ut concordia ac
commodis, quæ ex concordia inter utramque potestatem ad
bonum commune unanimiter tendentem consequuntur, an-
teponenda viderentur. Quamobrem ea exempla, in quibus
Principes, quæ ad Prælatos Ecclesiasticos pertinent, exer-
cere videbantur, in legem vertenda non sunt, cum dispar
sit rerum status, ac diversæ circumstantiæ. Sed de his satis.
Parùm enim hodiè Principes de præsentia illa in Conciliis sol-
liciti sunt, quippe qui vel absentes id quod optant, nullo
negotio consequantur.

C A P U T I I I.

*De materia in Conciliis tractanda; de jure suffragii, ac
de confirmatione, & executione Canonum.*

1. **Q**uemadmodum Episcoporum cura ad cuncta se exten-
dit, quæ ad animarum suæ Diocesis salutem pertinent,
scilicet fidem, mores, ac disciplinam; ita Episcoporum in
Concilio Provinciali congregatorum cætus iis omnibus pro-
videt pro tota Provincia, & insuper causas ipsorummet sin-
gularium Episcoporum definit: quibus cum in propriis Diœ-
cesibus nullus sit superior, æquum est, ut præmineat Con-
cilium Provinciale, reservatis tamen summo Pontifici causis
majoribus, ac semper exceptâ ejus, & Concilii Oecumenici
autoritate, quæ sine dubio Provincialis Concilii potestate
major, ac superior est.

2. Equidem si res ipsa sine circumstantiis spectetur, is quasi
naturalis ordo est, ut Episcopus primùm suæ Diocesi pro-
spiciat. Si quæ gravis difficultas occurrat, ad Metropolitanum
& Concilium Provinciale illam perferat. Si nec illic definiri
queat, ad summum Pontificem recurratur. At verò incidunt
aliquando tempora, cum prætermisso illo ordine necesse sta-
tim sit ad supremum tribunal accedere: ac tunc iniquum es-
set, ut cum evidenti justitiæ detrimento, obirentur omnes
illi gradus, qui, ne justitia violaretur, instituti, ac distincti
sunt.

sunt. Imò tam frequens posset esse vel fidei, vel morum, vel disciplinæ, vel justitiæ periculum, ut universim certi cuiusdam causarum gravissimarum generis cognitionem trahere ad se, ac Episcopis interdicere, summus Pontifex deberet.

3. Miror quipotuerit ea cogitatio in mentem venire Domino Petro de Marca, ut scriberet pluribus in locis non licere Conciliis alia tractare, quàm quæ à Principe proposita fuissent. *Inter jura Regia*, inquit lib. 6. cap. 22. num. 3. *& hoc etiam eximium est, ut Conciliorum cognitionem Principes inter certos limites coerceant, servato quoque ordine præscripto.* Nunquamne igitur Ecclesiæ licebit disciplinam collabentem firmare; collapsam restituere; abusus corrigere; crimina plectere, nisi id à Rege præscriptum sit? Quid si (quod avertat Deus) Rex hæreticus, aut etiam Ecclesiæ hostis evaderet? Quæcumque statuerent Episcopi, si fortè coire possent, nullius roboris forent, defectu propositionis Regiæ?

4. Certè in iis, quæ ad fidem, & bonos mores, ad quæ omnis refertur Ecclesiastica disciplina, spectant, soli Episcopi Judices à Christo constituti sunt. Principi quidem justa præcipienti parendum est; justum autem est ejus præceptum, cum Ecclesiæ Decretum custodiri jubet; justitia tamen illa Decretorum, atque adedò robur ad obligandum coram Deo Canonibus inest, antequàm Principis autoritate confirmentur.

5. Superest unicum dubium, sed maximi momenti, utrùm scilicet Principes sint Ecclesiæ Decretorum meri executores, an cum cognitione causæ, ita ut, si quid obscuritatis, aut difficultatis emergat, possint Canones interpretari. Id quidem juris videntur velle sibi vindicare Reges Christianissimi, eorumque Senatus, cum de causis Ecclesiasticis per appellationem ab abusu ad se delatis, eo ferè ordine, iisdemque formulis judicant, quibus utuntur in judiciis sæcularibus, in quibus ex legibus civilibus jus dicendum est. Verùm licet possint potestates sæculares executionem Canonum non urgere, dum in particularibus casibus dubitant, an locum habere debeant hujusmodi Canones, propter circumstantias, quæ repugnare videntur: tamen si ex verbis ipsis Canonis oriatur difficultas, quo scilicet in sensu accipienda sint, quæ-

ve

ve fuerit conditorum mens, standum est trito illi Juris utriusque axiomati; *Unde jus prodiit, interpretatio quoque procedat.* Cap. *Inter alia* de sent. excom. cum suis concord. & ll. 9. 10. 11. Cod. *de legibus.*

6. Sanè cùm interpretatio illa, de qua loquimur, vim quodammodò legis obtineat, si liceret Principibus Canones interpretari, penes illos esset omnis legum Ecclesiasticarum potestas, ipsique, non Episcopi, quos ad hoc Spiritus Sanctus posuit, regerent Ecclesiam Dei. Non solùm enim executio, sed & judicium in illorum esset potestate. Alia fuit Ecclesiæ, sed & Principum ipsorum mens, quorum exempla variis in locis, prout sese obtulit occasio, adduximus.

7. Aded lucent Ecclesiastici juris regulæ, ut eorum etiam visum feriant, qui oculos claudere videntur, ne videant, quæ sibi non arrident. Quis non laudet æquitatem Petri de Marca, & eum, ad defigendos Ecclesiasticæ ac sæcularis jurisdictionis terminos, arbitrum lubens non constituat, audiens quomodò circa Canonum executionem suas Ecclesiæ partes, Principibus suas, servet lib. 4. cap. 1. n. 2. *si propriè loqui velimus*, inquit, *executio Canonum jurisdictionem Ecclesiasticam respicit: cujus partes sunt, ut judicia Canonica reddat; pœnis canonicis, idest excommunicatione, degradatione, & suspensione, & ceteros ejusmodi reos plectat, & ut omnia uno verbo complectar, ligandi & solvendi Pontificium exerceat.* Tuitio verò Canonum à Principibus pendet, quæ Canonum custodiæ prospicit, & nullitatem rerum adversus Canones gestarum aliquando declarat, atque omnia in integrum restituit, sed ultra non progreditur, scilicet ad executionem Canonum, quam ab Episcopis implendam indicit. Non ergo eadem autoritate in rebus Ecclesiasticis, ac in rebus sæcularibus Principes utuntur. Æqua videtur sententia; si quis tamen verba attentè consideret, in eis Autoris ingenium deprehendet. Nani Principibus executionem Canonum, quæ sine causæ cognitione fieri posset, negat, declarationem nullitatis gestorum adversus Canones concedit: quo pretextu negotiorum omnium judicium ad se trahere poterunt. Ecclesiæ est illam nullitatem declarare, Principum autem, post hujusmodi declarationem, Ecclesiam juvare ad omnia in integrum restituenda. Sed quid largitur Ecclesiæ Marca? Non vult ut Princeps Canones exequatur, sed ei tribuit ut eorum executionem

T t t t

Pa-

Patriarchis & cæteris Episcopis præcipiat, & malè gesta corrigat. Non enim vult observari gradus ad custodiam Canonum, quam Principibus tribuit. Lex decernitur à Principe post constitutos Canones, quæ eorum executionem Patriarchis & cæteri Episcopis præcipit. Eadem lex in acta Præfectorum Prætorio refertur; qui unà cum Præsulibus Provinciarum violari Canones prohibent. Et, si infraçti fuerint, eà de re ad Principem referant, qui malè gesta corriget. Præposterus est ordo, nisi in executione, sicut in conditione Canonum, Ecclesia præcedat. Non enim debent Principes illorum executionem pœnis à se constitutis urgere, quamdiu pœnis spiritualibus Ecclesia illam executionem obtinet: ut quod non prævalet Sacerdos efficere per doctrinæ sermonem, potestas hoc imperet per disciplina terrorem, quemadmodum loquitur S. Isidorus Hispalensis de summo bono lib. 3. cap. 53.

8. Sed quod addit ibidem prædictus Marca, Ecclesiasticam jurisdictionem manifestè lædit; Inter cæteras autem pœnas, quas in Episcopos, & Clericos eà lege constituit (Justinianus scilicet Novell. Const. 123. Frequens est expulsio à Sacerdotio; quam vi constitutionis suæ fieri diserte præcipit, aliisq; in depulsum locum subrogari. Depositionem Episcoporum, & aliorum institutionem vi Canonis, aut sententiæ Ecclesiasticæ, non autem constitutionis Principis fieri debere indubitissimum est. Necjuvat, quod affert Marca numero sequenti, Justinianum in Musæo suo cum peritioribus Episcopis de rebus Ecclesiasticis tractare solitum. Quis enim nesciat nullo unquam tempore defuisse Præsules, etiam doctrinâ conspicuos, qui Principibus Ecclesiæ jurisdictionem usurpantibus abblandirentur.

9. Nisi Autor desiderio protendendæ Principum jurisdictionis excœcatus fuisset, quomodò potuisset non advertere primum exemplum, scilicet Anthimi à Sede Constantinopolitana remoti, id, quod probare intendit, validissimè confutare. Etenim quamvis Anthimus ab Ecclesia Trapezuntina in Diœcesi Pontica, ad Sedem Constantinopolitanam sola Theodoræ Augustæ autoritate, absque Synodi judicio translatus fuisset, atque adedò Canones apertè violasset, nec ulla videretur requiri causæ cognitio; tamen Justinianus S. Agapeti Romani Pontificis sententiam expectavit, eamque deinde executus est, Invasorem illum expellens. Hoc
ni-

nihilominus exemplo utendum sibi putavit Marca (ita scilicet efficacia sunt ejus argumenta) quia Marianus libellum in actis Synodi Constantinopolitanæ sub Menna actione prima insertum, & ab omnibus Provinciæ Hierosolymitanæ & secundæ Syriæ Abbatibus subscriptum, Justiniano adversus Anthimum obtulit, in quo leguntur hæc verba; *Vos piissimi, valentes ipsos extraponere, tamen Canonicum judicium à Romano Pontifice in ipsum Anthimum, & in prædictos Hæreticos benefaciendo audire voluistis, & cætera, quæ Marca non est ausus referre, quia manifestè contraria sunt ei, quod hinc concludit; liberum scilicet fuisse Justiniano Anthimum remove, quamvis id à Pontifice Romano fieri maluerit. Vox illa, valentes potentiam Imperatoris innuit, non autem jus, ut manifestè patet ex sequentibus, quæ apertissimè declarant, necessarium omninò fuisse Romani Pontificis judicium, ut res legitimè gererentur, & ejus executores tantum fuisse Justinianum. Eam habent sententiam illa verba; *Canonicum judicium à Romano Pontifice in ipsam Anthimum, & in prædictos hæreticos benefaciendo audire voluistis. Maxime cum ageretur de causa fidei.**

10. Sed ne conjecturis locus daretur, aut interpretationibus, ipsimet libelli autores protinùs probant, debuisse Justinianum Romani Pontificis audire sententiam, eique exequendæ suam operam præstare. Subjungunt enim; *Illo persuasi, qui dicit: interroga Patrem tuum, & avertiat tibi, seniores tuos & dicent tibi. Ne quis autem illa de consilio interpretaretur, non de præcepto, prosequuntur in hunc modum: & Apostolo dicente. Obedite Ducibus vestris, & subditi estote; i si enim vigilat pro animabus vestris tanquam rationem reddituri, &c. Postea Imperatorem obsecrant, ut Agapeti judicium exequatur; Obeamus itaque vestrum Imperium (licet temerarium quid faciamus) per magnum Deum Salvatorem nostrum Jesum Christum, qui præstat honorabile Imperium vestrum, & omnem inimicum, & hostem propter vestram rectam fidem vobis subiciat, non contemnere nullum judicium prædicti S. Viri, sed ipsum exequi, & Ecclesiam Dei, ac totum mundum liberare à peste Anthimi, & prædictorum Hæreticorum.*

11. Secundum exemplum est Irenæi post binas nuptias, contra Canones Apostolicos, Tyriorum Episcopi facti, & ab illa Ecclesia nullâ præviâ damnatione canonicâ, solo Principis Imperio dejecti. Sed primo tenuis autoritatis est in hac

700 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
materia exemplum Theodosii Junioris, quem in aliis multis
ultra suæ potestatis limites constat excurriffe per id maximè
tempus, cùm abfuit à Curia sancta Pulcheria. Secundò ex eo
quod Imperatoris Edictum sententiæ Synodicæ meminerit,
non sequitur nullam præcessisse. Cùm enim & antea, & post
Episcoporum destitutio sub Imperatoribus etiam hæreticis,
ut Constantio, fieri non consueverit, nisi post alicujus,
vel legitimi, vel illegitimi Concilii judicium, cur in isto tan-
tùm casu, ac paucissimis aliis, prætermissum hunc ordinem
putabimus? Tertiò, etsi revera prætermisus est, cur ex isto
exemplo potius quàm ex innumeris aliis contrariis, juris con-
troversia dirimenda esset; præsertim cùm illud juri com-
muni repugnet? Quartò, sed colligitur ex epistola 110. Theo-
doreti, quæ est ad Domnum Episcopum Antiochenum, postu-
latum ea de causa fuisse Concilium. In ea enim epistola Theo-
doretus postquam probavit, ritè ordinatum fuisse à se Ire-
næum, quem multifariam commendat, addit; *Et impium da-
cimus hominem condemnare, qui multis & variis rebus optimè gestis est exor-
natus.* Petebatur igitur ab Episcopis condemnatio Irenæi.

12. Minus valet tertium exemplum, scilicet Petri Mog-
gi à Sede Alexandrina Zenonis Imperatoris jussu expulsi.
Destituebat enim, & restituebat impius Zeno Episcopos,
tanta cum temeritate, sæpe tanta cum injustitia, ut mirum
sit non puduisse Petrum de Marca in ejus exemplis Princi-
pum jura fundare. Eundem Petrum Moggum, quem anno
477. à Sede Alexandrina Zeno dejecit, anno 482. in eandem
Sedem hæreticus hæreticum revocavit. Petrum Fullonem
hæreticum Apollinariistam, & Eutichianum Antiochenæ Ec-
clesiæ amoto Martyrio, præfecit. Timotheum Ælurum sa-
cilegum ab Ecclesia Alexandrina destituit, & restituit; &
alia patravit his similia.

13. Potest in hac etiam parte versatile Autoris ingenium
observari. Num. 1. distinguens tuitionem Canonum ab exe-
cutione, istam Ecclesiæ, illam Principibus tribuit: Num. 4.
Principibus in executionem Legum ad Canonum tuitionem
editarum, facultatem concessit, Episcopos à suis Sedibus ex-
pellendi, & alios subrogandi, quod tribus exemplis supra-
dictis probare conatus est num. 5. & 6. In hoc ultimo nu-
me-

mero vulnus Ecclesiae illatum linit declarans, *hæc omnia à Principibus acta jure quodam extraordinario ; idq; in apertissima Canonum violatione , quæ nullâ causæ cognitione , nec Judiciorum solemnibus indigebat ; sed in mera facti executione versabatur.* Quibus verbis nonnihil restricta videtur Principum in Episcopos licentia. Sed ne Principes de illa restrictione quærantur , rursus asseritur illis Episcoporum expulsio à Sede. *Deturbationem enim illam , inquit , quæ vacantem Ecclesiam redderet , sui arbitrii esse putabant.* Sufficiet sanè Principibus hoc arbitrium ; cognitionem enim causæ necessariam non fuisse dicentibus quis contradicet ? Num fiunt inquisitiones à Ministris Regiis , antequam in exilium mittantur per litteras , parvi sigilli , quæ in Gallia , *de Cachet* , dicuntur , qui ad Aulæ voluntates ægrè se accommodant ? Iterum illa in Episcoporum Sedes aliorum subrogatio , sine sententia canonica , ita injusta unicuique apparet , ut ab ea Christianissimi Reges , qui aliquam Religionis , ac justitiæ laudem consecuti sunt , semper abstinerint. Fatetur ergo Autor , quod *pœnam illam expulsionis , cum vacatione Episcopatus hodie irrogare non possunt Principes , ab eas causas , inquit , quas tom. 2. exponam.* Tomum secundum etiam si plus 20. annis supervixerit , ipse publici juris non fecit , ut certò scire possimus , quæ sint illæ causæ. Sed *vox hodiè* justum creat timorem , fore ut causæ illæ , Principum intentioni , si pœnam expulsionis cum vacatione Episcopatus irrogare voluissent , nequaquam obstitissent.

C A P U T I V.

De autoritate Imperatoribus à Domino de Marca tributa circa judicia Ecclesiastica.

1. **O**bservat Marca lib. 4. cap. 2. duplici modo restitutos ab Imperatoribus violatos Canones , scilicet vel latis legibus , quibus innovationes ultra progredi vetarent , vel amotâ specialiter alicujus Canonis violatione , si quis ad eos querelam suam deferret. Hujus ultimi modi quatuor profert exempla. Primum Eusebii Dorylæi Episcopi , apud Impera-

Tttt 3

to-

702 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
torem Marcianum de injuriis sibi à Dioscoro illatis conque-
rentis. Secundum Bassiani Ephesini quondam Episcopi, eidem
Imperatori se injustè depositum exponentis. Tertium Euno-
mii Nicomediæ in Bythinia Episcopi, auxilium ejusdem im-
plorantis adversus Anastarii Nicæni, à quo usurpatam suæ
jurisdictionis partem querebatur, invasionem. Quartum S. Atha-
nasii ad Constantinum confugientis adversus Arianos. Sed
hæc exempla docent, quomodo se gerere debeant Principes,
dum ab Episcopis, aut aliis, eorum invocatur autoritas; ut
scilicet querelas hujusmodi ab Ecclesia examinari, & termi-
nari procurent; quemadmodum Marcianus trium supradicto-
rum Episcoporum Libellos ad Concilium Chalcedonense, cu-
jus actis inserti sunt, remisit. Actione namque prima judica-
ta est causa Eusebii, & Talionis pœna, idest depositio in-
dicta Dioscoro, à quo depositus fuerat. Confirmata est actio-
ne 11. & rursus 12. addito quodam temperamento, Bassia-
ni depositio. Actione 13. dirempta est controversia de juri-
bus Episcoporum Nicomediæ & Nicænæ.

2. Sed quare ad Marcianum confugerant, si Concilii erat
eas causas judicare? Primo quia tantus erat rerum in Con-
cilio tractandarum numerus, ut metuerent illi Episcopi, ne
sine litteris Imperatoris non audirentur. *Quoniam*, inquit Eu-
nomius in Libello, quem Valentiniano, & Marciano por-
rexit, *audientia in dilationem cedit, & formidamus ne forte dimisso Concilio
jura nostra vacuentur; supplicamus nutu Vestra Majestatis audientiam nostram
sine dilatione fieri.* Deinde ut libentiùs exequendo judicio Impe-
ratores operam præstarent, eo magis necessariam, quod vis
illata plerumque dicebatur. Denique ut Concilium matura-
riùs, ac benevolentius causas discuteret, ac terminaret.

3. Illustrius & attentione dignius est quartum exemplum,
nimirum S. Athanasii, quem asserit Marca num. 4. à judicio
Concilii Tyrii ad Constantinum Magnum appellasse, eo ap-
pellationis genere, quod Galli, *tantum ab abusu* nuncupant.
Ecquis hujusmodi appellationes damnare auderet, si tanti
viri autoritate, ac exemplo gloriari possent? At certè S. Atha-
nasius ab inimicis suis opprimi, & crudelissimam mortem
subire maluisset, quàm Ecclesiasticæ jurisdictioni tam lethale
vulnus infligi, quale hodiè in Gallia patitur ab appellationi-
bus,

nibus, *tantum ab abusu*. Expendamus exempli vim. Imperator Constantinus, qui jam pluries, scilicet Episcopis Concilii Nicæni, & Donatistis, ut tradunt Sozomenus lib. 1. cap. 17. Rufinus lib. 1. cap. 2. Nicæphorus Callistus lib. 8. cap. 16. S. Optatus Milevitanus lib. 1. contra Parmenianum, S. Augustinus epistola 166. declaraverat Episcoporum judicium ad se non pertinere, victus tamen importunis Ariano- rum precibus tandem concessit, ut Synodus Tyri in Phœni- cia haberetur sexaginta Episcoporum, quos, ut libuit, elegit, vel potius quos Ariani voluerunt, ad quos scripsit Im- perator; *Scripsi ad quos volebatis Episcopos, ut vestras curas & solitudi- nes presentia & laboribus suis adjuvarent* apud S. Athan. Apol. 2. Mi- sit quoque illuc Dionysium Comitem virum Consularem, ut omnia ordinatè, ac pacificè geri curaret. Episcopi con- gregati omnem judiciorum ordinem pervertentes, accusa- ti inimicos, inter Judices admiserunt: imò ipsi inimici sus- pectissimos homines, & apertissimos hostes delegarunt ad recipienda contra ipsum testimonia, quæ illo, & absen- te, nec vocato recepta sunt. Instat S. Athanasius cum Epis- copis Ægyptiis, tum apud Episcopos, ne delegationem à paucis decretam communi calculo approbent, tum apud Comitem, ne causa in tanta legum omnium violatione defi- niatur. Sanctus ille Patriarcha nullam justitiæ, nullam Reli- gionis speciem in illo, non judicio, sed latrocinio, servari animadvertens, ad Constantinum ipsum recurrit, impetra- vitque, ut Episcopis evocatis, ipso præsentem Imperatore, vim sibi posset illatam explicare. At Eusebiani, confictâ no- vâ calumniâ, eâque corruptis quibusdam testibus, qui olim à partibus Athanasii steterant, probatâ, Constantinum emen- tito illo crimine, ita commoverunt, ut S. Patriarcham in Galliam relegaret. Quia nimirum S. Præsul accusabatur, quasi minatus fuisset se impediturum, quò minus frumentum ab Ægypto Constantinopolim quotannis deferretur, quod huic urbi plurimum incommodi fuisset allaturum.

4. Quo circa primò notandum est Concilium illud Tyrium non solum non legitimum, sed ne quidem Ecclesiasticum ha- bitum fuisse, ut demonstrat epistola Concilii Alexandrini an. 339. quæ directâ est ad omnes Ecclesiæ Catholicæ Epis- copos;

704 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
 copos; Quâ fronte, inquit Patres hujus Concilii, talem conventum
 Synodum appellare audent, cui Comes præsedat? Et ubi spiculator apparebat & Com-
 mentariensis, siue Carcerarius pro Diaconis Ecclesia adventantes introducebat? Ubi
 Comes verba faciebat, ceteri præsentés in silentio erant, vel potius Comiti ob-
 sequium suum accommodabant. Ubi quod communiter Episcopis placuit, ab illo
 impediatur. . . . . In summa dilectissimi, quæ species ibi Synodi, ubi
 vel cades vel exitium, si Casari placuisset, constitueretur. Et inferius. At
 præclari Eusebiani quo veritatem scriptarum sua oblitterent, nomen Synodi suis
 actis prætexunt, cum res ipsa negotium Imperatorum non synodale haberi de-
 beat, quippe ubi Comes præsideat, & Milites Episcopos sub satellitio cingant,
 & Imperatoria Edicta, quos ipsi volunt, coire compellant. . . . . Si veluti
 Episcopi sese Judices volebant esse, quid opus erat vel Comite, vel Militibus,
 aut Edictis, ad coeundum, Imperialibus? An ex hujusmodi cœtu du-
 ci debuit argumentum, quo Principibus jus quæretur dele-
 gatorum Judicum in causis Episcoporum? An hinc probari
 possent appellationes tanquam ab abusu, nisi fortè ab abusu
 sæcularis potestatis? Non enim appellavit Athanasius Constanti-
 num tanquam Judicem criminum impositorum sibi, vel rei
 in legitimo Concilio gestæ; sed vim sibi sub Comitis autori-
 tate factam ab Imperatore, qui eum miserat, reparari postu-
 lavit.

5. Appellationis quidem mentionem faciunt Episcopi
 Orientales, qui se à Concilio legitimo Sardicensi segregave-
 rant, & seorsim se congregarant, in epistola sua Synodica
 apud S. Hilarium in fragmentis. Sed ipse S. Athanasius Apo-
 logiâ secundâ non appellationem à sententia Ecclesiastica, sed
 querelam adversus hostes suos se detulisse profitetur his ver-
 bis. Nos autem adito Principe, qui Synodum indixerat, in qua ipsius Comes
 præsiderat, Eusebianorum scelera patefecimus.

6. Notandum est secundò, S. Athanasium Concilii Tirii
 auctoritatem non approbasse, licet ad illud accesserit: quia
 nimirum invitatus. Mihi, inquit Apol. 2. scribitur ut adsim, atque
 adeò necessitas veniendi injungitur, ut nisi venirem, invitatus adducerer.

7. Denique S. Athanasius ad Constantinum recurrit, non
 per appellationem à judicio legitimi judicis, sed per suppli-
 cationem adversus vim, Imperatoris ipsius auctoritate sibi il-
 latam in cœtu inimicorum, præsidente Comite ac opitulan-
 tibus militibus, S. Patriarchæ adversariorum furori obsequen-
 tibus.

tibus. Quocirca S. Athanasius, ut à Concilio legitimo sua causa discuteretur, à Constantino postulavit: vel, si petitio aded justa repelleretur, saltem iniquis adversariis ad se opprimendum arma Imperator non ministraret: ideoque & suam innocentiam, & illorum iniquitatem sibi exponi pateretur. Constantinus autem intelligens, quò Athanasii preces tenderent, simul pollicitus est, & causam ad Concilium tanquam ad legitimum Tribunal deferendam, & se nihilominus partes auditurum, ne non Canonum executioni, sed eorum violationi patrocineretur. *Imperator*, inquiunt Episcopi Concilii Alexandrini apud S. Athanasium Apol. 2. *Rei indignitate motus scriptis suis accusatores citat, suamque ipsius audientiam promittens, simulque Synodum indici jubet.*

8. In hoc etiam capite curavit Autor verbis quibusdam lenioribus, Ecclesiæ de usurpata sua jurisdictione conceptum dolorem mitigare. Nam num. 4. cognitionem de judiciis Ecclesiasticis ab Imperatoribus susceptam dicit; *Eo tantum sine, ut illis de violentia constaret, quam deinde amoveri procurarent.* Sed num. 6. ait, *Dolum, calumniam, & hostium, qui in illo Concilio (Tyri) Iudices sedebant, gratiam, Athanasio, & Egyptiis occasionem dedisse, ut Iudicis Ecclesiastici cognitionem ad Consistorium Principis transferrent.* Quando autem prætextus doli, calumnie, Iudicum suspicionis deficiet volentem judicia Ecclesiastica trahere ad Principes?

9. Adde, quod num. 3. dixerat, non solum Canonum custodiam Principibus commissam esse, sed etiam Civium, & præcipuè Clericorum patrociniū, & tranquillitatis publicæ curam ad eos spectare. Quâ occasione nulla erunt judicia Ecclesiastica, quæ ad Principes non pertineant, cum nulla sint, in quibus Cives, vel etiam Clerici injuriam sibi per violatos Canones factam non obtendant, si causâ ceciderint.

CAPUT V.

*De autoritate Principibus attributa circa alios
jurisdictionis articulos.*

1. **G**Ravius & apertius jura Ecclesiæ violant, quæ Marca cap. 3. ejusdem libri 4. Principibus tribuit, quare invidiam, in quam se incursum agnovit, avertere his verbis num. 1. fategit, *Quamvis pleraque à nostris moribus sint aliena, atque adeò in usum deduci non possint, quin apertè Sacerdotii, & Imperii concordia violetur.* Quæ verba nos ab onere illa examinandi liberarent, nisi periculum esset, ne, mutatis *Gallorum moribus*, justè usurpari possent.

2. Primò ergò Imperatores Romanos à Sacerdotibus interpellatos dicit, Judices dare potuisse, sed Clericos, qui de negotiis Ecclesiasticis sententiam ferrent. Id si ità intelligeret, ut licuerit Imperatoribus consensum, imò, & operam dare, ut congregaretur Concilium, cujus erat de illis judicare, non faciliè redarguendus esset, & menti ejus faverent testimonium Concilii Milevirani II quod refert, & exemplum, quod hîc repetit, Imperatoris Marciani, qui Bassiani à Sede Ephesina depulsi, & Eusebii Dorylæi Episcopi causas remisit ad Concilium Chalcedonense. Sed quod ait num. 3. *Non solum autem eis Episcopis judicium delegabant, qui ordinario jure intra Provinciam suam judicium ferre possent; sed etiam extra Territorium jurisdictionem aliquando prorogabant.* Hoc, inquam, aliquando de facto, nunquam sine injuria contigit.

3. In eo enim exemplo, quod attulerat num. 1. Cæciliani scilicet à Donatistis injustè damnati, Constantinus dum Donatistas graviter objurgavit, ut fatetur Autor, quod se criminis Ecclesiastici Judicem esse postularent, satis testatus est se Judicibus extraordinariis causam delegare non potuisse, quamvis importunitati Donatistarum cesserit. Non enim jurisdictionem delegatam confert, nisi qui ordinariam formaliter aut eminenter possidet. Præterea, cum summus Pontifex causarum hujusmodi legitimus esset Judex, ordi-
nem

nem Canonicum sequebatur Constantinus, partes ad eum mittens. Episcopos autem, quos Melchiadi adjunxit, cum ex ejus essent Patriarchatu, Judices esse cum illo nihil vetabat. Nec tamen soli tres illi, quos miserat Constantinus, judicio interfuerunt cum Melchiade, ut patet ex illis S. Augustini verbis epist. 166. *Quod & factum est in urbe Roma Presidente Melchiade Episcopo illius Ecclesia cum multis collegis suis.* Et clarius ex S. Optato Milevitano, qui lib. 1. contra Parmenianum quindecim Italos Episcopos, quorum nomina & Ecclesias recenset, cum supradictis convenisse testatur, ut ex novemdecim conflatum fuerit Concilium.

4. Cæterum S. Augustinus epistolâ 162. non adstruit jurisdictionem Melchiadis à delegatione Imperatoris, quasi Pontifex ab eo potestatem aliquam mutuatus fuerit (ea enim erat causæ conditio, ut absque Romano Pontifice ritè definiri non posset, quemadmodum confitetur ipse Marca) sed Donatistis os obstruit, ne Judicem incompetentem fuisse conquerantur; tum quia legitimus erat; tum quia fuerat à Constantino, à quo ipsi Judices postularunt, nominatus. An fortè, inquit S. Augustinus, non debuit Romana Ecclesia Melchias Episcopus cum Collegis transmarinis Episcopis illud sibi usurpare judicium, quod ab Afris 70. ubi Primus Tingitanus presedit, fuerat tentatum. Quid quod nec ipse usurpavit: rogatus quippe Imperator Judices misit Episcopos, qui cum eo sederent, & de tota illa causa quod justum videretur, statuerent. Hoc probamus & Donatistarum precibus, & verbis ipsius Imperatoris. Undè convincuntur Donatistæ Melchiadem recusari ab ipsis non posse, utpotè à Constantino, à quo ipsi Judices petierant, assignatum.

5. Sed quâ ratione probat Marca istam facultatem Imperatorum, Judices aliundè jurisdictionem non habentes, committendi? Autoritate S. Cyrilli Patriarchæ Alexandrini, & Memnonis Episcopi Ephesiorum, conquerentium in libello, quem Concilio Ephesino porrexerunt, in cujus actis habetur parte secundâ act. 4. se à Joanne Antiocheno depositos, licet ille nec per leges Ecclesiasticas, nec per Imperiale Decretum potestatem haberet; ex quibus ultimis verbis infert Marca per Imperiale Decretum posse constitui Episcoporum Judices, qui aliundè jurisdictione in illos careant, ut Patriarcha Antiochenus in Patriarcham Alexandrinum, & in Episcopum Ephesinum nul-

708 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
lam habet. Infirmum sanè argumentum. Nam eo tempore
concurrerant Imperatores cum autoritate Ecclesiastica ad con-
vocationem Conciliorum, in quibus tractabatur depositio
Episcoporum. Ad illum igitur usum, qui tunc frequentissimus
erat propter rationes alibi notatas, non ad jus quoddam ima-
ginarium, aut certè sacrilegum, deponendorum autoritate
sæculari Episcoporum, referenda sunt hæc verba Cyrilli, &
Memnonis. Etenim libellus sic incipit; *Pium* (Imperatorum
nostrorum) *Edictum*, & *nos & vestram Sanctitatem in hanc Ephesiorum*
Metropolim, eâ de causa convenire iussit, ut & rectum Apostolica Fidei de-
cretum communi sententiâ confirmetur, &c. Huic Ephesini Concilii
convocationi opponunt, quæ de conventiculo Joannis An-
tiocheni dicunt; *Nec per leges Ecclesiasticas, nec per Imperiale Decre-*
tum potestatem habuit, quâ sultus, vel quempiam ex nobis judicare, vel omnino
simile quidpiam attentare posset. Evidentiùs demonstraturi erant duo
illi Episcopi depositi sententiæ adversus se latæ injustitiam,
etiam Imperiale Decretum excludendo: non quod posset tale
Decretum jurisdictionem non habenti conferre, sed quia co-
lorem aliquem, aut excusationem apud homines prætexuisset
Antiochenus Patriarcha, si ad Episcopos sibi non subditos ju-
dicandos Imperiali Decreto coactus fuisset: ut ergò & præ-
textum necessitatis obediendi Principi, & legitimam excusa-
tionem concurrentis Imperatoris autoritatis cum Ecclesiasti-
câ ad convocandum Concilium, in quo depositi fuerant, at-
que adedò & fundamentum, & colorem justitiæ omnis de-
fuisse ostenderent, etiam Imperialis Decreti defectum commemo-
rarunt.

6. Non est prætermittendum quod ait Marca, Imperato-
res judicia à Patriarcha, vel Metropolitano, si qua esset con-
tra eos suspicio, ad aliam Provinciam olim transfuisse. Nes-
cio enim, an non hinc fortassis aliqua Galliæ Parlamenta pa-
trocinium accerferent illi abusui, quo aliquando, interverso
Tribunalium Ecclesiasticorum ordine, partes ad Judices non
suos mittunt, etiam ubi de censuris agitur. Marcæ arrident
mirum in modum gesta Theodosii Junioris, quia cùm ad con-
cedenda, quæ rogabatur, puerili facilitate promptus esset, plu-
rima patravit legitimam suam superantia potestatem. Refert
igitur Marca exemplum Theodosii Junioris, qui iudicium
Ibæ

Ibæ Edessenorum Metropolitanæ, nec non Joannis, & Danielis Episcoporum Provinciæ Osroënæ de hæresi accusatorum, à Domno Patriarcha Antiocheno, apud quem jam fuerat lis contestata, ad Photium Episcopum Tyri, & Eustathium Beryti Provinciæ Phœniciæ, cum Uranio Himeriorum Episcopo advocavit, quod patet ex ejus rescripto inter acta Concilii Chalcedonenfis act. 10. Sed usurpatum fuisse judicium illud ex ipsa rei naturâ fit evidens.

7. Sanè si hæc potestas penes Principes esset, Canonum non solum tuendorum, sed etiam evertendorum facultatem haberent; cum à Conciliis etiam generalibus statutum sit, ut causarum Ecclesiasticarum judicia in propriis Provinciis exercentur. Is enim est, nominatim Canonis Nicæni sensus, ad quem respexerunt S. Joannes Chrysostomus, & Theophilus Alexandrinus, cum Arcadius Theodosii Junioris Pater Theophilum à S. Joanne Chrysostomo, & mox S. Joannem Chrysostomum à Theophilo judicari præcepisset. Nam Imperatoris delegationem hujusmodi uterque tanquam Canonibus contrariam improbavit, quippe cum neuter alteri esset subditus: cum tamen Theophilus, qui, quo minus adversum se usurparetur, institerat, adversus S. Chrysostomum acceptavit, aliâ in eum mensurâ utens, quàm quæ adversus Theophilum ipsum à S. Joanne Chrysostomo adhibita fuerat. Constat hoc epistolâ ejusdem sancti ad sanctum Innocentium primum. Cum Theophilus, inquit, causam dicere noller, meque urgerent Accusatores ejus, vocavit nos Imperator piensissimus, & iussit, ut iremus ad locum in quo ille agebat, & illic ea, quæ contra illum dicebantur, audiremus. Nos autem scientes leges Patrum, viroque honorem deferentes, habentes etiam super hac re ejus litteras, oportere in quibusque Provinciis sua negotia tractari, neque extra limites illarum trahi, vehementer detrectavimus, ne causam susceperemus judicandam. Deinde congruum non est, ut qui in Ægypto sunt, judicent eos, qui in Thracia. Et infra; Domini mei maxime venerandi, & pii, studium vestrum, & magnam diligentiam adhibete, quo retrudatur hac, quæ in Ecclesias irruit, iniquitas. Quippe si mos hic invaluerit, & fas fuerit cuivis in alienam paræciam irrumpere, idque ex tantis intervallis, & ejicere quos voluerit, & propria autoritate quavis pro libidine sua facere, scitote quod brevi transibunt omnia, & totus Orbis premetur bello non indicto, omnibus ejectis, & omnibus ejicientibus.

8. Sed & ipsi Accusatores Ibæ profiteri non audent se Judices extraordinarios spontè postulasse, cum potius agnoscant post Patriarcham Antiochenum adeundum fuisse Concilium tam Orientale, quàm Occidentale. Sic enim habet Libellus Samuelis, & aliorum Presbyterorum Edessæ ad Photium, & ad reliquos Episcopos, contra Ibam. *Consequenter & secundum Canones adeuntes Concilium tam Orientale, quàm Occidentale, oportuit nos, & piissimum atque Christianissimum Principem nostrum pro his deprecari. Ex hoc ergò, & sanctissimo nostro Archiepiscopo Flaviano pariter decernente, & cum piissimo nostro Principe disponente, à vestra sanctitate nostrum exerceri negotium, advenimus parati nobis adesse.* Inter acta Concilii Chalcedon. act. 10. Recurrerant igitur ad Imperatorem, ut eorum causa ejus favore à Concilio Orientali, & Occidentali audiretur.

9. Domnus injuriam suæ jurisdictioni ab his Clericis illatam graviter conquestus est in suo Concilio Antiocheno, cum ad causæ judicium sese accingens eorum quosdam ad Imperatorem recurrisse audivit. *Manifesti sunt, inquit, desertores, & excommunicationem, & Apostolicum hunc thronum contemnentes, & se ipsos submittentés majori damnationis supplicio.* Inter acta Concilii Chalcedonensis act. 10. Non ergo sine Canonum violatione, sine legitimorum Judicum injuria, & sine sæcularis potestatis abusu, translata sunt ab una Provincia in aliam per Imperatores, Ecclesiasticorum negotiorum judicia.

10. Iniquius est, quod in reliquâ hujus cap. 3. parte probat, & jus vocat Marca; scilicet Principes ordinem à Conciliis etiam Oecumenicis servandum præscripsisse, eam observationem per Comites ad id missos curasse; imò, si quid præter eum ordinem attentatum fuisset à Concilio Oecumenico, in irritum misisse; quis tanquam Judex; quis tanquam reus ibi habendus esset, statuisse; nec non cujus Concilii Decretorum habenda esset ratio, ut ab eo non posset appellatio interponi; cujus autem sententia non eam vim habere deberet. Nescio an salvâ fide tanta Principibus sæcularibus in Concilia tribui possit autoritas. Sed quæ sunt illius juris fundamenta? Exemplum Theodosii Junioris ea, quæ à Concilio Ephesino gesta fuerant contra Joannem Patriarcham Antiochenum, aliosque Episcopos Orientales, rescindentis.

dentis. *Eo etiam, inquit Marca, quod à forma litteris suis præscripta temerè discessum fuisset. Liberum enim sibi Principes existimabant, ut rerum gerendarum ordinem etiam Conciliis Oecumenicis præscriberent. Magis videntur expressa verba numeri 3. capitis 22. libri 6. At non fortuito aut per occasionem Synodus deliberat de materia à Rege proposita; sed quia inter jura Regia & hoc etiam eximium est, ut Conciliorum cognitionem Principes intra certas limites coerceant, servato quoque ordine præscripto. Modus hic agendi deprehenditur in litteris Imperatoris Theodosii pro convocatione Concilii Ephesini primi, atque item secundi. Sed Theodosii fuit illa temeritas: & indignum est, ut proponatur in exemplum, factum, quod tum ab omnibus aliis scriptoribus Catholicis dedecori Theodosio vertitur, tum ab ipsomet Imperatore improbatum est, ut patet ex actis Concilii Ephesini parte 3. cap. 14.*

11. *At, inquires, improbatum est, quia injustum in se, non quia ab illegitima potestate. Nec enim Synodus expostulavit cum Theodosio de usurpata jurisdictione, sed de obreptione ob falsam Candidiani Comitis relationem. Quasi verò liberum sit omnia injustitiæ capita Principibus à perversis Ministris seductis objicere; & non cogat potius illorum potentia, quæ minus placent, idest quæ potestatis limitum admonent, silentio involvere: quæ autem minus ægrè ferunt delicatæ illorum aures, scilicet alienum mendacium, ac rei veritatem exponere, dummodò hoc satis sit, ut damnum illatum reparetur.*

12. *Nec minùs improbum fuit aliud factum Theodosii, cum in Conciliabulo secundo Ephesino eum cognitioni Synodi ordinem præscripsit, ut Flavianus Episcopus Constantinopolitanus inter reos haberetur, eo quod sententiam adversus Eutichem dedisset; licet secùs actum fuisset antea erga Episcopos Orientales, qui Antiochiæ in S. Athanasium sententiam dixerant. Discrimen, inquit, Marca in fine hujus cap. 3. ex eo præfiscitur, quod Concilii Antiocheni ratio habita fuit perinde ac si appellari ab ejus judicio non posset, sed tantùm retractionis cognitio institui, ut fieri solebat adversus sententias Præfectorum Prætorio. At Synodus Flaviani non eo jure petita est, sed eo loco habita, ac si ab ea provocari posset. Quod non alia ratione nitebatur, quam mero Theodosii arbitrio, qui ordini hujus cognitionis, quas voluit leges præscripsit, etsi à cæterorum judiciorum ordine alienas. Hujus doctrinæ, ac similium Autores,*

Ec-

712 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
Ecclesia Gallicana suarum libertatum vindices tantopere laudat, tantique facit. His adminiculis suffulciuntur celebres illæ libertates. Illi sunt Canones, illa Patrum traditio, quibus nituntur, nempe exempla violatorum ab Imperatoribus sanctiorum Ecclesiæ jurium.

C A P U T V I.

An possint Principes Synodaliū sententiarum effectum suspendere, atque à Judicibus Ecclesiasticis appellationes in causis etiam Ecclesiasticis recipere.

1. **R**ursus exemplum Theodosii junioris adhibet Marca lib. 4. cap. 4. num. 1. ut probet Principes posse sententiæ in judicio Ecclesiastico latæ executionem suspendere, non vâ Synodo ad causam iterum tractandam indictâ; quia nimirum, licet Cælestinus summus Pontifex cum Concilio Romano, & cum secutus Cyrillus cum Concilio Alexandrino, Nestorium à communione Ecclesiæ Catholicæ segregassent, nisi intra decem dies, ab admonitionis tempore numerandos, nefandam suam hæresim anathematizaret, Theodosius Synodum generalem Ephesi celebrandam indicens, Romanæ & Alexandrinæ sententiam interim effectum sortiri vetuit, quod ex eo colligit, quod Nestorius tanquam Episcopus ad Synodum vocatus, & in Synodo nominatus fuit. Sed, quam habuit vim suspensio sententiæ à Conciliis Romano & Antiocheno contra Nestorium prolata, ea non Imperatoris Edicto, sed summi Pontificis indulgentiæ adscribenda est. Consultus enim Cælestinus Romanus Pontifex à S. Cyrillo paulò ante Concilium Ephesinum, utrū Nestorius tanquam Episcopus habendus esset, quippè cum effluxisset tempus induciarum ei ad anathematizandum errorem concessarum, respondit supersedendum exequendo judicio. Quæstio S. Cyrilli concepta his verbis erat; *Utrū sancta Synodus recipere debeat hominem à se prædicata damnantem, an, quia induciarum tempus emensum est, sententia dudum lata perduret.* Respondit summus Pontifex; *Super hac utique consultatione communi, communem Dominum consulamus.* Nonne nobis respondet
illicd

illicò per Prophetam , mortem se nolle morientis ; & per Apostolum Paulum
annem hominem velle saluum fieri , & venire ad scientiam veritatis ? Nun-
quam displicet Deo accelerata in quocumque correctio. Epistolâ Cælestini
ad Cyrillum , Labbe tom. 3. Concil. Ephes. act. 2.

2. Quomoddò potuit Catholicus Autor in animum indu-
cere , excommunicationis , & depositionis vim & effectum
Edicto Imperiali suspendi. Hæc propositio , si de jure , ac in
ordine ad conscientiam intelligatur , hæresis labe non carebit.
Quamobrem de facto interpretari eam malumus , ut scilicet
Principes pro eâ , quâ pollebant , potentiâ impedirent , aut re-
morarentur nonnunquam judiciorum Ecclesiasticorum execu-
tionem : hoc autem ab eis legitimè tunc tantum fiebat , cum
præcuntem , ac rogantem Ecclesiam sequebantur. Eorum enim
auxilium implorare cogeantur Pontifices , & Synodi adver-
sus contumaces , & interdum rabidos Ecclesiæ hostes , ut vi-
dere est in exemplis ab Autore relatis num. 2. & 4. ejusdem
cap. 4. scilicet S. Leonis Theodosium interpellantis , ut sus-
pendi juberet executionem secundi Concilii seu Latrocinii
Ephesini , nec non Legatorum sanctæ Sedis invocantium auxi-
lium Judicum in Synodo Chalcedonensi , adversus illius Sy-
nodi decreta , quæ Canonibus Nicænis erant contraria. Ab-
surdum autem est , eam Legatorum petitionem appellatione
tanquam ab abusu explicare : quasi Judices à Martino dele-
gati fuissent ad judicandas appellationes de Canonibus viola-
tis interjiciendas , & ad eos appellassent Legati S. Leonis à
Concilio Chalcedonensi , suis Canonibus Canones Nicænos
violante.

3. Jus aliud , inquit Marca num. 6. à Justiniano con-
tinuatum , vel institutum legimus , scilicet , ut ab Episco-
pis Imperatoris rescripto delegatis ad controversiam Ec-
clesiasticam dirimendam , Princeps ipse appellaretur. Sed in
Justiniani loco , quem refert ex novel. 123. cap. 21. cau-
sarum Ecclesiasticarum nulla fit mentio. *Si tamen* (verba sunt
Justiniani à Marca exscripta) *Imperiali jussione , aut judiciali præ-*
cepto Episcopus judicat inter quascunque personas , appellatio ad Imperium ,
aut ad eum , qui transmisit negotium , referatur. Verba illa , *inter quas-*
cunque personas , indicant potiùs causas profanas , quæ si Epif-
copis , ut fiebat interdum , commissæ fuissent , & ab eo-

X x x x rum

714 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,
rum sententia fuisset appellatum, ad committentem perfe-
renda erat appellatio, inter quascumque personas esset con-
troversia, idest etiamsi Clericatus honore essent insignitæ,
quia res non persona tunc attendebatur. Quæ interpretatiõ
ex eo, quod præcedit, confirmatur. Statuit enim Justinianus,
ut, si Judex sententiam Episcopi in causa contra Clericum
aut Monachum sive Monacham, justam cognovisset, eam
executioni demandaret, amotâ omni appellatione. Si Judex in-
justam declarasset, posset ab ejus declaratione appellari secun-
dum legum ordinem; idest, ad legitimum Superiorem secun-
dum rerum conditionem. Addidit postea verba supra relata,
quibus decernit in causis delegatis ab Imperatore aut alio, ad
ipsum delegantem esse appellationem emittendam, sine perso-
narum distinctione. Sed si de causis p̃ofanis id non accipitur;
quid aliud effecit Imperator, quàm culpam addidit culpæ,
& primam causæ cognitionem delegans, & appellationem si-
bi reservans?

4. Hoc delegationis genus S. Gregorio non ingratum fuisse
colligit Marca ex iis, quæ gesta sunt in causa Adriani Thebanæ
Civitatis Episcopi: sed frustra. Cum Adrianus à Diaconis suis
accusaretur de pecuniariis, criminalibusque capitulis, Mau-
ritius Imperator Joanni Episcopo Larissæ causam commisit.
Sed cur placuit Marcæ hanc delegationem vocare? Cum enim
prædictus Joannes Metropolitanus esset Adriani, an, qui ex
tot Canonibus Ecclesiasticis Judex erat, Principis indigebat
delegatione? De pecuniariis quidem permisit Imperator, ut
Metropolitanus ferret sententiam; de criminalibus verò post
examen ad se referri voluit.

5. Si tam religiosus fuisset Marca in conservandis summo-
rum Pontificum juribus, quàm in extendenda Regum poten-
tia profusus; factum illud ita fuisset interpretatus, ut Mau-
ritius ordinem canonicum secutus, Episcopum ad proprium
Metropolitanum remittens, pecuniarias quidem causas ab eo
definiendas duxerit, criminales verò tantum examinandas;
ut, si fortè reus deponendus esset, Romani Pontificis sen-
tentia requireretur. Agebatur enim de neglecta ab Adriano
correctione Stephani Diaconi turpem vitam degentis, & de
negato Baptismate Infantibus, non recepto illo Sacramento
de-

defunctis, ut refert S. Gregorius regeſt. lib. 2. epiſt. 46. quæ eſt 7. indiſtionis 11. Nec careret optimis conjecturis illa opinio. Primò enim illa crimina Eccleſiaſtica ſine dubio ſunt, & ad Eccleſiaſticam cognitionem magis ſpectant, quàm cauſæ pecuniariæ, de quibus Metropolitanus permiſſus eſt juſ dicere. Secundò re ipſâ de criminibus illis ex Imperatoris aſſenſu judicavit Honoratus ſanctæ Sedis Diaconus, cum uno ex Officialibus Imperii, judiciũquæ ab Imperatore approbatum fuit; ſiquidem fuerat illa Mauritiĩ mens, non immeritò ejus *reſtaſ juſſiones* appellavit S. Gregorius.

6. Quod ſpectat delegationem Joannis Epiſcopi primæ Juſtinianæ, qui Thebani Judex ordinarius non erat; S. Gregorius teſtatur eam fuiſſe fraude elicitam. *Nefcio*, inquit prædictâ epiſtolâ 46. quibus *machinationibus exquisitis alia ruſus eſt principalis juſſio elicitâ, ut de cunctis anteſactis capitulis Joannes prima Juſtiniana Epiſcopus requirens ſubtiliter judicaret.* Sunt autem tum in ea, tum in præcedenti epiſtolâ multa, quæ demonſtrant Principum delegationes juri ſuperiorum Eccleſiaſticorum, præcipuè ſummi Pontificis non poſſe, niſi fortè per vim, quidquam detrachere. Nam S. Gregorius ſententiam contra Adrianum, tum Metropolitanũ, quem Marca vult jure delegato proceſſiſſe, tum Joannis Epiſcopi primæ Juſtinianæ, quem delegarat Mauritiũ, non obſtante delegatione Principis irritas declaravit, & in ipſos Judices animadvertit; ut conſtat ex epiſtola ſupracitata, & ex præcedenti: quod certè non attentaret S. Pontifex, niſi ſuæ ſibi poteſtatis conſcius intellexiſſet, ſupremum illius negotiĩ judiciũ ad ſe pertinere, Judiceſquæ, qui primam tulerant ſententiam, quantumvis interveniſſet Imperatoris opera, etiam in ea ferenda, à ſe pependiſſe, ſibi que ſubjacuiſſe.

7. His Eccleſiæ vulneribus à ſe inſectis lenimentum apponere ſe ſimulat Marca num. 7. docens graviora inferri ſolere ab Imperatoribus Conſtantinopolitanis, quorum tamen uſum juris nomine decorat, quàm à Regibus Franciæ; *potiori jure utebantur Imperatores Conſtantinopolitani, &c.* Quæ idèd commemoravi, inquit, ut conſtaret omnibus Reges Francorum cautiũs, & reverentiũs ſe geſiſſe in his controverſiis, quæ diſciplinam reſpiciunt. §. etiam 8. obſervationibus quibuſdam, ſed ad ſanandum malum non omni-

716 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
 nò efficacibus , quæ hucusque dixerat , in isto libro non ni-
 hil temperare conatur. Scribit enim v. g. ad Imperatores Ro-
 manos de iudicio canonico ab uno Episcopo reddito , que-
 relam statim rectâ viâ non fuisse delatam in materiâ fidei,
 rituum , disciplinæ Cleri , aut in alia quæstione canonica ;
 sed parùm juvabat Ecclesiam ille ordo , siquidem mediâtè ,
 sub prætextu delegationis , aut aliis modis parùm canonici-
 cis , hujusmodi causas tandem Principes ad se trahebant.

C A P U T VII.

De autoritate Regum & Episcoporum Franciæ.

1. **S**I Reges Francorum cautiùs , & reverentiùs , se gesse-
 runt in controversiis , quæ disciplinam Ecclesiasticam
 respiciunt , quàm Imperatores Romani , ut affirmavit Marca
 sub finem capitis 3. §. 7. id eorum pietati , non defectui juris
 tribuendum esse vult ; quandoquidem statim initio cap. 5. ait ;
Quemadmodum Imperii Romani mole in varias partes dissectâ , Galliarum Provin-
cia in victoria premium Francorum Regibus Divini Numinis auspiciis cesserunt ;
ita etiam Imperii jura plenè , & integrè cum eis communicata sunt ; præcipuè
verò tuitionis Ecclesiasticæ cura Reges nostros respexit , postquam gloriosissimus
Princeps Clodoveus Pagana impietatis labe aquis divini lavacri feliciter abster-
sâ , in Ecclesia Catholica filium primogenitum adoptatus est. Quantam
 sibi vim faciat Autor , cum effusam Principum in Ecclesiasti-
 cam jurisdictionem præsumptionem cõhibere cogitur , ne
 omninò non Catholicus videatur , diù dissimulare non potest ,
 cùm statim , quod Ecclesiæ reliquerat , repetere tentet. En
 hocce §. primo , quando sperabas magnam Ecclesiasticæ autori-
 tatis securitatem in Gallia , ex quo Reges Ecclesiæ filii , at-
 que adèò in spiritualibus , & Ecclesiasticis rebus subditi , ef-
 fecti sunt : ità supra Ecclesiam efferuntur , ut possint ipsi
 quidem Episcopos , Canones violantes , corrigere , non pos-
 sint autem ipsi ab Episcopis corrigi , si similis violationis rei
 sint. Hoc igitur præstat Baptismus , ut qui in Ecclesiam ad-
 mittitur , ab Episcoporum censura eximatur.

2. At , inquires , non tàm Marcæ opinio est , quàm Gre-
 gorii

gorii Turonensis, qui lib. 5. historię cap. 19. Sic Regem Chilpericum alloquitur; *Si quis de nobis ô Rex, justitia tramitem transcendere voluerit, à te corrigi potest; si verò tu excefferis, quis te corrigeat?* Verum id quidem est, ubi de facto intelligitur. Sæpe enim tanta est Principum potentia, tanta etiam aliquorum licentia, ut Episcopos tùm reos, tùm innoxios pessimè habeant, & vix cujusquam monitionem, nedum correptionem patiantur. Eam esse verborum Gregorii sententiam indicant quæ continuò sequuntur; *Loquimur enim tibi, sed si volueris audis: si autem nolueris, quis te condemnabit, nisi is, qui se pronuntiavit esse justitiam?* Sed si quis Christianos Principes ab omni Prælatorum censura eximeret, & illos Ethnicos declararet, & se ipsum proderet hæreticum. Attamen tutus sit hac in parte Marca sub clypeo Gregorii Turonensis.

3. Quid sentiemus de eo, quod §. 2. ait, si quæ judicia in causis Ecclesiasticis ab Episcopis adversum Decreta Regia lata essent, statim contrariis judiciis infringebant Reges. Hoc Marca non probat expressè, (is enim mos ejus est in odiosis, & pendendis, ut odium, & pudorem declinet) nec improbat, quippe quod Regibus faveat. Sed nonne referre, nec improbare, probare quodammodò est? Exemplo autem, quod *insigne* ab Autore appellatur, & certè *insigne* dici potest, licet alio sensu, quàm quem Autor videtur intendisse. Vix enim aliud reperias in historiis Francorum injustius, crudelius, & Rege Christiano indignius.

4. Emerius Episcopus Santonensis absque consensu Metropolitani, Archiepiscopi scilicet Burdegalensis, atque adeò contra Canones, decreto Regis Clotharii ordinatus fuerat. Mortuo Clothario, Metropolitanus, nomine Leontius, Synodum Provinciam apud Santones convocavit, in qua prædictus Emerius, utpotè contra expressam Canonum dispositionem, ad Episcopatum promotus, depositus est, ejusque loco suffectus Heraclius. Charibertus Clotharii filius, quasi Regis voluntas Canonibus Conciliorum, etiam generalium, quibus cavetur, ne Episcopus sine Metropolitanis consensu ordinetur, esset anteposenda, non solum acta supradicti Concilii rescidit, mille aureos à Metropolitano, sub mulctæ nomine extorsit, cæteros autem Episcopos ad id,

X x x 3

quod

718 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
quod quisque solvere poterat, condemnavit; sed etiam Hera-
clium plaustro spinis repleto in exilium trahi præcepit, ut
refert Gregorius Turonensis lib. 4. hist. Franc. cap. 26. O
eximiae libertates! ô præclara exempla illarum! Ergone
Gallicani Episcopi, nedum Ministri Regii, hujusmodi li-
bros, seu Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ armamentaria præ-
dicant? Ergone libertatem reputant, multis, & crudeli-
bus exiliis, ob custoditos Canones subjacere?

5. Sed cujusmodi, & quàm variabilis est ista Regum Fran-
corum potentia! Potuit Charibertus Episcopum contra Ca-
nones promotum, & secundum Canones dejectum, restitue-
re, alium secundum Canones à Concilio constitutum de-
ponere, ut tradit Autor §. 2. modò citato; non potuerunt
autem, ut refert ibidem §. 4. Reges Galliæ, & Germaniæ
Drogonem Patrum suum, filium Caroli Magni, quan-
tumvis autoritate Apostolicâ munitum, in Apostolici Vica-
riatus possessione manutenere? Eidem potentiæ defectui ob-
noxius fuit Carolus Calvus Imperator & Rex Franciæ, secun-
dum Autorem num. 5. cum efficere non potuit, ut Ansegis-
tus, à Joanne Papa VIII. Primas per Gallias & Germanias
creatus, eâ dignitate frueretur. Undè tanta diversitas? An
ex eo quod Charibertus solo jure suo utebatur; Nepotes au-
tem Caroli Magni auctoritatem summi Pontificis suæ præire
curaverant? Infirma, imò infelix summi Pontificis condi-
tio! non solum enim ipsius auctoritas nihil invitis Episcopis
potest in Canones, sed etiam conjuncta cum auctoritate Re-
gum, illi, quæ alias potentissima esset, robur omne adimit.
Sic enim Marca sub finem §. sexti post prædicta exempla Dro-
gonis, & Ansegisi, nec non post auctoritatem Hincmari Re-
mensis. *Quare, inquit, certum erat apud Episcopos Gallicanos hoc sæcu-
lo, Canones receptos absque manifesta necessitate à quoquam violari non posse,
nec à Pontifice, nec à Rege: solaque Synodi Gallicanæ refragatio, antiquis
Canonibus, & Decretis nixa, novarum rerum effectum impediēbat.*

6. Sed numquid Autor à suo instituto, idest à consilio au-
gendæ jurisdictionis Regiæ, deflectit, Episcopis tantam fa-
cultatem relinquens, ut possint Principibus, aliquid contra Ca-
nones tentantibus, obsistere? Hanc ille à se suspicionem quam-
primùm amovet. Prosequitur enim; *Non frustra autem necessitatem*

exce-

exceptis (Hincmarus) quia sæpè ea tempora incidunt; ut Ecclesia intersit
ius antiquum aliquando immutari, ut his posterioribus sæculis factum videmus.
 Posterioribus enim sæculis multa contra Canones, aliquando
 quidem assentientibus, sed sæpè renitentibus Episcopis in mo-
 res Gallicanos inuenta sunt, ad stabiliendas libertates Eccle-
 siæ Gallicanæ, quæ tamen in observandis Canonibus consistere
 dicuntur.

7. Nullibi non exstant vestigia propensioris Marciæ erga
 jurisdictionem sæcularem, quàm erga Ecclesiasticam studii in
 reliquis hujus libri capitibus. Omnia enim ubique contor-
 quentur ad auctoritatem Regiam. Tempore Caroli Magni, &
 Ludovici Pii Ecclesia, & Respublica communi ferè consensu
 regebantur in Gallia; & sicut Reges Episcopos politici regi-
 minis participes efficiebant, ità Episcopi Regiam potestatem
 circa res Ecclesiasticas non tam accuratè declinabant, quàm
 eà utebantur ad promovendam disciplinam. Marca quidquid
 Principes, sive hortantibus summis Pontificibus, sive consen-
 tientibus Episcopis, sive per modum monitionis, succursus,
 aut aliâ ratione, præstabant, omnia in jura Regia conjicit.
 Sic cap. 7. commemorato zelo Regum Christianissimorum,
 in juvandis & monendis Episcopis §. 7. asserit illam monitio-
 nem ejusmodi fuisse, ut effectus verba sequeretur, & pœna
 in contumacem, ut jam alibi observavimus.

8. Licet autem frequenter misceretur auctoritas Principis
 cum Ecclesiastica; non tamen inter se ità confundebantur,
 quin appareret discrimen. In eo enim ipso, v. g. quod refertur
 in fine ejusdem cap. 7. ex cap. 8. capitular: Tolosan: anno
 844. Carolus Calvus non ita sibi vendicabat correctionem eo-
 rum Episcoporum, qui malè interpretati Canones, Presby-
 teros nimis gravaturi essent, quin Synodi etiam judicium re-
 quireret. *Si aliter fecerint, omnimolis, & qualiter Canones fidelium deci-
 mis agendum statuam, & qualiter intelligi, & observari, cum mansuetudinis
 nostra decreto debeant, SYNODALI DIVINATIONE, & nostra aucto-
 ritate Regia doceantur;* Nisi autor Ecclesiæ suam jurisdictionem
 invidisset, juxta hunc locum alium explicuisset, quem asserit
 cap. 10. §. 1. ut probet Reges de Causis Ecclesiasticis cognos-
 cere solitos, ordine quodam judicario, licet non tam accu-
 rato. Cum enim ex Constitutione Philippi IV. Regis Fran-
 ciæ,

720 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
ciæ, quam citat §. 2. cognitio Decimarum, non feudaliū, tam in petitorio, quàm in possessorio, Ecclesiasticorum esset Judicium (vide an praxis hodierna Tribunalium sæcularium Galliæ, de possessorio Decimarum, imò & Beneficiorum judicandi, possit inter jura Regia connumerari, quam reprobabat Rex jurium suorum tenacissimus) cur Carolum illius materiæ judicium ad se traxisse putabimus, ut ei *sine Synodali adjudicatione* provideret? Quid ergò sibi volunt illa verba Philippi in loco ab Autore adducto, *prout ad nos pertinebit*? Nonne indicant Regem id, quod ad se non pertineret, Synodali adjudicatione dimissurum.

9. Prosequitur Marca cap. 8 probare, solitam olim Ecclesiam Gallicanam Synodicâ deliberatione, vel ad Regium Patrocinium recursum, sibi prospicere, *Cum rebus*, inquit, *per obreptionem decretis Romæ assentiri non posset, idq; ut executionem impediret.* Certè non ita culpabile videtur, ut executio suspendatur Decretorum per obreptionem impetratorum: quandoquidem nec ipsi summi Pontifices id molestè ferre censendi sunt; cum ipsis fraus facta sit, quæ cuiquam patrocinari non debet; præsertim si partes ipsæ culpam fatentur & censuræ se subjiciunt. Itaque si obreptitium erat privilegium à Monachis Cluniacensibus obtentum, ut ab alio, quàm à proprio Episcopo, possent, etiam in Monasteriis, in ejus Diœcesi positis, ordinari, meritò reprobata fuit in Concilio apud Ansam anno 1025. ordinatio facta in Monasterio Cluniacensi Diœcesis Matisconensis ab Archiepiscopo Viennensi; qui similiter, si obreptionis conscius fuerat, prudenter egit, cum spontè ab Episcopo Matisconensi veniam petiit, & de modo satisfactionis, cum illo pactus est, sicut narratur in fragmento à Marca relato cap. 8. num. 1.

10. Sed quidquid sit de illius narrationis veritate, quæ non adeò indubitata est, rem ut fertur, & sine collusione gestam supponamus; ex illa, & ex aliis similibus, quæ fortè ab Autore adduci potuissent, concludendum est, non potuisse Antistites Gallicanos nec de jure, nec de facto Constitutionibus Pontificiis obistere: cum certissimum sit, Monachos Cluniacenses privilegiis Apostolicis usos fuisse, quantumvis renitentibus, sed tandem cedere coactis Episcopis. Exstant hujusmodi

modi Privilegiorum concessiones in libro, cui titulus est; *Bullarium sacri Ordinis Cluniacensis*, Lugduni editum anno 1680. & pag. quidem 8. leguntur 2. epistolæ Joannis XIX. in cujus Pontificatum incidit Concilium Ansanum, quarum altera est ad ipsummet Episcopum Matisconensem nomine Gauslenum, qui in Concilio apud Ansam inducitur querelam movens contra Burchardum Episcopum Viennensem, pro ordinatione Monachorum Cluniacensium; sed hæc epistola testatur & Monachos, & Papam privilegia jam concessa contra Matisconensem Episcopum defendisse. Nescimus, inquit Pontifex, quâ novâ temeritate illectus, inextinguibili cupiditate accensus, Matri tua repugnas, & contra nos meritis Apostoli Petri Magistrum tuum levas calcaneum; cum Cœnobium Cluniacense cunctis penè nationibus sanctitate præfulgens, necnon Apostolicis privilegiis fultum, & ab omnium ditione substractum, solius Principis, & pætorum & Vicariorum suorum judicio reservatum commoves; venerandum etiam Infidelibus Patrem Dominum Edilonem Abbatem irreverenter appetis; fratres ibidem degentes pro adipiscenda perpetua transitoriam quietem appetentes sollicitas; Apostolica privilegia cassare contendis; quod ita accipimus, quemadmodum si ipsa membra nostra avidè discerpere quæreres, & quod sine tua ruina esse nequit. Cave cautè vel jam monitus anima, & nostrum Monasterium singulare nobis relinque, ne, dum particeps ejus contra nos esse cupis, Ordinis nostri exors Apostolicâ autoritate efficiaris. In altera epistola gratum animum testatur Episcopo Lugdunensi Borchardo, quod Cluniacensi Monasterio faveret contra Gauslenum, hortatur ad prosequendum, & concludit his verbis; Rogamus, ut eidem Episcopo interdicatis, sicut nos litteris nostris fecimus, consecrationem, ordinationem, vel aliquid jus in nostro Monasterio quærere, ne, dum hoc injustè appetit, quod justè sibi licet pro sua inobedientia, iterata tantorum Patrum querela, Apostolicâ autoritate careat. Sed quare Pontifex gratias ageret Borchardo, sive Burchardo pro favore Cluniacensibus in tuendis privilegiis impertito, siquidem in Concilio apud Ansam, hoc est, non longè ab Urbe Lugduno habito, præsidente ipso Burchardo, nec refragante decretum fuisset, ut acta continerent, privilegium Papæ nullius esse momenti; aut si Concilio anterior est epistola, (nec enim quo tempore data sit apparet) quomodò post honorificum illud officium Romani Pontificis privilegia, quibus antea faverat Burchardus, impugnare cœpisset? Sequitur duas illas epistolas ejusdem Pon-

Y y y

tifi-

tificis constitutio, confirmans omnia privilegia prædictorum Monachorum, & nominatim; ut liceat Monachis ipsius loci cujuscunque voluerint ordinationis gradum suscipere, ubicumque Abbatibus placuerit. Accessit à plurimis aliis Pontificibus eorundem privilegiorum confirmatio, ut in præfato Bullario legere est.

11. Non nego modum in concedendis privilegiis servandum, ut abusus præcaveantur. Sed nonnulli, dum malo mederi quærunt, sanationi obicem ponunt, quia scilicet, dum à summo Pontifice petendum esset remedium, ei concedendorum privilegiorum facultas denegatur; quod cum ad defendenda concessa, & ad conservandam concedendi possessionem potius excitat.

12. Privilegia quidem ii, quibus indulta sunt, non negligerenter defendunt, nec nostrâ operâ indigent, sed pro conferendorum potestate visum est, occasione privilegiorum Cluniacensium pauca hic addere ex iis, quæ S. Petrus illius Monasterii Abbas 12. sæculo scripsit. Licet enim in propria causa loquatur, debetur ejus pietati reverentia, & rationibus æquum, maturumque judicium. Ille igitur lib. 1. epist. 28. sic respondet accusantibus Cluniacenses, quòd proprio Episcopo non subjacerent; Nos verò respondemus istud veritati contrarium oppositâ fronte existere; quoniam patet nos proprium Episcopum habere. Quis rectior, quis dignior Romano Episcopo Episcopus potest inveniri? Nonne ille est, quem ceteris præesse non humana, sed Divina autoritas sanxit? Nonne ille est, cui dictum est, tibi dabo Claves Regni Cælorum, & quodcumque ligaveris super terram, erit solutum & in Cælis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Cælis? Hunc unum solum, & Maximum nos habere Episcopum gloriatur; huic solum specialiter obedimus, ab hoc solo, si causa (quod ablit) exigeret, interdici, suspendi, atque excommunicari possemus. Hoc irrefragabilis sanctæ Sedis sanxit autoritas. . . . . Nos enim quia contraire non debemus, nec de ejus unquam, (quod nulli mortalium licitum est) judicio judicare. Hoc non soli Cluniacenses obtinent, sed & quampluribus datum cernimus: & longè ante Cluniacum conditam, multis aliis Monasteriis ab eadem Apostolica Sede concessum videmus. Cujus Sedis Præsules cum magni sapientiâ, & Religione fuerint, & quorundam ex ipsis merita miraculorum quoque fulgore solemniter in Mundo claruerint, incredibile est, aut decipi in talibus potuisse, aut contra conscientiam suam agere voluisse. Eo namq; animo, ac intentione quæ nostrorum temporum Apostolici, quieti Monachorum providentes, ea, quæ diximus quamplurimis Monasteriis contulerunt, antiquiores quoque Romane Ecclesiæ Præsules

les simili de causa in multis à juro Episcoporum libera esse Monasteria decreverunt.

13. Quod in eodem cap. refert Marca ex Glabri Rodulphi lib. 2. cap. 4. confutatur ex ipsismet tabulis, ex quibus Glabrum interpretari conatur. Siquidem Glaber narrat Monasterium à Fulcone Andegavorum Comite in Pago Turonico fundatum, eadem die, quâ fuerat à Petro Cardinali autoritate Joannis Pontificis consecratum, corruisse, in pœnam usurpatæ à summo Pontifice, instigante Comite, jurisdictionis Episcopi Turonensis. Ceptâ igitur, inquit, die constituto satis pompaticè hujusmodi dedicatione, atque peractâ, Missarumq; ex more solemnissimis celebratis, postmodum quique ad propria redire. Denique immminente ipsius diei horâ nonâ cum flabris lenibus serenum undique consisteret Cœlum, repente supervenit à plaga Australi vehementissimus turbo, ipsam impellens Ecclesiam, ac replens eam turbido aëre, diu multumq; concutiens. Deinde verò fuluris laqueis universa ejusdem Ecclesie trabes, simulq; tota teges, per pignam ejusdem templi Occidentalem in terram corruentes eversum jerunt. Quod cum multi per Regionem factum comperissent, nulli venit in dubium, quoniam insulens presumptionis audacia irritum constituisse votum, simulq; presentibus ac futuris quibusque ne huic simile agerent, evidens indicium fuit. Tabulæ autem illæ continent, Hugonem Archiepiscopum Turonensem, audito privilegio à Papa concessio, Romam accessisse, atque à Sergio IV. Joannis successore submissis precibus contendisse, ut Monasterii consecrationem sibi permetteret: sed repulsam tulisse; eò quod liberum fuisset Fundatori Monasterii, Ecclesiæ Romanæ illud concedere. Denique ipsum Archiepiscopum acquiescisse, atque jus omne, quod in illud Monasterium sibi competere poterat, Ecclesiæ Romanæ concessisse; itaque à Petro Episcopo Viterbiensi autoritate Sergii fuisse consecratum.

14. Quis ergo credat Ecclesiam illam miraculosè eversam fuisse, in pœnam invasæ jurisdictionis ordinariæ; siquidem ipse ordinarius juri suo cesserat? Quorsum à Chronico Turonensi diceretur, ut à Marca refertur; *Abbatia belli loci* (eo nomine vocatur in tabulis prædictis illa, de qua hic est sermo) & *Ecclesia S. Florentii de Ambatia à Fulcone Herra fundatur an. 1010.* Quorsum, inquam, id diceretur, si statim à consecratione fuisset eversa? Aut quis Ecclesiam miraculosè destructam statim ausus fuisset excitare?

Y y y 2

C A-

CAPUT VIII.

Expenduntur quæ à D. Petro de Marca in favorem Regum Decretis Ecclesiasticis adversantium proferuntur capp. 10. 11. 12. & 18. lib. 4.

1. **Q**Uamvis injuriam ferre plerumque laudabile sit, præcipuè cum ab iis infertur, quibus aliàs parere tenearis; Eam tamen licet amovere, dummodò institutam à Deo, atque à legibus, viam sequaris. Est autem ea primalex, ut nemo in propria causa Judex sit, nemo propriam ulciscatur injuriam; maximè ubi superior ejus, qui damnum intulit, adiri potest, ac jus dicere non recusat: Hanc equidem legem ad unguem servatam volunt in Gallia sæculares Judices, in iis causis, quæ apud ipsos judicandæ sunt, & ab ea, si quis ex Clero vel tantillum recesserit, appellationes ab abusu ac mulctæ intentantur. Quid ni ergo Judicibus Ecclesiasticis eadem regulâ uti licebit. Quia scilicet ad Regem, ut in temporalibus, ita & in Ecclesiasticis devolvere supremam auctoritatem enituntur Aulici; Idque per gradus, & ordine quodam, ne injustitia tam citò deprehendatur.

2. Dominus de Marca lib. 4. cap. 10. refert litteras Philippi IV. Francorum Regis (cujus, ut jam notavimus, exemplum in rebus Ecclesiasticis, à tempore præsertim disfidii cum Bonifacio VIII. suspectæ auctoritatis est) quibus litteris datis anno 1312. continetur Regem requisivisse Episcopum Santonensem, ut abstineret ab exigendis Decimis de rebus, de quibus præstari non consueverant, & inductum novum decimandi modum corrigeret: ei que spopondisse, si jus ad hoc habere crederet, se cum deliberatione sui consilii provisurum, prout, servatâ pace, & salute Ecclesiæ, & Patriæ, faciendum foret: mandasse autem Bailliaco, seu Senescallo Santonensi, ut, si Episcopus quod requirebatur, implere recusaret, aut nimium differret, bona ejus temporalia sequestrarentur, & ad manum Regiam tenerentur. Æquius fuisset, ut Episcopi Santonensis injusta exactio Me-
tropo-

tropolitani fuisset autoritate compressa; præsertim cum, ut fatetur Marca §. 3. Decimarum cognitio, ex ipsiusmet Philippi IV. declaratione, pertineret ad Iudices Ecclesiasticos. Sed vera, inquit §. 4. ratio, ob quam Philippus negotium istud sibi vendicat, è scandalo petitur. Frustra verò §. 5. autoritate S. Leonis, Anastasii, & alterius Leonis Episcopi Santonensis probare nititur, Principum esse, scandala compescere. Id enim verum est in rebus Ecclesiasticis, dum ob improborum potentiam, & proterviam, Ecclesia hæreses, schismata, vel alia scandala sistere non potest, Regumque opem implorat, vel dum sine periculo seditionis, homicidiorum, aliorumve malorum remedium ab Ecclesia expectari non potest, quod periculum tunc aberat, & tam rarò contingit, ut hinc regula constitui non possit.

3. Rescriptis Regiis consultum semper fuisse libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ affirmat idem Marca §. 6. Illud ita factum *semper*, probat hic libellis Comitiorum Turonensium anni 1493. Recentiora sunt illa monumenta, quàm ut indè ostendi possit idem fuisse factum *semper*. Non negamus certè postremis his sæculis, Regni illius Ordines, etiam Clerum, Regiam autoritatem invocasse contra Romanum Pontificem; sed quæstio est, an laudabilis sit ille recursus, ut possit in argumentum juris assumi? Sanè, si ex fructibus ferendum est de arbore iudicium, usum istum ad minus suspectum habebunt, quicumque jurisdictionem Ecclesiasticam illæsam cupiunt. Viam enim, ut alibi observavimus, laicæ potestati aperuit, non solum ut imminueretur debita sanctæ Sedi reverentia, sed etiam ut extingueretur ferè jurisdictio Episcoporum, aut potius ad tribunalia sæcularia traheretur. Itaque si propter temporis improbitatem, seu propter incommoda, in quæ se Gallia coniecerat, Pontificum Avenionensium partes amplectens, aliquam habuit à necessitate excusationem; non tamen ejusmodi fuit exemplum, quod oporteat imitatione dignum judicare.

4. Prospectum erat executioni Bullarum, quibus certa privilegia Regibus pro terris, & fisco Domanii Regii, à Romanis Pontificibus concessa fuerant, deputatis Conservatoribus, *sed quia*, inquit Marca §. 7. *variis ludificationibus, & judiciorum*

Y y y 3

for-

726 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
formulis negotium trahatur, visum est Principi, tuitionis jure rem ad se revocare. Putasne Conservatores privilegiorum ludificare, variasque judiciorum formulas excogitare, quo negotia, quæ Regibus cordi sunt, tantum protrahant, ut ipsis necesse sit, auctoritate propriâ, per bonorum captionem, & multas inflictas, Episcopos cogere ad revocandas excommunicationis, aut aliarum censurarum sententias, non solum contra prohibitionem Concilii Tridentini Gallis parum accepti, sed etiam contra constitutionem Concilii Lugdunensis sub Gregorio X. quod maximi facit Marca cap. 18. §. 3. & 4. licet illius verba detorqueat, ut intento suo obesse non videantur. Ità scilicet securum est, privilegia Principibus conferre, qui prætextu conservandæ gratiæ collatæ, alia jura concedentis, quæ religiosius tueri deberent, sensim usurpant.

5. Hanc autem Ecclesiæ injuriam patienter tolerari vult pro more suo Marca §. 8. quia graviores olim intulerunt Imperatores. Ex quo intelliges, quod alibi monuimus, cum pessima, & iniquissima exempla sæpè proferre, non ut omnino probet (puderet enim, nisi saltem addito temperamento) sed ut illorum comparatione innocua videantur, aut saltem toleranda, quæ in Gallia sunt, injusta quidem, sed minus, quàm quæ ab Imperatoribus perpetrata sunt.

6. Cap. 11. §. 1. controversiarum de invasa jurisdictione Principum altum silentium apud Veteres fuisse notat; quia ab Episcopis antiquis sola Canonum disciplina curabatur. Si quando se rebus Sæcularibus, aut judicandis, aut administrandis immiscerent, id sibi Legibus suo Sæculo latis indultum profitebantur. Id planè verum: sed addendum, hodiè controversiis hujusmodi Tribunalia sæcularia continuò personare; non tam quod Episcopi Principum jurisdictionem usurpent, vel etiam Canonum disciplinam non curent, quàm quod Judices Sæculares, Ecclesiasticam jurisdictionem invadentes, suam conquerantur fuisse invasam, aut violatos Canones; causasque spirituales ipsi judicent, nedum non permittant Episcopis temporales. Cætera, quæ disputat hîc Marca, sunt in lib. 3. suprâ examinata.

7. Laudandus tantummodò est, quod in fine hujus capituli sanius sentiat de Libertatibus Gallicanis, quàm Papius Mas-

Massonus : quæ tamen laus non est admodum insignis.

8. Conciliis perinde, atque Summis Pontificibus obfistunt Galli, ut probat Marca cap. 13. dum sibi adversantur. Quæ quidem relistentia, ut minus culpabilis appareat, trito illo prætextu excusatur, quod jura Principum læsa sint; quod si verum esset, non vi aut minis, sed modestiori, atque honestiori esset ratione reparanda injuria. Cui enim probentur hæc verba Henrici II. Regis Angliæ à Marca in fine §. 1. post Wilielmum Malmesburiensem relata. *Quid ad me deliteris Apostolicis? Jura Regni mei nolo amittere.* Sed nescio an justum cuiquam videri queat, quod ipsimet Principes pravorum Consiliariorum suggestionem inter sua jura, quæcumque libet, recenseant, ac postmodum adhibitis severioribus pœnis exigant. *Veneramus Gregorius VII. (ut verbis Marce §. 1. istius cap. 13. utamur) Urbanus II. & Paschalis II. excommunicationis pœnâ adjectâ, ne Episcopi, aut Clerici hominibus, sed tantum fidelitate se Principibus adstringerent. Tamen Radulphus in Episcopatum Remensem, expulso Gervasio invasore, restitui non potuit, nisi præstito hominio. Factum excusat Ivo Carnotensis episc. 190. ex parte Radulphi, sed quis existimet idè excusandos esse Ministros Regios, quia Episcopus Carnotensis cum S. Augustino monet Paschalem, ut ait Marca, ubi popularum strages rarent, detrahendum esse aliquid Canonum severitati, ut majoribus moribus sanandâ charitas sincera subveniat. Ita scilicet Aulici homines controversias Ecclesiæ cum Principibus componi curant, non detectâ Principibus injuriâ, quæ irrogatur Ecclesiæ, sed intentatis Ecclesiæ majorum malorum minis, (ubi popularum strages facient, & majores morbi) nisi Principum votis sese accommodet.*

9. Apertius improbat Ivo coactos Clericos pauperes à Magistratibus Regiis ad persolvendas aliquas præstationes, contra quæ Clerus Carnotensis privilegium speciale à Paschali II. impetraverat. Magistratus excusat Marca §. 2. vel saltem excommunicari non debuisse contendit, quia eorum injustitia erat dubia; *Et quod Clerici de rapina damabant, Præpositi inter salaria recensebant.* Certè, si mutato nomine res apertè injustæ, evadunt dubiæ; si satis est, ut Salariorum, juris, alteriusve tituli colore obducantur, ut ab Ecclesia vindicari nequeant, nihil erit, quod sæcularibus in res Ecclesiasticas non liceat. At

re

re ipsâ Præpositorum illorum manifestam fuisse injustitiam, testatur Ivo his verbis epist. 271. *non enim minuitur aliquid de jure Præpositorum, vel aufertur. Sed Apostolicâ autoritate interduntur eis illicitæ angaria & pauperum vexationes, quas non tantum Clericis, sed nec Laicis licet exercere vel exigere, &c.*

10. Capite 18. ut jam alibi probat Marca, exemplis scilicet, Reges eorumque Officiales, per pignorum captionem, & mulctarum exactionem cohibuisse Episcopos jurisdictionem suam adversus Regiam defendentes censuris; sed sunt ejusmodi exempla, quæ idem vult admitti, quia pejora, & à sapientibus improbata edidit Justinianus. Quid enim aliud, quam vim illatam innuunt illa verba epistolæ 137. Ivonis à Clero Beluacensi consulti circa controversiam inter ipsum, & Ludovicum VI. de cognitione causæ cujusdam Canonici ejus Ecclesiæ, quam Curia Regis ad se evocabat, Ecclesiastica verò retinere conabatur. *Si autem sciremus vos esse paratos, ut cum gaudio tolerare possitis ruinas domorum, exterminationes corporum, rapinas bonorum vestrorum, possimus vos exhortari, ut sequeremini consilium Susanna, quæ magis elegit in manus hominum incidere, quam Deilegem derelinquere.*

11. Quæ in tribus ultimis lib. 4. capitibus tractat Marca de appellationibus tanquam ab abusu, lib. seq. expendemus, alia jam alibi, prout sese obtulit occasio.

12. Sufficiunt, quæ hætenus dicta sunt, ut quilibet agnoscat Illustrissimum Petrum de Marca concordiam inter Sacerdotium & Imperium procurare his libris voluisse, eâ tantum conditione, ut quæcumque in Gallia geruntur à Ministris Regiis, & sæcularibus Judicibus, patienter ab Ecclesia ferrentur, consideratis gravioribus injuriis olim Ecclesiæ illatis, aut etiamnum metuendis, nisi temperamentum illud acceptetur: Nec minùs Episcoporum Gallicanorum, quam sanctæ Sedis jura, ejus Autoris doctrinâ violari, ideoque non satis consultò agere, qui tantam ei autoritatem deferunt, ejus eruditionis opinione ducti, aut quod Galliæ adversus Romanum Pontificem in nonnullis articulis favere videatur; cum magis ei cordi fuerit Principum adversus Ecclesiam, quam Episcoporum adversus Curiam Romanam causæ patrocinari, ac Præsidis Regii eo in opere, ut ipsemet confessus est, potius quam Episcopi personam sustinuerit.

C A-

CAPUT IX.

De Stephani Baluzii doctrina circa Principum in res Ecclesiasticas auctoritatem.

1. **N**on est sejungendus Stephanus Baluzius à suo Mecænate Petro de Marca, cujus zelum in amplificanda Principum potestate secutus est, & nescio an non etiam superaverit. Illi saltem, cum Præses esset, scribenti pro sæculari jurisdictione similis esse maluit, quàm Episcopo sanctæ Sedis dignitatem aliquo pacto defendenti. Quamvis enim Illustrissimus Petrus de Marca in ea, quam Baluzius ejus libris de Concordia Sacerdotii & Imperii præfixit, schedâ declaraverit. *Quidquid præter Canonum & Decretalium mentem in Gallia circa res Ecclesiasticas agitur, id fieri ex privilegiis Apostolicis, non autemmero jure Regio, ut quidam autumabant, Marca persuasum esse.* Baluzius è contra ubique occasionem captat Regibus suis, tanquam Coronæ jus, vendicare auctoritatem circa res Ecclesiasticas, ut in variis ejus operibus cuique licet observare.

2. Audi eum in notis ad Lupi Ferrariensis epist. 81. verò *Zacharia*; Meritò, inquit, *revocanda est sententia Illustrissimi Cardinalis Baronii, qui ex hoc Lupi loco collegit quillud, quo per eas tempestates utebantur Reges in dandis Episcopatibus, non ex ipsorum auctoritate fluxisse, sed ex concessione Sedis Apostolicæ.* Nullum enim penitus in rebus Ecclesiasticis jus habere Reges. Sanè dissuendum non est, quin ita cum Baronio sentiant Transalpina gentes. Nos verò Galli, Reges nostros non summo venus prorsus à rebus sacris, ab iis nimirum, quæ disciplinam Ecclesiasticam respiciunt, & executionem Regalium Ecclesiasticarum.

3. Neceffe fuit, inquires, Marcæ ad obtinendam Episcopatus provisionem, ut sese Romanorum opinionibus accommodaret. Baluzio autem licet liberiùs loqui. Non puto concessurum Baluzium in re gravi mentitum Illustrissimum illum virum. Sed nonne Baluzium ipsum invitare posset ad extollendam Regis sui auctoritatem spes impetrandi à Christianissima Majestate Beneficii? Illic enim à nonnullis plaris fit nominatio Principis, quàm collatio Pontificis; quia licet ista

Z z z z

verè

730 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
 verè faciat Abbatem, vel Episcopum; illa tamen magis apparet
 efficax, eo quod, nisi gravissima causa obstet, suum fortia-
 tur effectum. Undè Regi potiùs, quàm sanctæ Sedi accep-
 tum Beneficium refertur. Audi Reverendissimum Archiepis-
 copum Tolosanum ad Pontificem Maximum scribentem die
 3. Decembris 1680. Scimus equidem in iis omnibus, quæ hætenus dicta
 sunt à Sanctitate vestra, eò tantùm illam spectasse, ut nonnulla hujus Regni
 Ecclesia sultraherentur jugo, & novo, ut credebat ipsa, & intolerabili: asse-
 verabo tamen illud fidenter Sanctitati Vestra, nullum jugum grave nobis visum
 iri sub hoc Principe Pio aquè ac Benefico; futuraſq; Ecclesias nostras satis li-
 beras, quamdiu Patrono tanto gloriarì poterunt. In ejus ditione nati sumus,
 sub ejusdem Imperio vivimus, nostras ei DIGNITATES DEBEMVS;
 NOS ILLE SANCTITATI VESTRÆ NOMINAVIT; eo protegente
 in vinea Domini operamur; eo denique benevolente opinis illis pacificè fruimur
 redditibus, quibus munifici Majores ejus Ecclesias nostras aquè ac Sedem Aposto-
 licam locupletarunt.

4. Ob illa igitur Beneficia non solùm nullum jugum grave videbi-
 tur, *Gerunt Ecclesie satis liberae*, quamvis tollatur eis collatio Bene-
 ficiorum, & Dignitatum, etiam jurisdictionem spiritualement
 habentium, Sede vacante (forſan enim si hæc Episcopoplenâ
 Sede adimerentur, jugum grave videretur, & Ecclesiæ non ita
 liberae censerentur) sed etiam, si Papa illi Coronæ juri ob-
 sistere audeat, Episcopos experietur Adversarios; quasi *suis ei*
Dignitates non deberent, plusq; illis præstitisset, qui illos Sanctitati sua
 nominavit, quàm sua Sanctitas (cujus gratiâ nihilominus etiam
 prædictus Præsul se dicit Archiepiscopum Tolosanum) eis
 Episcopatus conferens. Audi rursùs Metropolitanum illum
 paulò inferiùs comminantem; AN NOS QVI TAM INCLYTO
 PRINCIPI MVLTÒ PLVS DEBEMVS, QVAM CÆTERI SVBDI-
 TI, SEGNES, AC DESIDES ERIMVS; CVM ILLIVS RES AGE-
 TVR, CVMQVE ET CORONÆ IVRA, ET IMMVNITATES REG-
 NI TVERI CONVENIAT? Etiamne Episcopi inter libertates,
 seu immunitates Regni enumerant, ut non possit summus
 Pontifex procurare executionem Concilii generalis, Lug-
 dunensis scilicet, Regaliam de novo usurpare prohibentis?
 Etiamne Episcopi minis summum Pontificem, ab ea cura de-
 terrendum existimant? *Quasi verò*, ait Facundus Hermian.
 lib. 4. *propter hoc tantum ordinati sumus Episcopi, ut dicemur Principum*
donis

donis & cum eis inter maximas potestates consideamus, tanquam divini Sacerdotis privilegiis fulti: siculi autem fallacis malignorum, qua nullis temporibus defuerunt, aliquid eis inter tantas Reipublicæ tuæ curas subreptum fuerit, quod Ecclesiæ Dei præiudicet, vel Ecclesiæ pacem turbet; non eis debeamus pro ipsorum salute, quæ sunt vera suggerere, & si necesse fuerit, Religionis autoritate resistere, ac patienter offensionem quoque illorum, si acciderit, sustinere. Et uli erit illud Propheticum; Loquebar de testimoniis tuis in conspectu Regum, & non confundebam? nisi forte Pastores quidem ad lac & vellera, ad avertendas verò Luporum insidias, & tuenda ovilia, desertores.

5. Hinc inferes, an iusta sit Gallicanorum Scriptorum accusatio adversus Doctores, quos illi Ultramontanos vocant; quod scilicet auctoritatem summi Pontificis ultra modum extendant proprii commodi causâ; quasi non magis verendum sit, ne ipsi Regiam jurisdictionem cum Ecclesiasticæ detrimentum plus æquo extollant, ut Rege benevolente optimi fiantur redditibus. Sed redeamus ad Baluzium.

6. O quàm erat Principi suo infidelis Clerus Gallicanus! Quàm infidelis Senatus! Quàm infidelis Universitas studii Parisiensis! Quàm infideles denique omnes penè Galli, qui tam pertinaciter suis Regibus obstiterunt, ne aboleretur jus electionis à Concilio Basileensi restitutum aut confirmatum, neve reciperentur Concordata nominationem Episcoporum Regi Christianissimo tribuentia; siquidem jus dandi Episcopatus ex ipsorum Regum auctoritate stuebat, insignem, atque injuriam sacrosanctæ Principum Dignitati faciebant, qui tam eximio jure Coronæ illos frui non sinebant, sed ut penes Capitula remaneret, nitentur.

7. Quamvis autem de jure dandorum Episcopatum non necesse sit modò disputare, exhibendus tamen est locus Lupi Ferrariensis, cujus occasione Baronium carpsit Baluzius. Neminem enim ferè arbitror, qui, eo lecto, non judicet injustam esse omninò Baluzii accusationem; atque, si Lupi testimonio stetur, rectius cum Baronio sentire Transalpinas gentes, quàm Gallos; quandoquidem prædicto Baluzio placuit defensores jurium Ecclesiasticorum, quasi contemptus gratiâ, Transalpinas gentes nominare, illisque se, aliosque Gallos opponere, quasi altioris gradus Doctores; (nos verò Galli) Vos ergò Galli inter ea, quæ disciplinam Ecclesiasticam respiciunt, & executionem Re-

Z z z z 2

galia-

galicarum Ecclesiasticarum computatis jus Regum in dandis Episcopatibus, non ex concessione Sedis Apostolica, sed ex ipsorum autoritate. Itane aliæ Provincie Christianæ? Itane Concilia Oecumenica vestrarum libertatum fundamenta? Itane etiam omnes Galli? Itane, ut longius non excurramus, Lupus Ferrariensis?

8. En igitur verba Lupi Ferrariensis epist. 81. Vide an non illis Baronii, & Transalpinarum gentium interpretatio magis congruat, quam Baluzii, & aliorum Gallorum; Pippinus à quo per Maximum Carolum, & Religiosissimum Ludovicum Imperatores, duxit Rex noster originem, exposita necessitate hujus Regni, Zacharia Romano Papa in Synodo, cui Martyr Bonifacius interfuit, ejus accepit consensum, ut acerbitati temporis industria sibi probatissimorum decedentibus Episcopis mederetur; ne fortè simplicitate Pontificum posset contingere, quod in hac Haduorum urbe, cujus nos nunc cura exercet, evenit. Proinde supplicare vel honorem à Papa Romano Majoribus ejus, & Regibus, & Imperatoribus concessum à Lugdunensibus Ecclesie Metropolitanis, cui, Autore Deo, præsidentis nunquam hætenus infirmatum, à vobis nullà vestrà injurià consequatur. Nonne igitur ex confessione Caroli Calvi jus, quo utebantur Reges in dandis Episcopatibus, non ex ipsorum autoritate, sed ex consensu, atque concessione summorum Pontificum fluebat?

9. Sed, ut jam insinuavimus, circa jus dandorum Episcopatum, non est diutius hærendum, quandoquidem constat, modò Regem Christianissimum ad illos non nominare, nisi ex concessione Sedis Apostolicæ, in Concordatis inter Leonem X. Papam, & Franciscum I. Franciæ Regem initis contentâ. Verùm prætermittere non debeo Baluzium, si voces illas, nos verò Galli, universim accipiat, ut videtur, cum indefinitæ sint, falsò sibi tam celebre consortium tribuere.

10. Etenim secùs sentiebat Clerus Gallicanus in Conventu Melodunensi congregatus anno 1579. quandoquidem decrevit, cavendum, ne articulis ad disciplinam, seu politiam Ecclesiasticam pertinentibus, aliqua jurisdictio Regi tribueretur, sed rogaretur humillimè, ut iis, quæ à Clero statuerentur, autoritas Regis accederet ad executionem; utque cunctis suis Officialibus, & aliis præciperet ad id opem ferre, quatenus requirerentur, & non ampliùs. In act. Cleri Gall. tom. 5. ult. edit. parte 8. tit. 2. Illi ergò Galli, Reges suos submovebant prorsus à rebus sacris, ab iis nimirum, quæ disciplinam Ecclesiasticam

respicunt, nisi quatenus eorum imploraretur auxilium ad procurandam executionem, quod eis officium nec Baronius, nec Transalpinæ gentes negant, imò impositum docent.

11. Nisi Baluzium Marcæ sui mentem non ignorasse verisimile videretur, dubitarem etiam an eam perfectè exhiberet, cum ait loco suprâ citato, Reges Franciæ *iure suo, iure proprio* Episcopos præfecisse Ecclesiis vacantibus. Illa enim verba videntur omnem submovere concessionem Ecclesiæ; cum tamen constet ex ipsomet Marca lib. 6. cap. 3. §§. 1. & 2. Reges Franciæ, etiam postquam fidem Christianam susceperunt, eam sibi auctoritatem non vindicasse. Concilium Aurelianense quintum anno 549. primam fecit Regii consensus mentionem. Majorem sententiæ auctoritatem Principes in se traxerunt, ut fieri solet, dum ad Ecclesiasticam admittuntur. Restitit tamen Ecclesia, ut videre est in Concilio tertio Parisiensi anno 557. cap. 8. electionum libertatem contra Principis imperium defendente; Nec potuit legitima esse illa Regum potestas donec Ecclesiæ consensus accessit. Id etiam insinuare videtur Marca lib. 8. cap. 11. §. 5. ad quem locum alludit Baluzius ubi suprâ, dum ait, verba Lupi esse intelligenda de ratihabitione. *Ratum enim quis habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum.* de regul. jur. reg. 9.

12. Cæterum nec Marcæ nec Baluzio decorum cordati Catholicici ducent, quòd magis faverint Principibus adversus Ecclesiam, quàm famosus ille Apostata Marcus Antonius de Dominis. Hoc enim est principium notæ supradictæ Baluzii, ut integram exhibeamus; *Hunc locum ita intelligendum putat Marcus Antonius de Dominis, ut Pipino tunc fuerit concessum, ut posset solus personas promovendas ad Episcopatus eligere, & curare consecrandas, absque ullo Ecclesiasticorum consensu, nisi pro sola consecratione, ut ex ipsius Lupi verbis colligi posse ait. In quo Papa, derogans juri Ecclesiastico, suus Principum in eo Regno auxerit. Marca verò existimat eum locum esse intelligendum de ratihabitione Zachariæ, qui rectè, atque ordine factum censuerat à Pipino, & Carlemanno, quando ii jure proprio Episcopos instituerant. Nam diù ante Zachariæ tempora, Reges Episcopos jure suo præfuebant Ecclesiis vacantibus, ut multis exemplis ostendit Marca.*

CAPUT X.

De autoritate Regum Franciæ in condendis Capitularibus circa res Ecclesiasticas.

1. **B**aluzius in præfatione ad Capitularia Regum Francorum, quæ edidit anno 1677. §. 10. Insignem, atrocemque injuriam sacrosanctæ Principum Dignitati factam dicit à Gretsero, quia pronunciavit; Pippinum, Carolum magnum, & alios Francorum Reges, qui leges Ecclesiasticas, sive Capitularia ad restaurandam disciplinam Ecclesiasticam condidere, non suâ præcisè autoritate id fecisse, sed nutu, & permissu Episcoporum, approbantibus Episcopis, & Conciliis, inò pleraque eorum Capitularium autoritate Romanorum Pontificum condita fuisse. Itaque ex Baluzio, Francorum Reges, qui leges Ecclesiasticas, sive Capitularia ad restaurandam disciplinam Ecclesiasticam condidere, suâ præcisè autoritate id fecere. Ergo vel non sunt distinctæ potestates, Ecclesiastica, & sæcularis: vel solis Principibus data est à Christo autoritas leges Ecclesiasticas, sive Capitularia ad restaurandam disciplinam Ecclesiasticam condendi. Utrum concedet Baluzius? neutrum sanè, quandoquidem Catholicus est. Atqui non datur medium. Siquis enim reponat inter Pontifices & Principes divisam esse autoritatem, ita ut ambos concurrere necesse sit, negabit Baluzius; Et insignem, atrocemque injuriam sacrosanctæ Principum Dignitati factam conqueretur, si eis leges Ecclesiasticas, sive Capitularia ad restaurandam disciplinam Ecclesiasticam condentibus, adjungatur nutus, & permissus Episcoporum, approbatio Episcoporum, & Conciliorum, autoritas Romanorum Pontificum. Nam suâ præcisè autoritate id fecisse illos pro virili defendet.

2. Quamobrem benè accidit Gretsero, quod nec instituti ratio, nec angusti præfationis limites siverunt, ut Baluzius ejus scriptionem pluribus verbis refelleret. Justam enim passus fuisset erubescentiam, quam commeritus est, quando abusus verbis Christi Domini, quibus claves Regni Cælorum Petro, & successoribus ejus promisit, omnem de rebus Ecclesiasticis decernendi autoritatem ademit Principibus, nec Imperatorem in-
quiens, nec Regem, quâ talis est, ullam Ecclesiasticam jurisdictionem habere. Verùm si Imperator, vel Rex, quâ talis est, de rebus Ecclesiasticis decernendi

nendi auctoritatem habet : Habuerunt illam etiam Infideles & Pagani , siquidem verè Imperatores aut Reges extiterunt , non obstante infidelitate. Itaque potuit Nero , potuit Diocletianus , potuerunt alii similes leges Ecclesiasticas , sive Capitularia ad restaurandam disciplinam Ecclesiasticam condere ; idque sua præcise auctoritate. Quis Catholicus id patiens audiat ?

3. Contendunt Galli supremam Regis in temporalibus potestatem Ecclesiasticæ potestati nullo modo subiacere : cur similem saltem prærogativam negant Ecclesiasticæ jurisdictioni , ut Laicæ non supponatur in spiritualibus , & Ecclesiasticis ? Sint saltem , ut voluit alius scriptor Gallicanus , tanquam duæ lineæ parallelæ , quæ quantumvis procedant , nunquam sibi invicem occurrunt , aut inter se conjunguntur. Claudicat hæc paritas apud Baluzium. Ordo est , seu subordinatio in potestatibus circa leges Ecclesiasticas. Ergo , ut in hujusmodi negotiis Laici Clericis subdantur. Econtra verò. Satis erit , inquit Baluzius , uno verbo advenuisse , non ita ut Gregorio visum est , ab Episcoporum nutu , ac permissu pependisse olim potestatem Regum nostrorum in ferendis legibus Ecclesiasticis , cum contra conslet Constitutiones Ecclesiasticas Episcoporum in Consistorio Principum examinari solitas ayo Caroli Magni.

4. Ne objicias , impatiens Lector , de sacroloqui Baluzium non de pure : neque præceps judicium de hujusmodi examine ferendum esse , cum possit aliquando tam bono fine , ac cum tanta modestia fieri , ut inculpabile videatur. Non patitur Baluzius interpretem : ipse continuò exponit , quorsum constitutiones Ecclesiasticas Episcoporum in Consistorio Principum examinari soleant , subjungens ; Et eorum confirmatione indiguisse , ut valerent ; Non solum ut interveniente Principum auctoritate facilius reciperentur , & efficacius executioni demandarentur , sed ut valerent.

5. Hinc inferes quid concludendum sit ex Baluzii , & Marce principis , si conferantur inter se potestas summi Pontificis & potestas Regis Christianissimi circa Constitutiones Ecclesiasticas Episcoporum : quandoquidem Baluzius in hoc loco docet illas , Principum confirmatione indigere ut valeant : in lib. autem 6. de Concordia Sacerdotii ac Imperii , Domini de Marca , quem Baluzio debemus , pluribus in locis , præsertim cap. 14. §. 5. asseritur ,

tur, quod supremâ potestate fruantur Concilia Provincialia Galliarum; jure consultationis Ecclesiæ Romanæ servato in majoribus causis; idque illo præcipuè tempore, de quo suprâ loquebatur Baluzius. Sic enim incipit prædicti cap. 14. Marcæ §. 6. *Ævo Caroli Magni Conciliū istiusmodi conservata est suprema potestas in judicandis Abbatibus, &c. Cap. autem 15. §. 3. statim atque, inquit, Summi Pontifices abolere tentarunt supremam eorum in judicando potestatem, comminati sunt Episcopi, se ab eis celebrandis, quod inutilia futura sint, abstenturos. Additque effectum minas secutum. Itaque Decreta Conciliorum, Regum confirmatione indigent, ut valeant, Papæ confirmatio adeò perniciosa est, ut præstet nulla celebrari Concilia Provincialia, quàm ut Summi Pontificis confirmationi submittantur.*

6. Quomodò autem probat Baluzius *Constitutiones Ecclesiasticas Episcoporum, confirmatione Principum indiguissè, ut valerent.* Hâc ratione, quam continuò profert; sanè Reges nostri tunc putabant, se terra Dominos esse, non verò Episcoporum Vicedominos, Villicos, ac Ministros, quales eos facere voluisse videtur Gregorius. Testis est Carolus Calvus in Epistola scripta ad Hadrianum II. Papam anno 871. in causa Hincmari Episcopi Laudunensis. Verius dixisset; Testis est Hincmarus Remensis, in Laudunensem, ac in summum Pontificem, Caroli Calvi nomine, cum non auderet suo, verbis acerbissimis, cum alio modo non posset, iram suam explere quærens. Sed videamus quid scribat Carolus Calvus, seu Archiepiscopus Remensis ejus nomine; Reges Francorum ex Regio genere nati, non Episcoporum Vicedomini hætenus fuimus computati; & ut Leo ac Romana Synodus scripsit, Reges & Imperatores, quos terris Divina potentia præcepit præesse, jus distringendorum negotiorum Episcopis sanctis juxta Divalia constituta permiserunt, non autem Episcoporum Villici extiterunt. Et S. Augustinus dicit: per jura Regum possidentur possessiones, non autem per Episcopale Imperium Reges Villici sunt, Actoresque Episcoporum. Formandum erat Argumentum, non enim faciliè apparet consequentia. Reges non sunt Episcoporum Villici: ergo Constitutiones Ecclesiasticæ Episcoporum, Principum confirmatione indigent, ut valeant. Vel; Reges & Imperatores jus distringendorum negotiorum Episcopis sanctis juxta Divalia constituta permiserunt: ergo Constitutiones Ecclesiasticæ Episcoporum, Principum confirmatione indigent, ut valeant. Vel etiam; Per jura Regum possidentur possessiones: ergo &c.

7. Sed fortasse vel S. Leo cum Synodo Romana, vel S. Augustinus, à Carolo Calvo citati, Principibus illam auctoritatem

tatem tribuunt. Primò S. Leo cum Synodo Romana quidquam simile locutus non est, ut non ignorat Baluzius, qui ad marginem §. 5. cap. 12. lib. 4. D. Petri de Marca, ubi citatur hæc epistola, notavit vel ex propria eruditione, vel ex instructione sui Autoris. *Leoris epistola, quæ hic laudatur, non est Leonis Papa, ut visum Hinemaro, etiamsi hodie quoque edita sit inter epistolas Leonis: sed est Leonis Byturicensis Archiepiscopi scripta anno 484. ut observat vir clarissimus Jacobus Sirmendus.*

8. Deindè cujuscumque sit epistola, eò spectat, ut declares excommunicatos Clericos illos, qui prætermisso Ecclesiastico judicio *secularem adierint potestatem*, quod ei summarium præfixit Pater Labbeus. Et ne qui fortassè obtenderent, quod illuc inviti traherentur; præoccupatur excusatio hæc ratione, quod etiam Principes hujusmodi negotia à Judicibus Ecclesiasticis tractari vellent. *Tanta saculi potestates circa Sacerdotalem hominem reverentiâ prævalere, etiam hi, quos sub Imperiali nomine terris Divina providentia præesse præcepit, ut jus distringendarum negotiorum Episcopo sanctu, juxta Divalia constituta permiserint.* Non autem affirmatur, illa judicia Principum confirmatione, vel etiam permissione egere, ut valeant: vel Ecclesiam non habere circa ejusmodi negotia jurisdictionem, nisi à Principibus. Imò insinuat hanc eis potestatem ex jure Canonico competere. Sequitur enim; Quod cum & juris antiqui *formula, & in latis frequentius sit legibus constitutum, &c.* Nam jus illud antiquum de Ecclesiastico esse intelligendum indicat vox illa, *formula*, quæ in eo sensu usurpatur, cum paulò post additur; *Quocirca nobis visum est, ut hanc, & sacra Legis, & nostri Ordinis contumeliam, & ad præsens ulasceretur plena districtio, & observandam formulam constitueret in futurum. Consensus itaque, ut quicumque prætermisso Sacerdote Ecclesia sua ad disceptationem venerit secularium, sacris Liminibus expulsi à Cælesti arceatur Altario: neque ullus post hanc definitionem, quæ communi sedis arbitrio, &c.*

9. Sanctus autem Augustinus tract. 6. in Joan. undè verba citata desumpta sunt, probat Donatistas ab Ecclesia damnatos, & in schismate obstinatos justè potuisse bonis ad Ecclesias pertinentibus spoliari, non ut ea sibi Princeps adscriberet, sed ut Præsulibus Catholicis reddenda curaret. Quid indè concludendum, nisi, qui ab Ecclesia se separant, posse, postulantibus Catholicis, & legitimis Pastoribus, justè

A a a a

ab

738 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
 ab Imperatoribus, & Principibus, etiam per privationem
 possessionum temporalium indebitè occupatarum coerceri?
 At, inquires, S. Augustinus docet, quod *per iura Regum possiden-
 tur possessiones*. An ita ut possint de rebus Deo consecratis, abs-
 que ullo Ecclesiæ iudicio vel consensu, pro suo arbitrio, *sua
 præcisè auctoritate*, disponere? Neque S. Augustinum, neque
 ipsum aliquem Principem ita verè sensisse crediderim, nisi for-
 tè Adulatorum fraude circumventum; cum etiam de bonis pro-
 fanis doceat S. Thomas quodl. 12. art. 24. ad primum. *Quod ve-
 rum est, quòd omnia sunt Principum ad gubernandum, non ad retinendum fi-
 bi, vel ad dandum aliis: & si Leges tales sunt, Tyrannica sunt, & non ab-
 solvunt à conscientia, sed à Foro iudiciali, & violentia.*

10. Denique tametsi Principes, quod non credo, de pos-
 sessionibus terrenis, etiam postquam Deo consecratæ sunt,
 leges ferre possent absque prævio Ecclesiæ iudicio, vel non
 accedente illius consensu: liceretne generatim Baluzio pro-
 nunciare Francorum Reges, qui Leges Ecclesiasticas, sive Capitularia ad
 restaurandam disciplinam Ecclesiasticam condidèrunt, *sua præcisè auctoritate id
 fecisse?* Aut jus illud, quo per illas tempestates utebantur Reges in dandis
 Episcopatibus, ex ipsorum auctoritate fluxisse, non ex concessione Sedis
 Apostolicæ.

C A P U T X I.

*An sine auctoritate Ecclesiæ Reges Galliæ Leges Eccle-
 siasticas, sive Capitularia condiderint.*

1. **N**Otato Gretsero arguitur Baronius à Baluzio §. seq.
 scilicet 11. præfationis, quòd ex Benedicti verbis in-
 tellexerit omnia Capitularia à Romanis Pontificibus fuisse
 confirmata; *Contra manifesta, inquit, & aperta Benedicti verba: sic
 quidem Illustrissimus Annalium Ecclesiasticorum Autor scri-
 bit ad an. 819. Ne tu igitur existimes, Lector, dum audis singulis ferme
 annis collectas per eosdem Imperatores Synodos, & sancitas Leges Ecclesiasticas,
 id absque Romani Pontificis auctoritate ab eis esse tentatum. Qui Ludovici leges
 collegit, Benedictus Levita, in præfatione ipsis præposita hæc habet: agnoscant,
 &c. Et infra; At non satis visum Christianissimis Imperatoribus nihil in-*

con-

consultâ Apostolicâ Sede tentare, decernere, vel definire, sed quæ ejus auctoritate cæpta, atque perfectâ essent, adhuc tamen ipsis visa sunt indigere Romanorum Pontificum confirmatione antequam in publicum ederentur. Testatur hæc quidem ipse Benedictus Levita, qui in fine lib. 7. Capitularium à se collectorum hæc habet, &c. Mens Illustrissimi Cardinalis, quantum quidem ego assequor, est, Imperatores Gallicos sine auctoritate Summi Pontificis Leges Ecclesiasticas nequaquam tulisse; imò verò sic latas ad majorem firmitatem rursus à Summis Pontificibus plerumque approbandas curasse. (Non enim puto sensitisse Baronium subsequenter confirmationem, ita universim requisitam fuisse, ut universim intervenit, si prævius, si subsequens assensus) quodd ex variis indiciis conjicio. Primò enim, dum singulis ferme annis collectas per eosdem Imperatores Synodos, & sancitas Leges Ecclesiasticas cum Romani Pontificis auctoritate asserit, non solis Benedicti verbis, ad tres tantum libros pertinentibus, id probat, sed ex aliis argumentis, quæ universim concludunt: petitam autem fuisse confirmationem, solo probat Ansegisi testimonio. Secundò, non utitur signis adeò generalibus, cum de confirmatione loquitur, sed verbis indefinitis, quæ hic moraliter & ut in pluribus, intelligenda sunt; Quæ ejus auctoritate cæpta atque perfectâ essent, adhuc tamen indigere Romanorum Pontificum confirmatione. Tertiò idem innuere videtur ipsa phrasis; Non satis visum Christianissimis Imperatoribus . . . . . adhuc ipsis visa sunt. &c.

2. Sed quæcumque fuerit mens Baronii, immeritò dicit Baluzius, ipsum *contra manifesta, & aperta Benedicti verba*, illum Autorem esse interpretatum. Nam primò aliud est in alicujus Scriptoris verbis amplius quàm sonent intelligere; aliud *contra manifesta, & aperta ejus verba* cum explicare. Hoc enim ultimum est, non solum plus, quàm Autor scripserit, illi tribuere, sed etiam illi sententiam, ejus verbis manifestis, & apertis significatæ, contrariam affingere. Nunquam autem Benedictus, *manifestu, & apertu verbu* negavit omnia Capitularia fuisse auctoritate Sanctæ Sedis confirmata. Secundò, etiam si Baluzius Baronium accusasset deductæ tantum nimis generalis conclusionis ex verbis Benedicti, atque in eo sensu perperam intellexisse hujus *manifesta, & aperta verba*, quæ scilicet non potuerint ab Illustrissimo Cardinali in tam ampla significatione accipi;

A a a a a 2

non

740 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
non esset iusta accusatio. Vox enim illa, *Maximè*, quâ utitur Benedictus, de tribus ultimis libris loquens, innuere videtur aliorum etiam librorum Capitula fuisse confirmata, licet non tam expressè.

3. Referenda sunt Benedicti loca, ut pateat manifestius, an Baronius illa intellexerit *contra manifesta*, & *aperta verba*. Sic igitur Benedictus in præfatione ad tres ultimos libros à se collectos, est in fronte primi Libelli posita Zachariae Papæ Epistola omnibus Episcopis, ac reliquis Ecclesiastici ordinis gradibus, & cunctis Ducibus, atque Comitibus, omnibusq; Deum timentibus per Galias, & Francorum Provincias constitutis directâ, sicut in ea continetur. Quam sequuntur duo Synodales conventus, quos Sancta Romana, & Apostolica Ecclesia Legatus Bonifacius memorata Magontiacensis Ecclesia Archiepiscopus vice supradicti Zachariae Papæ una cum Carlomanno Francorum Principe canonicè tenuit. Ut agnoscant omnes hæc prædictorum Principum Capitula maximè Apostolicâ autoritate fore firmata. Post ista quoque quæ sequuntur, eâdem autoritate, maximâ, ut diximus, ex parte, & omnium Francorum utriusque Ordinis virorum assensu sunt roborata. Ultimum autem Capitulum, libri scilicet 7. sic incipit, *Maximè trium ultimorum Capitula istorum librorum Apostolicâ sunt cuncta auctoritate roborata*, quia his cudendis maximè Apostolica interfuit Legatio. Nam eorum nomina præter trium, id est, Leonis, Sergii, & Georgii hic non inseruimus, licet ea per singulos Conventus inserta inuenissemus, vitantes legentium, atque sribentium fastidia.

4. Quando Baronius à Balusio citatus loquitur de Capitularibus Regum Francorum, de illis agit, ut legentibus patet, quæ sunt à Principibus secundæ Dynastiæ condita, & ab Ansegiso Abbate, atque à Benedicto Levita collecta; sunt autem illa omnia non solum Romani Pontificis autoritate vel expressâ, vel saltem tacitâ, facta, quod præcipuè intendit Illustrissimus Cardinalis, sed etiam plerumque confirmata; atque adeò illa Reges Francorum suâ præcisè autoritate non condiderunt; ut è contra contendit Baluzius. Nam Zacharias in ea epistola, quam præmittit Benedictus, & confirmat ea, quæ gesta erant in Synodo juxta ejus commonitionem adgregatâ, præsentibus S. Bonifacio Legato Apostolico, & Principibus Pipino, & Carlomanno; & Francos hortatur, ut singulis annis ad Concilium conveniant. *Ad Synodum namque omni anno convenite ad pertractandum de unitate Ecclesiæ, ut si quid adversi acciderit, ra-*
dici-

dictus amputetur, & Dei Ecclesia maneat inconcussa. Nec dicas verba illa monitionem continere, non potestatem conferre. Satis enim constat ex Epistolis Bonifacii ad Zachariam, & Zachariæ ad Bonifacium, Principes Pipinum, & Carlomannum non antè convocasse Synodum, quàm petita, & obtenta fuisset S. Sedis facultas, & in hac ipsa epistola plura sunt, quæ auctoritatem Romani Pontificis significant, qualia sunt ista; *Dum Synodus aggregata esset in Provincia vestra Iuxta nostram COMMUNITIONEM, mediantibus filiis nostris Pippino, & Carlomanno Principibus vestris, peragente etiam vice nostra Metropolitano Bonifacio, &c. Obsecramus enim omnes vos coram Deo, ut ejus (Bonifacii) COMMUNITIONIBUS FIRMITER OBEDIATIS, &c. SI EI IN OMNIBUS OBEDIENTES EXTITERITIS, &c.*

5. Non errasset Baronius *contra manifesta, & aperta Benedicti verba*, etiam si ex ejus testimonio conclusisset, generationem omnia Capitularia Regum Franciæ à sancta Sede fuisse confirmata; cùm è contrà ex hac Zachariæ epistola planum fiat prima Capitula (reliqua enim sunt istis temporibus posteriora) fuisse expressè approbata, alia verò saltem tacite; cùm verisimile sit, quod primò factum est, fuisse regulam sequentium. David Blondellus expressam fuisse omnium confirmationem judicavit. Sed eum sibi confutandum existimavit Baluzius §. 13. conjecturis summi Pontificis auctoritati faventibus repugnans, quibus cesserat Minister Calvinianus, adeòque sanctæ Sedis inimicus, quasque Baluzius nullo efficaci argumento impugnât, ne possit reponere corrigendum fuisse errorem certum, quantumvis in homine illo hæretico utilis videretur.

6. Verùm, ut diximus, præcipua intentio Baronii fuit, ostendere leges Ecclesiasticas à Principibus Francorum sine auctoritate Ecclesiæ, ac præcipuè sanctæ Sedis non fuisse conditas, idque variis argumentis probat ad supradictum annum 819. possetque adhuc aliis confirmari. Nec valet argumentum negativum ex eo sumptum, quod in omnibus Capitularibus non fiat ejus auctoritatis mentio. Licet enim solius Principis nomen aliquando præferant, quia non ità subtiliter omnia distinguebantur post horrendam Ecclesiæ Gallicanæ confusionem: tamen ipsa negotiorum conditio, & utrius-

742 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
que potestatis distinctio suadent intervenisse in negotiis Ecclesiasticis Ecclesiasticam jurisdictionem.

7. Sed ne id gratis dictum objicerent Politici, extant lucculenta ejus assertionis vestigia. Prima duo Concilia in Gallia congregata sub Principibus secundæ Dynastiæ, ac post luctuosam illam Ecclesiæ Gallicanæ calamitatem, quam Zachariæ exponit Bonifacius in epistola, quæ cum responsione refertur ante illa Concilia à Sirmondo, & à Labbeo, fuerunt Liptinense an. 743. atque Sueffionense an. 744. Liptinense congregatum fuit, postquam Zacharias Bonifacio respondit; De eo autem, quod nobis intimasti, quod te Carlomannus filius noster ad se rogavit accedere, ut in urbe Regni Francorum in sua ditione, sive potestate constitutâ, Synodum celebrare debeas, eo quod omnis Ecclesiastica regula, sive disciplina ab eadem Provincia funditus est abolita, quod nimis mœrendum est, quod per spatia temporum ibidem Synodus Sacerdotum minimè celebrata sit, & hoc libenter concedimus, & hoc fieri precipimus. Nota in his ultimis verbis, hoc fieri precipimus, non nudum assensum à Romano Pontifice præstitum, sed auctoritatem interpositam. In præfatione ejus Concilii loquitur Carlomannus, quasi ipse præcipuus esset Legislator, Episcopi autem ejus Consiliarii. In nomine Domini nostri Jesu Christi. Ego Carlomannus Dux, & Princeps Francorum anno ab incarnatione Domini 743. videlicet Kalendis Maii cum consilio servorum Dei, & Optimatum meorum Episcopos, qui in Regno meo sunt, cum Presbyteris ad Concilium, & Synodum pro timore Christi congregavi . . . ut mihi consilium dedissent, quomodo lex Dei, & Ecclesiastica Religio recuperetur, quæ in diebus præteritorum Principum corruit. Et Can. 1. Itaque per consilium Sacerdotum, Religiosorum, & Optimatum meorum ordinavimus per Civitates Episcopos, &c. Ità Carlomannus de Concilio Germanico, quod Liptinense præcesserat, quodque à Liptinensi receptum est, eademque dicendi formâ utitur in Canonibus Liptinensibus; statuimus, præcipimus, decrevimus. Verumtamen Carlomannum non suâ præcisè auctoritate id fecisse probat Epist. 105. prædicti S. Bonifacii, cujus fragmentum refert Sirmondus tom. 1. Concil. Gall. pag. 583. cum hoc titulo; De Canonibus & statutis Synodi à Bonifacio jussu Pontificis Romani, & rogatu Principum Francorum, & Gallorum celebrata. Sic autem Bonifacius Cudbertum alloquitur; quia putamus vos libentiùs scire velle, quàm nescire, quæ hic Sacerdotes nobiscum servanda decreverunt, vobis emendanda

anda, & corrigenda destinamus. Decrevimus autem in nostro Synodali conventu, & confessi sumus fidem Catholicam, & unitatem, & subjectionem Romanæ Ecclesiæ, sine tenus vitæ nostræ, velle servare. S. Petro & Vicario ejus velle subiaci: Synodum per omnes annos congregare; Metropolitanos pallia ab illa sede quarere, & per omnia, præcepta Petri canonicè sequi desiderare, ut inter oves sibi commendatas numeremur, & isti confessioni universi consensimus, & subscripsimus, & ad corpus sancti Petri Principis Apostolorum direximus quod gratulando Clerus & Pontifex Romanus suscepit, statuimus, &c. decrevimus, &c. ex quibus, & aliis verbis liquet prævisse auctoritatem Ecclesiæ Carlomanno illa Capitula edenti.

8. Id adhuc clariùs patet in Concilio Sueffionensi. Nam licet in præfatione Pippinus ita loquatur. Ego Pippinus Dux, & Princeps Francorum. Dum pluribus non habet innotuit, qualiter nos in Dei nomine, una cum consensu Episcoporum, sive Sacerdotum, vel servorum Dei consilio, sive Comitum, & Optimatum Francorum, Colloqui apud Sueffionis Civitatem Synodum, vel Concilium facere decrevimus, quod ita in Dei nomine, & fecimus. Primo imprimis constituimus fidem Catholicam, &c. Ubi videtur similiter Pippinus statuere, Episcopi autem tantum consuere: tamen conclusio, sive Canon ultimus sic habet; Si quis contra hæc Decretum, quod viginti tres Episcopi, cum aliis Sacerdotibus, vel servis Dei una cum consensu Principis Pippini, vel Optimatum Francorum consilio constituerunt, transgredi, vel legem irumpere voluerit, vel despexerit, judicandus sit ab ipso Principe, vel Episcopis, vel Comitibus; ubi Canonum constitutio Episcopis, consensus autem Principi tribuitur.

9. Observa in his exemplis, quàm parùm fuerint sollicitæ olim potestates de discernendis limitibus, & distinguendis officiis suis: cùm alicubi alteri tribuatur, quod aliundè constat ab altera præstitum, aut communi consensu peractum; ut vix ex loquendi formulis argumentari liceat, ad statuenda cujusque potestatis jura, sed assumenda sint certiora principia. Unde intelliges non rectè Gallos ad statuendam Regum suorum potestatem in res Ecclesiasticas omisâ discussione Juris ad exempla recurrere, in quibus non ita relucet Ecclesiasticæ jurisdictionis exercitium. Cùm enim illam in aliis exemplis, in quibus sola videbatur dominari potestas laica, robur suum obtinuisse manifestè conspiciamus, cur eam à reliquis exclusam censebimus, in quibus non ita luculenter apparet?

Cur

744 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
 Cur non existimabimus, in sequentibus Synodis eundem,
 qui in Sueffionensi, ordinem fuisse servatum, atque adeo
Episcopos constituisse, Principes consensisse, etiamsi soli Principes de-
 crevisse videantur; quod forte in ista factum contenderent
 Galli, ob præfationem, nisi conclusione revincerentur: Cum
 Liptinensis, quæ omnium sub secunda Dynastia celebratarum
 prima est, nonnisi post consensum, imò & præceptum Ro-
 mani Pontificis congregata sit; cum & Liptinensi, & Suef-
 sionensi, sicut Germanico præfederit S. Bonifacius Sedis
 Apostolicæ Legatus: cum Zachariæ Francis scripserit, ut
 ad Synodum singulis annis convenirent, & ea, quæ jam ab
 ipsis decreta erant, probaverit; cur ejus autoritas arcebitur à
 reliquis Conciliis, in quibus Capitularia edita, vel à quibus
 desumpta sunt? Trium quidem librorum capitula, quæ col-
 legit Benedictus, fuisse autoritate sanctæ Sedis maximâ ex
 parte collecta, ipsummet testatum jam supra vidimus. Non
 desunt argumenta generalia, quæ suadeant non abfuisse à re-
 liquis auctoritatem Apostolicam.

10. Ejusmodi sunt, quæ profert Baronius ad annum 770.
 ex lib. 6. Capitular. cap. 187. *Autoritas Ecclesiastica, atque Canonica*
docet, non debere absque sententia Romani Pontificis Concilia celebrari. Unde
 infert Illustrissimus Cardinalis, Francorum Reges hanc legem
 secutos. Eundem à sancta Sede præstitum Capitularibus con-
 sensum colligit ad annum 801. & ad annum 819. ex accurata
 obedientia, quam Carolus Magnus, & Ludovicus Pius sanctæ
 Sedi præstari volebant. Ita unanimes, inquit Ludovicus Pius,
 ut recitat Benedictus Capitular. lib. 6. cap. 267. *Divinis, &*
Apostolicis constitutionibus serviatis, ut in nullo patiamini pia Canonum De-
creta violari. Ut nulli fas sit sine statûs sui periculo, vel Divinas constitutio-
nes, vel Apostolica Sedis Decreta temerare. Ut igitur Francorum Reges,
 qui leges Ecclesiasticas, sive Capitularia ad restaurandam dis-
 ciplinam Ecclesiasticam condidêre, non suâ præcisè autori-
 tate, id fecisse sentiamus; sufficit, ut sciamus per *Apostolica*
Sedis Decreta, quæ temerare non licet, vetitum esse sæcularibus
 de rebus Ecclesiasticis propriâ auctoritate decernere. Sic enim
 decernitur in Concilio IV. Romano sub Symmacho Papa; *Laicis,*
quamvis Religiosis, nulla de Ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur
unquam attributa facultas. Refertur dist. 96. Ca. Bene quidem, & in Ca-
 pitu-

pitular. Regum Franc. lib. 5. cap. 403. ubi Baluzius ipse multos alios Scriptores citat illud referentes, ac speciatim Concilium Trosleianum cap. 3. in quo, ut dicemus, Capitularia vocat *Canonum Pedissequa*.

11. Præterea cur Adrianus Primus Codicem Canonum, & Decretalium Summorum Pontificum Carolo Magno Romæ dederat, nisi ut eorum executionem procuraret, quod indicat ultimus versus epistolæ illi Codici præfixæ; *A legemquam discede, hac observans statuta?* Quæ Principes, & Reges Franciæ agebant, non solum annuentibus, sed etiam hortantibus, atque rogantibus Pontificibus, atque adeo necessariam potestatem concedentibus, præstabant. Quamobrem, si quod occurrebat dubium, consulebant sanctam Sedem, non solum circa fidem, sed etiam circa disciplinam, non illud suâ præcisè auctoritate declarabant. Exempla multa sunt, ut Pipini in epist. 7. Zachariæ: Caroli Magni, & Ludovici Pii in Capitular. lib. 6. capp. 96. & 267. lib. 7. cap. 91. 104. 187. 205. 267. Addit. 4. lib. 7. cap. 12.

12. Ego certè, cum lego Christianissimos illos Principes, & Sanctæ Sedis, & Gallicanorum Episcoporum licentiam petiisse in rebus, in quibus hodie Reges illam postulare dedignarentur, ægrè possum modernis Scriptoribus Gallicis assentiri, asserentibus illos *leges Ecclesiasticas, sive Capitularia ad restaurandam disciplinam Ecclesiasticam condidisse suâ præcisè auctoritate*. Quis v. g. hoc sentiat de Carolo Magno, de quo istud legitur in Concilio Francofordiensi anno 794. habito, cap. 55. *Dixit etiam Dominus Rex in eadem Synodo se à Sede Apostolica, idest ab Adriano Pontifice licentiam habuisse, ut Angilrammum Archiepiscopum in suo Palatio assidue haberet propter utilitates Ecclesiasticas. Deprecatus est eandem Synodum, ut eo modo, sicut Angilrammum habueras, ita etiam Hildebaldum Episcopum habere debuisset; quia & de eodem, sicut & de Angilramno, Apostolicam licentiam habeat. Omnis Synodus consensit, & placuit eis cum in Palatio esse debere propter utilitates Ecclesiasticas.*

CAPUT XII.

De Capitularibus Regum Francorum primæ Dynastiæ.

1. **I**Tà certum est Principes Francorum secundæ Dynastiæ cum assensu Ecclesiæ Capitularia circa res Ecclesiasticas edidisse, ut fortè non defuturi sint, qui ad defendendam illam Baluzii sententiam, scilicet, editionem Capitulorum Regibus jure proprio, non ex concessione, aut consensu Ecclesiæ, competere, reponant Pippinum & Carlomannum idè plurimùm Ecclesiæ detulisse; quia cum sibi conscii essent usurpati Principatûs, sanguinis, ac successionis jure sibi non debiti, è re illorum erat summos Pontifices, & Episcopos quorum maxima erat apud religiosum Populum autoritas, demereri, atque illorum ope Dignitatem sibi asserere: Pippini autem filium, & Nepotem, ejus agendi rationem imitatos; cumque pii essent, in conservando jure Regio non ità cautè, ac subtiliter erga Ecclesiam se habuisse. Quamobrem non sunt omninò prætermittenda Regum primæ Dynastiæ Capitularia; ut sciamus quomodò illi se gesserint in negotiis Ecclesiasticis, atque quomodò agendum senserint. Nec enim quod æquum quisque novit, id semper sequitur.

2. In Capitularibus Regum Francorum à Stephano Baluzio collectis primum locum occupat Constitutio Childeberti Regis, data circa annum 554. In ejus principio declarat, quæ sint Principis partes in negotiis spiritualibus; scilicet, ut eorum autoritate compellantur rebelles ad obsequendum Divinis & Ecclesiasticis præceptis, dum Sacerdotum potestas eam obedientiam obtinere non valet. *Et quia, inquit, necesse est ut plebs, quæ Sacerdotis præcepta non ita ut oportet custodit, nostro etiam corrigatur Imperio: & prohibitis quibusdam sacrilegiis concludit; Quicumque post admonitionem Sacerdotum, vel nostrum præceptum sacrilegia ista perpetrare præsumpserit, si servilis persona est, centum ictus flagellorum ut suscipiat jubemus, &c.*

3. Sequitur Constitutio Clotarii Regis data circa annum 560. cujus articulus sextus Judices sæculares in officio suo delin-

linquentes Episcoporum correctioni subijcit : cum hodie vice versâ Judices sæculares , prætextu abusus , Episcoporum , aliorumque Judicum Ecclesiasticorum sententias reforment ; imò & summi Pontificis Decreta effectum sortiri non patiantur in rebus etiam spiritualibus ; *si Judex* , inquit Clotharius , *aliquem contra legem injustè damnaverit in nostri absentia* , ab Episcopis castigetur ; *ut quod perperè judicavit* , versatim melius discussione habitâ emendare possit. Hanc quidem facultatem Episcopis non concedit , nisi absente Rege , ad quem sine dubio pertinet priorum Officialium censura ; sed quâ possunt æquitate Scriptores Gallicani , Pastoribus Ecclesiasticis denegare potestatem efficiendi , ut Judices sæculares , dum apertè suâ jurisdictione abutuntur , præsertim in præjudicium Ecclesiæ , peccatum emendent ; permittere verò Judicibus sæcularibus , ut statim atque aliquis de Episcoporum judicio conqueritur , prætermisso Metropolitano , aliisque in Hierarchia Ecclesiastica superioribus , querelam admittant ; & si quem putent re verâ intercessisse defectum , eos multis pecuniariis plectant.

4. At , inquit , conditio Clotharianæ constitutionis locum hodie non habet. Nunquam enim deest Rex , vel ejus consilium castigandis Judicibus contra legem injustè damnantibus ; adeoque Prælatorum curâ nihil est opus. Faxit Deus , ut ita se res habeat ; sed cur similiter Ecclesiasticorum Officialium emendatio legitimis eorum superioribus non relinquatur. Quia (respondebis) Superiores Ecclesiastici emendationem vel negligunt , vel recusant. Si ita esset , admonendi tantum essent sui officii : sed magis certè metuendum est , ne sæcularibus non tam propositum sit , negligentiam , vel malitiam Judicum Ecclesiasticorum supplere , aut emendare , quàm ad se illorum trahere jurisdictionem.

5. In eadem constitutione alii sunt articuli pro conservandis Ecclesiæ juribus. Sed notatu dignus est duodecimus , qui est hujusmodi ; *Quæcumque Ecclesia , vel Clericis , aut quibuscumque personis à gloriosa memoria præfati Principibus munificentia largitate conlata sunt* , omni firmitate perdurant. Ex quibus constat aliam fuisse olim Regibus Christianissimis mentem , à recentium Aulicorum sententia , qui , cum jus Regaliæ nullâ solidâ ratione possent in omnes Gallicanas Provincias extendere , eò confugerunt , ut

Bbbbb 2

vel-

748 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
vellent retractari donationes, aut veriùs restitutiones liber-
tatis, olim Ecclesiis quibusdam à Principibus factas.

6. Refertur tertio loco præceptio Regis Guntramni an.
585. in qua Rex Episcopos monet, ut propriis Gregibus
invigilent. Sed ab illorum officio suum luculentissimè distin-
guit, statuens, ut Judices sæculares opem Episcopis ferant:
& si qui deliquisse comperti fuerint, à propriis Judicibus, sci-
licet, Clerici secundum Canones, Laici secundum leges,
emendentur. Et licet, inquit, absque nostra admonitione ad vos spe-
cialiter predicandi causa pertineat, attamen, &c. Deinde, sed vos Aposto-
lici Pontifices jungentes vobiscum consacerdotes vestros, & filios senioris Ec-
clesiæ, ac Judices locorum, quoscunque agnoscitis, quos vita qualitas honesta
commendat, ita universam Populi multitudinem, constanti, vel Deo placitâ
predicatione corrigite, ut & benè viventes mysticus adhortationis sermo mul-
ceat, & excedentes ad viam recti itineris correctio Pastoralis adducat. Et
post pauca; Quicumque Sacerdotum, aut Sacularium intentione mortiferâ
perdurantes crebriùs admoniti, emendare neglexerint, alios canonica severitas cor-
rigat, alios legalis pœna percellat.

7. Illustrissimus Dominus Petrus de Marca lib. 6. cap. 22.
§. 7. Reges Conciliorum Canones examinare, atque tempe-
rare posse contendens (quod tamen minus est, quam Leges Ec-
clesiasticas suâ præcisè autoritate condere) primum petit exemplum
ab Edicto Clotharii II. Concilium Parisiense V. an. 615.
confirmantis, & varios illius Canones modificantis. Sed
Clotharius II. in Edicto illo profitetur, se cum Episcopis,
quæ præcipiebat, constituisse. Quicumque, inquit, hanc deli-
berationem, quam cum Pontificibus, vel tam magnis viris optimatibus, aut
fidelibus nostris in synodali Concilio instituimus, temerare præsumpserit, in ip-
sum capitali sententiâ judicetur, qualiter alii non debeant similia perpetrare:
ex quibus verbis apertè colligitur Regem illum juxta men-
tem Episcoporum, ac cum illorum consensu Canones inter-
pretatum esse, aut, si mavis, temperasse.

8. Sed & Lupus Abbas Ferrariensis in illa epist. 81. cujus
occasione Baluzius Cardinalem Baronium immeritò arguit,
quæque scripta est ad Amulum Archiepiscopum Lugdunen-
sem Guenilonis, & Gherardi nomine, quæ essent Sacerdo-
tum, quæ verò Regis partes optimè distinxit. Præcepit itaque
(inquit, loquens de Rege Carolo Calvo) ut ejus vobis sermo-
nibus

nibus diceremus, se fideliter tenere, quod Rex Regum, idemque Sacerdos Sacerdotum, qui solus potuit Ecclesiam regere, quam redemit, postquam humanitatem suam in Caelum evexit, semper cum suis futurus divinitate, potestatem suam ad eandem gubernandam Ecclesiam inter Sacerdotes divisit, & Reges; ut quod Sancti docerent Pontifices, & ipsi implerent, & impleri facerent devotissimi Reges. Ecce Principum sæcularium officium; ut quod Sancti docerent Pontifices, & ipsi implerent, & impleri facerent devotissimi Reges. Pontificum igitur est regulas Ecclesiasticas condere; Regum autem eas exequi, & ut subditi exequantur efficere, quod præstant, & libentiùs, cum de illorum assensu constitutæ sunt, & efficacius, cum præceptis, & censuris Ecclesiasticis pœnas temporales adjungunt.

9. Ex iis igitur, quæ à pluribus Franciæ Regibus gesta rectè videntur, (sunt enim à nonnullis multa iniquè facta) certò infertur, Reges Christianissimos erga Ecclesiam, & Ecclesiasticam disciplinam fuisse optimè affectos, restaurandæ canonicæ politiæ, ac promovendæ religionis studiosissimos; ideoque diligentissimam, & constantissimam operam dedisse, ut Concilia, quæ adversus omnia Religionis, morum, ac disciplinæ vulnera, remedia sunt efficacissima, frequentissimè celebrarentur; eorumque Canones, adjectis pœnis temporalibus, exequendos curassent. Cæterum, si ex singulis, quæ tunc fiebant, argumentari liceat ad adstruendam Principum sæcularium in res Ecclesiasticas auctoritatem; poterunt etiam inde argumenta duci ad vindicandam Ecclesiæ potestatem, non solum in bona, & jura temporalia Regni, sed etiam in Coronam ipsam Regiam; concludendumque penes Ecclesiam esse, Reges destituere, ac restituere; quia Ludovicus Pius Autoribus Episcopis depositus fuit ab Imperio, & Regno, ac postmodum restitutus; denique Regnum secundum voluntatem Episcoporum erit administrandum, nam cum recessisset Lotharius Ludovici Pii Filius, Ludovicus & Carolus ejus Fratres ditionem sibi sine assensu Episcoporum non vindicarunt, ut narrat Nithardus Caroli Magni Nepos ex filia hist. lib. 4. init. quæ extat tom. 2. Andréæ Duchesne; *Et primum quidem visum est, ut rem ad Episcopos Sacerdotesque, quorum aderat pars maxima, conferrent. Sed non consenserunt Episcopi, nisi prius certi facti, rectum fore illorum*

750 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
regimen. Polliciti sunt autem Principes se omnia secundum
voluntatem Episcoporum facturos, quos, ut eam curam assu-
merent, obtestati sunt; *Respondentibus autem in quantum nosse ac posse
Deus illis concederet, secundum suam voluntatem se & suos gubernare & regere
velle, aiunt; & autoritate Divinâ, ut illud suscipiatis, & secundum Dei
voluntatem illud regatis monemus, hortamur, atque precipimus.* Non mi-
nus legitimè argumentaretur, qui ex hac historia conclude-
ret, secundum voluntatem Episcoporum Reges. & Populos
eis subditos, esse gubernandos; quàm Aulici, dum ex qui-
busdam antiquorum Regum factis aut verbis æquivocis In-
ferunt, Principes suâ præcisè autoritate posse leges Eccle-
siasticas condere. Initio secundæ Dynastiæ tanta erat circa
Regni negotia Episcoporum facultas, ut, si ex illius tem-
poris exemplis judicandum sit, plus Ecclesia in Regnum ha-
bitura sit autoritatis, quàm Regibus in Ecclesiam tribuatur:
ut norunt Periti historiæ illius Nationis. Verùm mutuum
utriusque potestatis consensionem in bonum Regni, & Ec-
clesiæ imitari præstaret, quàm hinc aut illinc Regum, aut
Episcoporum exempla trahere ad confirmandam alterutrius in
alterius jura invasionem.

10. Longè aliter quàm Baluzius de Capitularibus Regum
Francorum sentiebant an. 909. Patres Concilii Trosleiani,
licet Galli. Hi enim cap. 3. non dubitarunt Capitularia, *Ca-
nonum pedissequa* vocare, quia scilicet Canones tantum secuta
fuerant, & in eorum executionem edita.

C A P U T X I I I.

Libertates Ecclesiæ Gallicanæ in aliis sensibus acceptæ.

1. **L**ibertates Ecclesiæ Gallicanæ à variis variè accipi pro
cujusque commodo, aut studio, neminem latet eo-
rum, qui res in Gallia gestas rescire satagunt. Principiò qui-
dem omnes Ordines exactam Canonum antiquiorum obser-
vantiam obtendebant: sed quia longiùs ab ea recedebant plu-
rima, quæ à Laicis, plurima etiam, quæ ab Ecclesiasticis vi-
ris usurpabantur, detorquenda fuit nuncupatio illa à prima-
ria

ria sua significatione , ad aliàs admodum diversas , aut etiam contrarias.

2. Exeunte postremo sæculo Petrus Pithæus Bibliothecæ Regiæ Præfæctus libellum suum de Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ scripsit ; in quo duo principia constituit , quorum alterum Regiam jurisdictionem in Ecclesiam amplificat , alterum summi Pontificis in Galliam potestatem constringit ; atque ex duobus illis fontibus quamplurima capita derivat. Opus illud , cum privati esset hominis , nullius erat auctoritatis : imò nec totius Galliæ sententiam exponere censebatur. Quin ei potius Clerus refragari se multifariam significavit. Attamen quia nihil est , quod alicui aliquando non videatur commodum , incipit Tractatus ille per articulos citari , quasi antiqui illius Codicis Canones , in quibus observandis sita dicebatur libertas Ecclesiæ tum universæ , tum Gallicanæ , continentis loco successisset , ejusque interpretatio è commentario , ceù à Glossa communiter recepta peti.

3. In lite nuper à Senatu Parisiensi definita inter Illustrissimum Episcopum Cadurcensem , & nobilissimum Comitem de Marsano circa pensionem prædicto Comiti super fructibus præfati Episcopatus assignatam , instabat Reverendissimus Episcopus observandos Canones , quibus adversari videbatur pensio , præsertim in favorem Bigami Constituta ; atque ita primariæ libertatum suarum definitioni inhærere videbatur. Nobilissimus Comes negabat esse veram , & sinceram libertatem Gallicanarum naturam ; suumque intentum probabat plurimis exemplis Episcoporum , atque aliorum Ecclesiasticorum virorum super Canonibus secum dispensari postulantium , v. g. ad demigrandum ab una Sede ad aliam , ad plura simul Beneficia obtinenda , ad Beneficia Regularia in Commendam recipienda , contra regulam Regularia Regularibus , &c. Reponebant Actores Cleri Gallicani Domino Episcopo Cadurcensi sese adjunctes : quasdam quidem ex illis dispensationibus à Conciliis generalibus fuisse approbatas ; alias autem puta Beneficiorum commendas ab usu , & à Conciliis Provincialibus esse confirmatas , quasi usus Gallicanæ & Conciliorum Provincialium sententia idem essent , ac
Ca-

752 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS, &c.
Canones Conciliorum generalium, quibus contineri dice-
bantur prædictæ libertates, ut observare licuit in actis typis
editis, hucque perlatis.

4. Omnes autem libellum Pithæi, dum sibi favere putabant,
quasi Codicem Canonum libertatum suarum allegabant; ut
rursus videas speciosum illud nomen, quod primum ad fig-
nificandam defensionem adversus injurias Conciliorum gene-
ralium Canonibus contrarias inductum videbatur, hodiè
multipliciter equivocum evasisse, ac variè à variis, prout
commodum videtur, usurpari, quod plurimis aliis exemplis
posset confirmari.

5. Sed quod vehementer desendum est, nulli sæpius usui
deservit, quàm ut Ecclesia potestatibus sæcularibus subjicia-
tur, ac ejus jurisdictio ad sæculares Judices trahatur. Id sæ-
pissimè sensit Clerus Gallicanus, saltem circa suam, ut testan-
tur ejus acta, & monimenta, quorum nonnulla sunt à no-
bis citata. Itaque experitur Ecclesiasticus Ordo quam sibi
noxium fuerit potestatem sæcularem adversus Pontificiam
implorasse. Utinam antiquam erga sanctam Sedem observan-
tiam resumens, debitam sibi à Laicis ipse recuperare me-
reatur.

LIBER DUODECIMUS

De Appellationibus tanquam ab abusu.

I. **I**Nter omnes Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ articulos plurimum eminet, & ad defendendos alios excogitata est appellatio tanquam ab abusu; qui modus hodie omnium frequentissimus est usurpandæ, aut ligandæ jurisdictionis spiritualis sub prætextu libertatis. Edmundus Richerius in suo Tractatu *De Ecclesiastica & Politica potestate* num. 13. asserit, quod *hæc ratio procedendi Gallorum, originem præbuit Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus, ut eas vulgò vocant.*

II. Carolus autem Fevret, qui Tractatum integrum novem in libros distinctum eo de argumento conscripsit, lib. 3. cap. 1. num. 1. tradit hujusmodi appellationem esse libertatis Ecclesiæ Gallicanæ partem. Non minoris interest Cleri Gallicani, quam Sanctæ Sedis, ut plenè confutetur infesta Ecclesiæ jurisdictioni doctrina, quæ in eo Tractatu continetur. Quamobrem ampliorem, & accuratiorem ejus confutationem Gallis, jurisdictionis Ecclesiasticæ non negligentibus, & Cleri jurium, pariter atque usum contrariorum benè

C c c c c

con-

754 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
consciis, dimittentes: Scriptorem illum per singu-
los articulos non insequemur: sed argumenta, qui-
bus appellationes illas propugnat, discutiemus, quan-
tum satis, ut pateat librum esse perniciosissimum;
atque ita neminem, nisi volentem fallat. Huc etiam
propter materiæ connexitatem referemus tria ulti-
ma capita lib. 4. D. Petri de Marca, in quibus de
appellationibus ab abusu disputat.

CAPUT PRIMUM.

Quid sit appellatio ab abusu, & quæ illius origo.

1. **A**ppellatio definitur à Jurisconsultis; *A minore Judice ad majorem, ratione gravaminis, facta provocatio.* Abusus autem est perversus alicujus rei usus, seu usus minus bonus, ad quem res destinata non fuerat. Itaque, si justa, & legitima sit appellatio, nunquam interponetur, nisi ab aliquo abusu. Si enim Judex inferior rectè judicat, partibus gravamen non infert, atque adeò appellationi locum non præbet; si alterutri facit injuriam, abutitur suâ potestate, quæ circa justitiam dispensandam versatur. Sed à generali significatione ad particularem vox accommodata fuit in Gallia.

2. Illic enim appellatio ab abusu definitur in hunc modum; *A Judice Ecclesiastico suâ potestate abutente ad Judicem secularem provocatio:* quam definitionem sic explicat D. Petrus de Marca lib. 4. cap. 19. §. 4. *Etsi abusus significatio quamcumque Ministerii spiritualis aberrationem complectatur, sive in negotiis Ecclesiasticis, seu in temporalibus versetur, ut patet ex testimoniis jam relatis: attamen formula appellationum ab abusu specialiter accommodata est à Pragmaticis antiquis querelæ illi, quæ à Clericis adversus vim Judicum Ecclesiasticorum ad Magistratus Regios desertur, sive de Rescriptis Romana Curia conquerantur, sive de judiciis Episcoporum.* Mutilam tamen esse hanc definitionem ad
fo-

folius Judicis Ecclesiastici abusus restrictam videbimus §. 7. capituli sequentis.

3. Nomine appellationis abuti videntur sic nuncupantes provocationem à Judice Ecclesiastico ad sæcularem, cum nulla sit inter eos subordinatio, sed sint omnino distinctæ potestates, Ecclesiastica & sæcularis, & habeat utraque suos gradus, à gradibus alterius omnino distinctos; ut ab aliquibus, quamvis non omnimoda sit paritas, comparentur, quod jam alibi notavimus, duabus lineis Parallelis, quæ quantumvis progrediantur, nunquam sese contingent, aut conjunguntur: cum igitur Judex Ecclesiasticus in rebus spiritualibus Judici laico suppositus non sit, ab illo ad istum tanquam à minori ad majorem, provocari non potest; sed à Judice Ecclesiastico inferiori, ad Ecclesiasticum superiorem, & ab isto rursus ad altiorem, donec deveniatur ad summum. „ Si quid, „ ait Carolus Fevretus lib. 9. cap. 3. num. 15. in praxim, usum „ ac vocem ipsam abusus Curia Romanæ, ac Curiarum Ecclesiasticarum Regni odium commovit, id fuit nomen appellationis. Nunquam enim Clerus molestè tulit notorium, „ & manifestum abusum reparari. At vox appellationis, quæ „ usurpata fuit, ut ad illam reparationem procederetur, in „ tollerabilis visa est. Non enim concoqui potuit, ut à iudiciis Ecclesiasticis, & à Rescriptorum, & Decretorum Summi Pontificis executione appellaretur, ac postea hujusmodi „ appellationes in Curiiis sæcularibus judicarentur, &c.

4. Quamobrem fatentur Galli non dici simpliciter appellationem illam, quæ ab Ecclesiastico Judice ad sæcularem movetur. *Simplicem enim, & meram appellationem*, inquit Illustrissimus Petrus de Marca lib. 4. cap. 19. num. 5. *Ad Curiam Regiam nunquam in Gallia admissam fuisse fatentur Petrus de Cumeris art. 14. Masuerius tit. de appell. §. 22. & Joannes Gallus quæst. 161.* Verùm cum illo additamento, *ab abusu*, propriè, ac justè appellationes dici posse arbitrantur, quasi vox magis odiosa rei ab altera voce significatæ odium minuere possit, aut verba mitiora veram injuriam abstergere.

5. De origine hujusmodi appellationum non consentiunt, qui de illis disputaverunt. Appellatio quidem antiquissimum est contra iniquitatem Judicum inferiorum remedium. Quovis

756 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
tempore, ex quo Christiana pietas defervescere cœpit, inventi sunt nonnulli Judices Ecclesiastici, qui datâ sibi autoritate abuterentur: non defuerunt Principes, & Magistratus sæculares, qui de illo abusu conquererentur. (Justane, an injusta esset querela, vel quod apponebatur remedium postea expendemus) Verùm appellationes ab abusu sub eo saltem nomine non ita sunt antiquæ.

6. Carolus Fevret lib. 1. cap. 2. num. 2. antiquiorem appellationem refert ad annum 1404. allegans Placitum, seu Arrestum Senatus Parisiensis eo tempore datum, pro quo citat tom. 2. Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ cap. 7. num. 27. sed quid Placitum illud contineret ignoratur, cùm nec à Fevreto, nec ab Autore tomi de libertatibus referatur, sed tantùm citetur. Allegatur item ab utroque aliud Placitum anni 1449. Verùm in isto refertur tantùm Procuratorem Regium dixisse, posse appellari à jurisdictione Ecclesiastica ad sæcularem, quasi ab abusu, ac per viam prohibitionis, & nullitatis, ex eo quod Rex Deum tantùm superiorem agnoscat: Ecclesiastici verò jurisdictionem temporalem non nisi à Rege habeant, qui de ea, si abusus intercesserit, potest cognoscere: ex quo patet ibi agi de Judicibus Domini temporalis Ecclesiæ, à quibus ad Judices Regios appellatur; sed hoc ad causas profanas, non autem ad spirituales spectat.

7. In defensione Reginæ Navarræ Pio IV. ex parte Caroli IX. Regis Franciæ missâ anno 1564. earum appellationum usus circa ea tempora incepisse dicitur, cùm Cardinalis Julianus à Balua Legatus à Latere ad Carolum VIII. etiam Regem Franciæ missus fuisset à Sixto IV. an. 1489. „Eo
„tempore usurpari cœperunt appellationes tanquam ab abusu, quas emittendas ad Senatum placuit, ab executione
„omnium Rescriptorum Curie Romanæ contrariorum sanctis
„Decretis, libertatibus, & immunitatibus Ecclesiæ Gallicanæ, quarumque usus plurimùm viguit, propter optima,
„quæ inde consecuta sunt commoda; ut scilicet hujusmodi
„abusus à Senatibus autoritate Regia revocarentur. Libert.
Eccl. Gallic. tom. 1. pag. 96.

8. Citatur à Renato Chopino de sacra politia lib. 2. tit. 4. provocatio Procuratoris Regii à quibusdam monitionibus

In-

Innocentii VIII. contra Flandros: sed hæc provocatio dirigitur ad Papam modernum melius informandum, & sanctam Sedem Apostolicam. Addit quidem; seu ad eum, vel eos, ad quos iure provocare potest, vel debet. Sed iis verbis non designabantur appellationes ab abusu, cum in iure fundamentum non habeant.

9. Inter acta Cleri Gallicani, scilicet tom. 1. tit. 2. cap. 19. ult. edit. continetur Eruditissimus, & solidissimus Tractatus de jurisdictione Ecclesiastica, in quo appellationum ab abusu origo, pragmatica sanctione recentior demonstratur, & ejus esse quasi partus abortivus; notaturque Ægidium le Maître Protopræsidem in Senatu Parisiensi in collectione appellationum ab abusu nullam anno 1533. antiquiorem retulisse; Lucium item in libro 2. placitorum summæ Curie in titulo appellationum, quæ à veluti abusu nuncupantur, nullam habere, nisi ab anno 1537. quamvis citet etiam litteras appellatorias ab executione Rescripti Pontificii anno 1491.

10. Non potest certe usus ille admodum antiquus esse, quandoquidem Stephanus Aufrelius Præses in Senatu Tolosano sub initium sæculi proximè elapsi in addition. ad repet. Clement. 1. de offi. ordinar. reg. 2. num. 30. mirabatur, qui possent legitimæ haberi appellationes; De quibus, inquit, sæpe numero dubitavi, ubi fundari poterant in iure; sed & tunc Judices de illis iudicium ferre verebantur. Subjungit enim idem Aufrelius; Nunquam tamen aulivi, neque vidi, nisi senel, quod super meritis huiusmodi causarum appellationum fuerit pronuntiatio: sed duntaxat vel appellationes annullari, aut quod appellantes non erant ut appellantes recipiendi, quia à Iudice spirituali non est ad sacularem appellandum. „ Non debemus, inquit etiam Stephanus Pasquierius lib. 3. inquisition. num. suarum cap. 38. æstimare remedium illud appellationis (tanquam ab abusu) aut tempore Philippi Vallesii (qui obiit an. 1350.) aut 140. vel 160. annis postea inductum fuisse. Nulla enim fit ejusmodi appellationum mentio, neque in registis Curie, neque inter Senatus-Consultata à Joanne Gallo Procuratore Regio tempore Caroli VI. (qui obiit anno 1422.) collecta, neque inter decisiones Capellæ Tolosanæ ab Aufrelio Præsede in Senatu Tolosano digestas, neque inter decisiones Senatus Delphinalis à Guidone Papa editas.

11. Antiquior appellatio tanquam ab abusu assignatur à D. de Marca lib. 4. cap. 19. §. 4. nempe, quam interposuit Procurator Capituli Parisiensis an. 1501. à decimæ indictione, quam Alexander VI. in Gallia exigi jusserat. Sed ea appellatio primò dirigitur ad præsum Sanctissimum N. Papam melius consulendum, vel consultum, & sacrosanctam Synodum universalem primò celebrandam: quibus verbis fatetur appellans appellationem ad Ecclesiasticum tribunal pertinere, nec per appellationis viam ad Principes se recurrere debuiffe.

12. Licet magna videatur inter illos Scriptores, de tempore, quo usurpari cœperunt appellationes ab abusu, diversitas; ex omnium tamen consensu colligitur, earum originem non esse valdè antiquam; quod certè in re tanti momenti non obscurum est de injustitia præjudicium.

C A P U T I I.

De progressu appellationum ab abusu.

1. **P**Rælati Comitiorum Cleri Gallicani an. 1635. Parisiis congregati contra hujusmodi appellationes graviter conquesti sunt. Cumque eas penitus abolendas non sperarent, petierunt, ut illis modus adhiberetur; monueruntque illas idè institutas fuisse, ne Judices Ecclesiastici sæcularem jurisdictionem, aut sæculares Ecclesiasticam usurparent. Idem tradit Burdinus Procurator in Senatu Parisiensi Regius, à Carolo Fevret lib. 1. cap. 1. num. 4. relatus, his verbis; *Appellatio ab abusu hinc derivata est, quod Judex Ecclesiasticus, dum sibi partes vindicare conatur Judicis Laici, contra leges, & statuta Regia, jurisdictione sua abutatur: ex quibus, & ex Edictis, ac Placitis in tom. 2. Libert. Gallic. cap. 7. num. 27. relatis, appellationum illarum in sua origine cum solum effectum fuisse colligitur, ut Regia jurisdictio conservaretur. Postea tamen interpositæ sunt ad impediendos Judices Ecclesiasticos, ne potestate sua in cæteris negotiis abuterentur, ac denique eo processerunt, ut nulla, quantumvis spiritualis causa eis obnoxia non sit.*

2. Re-

2. Reges quidem suis Edictis modum eis interdum ponere coeperunt, ut videre est in actis Cleri tom. 2. parte 1. cap. 18. Sed nimius est Magistratum sæcularium, vel ad depri-
mendam Episcoporum Dignitatem, vel ad propriam augen-
dam, ardor; quàm ut possit solis illis frænis cohiberi. In
declivi posita videntur esse omnia humana negotia, ut pri-
mus quidem gressus difficilis aliquantum sit; at verò ubi se-
mel inchoatus est motus, res suo pte impetu, ac nullo im-
pellente per præceps ferantur. Initio appellationes ab abusu,
cùm essent insolitæ, atque ab ordine, ac jure communi
remotissimæ, ipsos etiam Judices perterrere videbantur, ut su-
periori Capite insinuatum est: modò autem mirificis etiam
laudibus extolluntur, ut infra videbimus.

3. Tuenda primùm fuit jurisdictio Regia, deindè Laico-
rum, v. g. patronorum in Ecclesiis jura; postea jurisdictio
Episcoporum, præsertim circa redditus ac beneficia; postmo-
dum Regni mores servandi; denique leges, ac etiam Senatus-
consulta vindicanda. Initio suspendebatur executio; deindè
coacti Episcopi Decreta revocare; denique ab ipsomet Sena-
tu irrita ac nulla declarata sunt. Circa bona temporalia, vel
beneficia versabantur primæ appellationes; de materia Eccle-
siastica, circa disciplinam subsequentes; modò etiam circa
Sacramenta, & alia omnia spiritualia juxta doctrinam Opus-
culi inscripti; „ Politia Regia in personas, & res Ecclesiasti-
„ cas, autore Jacobo Duhamel, relati in primo tomo Libert.
„ Gallic. Si contra has regulas, inquit, Edicta, Constitutio-
„ nes, & placita Curiarum supremarum; si contra libertates
„ & immunitates Regni; si contra sancta Decreta, & Conci-
„ lia recepta in Gallia; si contra jurisdictiones Regias, &
„ temporales, aliquid à Judicibus Ecclesiasticis fieri, vel at-
„ tentari contigerit, remedium est appellatio quasi ab abusu.
„ Idque non solum intelligo de causis Criminalibus Regiis,
„ & privilegiatis: sed etiam de rebus civilibus, sæcularibus,
„ & profanis; imò etiam spiritualibus, & sacramentalibus.
„ Est enim Appellatio quasi ab abusu, via adtribuendam Curii
„ Parlamentorum rerum spiritualium cognitionem, quæ aliàs
„ ipsis non competeret. Quid igitur tam sanctum, tamque
„ Divinum reperiri poterit, quod jurisdictionem Parlamen-
„ torum effugere queat?

4. Ut in materia remota, ita in proxima, seu rerum conditione monstruosè excreverunt appellationes ab abusu. Nam principio non usurpabantur, nisi quando notorius erat, & manifestus Judicum Ecclesiasticorum abusus; undè dicebantur *Appellationes ab abusu notorio*, & certo, quæ verba in litteris hac de re in Cancellaria expediri solitis, erant exprimenda, ut certum faciunt non solum plurimi Autores, sed etiam Senatusconsulta, quæ citantur à Carolo Fevret lib. 1. cap. 2. num. 5. & alibi: his consonat declaratio Regis Christianissimi facta ad instantiam Cleri Gallicani anno 1666. art. 16. in 2^a. Cleri loco citato. Tamen Officiales Regii commodis, quæ ex hujusmodi appellationum multitudine accedunt, inescati, plures excipiunt, in quibus adeò non elucet abusum à Prælati Ecclesiasticis fuisse commissum, ut eas frivolas postea Senatus non possit non declarare: cujus quidem examinis circa notorietatem omissio, ipsis etiam jurisdictionis Ecclesiasticæ hostibus iniqua visa est, ut legere potes loco Fevreti modò citato.

5. Sed quot, quantisque privilegiis sensim auctæ sint hujusmodi appellationes, quis exprimere queat? Primò possunt quovis tempore interponi, etiam post centum annos à data sententia, vel Rescripto, ut docent Fevretus lib. 1. cap. 2. num. 10. Duhamel, & alii hodie communiter, ex quo fit, ut nullus unquam securus sit actus jurisdictionis Ecclesiasticæ. Nam dum post multa etiam sæcula exhibebitur, si quid non solum Canonibus, sed etiam moribus, legibus, aut Senatusconsultis Gallicanis contrarium contineat, appellatione ab abusu poterit everti. Itaque nutant v. g. omnia privilegia, & omnes dispensationes; quippè cum à jure communi recedant, antiquæ disciplinæ non consentiant, atque adeò libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ adversentur.

6. Secundò nullus actus ab hujusmodi appellationibus eximitur, sive procedat à jurisdictione Episcopali, sive à Papali cum eo tantum discrimine, (quod tamen non semper observari videbimus inferiùs) ut reverentiùs destruantur, quæ à Summo Pontifice, quàm quæ ab Episcopis profecta sunt; quæ ad spiritualia, quàm quæ ad temporalia pertinent. Id enim supremæ Papæ Dignitati, & auctoritati tribuitur, ut

non

non à Sententia, Decreto, vel Rescripto ejus, sed ab eorum publicatione, vel executione appellari debeat; cum actus Episcoporum directè impetantur, & irriti fiant. In spiritualibus non de petitorio, sed de possessorio judicetur, nisi fortè aliquid temporale conjunctum habeat; sic v. g. Judices Laici validumne sit Matrimonium, in quantum est sacramentum, non judicant; sed an Maritus (quod idem in uxore locum habet) teneatur resumere uxorem. Et quia sacramentum matrimonii præsupponit contractum civilem, decernunt, an adimplendæ sint promissiones matrimoniales; imò an separandi sint conjuges; etiam, ut à pluribus audi vi, an partes ad aliud matrimonium contrahendum sint liberæ: quodque adhuc magis mirum est, dum de essentia ipsa, & validitate sacramenti agitur, non per se quidem sententiam ferunt, sed ad Judices Ecclesiasticos, alios ab ordinariis, partes, etiam pro ipsius sacramenti susceptione ad Parochos non proprios remittant. Præcipitur quidem articulo 17. declarationis jam citatæ ut, si intervenisse abusum Curia comperit, eidem Tribunali Ecclesiastico, licet non eidem Judici, causam melius judicandam relinquat. Sed quàm vereor, ne ille articulus, sicut & alii multi in favorem Cleri editi, à Judicibus sæcularibus posthabeantur.

7. Tertiò tres sententiæ conformes à Judicibus Ecclesiasticis prolatae, appellationi obnoxia non sunt, sed tertia definitiva conformis, omni mora cessante, executioni debitæ demandari debet, quâcumque appellatione interposita non obstante, ex legibus Concordatorum tit. de appellationibus. Verùm quod ad summum Pontificem perferri non posset, ad Parlamenta per appellationem ad abusu devolvetur, quæ etiam post tertiam sententiam conformem admitti poterit, ut docet Fevretus loco suprà citato & lib. 8. cap. 3. ante finem.

8. Quartò non est servandus jurisdictionum ordo, neque percurrendi varii Tribunalium gradus; non est expectandum, ut Archidiaconi iniquitatem repararet Episcopus, Episcopi Metropolitanus, Metropolitanus Primas, Primatis summus Pontifex. Ipse quidem summus Pontifex eam seriem ita reverteri tenetur, ut si vel uno gradu prætermisso causam ipse

D d d d

con-

762 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
contigerit, ejus Decreta nullius momenti futura sint, & per
appellationes ab abusu ipsorum receptio, publicatio, & exe-
cutio impedienda, quantumvis fuisset in mora periculum,
Judices suspecti, denegatio justitiæ, aliave necessitas ad su-
preum Tribunal recurrendi: censuræ, si quæ in Decretis
Pontificiis continentur, contemnentur; nulla denique ha-
bebitur potestatis Papæ ratio. At verò à quocumque Judice
Ecclesiastico, &, ut ait Duhamel, à quacumque parte ap-
pelletur, velut ab abusu, legitima est appellatio.

9. Quintò appellationibus ab abusu nullo pacto præjudi-
cari valet. Quantumvis partes concordent, aut transigant;
Procurator Regius, qui principalis in his causis pars habe-
tur, appellationem prosequi nunquam non potest, ut do-
cet Fevretus lib. 1. cap. 2. num. 9. 10. 25. & alibi.

10. Sextò statim atque appellatum est ad Judices sæculares
Judex Ecclesiasticus supersedere debet; ac quidquid interim
contingere poterit, negotio illi Episcopus, aut alius, sese
nequit immiscere, nisi quantum ei à Senatu indultum fue-
rit. Quantumcumque v. g. constet Episcopo Matrimonium
invalidum esse, non poterit, appellatione pendente, parti-
bus præcipere, ut quoad thorum separentur: Quamvis Pa-
rochus intrusus sit, aut jurisdictionis spiritualis incapax, non
poterit Episcopus Pœnitentiæ, aliorumque Sacramentorum
administrationem alteri committere, si ille appellaverit quasi
ab abusu.

11. Septimò Læsæ Majestatis crimen esset appellationes
ab abusu impugnare, quia fieret injuria supremæ Regis Ma-
jestati, summoque ejus Dominio. Itaque in tuto positum
est istud Regiæ Coronæ jus, seu potestas Judicibus sæcula-
ribus tributa, de qualibet, quantumcumque spirituali, re
judicandi, dummodò appellationis ab abusu nomine in-
signiatur. Vide Fevretum lib. 1. cap. 3. num. 6. sub finem
in margine.

C A-

CAPUT III.

De iustitia appellationum ab abusu.

1. **C**um innumera sint negotia, circa quæ versantur appellationes ab abusu, & alia aliis magis minusve spiritualia, & sacra, vel temporalia & profana; non in omnibus æqualiter elucet iustitiæ vel iniustitiæ ratio, sed cum quadam proportionē. Quidam aded evidenter iniusti abusus à Judicibus sæcularibus prætextu illarum appellationum committuntur, ut ab ipsis etiam illarum Defensoribus dissimulari non possint, quamvis leniter reprehendantur. Sufficeret fortassis rationes expendere, quibus illæ appellationes à Judicibus, & Patronis defenduntur. Sunt enim aded extraordinariæ, atque ab antiquo usu ipsorum etiam Gallorum abhorrentes, ut vel eo ipso nomine ingerant suspicionem. Verum antequam examen illud aggrediamur, præjudicia quædam adversus illas proponenda sunt.

2. Duo considerantur à Jurisconsultis, ut intelligatur, an legitimè possit institui iudicium in aliquo foro, nempe partes, & causa. Varii sunt enim Judices, prout varia sunt causarum genera, vel partium Dignitates, & conditiones. Certè causas spirituales, & Ecclesiasticas ad Ecclesiastici Judicis Tribunal perferendas, vel ipsæ voces clamant, nisi fortè, quod frequenter repetere cogimur, utramque potestatem à Christo D. N. divisam, separatamque confundamus, contra Ecclesiæ universæ, ac Principum etiam Christianorum communem sensum. Nec possunt Judices sæculares suam jurisdictionem tanto cum studio tueri, quin intelligant pari quoque ratione Ecclesiæ suam esse conservandam; nec possunt alias sibi, alias Ecclesiæ, leges ponere, quin Divinam in se iram concitent: quandoquidem, ut monet Sapiens Prover. 20. vers. 10. *Pondus, & pondus, mensura, & mensura, utrumque abominabile est apud Deum.*

3. Quin etiam, ut in rerum corporalium contrectatione, qui profanum aliquid subripit, furti tantum reus est; qui

D d d d 2

verò

764 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
verò rem sacram aufert, sacrilegii crimen incurrit; ità injusti-
tiæ quidem peccatum admittit, qui temporalem alterius ju-
risdictionem usurpat; qui autem sacram, & spirituale in-
vadit, sacrilegium perpetrat. Mirum certè est, quomodò Ju-
dices sæculares, qui Calicem, aut aliud vas Divinis Mi-
nisteriis consecratum non solum rapere non auderent, sed nec
nudis manibus contrectare, jurisdictionem sacram ad se tra-
here non vereantur, quasi non sit etiam res sacra, & Eccle-
siæ maximè necessaria, & chara.

4. Ipsi etiam Imperatores, & Principes, ut jam sæpè in-
sinuavimus, solemniter protestati sunt, non ad Laicos, sed
ad Episcopos, aliosque Judices Ecclesiasticos spectare, non
solum condendorum jus Canonum, sed etiam interpretando-
rum. Retulimus jam sententiam Constantini Magni, Theo-
dosii secundi, & Valentiniani III. Caroli Magni, aliorum-
que Principum, quibus adjungi possent alii non pauci. Sed
nihil desiderari potest expressius, quàm quod Imperator Ba-
silii publicè declaravit in octava Synodo. Cùm enim illius
Concilii Decreta optaret ab omnibus libenter excipi, & exe-
cutioni demandari, omnibus facultatem concessit ea propo-
nendi, quæ sibi vel obscura, vel difficilia viderentur in ejus
Canonibus, monuit illam licentiam eò tantum tendere, ut
ambigua explanarentur ab ipsamet Synodo; *Quisquis habet ali-*
quid adversus hanc sanctam, & universalem Synodum, dicendum, vel contra
hujus Canones, aut terminum, stet in medio, & quæ sibi videntur dicat, sive
Episcopus sit, sive quisquam de Ecclesiastico Clero, sive Laicus, aut ex iis,
qui civilibus officiis mancipatus existat; quanquam non datum sit istis secun-
dum Canonem dicere quidquam penitus de Ecclesiasticis causis. (Ecclesiasti-
cæ causæ sunt juxta Basilii mentem non tantum terminus, seu
fidei definitio, sed etiam Canones, circa reliquas materias, ut
ex præcedentibus verbis patet.) *Opus enim hoc Pontificum, & Sa-*
cerdotum est; Sed ex abundanti omne os iniquum obstruere volentes, licentiam
præstamus omnibus, ut qui in mente habet, quid ambiguum de his, quæ decreta
sunt ab hac sancta Synodo, hoc in medium exhibeat, & suscipiat satisfactio-
nis salubre remedium. Act. 10. quæ est ultima octavæ Synodi.

5. Philippus Augustus, referente, ac in exemplum pro-
ponente S. Ludovico, cum à suis Officialibus moneretur,
jurisdictionem Regiam à Judicibus Ecclesiasticis usurpari,
respon-

respondit, malle se id perpeti, quàm à Sacerdotibus cum scandalo dissidere: Utinam illius Regis Posterì, non neglectâ propriâ autoritate, sed vindicatâ contra Regios Officiales Ecclesiasticâ, dissidiis, ac scandalis occurrerent. *Dicitur de Rege Philippo Avo nostro* (verba sunt S. Ludovici in documentis, quæ ante mortem filio suo Primogenito scriptit, & quasi pro testamento reliquit, referente Guilhelmo de Nangiaco Monacho S. Dionysii in Francia) *quod quidam de Consiliariis suis dixit ei, quòd multa damna inferebant ei Ecclesiastica persona, iura ipsius usurpando; & mirabantur multi, quòd ita tulerat. Cui Rex respondit: Rerè credo quòd dicitis; sed quando cogito Beneficia, quæ mihi Dominus contulit, melius volo pati, quàm inter me & Ecclesiam scandalum suscitare. Ama igitur, ò fili, personas Ecclesiasticas, & serva pacem earum quantum poteris.*

6. Quod spectat ad personas, peccatur à Judicibus sæcularibus in tritam illam Jurisconsultorum regulam; *Actor sequitur forum Rei*, cùm in actionibus, quas personales vocant, idest, quæ in personam diriguntur, non in rem aliquam temporalem, Viros Deo consecratos, quantacumque dignitate præfulgeant, ad sua Tribunalia trahunt. Itaque qui se sacrorum Canonum Custodes esse gloriantur, Canones, Clericos, & Regulares à foro sæculari arcetes, ita non servant, ut nullius alterius conditionis hominum major ibi copia videatur; quòd in Clerum & in Religiosos Ordines relaxationem, & sæcularium morum colluviem inducit, & maximum sacris Dei Ministris, & famulis contemptum conciliat.

7. Qua in re tantùm abest, ut dignitatis Episcopalis Christianis omnibus tantoperè reverendæ, atque ab antiquis Gallis tanto in honore habitæ, rationem habeant; ut in hoc suam eminere dignitatem arbitrentur, si Episcopos pro rebus etiam Divinis, & Ecclesiasticis, ad se venire compellant. Undè in aliquibus Senatibus pertinaciter retinetur, quantumvis refragantibus Edictis Regiis, usus vocandorum in iudicium Episcoporum ipsorum, non admissis Procuratoribus Fiscalibus, quos illic Promotores vocant, etiamsi de ordinationibus vel sententiis mota sit controversia, quam Præsules, ut Judices tantùm, cùm sua ipsorum nihil interesset, pro sui officii munere tulerunt.

CAPUT IV.

De vi appellationum ab abusu, quantum ad conscientiam.

1. **C**ertissimum est non habere Judices sæculares claves Ecclesiæ, ut in foro, vel interno, vel externo ligare possint, aut solvere; idest, à peccatis, & censuris absolvere, vel illis innodare, jurisdictionem, aut missionem spiritua-lem conferre, vel auferre, Id de fide est, nec inter Catholico-um probatione indiget. Undè necessariò consequitur nulla Principum Edicta, nulla Curiarum sæcularium placita posse quemquam ab excommunicatione, aut aliâ censurâ, vel irregularitate, vel peccato liberare; nulli Parocho, vel alteri Sacerdoti, aut Clerico validam, ad prædicandum missionem, ad Pœnitentiam, vel alia Sacramenta administranda, juris- dictionem conferre. Possunt quidem Senatores declarare, non esse aliquem excommunicatum, irregularem, vel alicujus criminis reum; sed hujusmodi declarationibus, cùm à non habentibus potestatem prodeant, ab excommunicatione, ir-regularitate, vel peccato neminem possunt eximere. Quid igitur, si fallantur Judices? Num eorum sententia excom- municatum participationi suffragiorum, aliorumque bono- rum Ecclesiæ communicationi restituet? Num irregularem ad sacra ministeria idoneum præstabit? Num absolutionibus ab invasore curæ animarum dandis vim tribuet? Num ab incur- renda Dei offensâ tuebitur? Num etiam titulum coloratum præstabit.

2. Sed cùm multæ sint tum antiquis, tum recentibus Ca- nonibus, & Decretis, latæ censuræ adversus eos, qui Ec- clesiasticam jurisdictionem violant; num eas effugient, aut Judices causas spirituales, & sacras ad sua Tribunalia evocan- tes, aut partes illuc eas perferentes? Num bona fides utro- que à peccato, & censuris excusabit? Equidem bona illa fides in ignorantia fundari non potest. Ut enim à Judicibus inci- piamus, aut ipsi Canones ignorant; ac sic temeritatis rei sunt, cùm rebus Ecclesiasticis, quæ Canonibus regendæ sunt, se im-

immiscent. Si Canones norunt; sciunt quàm arctè ab iis Ecclesiasticæ jurisdictionis usurpatio prohibeatur, quibusque pœnis spiritualibus plectatur. Sed cùm appellationibus ab abusu propositus dicatur is scopus, ut antiqui Canones servantur; æquius est, ut Judicibus, qui se defensores dicunt Canonum, perspectos illos esse sentiamus. Ergò ignorantia, & quæ illam supponere videtur, bona fides illis minimè suffragatur, si aliud tentent, quàm ut jurisdictionem laicam, idest, civilem, seu circa res temporales, & profanas tueantur; nisi denique quatenus sibi ex jure, vel ex privilegio certo competit. Complerent integrum volumen Constitutiones Ecclesiæ adversus violantes suam jurisdictionem, quas nescio quomodo contemnere audeant, qui Ecclesiam Matrem habere se profitentur, aut quomodo qui audent, censuras in eis contentas evadant.

3. Metuunt illas Judices, qui deprimendorum Episcoporum, aliorumque Judicum Ecclesiasticorum, & extollendæ propriæ autoritatis ambitione, vel lucri, aut alterius commodi cupiditate non tenentur, nec Ecclesiæ tanquam sibi subditæ dominari, sed ut Matri obedire student. Justum esse illum timorem docuerunt etiam Scriptores laici, antequam illi, quibus Ecclesiastica negotia plus afferunt utilitatis, quàm profana, Ecclesiasticam jurisdictionem ad forum sæculare omnino evocare statuisent. Auspiciis in Senatu Tolosano Præses, in additione ad repetitionem Clementinæ primæ de offic. ordin. Reg. 2. num. 30. fatetur, ut suprà vidimus, se sæpè dubitasse, ubi fundari possent in jure appellationes ab abusu, & ad sua usque tempora, idest, circa annum 1514. Judices à jure super meritis causarum per appellationem tanquam ab abusu ad se delatarum dicendo, semper abstinuisse, nisi unicâ tantum vice. Perfracta sunt Religiosi illius timoris repagula, & nescio quo poterit aggere præcipitis torrentis impetus cohiberi, quandoquidem nec primis æquitatis principis, nec censuris Ecclesiasticis sistitur.

4. Evenit maxima ex parte, quod prædixerat Cosmas Guymier in Senatu Parisiensi Consiliarius, & Inquisitionum Præses in præf. prag. Sanct. §. *Cum itaque in verb. libertatis*. Ubi postquam statuta, & consuetudines contra Ecclesiasticam liber-

tatem

768 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
tatem esse nullas, utriusque juris autoritate comprobavit;
postquam hujusmodi statuta servantes, aut servari facientes,
itemque turbantes, seu impediētes jurisdictionem Eccle-
siasticam per se, vel per alios, directè, vel per obliquum,
& ad illud, auxilium, consilium, vel favorem dantes, in ex-
communicationem incidere ostendit; notavitque post Joan-
nem Andr. & Panorm. infinitos Judices, seu Rectores hu-
jusmodi censurâ esse Ligatos, ob diminutam, & subtractam
jurisdictionem Ecclesiasticam, subjungit; CVM AVTEM
REX FRANCIAE SIT PVGIL ECCLESIAE, ET INTER OMNES
CHRISTIANOS CHRISTIANISSIMVS, DEBET CVSTODIRE IV-
RISDICTIONES, ET LIBERTATES ECCLESIASTICAS: SED
OFFICIARII EIVS IN MVLTIS HODIE TVRBANT ECCLE-
SIAM IN PRÆDICTIS: ITA QVOD, NISI DEVS PROVIDEAT,
TANDEM IVRISDICTIONIO, ET LIBERTATES ECCLESIAE EVA-
NESCENT, SICVT TEMPORE PHILIPPI REGIS DE VALE-
SIO, PETRVS DE CVNERIIS PVTAUIT AVFERRE IVRISDI-
CTIONEM TEMPORALEM ECCLESIAE.

5. Qui egregias huic Guymierii Glossæ notas addidit Phi-
lippus Probus, suum contra illata Ecclesiasticæ jurisdictioni
damna zelum significat; his Guymierii verbis; *Officarii ejus in*
multis hodiè turbant Ecclesiam in prædictis, addens; *A quibus adhuc non de-*
fissunt, adeò quod Judices Ecclesiastici nihil aut parum habent in jurisdic-
tionis exercitio: quia illud frustatim per Judices laicos fuit laceratum, & usur-
patum, ut patet experientiâ rerum Magistrâ. Vide ibi sequentia.

6. Si Gallicani Judices Theologos, & juris Canonici in-
terpretes suspectos habent, eorumque sententiam super hac
quæstione contemnunt, quasi in propria causa loquantur,
aut propriis commodis studeant; audiant Senatum suorum
Præsides; audiant Jurisconsultos æqui justique retinentes,
& sinceros: magisque hac in parte se, quàm Ecclesiasticos
viros suspectos existiment, cum isti de tuenda, illi de am-
plianda jurisdictione certent.

7. Petrus Rebuffus supremarum Curiarum privilegia re-
censens super procœmio Concordatorum, ver. *summas*, octavum
istud assignat; *Octavo cognoscit de abusu Judicium Ecclesiasticorum, &*
alius Judex non potest cognoscere, ut in Concord. in Rub. de protec. Con-
cord. . . . . Et hoc quatenus ei à jure conceditur, vel ex privilegio, ut ple-
niss

nus dixi in ordinationibus Regiis, non alias, ut est textus in ca. si quis à proprio. & ca. si quis Episcopus 21. quest. 5. ALIOQVI, ET IS ABVSVS MVLTOS DEDVCET AD INFEROS. Non exciderunt hæc verba Rebuffo incogitanti, aut materiam Ecclesiasticam tantum præ manibus habenti, quandoquidem eam ex professo tractans super ipsammet Rubricam Constitutionum Regiarum, quæ est de appellationibus ab abusu, idque Parisiis in scholis publicis, ne quis putet opinionem esse privati hominis, quam proferre non ausit nisi in scriptis sine examine vulgatis, disertè docuit, ut ipsemet hic confirmat, Iudices sæculares eam auctoritatem non nisi ex jure, vel privilegio sibi posse vendicare.

8. Quæ de Judicibus dicta sunt, in partibus etiam locum habent cum proportionem. Ejusmodi enim plerumque sunt, ut sciant, aut saltem teneantur, & facilè possint scire, quæ à sacris Canonibus statuta sunt adversus eos, qui Ecclesiasticam jurisdictionem usurpant, aut ad eam usurpandam juvant. Minor tamen est istorum culpa, cum non propriâ sponte Tribunalia sæcularia pro rebus spiritualibus, & Ecclesiasticis appellant; sed ad ea inviti pertrahuntur, causæ alioquin justæ, ac gravissimi momenti jacturam perperuri: sed quod omninò nulla culpa sit, definire quis audeat? Licet id aliqui præsumant ex benignitate Ecclesiæ, quæ sicut contumaces graviter plectere solet, ita & illis indulgere, qui sua præcepta non nisi magnâ necessitate compulsi prætermittunt: res tamen admodum incerta mihi videtur.

C A P U T V.

Discutiuntur rationes, quibus appellationes ab abusu legitimas esse Autores Gallicani probare nituntur.

I. Causas Ecclesiasticas à sæcularibus Judicibus definendas non esse adeò perspicuum est, ut id fateantur ultro, qui appellationes ab abusu legitimas esse affirmant; sed eum usum variis modis excusare conantur. Primò, quod Rex sit Canonum custos. Secundò, quod subditos suos à vi, ser-

E e e e

vitu-

770 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
vitute, ac oppressione tueri possit, & teneatur. Tertiò,
quod scandala, quæ ab injustis sententiis, aut Decretis oriun-
tur, à Principe compescenda sint. Quartò, quod Canonès
sæpè legibus confirmati fuerint, adeoque Principes p̄pria-
rum legum, perinde atque Canonum infractionem ulciscan-
tur. Quintò, quod jus naturale injuriam à se, atque ab aliis
arcere permittat. Sextò, quod Ecclesia partim expressè, par-
tim tacitè illi usui consentiat. Exceptâ istâ ultimâ ratione,
reliquæ omnes unicâ responsione videntur elidi.

2. Si enim Principes, ac Judices sæculares nullo casu pu-
tant Ecclesiam causas ad sæcularem jurisdictionem pertinentes
ad Ecclesiastica Tribunalia evocare posse; quâ æquitate illi
causas Ecclesiasticas ab forum sæculare per appellationes ab
abusu pertrahunt? Nonne Ecclesia, ut leges, ac mandata
Principum à fidelibus observentur, censuras adhibet? Num
autem negotiorum sæcularium cognitio permittitur Judicibus
Ecclesiasticis, dum censurarum imploratur auxilium, ad de-
tegendam v. g. rei veritatem? Quomodò igitur prætextu
custodiæ Canonum, causarum Ecclesiasticarum judicium sibi
laici tribuunt? Illustrissimus Petrus de Marca lib. 4. cap. 12.
§. 4. varia profert exempla, ex quibus patet solitos olim
Principes ad Ecclesiam recurrere, ut ejus ope debitam sibi
fidem, & obsequium à suis subditis obtinerent. *Exempla, in-*
quit, petere licet è Synodo apud Lauriacum habitâ an. 843. relatâ in Syno-
do Meldensi, & apud Ivonem, quæ eos, qui contra regiam Dignitatem ali-
quid machinantur, vel potestati regie per summam contumaciam non obtempe-
rant, Anathemate plectendos decernit. Inde Synodus Suevionensis an. 866. ro-
gat Nicolaum I. ut Salomonem Britannia Ducem moneat, quò Domino suo Ca-
rolo Regium obsequium præstet, annuosque census persolvat; alioqui gladio
Apostolatus vestri se percellendum debito cognoscat libramine. Ludovicus Ultra-
marinus Rex Francorum ab Hugone Comite vexatus subsidium postulat à Synodo
Engelenheimensi, ubi aderat Legatus Romani Pontificis, & Otto Imperator
an. 948. &c. Si quis hodiè ob illa exempla contenderet, in
foris Ecclesiasticis ejusmodi causas esse tractandas, partibus
auditis, & eodem ordine, quo appellationes ab abusu apud
Judices sæculares, ceu insanus haberetur. Et tamen insontes
videntur Judices Laici, qui spiritualia, & sacra quæque ne-
gotia ad se trahunt, ac juridicè definiunt; quia *abusus* vocem
obten-

obtendunt ; quasi potestates sæculares non solum autoritate sua nunquam abutantur , aut earum abusus corrigere nefas sit ; sed etiam ad Pastorum Ecclesiasticorum abusus emendandos , à Deo sint præpositæ.

3. Præterea , num Principes sæculares rariùs quàm Ecclesiastici proprios subditos opprimunt , aut Ecclesia de ope , filiis suis injustè vexatis , minùs debet esse sollicita , quàm Reges de Regnicolis ab injuriis vindicandis ? Nonne etiam ab injustis Principum mandatis oriri possunt scandala , vel illis moveri non debent Apostolorum successores , qui à S. Paulo ita se habere didicerunt , ut verè dicere queant ; *Quis scandalizavit , & ego non uxor ?* Quid quod leges Canonibus confirmantur : & tamen occasione violatorum etiam Canonum , Ecclesia de possessionibus terrenis , aliisque rebus merè temporalibus , liberè judicare non sinitur ? Cur soli Ecclesiæ nefas sit non solum sua jura , sed etiam fidelium bona , & libertatem , dum iis injustè spoliuntur , propugnare ? An jus illud naturale Principibus temporalibus , non autem superioribus Ecclesiasticis concessum est.

4. Evenire sanè potest ; imò ut non eveniat fieri vix potest , ut Superiores Ecclesiastici aliqui aliquando sua abutantur potestate : Sed contingit frequentius , ut Principes & Magistratus sæculares ultra modum suos subditos præmant. Nonne ergo æquius esset , ut Pastoribus Ecclesiæ , præsertim Summo , liceret , & Principum conscientiæ , & subditorum quieti , quæ cum animarum salute sæpe conjuncta est , prospicere ; quàm ut Principes superiorum Ecclesiasticorum abusus , qui circa formulas à jure positivo inductas , aut fortè circa reddituum temporalium , aut beneficiorum dispensationem versantur , possent autoritate suâ corrigere ? Præsertim cum prætextu illius correctionis majores abusus aut foveantur , aut inducantur. Difficillimum , ac ferè impossibile est , ut præcaveantur , aut emendentur omnia incommoda. Si autem volunt Galli reverendam esse tantummodò Divinæ providentiæ dispensationem , quæ supremam Regibus potestatem contulit , cum illi malè in administratione rerum temporalium se habent ; cur idem de potestate Ecclesiastica non sentiunt ? Cur utraque in alteram monitionibus tantum non

Eeeee 2

agit ?

772 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
agit ? si utriusque distincta sunt officia , & discreti limites ,
ut non debeat alterius altera fines ingredi ; ne , dum in alte-
rius Provinciâ ordinem constituere satagit , & suam , & alie-
nam perturbet. Cur Deo non relinquatur , ut in hoc mun-
do , vel saltem in futuro præpositorum à se constitutorum
delicta emendet ? *Tu quis es , qui iudicas alienum servum ? Domino
suo stat , aut cadit.* Ad Rom. 14. Humanum dico propter in-
firmitatem.

5. Cùm enim corpus propter animam , non anima propter
corpus à Deo creata sit ; cùm temporalia , & corporalia or-
dinata sint ad spiritualia , & æterna ; convenientius est , ut
illi , quibus ex Divina dispensatione concredita est spiritua-
lis , & æterna salus fidelium , curam suam ad temporalia pro-
tendant , quàm ut qui temporalibus præpositi sunt , ad spi-
ritualia manum porrigant ; maximè cùm , ut diximus , abu-
sus circa temporalia , magistratuum , ac etiam sæpe subdito-
rum conscientias illaqueant. Quâ ergo ratione potestas spi-
ritualis eodem jure in rebus sacris , quo temporalis in profa-
nis frui permittitur , & plus Principibus in Ecclesia circa spi-
ritualia , quàm Ecclesiæ in Principes circa temporalia tribui-
tur ? sed , ut redeamus ad illa , quæ in favorem appellatio-
num ab abusu allegantur.

6. Primò , Rex Canonum Custos est , at non Conditor ;
Executor , non Judex , ut notat Facundus Hermianensis de
Imperatore Marciano verba faciens ; *Cognovit ille (Marcianus)
quibus in causis uteretur Principis potestate , & in quibus exhiberet obedientiam
Christiani.* Et ideo ne impius , atque sacrilegus videretur post tot Sacerdotum
sententiam opinioni suæ nihil reliquit . . . . . Multò magis impunè sibi cedere
non posse cognovit , vel quæ jam de fide Christianâ ritè fuerant constituta discu-
tere , quod nullatenus licet , vel NOVOS CONSTITVERE CANONES ,
quod non nisi multis , & in unum congregatis primi ordinis Sacerdotibus licet.
Ob hoc itaque vir temperans , & suo contentus officio , Ecclesiarum CA-
NONVM EXECUTOR ESSE VOLVIT , NON CONDITOR , NON
EXACTOR. Facund. Hermian. defens. lib. 12. cap. 3. Judi-
care superioris est : Principes igitur Canonibus obsequi te-
nentur ; de illis judicare non possunt ; illorum interpretes
non sunt : sed ejus est legem interpretari , cujus est &
condere.

7. Sc-

7. Secundò , tueantur Reges suos subditos , quando vim , & injuriam patiuntur ; sed debito modo. Non autem v. g. cùm illi , quibus id muneris incumbit ex ordinatione Divina , remedium opportunum afferre non recusant : cùm non est manifesta injuria , &c. Sed Principes parem saltem fateantur facultatem Pontificibus competere , cùm fideles evidenti fuerint iniquitate à Laicis oppressi , non sine certo ipsorum æternæ damnationis periculo.

8. Tertiò , quantum damnandi sunt , qui scandala concitant , de quibus pronunciant Divina Oracula , satius esse , ut alligatâ collo molâ demergerentur in profundum maris Matt. 18. tantum laudandi sunt , qui scandala conpescunt , atque ad id traditâ sibi Divinitus potestate utuntur. Verum amoto , si quid instabat scandali , cædis videlicet , seditio- nis , & hujusmodi , periculo , causæ judicium Judici com- petenti relinquatur. Certe qui rixantes videt , potest , & debet propter imminens , & inevitabile periculum à mutua injuria , quantum valet , impedire , non tamen illius rei , cujus causâ rixabantur , judicium sibi vindicare , aut inju- riam inferentem plectere , nisi sit legitimus ejus superior.

9. Quartò , si res sit ejusmodi ut partim Canonibus , par- tim legibus regi debeat , unaquæque potestas jure suo libe- rè utatur. At , si leges in adjutorium tantum Canonum in- vocatæ sint , nonne jus violatur , si , quæ Adjutrices vene- runt , dominari velint ?

10. Quintò , ex jure naturali licet manifestam injuriam , & à se , & ab aliis amovere , recurrendo scilicet ad Judices , & Superiores à Deo constitutos , non autem autoritate pri- vatâ vel extraneâ , præsertim dum non desunt media ordina- ria , & regularia ; ut vix , aut nunquam in Ecclesiastico re- gimine desunt.

11. Sextò , testantur orationes Cleri Gallicani tom. 5. ejus actorum , aliæque innumera monimenta , Antistites Gallica- nos appellationibus ab abusu pro viribus semper restitisse ; & dum penitus eas abolere posse desperarunt , usum moderari conatos esse : nec eas minùs , imò multò magis improbat Ecclesia Romana , ut ironice loqui videantur , qui expres- sum , vel etiam tacitum ejus consensum adducunt in illarum

774 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
defensionem. Et hæ quidem præcipuæ rationes sunt, quibus
à Gallicanis Scriptoribus excusantur appellationes ab abusu.
Sed, ne quod nos alicujus momenti argumentum effugerit,
expendenda sunt paulò accuratius, quæ à præcipuis illarum
defensoribus dicta sunt, scilicet à D. Petro de Marca, & à
Carolo Fevreto.

C A P U T VI.

Expenditur doctrina D. Petri de Marca de appellationibus ab abusu in 19. cap. libri 4. de Concordiâ Sacerdotii & Imperii contenta.

1. **I**N tribus ultimis libri 4. capitibus ex professo, alibi tantum ex occasione, de appellationibus ab abusu disputat D. Petrus de Marca; idcirco paulò diligentius istorum doctrina examinanda est. Cap. 19. §. 2. scribit, ex Concordatis inter Leonem X. Pontificem, & Franciscum I. Regem Francorum initis, Senatus officium adversus eorum violationem implorari solitum per appellationes ab abusu; eò quòd Pontifex Canonum, atque Decretorum in illis Concordatis renovatorum tuitionem, consensu quoque suo, & Apostolicæ Sedis autoritate adhibitâ, Regibus Francorum permisset: Franciscus autem Rex eam curam Parlamentorum Curii demandasset. Sed, ne hujusmodi appellationibus novitas, quâ nihil est libertatum Ecclesiæ Gallicanæ Dignitati infestius, objiceretur, §. 3. *Abusus* dictionem in foro antea incognitam non fuisse contendit. Vocem quidem illam Concordatis antiquiorem esse quis dubitat? Res enim per illam propriè significata vetustissima est: sed prout vox illa designandis appellationibus, de quibus agimus, est accommodata, non admodum vetusta est, sicut nec ipsum ejus significatum. Usurpata est etiam à Laicis contra Ecclesiasticos ad denotandum indebitum potestatis usum, sed non semper verè ac justè.

2. Durandus enim Mimatensis, v. g. cujus autoritas primo loco adducitur, scilicet, ex tractatu de modo Concilia
gene-

generalia celebrandi rubric. 70. monuit sæculares Judices solitos suo tempore, Judices Ecclesiasticos de turbata jurisdictione conquerentes repellere hac exceptione; *quod eorum actus essent abusus*. Sed justam, ac veram non fuisse illam excusationem comprobavit examen aliquot post annis factum coram Philippo Rege Francorum, hinc Bertrando Episcopo Augustodunensi Ecclesiasticam, illinc Petro de Cumeriis Procuratore Regio Laicam jurisdictionem defendentibus, ut in actis legitur typis pluries excusis, & à Patribus Philippo Labbe, & Joanne Cossart to. 11. Concil. part. 2. insertis, & in Bibliotheca Patrum tom. 13. edit. Col.

3. Antiquiorem ut supra notavimus postremo sæculo appellationem ab abusu non affert Marca: & quam tunc temporis interjectam dicit §. 4. præterquam quod ignoratur, an, qui interposuerat, prosecutus sit, recenter editi partus speciem præferret. Adhuc enim vacillat. Appellatur à *Procuratore Capituli Parisiensis* contra decimam ab Alexandro VI. inductam ad Papam melius consultum, Synodum universalem, Regem Christianissimum, supremam Parlamenti Curiam, ac ad illum, vel illis, ad quem, vel quos de jure, vel consuetudine in hac parte provocare, & appellare licet. Hæc appellationis forma indicare videtur non posse ad Regem, vel ad Senatum deferri appellationem, nisi ad summum post judicium Papæ melius consulti, & post sententiam Synodi universalis, & propter illorum defectum, aut manifestissimam injustitiam. Non enim potest in omnibus illis Tribunalibus simul tractari negotium. Nec tot Judices appellari videntur, nisi quia dubitatur quidnam sit adeundus: vel potius an Rex, & Parlamenti Curia sint ex illis, ad quos de jure, vel consuetudine in hac parte provocare & appellare liceat. Et fortasse comminatio erat potius quam vera appellatio, ut Papa metuens, ne Ecclesiasticum negotium ad Tribunal sæculare deferretur, atque ita jurisdictio Ecclesiæ detrimentum pateretur, onus Clero impositum minueret.

4. Paragraphi quinti notatu digna sunt hæc verba; *Simplicem, & meram appellationem à Curia Ecclesiastica, ad Curiam Regiam in Gallia nunquam admissam fuisse fatentur Petrus de Cumeriis* (insignis jurisdictionis Ecclesiasticæ æmulus) art. 14. *Masuerius tit. de appel. §.*

22. & Joannes Galli *quæst.* 161. Illi enim Autores generatim negant à Judice Ecclesiastico ad sæcularem appellationem admitti, quantumvis eos Marca de appellatione tantum simplici, non de illa, quæ tanquam ab abusu nuncupatur, intelligendos velit. Nullus, inquit Petrus de Cuneris art. 14. à Curia Prælatorum appellat ad Curiam Regiam. Ac revera in lib. inscripto; Stylus Curie Parlamenti Parisiensis, licet prolixus sit titulus de appellationibus, nulla reperitur neque simplex, neque tanquam ab abusu à Judicibus Ecclesiasticis ad sæculares. Masuerius non solum testatur de facto, sed etiam de jure. A Judice Ecclesiastico, inquit tit. de appel. §. 22. non est appellandum ad Judicem sæcularem. Joannes Galli Advocatus Regius, qui Placita Senatus Parisiensis usque ad an. 1414. per quæstiones digessit, idem variis Senatus-consultis probat. Fuit, inquit *quæst.* 161. ante longum tempus dictum per Arrestum, Dominum Joannem Lappostole non esse, ut appellantem recipiendum, ab Officiali Curie Ecclesiasticæ Lingonensis ad Parlamentum; quia Curia Ecclesiastica non resortitur ad temporalem. Item fuit pariter dictum contra Dominum Guillelmum Creveil, qui ab Officiali Curie Ecclesiasticæ Capituli Lingonensis appellaverat ad Parlamentum.

5. Cum videret autem Marca illarum appellationum injustitiam, variis eas limitationibus temperare conatus est. Nam v. g. §. 4 circa verba Procuratoris Capituli Parisiensis supra relata istud animadvertit. *Que verba*, inquit, *observanda sunt*, ut inde pateat in hoc casu appellationem ad Regem subsidiariam esse appellationi ad Concilium; in hac enim de iniquitate, in altera de abusu tantum disceptari potest: & unius subsidio juvabantur appellantes, dum alterius presidium expectabatur. Ergo non nisi provisionaliter res determinandæ essent per appellationes ab abusu, nec de ipsa sententiæ Ecclesiasticæ iniquitate judicandum, sed sistendus abusus interim, dum Concilium jus diceret. Alias infra limitationes adhibebit, quætamen, ut videbimus, nec observantur, nec observatæ possent omnino usum illum excusare.

6. In eodem paragrapho 5. appellationum ab abusu frequentiam induxisse ait Theologorum Parisiensium, præcipueque Gersonii, sententiam. Quanta esset tempore Gersonii in Ecclesia confusio; quantus clavium à Pontificibus, seu Pseudopontificibus abusus, nemo ignorat. Unde nihil mirum est, si & Gersonius, & alii quidam Theologi Parisienses intolerabi-

rabiles illorum excessus, præsertim cum contraria præciperent, & unusquisque sibi obtemperari sub frequentibus censuris præciperet, repelli posse docuerint: licet autem Gersonius parvulum istum tractatum de materia excommunicationum, & irregularitatum, quem citat Marca, fortasse post finitum schisma scripserit, cum in eo Concilii Constantiensis mentionem faciat, plurima tamen profert, quæ animum adhuc exasperatum, atque indignatione in abusus, quorum testis extiterat, commotum indicant. Cujusmodi fuerint abusus significat his verbis confid. 9. & aliis; *Contemptus clavium non incurretur in multis casibus, quibus Papæ mandato non obediretur. DVM SCILICET ABUTITVR ENORMISSIMÆ, ET SCANDALOSISSIMÆ POTESTATE SVA IN DESTRUCTIONEM, NON IN ÆDIFICATIONEM.*

7. Quàm autem longè absit Gersonii sententia ab effusa illa appellationum ab abusu frequentia, quæ Galliam hodie inundant, patebit attentè legenti verba prædicta, & illa ipsa, quæ refert Marca ex confid. 10. *Contemptus clavium non semper invenitur* (invenitur certè quàm sæpissimè) *apud illos, qui ne dum non obediunt sententiis excommunicationum promulgatis per Pontificem* (qualis erat Benedictus XIII. qui Reges, & Regnum Franciæ censuris supposuit, edò quod sibi, concordiam recusanti, obedientiam subtraxissent) *vel suos, qui per potestatem sacularem adversus tales pratensas sententias tueri se procurant. Lex enim naturalis dicitur, ut possit vis vi repelli.* Sed hoc aliud omninò est ab appellatione, quæ causæ cognitionem requirit, quantumvis prætendant Judices, se de abusu, non de iniquitate cognoscere. Gersonius enim supponit, evidentissimam esse censurarum injustitiam, ut non inquirendum sit, an Pontifex abutatur suâ potestate; sed quomodò quis possit ejus injuriam evadere. Subjungit enim; *Constat autem, quod tales excommunicationes, non debent dici jus, sed vis & violentia, contra quam fas habet liber homo, vel animus se tueri.* Adde quod, si Gersonii dictis standum est, possunt Laici adversus injurias sibi à Rege factas Pontificem adire, quod Regii Ministri ceu crimen læsæ Majestatis æstimant. Etenim in isto etiam casu locum habet ratio Gersonii; *Lex naturalis dicitur, ut possit vis vi repelli*: ac præterea docet idem Doctor loco alibi exscripto, licere non solum Communitati, sed etiam

F f f f f

pri-

privatis adversus Principis, alioquin legitimè dominium obtinentis, tyrannicum regimen sese defendere: quis autem justior, & modestior modus se defendendi, quàm ut appelletur Pater communis omnium Christianorum, & Pastor, cui tenentur etiam ipsi Reges parere, si inter Christi oves censeri volunt?

8. Quæ sit appellationum ab abusu justitia, satis intelligitur ex eo quod, cum earum usus inductus est, nec ipsi Judices Regii, ad quos deferbantur, quo jure niterentur, perspicere poterant: & cum rationes inquirere studuerunt, ejusmodi protulerunt, quas nec alii probarunt appellationum illarum Patroni. Quas Stephanus Aufreerius, cujus supra meminimus, adducit, adeò debiles sensit Petrus de Marca, ut de illis ita loquatur §. 6. *Sanè fatendum est pleraque ab Aufreerio laudata testimonia longius esse petita; quamvis aliqua huic disceptationi inservire possint. Non designat Marca, quænam sint illa testimonia, quæ inservire possint. Sed quantum sit illorum pondus abundè cognoscet ex eo, quod immediatè subdit; Præcipuum autem illud, in quo causa fundamentum ponebant. . . . . non adeò urget ac primâ fronte videtur, &c.* Cur timeantur alia, cum præcipua, ipsi etiam Adversarii parvi faciant? Concludit Marca; *Quare non mirandum est, si Rebuffus, qui sola hæc testimonia expenderat, iniquius se gerat erga istas appellationes, quas nimis angustis finibus coercet, scilicet iis casibus, in quibus Rex jurisdictionem habet delegatam à Papa, vel à Canone, ut in tuenda fide, vel Ecclesia, si oppugnetur, & in casibus à jure expressis.* Hic ad marginem monemur consulere secundam præfationem Marcæ §. 13. Ibi autem Marca Rebuffum interpretatur, quasi delegationem expressam, & non tacitam duntaxat, exigeret. Itaque, si desit etiam tacita, locum habebit Rebuffi sententia.

9. At tacitam Summi Pontificis, aut Canonis delegationem, seu Ecclesiæ consensum non deesse probat §. 7. tum ex eo quod Concordatorum tuitio, quæ majoris est momenti, Regibus commissa sit; tum quod non sint inviti Episcopi, nec de re, sed de excessu conquerantur; tum denique quod tamdiu siluerit Curia Romana. *Ex præsumpta mente Summi Pontificis semper Gallicana Ecclesiæ persuasum fuit, in cæteris etiam articulis (scilicet ultra contentos in Concordatis) eam tuitiorem extraordinariam,*

viam, qua in Gallia ante Concordatorum publicationem vigebat, à Summis Pontificibus tacite fuisse concessam; cum in rebus majoris persape momenti, qua Concordatis continentur, præsidium Regium ad Decreta custodienda impendi gratissimum habuerint. Qua Summarum Pontificum consensio inde etiam probari potest, quod ab aliquot sæculis cum appellationum illarum usus frequenter in Gallia (non invitis Episcopis, qui modum quendam illis præscribi, non autem rem ipsam aoleri aliquoties postularunt) à Romana Curia nihil profectum sit, quo ingratam sibi esse firmituram illam significaret.

10. Verùm ex Concordatis argumentum validissimum desumitur contra prætensum sanctæ Sedis tacitum consensum circa appellationes ab abusu. Ibi enim Summus Pontifex expressè declarat se alios usus præter contentos in Concordatis, si qui sint sanctæ Sedis, & Ecclesiæ juribus contrarii (quales esse ostendimus illas appellationes) non intendere approbare. Et cum omnium (verba sunt Leonis X. in Concord. tit. 33. qui est de perpetua stabilitate Concordatorum) qua in Regno, Delphinatu, & Comitatu prædictis agantur, notitiam non habeamus, consuetudines, statuta, seu usus libertati Ecclesiasticæ, & auctoritati Sedis Apostolicæ quamodolibet præjudicantia, si qua in Regno, Delphinatu, & Comitatu prædictis, alias quàm in præmissis, existant, non intendimus nobis, & eidem Sedi in aliquo præjudicare, seu illa tacite vel expressè quamodolibet approbare. Vide an meritò ex præsumpta mente summi Pontificis semper Gallis persuasum fuerit, in cæteris etiam articulis (ultra contentos in Concordatis) eam tuitionem extraordinariam à summis Pontificibus tacite fuisse concessam. Nonne potiùs expressa declaratio eliminat omnem taciti consensus præsumptionem. Testatur præterea Constitutio singulis annis in die Cænæ Domini publicari solita, & aliæ innumeræ, quantum aliena sit sancta Sedes à consentiendo usibus Ecclesiasticæ jurisdictioni tam infestis.

11. Testantur acta Cleri Gallicani, & nominatim Tractatus de Ecclesiastica jurisdictione alibi laudatus, & tomo I. actorum Cleri Gallicani insertus, an Episcopi jurisdictionem suam per hujusmodi appellationes extinguere gratum habeant; an verò ex desperatione tantùm abolendi usus sibi tam perniciosi, modum ei adhiberi postularint. Ex his autem inferent Prælati Ecclesiastici, quantum intersit jurium Ecclesiæ violationi, & quàm primùm, & quàm fortiter obistere, cum in rebus capitalissimis, quæque nullâ solidâ ratione nituntur, re-

780 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
 sistentia non satis generosa (nedum silentium) accipiatur pro
 consensu ; ut jam non de revocando , sed de minuendo ma-
 lo deliberandum sit , ac pro magno favore habeatur , si per-
 niciosiores circumstantiæ refecentur. Inferent similiter, quàm
 periculosum sit ab iis opem emendicare , qui alienam domina-
 tionem excludunt , sed ità ut ipsi durius dominantur. Sa-
 pientissimè statuerunt Summi Pontifices , ut Laicorum leges
 circa res Ecclesiasticas sine assensu Ecclesiæ nullâ vi polle-
 rent , etiamsi viderentur utiles. *A quibus (Laicis) inquit In-*
nocentius III. cap. Ecclesia de Constitut. si quid motu proprio sta-
tutum fuerit , quod Ecclesiarum etiam respiciat commodum , & favorem ,
nullius firmitatis existit , nisi ab Ecclesia fuerit approbatum. Minus enim
 est illud commodum , quàm damnum usurpatæ à Laicis in
 Ecclesia jurisdictionis ; præsertim quia ubi semel Ecclesiasti-
 carum rerum arbitrium prætextu procurandæ utilitatis Ec-
 clesiasticæ ad se traxerint , si decernant injusta , respui vix
 poterunt ob dissimulatam judicandi possessionem. Nam ut ait
 Nicolaus I. epist. 47. quæ est ad Hincmarum Archiepiscopum
 Remensem , & refertur in Concilio. Succession. 3. *Mala*
consuetudo , quæ non minus , quàm perniciosa corruptela vitanda est , nisi citius
radicibus evellatur , in privilegiorum jus ab improbis assumitur , & incipiunt
pravaricationes , & varia præsumptiones celerrimè non compressa pro legibus ve-
nerari , & privilegiorum more perpetuò celebrari.

C A P U T V I I.

*Discussio capitis 2. libri 4. D. Petri de Marca , ubi adhuc
 de appellationibus ab abusu.*

1. **P**ericulosam rem tentat Marca hoc cap. 2. §. 1. dum quo-
 rum Canonum violatio appellationibus ab abusu locum
 præbeat , determinare aggreditur. Quoscumque limites præ-
 figat , ulteriùs excurretur. Satiùs erat , quandoquidem juris-
 dictionis Regiæ partes susceperat , indiscussam illam quæstio-
 nem prætermittere , ne , cum novæ usurpationes ad capita ab
 eo assignanda revocari non possent , earum injustitia faciliùs de-
 prehenderetur. Nam v. g. verum est , ut ipse dicit , *Edicto lato*
 anno

anno 1619. de causis merè spiritualibus, & de Sacramentorum administratione cognitionem prohibitam esse Curiiis supremis, etiam harum appellationum prætexit. Sed praxini Edicto contrariam esse docent non solum Jacobus Duhamel Autore antiquior, sed etiam Fevretus recentior, quos supra retulimus, & recentia Decreta Curiarum sæcularium. Quod ait non provocari a concessione, sed ab executione Rescriptorum Pontificiorum, appellari autem ab ipsismet judiciis Episcoporum, reverentiæ quidem erga sanctam Sedem speciem habet, sed quæ injuriam tegat, non tollat. Cur autem Episcopis similis honor non defertur? Siquidem, ut §. 2. dicit Marca, de iniquitate judiciorum Ecclesiasticorum Judices in appellationibus ab abusu non judicant. Adde quod recentia Senatusconsulta reverentiam illam erga summum Pontificem, saltem ex omni parte non servant.

2. Paragrapho 2. monet Judices sæculares; Primò, ut Canonum Executores se non præstent, idest, de solo abusu admissò, non de negotio ipso Ecclesiastico judicium ferant. Secundò, ut nisi abusus sit apertissimus, notorius, & manifestus Ecclesiasticis Judicibus litem relinquant, rationem affert §. 3. Neesse est enim, inquit, ut Judices Regii hoc sibi proponant, judicia Canonica nullo modo ad jurisdictionem Regiam pertinere; sed communi Episcoporum, & Principum consensu ab ipsis Christiana Religionis primordiis Ecclesiastica jurisdictioni addicta. Quare, si, necessitate cogente, in eas cognitiones Regia jurisdictio aliquando excurrit, ita se gerere debet, ut lineas hac in re definitas non egrediatur. Observat deinde non passim, sed duabus potissimum de causis judicia Canonica olim à Principibus tentata, vel suspensa; scilicet ad amovendum scandalum, & offensionem publicam; & dum judiciorum ordo per dolum, circumventionem, & machinationem judicio Ecclesiastico Episcopi, vel Clerici opprimerentur. Sed, ut notat §. 4. & ut generaliter dici posset, si quis ad hanc necessitatem coercere velit Patrocinium Regium, usus fori quotidiani periclitari videbitur. Non enim circa ordinem tantum, sed & circa negotia, nihil sibi non licere Judices sæculares arbitrantur, quibus, nisi validius obsistatur, brevè tacitus consensus obtendetur; eritque malum omnis prorsus curationis impatiens. A religione, atque justitia Christianissimi Regis expectandum est remedium. Etenim ea est Parlamentorum firmitas (lenius est verbum ob Augusti illius cætus reve-

rentiam) ut à solo Rege flecti possit, vixque alterius etiam Regis, quàm Ludovici XIV. voluntati cessura sit, quod cum ex aliis, tum ex inobservato Edicto anni 1619. supracitato constat. Inviçtissimi illius Principis auctoritati, & æquitati reservata est gloria Constitutionis illius, quam promiserat Marca hoc §. 4. aut potiùs alia optanda, quæ integram suam libertatem, & jurisdictionem Ecclesiæ restituat.

3. Quemadmodum de facta Ecclesiasticæ jurisdictioni à Judicibus sæcularibus injuriâ, si quidem inferiores illi sint, ad Senatum; si Senatus ipse fecerit, ad Regem recurrendum esse vult Marca in hoc 2. cap. §. 5. & cap. seq. §. etiam §. si quid perperam ab Episcopis gestum sit, cur non appellabitur Metropolitano? Si à Metropolitano, alius superior, donec ad supremum Romani Pontificis Tribunal perventum sit? Nonne eandem in rebus spiritualibus potestatem à Deo Pastores Ecclesiæ obtinuerunt, quàm Magistratus & Principes in rebus temporalibus? Nonne, ut sæpiùs diximus, si alterutra potestas alteri præferri, vel alteram emendare debeat (& revera debet) spiritualis temporali est anteponenda? Quanta ergò sit spiritali injuria, cum temporali postponitur, nedum par non habetur utriusque conditio, ut cuique liberè sua liceat obire munia?

4. Sicut olim Ecclesia judicarium ordinem à legibus constitutum sequebatur; ità postea ordinem à jure Canonico inductum amplexa est Gallia, ut ejus nationis Scriptores notarunt, nominatim Marca §. seq. & perhibet stylus ipse, ac praxis: sensim tamen plures factæ sunt mutationes, quibus ipsam Ecclesiam subicere Judices laici conantur; adeò ut hodiè multæ appellationes ab abusu, vix alio prætextu colorantur, quàm non servatæ formæ à Constitutionibus Regiis, aut stylo præscriptæ, magisque fermè cavendum sit Judicibus Ecclesiasticis, ne fori sæcularis praxim, quàm ne Canones ignorent. Ex Canonibus enim non observantur quamplurimi; formulas moderni juris prætermittere nefas est, & abusus multæ obnoxius.

5. Ab ordine tamen judiciario per leges constituto Principem dispensare posse probat Marca §. 6. auctoritate Meliphongi Episcopi in Concilio Chalcedonensi dicentis, Eutichen
per

per se ipsum, non per Procuratorem respondere debere; Nisi, aiebat, aliter jussit Imperator, cui parendum erit. Verum etiam hodie Magistratibus sæcularibus in multis parendum est: sed hoc non propter conscientiam, sed propter iram: non quia iusta præcipiunt, sed quia Præceptorum executionem per vim extorquent. Cum ordo judiciarius ad hoc institutus sit, ut rei veritatem, & justitiam facilius assequantur Judices, & judicia commodius executioni demandentur: sicut in variis Regnis, imò in variis Provinciis pro circumstantiarum varietate diversus est, ita, & pro rerum, & causarum distinctione. Et quemadmodum quilibet Princeps judiciorum formam, prout subditis suis convenire arbitratur, Judicibus suis præscribit; ita æquum esset, ut Ecclesia liberè posset in negotiis spiritualibus & Ecclesiasticis ordinem sequi, quem probasset commodiorem causis rectè citoque expediendis.

6. Frustrà verò dicto §. 6. probatur Ecclesiam olim leges seculam in ordine judiciorum: nam ut verbis Lucii III. utar, quæ referuntur cap. 1. de novi operis nuntiatione; sicut leges non dedignantur sacros Canones imitari, ita & sacrorum statuta Canonum, Principum Constitutionibus adjuvantur. Glossa super verbo, adjuvantur, addit: Et ita in causa Ecclesiastica leges possumus allegare, ut etiam si Canones deficiant, possit judicari secundum leges. Sed aliud est Ecclesiam iustis, & commodis legibus in suis judiciis uti, aliud non posse à legibus recedere, nisi ex dispensatione Principum.

7. Illis fori sæcularis formulis se non adstringi putabant Judices Ecclesiastici in Gallia ante paucos annos. Nam & quique suum stylum habebant; & initio hujus sæculi auctoritate Comitiorum Cleri Gallicani editus fuerat stylus generalis in omnibus Curiis Ecclesiasticis illius Regni servandus. Anno 1560. instabat Senatus Parisiensis, sicut narratur in instrumento relato à Puteano inter probationes libertatum Ecclesiæ Gallicanæ cap. 28. num. 19. ne causæ ad Religionem spectantes apud Judices Ecclesiasticos tractarentur, prout Edicto Regio constitutum fuerat, eaque inter alias afferebatur ratio; Quia Judices Ecclesiastici legibus Principum temporalium, se non teneri arbitrantur, easque non observant. Expedit quidem ad vitanda incommoda, quæ interdum ex diversitate oriuntur, ut Ecclesiæ Officiales judiciario sæcularium ordini sese

784 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
fese quantum possunt accommodent. Sed cum ab eo sibi re-
cedendum existimant, iniquum est, ut tanquam abusi sua po-
testate, plebantur à potestate sæculari.

C A P U T V I I I.

*De usurpatione jurisdictionis, circa caput 21. lib. 4.
Domini de Marca.*

1. **Q**Uatuor primis hujus capitis paragraphis Marca probat
licere Principibus, & Magistratibus sæcularibus juris-
dictionem suam, cum ab Ecclesiasticis impetitur, defendere.
Quocirca nihil est nobis observandum, cum inutilis sit illa
disputatio. Nec enim arbitror quemquam ex iis, qui res Gal-
licanas norunt, posse suspicari Ecclesiasticos Judices illic ju-
risdictionem sæcularem invadere, cum vix propriæ jurisdictio-
nis partem retinere possint.

2. Rectè animadvertit Autor §. 5. eodem jure uti debere
Prælatos in tuenda sua jurisdictione, quo laici Magistratus in
vindictanda sua; idque Decretalibus (debit etiam addere Ca-
nonibus, quia huic nomini plusculum honoris illic deferitur)
constitutum fatetur. Sed monet, Regiis ordinationibus esse
præscriptum, ut contra inferiores Judices, Senatuum, con-
tra Senatus, Regis impleretur auxilium. Verum, ut æqua-
litas servaretur, debuit ulterius, quod superiori capite dixi-
mus, injurias ab Episcopis illatas ad Metropolitanos, à Me-
tropolitanis factas ad Primatem, vel denique ad summum Pon-
tificem emendandas remittere. Contrarium nihilominus obti-
nere debere quatuor rationibus probat. Sed hinc, ut alibi fre-
quentissimè, jus cum facto confundit; nec tam sollicitè quæ-
rit, utrum æquum sit Principes, vel Magistratus aliquid fa-
cere, quàm utrum aliquando sive jure, sive injuriâ, id fece-
rint, vel faciant modò: sed fallor fortassis. §. enim 6. sic in-
choat; *Quod æquissimâ ratione nititur.* Prius igitur videndum, an
re ipsâ rationes illæ (quatuor enim affert) ex æquitate petita
sint.

3. Prima ratio est, quia cum Ecclesia in Imperio sit, idest,
per

per Provincias sparsa, ex Civibus constet, & sub Patrocini-
nio Regum degat, Episcoporum refert, pacem cum Imperio
retinere. Prudentiæ præceptum est istud, non regula quâ dis-
cerni possit, an quod efficiunt Principes, Ecclesiæ injuriosum
sit. Eodem argumento, si Ecclesia Principum jura invade-
ret, repelli possent Regionum Officialium querelæ; reponen-
do scilicet Regum interesse, ut pacem cum Sacerdotio co-
lant; cum Regnum sit in Ecclesia; & Christianis constet, quo-
rum multi Religionem Civitati non postponant, sed præferant.
At exigunt justitiæ leges, ut quærat, non quid quis pati
cogatur, sed quid ei debitum sit.

4. Secundò, affertur regula juris; *In pari causa melior est con-
ditio possidentis*. Posset ab hac regula excipi Ecclesiæ causa, quæ
ob Religionem favorabilior est. Sed regulæ inhærendo, ser-
vandæ sunt ejus conditiones, ut scilicet par sit causa, &
possessio pacifica, nec à jure reprobata. Quæ autem inter Ec-
clesiam & potestates sæculares controvertuntur, ejusmodi ple-
rumque sunt, ut manifestè melior sit illius, quàm istarum
causa. Possessio etiam, cum Ecclesia, quantum licet, semper
reclamet, pacifica esse non potest: ac præterea frequenter vel
est violenta, vel est contra prohibitionem juris inducta, ut
ex sequenti ratione Marcæ concluditur.

5. Tertia ergo ejus ratio est, quòd minor sit ex parte Ec-
clesiæ spes emolumenti, quàm metus damni; quod metuenda
sint dissidia, contemptus autoritatis Ecclesiasticæ, bono-
rum direptio, & fidelium perniciēs. Vide quàm æquis ratio-
nibus nitatur jus Principum. Parva spes est, ut quod ab ipsis
petit Ecclesia, consequatur: magnum periculum est, ne
potius ab ipsis damnum patiatur: metuendum est, ne auto-
ritas Ecclesiastica in contemptum adducatur, ne bona Eccle-
siastica diripiantur, ne animæ pereant. Suntne isti justî titu-
li, quibus possessio juri contraria possit apud æquos, & sa-
pientes Judices excusari? Certa è contra hæc sunt argumen-
ta, non esse tutam Principum conscientiam, ubi solâ se pos-
sessione tuentur, cum tantorum malorum metu extortam
scire possint.

6. Quartam rationem exprimit his verbis; *Adde alienum esse
a prudentia, ut virilis impar se contentionibus implicet, quæ manifestum de-*

G g g g

tri-

trimentum sunt allatura. Sed si hæc regula generatim observanda est, nunquam Episcopi Principibus Ecclesiastica jura occupantibus obsistent, quandoquidem semper viribus impares sunt in sensu illius Autoris. Alia fuit Sanctorum Antistitum mens, qui se pro libertate, ac jurisdictione Ecclesiasticâ morti exposuerunt; plures etiam eâ de causâ Martyrium adepti sunt. Sed hoc, inquires, in rebus capitalissimis. Etiam in aliis, ut docent historiæ; quippè cùm scirent à minoribus ad majora deveniri, ac nisi citò malis occurratur, insaniabilia fieri. Non putabant autem illi se viribus esse verè impares, quippè qui Omnipotentis Dei auxilium expectarent; & mala omnia temporalia, imò & mortem ipsam gloriosissimæ victoriæ loco habebant.

7. *Est elegans ratio*, ut vocat Marca §. 7. quam ducit à Principis officio, cui vult componendarum contentionum arbitrium commissum, ex eo quòd constitutus sit à Deo optimo maximo, ut Ecclesiam foveat, ejusque tranquillitati prospiciat. Sed numquid idem sunt Ecclesiam tueri, & ejus ad se jurisdictionem avocare? Istud quidem etiam fecit Justinianus, sed injuriâ. Carolus Magnus, & Ludovicus Pius ex consensu, imò ad preces Ecclesiæ, ut alibi ostendimus, Ecclesiasticarum rerum curam susceperunt, seque Ecclesiæ Defensores, & Adjutores, non Judices, aut Dominos esse profitebantur.

8. Leonem IV. Ludovici II. Imperatoris judicio submisisse, si quid à se incompetenter gestum fuisset, refert ex Gratiano Marca §. 8. Supposititium esse, quod scribit Gratianus ca. *Nos si incompetenter* 2. quæst. 7. & ante illum Ivo Carnotensis, suadent temporis, & personarum circumstantiæ. Hallucinati sunt fortassis, & quod circa Leonem III. contigit, Leoni IV. tribuerunt, rei tamen gestæ seriem pervertentes. Nam, ut scribit Anastasius, in Concilio ad examinandas adversus Leonem III. accusationes congregati; *Universi Archiepiscopi & Episcopi & Abbates unanimiter audientes dixerunt: Nos Sedem Apostolicam, quæ est caput omnium Dei Ecclesiarum, judicare non audemus: Nam ab ipsa nos omnes, & Vicario suo judicamur, ipsa autem à nemine judicatur, quemadmodum antiquitus mos fuit: sed sicut ipse summus Pontifex consuevit, jubeat canonicè obediemus.* Similia dixerant Episcopi à Theo-
do-

dorico contra Symmachum convocati, ut alibi vidimus.

9. Sed ne in prosequenda falsi accusatione diutius immoremur, notamus submissionem illam Leonis IV. si reverà facta est, ex dispensatione Ecclesiastica, ut fatetur Marca, fuisse factam. Cæterum Glossam Alexandri Imolensis ad marginem prædicti ca: *Nos si incompetenter*, appositam, vel incongruè applicat, vel ad sensum à mente Autoris remotissimum detorquet. Quid enim sibi volunt illa verba Marcæ; *Ubi rectè adnotatum est ex Alexandro Imolensi idem observari debere in Rege Francorum?* Postularet contextus, ut in hunc modum intelligerentur contra intentionem Marcæ, quemadmodum Leo IV. ex dispensatione Ecclesiastica sese Ludovici II. iudicio supposuit, ita & Rex Franciæ ex dispensatione debet se Summi Pontificis, aut Imperatoris sententiæ subdere: sed sensus Alexandri est, Regem Franciæ, cum Superiorem (in temporalibus scilicet) non habeat, in propriis causis jus sibi dicere posse. Hæc sunt ejus verba in l. *Est receptum ff. de jurisd. omn. Jud.* unde sumpta est illa Glossa marginalis: *Facit* (ad quæstionem scilicet, utrum non recognoscen-tes Superiorem possint sibi facere justitiam) *Text. in ca. Novit. de judiciis. Ubi Rex Francorum superiorem non recognoscens, cognovit de propria causa feudi, de qua alias non debuisset esse Judex.* Quamobrem auctoritate illius Glossatoris manifestè abutitur Marca, cum ex ea concludit §. 9. non licere Judicibus Ecclesiasticis jurisdictionem suam, etiam per censuras, adversus Magistratus Regios tueri, quasi isti proprio officio defungantur, dum rebus Ecclesiasticis sese immiscunt, aut Rex Christianissimus, etiam in spiritualibus, Ecclesiam ceu Superiorem non recognoscat. Addit enim Alexander Imolensis cum Abbate; *Licet non recognoscens superiorem possit esse Judex in propria causa, verum est quod sibi subditos, non quod alios,* quod confirmat testimoniis Hostiensis & Joan. Andr. Papa autem, & Episcopi in spiritualibus Regi Franciæ non sunt subditi.

10. Liceat iterum animadvertere, quàm malè sibi concordent Galli de suis libertatibus agentes; cum enim eas in observatione Canonum reposuerint, eas tamen Conciliorum auctoritati anteponunt. Scribit enim Marca hoc §. 9. rejectum fuisse à Gallis Decretum Concilii Lugdunensis sub Gregorio X. anno 1274. habiti, quo permittebatur usus censura-

G g g g 2

rum

788 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
rum adversus Ecclesiasticæ jurisdictionis usurpatores. Sed injustam fuisse recusationem, vel saltem alio quàm libertatum fundamento niti debuisse, satis ipsimet Galli significarunt; quandoquidem, ut subjungit idem Marca, privilegiis Apostolicis sese munire sategerunt. Miror autem eundem Autorem famosas illas consuetudines Angliæ, pro quibus Henricus II. Rex tantum sibi dedecus apud probos omnes comparavit, quasque meliori consilio postmodum abrogavit, è Gallia, saltem ex parte, advectas doceat, quasi earum origo Galliæ magno esset honori vertenda.

11. Concludit Marca librum, monendo Episcopos pro fide tuenda, mortem, si opus sit, oppetere debere, potiùs quàm fidei violationi assentire, aut connivere; pro jurisdictione, ac pro disciplina Ecclesiastica, non ità; sed Canonum infractionem tolerare. Idest, faciant quidquid libuerit, & Rex, & ejus officiales contra Ecclesiam, dummodò fidem non oppugnent; imò nec si fidem impugnarent, Ecclesia ex nova declaratione Cleri Gallicani posset eos per temporalem pœnam cohibere; atque adeò per nullam; spirituales enim irrident, qui fidei bellum indixerint.

12. Libertatum Gallicanarum hæc summa est juxta Marcam, ut Episcopi, & Summus ipse Pontifex, majorum malorum metu omnia perferant. Cæterùm cùm tuitio Ecclesiæ Romanæ, Galliæ sit à Divino Numine commissæ, dummodò jure, quo dixi, laica potestas uti sinatur, *communia erunt*, ut ait, *cùm Romana Ecclesia illius Regni Christianissimi & florentissimi fata, quæ sunt usque sæculi interitum perduratura*; sed aliter de illa conditione senserunt, ut suprà notavimus, Episcopi, qui Regi Cœlesti magis quàm terreno placere studentes, & Ecclesiæ jura suis rationibus præponentes, vitam sibi, quàm Ecclesiæ libertatem eripi maluerunt. Absit ut credam, Regem Christianissimum eo tantùm pacto communia velle cum Romana Ecclesia florentissimi sui Regni fata; ut in Ecclesiam quidquid sibi citra fidem libeat, liceat.

C A-

CAPUT IX.

De Tractatu Caroli Fevret.

1. **L**ibertatum Ecclesiæ Gallicanæ pars tantum sunt appellationes ab abusu, ut ait Carolus Fevret: & tamen cum ille novem libris partem illam enucleandam suscepisset, præfatur, fieri non posse, ut quis omnes hujusmodi appellationum casus complecti possit: unde concludit; „Plura semper dicenda fore, quam dicta sint; decies longiorem viam percurrendam, quam quæ decursa fuerit; abyssum esse, quam nullum ingenium quantumvis perspicax penetrare possit, &c. Hujus autem difficultatis vera causa est, quod penes Curias Regias esse dicatur, declarare, quid in quaque re abusivum censeatur debeat. Etenim Senatusconsulta supremæ leges sunt. „Res etiam non parvi momenti est, inquit idem Fevretus in præfatione, quod Arresta super appellationibus, ab abusu inscriptis, in quovis Parlamento Regni lata, legis generalis vim ubique obtinent, & loco judiciorum universali sunt inter omnes, & in omnibus casibus. Emanant autem indies nova Placita novos abusionis articulos constituentia. Itaque impossibile est, ut appellationes eo titulo coloratæ certis circumscribantur limitibus.

2. Tantum abest, ut huic torrenti obex aliquis possit opponi; ut si quis eas appellationes Ecclesiæ nocivas, nedum si hæreticas dicere ausus fuerit, in crimen læsæ Majestatis incurrat, ut innuit idem Fevretus loco jam supra citato. Non est quidem hujus criminis reus habitus Clerus Gallicanus, quando Regibus supplicavit; ut ad certa quædam capita revocarentur, ne in immensum excreverent. Sed licet mitius cum illo actum sit, parva ejus supplicationis habita est ratio, & renitentibus Curis, tenuissimus ex ea fructus perceptus est.

3. Nec putes quæ in hac materia de novo accidunt, non esse recentia jurisdictionis Ecclesiasticæ vulnera, sed regulas jam constitutas ad similes casus de novo emergentes accommodatas. Plurima enim sunt, in quibus non ita pridem jus suum

Ggggg 3

Ec-

Ecclesiæ afferebatur, quæ recentibus Placitis evertuntur, v. g. in responsionibus ad quosdam articulos Romæ missos, inter probationes Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ relatis cap. 36. num. 17. ad art. 18. Senatus Parisiensis expressè declarat; circa cognitionem testamentorum, æquum esse, ut quæstiones de testamentis, & eorum validitate inter laicos, apud Judices Laicos tractentur: & ita plurium Regni Provinciarum consuetudinibus constitutum fuerat, præter usum antiquiorem, quo absque distinctione Judices Ecclesiastici de quæstionibus illis judicabant, ut videre est apud Fevretum lib. 4. cap. 6. num. 3. ubi testatur in Provincia Burgundiæ ita observatum usque ad annum 1508. Res tamen eò devenerunt, ut etiam inter Clericos de testamentis Clericorum controversiæ apud Judicem Ecclesiasticum ventilari non possint, quin appellationi tanquam ab abusu locus detur, ut habet idem Fevretus loco citato num. 7.

4. Alia passim occurrunt exempla in ejus Scriptoris Tractatu, de quibus idem dici jure merito potest, quod fatetur lib. 4. cap. 11. num. 10. Adducta enim autoritate Boërii, Joannis Galli, Molinæi, & Tiraquelli sentientium, quod, dum Clericus super pensionis non solutæ convenitur, neque de fundamento illius pensionis, quod Reale sit, agitur, omnisque fraus abest, debet coram Judice Ecclesiastico agitari controversia, quod præfatus Joannes Galli ad eò æquum esse arbitrabatur, ut se credere istam opinionem tanquam Evangelium veram, dicere non fuerit veritus. Tamen, inquit ibi Fevretus, „in pluribus locis usus juri, & rationi prævaluit.

5. Sed, cum justitia in quadam æqualitate, ac commensuratione consistat, tunc perfectè elucescit, cum ambæ partes comparantur. An Curiaæ sæculares æqualitatem servant, dum quæ ejusque jurisdictionis causæ sint, discernunt, ex istò exemplo inter alia innumera intelligi poterit. Idem Carolus Fevret lib. 4. cap. 10. num. 1. & 2. Clericos in officio, vel negotiatione sæculari delinquentes Regiorum Officialium correctioni, ac castigationi subjicit. At verò num. 3. Laicum in officio Ecclesiastico, qualis est Presbyterorum in carceribus Episcopalibus detentorum custodia, peccantem eximit à Judicis Ecclesiastici animadversione. Fatetur id quibusdam

vi-

videri : sed , inquit , *quod Senatui placuit vim habet legis* ; utinam in istis tantum , non etiam in iis , quæ Religionem intimius attingunt. Non est , inquit Fevretus , Laicus Ecclesiastico Judici subditus , nisi in Spiritualibus. Sed quæ sunt illa spiritualia ? Ab hoc enim numero excluditur ibidem dierum festorum observatio , & alibi alia.

6. Si quæ autem adeò evidenter spiritualia sunt , ut id negare pudeat , prætextu possessorii ad Tribunalia sæcularia trahuntur. „ Necceſſerunt , ut notat lib. 4. cap. 11. num. 6. „ Judices Regii Ordinationi , seu Constitutioni Regiæ an. „ 1629. qua Ludovicus XIII. vetuerat , ne supremæ Curix , „ aut alii Judices Regii , de rebus spiritualibus , aut ad sacramenta pertinentibus judicarent , etiam sub prætextu quærelæ , aut possessorii causis hujusmodi accommodati. Adeò scilicet ægrè quis resistit ab eo , quod semel injustè usurpavit , dum emolumentum , vel autoritatis aliquam hinc imminutionem consecuturam videt , ut observavit idem scriptor in præfatione.

7. Quandoquidem Regium Franciæ Consilium in causa Eleſtensi , & in causa Aginensi aliquot ante annos Regularium jurisdictioni circa prædicationem verbi Divini , & Sacramentorum administrationem limites constituit ; imò & in Eleſtensi certis casibus absolutionem sacramentorum negari non posse declaravit : Quid erit adeò sacrum , & spirituale , quod à jurisdictione sæculari eximatur ? Perhibent quidem hæc Placita , quorum alterum vidi , alterum relatu accepi , Regem tanquam Canonum executorem ea statuere : sed executio certam & evidentem Canonum sententiam supponit , quæ rei cognitionem judiciariam non requirat : & tunc tantum à Principibus curanda est , cum eam Ecclesia per se consequi non potest.

CAPUT X.

Qua ratione olim procederetur, ubi Superiores Ecclesiastici suâ potestate perperam uti videbantur; quibusq; gradibus peruentum sit ad appellationes ab abusu. ad cap. 1. Fevreti.

1. **C**arolus Fevretus octo primis paragraphis capitis primi multis probat adductis testimoniis, vocem, *abusus*, aptè usurpatam ad designandum pravum jurisdictionis usum; sed nulla est de hoc nomine quæstio: de modo tantum, quo abusuum reparatio procurari dicitur, plurimum dolent, quicumque Ecclesiam amant: & multò tolerabiliores fuissent viæ illæ, quibus procedebatur olim, quasque ceu imperfecta quædam appellationum ab abusu rudimenta fuisse asserit § 9.

2. Nam cùm loco cap. seq. citando appellationes ab abusu in rebus tantum gravibus interponendas esse notaverit, convenientius erat, ut recentiores Gallicani majorum suorum reverentiam erga sanctam Sedem imitantes, eam sequerentur rationem, quam refert §. 10. ubi ait; in rebus magni momenti, si quid accidisset libertatibus, & immunitatibus Ecclesiasticis, vel Regis, & Coronæ juribus contrarium, solitos olim Prælatos, & Regni Optimates, comprobante, ac permittente Rege, congregari ad restituendas res in pristinum statum, ideòque delegari ad sanctam Sedem Illustres, ac magni meriti viros, qui sanctæ Sedi supplicarent, ut quæ proponebantur, amplecteretur, & monitiones libenter audiret. Res gravioris ponderis, quas solas appellationibus ab abusu subjici debere fatetur, paucæ sunt; atque adeò non nisi rarissimè ad sanctam Sedem recurrendum foret. Si autem hodiè Tribunalia sæcularia hujusmodi causis, plusquam quibusvis aliis occupantur, hoc inde accidit, quia sine ullo delectu admittuntur appellationes tanquam ab abusu, sive levis sit materia, sive gravis, sive appareat abusus, sive secus, sive de re spirituali agatur, sive de temporali, quibus ita se habentibus non mirum est, si incom-

commodum, imò impossibile videatur, toties sanctam Sedem adire.

3. Subjungit Fevretus Prælatos, & Optimates, dum operata à Summis Pontificibus consequi non potuissent, Regi suadere solitos, ut subditos ab oppressionibus tueretur: sed Ivo Episcopus Carnotensis, cujus autoritate nititur, non ita generatim loquitur. Consuluerat illum Episcopum Philippus Rex Franciæ circa indictionem tertii intra eundem annum Concilii ab Archiepiscopo Lugdunensi Vicario Apostolico destinatum. Respondet Ivo epist. 56. Rem verisimiliter non eventuram; si tamen, inquit, secus accideret, Apostolicæ institutioni, & Ecclesiasticæ consuetudini fore contrariam: deinde verba subjungit à Fevreto relata; *Si quis vos (alii legunt eos) contra (alii legunt ultra) terminos à Patribus constitutos angariare voluerit, habito communi consilio, oppressionibus pro persona vestra resistite.* Quâ verò ratione resistendum esset non expressit, arbitratus nimirum convenientem illam fore, si communi cum Episcopis, Ecclesiasticæ Dignitatis studiosis, consilio deliberaretur. Omnium autem convenientissima fuisset, ut à Vicario sanctæ Sedis ad sanctam Sedem appellaretur, ut dicetur infra. Quoniam autem alicujus Episcopi accusationem judicaturus dicebatur Legatus; monet idem Ivo non posse accusatum non se sistere iudicio. Unde consequitur eo casu, atque aded, si alia gravis causa postularet, à Legato pluries convocari Concilium, aut sine Concilio judicari Episcopos à Legato; *Si autem aliquis pro culpis suis indulto sibi congruo spatio à Legatis Apostolicis vocatus fuerit, non potest subterfugere, quin ad diem sibi præscriptum occurrat, nisi eum legitima causa detineat.* Inutilem igitur tantum, & injustam, non autem necessariam convocationem excludendam censebat Ivo, & oppressionibus resistendum.

4. Paragraphis 10. & 11. congerit Fevretus exempla delegationum ad sanctam Sedem, tum à Francis, tum ab aliis factarum. Paragraphus 13. similia continet exempla, summorum Pontificum ad Principes litteras, Nuntios, querelarum articulos mittentium; quæ agendi ratio laudabilis, ac Christianæ charitati, mutuæque benevolentiae erat consentanea magis quam appellationes prætextu abusus.

5. Paragrapho 14. proponitur aliud multoties in rebus
H h h h h gra-

794 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
gravissimis adhibitum, nempe mutua colloquia inter Sum-
mos Pontifices, & Principes, vel saltem inter egregios vi-
ros ab ipsis deputatos. Optimum etiam consilium, dum il-
lud rei gravitas exigit.

6. Paragrapho 15. aperitur alia via ad impediendas inju-
rias, quæ ex mandatorum sanctæ Sedis executione consecu-
tura essent, nimirum ad sanctam Sedem appellatio. Nam,
ut inquit S. Bernardus epist. 180. *Apostolica Sedes hoc solet habere
præcipuum, ut non pigeat revocare, quod à se fortè deprehenderit fraude elici-
tum, non veritate promeritum.* Addit Fevretus appellationem ad
futurum generale Concilium proximè congregandum, de qua
jam satis alibi dictum est.

7. Occasione dissidii inter Bonifacium VIII. & Philip-
pum IV. conflatum est schisma; occasione schismatis edi-
tæ sunt multæ Constitutiones; decreta, & alia hujusmodi
jurisdictioni Ecclesiasticæ insensissima. Idcirco etiam edita est
Pragmatica Sanctio, cujus occasione inductas esse appella-
tiones tanquam ab abusu, affirmat Autor tractatus *de jurisdictio-
ne Ecclesiastica*, inter acta Cleri Gallicani inserti, & jam pluries
memorati. Unde Fevretus §. 16. scribit, appellatione denun-
tiatâ protestationes interponi solitas *in forma infractionis Canonum
aut pragmatica*, invocarique Regium Consilium aut Senatum,
quorum decreto præcipiebatur; „ Ut Ecclesiastici ab iis om-
„ nibus cessarent, attentata revocarent, alioquin certa die
„ coram Regis consilio, venirent, ut postea, partibus audi-
„ tis, super iis rationabiliter provideretur.

8. En primos gradus jurisdictionis sæcularis Ecclesiasticam
invadentis; non tamen adeò perniciosos, si ulterius proces-
sum non fuisset, earumque rerum sola executio suspensa
fuisset, quæ per obreptionem, vel subreptionem injustè ob-
tentæ fuissent, quousque per Superiorem ipsum Ecclesiasti-
cum de rei veritate, ac justitia certiolem factum, emenda-
tæ fuissent. Subsecutus est usus ille, de quo Fevretus §. 17.
& 18. retinendarum litterarum Apostolicarum, ne antè de-
mandarentur executioni, quàm à Judicibus Regiis comper-
tum fuisset, eas nihil juribus, & libertatibus antiquis Ec-
clesiæ Gallicanæ, jurisdictioni sæculari, aut Coronæ juri-
bus adversum continere. Animadversum præterea est in eos,
qui

qui litteras hujusmodi perferebant. Examen illud, quantum ad legitima jura Regis in ejus Officialibus excusandum videbatur: sed quantum ad res Ecclesiasticas, Episcoporum potius fuisset, opportunum & congruum inquirere remedium.

9. Denique ad appellationes tanquam ab abusu deventum est, quas Fevretus cæteris omnibus modis, de quibus egimus, eâ ratione præfert, quod alii usurpationes, & innovationes detegerent, sed non tollerent. „Nam, inquit, „Senatus-consulta eâ occasione prolata in exempla, seu „præjudicia assumi non poterant, quippè cum causæ cognitione, ac partibus auditis non pronuntiata, sed plerumque ex officio, instante solo Domino Procuratore generali Regis, atque ad ejus querelam de usurpationibus, in „rescriptis, quæ ad ejus manus pervenerant, contentis. „Quamobrem successit denique appellatio qualificata, tanquam ab abusu, quæ fuit efficacior quàm delegationes, & „colloquia, quàm appellationes ad Papam, vel ad futurum „Concilium, quàm protestationes publicæ, & citationes „in forma infractionis Canonum, quàm etiam examen Bullarum, & processus extraordinarii adversus earum latroes. Visum est hæc omnia verba Fevreti esse referenda, ut intelligas appellationes ab abusu nihil differre ab aliis appellationibus, nisi quod vox illa, *abusus*, injuriam Ecclesiasticæ jurisdictioni illatam, simplicibus aliquatenus occultet. Quid enim aliud Judex ordinarius appellationum præstat, quàm ut partibus auditis, & cum cognitione causæ decernat, an aliquid sit contra leges, vel contra consuetudinem? Quid aliud facit Judex sæcularis in causis merè temporalibus? Obtenditur quidem Judicem sæcularem de ipso negotio spirituali sententiam non ferre, sed tantum de abusu. Verum quid aliud est ille abusus, si Gallis credimus, nisi sententiæ iniquitas, idest, Canonibus, & legibus repugnantia? Jam igitur non est melior via appellationum ab abusu, ut è contra iniquior sit. Nam recursus ad Papam, appellatio ad ipsum melius consultum, imò appellatio ad futurum Concilium testabantur, negotia esse autoritate Ecclesiasticâ definienda: cùm per appellationes ab abusu Laici jus, in

H h h h h 2

cau-

796 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
causis spiritualibus & Ecclesiasticis dicant, & judicata ex-
quantur.

10. Nescio an risu, an fletu digniora sint appellationum
ab abusu encomia, quæ habet Fevretus §. ult. Lugere magis
libet, quia Ecclesia, cum esset Domina gentium, facta est
sub tributo, & à propriis filiis oppressa. „Itaque, inquit
„Fevretus, si rectè ad eorum institutum attendatur, qui
„appellationes ab abusu induxerunt, ad bonum, quod ex
„eis sequitur, ad quietem Principalium potestatum, quæ
„ea ratione procurata est, cum olim ob exortas de jurisdic-
„tione contentiones sæpè commoverentur, ad firmum susten-
„taculum, quo Ecclesiastica, & temporalia jura sub pro-
„tectione, atque autoritate Regiæ communita sunt, meri-
„tò dici queat, primum earum Autorem bis terque excla-
„mare cum Archimede debuisse *εὐριμα εὐριμα*, cum nihil ul-
„trà desideretur ad ejus perfectionem, quod tanto tempo-
„re, tantoque labore inquisitum fuerat, ut unusquisque in
„suo jure conservaretur, & ut frequentibus usurpationibus
„occurreretur. Habet enim id præcipuum appellatio ab abu-
„su præ cæteris mediis aliàs adhibitis, quòd effectum suum
„statim consequatur, sitque utilis communiter tam Eccle-
„siasticis, quàm Laicis, qui eà utuntur. Quam justæ sint
illæ laudes, aliæque, quas refert §. 6. constat ex iis, quæ
jam dicta sunt, & constabit ex iis, quæ adhuc dicentur de
justitia illarum appellationum.

C A P U T X I.

*Rursus de tempore, quo inductæ sunt appellationes ab abusu,
& de variis illarum conditionibus: ad cap. 2. Fevreti.*

1. **P**robat Fevretus tribus primis paragraphis capitis 2. non
ita esse antiquas appellationes ab abusu: sed adhuc recen-
tiores sunt, quàm ipse putet. Concedit ille recentes esse quan-
tùm ad formam, sed negat quantùm ad vim, & effectum,
quippe cum jam olim Regia potestas, Prælatorum Eccle-
siasticorum abusus emendaverit. Verùm præterquam quod
adeò

adeò erant evidentes, & notorii excessus, ut causæ cognitionem non requirerent, non ab ipsis sæcularibus corrigebantur, sed plerumque ab ipsismet eorum autoribus emendari curabantur. Nec parvi momenti est forma illa, scilicet appellationis, quæ postmodum inducta est. Imò gravissimum, & perniciosissimum damnum infert Ecclesiasticæ jurisdictioni, quod, dum de illius injustitia egimus, demonstrasse nos putamus. Adde quod illa, quæ commemorat, saltem in principio, non tamerant provisiones à jurisdictione Regia factæ, quàm querelæ, ac minæ Regiorum Procuratorum Ecclesiasticæ jurisdictioni parùm faventium, vel potius multum adversantium.

2. Optimè §. 4. notat Fevretus (si quid tamen optimum dici debet, ubi vix quidquam occurrit boni: sed optima dici possunt, quæ à pessimis liberant) appellationes ab abusu non nisi gravibus negotiis usurpandas. „Fatendum est, „inquit, appellationes illas ex eo magnoperè commendatas, „quod, ubi primum inductæ sunt, non nisi in rebus gravibus, publicis, & magni momenti adhibebantur; & certè „satis culpari non possunt, qui hoc remedio in quavis occasione utuntur, sine distinctione boni publici, & privati, „quique omnia gravamina ceu abusus habent, quod nullo „modo ferendum est. Idem ferè antea senserat D. de Marca. Quod ait Fevretus, appellationes ab abusu ex eo magnoperè laudatas, quod non nisi in gravissimis negotiis principio interponerentur, causam insinuat, cur eis quàm primum Ecclesia non satis validè obstiterit; quia nimirum illarum usus, ob casuum gravitatem, erat rarus, ac propter remedii difficultatem ferè necessarius videbatur. Nec enim dubium mihi ullum est, quin, si passim, ut hodiè fit, perturbata fuisset Pastorum Ecclesiasticorum jurisdictio, & ad Tribunalia sæcularia distracta; Ecclesia, quæ pro causis multò minoris momenti tam strenuè decertavit, hanc pro viribus, vindictura fuisset injuriam: sed malum sensim sine sensu adeò excrevit, ut remedium, nisi promptum sit, nihil profuturum videatur.

3. Alia fuit causa neglecti dudum ab Ecclesia illarum appellationum usus, quod scilicet variis conditionibus tempe-

H h h h h 3

ra-

rarentur, de quibus Fevretus in §§. seqq. quæ tamen hodiè prætermittuntur. Necesse enim erat, quod probat pluribus autoritatibus, & ratione §. 5. ut non interponerentur nisi *ab abusu notorio & certo*. Et §. 6. asserit cum alio Autore Gallicano, nomine Buluc, Gallis tantum, & non alienigenis licere sic appellare, &c.

4. Paragrapho 8. appellationes ab abusu in omnibus Franciæ Provinciis usurpari monet, etiamsi Paulus III. Papa institerit apud Henricum II. Francorum Regem, ne in Britannia, in Provincia Provinciæ, in Delphinatu locum haberent. Sed quare Procurator Regius tam justo Summi Pontificis desiderio sese opposuit? Quia, inquit, Primò illæ appellationes erant licitæ, & juridicæ; sed de hoc est quæstio. Secundò quia Rex justitiæ debitor est subditis suis. Verum id quidem est; sed quantum ad illa tantum negotia, quæ ad Principes temporales spectant. Imò & in rebus spiritualibus & Ecclesiasticis justitiæ debitor est, tanquam Ecclesiæ Protector. Itaque cohibere debet nimium Procuratorum suorum ad ampliandam auctoritatem Regiam studium, ne Iudices sæculares adducat ad usurpandam jurisdictionem, aut imminuendam libertatem Ecclesiasticam. Tertiò, quia obedientia illarum Provinciarum erat filialis ad ferenda legitima præcepta, non ad tolerandas novitates juribus temporalibus, & Regis in subditos jurisdictioni, contrarias. Sed an Senatus Iudex est sanctæ Sedis, ut de illius præceptis sententiam ferat? An statim atque Procuratori Regio placebit, Decretum aliquod Summi Pontificis novitatem appellare, quantumvis de re spirituali, vel Ecclesiastica agatur, ita censendum erit; & à Laicis, ligandæ erunt Summo Pontifici manus, sub eo prætextu?

5. Si verum esset, quod antea dixerat Fevretus, non interponi appellationes ab abusu, nisi ubi violatur Regia jurisdictio, concedendum esset Procuratorem Regium partis vice fungi, nec sine illius consensu controversias posse componi, ut asserit idem Autor §. 9. sed ea causa vel raro, vel nunquam accidit. De privilegio appellationum ab abusu, de quo Fevretus §. 10. quòd scilicet nullâ præscriptione, nullo præjudicio, nullo partium consensu, nullâ temporis diuturnitate

turnitate impediri valeant, id tantum hinc dicendum est, nihil esse jurisdictioni Ecclesiasticæ, imò & publicæ tranquillitati infestius, quandoquidem nulla est judiciorum Ecclesiasticorum securitas, si quocumque tempore, ac quacumque firmitate roborata sint, concuti per appellationes ab abusu possunt. Sed qui sunt antiqui Canones, quibus innititur illud privilegium?

6. Variæ formulæ sententiarum circa appellationes ab abusu, quas refert Fevretus §. 11. parum profunt Ecclesiæ: sive enim appellatio in nihilum redigatur, sive judicium Ecclesiasticum abusivum declaretur; Laici rerum Ecclesiasticarum arbitros se constituunt; formulas autem, dum libebit, immutabunt. Iniquum videtur, quod ait §. 12. ut qui judicium Ecclesiasticum, à quo est appellatum, defendit, multatà pecuniariâ plectatur, si abusum intercessisse Senatus declaraverit. Id enim saltem Ecclesiastica jurisdictio mereri videtur, ut insones habeantur, qui judicia illinc profecta bonâ fide secuti sint. Alioquin enim, cum ex innumeris capitibus Ecclesiastica Decreta de abusu damnentur, quis erit qui ad Tribunal sæculare vocatus multam metuere non debeat? Quis Judicis Ecclesiastici sententiam parvi non faciat, quam defendere sine periculo multæ non possit?

7. Quod non possint partes appellantes ab abusu, recedere ab appellatione, quod intendit Fevretus §. 13. quod etiam post tres sententias Ecclesiasticas conformes appellari tanquam ab abusu possit, Ecclesiæ damnum auget, & illatum jurisdictioni vulnus exacerbat; imò Edictis Regiis repugnat; quæ videri possunt inter Acta Cleri Gallicani sub hoc titulo; *De appellationibus tanquam ab abusu* tom. 2. jam citato.

8. Magna scilicet exhibetur Summo Pontifici reverentia, dum, ut ait Fevretus §. 15. non appellatur directè à concessione, vel expeditione Bullæ, seu Rescripti, sed solum ab eorum fulminatione, & executione. Sed quæ fides haberi potest huic Autori, qui tam apertè sibi contradicit? Nam num. 9. refert, in Parlamento Divionensi anno 1632. 25. Julii pronunciatum fuisse Placitum, seu Arrestum, quo Rescriptum Pontificium in causa Matrimoniali declaratum fuit malè, nulliter, & abusivè expeditum. Hic autem, idest, hoc §. 15. negat

800 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
negat appellari ab expeditione. Alia sunt, in quibus videtur
Fevretus emollire velle jurisdictionis Ecclesiasticæ vulnera:
sed praxis quotidiana, quam ipsemet aliis in locis refert, dicto-
rum falsitatem arguit.

9. Fuerat quidem olim statutum, quod tradit §. 16. ut ap-
pellationes ab abusu Judicis Ecclesiastici potestatem non sus-
penderent, sed devolutivum dumtaxat, non autem suspen-
sivum, ut loquuntur pragmatici, effectum haberent. Verum
immutata est hæc jurisprudentia. Rursus restituta est, saltem
ex parte, Edicto Regis hodie Regnantis, ut videri potest in
Actis Cleri loco citato: sed nescio quamdiu duratura sit, aut
num violari rursus jam non cœperit?

10. Conquesti sæpissimè sunt Præsules Gallicani adversus
illas appellationes; sed Judicum sæcularium nimis intererat,
ne tollerentur. Quia Præsulum querelæ apertissimâ justitiâ
nitebantur, adhibitæ sunt certæ conditiones, quæ doloris
sensum remittebant per aliquod tempus: non autem morbo
medebantur, neque etiam diu intermittebant. Ita verè scri-
bit Fevretus §. 17. prohibitum fuisse art. 59. Constitutionis
Blesensis Curiis Regiis, ne appellationes illas admitterent
extra casus in Constitutionibus Regiis contentos. Sed debile
repagulum ad sistendum Curiarum impetum. Verba illa ge-
neralia nunquam casibus particularibus convenire videbuntur.
Quin etiam, licet aliqui articuli expressè prohibiti sunt à
Constitutionibus Regiis, Judices nullatenus prohibitionem
morantur, ut patet in exemplo alibi adducto de appellationi-
bus in rebus spiritualibus, & Sacramentis, de quibus vetue-
rat Rex, ne prætextu possessorii cognoscerent Judices sæcu-
lares, & in exemplo, de quo Fevretus hic §. 22. postea dis-
cutiendo.

11. Præcepit etiam Ludovicus XIII. anno 1635. quemad-
modum notat Fevretus §. 18. ut appellationes ab abusu audi-
tis partibus statim judicarentur, nec ad consilium mitteren-
tur, nisi ità sentirent duæ ex tribus Judicum partibus. Ve-
rùm facilè occurreret, ut plerique Judices maturiùs de rebus
illis deliberandum sentiant, aliqui fortassè, ut rei veritatem &
justitiam diligentius inquirant; alii fortassè, ut emolumento
non careant, quod nullum esset, si negotia extemplò defini-
rentur.

12. Aliam

12. Aliam adhibuerat cautelam Henricus IV. Edicto verificato anno 1606. ut testatur idem Fevretus §. 19. ut scilicet Advocato pro appellante ab abusu peroranti adstarent alii duo appellationem approbantes. Ejusmodi cautelæ signa sunt gravitatis appellationum ab abusu, quas difficiles efficere totmodis conati sunt Principes. Sed debilia nimium remedia sunt. Et quod quidem spectat ad præsentiam Advocatorum, in tanta Patronorum copia vix unquam deerit ille numerus litigare cupienti, ut à prosequenda appellatione revocetur defectum Patronorum, qui, utrum hodie requirantur, mihi certum non est, licet plurimum partem metuum negativam.

13. Paragrapho 20. scribit vetitum fuisse anno 1610. ne litteræ appellatoriæ ab ordinationibus, quas in visitationis decursu edidissent Archiepiscopi vel Episcopi circa cultum Divinum, & disciplinam Ecclesiasticam, aut à Statutis Conciliorum Provincialium, nonnisi magno sigillo imprimerentur, ut scilicet difficilior esset expeditio, atque ita appellationum numerus minueretur: sed statim monet Senatum Parisiensem anno 1612. 30. Maii facultatem appellantis concessisse, ut, sive in magna, sive in parvis Cancellariis litteræ possent expediri, & sigillari, ita scilicet, quod Rex concedit, Senatus aufert.

14. Edicto Ludovici XIII. anno 1625. quod citat Fevretus §. 21. cautum est, ne Judex Ecclesiasticus, à cujus sententiâ interposita est appellatio tanquam ab abusu, sese iudicio sistere cogatur. Statutum id fuit, ut dignitati Episcoporum, & Vicariorum provideretur, ut inquit D. de Marca lib. 4. cap. 19. num. 8. Verum charior est Judicibus sæcularibus propria Dignitas, quam Episcopis, adeoque est danda opera, ut Senatorum majestas ex hoc etiam capite præfulgeat; idest, ut Episcopi aliique Judices Ecclesiastici omnibus litibus intercedere cogantur, in quibus de appellationibus ab ipsorum judiciis agitur. Ideoque non observatur istud Edictum à Curiis Regiis, saltem ab omnibus.

15. Is quidem honor adhuc Ecclesiæ defertur, ut appellationes ab abusu in magna Senatûs Camera ventilentur, ut dicit Fevretus §. 22. & 23. Sed quis putet honore illo posse compensari, quas jam notavimus, injurias, & quas adhuc

Iiiii

no-

802 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
notare possemus? Nam in hoc ipso § 23. probat idem Autor
appellari posse non solum à fulminatione, & executione,
sed etiam à publicatione Bullarum, & earum executionem
prohiberi; quamvis nullus exstet actus judicarius circa il-
lam executionem. §. 24. clausulam, *appellatione submotâ*, re-
scriptis delegatoriis inferi solitam, appellationibus ab abusu
non præjudicare scribit, §. 25. non posse super his appella-
tionibus in arbitros compromitti, aut inter partes componi,
§. 25. possessionem triennalem nullatenus juvare.

16. Vides quot accidant ex illis appellationibus incommo-
da Ecclesiasticæ jurisdictioni: quàm accuratè servantur, quæ
Ecclesiæ adversantur: quàm parùm referat ipsa utilitatis ex
iis, quæ Reges in ipsius levamen constituunt, etiam dum Cle-
rus opima Regi confert subsidia.

C A P U T X I I.

*Respondetur rationibus à Fevreto cap. 3. adductis ad pro-
bandam justitiam appellationum ab abusu.*

1. **P**roposuerat sibi Fevretus in hoc capite appellationes ab
abusu tanquam justas defendere. Sed nescio, an aliundè
magis quàm ex ejus doctrina illarum injustitia innotescat.
§. 1. distinguit duplex appellationum genus, scilicet simpli-
cium, & tanquam ab abusu, duoque sibi objicit adversus
ultimum istud genus; Primum quod pervertant ordinem ju-
risdictionum. Cum enim appellationes ab inferiori ad supe-
riorem perferendæ sint, hîc à Judice Ecclesiastico provocatur
ad sæcularem, cui certè non subjacet; undè jurisdictio ac li-
bertas Ecclesiastica læditur: alterum, quod eâ viâ Ecclesiasti-
cæ personæ, ac causæ spirituales Curiis sæcularibus submit-
tantur. Optimè assignat præcipua capita, ex quibus petitur
injustitia prædictarum appellationum; illa si evertat, rem ferè
confecerit. Videamus igitur, quibus machinis aggrediatur. Fa-
tetur in appellatione simplici provocandum ab Episcopo, seu
ejus Officiali ad Metropolitanum, à Metropolitano ad Prima-
tem,

tem, à Primatè ad sanctam Sedem, vel ad Judices ab ea delegatos: appellationem autem ab abusu dictam vult interponendam esse ad supremas Curias sæculares, non ordine naturali, quem ille vocat *Ressortum*, seu devolutionem ab inferiori ad superiorem, sed jure protectionis Regiæ, quâ Princeps tenetur subditos suos, sive Clericos, sive Laicos in propria jurisdictione conservare.

2. Sed declinat statim à scopo, & eo errore indicat se illuc rectè tendere non posse. Cum enim appellationum ab abusu innumeræ sint species, quæ singulæ specialibus, omnes autem duobus supradictis vitiis laborant; scilicet quod jurisdictiones confundant, & Clericos, ac causas spirituales Laicis subijciant; quodam saltem generali ratione universæ defendendæ fuerant. Sed frustra id, utpotè impossibile expectes. Assumit Fevretus unicam speciem, cujus nimirum injustitia minùs est evidens; quasi hæc alias omnes complecteretur. Conatur probare; licere Principibus impedire, ne Ecclesiastici Judices jurisdictionem sæcularem, aut jura Regnorum usurpent. Ergone si hoc consecutus fuerit, continuo innoxia erunt, quæcumque Judices Laici contra jurisdictionem, ac libertatem Ecclesiæ, prætextu appellationum ab abusu in Gallia præsumunt? An ad illum articulum pertinent, quæcumque Fevretus in novem libros digessit, protestatus se omnia complexum non fuisse, nec thesaurum illum à quoquam exauriri posse?

3. Quomodo autem ex jure defendendæ propriæ jurisdictionis infert licitas esse illas appellationes? Nonne Ecclesia etiam potest propriam jurisdictionem tueri? Cur ergo pari saltem ratione non licebit à Judice sæculari ad Ecclesiasticum provocare? At, inquit Fevretus, non dicitur appellatio simpliciter, quæ interponitur à Judice Ecclesiastico ad sæcularem, sed cum addito; tanquam *ab abusu*; quasi verò de solo nomine, ac non potius de re ipsa sit quæstio; aut possit nomen, quod etiam odiosum quid sonat, à sacrilega usurpatione injuriam rescare. Saltem ergo fateatur licere ad Summum etiam Pontificem appellare, cum addito, *tanquam ab abusu*, quando Judex sæcularis jurisdictionem Ecclesiasticam offendit. Non enim minùs ad supremum Ecclesiæ Pastorem

804 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
pertinet jura Ecclesiastica tueri , quàm ad Principes tempo-
ralia propugnare.

4. Non pervertitur , subjungit Fevretus , ordo appella-
tionum Ecclesiasticarum , quia illud , in quo fundatur abu-
sus , est quid facti , ad spirituale nequaquam attinens. Adèd
iniqua est praxis Curiarum Franciæ , quæ contra Constitu-
tiones Regias , nedum contra Canones , de causis etiam spi-
ritualibus , affictâ illis imaginariâ possessorii specie , judicant;
ut dum de justitia appellationum ab abusu in communi agit
hic Autor , cogatur affirmare illas nequaquam ad spirituale
attinere. An igitur corporalia , seu temporalia sunt , quæcum-
que ille in suum tractatum congeffit , tanquam materiam hu-
jusmodi appellationum ab abusu ? An sacramenta , dispen-
sationes super votis , & juramentis , beneficia , censuræ , ab-
solutiones , &c. in Parlamentis Gallicanis temporalia repu-
tantur , quantum ad omnia , quæ circa illa ibi ventilantur ?

5. Addit præterea ad Regem pertinere , vel ad ejus Cu-
rias , decisionem quæstionis illius de facto ; num scilicet ali-
quid contra jura sua temporalia sit attentatum ; quia , in-
quit , dum aliquid attentatum est , Rex superiorem non ag-
noscit. Duo confundit inter se maximè diversa. Aliud enim
est quærere , utrum ad Principem dumtaxat spectet cognos-
cere , an aliquid juribus suis temporalibus adversetur ; aliud,
dum adversari constat , utrum ab alio debeat injuriæ repara-
tio postulari. Sed quodcumque assumatur , nonne opponi
potest ad Ecclesiam quoque spectare , ut judicet , an aliquid
sit spirituale , & cum ejusmodi esse patuerit , illud Ecclesiæ
vindicare ? At , reponit Fevretus , neque justum esset , ne-
que decorum , ut Dominus Procurator Regius , qui partis
vices agit in appellationibus ab abusu , litigaret coram Offi-
ciali ; ut refarciri curaret , quæ ab eodem Officiali , vel ab ejus
inferiori attentata fuissent contra jura Regis. Fateor injustum
illud , & indecorum fore ; sed apud eos tantum , qui & per-
sonas , & res sacras parvi pendere consueverunt ; quique ,
non ut fides & ratio docent , sed ut mundus sapit , sentiunt ;
non autem apud eos , qui spiritualia corporalibus , æterna
temporalibus anteponunt , & intimo pietatis ac religionis
affectu ducuntur. Sed nonne minus justum , minusque de-
corum

eorum est, ut Episcopus, aliiq̃ue Judices Ecclesiastici, pro rebus spiritualibus & Ecclesiasticis, ad Laicorum Tribunalia traducantur; & si quam prætermiserint in suis judiciis fori sæcularis formam, tanquam rei mulctentur?

6. Observa iterum Carolum Fevret in fine hujus §. 2. appellationes ab abusu in hoc ab ordinariis appellationibus discernere; quodd illæ nusquam interponendæ sunt, nisi usurpatio jurisdictionis intercesserit. Propria ejus verba exscribenda sunt, ut videas etiam ipsos Ecclesiasticæ jurisdictionis hostes, vi veritatis convictos, dum justitiam appellationum ab abusu statuere nituntur, illarum usum ad casum usurpatæ jurisdictionis restringere coactos. *Et de plus afin de separer ces appellations des autres pures & simples, on les qualifie du nom d'Abus, pour donner à connoître, que sans ladite qualité d'Abus, qui denote toujours quelque entreprise ou usurpation de jurisdiction, la justice Royale ne s'y entremettrait pas; id est, „ Præterea ut hujusmodi appellationes à meris, „ & simplicibus appellationibus distinguantur, nomine abusus insigniuntur; quo significetur sine illa conditione abusus, quæ aliquam semper jurisdictionis usurpationem involvit, Judices Regios ab illis abstenturos. Cur ergo aliis casibus sese Regii Judices immiscent, ubi certum est nihil adversus jurisdictionem Regiam esse tentatum?*

7. Frustra autem §. 3. excurrit ad exempla implorati à Clericis Principum auxilii. Aliud enim est Regios Ministros, Ecclesiæ, vel ejus Ministris ad exequendos Canones, aut comprimendos Canonum infractores, postulantibus opem præbere; aliud Ecclesiasticas personas, & causas per appellationes ad se trahere, ac prætextu protegendorum Canonum, Ecclesiæ jurisdictionem, & libertatem opprimere.

8. Duo tantum ibi sunt, quæ aliquam videntur pati difficultatem. Primum est exemplum Leonis IV. Pontificis, judicio Ludovici Pii Imperatoris se supponentis, alterum auctoritas Brunonis Cassanæ in libro *de privilegiis Regularium* appellationes ab abusu licitas asserentis. Quod quidem ad Leonem IV. attinet, de eo jam supra egimus. Ejus verba citantur quidem ab Ivone Decret. 5. part. cap. 22. & à Gratiano 2. quæst. 7. cap. *Nos si incompetenter*. sed referuntur, ut à Nicolao scripta Imperatori. Neque autem inter Epistolas Leonis,

806 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS ,
neque inter Epistolas Nicolai reperiuntur. Testimonium Ivo-
nis , & Gratiani , qui plura supposititia suis Decretis inserue-
runt , adstruendæ facti veritati est impar : quia de re ipsorum
ætate gestâ non loquuntur , præterquam quod potuisset for-
tè Leo IV. voluntariè , non coactus à jure , vel Officio ,
Imperatoris arbitrio se submittere , quemadmodum Leo III. co-
ram Carolo Magno , aliisque Magnatibus , & Episcopis se
purgaverat an. 799. referente Anastasio , aliisque quampluri-
mis , cum expressa protestatione se idagere non coactum , nec
obligatum , id quoque publicè protestantibus Episcopis.

9. Brunonis Cassanæi autoritas ad hoc tantum valet , ut
certiores simus , quod aliunde docet experientia , Regulares
aliquos in Gallia tuendorum suorum privilegiorum omnem
honestam rationem arbitrari ; utque in tuto illa ponant adver-
sus Episcopos , non ad Summum Pontificem , à quo illa ac-
ceperunt , cum minus suis desideriis propitium metuunt ,
aut longiores moras refugiunt , sed ad sæculares Judices contra
libertatem Ecclesiasticam , & contra proprias etiam Constitu-
tiones interdum recurrere. Sic etiam aliquando Episcopi ad-
versus Regulares malunt Curias sæculares , cum in sua deside-
ria propensas vident , quàm summum Pontificem adire : quæ
causa est , ut dum quisque suis rationibus magis quàm Eccle-
siæ juribus intentus est , illinc petat auxilium , unde conse-
qui speret ; non attendens quantum Ecclesiasticæ jurisdictioni
vulnus inferatur , dum Laicorum judicio subjicitur.

10. Cæterum frustra hîc & alibi exemplo Hispanorum ,
proxim Gallorum excusat Fevretus. Nec enim conditionem
acceptarent Galli , ut iisdem legibus erga Ecclesiam , & su-
premm ejus Patrem , & Pastorem sese gererent , quibus His-
pani. Sed extra institutum nostrum est illa collatio. Non enim
quærimus , quid faciant Hispani , sed an rectè faciant Galli.

11. Paragrapho 3. asserit Fevretus appellationibus ab abusu
non solum Laicis Clericos , aut spirituales causas Curiarum
sæcularium cognitioni non subjici ; sed etiam iis potius effici ,
ut spiritualia secernantur à temporalibus , & illa Ecclesiasti-
cis , ista sæcularibus judicanda tribuantur , Curiis Regiis id
tantum exquirentibus , an de facto jurisdictio Regia , jus pa-
tronatus Laici , & his similia læsa sint , & quæstiones omnes
de

de rebus spiritualibus ad Ecclesiasticos Officiales liberè judicandas remittentibus. Minus esset inflictum Ecclesiæ vulnus, si limitibus illis verè circumscriberetur Regionum Judicium examen. Sed præterquam quod non magis, imò minus ad Laicos, quàm ad Ecclesiasticos pertinet, spiritualia à temporalibus, à sacris profana discernere. Testis est ipse Fevretus quàm latè perrupti sint aggeres, quos hic commemorat.

12. Adverte autem quomodò hic Scriptor excurrat. Nam §. superiori dixerat Curias sæculares non se immiscere judiciis Ecclesiasticis, nisi ubi usurpata fuisset jurisdictio Regia, hic jus patronatus ad Laicos pertinens etiam in exemplum adducit materiæ appellationum ab abusu, quasi jus patronatus sit aliquid profanum, & ut ipse loquitur, ad spiritualia nullatenus pertingens, de quo non possit Ecclesia sine injuria Judicium sæcularium sententiam ferre. Hic tamen non subsistit, ut in toto ejus Tractatus decursu videre est.

13. Paragrapho 4. negat confundi jurisdictiones, aut Ecclesiasticam à Regia ullo modo imminui; quia appellationes ab abusu inductæ sunt, inquit, ut sua cuique jurisdictioni salva esset. Si is fuit primæ introductionis finis, ex eventu patet eas contrarium sortitas esse effectum, ut sæpè diximus.

C A P U T X I I I.

Respondetur aliis rationibus, quæ à Fevreto proferuntur in præd. cap. 3.

1. **N**on esset, cur tantum eniteremur adversus appellationes ab abusu, si verum esset, quod ait Fevretus in §. 5. hujus capituli; Illas scilicet Summis Pontificibus probari: vereor tamen ne non verum sit, quod ille affirmat. Saltem neque rationes, quas Summis Pontificibus propositas narrat, ejusmodi sunt, quibus motos illorum animos arbitrer; neque conjecturæ quibus utitur, secutam approbationem suadent. Quid enim sanctæ Sedi ab Oratoribus Regis Christianissimi adductum fuit in favorem illius praxis Curiarum Gallicanarum?

2. Pri-

2. Primò proposita fuit possessio. At illa neque multùm erat antiqua, neque pacifica, ut evidenter demonstrant Acta Cleri Gallicani, inter quæ multa sunt monumenta, quibus constat Episcopos apud Reges sæpessæpiùs orasse adversus illum usum, quem superiori sæculo vetustior non esse jam vidimus: cumque desperarent se integram mali sanationem consecuturos, levamen saltem frequenter postularent.

3. Secundò expositum fuit nullum alium Judicem posse de illis appellationibus cognoscere, cum ageretur de usurpata jurisdictione. Quid ergo, si Princeps, aut Senatus declararet suæ jurisdictionis esse, de rebus Fidei decernere: ad nullum alium pertineret de controversiis circa mysteria Religionis judicia ferre? Et, si id ab Episcopis tentaretur contententibus partem illam Episcopalis juris esse, solæ Curiae Regiæ Judices essent illius quæstionis de competentia, ut vulgò nuncupatur? Dices nullum esse illius mali periculum in Gallia, ubi omnes profitentur auctoritatem Regiam illuc usque non pertingere. Ita quidem, exceptis hæreticis publicis, olim sentiebant Gallicani. Sed metuumdum est, ne Officiales Regii, quorum plerique tunc sibi præclarè suo defuncti officio videntur, cum, depressâ Ecclesiæ dignitate, Regiam extulerint, postquam disciplinam, quæ, ut ait S. Cyprianus lib. *De disciplina, & habitu Virginum*, *Retinaculum fidei est*, ad sæcularia Tribunalia pertraxerunt, fidem denique ipsam Principum judiciis submittant. Nec vanum esse timorem ostendemus in conclusione.

4. Nisi Regii Officiales bonâ fide discernant, & agnoscant, quid ad Ecclesiasticam, quid ad laicam jurisdictionem pertineat, & unaquæque sibi suas partes vindicet, nullus erit dissidiorum finis; quibus in controversiis, licet propter potentiam temporalem plerumque prævaleant laici, non sine gravi animarum suarum detrimento, non dubito quin de jure finium regundorum judicium ad Ecclesiasticum potius pertineret Tribunal. Argumentum à pari, quo sæpè usi sumus, est *ad hominem*, ut dicitur, totam veritatem non exprimens.

5. Dicitur præterea tertio, Senatum non solis Laicis, sed etiam Clericis constare, adeoque corpus esse mixtum, non merè laicum.

Laicum. Verum quidem est, Senatum Comitiorum generalium loco successisse, atque ita quemadmodum olim ex quo Clodovæus Catholicam fidem suscepit, Episcopi juxta consilium S. Remigii, Consiliis Regiis, ac generalibus Conventibus, seu Placitis, & Parliamentis (iis enim nominibus indistinctè nuncupabantur) interesse solebant; ità constitutis Curiis Parliamentorum, ut in loco permanentes, jus omni tempore dicerent, inter Laicos conscripti sunt etiam Clerici; & dum intermissus fuit mos eligendorum ex Clero Consiliariorum, institit Clerus apud Reges, ut restitueretur; sperans nimirum fore, ut Clerici fidiorem operam navarent, ad impediendas Ecclesiasticæ jurisdictionis à laica usurpationes. Verum ridiculum est, idè Parliamentis jus decidendarum causarum Ecclesiasticarum tribuere, quod aliqui ex Consiliariis Clerici sint. Illorum enim numerus adeò exiguus est, ut in tanta Judicum multitudine pro nihilo reputandus sit. Nec adsunt, ut res Ecclesiasticæ ibi judicialiter tractentur cum sæcularibus negotiis, alioquin enim par saltem Ecclesiasticorum, & Laicorum numerus requireretur, sicut in Curiis, de Edicto nuncupatis, seu bipartitis, ad dirimendas Catholicorum cum hæreticis controversias, totidem sunt, aut erant hæretici quot Catholici.

6. Fuit quidem illa Clericorum, & Laicorum paritas ab ipsa Senatus Parisiensis institutione aliquandiu observata; cumque interrupta fuisset, iterum fuit restituta, ut videre est apud Stephanum Pasquierium lib. 2. cap. 3. Inquisitionum. Constat enim ex Edicto Ludovici XI. an. 1461. die 11. Septembris dato, & inter acta Cleri Gallicani relato, Senatum Parisiensem ex pari, aut ferè pari Clericorum & Laicorum numero tunc conflatum fuisse, & ex iis quadraginta Senatores Ecclesiasticos, ac totidem Laicos fuisse, unum Advocatum Regium è Clero, & alterum laicum, &c. Non dum tamen natæ erant appellationes ab abusu. Assistebant verò Clerici ut dixi, in judiciis sæcularibus juxta consilium S. Remigii; quia spes erat fore ut illorum ordo, ac religio, tum ipsos, tum etiam alios ad justè judicandum induceret; deinde ut Ecclesiasticæ jurisdictionis vindices essent, sed immutata est Ecclesiæ sors: expulsi sunt Clerici, paucissimis exceptis,

K k k k

ceptis,

810 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
ceptis, tum quando magis necessarii forent. Quamquam,
ut verum fatear, nescio an qui è Clero assumuntur, sui erga
Ecclesiam Officii satis meminerint. Nam etiam qui pii, ac
justitiæ studiosi audiunt, quia Magistratus suos, ut civiles
habent, de rebus etiam Ecclesiasticis plerumque magis juxta
sæcularium Judicum styllum, quàm secundum Canones, &
summorum Pontificum Constitutiones sententiam ferre di-
cuntur. Quid putas facturos Laicos quamvis Christianos,
& Catholicos?

7. Utilitas appellationum ab abusu petitur quartò, ex eo quòd
excogitatae sint, ad impediendum quò minus sacris Decretis
derogaretur, vel Regni legibus. Sed Regis quidem est legum
politicarum custodiæ debito modo invigilare; Ecclesiastica-
rum autem executionem tantummodò curare, postulante
Ecclesiâ, non autem illarum Judicem agere. Aliàs sacris Ca-
nonibus derogatur, dum opera dari dicitur, ne derogetur.

8. Ex eo etiam commendantur, quod illis pariter utan-
tur Clerici ad tuendam suam jurisdictionem adversus sæcula-
rium injurias. Factum id fortassis aliquando est; sed compu-
tentur Placita, seu Arresta in registris Curiarum contenta,
vel à scriptoribus Gallicanis, Fevreto præsertim, relata, &
constabit, vix unum pro jurisdictione Ecclesiasticâ contra
Laicam reperiri, inter mille pro sæculari contra Ecclesiasti-
cam prolata. Quod additur, temerè appellantes ab abusu gra-
viter puniri, ex eo solo falsi argui posset, quòd infinitus
ferè sit illarum appellationum numerus. Num gravis pœna
temeritatis & sacrilegii, duorum aut quatuor nummorum
multa, quæ judicium Ecclesiasticum defendenti perinde at-
que impugnanti imponitur?

9. Verum est quod notat idem Fevretus, Laicos poten-
tiâ Brachii sæcularis præditos, promptiores, & faciliores
esse ad usurpanda jura Ecclesiastica. Utinam æquè verum es-
set, quod asserit, appellationes ab abusu utiles, ac efficaces
esse ad comprimendas illas usurpationes. Quod enim plures
Prælatos, Collegia, & societates Ecclesiasticas illis usas esse
dicit, non probatearum utilitatem; quandoquidem multò
pluribus Prælati, Collegiis, ac societatibus gravissimæ, &
Ecclesiasticæ jurisdictioni infestæ visæ sunt. Cæterum Fe-

vreto

vreto fidem non habeo sine teste affirmanti, probatas ex omni parte fuisse hujusmodi appellationes Gregorio XIII. cum antea conquestus fuisset de Constitutione Blesensi ab Henrico III. editâ an. 1579.

10. Frustra §. 6. plurimas congerit auctoritates scriptorum Gallicanorum in favorem appellationum ab abusu. Ex iis enim scriptoribus, plerique non in ea tantum parte, sed in aliis pluribus Ecclesiasticæ jurisdictioni tam apertè iniquos sese exhibuerunt, ut minimi momenti sit illorum suffragium: & facile esset illis longè majorem omnis generis scriptorum numerum opponere. Galli quidam unico verbo respondent, illos Autores vel morum Gallicanorum inscios fuisse, vel Curia Romanæ adulatorum. Sed nescio an non verius Gallicanis scriptoribus objiciatur, illos Ecclesiasticæ jurisdictioni esse infensos, Principibus abblandiri, Ecclesiasticæ Majestatis depreffione gloriari, lucrum ex litibus circa res Ecclesiasticas expetere. Quod absit, ut de omnibus accipiam. Non enim defuit in Christianissimo illo Regno, qui illas appellationes improbant: nec parvus est illorum numerus.

11. Nec tamen intra fines à scriptoribus ipsis, quos citat Fevretus, præfixos, illas appellationes continuerunt Judices. Nam, ut hoc tantum exemplum proferam, Guido Faber Advocatus Regius Legatione ad Concilium Tridentinum, vel potius orationum in illo habitatum irreverentiâ (ut mitiori verbo utar) & primo ad propagandam per universas Gallia Ecclesias Regiam conatu famosus, laudibus immensis, & eo ipso ridiculis, appellationes ab abusu extulit: non potuit tamen non fateri, referente Fevreto, hujusmodi appellationibus, non nisi rarò, opportunè, ac in magnis & illustribus causis esse utendum. An id observetur, testantur volumina registorum, & librorum, Placita super his prolata continentium.

12. Inter illos quidem Autores, quos refert Carolus Fevret, sunt aliqui veneratione digni, quorum sententia, si appellationibus illis faveret, non esset facilè contemnenda. Sed illorum suffragium parum ad excusandam ejusmodi praxim juvat. Nam v. g. quæ refert Fevretus verba tanquam Cardinalis Perronii, non Illustrissimi illius, ac nunquam satis com-

K k k k k 2

men-

812 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS,
mendandi Purpurati, sed Parlamentorum sententiam exprimunt; dum ait, remedium illud à Parliamentis haberi tanquam Asylum libertatum Gallicanarum, firmumque jurium Coronæ propugnaculum.

13. Dominus de Foix, qui etiam allegatur, factus quidem fuit Archiepiscopus Tolosanus, sed, cum ea pro appellationibus proferret, quæ exscribit Fevretus, Oratoris Regii, non Archiepiscopi, munus obibat apud summum Pontificem: unde nihil mirum, si Regias rationes promovere conatus sit.

14. Ad appellationes illas confugerunt aliquando Episcopi, ut notat Fevretus, sæpè inferiores Clerici, aliquando Regulares; sed in hoc, ut supra diximus, magis ad amovendam veram, aut falsam injuriam, aliâ, ut illis videbatur, ratione indeclinabilem attendebant, quàm ad damnum hinc Ecclesiæ illatum.

C A P U T X I V.

Quam sequi conveniat agendi rationem, si quando injusti mandati executio exigatur.

1. **E**T si non temerè damnanda sint superiorum Decreta; vel Præcepta, sed potius justa præsumenda sint, quoties apertam iniquitatem non continent; à qua regula si recedatur, peribit omnis ordo, confundetur omne regimen, subditis ob innatam, vel à peccato contractam, ad libertatem propensionem, mandata sibi minùs grata tanquam injusta vel de injustitiâ suspecta facillimè accusantibus: Tamen quia Præpositi, quicumque illi sint, affectibus privatis duci in condendis legibus, aut imponendis præceptis possunt; atque adeò res injustas exigere; videtur illis, quorum interest, licere, cum obedientiam negare; tùm, si urgeantur, aliorum opem implorare. Hac, ut opinor, ratione permoti sunt, qui primùm Judices sæculares in causis Ecclesiasticis appellarunt; quasi jure naturæ sibi fas esset adversus manifestas injurias à superioribus Ecclesiasticis, imò à supremo Pastore illatas, invocato potestatis sæcularis auxilio se tueri,

2. In-

2. Injustæ quidem legis nullam esse obligationem, nisi fortè ob vitandum scandalum, aut aliud malum; imò ne legem quidem esse docent communiter Theologi. quod de mandatis singularibus pari ratione sentiunt. Itaque illis non obtemperare nefas non est: de modo est quæstio. Equidem hac in parte optimus ille est, quem suadet Ivo Episcopus Carnotensis epist. 159. iis, qui se ab Ecclesia Romana gravatos conqueruntur; scilicet ut ab ipsa ad ipsam confugiant: & inde expectent levamen, unde se conqueruntur accepisse gravamen. Nam, ut docet S. Bernardus epist. 108. jam citatâ; *Apostolica Sedes hoc solet habere præcipuum, ut non pigeat revocare, quod à se fortè deprehenderit fraude elicitum, non veritate promeritum.*

3. Sed quid, si mandata injusta non modò non revocet Summus Pontifex, quantumvis de rei veritate ac statu certior factus, sed illorum etiam executionem acriter prosequatur? Celeberrimum est consilium, quod habetur in Capitulo de honoranda Sede Apostolica, quod plerique post Ivonem & Gratianum Carolo Magno adscribunt, quodque habetur in Concilio Tribur. anno 895. Can. 30. *In memoriam B. Petri Apostoli honoramus sanctam Romanam & Apostolicam Sedem; ut quæ nobis Sacerdotalis Mater est Dignitatis, esse debeat Magistra Ecclesiastica rationis. Quare servanda est cum mansuetudine humilitas, ut licet vix ferendum ab illa sancta Sede impenatur jugum, feramus, & piâ devotione toleremus.*

4. Quid autem, si ne vix quidem ferendum sit jugum, vel propter ejus pondus, vel propter infirmas vires, aut voluntates subditorum? Nonne tunc saltem potestatis sæcularis opem fas erit implorare? Primò quidem, casus ille difficile contingere potest, ut veritate, ac justitiâ Summo Pontifici patefactâ, ille sæpèpiùs rogatus iniqua postulare pergat. Secundò vix illo etiam casu liceret adversus sanctam Sedem Principes sæculares implorare: sed plerumque necessarium esset, ac de præcepto, quod Ivo Carnotensis epist. citatâ consulere tantum videtur, his verbis; *Quoniam judicia Romana Ecclesia à nemine foris retractari posse, eadem Romanâ Ecclesiâ docente didicimus, si qui aliquando se prægravatos ipsius Ecclesiæ autoritate conqueruntur, hoc eis consilium damus, ut non descendant in Ægyptum propter auxilium. Quæ ultima verba sic intellexit etiam ipse Marca Concord. lib. 4. cap. 17.*

5. 7. *Ab Ægypto auxilium petere, idest à Regia potestate.*

5. Nulla finit prudentiæ ratio, ut ab eo petas auxilium, à

K k k k k 3

quo

quo periculum sit, ne postmodum opprimaris. Observat Stephanus Pasquierius disquisitionum suarum lib. 1. cap. 5. Romanis ad subjugandas Gallias reſeratum ab ipſiſmet Gallis adiutum, imploratâ imprudenter illorum ope. Quod toti Nationi olim accidisse dicitur, id ferè Clero postremis sæculis contigit. Cum enim, ut alibi observavimus, Pontifices, aut Pſeudopontifices potestate suâ in magnum Ecclesiæ Gallicanæ detrimentum abuti crederentur, invocatum est sæcularis potestatis auxilium; sed eâ occasione longè majus detrimentum passa est Ecclesia in sua jurisdictione, quàm consecuta sit emolumentum in conservatâ, pro qua decertabat, quorundam Beneficiorum, & reddituum dispensatione.

6. Quantum cordi semper Ecclesiæ fuerit sua jurisdictio, testata est innumeris Canonibus ea de re conditis, & delato etiam Martyrii honore iis, qui pro conservanda illa dignitate, & potestatis suæ parte, mortem subierunt. Quo igitur lucro ejus jactura compensari potest? Aut quo pacto censuras eam ob causam promulgatas effugiunt, qui jurisditionem Ecclesiasticam ad Laicos transferunt; aut qui, quò minùs transferatur, ut possunt, ac debent, non obſiſtunt?

7. Denique, ut rem ad extremas metas producamus, quæres, num saltem licitus esset ille recursus, si secluderentur illæ circumstantiæ, & Ecclesiasticæ jurisditioni grave inde detrimentum consecuturum non esset? Suppositio illa videtur involvere contradictionem, cum ille ipse recursus in causis spiritualibus, & Ecclesiasticis per appellationes ab abusu, ordine judiciario tractari solitas, sit Ecclesiasticæ jurisditionis interversio. Adde quod, etsi suppositio sit metaphisicè possibilibis, moraliter tamen videtur impossibilis. Quis enim rem adeò in proclivi positam sistere queat? Ex eo, quod jam toties evenit, conjice quid futurum sit, nisi hujusmodi appellationum cursus sistatur.

8. Quicumque modus ponatur, quæcumque adhibeatur cautela, in maximo semper versabitur periculo jus Ecclesiæ, quamdiu vigeat illarum appellationum usus: nec minoris Præſulum Gallicanorum, imò, ut arbitror, pluris interest, quàm Summi Pontificis, ut abrogetur; quia ipſorum officium frequentius impedit. Licet autem aliquando aliquibus pro-

prodesse videantur, omnibus tamen pensatis, plurimum inde jurisdictio Episcopalis deprimitur, & imminuitur.

9. Hæc de appellationibus ab abusu in communi dicta sufficiant. Singula enim earum capita, quandoquidem ex Fevreto infinita sunt, persequi esset impossibile. Ex genere autem quid de singulis speciebus sentiendum sit, unusquisque facile poterit intelligere.

10. Ex dictis enim abundè colligitur, quàm verè Autor Tractatûs illius de *jurisdictione Ecclesiastica*, quem Clerus Gallicanus inter Acta sua retulit, quique habetur tom. 1. cap. 9. ult. collec. scripserit in tertia part. quæ est De appellatione tamquam ab abusu hæc ipsa verba. *Or le plus grand mal, & la plus grande playe, que jamais l'Eglise ait receuë en sa jurisdiction & police, est l'appellation comme d'abus, moyen inventé par les Officiers, pour attirer à eux toutes sortes d'affaires contentieuses, & desquelles ils n'ont nulle compétence, n'y ayant chose en tout l'Univers, à laquelle ne puisse estre appliqué le pretexte & couleur d'abus, pour faire venir à leurs pieds les personnes Ecclesiastiques, de quelque degré qu'elles soient, & mettre aux prisons & aux fers cette ancienne liberté, qui serroit d'ornement à la France, & d'exemple à toute la terre. C'est ce qui a au dernier siecle depouillé l'Eglise Gallicane de son honneur & autorité, & ruiné sa discipline. Ce qui doit faire apprehender le renversement de l'Estat, aussi bien comme nous voyons la desolation de l'Eglise, &c.* Et Illustrissimus Episcopus Ambianensis in oratione nomine Cleri Gallicani ad Regem Christianissimum anno 1666. habita, & in tom. 5. Actorum Cleri Gallicani relata. Mais les appellations comme d'abus apportent bien encore un plus grand desordre & une plus grande confusion. C'est une nouvelle chicane inconnue en France avant les derniers siecles, & dont le venin n'a point infecté les autres Nations Chrétiennes.

C O N C L U S I O.

1. **C**onstans Galliæ in Fide Catholica jam à tot sæculis perseverantia, & magna etiamnum illic vicens pietas certam spem afferunt, Christianissimum illud Regnum usque ad consummationem sæculi tam arctè Petræ, super quam fundata est Ecclesia, inhæsurum, ut nullis unquam Sathanæ machinis ab ea dimovendum sit. Nobilissimæ illius Monarchiæ gloriam, firmitatem, ac felicitatem, Principum ad Ecclesiam de-

defendendam zelo, subditorum pro Catholica Religione studio, utrorumque erga Ecclesiasticum ordinem, præsertim verò erga sanctam Sedem reverentiæ, atque obedientiæ adscripserunt, & ipsimet Galli & Summi Pontifices. Quoniam autem res omnes per easdem causas plerumque conservantur, ex quibus ortæ sunt: expectanda est Religionis ac Principatûs Gallicani perpetuitas ab antiquo pietatis affectu, indivulsaque cum Petri Sede conjunctione; siquidem, ut ait Carolus Fevretus lib. 1. cap. 3. num. 4. relatis Ecclesiæ Gallicanæ laudibus. *Elle s'acquist cette haute Dignité par l'union indissoluble avec le saint Siege de Rome, dont elle ne s'estoit jamais séparée. Car l'Eglise Romaine estoit l'esprit principal, qui animoit toutes ses Facultés & Puissances: c'estoit le centre auquel elle renvoyoit toutes les lignes de la circonference; le Soleil duquel elle empruntoit toutes ses plus divines clairtés, & les plus resplendissans rayons de sa gloire: bref c'estoit le premier mobile, duquel elle suivoit tous les mouvemens.*

2. Neque spem illam eripere valent, quæ interdum, maximè autem postremis temporibus intercesserunt dissidia. Ea enim est mortalium omnium conditio, ut neque qui perfectionis Christianæ fastigium assecuti videntur, imperturbabili pace perenniter gaudeant, quamdiu in hoc mundo versantur. Propria civium Jerusalem cælestis est illa felicitas. Sed quemadmodum arbores à ventis exagitatae radices altius defigunt; ita inter electos dissensiones strictiori concordiae non rarò viam sternunt.

3. Fatendum est in Gallia fuisse à quibusdam tentata nonnulla, quæ si longiùs, ac latiùs progressa fuissent, non solum communionis Ecclesiasticæ, sed & fidei jacturam tandem invexissent. Nam præter libellum Richerii *De Ecclesiastica & Politica potestate*, à duobus Conciliis Provincialibus damnatum, tanquam multas continentem propeffiones, expositiones & allegationes falsas, erroneas, scandalosas, schismaticas, & ut sonant hæreticas: præter eorum fortè opera, quos Richerium in suas partes traxisse cum vehementi suspitione schismatis narrat Henricus Spondanus ad annum 1612. num. 3. præter duo volumina *De Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ* à pluribus Episcopis die 14. Februarii anno 1639. hâc censurâ notata. *Volumen utrumque serè per omnia commata noxium, hæreticum passim, schismaticum, impium, verbo Dei frequenter contrarium, Hierarchiæ Ecclesiasticæ, & disciplinæ Sacramentorum, ac Sacro-*

rum rituum destrucivum, sanctæ Sedi Apostolica, gloriosissimo Regi nostro, Sacerdotibus Dei, & Ecclesiastico Ordini, ipsique adeo Ecclesia Gallicana injuriosum, ac periculosissimum, scandalo plenum, à nobis publico consensu judicatum vobis significamus: Præter illa, inquam, sparsa sunt identidem alia schismatis & hæresis semina, quale illuderat, cujus confutationem ante aliquot annos vidimus cum hoc titulo; *Memoire pour faire voir sommairement au Roy, que la maxime schismatique & heretique que l'on a pretendu establir dans le playdoyé, qui fut prononcé dans le Parlement de Paris le 12. Decembre dernier 1664. à sçavoir que les Princes temporels ont le droit, & le pouvoir de juger & de decider des dogmes de la foy, & de la discipline Ecclesiastique, n'est appuyée que sur des preuves defectueuses, qui sont toutes ou avancées contre la verité, ou détournées avec surprise, ou deduites avec artifice, ou raportées hors de propos, ou tirées des exemples des heretiques, ou des personnes suspectes dans la foy.*

4. Contra disciplinam autem, & jurisdictionem Ecclesiasticam quot continentur dogmata in laicorum præsertim tribunalia sæcularia frequentantium libris v. g. in tractatu Caroli Fevreti, in supradictis voluminibus de Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, & aliis? Quodque maximè dolendum est, immanes illi errores & injuriæ, ipsaque demum Ecclesiæ servitus specioso libertatum Ecclesiæ Gallicanæ titulo insigniuntur. Non possum tristitiâ non affici; cùm inter legendos Laicorum propria commoda in imminuendâ Ecclesiasticâ potestate sectantium, libros similia occurrunt: sed longè gravius fero, quod qui Clero adscripti sunt, ac privilegiis Clericalibus gaudere volunt, Ecclesiæ Dignitatem & auctoritatem deprimere studeant, etiam dum ejus Beneficia sibi asserere contendunt.

5. Audi quomodò Ecclesiæ Gallicanæ libertates explicet Dominus Carolus de Lotharingia Comes Marsani in quadam responsione typis edita contra Dominum Episcopum Cadurcensem in lite circa pensionem prædicto Comiti, quamvis conjugato, & ex interpretatione juris Canonici Bigamo, à sancta Sede super fructibus præfati Episcopatus indultam. *La Liberté Canonique, qui fait celle de l'Eglise Gallicane, ne consiste pas à former des contestations contre l'autorité du Pape, elle consiste principalement, comme a remarqué le docte Monsieur du Puy, dans son Commentaire sur les libertés de l'Eglise Gallicane. Page 16. sur le premier article, au droit, d'empêcher que les Papes n'entreprennent rien en ce Royaume au préjudice de la disposition des*

818 TRACTATVS DE LIBERTATIBVS,

anciens Canons, SI CE N'EST DV CONSENTEMENT DV ROY ET DV PEUPLE. Ces derniers mots expliquent tres-bien l'effet de nos libertés, & font connoître qu'il n'est pas véritable, que ce soit une liberté de l'Eglise Gallicane de se maintenir dans l'observation rigoureuse des anciens Canons. La France reçoit les dispenses mêmes gratuites, comme on sera voir dans la suite, elle s'accorde souvent des relâchemens mêmes de la discipline par une condescendance, pour ceux qui ne peuvent pas toujours vivre suivant l'austerité des anciens Canons. Toute la différence qu'il y a donc à cet égard entre la France, & entre les autres Païs, qu'on appelle Païs d'obedience, c'est QU'EN FRANCE ON EST EN DROIT DE NE POINT RECEVOIR CES SORTES DE DISPENSES, SI CE N'EST DV CONSENTEMENT DV ROY ET DV PEUPLE; & c'est dans cette différente MANIERE D'ACCEPTER ET D'EXECUTER LES BREFS DV PAPE, que consiste TOUTE NOTRE LIBERTÉ.

6. Gratiam illam à sancta Sede concessam accusare non austum, sciens quam benemerita sit de Ecclesia, & etiamnum mereatur nobilissima Lotharingiæ familia: sed optarem ut recenti hoc exemplo moveretur Summus Pontifex ad statuendam firmissimam legem de custodiendis sacris-templis ex omni parte veris Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus, hoc est de procuranda ad amissimam Canonum observantiam, negatis quibuscumque dispensationibus, nisi evidentissimâ, & urgentissimâ necessitate compellente: cum tam frequens experientia comprobaverit disciplinæ Canonice per dispensationes relaxationem in sanctæ Sedis injuriam converti, & ab aliis graviora sæpe inferri damna, quos ipsa majoribus prosecuta est favoribus. Qui primus Ecclesiam Romanam schismate lacerare tentavit, Novatianus fuit, quocum super irregularitate dispensatum fuerat à Romano Pontifice. Qui contra Canonum præcepta quamprimum Sedem obtinuerunt (absit tamen illorum cum schismatico & hæresiarcho Novatiano comparatio) cum aliâ, cujus sunt vel pinguiores redditus, vel honores ampliores, tam facile commutant; qui ad beneficia Ecclesiastica beneficiis aut pensionibus cumulanda perpetuò anhelant; qui denique ad sanctæ Sedis potestatem recurrunt, ut extortis dispensationibus amoveant impedimenta explendis privatis cupiditatibus, à sacris Canonibus apposita: iidem certè in aliis capitibus, quæ non ita sibi commoda sunt, Romani Pontificis Primatum & auctoritatem facillè contempserint, aut etiam impugnarint, si quid
spe-

sperent aliunde. Utinam ergo Ecclesia Romana & Gallia conspirent ad propugnandam illam libertatem Canonicam, quæ validissimum est pietatis ac religionis, imò & fidei propugnaculum, exactam scilicet Canonum custodiam.

7. Utinam Clerus Gallicanus Majorum suorum vestigiis inhærens ad arcendos errores, & ad retinendam partem illam jurisdictionis, quæ nondum ipsi ablata est, curam & operam suam potius conferat, quàm ad circumscribendam capitis sui potestatem; ne fortè, quod plerumque accidit, si ipse debitæ Patri suo reverentiæ desit, à filiis suis graviores patiatur contumelias. Quomodò enim Fideles juxta D. Pauli præceptum obediunt, & subjacebunt Episcopis, quos supremi Ecclesiæ Pastoris partim obedientiam detrectare, partim metas ei brevissimas ponere viderint? Interest famæ Augustissimi illius Cleri, ut quod ab aliquibus ex ipso adversus summum Pontificem pro illorum juribus contendente gestum est, ab aliis, qui nec mandatum nec consensum præstiterant, minimè ratum habeatur; sed ab omnibus potius oblivioni mandetur.

8. Maximi etiam interest gloriæ Regis Christianissimi, ne prædictorum Antistitum declarationi patrocinetur. Cùm enim de constanti non solum retinendæ, sed etiam propugnandæ fidei Catholicæ, atque Ecclesiæ proposito sibi certo conscius sit, ejusque illustria edat argumenta, cur eam voluntatem, aut voluntatis constantiam in suspensionem publicam vocet, significans se doctrinam illam timere, quæ Reges & Principes fidei aut Ecclesiæ hostes, emendationis incapaces, per temporales pœnas ad officium suum reduci per Ecclesiam posse tradit?

9. Sed possetne Princeps tantâ sapientiâ præditus non advertere, ex Cleri sui sententia plus periculi, si non sibi, nimirum potentissimo, saltem suis successoribus, quàm Romanis Pontificibus imminere? Nemo enim Catholicus dubitat potestatem B. Petri, ejusque successorum à Christo Domino immediatè oriri, atque adèò, ut ait Nicolaus I. epist. 8. *Privilegia istius Sedis vel Ecclesiæ, perpetua sunt, Divinitus radicata atque plantata sunt, impingi possunt, transferri non possunt, trahi possunt, evelli non possunt*: Si ergo summum Pontificem à Christo constitutum omnium fidelium Pastorem & Rectorem, ejusque Vicarium immediatum deponi à Concilio generali posse admittamus, multò facilius Regem à Comitibus generalibus exautorari posse concedendum erit,

2172
820 TRACTATUS DE LIBERTATIBVS, &c.
erit, cùm nonnisi mediâtè à Deo Principatum obtineat. Nam quantumcumque protestentur moderni, se in tuto positam censere Regiam Dignitatem, non defuerunt etiam Gallicani Scriptores, qui assererent, Monarchiam illius Regni esse Aristocratiam temperatam; idque de facto patuisse, quando Regnum ad alienas familias translatum est, contemptis propinquiorebus Regum defunctorum Cognatis: nec ulla potest verisimilis ratio discriminis assignari, quæ in Papæ validius, quàm in Regis favorem non militet, si æquâ lance pendatur.

10. Ita senserunt etiam Regum adversus Summos Pontifices defensores, v. g. Jacobus Almain, qui tract. de Autoritate Ecclesiæ cap. 1. tertium hoc corollarium statuit; *Tota communitas potestatem habet super Principem ab ea constitutum, qua eum (si non in adificationem sed in destructionem politia regat) deponere potest, alias non esset in ea sufficiens potestas se conservandi: & ista potestate communitas quondam usâ Regem suum deposuit: non tam pro criminibus, quàm pro eo quod tanto regimini inutilis esset, &c.*

11. Omnium denique Fidelium paci & quieti expedit, ne de supremi Pastoris sententia dubitare doceantur, ac tanquam parvuli fluctuantes circumferantur omni vento doctrinæ, donec suborientes fortè fidei quæstiones generalis Concilii, quod vix post unum aut alterum sæculum celebrandum sperent, irreformabili judicio fuerint definitæ, aut communi dispersonum per mundum universum Prælatorum, quorum suffragia rescire difficile, conciliare difficilior sit, consensu diremptæ.

12. *Et quicumque viderit vel audierit, quod Rex & Episcopi apostolicæ Sedis Summum Pontificem obaudiunt, & honorant, & promptius, & humilioribus eis subjecti sui obediunt. Hincmarus epist. ad Nicol. Pap. quæ est 17. tom. 2. edit. Sirm.*

13. De illis, qui ut Summum Pontificem ab executione Canonis Concilii generalis Lugdunensis regaliam extendere prohibentis deterreant, odiosam quam confutare conati sumus, doctrinam importunè objicient, oportunè dicet Innocentius XI. cum Paschali 2. epist. 6. quæ est ad Archiepiscopum Poloniæ; *Numquid hæc nos commodi nostri professione requirimus, & non unitatis Catholicæ statuimus firmamentum? Possunt Apostolicam Sedem contemnere, possunt adversum nos calcaneum elevare, datum à Deo privilegium evertere vel auferre non possunt, quo Petro dictum est, Tu es Petrus & super hanc Petram adificabo Ecclesiam meam: Et: Tibi dabo claves Regni Cælorum.*

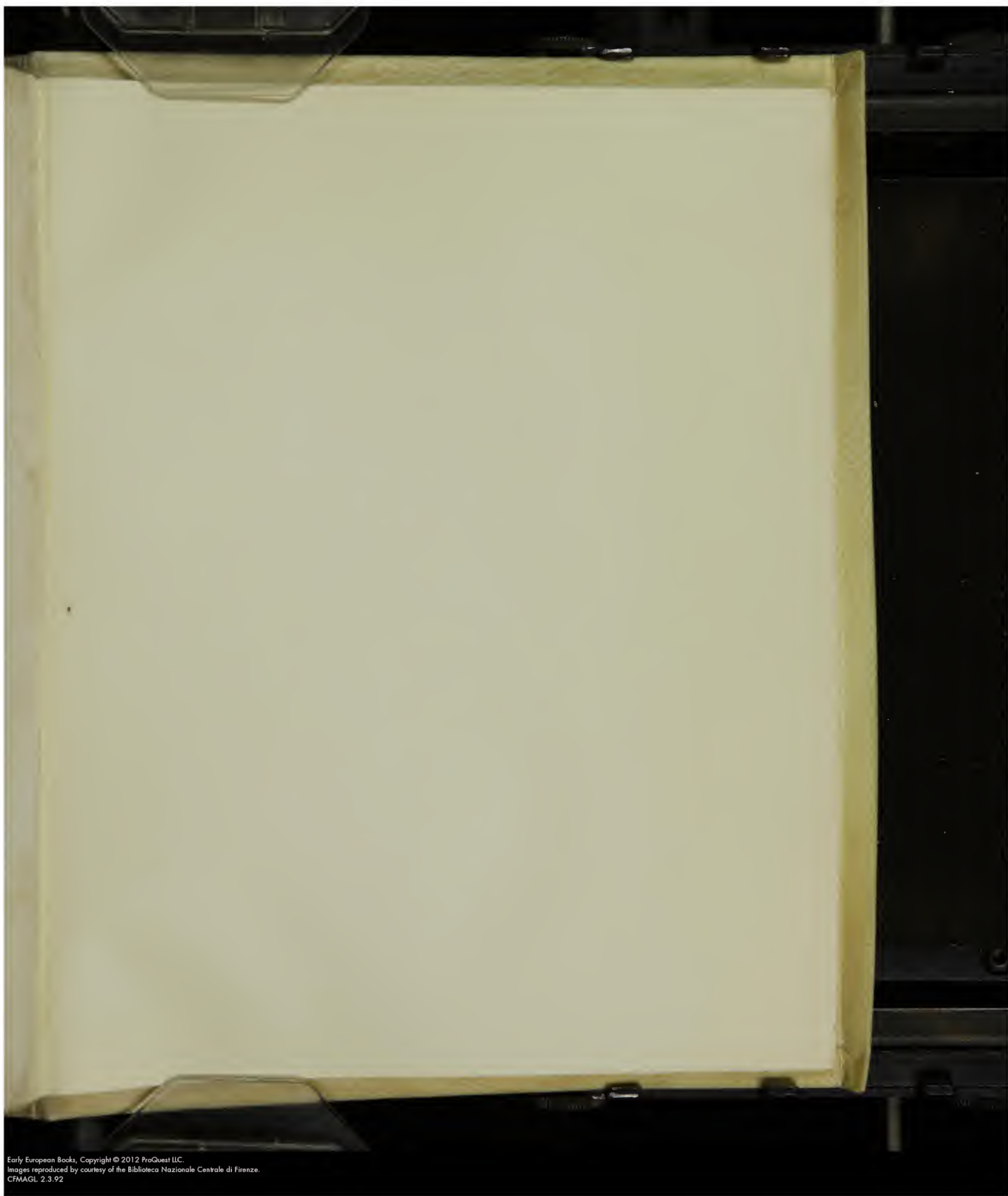
F I N I S.

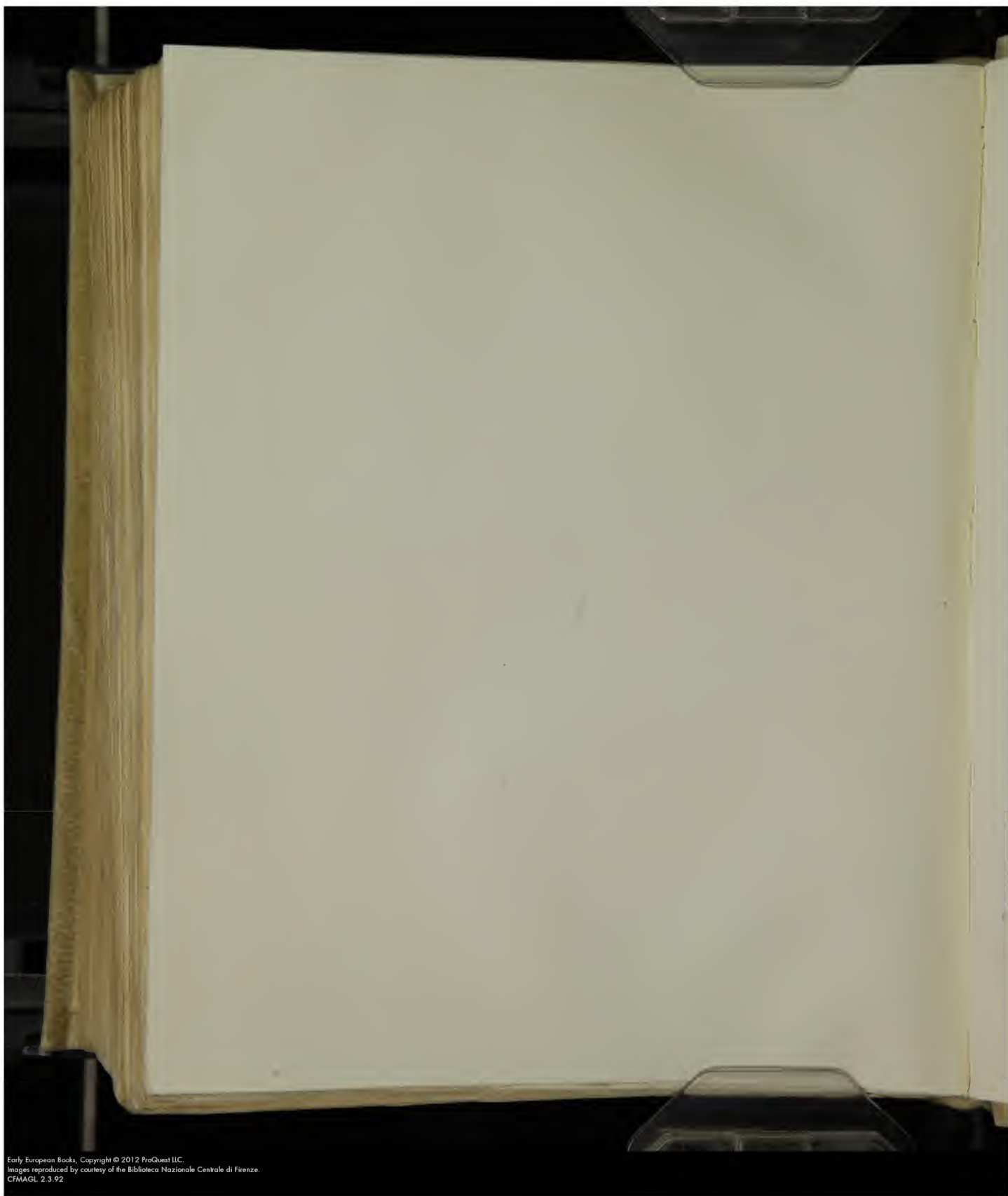

2092

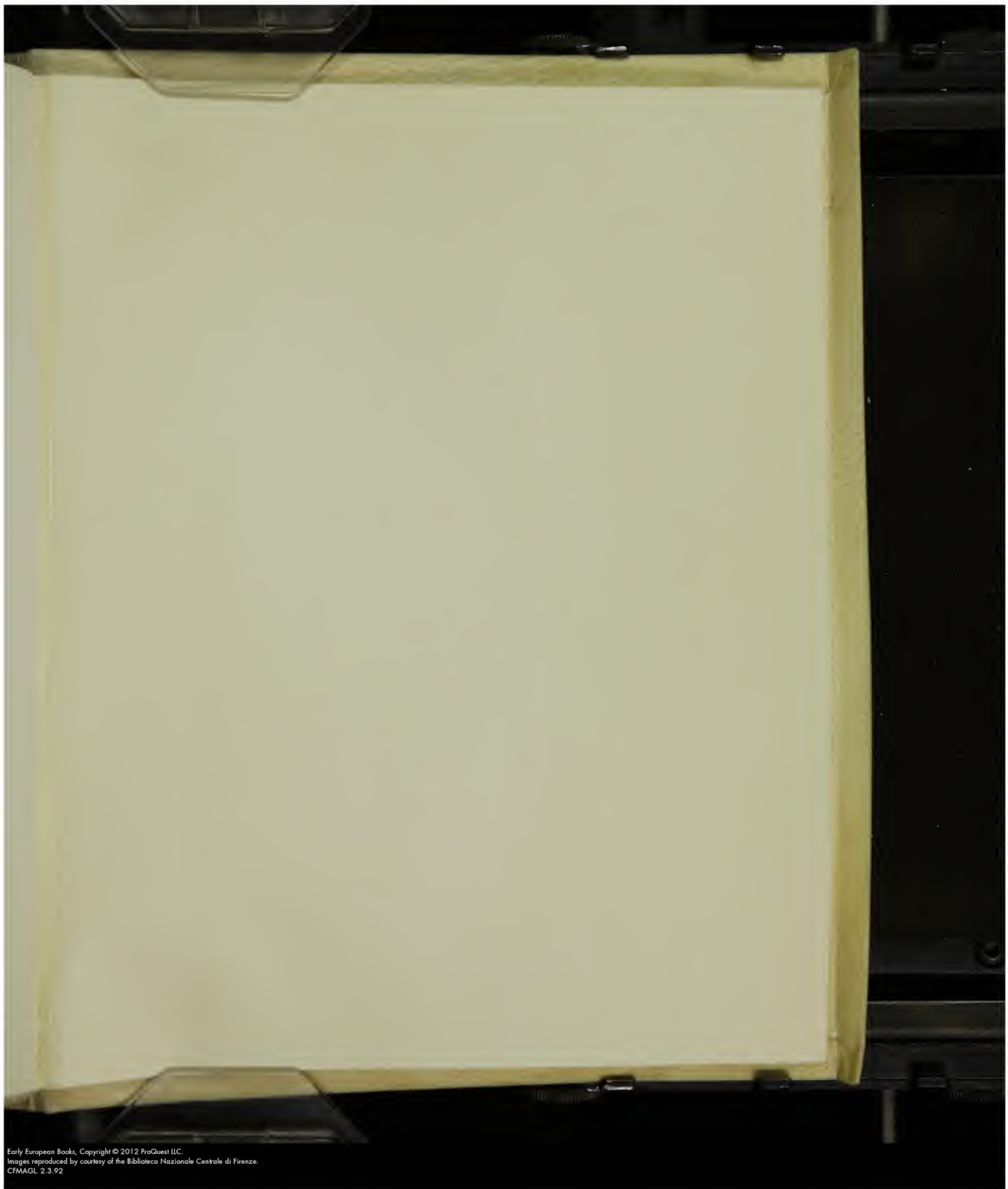
2-3-92

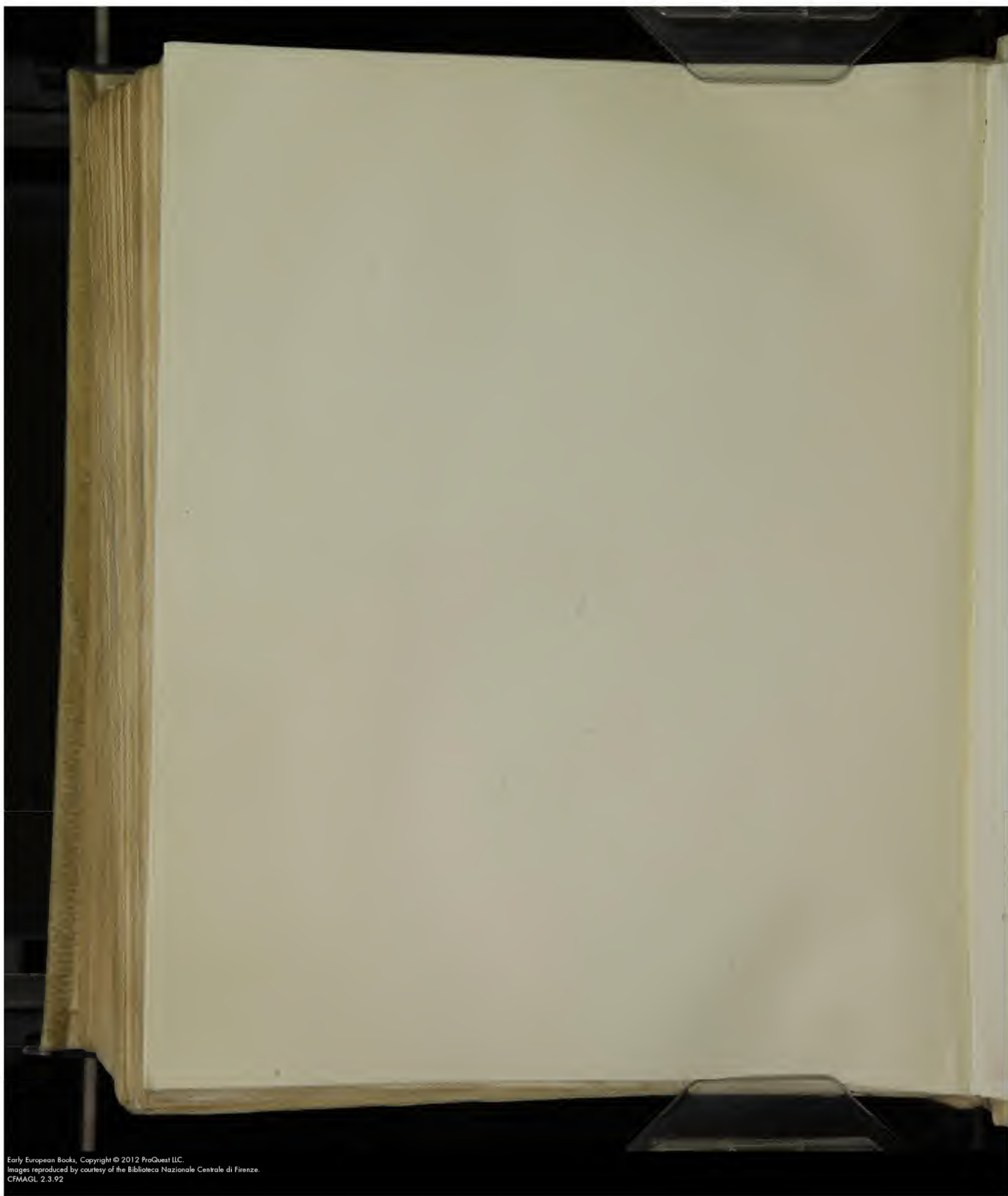

005645766

16